

IJA # 2997

אַקִּים אֶת יִצְחָק

Akim et Yitshak

Yitshak ben Avraham Shelomoh

Baghdad, 5670 (1909 or 1910)

قطعة شظية / إدراج وجد(ت) مع كتاب fragment/insert found with book

ספר

אקים את יצחק

אשר חיון וחקר ואסף וקיבץ הרב הכולל בישראל להלל הולך
 תמים ופועל לרק כמה"רר יצחק אברהם שלמה
 נר"ו הכי קרא שמו ע"ד הכתוב
 ואת בריתי אקים את יצחק והוא כולל דרושים יקרים מפני
 סופרים ומפני ספרים על שבת הגדול ושבת תשובה ותנוכה
 ופורים ועוד ועוד עדרים עדרים ואין להאריך בספרים
 כאשר עיני הקורא תחזינה מושרים בפנים הספר זה אחר זה
 סדורים גם בסופו שאלות ותשובות קשיות ותרושים בחקירות
 נערבות מאלפי רבבות לדעת מה יעשה ישראל ללכת
 בנתיבות בדרכי התורה ובדרכי חז"ל כפי אשר קבלו מסוני
 גשם נדבות והביאו אלי להעלותו על מכש הדפוס לחלקו
 ולזכות את הרבים כמו שעשה בספרו ללח רבב והזיל זהב
 מכיסו ואני חפלה שיפוזו מעיינות התורה בלכות ישראל
 ויקוים בנו מקרא שכתוב וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך
 אכיר

כה דברי המגיה והמסדר ועירח דבי רב וגור יגור
 עזרה ראובן
 דנגור ס"ט

פה **בגדאד** יע"ה

שנת אקים את יצחק לפ"ק
 בדפוס ח' עזרא ראובן דנגור ס"ט

הקדמת המחבר נר"ו

קורה כישראל כי כספרים לא יש להם ספרים
אשר לומדים בהם עכ"ר וכן אני הדל
הדפסתי ספר אשר נקרא שמו ללח רכב דרשות
על שכתות השנה שבת בשבתו כל פרשה ופרשה
וחלקתים בכל הערים והכפרים וגם שלחתי
לארבע ארצות על יד החכם יעקב מנלור נר"ו
גם בעיר תהלה כנראה יעא חלקתי הרבה כל
מי שיראה יבוא ויעול והנה בסוף הספר
כתבתי בו שו"ת וחדושים וקשות ותרומות
מה שעלה בדעתי ולמודעי אומר לקורה
נעים שאם איזה ענין או תירון קשיא לא ישרה
בעיניו לא ירחק בקש כי הם באמת הדברים
מפי סופרים ומפי ספרים ואני הנני נותן לו
תשובות חן לאמתות הדברים כי מרת האמת
היא מדה גדולה ככתוב תורת אמת היתה
כפיהו כמ"ש הרב חיד"א ז"ל בספר מח"כר
בהקדמה שלו ז"ל הקורה לדיק ובחן הטוב
כעניו אס כה יאמר דברים טובים ונכוחים
הולך ככחו חדאי כפאזי ואני משמחו ואס
כה יאמר אין דעתי נוטה למה שאמר אבטל
דעתי עכ"ר ואני הדל איני עומד בדבורי
לא מורה על האמת כמש"ל מורים דרכן היינו
שכחיהו ועוד אני מודיע כי מה שכתבתי
בתוך החדושים דינים שלא יסמוך עלי הקורה
עד שיעיון בספרי הפוסקים ואס כתבו הפך
ממה שכתוב אללי והאמת אהם הריני מבטל
דעתי וגם לא כתבתי לו הדינים לפסך הלכ
לא ררך לומר וכמ"ש הרב חיד"א ז"ל בס' מח"כר
בהקדמה שם ע"ש

הלעזר יחזק אברהם
שלמה יל"ו

ישתבח דיוולר ויתפאר הכורה אשר בחר בנו
מכל העמים ונתן לנו את תורתו תורת
אמת להגות בה ימים ולילות ולחדש בה
חדושים בתו"שכך ותשבע"פ ולומדים בה
אבות ופנים דברים טובים ונכונים דברי
תורה הנאמנים לא תמוז התורה מפיהם
ימים ושנים שקטים ושאלנים כל רואיהם
יכירו זרע ברוכי ה' גדולים וקטנים
אודה ה' מאד כפי כנפשי ובנופי אשר
סיוען מרים ועד כען לישב על
התורה ועל התעודה זאת תורת העולה היא
העולה כולה לנבוכ סלקה דברי תורה
הסמודות מזהב ומפז יקות דרושים
ורמוות בכל עוז ותעלמות לתלמודי ובי
רכ ולכל אשר יקרב להנות בדברי חכמה
ככל עז ותעלמות וקראתי שמו **אקים את**
יצחק ע"ד הכתוב ואת בריתי
אקים את יחזק דרושים נחמדים
לשכתות הידועים שבת הגדול ושבת שובה
ולחנוכה ולפורים ולכל דבר בעתו אשר יבוא
על המשמר ועלה בדעתי לעלותו על מכש
הדפוס אשר בעירנו זאת ע"ת **בנדאר**
יעא של הח"ש כה"ר עזרא ראובן
דגנור ס"ו וראיתי להרב הגאון בעל פרי מגדים
בהקדמתו לספר ח"ח באגרת ראשונה אשר
דיבר על אנשים אשר היו מעבדים ביד הרב
ר"ע בנימין ז"ל שלא להדפיס ספריו בחייו
והפליג בשבת המדפיס ספריו בחייו והביא
מ"ש הרב אבן סופרים ז"ל בהקדמה בסוף
הספר ז"ל אשרי מי שמדפיס ספריו בחייו חיותו
שלא יהיו הכתבים ח"ו מתבערים וכו' וכתב
כשם התייר הגדול רד"ק ז"ל בהקדמתו לנבואים
וכתובים על ספר יהושע שיש לחבר ספרים
ולחלקם ביעקב עכ"ר וכן הביא דבריהם
הרב חיים אישר נר"ו בספר כבוד לאיש בהספר
אביו ז"ל דה כנ ע"ג וסיוס וכן עשה רבינו
ז"ל הרב יעקב שאול אישר ז"ל שהדפיס מחייו
וחילקם לחכמים בארץ ובחו"ל ומלבד מ"ש
רד"ק שיש לו שבר טוב כזה וככה עור יס
תיתי לטובותא חדא כי ככל הערים אשר יש
בהם לומדים וקורים בהם ודרושים בהם להמון
עם מרי שבת בשבתו ועוד נקרא ע"ז מרבין

Handwritten red text in the top right corner of the page.

טעה והחליף אם עדיין לא
 סיים הכרעה בא"י נא ישראל
 חוזר ואומר כראוי ואם כבר
 אמר בא"י וסיים גאל ישראל
 וכ"כ כה"ד בר מנחם עכ"ד
 כ"ה מדבריו לפי דברי רב
 בר מנחם ז"ל שכתב לא ינא ית
 אבל ולא ידו ק"ש אמנם אם
 חוזר לומר הכרעות אינו חוזר
 לזה קאמר אם ער שלא חתם
 בא"י גאל ישראל חוזר לראש
 הכרעה אבל אם חתם בא"י
 וסיים גאל ישראל וכתב הרב
 חכ"א ז"ל שכ"כ הרב בר מנחם
 בהדוא :

כ"כ וזה דוקא לס' ההנה אבל
 שפסק ש"ע שס' קמט סי'ט
 וז"ל ער שיאכל ג' שנים רלופות
 אחר שהגדיל נעשיה חזקה אף
 שהחזיק כשהיה קטן על כן יש
 ליושב ע"פ מה שכתבתו וכו'
 בפניו כ"כ זה לס' מרן ז"ל
 שפסק סי' קמט סי'ט וכו' ע"ש
 והרב קידא ז"ל כנחל אשכול
 ע"פ טוב ולר מסכן וחכם וכו'
 כתב דה"ל הר"י יכול לומר מכ"ד
 לו אביך ר"ל אבינו שבשמים
 שא"ל ליו"ה לך לפתות לבן
 אדם ותירץ החקירה על סברת
 ההנה ראש החזיק הקטן אף
 שהגדיל אח"ך אינה חזקה
 וא"כ לפי מה שפסק מרן ז"ל
 ראש החזיק אחר ג' שנים כשהוא
 גדול נקראת חזקה אינה
 מתורעת אבל לפי דבריו דאין
 הקב"ה מכר לו ליו"ה לכן
 אדם לא לפתות אותו ויבטלנו
 כדי לקבל שכר והראיה שליוה
 לנו בתורה שלא תשמע ליו"ה
 וכאשר כתבתי בשנים ודי
 למבין :

ב

קב א יא

השמטה לס' צרה רכב

דף ע"ו ע"ד אות ח למה לא הזכיר חג שמוני
 עזרת וכו' ושם בלקוט הטעיות
 זכורך בחג המלות וכן השבועות וכן הסוכות
 אבל שמוני עזרת אין בו מלות ראויה לכך לא
 הזכירו ע"כ ואחר החיפוש מלאתי להרמב"ן
 ז"ל ע"ה בפר' אמור ש הבהנים וז"ל ולכך יזכור
 בפר' כל הבכור ג' רגלים ולא הזכיר יום ש"ע
 כי שם אמר וראה כל זכורך עכ"ד הרי שכוונתי
 לדבריו שש אנכי :

ספר
אקים את יצחק

והוא דרושים *והוא דרושים*

דרוש למי שנעשה לו נס

איתא בילקוט תהלים (מומור קל"ו) וז"ל
 לעושה נפלאות גדולות לבדו וכי אחר
 עשה עמו דבר שהוא אומר לבדו לא לבדו
 יודע מה פלאים עושה כולו אדם נתון על
 המטה והנחש לפניו על הארץ בא לעמוד הרגיש
 בו הנחש וברח מלפניו ואינו יודע מה פלאים
 עשה הקב"ה עמו ומי יודע הקב"ה וכה"ל
 רבות עשית אתה ה' אלהי נפלאותיך ומחשבותיך
 אינו אין ערוך אין לו להעריך שבחך ואין
 כדאי לספר נפלאותיך א"ר לעזר אפי' בעל
 הנס אינו מביר בניסו שאמר לבדו ובדרוש רב
 יוסף מאי דכתיב אורך ה' כי חננתו כי בנה
 הכתוב מדבר בשני בני אדם שהלכו בסעורה
 ישב לו קוץ לא' מהם התחיל מחרף ומגדף לימים
 שמע שטבעה ספונת חבירו בים התחיל מורה
 ומשבח לכך נאמר ישוב אפך ותנחמני עכ"ל :

יודו לה' חסדו בני ישראל ויאודה אנשי חמדות
 בעשר ירות ויריכוס להודות ברכות
 והודאות וכשהיה בהמ"ק קיים היו מבואים
 תודות על התלאות ועל ההודות על מה
 שאירע להם בדרכים ובשרות ומשבחים לא
 על הגלויים ועל הסודות ושבים בכל לבם על
 העוונות ועל התטאים ועל הודות ויש חסר
 שומע לעקתם ומזלם מכל אדם ולוקה ועושה
 עמם נסים ונפלאות :

צדק לפניו יהלך לכל אשר תמים הולך
 ולכל אשר ישרות בלבו תהלך לשורת
 לא אשר הוא על העולם מולך ולו נאה לשבח

ולחודות על התורה ועל העבודות ועל
 גמילות החסדות לא רס ונשא ארץ הוא כתיב
 עם בני ישראל מתנשא ומקבל מפלגתו כקרבן
 אשה תמיד יום ולילה אותם ג' תנשא שם
 פורה ישראל בקרב העמים הא' אחס גוש
 נא הוש' הור כי יהל' משית לשרש' ובא
 לזיון גוש' ואז נאמר כימי אאתך מארץ מצרים
 אראנו נפלאות :

חסד ה' על יריאיו מעולם ועד עולם הוא
 עושה פלא לבדואיו לכל ההולכים
 בדרכיו כי לא בלו רחמיו גס לא יבושו קויו
 ובכל יום ויום עושה להם נסים ונפלאותיו
 להולכי דרכיו ונתיבותיו בימים ובנחלים
 באניות ובתלפיותיו בכל חוליו ומחלואיו
 ובבות נאמר ובמשמרותיו לכן חובה מוטל
 עלינו אנחנו בני ישראל לספר נסים ונפלאות :

קראתי בכל לב ענני ה' חקיד אצורה סורו
 ממני מיעים ומלות אהי אצורה
 בכל משפטים והגיון החורה ליהודים היתה
 אורה זו תורה זכה וברה הורה והדרה
 בזכות התורה תבוא הנאולה עת לחננה
 לכן יודו לה' חסדו על הנסים ועל הנפלאות :

תחלת כל דבר ברוש אמ"י אבוא להעיר
 פסוקי (ישעיה ס"א) חסדי ה' הזכיר
 תהלות ה' בעל כל אשר גמלנו ה' רב טוב
 לבית ישראל אשר גמלם כרחמיו וכרוב חסדיו :

א והנה מה'רס ש שיק ז"ל בס' מראות הטובות
 פי' כוונת הכהובים וז"ל כי הנה הנביא בא
 להתפלל על בני ישראל הזכנים בגלות החיל
 הזה ומענין סדר הפילתנו להזכיר בתפלה שבחיו

לשון מנחם

לשון מנחם

ית' וגדולותיו כג' ראשונות קודם שאת לרכיו
כך מזכיר החלה תהלותיו ית' אשר עשה עמנו
במלרים ואח' שז על בני הגלות ומתחנן
עליהם והאמר חסדי' אזכיר כי הנה ח' מהחסדים
הגדולים אשר עשה עמנו הוא שהשיבנו להללו
כפינו ח' שזכנו מה כמ"ש הכתוב כי טוב
חסדך מחיים שפתי ישבחונך הכוונה כי טוב
חסדך אשר עשית עמדי יותר מתחן לי חיים
שהיא שפתי ישבחונך כי מה אני ומה חיי אשר
עשית עמדי חסד גדול כזה ששפתי ישבחונך
וזהו חסדי' הזכיר החסד אשר עשה עמדי
הוא את אשר אני אזכיר תהלות ה' וכ"כ אני
אחשוב חסד זה כעל אשר גמלנו ה' הכוונה לא
בלבד אחשבהו ככל שאר גמולות ה' לא אחשבהו
מדרגה גדולה על כל אשר גמלנו ה' וזהו כעל
אשר גמלנו ה' ולא תאמר הגמול אשר גמלנו
ה' הוא קטן וא"כ אינו כ"כ גדול אם אחשבהו
יותר ממנו לו"א ורב טוב לבית ישראל אשר
גמלם וכו' עיש"ב :

חדו"א זל פי' כס' בעלי כרית אברהם וזל
יראה שבה לספר נפלאותיו ית' ולפי שיקשה
במ"ש דוד המ"ע מה מני ימלל גבורות ה' לפי
שפעולותיו ית' הם בלתי תכלית לז"א חסדי' ה'
אזכיר וכו' כעל אשר וכו' ר"ל מה שהבאתי
להזכיר ולספר תהלות ה' לא כולם לא חלק א'
מהם באתי להזכיר ולז"א אזכיר דרך זכירה
אמנם ידעתי גם ידעתי שרב טוב עשה לכל
בית ישראל וכ"ש לכל העולם כלם לא לזכור חלק
א' באתי מן הנסים והנפלאות עכ"ד :

ד' והר' מה"רי א גאוי זל כתב בפ' לו' ד' ויג'
ע"ג וזל כי ממדת טובי ית' עם כי ראה
עמל בישראל בגלות מלרים שעתידים היו לחטוא
בעגל עכ"ז ראה און ולא יתכוון ולא דנס לא
באשר הוא שם ונוסף גם הוא כי לא די שלא
הענישם ע"ש סופם לא ארבה עשה להם נס
וגלם וזה חסד שמזכיר הנביא במאמרו חסדיה'
אזכיר וגו' ויאמר אך עמי המה בנים לא ישקרו
ואף שאח"ך הם עושים העגל אפ"ה אינו דן
את האדם לא באשר הוא שם ועבשוו הם לדיקים
וכ"ת מאי רבותא והלא כך הוא המרס שאין דן
את האדם לא באשר הוא שם ולא ע"ש סופו
מ"מ היינו דווקא שאין להענישו אבל מן הדין
אין ראוי לעשות לו נס והוא ברחמיו וברוב
חסדיו היה להם למושיע אתמ"הה והוסיף עוד
להזכיר חסדי' ה' באהבתו ובחמלתו הוא גלם
כמ"ש הראשנים דהבדל יש בין ישועת ה' לבין
ישועה ע"י שליח כי ישועה ע"י שליח יש אחריה
שעבוד מש"אך כשהיא ישועה על ידו ית' היא
תשועת עולמים וזהו באהבתו ובחמלתו הוא
גלם וכו' עיש"ב :

ב' והרב אוריס ותומים מפרש על תנ"ך פי'
כוונת הכתובים וזל הנה החכם אמר שאין
אדם רולה שיוזכרו לפניו האדם אשר גמלו
טובה אבל אם האדם הגומל הוא אדם חשוב
כמלך ארבה רולה בקיפוריו וזהו חסדי' ה'
אזכיר ככל אשר גמלנו ה' והטעם ורב טוב
לבית ישראל אשר גמלם ברחמיו וברוב חסדיו
ואין לנו בושא מזה ארבה טובה וגדולה
שמזכיר שה' ממ"ה גמל איתנו גמולות טובות
עכ"ד :

ג' והרב כלי יקר פי' הכוונה כי יש כ' מיני
ספור נסים ונפלאות א' מה שמספר האדם
נס שנעשה לו או לפני אדם אשר הם שרזים
בדרו והסוג הב' אשר אדם מספר נסים ונפלאות
שנעשו לפניו בדורות שעברו וז"א חסדי'
ה' אזכיר זהו הסוג הא' שנק' חס"ד תהלות
ה' זה הסוג הב' וזה נק' תהל"ה שנתן תהלה
ושבח לשי"ת ותני וקדר מפרש הסוג הא' כעל
אשר גמלנו ה' לו ולבני אדם אשר הם שרזים
בדרו והסוג הב' ורב טוב לבית ישראל אשר
גמלם ברוב חסדיו לפניו בדורות שעברו ועתה
נתן תהלה ושבח עליהם לבורא עולם עכ"ד :

ו' ולי נראה לומר עפ"י דאוי כס' שמות בוז"הק
פ' בא ותורף דבריו שזריך להזכיר נס ריזא"מ
כל הלולם של הפסח עם בניו ובני ביתו להורות
לשם ה' ולהזכיר חסדיו ונפלאותיו וכי תימא
למה זריך להזכיר לפני השי"ת נס ריזא"מ כיון
שהוא יודע והוא עשה נסים ריזא"מ ולמה זריך
להזכירם לפניו אלא זריך להזכיר נסו יזא"מ
כדי להתעלה ולהתגדל שמה דקב"ה לעילא
ולתתא בשמים ובארץ ולהכיר נפלאותיו וחסדיו
שעושה עם בריותיו ועבדיו ולישראל עם קדושו
וזהו שכ' המגיד וכל המרכה לספר כולא"מ ה'

משוכח כי מתעלה שמו של הקב"ה לעילא
ותתא ברוב חסדיו ונפלאותיו ועפ"י זל
כוונת הכתוב חסדי' ה' אזכיר שזריך להזכיר
נסי השי"ת וכ"ת אמאי זריך להזכיר נסו ה'
לפניו כיון שהוא יודע והוא עשה לז"א תהלות
ה' כעל אשר גמלם ברחמיו שכזה הסיפור
מתעלה שמו של ממ"ה הקב"ה לעילא ותתא
ע"י שמזכירים תמיד לפניו הנסים והנפלאות
שיעשה תמיד לבניו ומהללים שמו כהלל והודה
וכל מיני תהלה וכל אשר מרכה לספר בנסי ה'
הז' משוכח וזהו ורב טוב לבית ישראל שמרכים
להודות בטובת ה' אשר גמלם ברחמיו וברוב
חסדיו :

וכזה יובן הכתוב ולמען הספר באזני כנך וכן
כנך את אשר התעללתי במלרים וגו' וידעתם
כי אני ה' הכוונה שזריך לספר נסו יזא"מ וזהו
למען תספר וגו' וכ"ת למה זריך לספר נסו
יזא"מ לפניו ית' כיון שהוא יודע והוא עשה
אותם לז"א וידעתם כי אני ה' לידע להודיע
ולהודיע גדולתו ית' לעילא ותתא בשמים ובארץ
נסיו ונפלאותיו שעושה לבריותיו :

וזו כוונת המשורר מזמור לו' שירו לה' ברכו
שמו בשרו מיום ליום וישועתו ספרו בגוים
כבודו בכל העמים נפלאותיו כי גדול ה' ומחולל
מאד וגו' הכוונה לשורר ולהודות לשי"ת על כל
נס ונס וזהו ספרו וגו' וכ"ת למה זריך לספר
כיון שהוא יודע והוא עשה לז"א כי גדול ה'
ומחולל מאד כי ע"י הספור מתגדל ומתעלה
שמו בשמים ובארץ וזהו נקת לירא'ך נס
להתנוסס וגו' למען יחלזון ידירך וגו' שעי'
הסיפור יתעלה שמו ית' :

ז' א"נ עפ"י מ"ש הר' מה"רס אשיך זל ע"פ
יורו לה' חסדו וגו' כי הנה הנסים שיעשה
הקב"ה לבני אדם לגבי דיריה קרוים חס"ד
אבל לגבי בני אדם קרוים נס"ם וזהו יורו לה'
חסדו לגבי דיריה שהם חסד אבל ונפלאותיו
לבני אדם לגבי בני אדם קרויים נפלאות
וזהו חסדי' ה' אזכיר שאין הנס חשוב לגבי
הקב"ה כי אם חסד אבל לגבי בני ישראל הם
קרוים נס"ם וזהו ורב טוב לבית ישראל שקרוי
אללם נס ופלא :

ח' א"נ עפ"י מ"ש המפר' זל ראם אדם עושים

לו נס ואומר שירה על הנס אזי עושים לו
נסים אחרים וזהו אתה סתר לי מזר תלרני
שעשית לי נס והללתי ואתרתי שירה אזי
אזכה לומר שירות הרבה על כל נס ונס וזהו
רני פלט תקובכני סלה על כל נס ונס שירה
וזהו אודך כי עניתני שאומר לפניך תודה על
אשר הללתי מן הנה אזי ותהי לי ליטועה כל
יום ויום שהעשה לי נס ואומר לפניך שירה
וזהו מזמור שיר חנוכת הבית לדוד ארוממך
ה' כי דלתני וגו' למען יזמר וגו' הכוונה
ע"י שאמרתי מזמור על נס מפלתם של רשעים
שהללתי השי"ת מהם עי"ז למען יזמר ולא
ידום כל יום ויום עושה לו הקב"ה נס לומר
שירה ותהלה וזהו חסדי' ה' אזכיר תהלות ה'
ל' רבים לומר על כל חסד וחסד שעושה עמי
אני מזכיר תהלה וא"כ רבוי חסדים ותהלות
ומהו ורב טוב לבית ישראל אשר גמלם ברחמיו
וברוב חסדיו :

ט' א"נ עפ"י דאוי בגמ' ברכות שהוא דירר
לפני התיבה ואמר הא הגדול הנכבד והעוזו וכו'
א"ל סיימתנהו לשבחי דמארך ואי' כש"ע א"ח
סוי קיב סעי' ט' וז"ל אין להוסיף על תאוריו
של הקב"ה יותר מהא הגדול הנכבד והנורא
ודווקא בתפלה מפני שאין לשנות ממטבע
שטבעו חכמים אבל בתחנון או בכקשה ושכחות
שארם או מעלמו לית לן בה עי"ש וזהו חסדי' ה'
אזכיר תהלות ה' וגו' אפי' בתארים רבים מותר
כיון שהוא רך בקשה ותחנון ואינו רך תפלה
העיקרית וזהו ורב טוב לבית ישראל שמרכים
בטובת ה' בתארים רבים כיון שאינו לא רך
בקשה ותחנון שרי :

(עי' להר' מעלות לשלמה שקדמני כזה בדרוש
ה' לשכת הגדול)

י' א"נ עפ"י דאוי בגמ' ברכות א"ר יהודה ד'
לריכין להורות יורדי הים והולכי מדברות ומי
שהיה חשוב בבית האסורים ומי שהיה חולה
ונתרפא וכו' מאי מברך וכו' הגומל לחייבים
טובים שגמלני כל טוב ע"כ הגמ'
ומה"רס א שיק זל כפ' לו' כפ' תורה הק' עג
מאמר הנו' למה אמר ד' לריכס להורות ולא
אמר ד' חייבים להורות ועוד מאי שאל הגמ'
מאי מברך וכיכל ברכה וברכה מקשה הגמ'

מאי מברך ולמה ככהן הולך הגמרא לקשות
 מאי מברך ועוד כמה קושיות עיי"ב ותי' הרב
 הכי' ותורף דבריו כי הנה ימצא לפעמים כי
 הולך האדם בדרך או יורר בים ובאזו לסטים או
 רוח סערה וניטול ממנו ובא לישוב ומברך
 להקב"ה שהצילו ממנו מי שהלך במדבר ולא
 מצא לסטים או מזיק ולמי שירד בים ולא פגע
 בו רוח סערה ולא זוס דבר עיכוב אלא הלך
 בשלום ובא בשלום ויאמר בדעתו למה אני
 מברך ברכה לבעלה וברכה מה זו עושה כיון
 שלא ראיתי שום נזק וזוס פגע רע אמנם
 כשהתמלא בענין זה שילא בשלום ובא בשלום
 הוא יותר חייב לברך ממי שראה הנזק וניטול
 ממנו כי זה שראה הנזק וניטול ממנו לא יבאר
 שלא ירא וחרד פן ילכד ומתכהל עד שהקב"ה
 מצילו מן המזיק ומן הלסטים משא"ך זה שלא
 ראה המזיק ולא נכהל והלך בשלום ובא בשלום
 חייב לברך יותר ויותר וזה שמעתי כוונת
 הכתוב אתה סתר לי מנר תלרני רני פלט
 תסובכני סלה והוא כי יש צר ולרה הלא הוא
 המזיק והלרה הוא המזיק שיכוח ממנו וזהו
 אתה סתר לי מנר תלרני דהיינו אפי' הלא לא
 ראיתי ולא יכנס בדעתך לומר שלא לברך אלא
 אדרבה רני פלט תסובכני סלה וזהו כוונת
 ר' יהודה ד' לריבון להורות ול"א חייבים להורות
 שלא תאמר לפעמים אינם חייבים להורות כגון
 מי שלא ראה נזק ולא לסטים ולא רוח סערה
 אלא הלך בשלום ובא בשלום לז"א לריבון
 להורות יותר ויותר כי הקב"ה הצילם מן הלא
 ומן הלרה וזהו יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני
 אדם הכוונה אפי' מי שילא בשלום ובא בשלום
 ג"כ יודו לה' חסדו כי ונפלאותיו לבני אדם
 שתמיד הוא עושה נסים ונפלאות לבני אדם
 לא מצילו מכל וכל שאפי' המזיק לא נראה לו
 ולא מראה לו המזיק אבל מצילו ממנו וזה
 ג"כ כוונת הגמ' מאי מברך כיון שזה ילא בשלום
 ובא בשלום כי מברך ברוך שעשה לי נס כיון
 שלא ראה שום נזק לז"א שמברך הגומל לחייבים
 טובות וכו' שעשה עמי טובה בפולה שהצילני
 מן המזיק ומן הנזק וכו' עיי"ב :
 וזה אללי כוונת הכתוב כי מכל צרה הצילני
 ובאזיבי ראיתי עיני הכוונה שהצילני ה' מן הלרה

אכל מן הגר לא הצילני הלא באזיבי ראיתי עיני
 וזהו כוונת הכתוב חסדי ה' אזכיר תהלות ה'
 וגו' הכוונה שיש ב' מיני הללה א' שהצילני
 מכל וכל ברחמי וברוב חסדיו ב' ויהי להם
 למושיע שמצילם מן הגר אבל ראוי הם את
 המזיק וניטולו ממנו ודו"ק :
יא א"כ עפי' מ"ש בש"ע א"ח ס"י רי"ט ד'
 לריבון כהורות וכו' וכו' הר' באה"ט מי
 שנתחייב בארבעתן אינו מברך אלא ברכה א'
 לכולן וכו' עיי"ב וכיולא כזה כתב הר' אשל
 אברהם דק"ב מי שהיה חבוש ג' או ארבעה
 פעמים וכו' אי בעי לברוכי ככל פעם ופעם
 או"ד ברכה א' לכולם וכו' והעלה ברכה א'
 לכולן וראיה מליל פסח שמברכין ברכה א'
 אחרונה הצולתו כפי וכו' עיי"ב :
 וזהו חסדי ה' אזכיר ל' יחיד ברכה א' לכולן
 כעל אשר גמלם ברחמי וברוב חסדיו אף שהם
 פעמים רבות ברכה א' לכולן :
יב א"כ עפי' דא' בגמ' ברכות פ' הרואה
 אינסוף דריבון מברכין ואינסוף דייחיד לא
 מברכין והא' מר בריה דרבנא קאזיל
 כפקתא דערכות וכו' וקו זמנא קרא הוה
 קאזיל בריסתקא דמחוזא וכו' כי מצא לערכות
 בריך שעשה לי נס בערכות ובגמל כי מטא
 לריסתקא בריך שעשה לי נס בגמל ובערכות
 אמרי אינסוף דריבון כ"ע חייבי לברוכי אינסוף
 דייחיד איהו מחייב לברוכי ע"כ :
 וזהו חסדי ה' אזכיר ל' יחיד איהו בעל הנס
 חייב להזכיר אבל אם נס דריבון כ"ע מחייבי
 לברוכי וזהו רוב טוב לבית ישראל אשר גמלם
 ברחמי וברוב חסדיו כל ישראל חייבים להורות
 לה' על ניסא דריבון כמו נס ילא"מ וחנוכה
 ופורים וכו' :
יג א"כ עפי' בש"ע א"ח ס"י רי"ח סעי' א' וזל
 הרואה מקום שנעשו בו נסים לישראל
 מברך וכו' וכו' הר' מ"א סק"א דווקא הנך
 דמיינכר הנס מתוך המקום אבל בלא"ה כגון
 סביב ירושלים שנעלה מחנה סנחריב און מברכין
 וכמ"ש התוס' והמרדכי מיהו על נס שלי
 אפי' אינו ניכר מתוך המקום מברך עכ"ד :
 וזהו חסדי ה' אזכיר ל' יחיד כעל אשר גמלם
 ברחמי וברוב חסדיו בין ניכר בין אינו ניכר

ניכר אבל רוב טוב לבית ישראל אשר גמלם וכו'
 ולא כתיב כעל כל לומר דווקא אם ניכר אבל
 אם אינו ניכר און מברכים :
יד א"כ עפי' מה שפי' מה"רי אל גאזי בס'
 שארית יעקב פ' עקב ד' ק"ח ע"ב על
 פסוק מה רב טובך וכו' כי הנה הר' מהרש"ד
 ז"ר סי' רכ"ב כתב מי שעייכב שכירות חכירו
 זמן מה ותובעו מה שהיה יכול להרויח דחייב
 ליתן לו וכתיב מהר"ד שם דריבון חולקים
 על סברה זו וכתיב עור שלא חלקו אלא שאינו
 מחוייב בדיון אבל אם המשכיר שעייכב השכירות
 מצלו ומעלמו יקוב ליה שלא בדרך תביעה
 כדי לפייסו לכ"ע שרי וזא מה רב טובך אשר
 לפני לירואך ע"י שעייכב שכר מצות לעו"ה
 לעתיד הרכה להם רב טוב אף כפי הדיון אינו
 כן מ"מ ללא ידי שמים אם נתן מדעתו שרי
 וזהו נגד בני אדם שכפי הדיון אינו חייב וכו'
 עכ"ד ע"ש וזהו חסדי ה' אזכיר תהלות ה' וכו'
 ורוב טוב לבית ישראל אשר גמלם שעייכב להם
 שכר מצות לעו"ה כדי ליתן להם רב טוב ואף
 שאין הדיון כן מ"מ ברחמי וברוב חסדיו גמלם
 כל טוב :
טו א"כ יש לרמוז כוונת הכתוב עפי' מה
 שיש לחקור עמ"ש בגמ' מר בריה דרבינא
 דפריך ברוך שעשה לי נס בגמל ובערכות וכו'
 !מה לא תיקנו רז"ל לומר כמנוכה ברוך שעשה
 לנו נס כמנוכה ופפורים וכן פפורים וחנוכה
 וכיוצא א' אמנם יש לתרץ לזה במה דא' בש"ע
 א"ח ס"י רי"ח סעי' ה' וזל מי שנעשה לו נסים
 הרבה בהניעו אל א' המקומות בריך להזכיר
 כל שאר המקומות וכו' הר' מ"א סק"ז אבל
 יולאי ירכו א"ל להזכיר שאר המקומות כ"ל
 כמו פנס של ריבון עכ"ד וא"כ אנחנו יולאי
 וריבון אינם חייבים להזכיר שאר המקומות
 ולכן לא תקנו לנו רז"ל להזכיר לפי שאין אנחנו
 יולאי וריבון חייבים ועוד כ"ל דווקא נסים
 התלויות במקומות אם נעשה לו נס במקום
 ונעשה לו ג"כ במקום אחר אזי כשיגיע למקום
 א' מזכיר כל המקומות אבל אם הוא הנס תלוי
 בזמן ואינו תלוי במקום כי הגם שלא יגיע
 למקום שנעשה בו הנס הוא מברך שעשה נסים
 לאבותינו כימים שהם וזמן הזה כשיגיע הזמן

אז אפי' בעל הנס בעלמו אינו מזכיר מקומות
 אחרים ככ"ל :
 ועפי' י"לפ כוונת המשורר ואני תמיד איתל
 והוספתי על כל תהלתך פי יספר לךתך וכו'
 כי לא ירעתי ספורות וגו' אלהים למדתני
 מנעורוי ועד הנה אניר כפלאותיך וגו' הכוונה
 שאר' מהמע"ה ואני תמיד איתל להקב"ה ומורה
 ומשבח להש"ת ומברך לפניו על כל נס ונס
 שעושה עמי בכל יום ויום וכשיבוא לידי נס א'
 אני מזכיר גם מקומות אחרים וזהו והוספתי
 על כל תהלתך כמו מר בריה דרבינא וכו' :
 וכ"ת הלא מקומות שנעשה נס ללדיקים
 שמברכים עליהם שנעשה נסים ואין אנחנו
 מזכירים מקומות אחרים וזהו פי יספר לךתך
 כי לא ירעתי ספורות שאינו מספר מקומות
 אחרים לז"א אלהים למדתני מנעורוי ועד הנה
 אניר כפלאותיך אני דייקא ולא יולאי ירכו כמ"ש
 המ"א זל :
טז א"כ עפי' מאי דא' בש"ע א"ח ס"י רי"ח סעי'
 ב' וזל על נס שנעשה לקלת שבטי ישראל
 און מברכים עליהם עד שנעשה לכל שבטי
 ישראל או לרובן וכו' עיי"ב וזהו חסדי ה' אזכיר
 תהלות ה' וגו' רוב טוב לבית ישראל דווקא
 כולן או לרובן אוחה שעה כל ישראל מברכין
 אבל לקלת שבטי ישראל און מברכין אבל מ"מ
 יולאי ירכו חייבים לברך ברוך שעשה נס לאבי
 במקום הזה כמ"ש בש"ע שם סעי' י" עיי"ב :
 והנה יש לחקור על נס פורים וחנוכה שנעשה
 לקלת שבטי ישראל כי עשרת שבטים גלו קודם
 ונשארו ב' שבטים והם היו כנס פורים וחנוכה
 וא"כ א"ל לברך עליהם כיון שלא לכל השבטים
 ובשלמא למ"ד שחזרו עשרת השבטים שפיר
 אלא למ"ד שעדיין לא חזרו מאי קיבא למימר
 אמנם כיון שאנחנו יולאי ירכו חייבים אנחנו
 לברך על נס אבותינו כדיון כל יחיד שחייב
 לברך על נס אבותיו כמ"ש ש"ע שם וזה"ל
 אם חזרו עשרת השבטים לעת"ל אינם חייבים
 כנס פורים וחנוכה כיון שאינו כל ישראל או
 רובן ככ"ל :
 ורע שאחר כתיב זאת ראיתי להר' חיד"א זל
 כס' שמחת הרגל ע"פ זה היום עשה ה' וגם
 כס' דברים אחדים דרוש ג' שבת זכור ד' וי"ד

ע"ד וזל חקירה ה' שחקרהי זה כמה שנים שכ' מהרי"ט בדרשותיו דהעולם רכ"ב אפרסיות ואחשורוש לא מלך אלא בקב' מדינות והיו ישראל בספרד ובאפריקה ומלרים חזן ממשלתו שלא היו תחת רשותו וה"כ לא נתחייבו לעשות פורים ועין רואה ואזן שומעת דכל ישראל עושים פורים ולפי האמור הנה ישראל שהיו בספרד ומלרים שלא חלה עליהם גזירת המן מה טעם עושים פורים הלא אין חייבים בפורים כיון דלא הוה במלכות אחשורוש והשיב הרב ז"ל כי הנה בירושלמי פ' הרוחה גבי ברכה הנעשית לכל ישראל דבעי התם נס של שבטים מהו שיברך וקאמר דתני בפלוגתא דהוריות אי שבט א' איקרי קהל או לאו :

ופסקו ר' יונה ומרן ז"ל בש"ע א"ח סי' ר"ח דעל נס של קלת שבטים אין לברך אלא על נס שנעשה לכל ישראל או רובן וא"כ הכא שהיו ישראל רובן תחת אחשורוש נתחייבו כל ישראל שהיו תחת אותן מקומות כי הנה עשרת שבטים המה נרחים ולא נודע מקומן איה ולכל דבר אזלינן בתר רובא דאיתיה קמן וגם צרמזה בתורה כתיבה ובספר כמ"ש רז"ל ומה גם שא"ח סי' היתה מתקיימת הגזירה של אחשורוש היו שאר מלכים ג"ב עושים כן וח"ו ולא יזכר כס ישראל עור וגם קבלנו התורה כרגון בימי מרדכי ואסתר וכן קבלו ג"כ כל שאר ישראל אשר היו תחת ממשלות אחרים ומש"ה כל ישראל כאים לקיים את ימי הפורים האלה ככל דתקון רבנן וכו' עיש"כ ויפה דן ויפה חייב את כל ישראל כאשר נזכר ברב"ק :

י' א"כ ע"פי מ"ש הרב דברים אחרים ז"ל ר' קס"ה ע"ד וזל קי"ל בש"ע א"ח סי' ר"ט דאם בירך א' ענ הנס ובעל הנס ענה אמן ולא ואזן זה ברכה לבטלה כי הוא מורה ומשבח לטובת חבירו וזה רמז יודו לה' חסדו אחרים שאינם בעלי הנס והטעם כי ונפלאותיו לבני אדם והוא מורה ומשבח לה' על טובת חבירו וכו' ע"ש :

וזהו חסדי ה' אזכיר תהלות ה' כעל אשר גמלנו ה' דהיינו בעלי הנס בעלמס הם יהללו את שם ה' ועוד סוג אחר ורב טוב לבית

ישראל אשר גמלם ברחמיו וגו' שאני מורה ומשבח על נס של אחרים והם בעלי הנס עונים אמן ואזן זה ברכה לבטלה וזל בניס לא יסקרו והטעם ויהי להם למושיע שמורה ומשבח לאל על כל נס שעשה להם לישראל שהושיעם מכל לרה ולוקה והוא מלך עוזר ומושיע :

י' א"כ ע"פי מ"ש הר' זרע בירך ז"ל ח"ב פ' לו ר' מ"ח ע"ג על דברי המגיד ואפי' כלנו חכמים כלנו נבונים ויודעים את התורה מזה עלינו לספר ביזא"מ וכל המרבה וכו' ד"ז במ"ד חזית ראוי היה חזקיה לומר שירה על מפלת סנחריב וכו' אלא שחזקיה גבה לבו מלומר שירה אמר לוי אמר חזקיה מה אנו לריבון לומר שירה נסיו וגבורותיו כבר מודעת זו מסוף העולם ועד סופו א"ר אבא אמר חזקיה תורה שאני עוסק בה מכפרת על השירה ונענש וכו' נמלא דשתי טעיות טעה חזקיה ולא אמר שירה א' לרבר ידוע ומפורסם א"ל לומר שירה וא' מבח שהיה עוסק ולומר התורה מכפרת על השירה ולכן נענש ולזה בא המגיד לאפוקי מס' חזקיה בתרתו וזל ואפי' כלנו חכמים וכלנו נבונים וא"כ מודעת זאת ביניהם ולמפורסם א"ל לומר שירה ועוד כלנו יודעים את התורה וא"כ התו' תבפר על שירה וא"ל לומר שירה אינו כן אלא מזה עלינו לספר ביזא"מ שלא כס' חזקיה דטעה בזה אלא וכל המרבה לספר ביזא"מ ה' משובח עכ"ד :

ז"ל חסדי ה' אזכיר דהיינו שא' שירה על הללתי של ישראל וגם שהיא תהלות ה' כעל אשר גמלם וכו' דהיינו שאנחנו עוסקים בתורה ובתורה כתיב ישמיע כל תהלתו וא"ל לומר שירה וגם הוא דבר ידוע ומפורסם בישראל וא"ל לומר שירה וזהו רב טוב לבית ישראל אשר גמלם ברחמיו וגו' אפי' חסדי ה' אזכיר דלא כחזקיה שטעה בזה ונענש כאמור :

י' א"כ ע"פי מ"ש הר' עיר דוד ז"ל ר"ק בו על כוונת המגיד עבדים היונו לפרעה במלרים ויוליאנו ה"א משם וכו' עמ"ש ז"ל למה נק' שמש כשפים שמכחישים פמליא של מעלא וכתב ע"ז מהר"ש ז"ל פמליא ש"מ הם

לבית ישראל אשר גמלם ברחמיו וגו' וכאמור שנלחמים בגוים והלילס כדכתיב ישראל נושע בה' וגו' :

כ"א א"כ ע"פי מה שהקשה הר' קדושת הלוי פ' מקץ ר' לג' ע"א למה גבי חנוכה ופורים אנחנו מברכים שעשה נסים לאבותינו בזמן הזה ובפסח אין מברכין ברכת שעשה נסים לאבותנו בימים ההם ובזמן הזה ות' שאני גבי פסח שהוא למעלה מן הטבע ולכן אין או' שעשה נסים וכו' דמשמע שהוא כפי הטבע משא"ל בחנוכה ופורים שהם כפי הטבע לכן מברכין בימים ההם וכו' עכ"ד :

והר' אברהם בני (נ"ע) תו' דשאני גבי נס הפסח שהוא גאולה והלילה ופדות דכתיב ושמתי פדות משא"ל גבי פורים וחנוכה לא הוי פדות כי עדיין הם בגלות ואינו אלא נס ולכן או' שעשה נסים וכו' כי אפי' שהם בגלות ולא נפדינו מ'מ נעשה עמנו נס כזו אבל יזא"מ היא גאולה ומברכים אשר גאלנו וגאל את אבותנו ממלרים אבל אין לומר בימים ההם בזמן הזה כיון שילאנו ממלרים מכל וכל אין מקום לומר כן כנ"ל בתוספת נוסף משלי והוא אמת (ועי' בדרוש שה"ג) וזהו חסדי ה' אזכיר תהלות ה' דהיינו שמברכים ברכת שעשה נסים וכו' וכו' למה גבי פסח אין מברכים שעשה נסים וכו' בזמן הזה ולז"א ורב טוב לבית ישראל אשר גמלם וגו' דהיינו למעלה מן הטבע כמ"ש הר' קדושת הלוי ועוד ויאמר אך עמי המה ויהי להם למושיע הכוונה גבי פסח הוי"א גאולה ואין מקום לומר שעשה נסים בז"הו' משא"ל גבי פורים וחנוכה כאמור :

כ"ב נחזור לש' עפי' המר' הנלב פתח השער לעושה נפלאות גדולות לבדו שאפי' בעל הנס אינו מכיר בניסו וכו' נמלא דיש ב' מיני נסים א' שבעל הנס מכיר בניסו וא' שאין בעל הנס מכיר בניסו כנזכר במד' לעיל וזהו חסדי ה' אזכיר תהלות ה' כעל אשר גמלנו וזהו נס אשר בעל הנס מכיר בניסו וזהו ויש סוג אחר שאין בעל הנס מכיר בניסו וזהו רב טוב לבית ישראל אשר גמלם ברחמיו ולא כתיב גמלנו אלא גמלם והם אינם יודעים את

המלאכים אז הכשפים מכחישים אבל לגבי הקב"ה רחין עור מלכדו כתיב ח"ו לא שייך למימר הכי וזהו כוונת המגיד עבדים היונו לפרעה במלרים וכי תימא הלא קי"ל עשרה קבין כשפים ירדו לעולם ט' נטלו מלרים וא' כל העולם וכשפים מכחישים פמליא של מעלת ואיך ילאו ממלרים ולז"א ויוליאנו ה' ממלרים בכבודו ובעלמנו ובגבי דידה לא שייך למימר הכי דהכישוף לפניו ית' אינו כלום עכ"ד :

ז"ל חסדי ה' אזכיר כעל אשר גמלנו ה' וגם שהוליאנו ממלרים ומלרים מליאה כשפים אפי' לגבי הקב"ה לא שייך למימר ח"ו כשפים מכחישים וזהו רב טוב לבית ישראל אשר גמלם בכבודו ובעלמנו וזהו כתיבתו ובחמלתו הוא גאלם ובגבי דידה לא שייך למימר הכי וינטלם וינשאם כל ימי עולם :

כ"א א"כ ע"פי מ"ש הר' יפה ללב ח"ב א"ח סי' תר"עו ע"ז א' משם הר' קדושת הלוי ז"ל בתפלת יח אנו אומרים ועל נסיד שבכל יום עמנו דווקא מה שאנחנו פועלים ע"י פעולתנו שתעשה לנו נסים ועל נפלאותיהן וטובותיהן שבכל עת ערב ובקר ולהרים ולא נזכר כאן מלת עמנו שאין אנחנו גורמים אלא שמשיע בחסדו כ' בלא התעוררות התחתון ואבאר לך כי נסי יזא"מ הש"ת בחסדו הגדול פעל זאת בלי התעוררות התחתון משא"ל בחנוכה הנסים היו ע"י התחתונים שחשמנאוי וכניו היו לוחמים עם חיילי אגוסטוס הרשע ולכך אנו אומרים בחנוכה ויהי נועם ה"א עלינו בהדלקת חנוכה שבו נאמר ומעשה ידיו כוננהו שהקב"ה הלליו לנו מעשה ידיו להתגבר במלחמה עכ"ד נמלא דיש ב' מיני נסים א' כמו נס יזא"מ דהכל התעוררות למעלה היא בין למעלה בין למטה שאין למטה בארץ מתלחמים עם האויב כנסי חנוכה ויש נסי חנוכה שלמטה בארץ מתעוררין למלחמה ולמעלה הש"ת הוא נלקס בגוים וזו חסדי ה' כמו נסי יזא"מ של מעלה ולמטה גמלנו ה' בלי התעוררות התחתון ויש נס אחר כמו בחנוכה שנלחמים למטה בני חשמנאוי וזהו רב טוב

אשר נמלס אלא הוא לבדו כאשר הזכיר בעל המדרש לעיל באורך :

בג א"כ חסדי ה' אזכיר וגו' עפ"י מ"ש הר' מהר"י חזן ז"ל בס' מערכי לב ר' קמ"ה ע"ג וז"ל גם עמדתו בחקירה א"כ אס מלות ילא"מ יולא י"ח אס ישמע מאחר סיפור הגדה של ליל פסח דקיו"ל שומע כעונה או"ד כיון דכתוב והגדת לבנך בעינין שיגיד לאחרים ולא שישמע מאחרים דבר זה במחלוקת הוא שכוונו כי הנה הכנה"ג ז"ל סי' תע"א הביא משם הר"א"ס ח"א סי' מ"א שהשומע מאחר סיפור ילא"מ יולא כאלו אמר הוא בעלמו אבן הר' ישמעאל הבהן ז"ל בס' שבת פסח ד' נו"ן כתב דלדידיה מכפקא ליה כיון דכתיב והגדת לבנך דבעינין שיגיד לאחרים ואמרנו ג"כ שא"כ אס הוא לבדו שאל את עלמו שהולי נפ"קל מדכתיב לאמר ואפשר שלזה א"ר נמליאל כל מי שלא אמר ג' דברים אלו בפסח וכו' אמר דווקא אלו דברים ז"ל : ותמהתי עליו דיש ראייה מהגמ' דגם בהגדה של פסח ילא בשמיעה דהנה א"י בגמ' פסחים ד' קי"ו וז"ל א"ר אחא בר יעקב קומא פטור מלומר הגדה איני והאמר מרימר שאלתינהו לרבנן דבי רב יוסף מאן אמר אגדתא בי רב יוסף אמרו רב יוסף מאן אמר אגדתא בי רב ששת אמרו רב ששת קסברו מלה בז"הו דרבנן ע"כ וא"י לא אמרינן שומע כעונה ממ"נ אי אמרו השומעים ג"כ הגדה בפניהם א"כ מא ק"ל כבר ילאו י"ח ואס לא קראו א"כ אס לא סומים לא ילאו י"ח השומעים לפי דבריו שאין שומע כעונה גבי הגדה אלא ודאי דגם בקיפור הגדה דליל פסח נמי אמרינן שומע כעונה עכ"ד הר' מהר"י חזן ז"ל : ועפ"י יש לפ' כוונת המגיד מלה עלינו לספר ביולא"מ הכוונה לספר כפה ולה בשמיעה והגם שיש ס' שיולא בשמיעה מ"מ וכל המרבה לספר כפה ה"ז משוכח שיולא אליבא דכ"ע :

וזה ג"כ כוונת הכתוב יודו לה' חסדו וגו' הכוונה שיש ב' מיני הודאה א' שמספר הנס בעלמו כמו ילא"מ דכתיב והגדת לבנך וא' שיולא בשמיעה וזהו יש יודו לה' חסדו

כפיהם ויש ונפלאותיו לבני אדם שמספרים בני אדם הנסים ונפלאות והוא שומע : והוא חסדי ה' אזכיר וזהו הסוג הא' שמספר נס ילא"מ בפיו וא' שמספרים בני ישראל נסי ילא"מ ושומע וזהו רב טוב לבית ישראל אשר נמלס וגו' ומספרים זל"ה הנסים ואחרים שומעים : וזהו פי ידבר דרקתך כל הווס וגו' דהיינו שאספר כשה ויש כי לא ידעתי ספורות שאני יודע לספר ושומע מאחרים :

וזהו כוונת המסרה ונשמע קולו ונשמע פתגם המלך נעשה ונשמע : הכוונה נעשה ונשמע תריג מלות של תורה ויש מלות כמו ילא"מ שסיפר הוא להגיד בעלמו ולא ע"י שמיעה וזהו ונשמע קולו ולפעמים א"כ שלא הגיד בפיו אלא ע"י שמיעה יולא י"ח ג"כ וזהו ונשמע פתגם המלך דהיינו נסי ונפלאות מלכו של עולם ע"י שמיעה כמו יולא :

כד א"כ חסדי ה' אזכיר עפ"י מ"ש הר' מערכי לב ד' קלר ע"א משם הר' מקראי קדש ז"ל דכיון דבכל לילה מלה להזכיר ילא"מ וכו' וב' הרמ"בם ז"ל בפ"י מה' חמץ ומלה מ"ע לספר בנסים ונפלאות שנעשו לאבותינו בליל ט"ו בניסן וכו' דכתיב והגדת לבנך וכו' וא"כ כיון שכל הלילות מלה לספר ביולא"מ מה טובה מלות ליל פסח כיון דכל"ה קוים ותו' הר' מקראי קדש דאי משום הזכרת יולא"מ בלילות סגי בקריאת פ' לילית שיש בה ילא"מ משא"ך בליל פסח שצריך להזכיר נסים ונפלאות שעשה הקב"ה לישראל במצרים : והר' ישמעאל הבהן ז"ל בס' שבת פסח תו' והוסוף שצריך להרבות בו סיפור ושכחיס בכל הנסים שעשה לישראל : ובוס פי' הרב ז"ל כוונת המגיד מלה עלינו לספר ילא"מ וכו' מה טובה של מלה בלילה הזה הלא כל לילה ולילה צי"ב להזכיר נס ילא"מ לז"ה וכל המרבה לספר ביולא"מ ה"ז משוכח כתי' הר' שבת פסח עכ"ד : וזהו חסדי ה' אזכיר קהלות ה' רמז לנס ילא"מ שצריך להזכיר בכל הלילות : אמנם בליל פסח צריך להרבות בנסים של ילא"מ וזהו רב טוב לבית ישראל אשר נמלס וגו' שמרבים ומספרים בליל ט"ו ניסן כל הלילה :

כה א"כ עפ"י מ"ש הר' קדושת לוי פ' שמיני

בדרוש לפסח ד' ע"א ע"כ ע"פ כימי לאתך מא"מ אראנו נפלאות ויבאר פ' אהיה אשר אהיה עפ"י משל לעני שהרויח עשרת לפיס ז"ו בפעם א' והיה לו תענוג גדול ואח"ך הרויח כ' לפיס עוד יש לו ג"כ תענוג אבל נגד תענוג א' אין תענוג זה נחשב לבלום ואס היינו רוצים לערוך תענוג זה נגד תענוג הא' צריך להרויח כ"כ רבוא לפיס עד שיהיה כנגד תענוג הא' : והנמשל בזה שהק"כה פדה ארתנו ממלרים באותה ומופתים ועשה עמנו נסים ונפלאות והיה זה תענוג א' ואס במהרה כימינו יעשה עמנו הק"כה נסים ונפלאות לערך שיהיה כמו תענוג הא' צריך שיעשה כ"כ נסים ונפלאות עד שיעלו לערך התענוג הא' : וזהו כימי לאתך מא"מ דהיינו שיהיה הפדות של כ"כ כערך פדות של ילא"מ שיהיה כ"כ שס נסים ונפלאות עד שיעלו לערך תענוג של ילא"מ וזהו אראנו נפלאות ל' רבים וזהו אהיה אשר אהיה עכ"ד :

וזה כוונת הכתוב ושמתו פדות בין עמי ובין עמך זה גאולת מצרים : למחר יקיה האות הזה דהיינו לעת"ל כ"כ יהיה נסים ונפלאות עד שיעלו לערך הזה :

וזהו חסדי ה' אזכיר תהלות ה' רמז ליולא"מ ולעת"ל כ"כ א"ה יהיה כמו כן וזהו רב טוב לבית ישראל וגו' עד שיעלה לערך פדות ילא"מ ואז יהי להם למושיע :

כו והר' קדושת לוי בהפט' נכזים פי' כוונת הכתוב חסדי ה' אזכיר ותורף דבריו כי ב' סוגים שאדם מבקש מהש' ית' : א' מלך חסדו ית' : וא' מלך זכותו והחילוק שיש ביניהם כי אס מלך זכותו יש קץ וקלבה כי כפי זכותו כך נותנים לו משא"ך אס הס גדול חסדו ית' אין קץ וגבול לחסדו ית' וז"ה הנביא חסדי ה' אזכיר שאני מזכיר מלך חסדי ה' שהוא סוג הא' מלך חסדו וא"כ רב טוב לבית ישראל אשר נמלס : כי אין קץ וסוף לחסדו ית' ע"כ :

כז וכתב עוד שם וז"ל ובדרך משל אבאר עוד למלך שנתן לב' עבדיו שני מתנות כשהו אבל מלך המקבלים הס' כ' בחינות א' החשיב את המתנה עלמה מלך חשכונה וא'

החשיב מחמת המתנה נראה ומובח שהמלך אהבו והחלוק שיש ביניהם דהנה הא' יש לה קץ וגבול לפי גודל ערכה אבל הבחינה הב' אין לה קץ וגבול כיון שהיא אהבת המלך ואהבת המלך אין לה שיעור : וז"ה חסדי ה' אזכיר תהלות ה' בעל אשר נמלסו ה' דהיינו הסוג הא' שהוא מלך החסד והרחמים אשר נמלסו וצדקת זאת יתירה הבחינה הב' מלך אהבתו יתברך שנמלסו וזהו רב טוב לבית ישראל אשר נמלס : ולזה אין קץ וגבול :

וזהו מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים תרי א' מלך המתנה וא' מלך אהבה של בעל המתנה וזהו מה יפית ומה נעמת עכ"ד :

כח והר' המעלות לשלמה דרוש ה' לז"הג ד"קו ע"כ פירש כוונת הכתובים הנו'

עם מה ראוי בסנהדרין דאין הקב"ה שמח במפלתם של רשעים מדכתיב גבי יהושפט בלאת לפני החלוק ואו' הודו לה' כל"ה ואמר ר' מ"מ לא נאמר כי טוב בהודאה זו לפי שאין הק"כה שמח במפלתם של רשעים וכו' ולא קרב זא"ז כל הלילה וכו' בקשו לומר שירה וכו' א"ל מעשה ידי וכו' ע"כ : והר' ע"ז חיים ז"ל בפ' בשלח הקשה איך אמרו ישראל שירה ותו' על גאותו ית' אמרו שירה ולא על מפלתם של מצריים וזהו פי' כוונת המד' לה' אמרו ולא לב"ו הכוונה שלא אמרו שירה על מפלתם של מצריים כי אס לגאותו ולעלויו ית' עכ"ד :

וזהו כוונת הכתובים חסדי ה' אזכיר וגו' על מפלתם של האויבים ולא אומר כי טוב כמו גבי יהושפט אמנם אס אני א"ו שירה לגבי ישראל א"ו אני כי טוב וזהו רב טוב לבית ישראל אשר נמלס וגו' דהיינו על הללאת לבד ולא על מפלת האויב ואז יכול לומר אפי' כי טוב עכ"ד :

כט עוד כתב המעלות לשלמה שם ע"ד ע"פ רבות עשית אתה ה' אהי כמס דאיתא בב"ר א"ר ליעזר בנו של ר' יוקי הנלילי מלינו שא"ו מקלט שכחו של מי שאמר והיה העולם בפניו שנאמר אמרו לאהים מה נורא מעשיך שלא בפניו או' הודו לה' כ"ט כל"ה ופי' שם הר' יפ"ת דשלא בפניו כשלא מדברים עמו הוי שלא בפניו כמו הכרכות תחלתן לנכוח

וסופן נסתר : וכו' הרשב"א ז"ל בפי' דרושי
אגרות שהק"ב נמלא מלך מלואותיו ונסתר
מלך מהותו עכ"ד : וזהו רבות עשית אתה
ה"א כשאני מדבר לנוכח אני או' באתם ובלשון
כולל רבות עשית אתה ה"ה : אמנם נפלאותיך
ומחשבותיך אלינו דהיינו כשאנחנו מספרים
בינינו ובין עצמנו אין ערוך לך אין אנחנו
מספרים כל' נוכח איז אגידה ואספרה עצמו
מספר עכ"ד :

וזהו חסדי ה' אזכיר תהלות ה' לנוכח לפניו
אוי או' אני בלשון כולל וזהו ככל אשר
גמלנו ה' אמנם כשאני ביני ובין רעי אוי
ורב טוב לבית יש' וכו' כל' נסתר ודו"ק :

ל והר' בריך ילחק ז"ל בפ' יתרו פי' כוונת
הכתובים הנז' במ"ש הטור סי' רי"ט בשם
הר"א ז"ל דווקא לו הארבעה לריכוס להודות
אבל מי שנעשה לו נסים אחרים א"ל להודות
והוי ברכה לבטלה : אבל הרי"ב ז"ל כתב דגם
אם נפל עליו כותל או ניטול מדרוסת שור
ונגיתותיו וכיוצא באלו הנסים לריך לברך שהרי
נעמא דקולכי דרכים בהו יראה ונכבי ולא
אמרו הני לא משום דשכיחו וכו' ע"ש וזהו
חסדי ה' אזכיר תהלות ה' כלומר כשאני בא
להזכיר נסי ה' ית' אני מזכיר בעל אשר גמלנו
ה' וכו' כדעת הרי"ב ז"ל :

לא עור פי' בדרך הללוי עפי' דאי' בגמ'
ברכות פ' קרוחה ת"ר ד' לריכוס להודות
וכו' רבי יאורה חלש ואתפח על לגביה רב
חנא בגדתא ורבנן א"ל כריך רחמנא דיהבך
לן ולא יתבך לעפרה א"ל פטרותן יתי מלאוריי
וכ' הטור ה"ח סי' רי"ט ולא הוי ברכה לבטלה
מה שבירכו הם שהם נתנו שבח והודאה לשית
על הטובה שהומין להם וכו' מר"ן ז"ל בכ"י שכן
דעת הר' מנוח דכל דאית ליה תועלת בהלכתא
שמכרך אבל מדברי הרשב"א ז"ל נראה דרב
חנא ורבנן לא ברכו על רפואת ר' יאורה שא
מפני שהיה רבם והיינו בעיף דירושלמי מהו
לברוכי הניסא דרכיה ולא אפשרתא אבל מי
שאינו רבו אע"פ שהיא חביב עליו ביותר
כגופו אין לברך עכ"ד :

וזהו חסדי ה' אזכיר תהלות ה' כעל אשר
גמלנו הכוונה כס' הרשב"א שאין לברך

על תועלת אחרים אמנם אם הוא רבו יש
לברך כמו ר' יאורה וזהו ורב טוב לבית ישראל
וכו' אם הוא רבו יכול לברך :

לב עור פי' עפי' מ"ש מרן ז"ל שם לפני
דעת הטור יש ללמוד למה שנוהגים
כשולדות הנשים עומדים בעליהן ומברכין
הגומל ולא הוי ברכה לבטלה וכו' וזהו ורב
טוב לבית ישראל רמז לנשים כמ"ש כה תאמר
לבית ישראל לו הנשים וזהו חסדי ה' אזכיר
וכו' מלבד שאנו מברכין הנסי דריך לא אפי'
אנסי נשותינו ג"כ אנחנו מברכין וזהו ורב
טוב לבית ישראל וכו' עכ"ד :

לג א"כ כ"ל עפ"י מש"ה הר' מקראי קדש ז"ל
ד' נ"ב ע"ב אר"י ד' לריכוס להודות ויררו
היס וגו' וא' אבני לריך לאוריי קמי עשרה
וכ' מהר"א נת' ז"ל דמלישנא דאבני דריך לאוריי
קמיה עשרה מוכח שיקיה עשרה מלבד בעלי
הנס ע"כ ומה"ר ברוך ברזלי ז"ל היה מברך
עם בעלי הנס וגו' דמזמור יאמרו גאולתי ה'
ביוצאי מצרים נאמר וכלם בעלי הנס הם
ובפני מי יודו : ומה שדויק מאבני שאמר
לריך לאוריי קמיה עשרה בפ"ב דגיטין אמרינן
בפני כמה נתנו איבה מ"ד בפני ב' ואיבה
מ"ד בפני ג' וקו"ל שהשליש מהמנין ובפ"ק
דכחובות ולפינן דברכת חתנים בעשרה מן
ויקח בעו עשרה אנשים וקו"ל חתנים מן
המנין ה"ג קמיה עשרה ובעלי הנס מן
המנין עכ"ד וזהו חסדי ה' אזכיר תהלות ה'
כעל אשר גמלנו ה' הכוונה בעלי הנס ג"כ
מן המנין וזהו אשר גמלנו דווקא שהם בעלי
הנס וכ"ת לריך עשרה מלבד בעלי הנס לא
ורב טוב לבית ישראל אשר גמלנו וגו' וא'
הודאה יאמרו גאולתי ה' אשר גאלם מיד לר'
והם כלם בעלי הנס וכאמור :

ובזה יובן כוונת המד' יאמרו גאולתי ה' למם
אשר גאלם מיד לר' הכוונה שיש' נותנים
הודאה להקב"ה על שהוליאם ממלרים וכ"ת
הלא הם בעלי הנס ולריך עשרה מלבד בעלי
הנס לא אשר גמלם מיד לר' הכל כאשר לכל
ובפני מי יודו כמ"ש הר' ברוך ברזלי ז"ל וכאמור :
לד והר' קודא ז"ל בס' שמתת קרגל על
פיסקא בכל דור ודור חייב אדם להראות

את עצמו וכו' כתב מש"ה הר' זקנו חס"ל
ז"ל כי יל"ה מ מתחת רשות שרי מעלה הראשונים
אות היא ללאת מתחת שעבוד מלכיות ולכן
בכל דור ודור חייב אדם להראות את עצמו
כאלו ילא ממלרים כי אות היא לשעבוד
מלכיות : ועפ"י פי' המפר' ז"ל כוונת הכתובים
חסדי ה' אזכיר תהלות ה' ולריך לחשוב כאלו
אני ילאתי ממלרים וזהו כעל אשר גמלנו
ה' אף כי האמת היא ורב טוב לבית ישראל
אשר גמלם עכ"ל לריך לחשוב כאלו אשר גמלנו
עכ"ד :

לה א"כ אפשר במ"ש רש"י ז"ל בפרשת וישלח
על פסוק יעקב אמר יש לי רב ועשו
א' יש לי רב כי יעקב א' יש לי רב כל' כדי
ספוקי ועשו דיבר בלשון גאיה יש לי רב
יותר ויותר מכדי ספוקי עכ"ד ועל כן משבח
הנביא לעדת ישראל שמספרים בעת שנעשה
להם נסים כדי ספוקים שנעשה להם וזהו
חסדי ה' אזכיר תהלות ה' ככל אשר גמלנו
ה' זאת ועוד פעמים שמספרים על הנסים
יותר מדאי כמו נסי מצרים ונס פורים ונס
חנוכה יותר מדאי וזהו ורב טוב לבית ישראל
אשר גמלם כרחמיו ולא קימא ת"ו שקר
מדברים וזהו ויאמר אף עמי המה בניס לא
וכאמור :

אִתָּא בילקוט אשורוש משס מדרש ר' רס"ג ע"כ וזל הפיל מזלות ועלה בירו מזל דגים אמר תפושים הם בידי כדגים א"ל רשע הם אינם תפושים בידך אתה בידהם מה הדג הזה פעם הוא בולע פעם נבלע כך אתה נבלע בידהם ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם עכ"ל: אורה לט על אשר פלא עשה לישראל עמו ואת אויביהם למו יספה בימי מרדכי ואסתר בזמן אשורוש הוי למסקה בעלת המן הרשע אשר השקה את ישראל את התרעלה בכסא ולולי עזר האל אשר ברוב רחמי חסד והגיל את ישראל ועשה להם נפלאות וניסה ויקראו סופרי המלך לכל עיר ועיר ממלכה וממלכה מדינה ומדינה לכל אשר יקראו כהלכה מנשאין את היהודים בכל מיני ויעורים ומרדכי גדול היהודים דורש טוב לעמו ותמים הולך לתומו וה' אלהיו עמו ועם כל אנשי אמת ותמים:

תחילת כל דבר אכזב לחקור חקירה א' והוא למת הקב"ה עשה בנס פורים עולה ויורד נפילת המן הרשע ועליית מרדכי הנדיק הו"ל לעשות א' מהם או נפילת המן או עליית מרדכי והוי ישראל ניצולים מגזירת המן הרשע בא' מהן למת הולך לעשות שתים כהלכתן: ונקדים א' בילקוט ישעיה ס' קל"ו הכמבת מכהו הכהו ר' יאורה ור' נחמיה ר' יאורה אומר במקל שהכו המלכיים את ישראל בו לקו ר' נחמיה א' באספקטי שהכו המלכיים את ישראל בו לקו עכ"ד:

ונכח אל הבאר כי האל ית' כשנפרע מן הרשע נפרע ממנו כיוולא בדבר תלויית המן על עץ מפני שהוא חשב לתלות את מרדכי על העץ אשר הכין לו לכן נתלה הוא על העץ אשר הכין למרדכי כי אין מעזור לה להושיע בין רב למעט כי הוא יכול ובעל היכולת כי להגיל בכל האפשר ולכן בכל דבר ממנו ומעלמו יכול להגילו ולכן בכאן גבי המן שהיה רועה לתלות את מרדכי נתלה הוא על העץ וזה כוונת המד'

על העץ אשר הכין לו תנא לו הכין ולכא' מה חידש לנו באמרו לו הכין אלא עפי' האמור ח"ש וכוונת המד' לומר במחשבה שחשב המן על מרדכי לתלות אותו על עץ אותה מחשבה לו הכין לתלות הוא על העץ: וכן נמי גבי ואל"מ כתיב כי בדבר אשר זרו עליהם ודרשו ז"ל בקדירה שביטלו בה נתבטלו דהיינו הם גזרו על ישראל כל הכן הילוד היאורה תשליכוהו הם נטבעו כים סוף כאמור כי זה גזירת הקב"ה במחשבה שחשב בה האויב בה יפעלו בו להגיל את ישראל: ועז נכח לבאר פסקי מגילת אסתר ביום אשר שברו אויבי היהודים לשלוח בהם ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם עפי' המד' האמור לעיל דהפיל פור ואלא כח' אדר ואמר נבלעם כדג שמזל של אדר דגים ואמר הקב"ה מה הדג פעם בולע פעם נבלע כך הוא נבלע בידהם והנה יש לתמוה על המן הרשע איך לא בא בדעתו לומר שמא הוא נבלע בידהם כמו הרג שפעמים נבלעים והנה נראה דהמן הרשע עלה בדעתו לומר דהטעם של הדגים לבלוע זה את זה הוא מפני שכל א' גדול מחבירו או חזק מחבירו בולע את חבירו וזה חזק אס יכח חזק ממנו בולע אותו וכן אס יכח גדול ממנו בולע אותו וא"כ ה"ה כבני אדם כל שא' גדול מחבירו בולע את חבירו ולכך גמר בדעתו מאחר שהוא גדול ומשנה למלך וינשארו מכל השרים וא"כ הוא בולע את היהודים השפלים והענוים ולכן לא בא בדעתו לומר שמא הם בולעים אותו ולכן הש"ת יסתבח שמו לעד ולעולמי עולמים שמנהגו כשנפרע מן הרשע מן המחשבה שחשב להרע לישראל בה נפרע ממנו לכן בכאן עשה נפילת המן ועליית מרדכי וא"כ הו"ל מרדכי בולע את המן וזהו כיום אשר שברו אויבי היהודים לשלוח בהם לפי שהמן הוא גדול וא"כ הוא שולט על היהודים אמנם הקב"ה יסתבח שמו העלה את מרדכי לגדולה והשפיל את המן וזהו ונהפוך הוא שהמן נפל ומרדכי עלה לגדולה אזי אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם:

וז' כגמ' חייב אינם לכסומי כפורייה עד דלא ידע בין ארור המן לכרוך מרדכי וכל הרואה יתמה מה יש הפרש בין ארור המן לכרוך מרדכי אמנם עפי' האמור ח"ש בין ארור המן שנפל ממעלתו ובין כרוך מרדכי שעלה לגדולה והש"ת עשה את זה להפיר את עלתו וקלקל את מחשבתו ותלו אותו על העץ כאשר זמם לעשות למרדכי ומרדכי עלה לגדולה להוד ולמלכות וזה ההפרש מי שהוא שיכור אינו יכול להכין בדעתו הפרש זה ולכך א"ל חייב אינם לכסומי כפורייה עד דלא ידע הטובה שעשה ה' עמנו כאמור:

וזהו ותעשה אדם כדני הים דהיינו עשית את אדם זה המן ע"ד שאמרו בקום עלינו אדם אדם ולא מלך זה המן כדני הים מה דני הים נבלעים וכולעים כן עשית להמן שהיה רועה לבלוע את ישראל והם בלעו אותו: ובכל דני הים א' המן אס תסיר יו"ד ממלת הים ותניח כו"ן במקומו וזהו כידכס נתנו ר"ל יוד ת"נו כ'ון לומר המן נמשל כדג שנבלע:

והר' מדרש תלפיות אות א' ענף אשורוש כ' על מד' הנו' הפיל פור הוא הגורל א' הקב"ה אדר מזלו דגים הפיל פור ר"ת פרו ורבו דקשה הו"ל הפיל גורל בחודש אדר מאי פור לא איהו אמר לאכרס והקב"ה א' פרו ורבו ומלאו את הארץ ויוסיפו עליכם כהנה וכהנה וידגו לרוב בקרב הארץ כדגים שבים שהם לרוב כמו שדרשו ז"ל פרעה א' פן ירבה וה"כ אמר כן ירבה אמר קב"ה אחה אמרת פן ירבה ואני אמרתי כן ירבה ונראה דבר מי יקום ומעין זה שמעתי משם האר' ולה"ה ע"פ יכתב לאכרס והקב"ה א' נוע"ריקון ל"א כד"ס שאין הגזירה חתומה בדם וניצולים וג"כ כאן הוא הפיל פור כח' אדר שמזלו דגים וחשב לבלועם כדגים ולאכרס והיה פור אומר פרו ורבו הפך הגורל עכ"ד:

וזה נ"ל כוונת הכתוב וממכותיך ארפאך עי' מלת לאכרס שהיא מכותיך ארפאך דהיינו לא בדם ותנללו מן הגזירה של המן וכן ממלת פור הוא הגורל נעשה פרו ורבו וכן ממלת פן ירבה כן ירבה והוא הדבר שזכרנו לעיל

שהקב"ה יסתבח שמו מן המחשבה שחשב האויב ממנה יעשה הללה וישועה:

א"נ וממכותיך ארפאך דרך הלזי והוא מה שמעתי א' ההולכים דרכים בזמן הקור שמתיס בני אדם מחמת שנתקרה דמן ופעם א' היה איש א' נכבד בא כרוך בזמן הקור עם גמל א' וראה הנמל את האיש הנכבד כי התחיל להתקרה דמו מה עשה קם עליו והכה אותו הכאה אחר הכאה וזה האיש מחמת ההכאות נתאמץ ונתחזק והתקוטט עמו ומכח זה לא נתקרה דמו וכן עשה כמה פעמים עד שהגיע לישוב ואזי זה הנכבד סיפר הענין לקרוביו מה שעשה לו הנמל כדרך קראו לגמל וא"ל מה זה שעשית שהכית אותו א"ל לטוב לו עשית כי לולא לא הכית אותו היה מתקרה דמו והיה מת ע"כ שמעתי וזהו וממכותיך ארפאך:

והר' מדרש תלפיות שם הביא משם המפרשים פו' ז"ל שהגורל שהפיל המן היה חתוכת עץ מרובע בנקודות מארבע רוחותיו שקורין בערבי זא"ר והוא מן הז' שיש בו ג' נקודות יש בתחתיתו ד' נקודות ומן הז' שיש בו ו' נקודות יש בתחתיתו נקודה א' באופן שאם תפיל ג' פורים ויהיו למעלה בשניהם בכל א' ד' נקודות ובא' ששה נקודות ואם תהפכס תמלא בשנים מהם ג' נקודות בכל א' וא' נקודה א' באותן של מעלה ד' ור' וששה הם כמנין דוד ולמטה ג' וג' וא' הם כמנין אהרן והמן בתחלה הפיל הגורל הג' וילא כמנין אהרן למעלה וכמנין דוד למטה ושם וכשהפך אותו לראות את נקודות דוד אזי נהפך אהרן למטה ודוד למעלה ע"כ וזהו כיום אשר שברו אויבי היהודים לשלוח בהם עי' שעלה אהרן למעלה ונהפוך הוא עי' שהפך את הגורל ועלה דוד למעלה ואהרן למטה אזי ישלטו היהודים המה בשונאיהם וכו' עכ"ד:

והר' נאזה תהלה על תהלים פו' כזה כוונת הכתוב נודע ה' משפט עשה כפועל כפיו נוקש רשע עי' שהפך את הגורל נהפך עליו הגלגל ונתלה הוא עור פו' שם כוונת הכתוב על מעשה יששכר איש כפר ברקאי שהיה כורך שיראין בעת שהיה עוכר ככהמ"ק פעם

א' היו המלך והמלכה יושבים המלך אמר טעם הגדי טוב והמלכה אומרת הכבש טוב קראו לישכר איש כפר ברקאי שהיה כהן ואוכל בקדשים ויודע טעם הגדי וטעם הכבש א"ל הכבש טוב והיה מראה בידו לו גדיה יאה הו"ל לאסוקי לתמידה אמרו כל שמראה לפני המלך בידו חייב לקוללה נתן שוקר וקללו לו את יד שמא שמע המלך וקללו את ידו הומנית ג"כ כמלא ב' ידיו קוללות על שהיה עובד עבודה כשיראין והו כפועל כפיו נוקם רשע עכ"ד :

א"נ ע"פ מעשה יהודי א' שהלשינו עליו למלך ונתנו ענה למלך לשרוף אותו בכבשן האש ונעשה נס והשילו בכבשן אותו שהיה מלשין עליו כנו' בחורף בספרי הקטן על התהלים ע"פ שיום רדפונו חנם קחנו משם והו כפועל כפיו נוקם רשע :

ועפי' דברינו למעלה כ"כ יתפרש כוונת הכתוב שנודע ה' משפט עשה כפועל כפיו נוקם רשע במחשבה שחישב לבלוע את ישראל כבלע ולכן הוא נתלה ומרדכי עלה לגדולה :

וזה כוונת המסרה ג' המן העץ המן הגורן או מן היקב המן הסלע הזה נושא לכם מים הכוונה המן העץ רמז להמן שיתלה על העץ ותבעל הגזירה וכ"ת למת לריק לעשות שתיס כהלכתן תליית המן וגדולת מרדכי הלא די דווקא בגדולת מרדכי והיתה בטלה הגזירה ולמה תלו אותו וג"כ נתגדל מרדכי והו המן הגורן או מן היקב הכוונה כי הגנה הגורן הוא תל גבוה מן הארץ והיקב הוא כור שעושין לפני בית הכר לרדת בתוכו יין בעת דריכתו בגת ולכך כלל עולה ויורד דהיינו רמז גבי המן הו"ל או לתלות המן והו יורד יקב או לעלות מרדכי לגדולה והו גורן - לז"ל המן הסלע הזה נושא לכם מים דהיינו מרתו של הקב"ה להמציא רפואה מן המכה ע"ד מן הסלע שהוא קשה ואין בו לחלוטות נושא לכם מים וכן גבי המן כמו לפי שהוא אמר אבלעם כדגים ועשה עץ לתלות את מרדכי עליו לכן עשה הקב"ה לתלות אותו על עץ שהכין למרדכי ויבלע כדגים כאשר זמם לעשות לאחינו מרדכי היהודי והו ה'סר מעלינו לנעך ר"ת

המ' שנתלה על העץ שהכין למרדכי מתנתת ירך או' מרדכי תנ"ת התי"ו השנייה תתחלק בא"ת ב"ש הו"ל תנ"ה לרמוז למרדכי שלבש תנא והו שכתוב ומרדכי ולא מלפני המלך וכי' ועטרת זהב גדולה וכ"ת למת לריק שתיס תליית המן ועליית מרדכי לז"ל בתוכחות על עון יסרת איש ותמס כעש שמורו וכי' דהיינו באותה מחשבה שחישב לעשות לישראל בה נתפס כזמור לעיל :

או באופן אחר לחקירה הנו' והוא כי הגה כתב הר' מהר"י חזן בס' מערכי לב ד' קל"א ע"כ וז"ל להר' מרין זקני בס' עין יוסף פ' בשלח כמ"ש ר"ל ע"פ פרת דודי ורמה לך ללכי מה לבי כשהוא יסן עינו א' פתוחה ועינו א' קמוחה כך כשישרש עושין רטונו ש"מ הוא מביט להס כב' עינים הה' עינו ה' ל דריקים וכשאין עושין רש"מ אזי מביט להס בעין א' שנה' הגה עין ה' ל ויראיו ע"כ והקשה שכלפי השי"ת שרואה ומביט במקירה א' את כל העולם כמ"ש הכתוב הולר יתר לבס המבין ל כל מעשיהם מאי כ"מ אס מביט כב' עינים אס בעין א' ותו אס אינס עושין רש"מ אמאי מביט להס אפי' בעין א' רשעים נינהו ותו' שיש ב' מוני דריקים יש שעושים מאהבה לכבוד רטון קונס ויש שעושין רטון קונס מיראת העונש וההפרש שיש ביניהם הוא שבר שעושין מאהבה יש תרתי לטיבותא א' שאומע ללעקתס ומושיעס ב' מלכר שמילס מזיתס עוקר מן העולם את אויביהס אך לאותס שעושים מיראה אין להס ש א' שושיעס מיר אויביהס אכל אויביהס קיימים ועומדים במקומס כיון דאינו לא מיראת העונש וכל זמן שאויב קיים אז יש עינו ל ה' : וזס מהלכי כשהוא נעור מביט כב' עינים וכשהוא יסן עינו א' פתוחה כך אס ישראל עושים רש"מ מביט בהס כב' עינים דהיינו להלילו מאויביו ואויביו נופלים תחתיו ומפיק לה מקרא עינו ה' ל דריקים ואזינו ל שועתס והיינו להלילס מן הקמים עליהס ואף גס זאת פני ה' כעושי רע להכרית מארץ זכרס אך אס הס עושים רש"מ מיראה מביט להס בעין א' דהיינו להלילס לכר מן האויב והו הגה בין ה' ל ויראיו להליל ממות נפסס

או דבריו זל ורפח"ח עכ"ד מהר"י חזן זל והנה גבי דור מרדכי הדיק שהענינו ג' ימים לילה ויום ולבשו שק וחזרו בתשו' שלימה ומכרו עלמס להריגה מרדכי הדיק שלא לכרוע להמן ולהשתחוות לו שלא יעבור עז והגס שנהנו מסעודת אחשוורוש וג"כ השתחוו לללס נכוכ-נלר עכ"ז חזרו בתשובה שלימה מאהבה מרדכי וכ"כ שף שהיו עמו וכל עם הנמלאים בשושן וע"כ הכיט בהס הקב"ה כב' עינים דהיינו הלילס מזרתס וגס את אויביהס תלו על העץ כמ"ש הרב הנו' :

ועפי"ז יש לפ' בוונת רז"ל חייב אינס לבסומי כפורי"ז עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי הכוונה ברור המן הקב"ה עשה להס להלילס כב' עינים דהיינו שהלילס מאויביהס וגס תלה אותס ב' טובות וכאמור ולזה מי שהוא שיכור אין מכחין בין זלו לז"ל בין ארור המן לבין ברוך מרדכי וזה כוונת הכתוב נפשונו כלכור נמלטה מפח יוקשים הפח נשכר וכי' הכוונה שעשה עמנו ב' טובות א' נפשונו נמלטה שהלילנו מכף האויב זאת ועוד שנית שהפח נשכר ואנחנו נמלטנו :

והר' יצחק פרחי זל בס' מינו מתיקה דרוש א' ד' יורד פי' בלו הפסקים ע"מ דאיו' כמר' משל לבעל התל והחרין שיותר היה שונא אחשוורוש את ישראל מהמן וכ' בס' מנות הלוי שתי' המלך גי' המן חושבניה דדון כחושבניה דדון והס בני' המיס וז"ל אזי המיס שטפנו כנגד המלך אזי עבר על נפשונו המיס הזדוניס כנגד המן ועז' כותן הוראה לשס ב"ה שלא נתננו ערף לשניהס הלא הס המלך והמן עכ"ד : והנה ב' או' גדולות במגילה הס תי"ו ותי"ח חור כרפס חתי' גדולה ותתי' ותכתוב אסתר המלכה לרמוז למש"ל משל לבעל התל והחרין ששניהס היו שונאים לישראל המלך והמן המלך התי' והמן חתי' וזה רמז א' ב' ש' אשורוש ת' ח'ס רמז חתי' ס' רמזי להמן מורע עמלק שר שלו ס' מ' :

וראיתי להר' מינו מתיקה למתרי"פ זל ד' יב וז"ל יודע כי חוב פ' זכור מן התורה רכן כתבו ווב הפסקים אשר כזה ראיתי להר"הג גאון עיוני מהר"י חזן זל בספר מערכי לב

שחקר חקירה עלומה כי מאחר שכל סנחריב וכלכל את העולם אין אתנו יודע מי הס זרע עמלק כדי לזכור ולמחות את זכרו כאשר לנו ה' שהינו וא"כ כי"ל יקוייס מלוא זו והר' מערכי לב זל האריך הרחוב וכי' ע"ש והר' מינו מתיקה כ' לישב עפי"ז מ"ש מהר"ס לשיך זל משס הר' הקדוש האר"י זל כי יודע שיש ע' אומות למטה וכנגדס ע' שרים למעלה וכשהקב"ה רוצה להפיל אומה למטה משפיל הוא בתחלה את השר למעלה ואח"ך נופלת האומה למטה ע' מלחמה נוי בניו והו יפקוד ה' על לבא המרוס כמרוס ועל מלכי הארמה בארמה וידוע כי שרו של עמלק הוא ס"מ זה נשתנה מכל השרים כי כל השרים מפלה שלהס עי' הקב"ה כאמור אכל ס"מ לריק שתהיה עי' ישראל רווקה ואח' ד הקב"ה עליו המלאכה לגמור להפיל את האומה למטה והו שזנו הקב"ה תמחה את זכר עמלק שהוא השר מתחת השמים ואח"ך כי מחה אמחה את זכר עמלק את האומה למטה או דבריו זל מעתה אנחנו אין לנו עסק עם האומה כי אס את שר האומה שהוא ס"מ וכשאנחנו מפילים את שר האומה אזי גס הקב"ה עושה את שלו להפיל את האומה למטה ובזס יפה לנו זכור את אשר עשה לך עמלק ועי' התשובה וקיום המלות ומע"ט לש"ס רווקה אזי נופל השר למעלה ואז יתמו חטאים מן הארץ הס זרע עמלק ואזי והיה ה' למלך ע"כ הארץ עכ"ד : אשר ע"כ לפי דבריו הרב הנו' עיקר זכירת עמלק היא חזרת התשובה על מעשיו הרעים וקיום המלות והמ"ט וא"כ כשבת זו שנק' שבת זכור לריק לחזור בתשובה שלימה כמו שחזרו בתשובה שלימה בימי המן ערת ישראל עם מלכס כראשס מרדכי הדיק בשקו ובתעניתו וניאלו מגזירת המן להשמיר להרוג ולאבד :

והנה הר' הנו' חקר משס המפר' דהנה קי"ל נוטל לריק א' ומכפר על הדור א"כ למת לא נוטל את מרדכי הדיק להיות כפרה על הדור ולא יקוי ישראל חייבים כלים אמנס כתבו הקדמונים כי בעון עז' אין הדיק נתפס בעון הדור וכתבו טעם נכון לזה כי יודע כ

מחשבה ע"ה הקב"ה מנרפה למעשה והואיל
 ואין הדריק מוכיח על המחשבה כי אין יכול
 להודיע מה שכלב האדם כי לא נכיה הוא
 א"כ גם במעשה ההוא אינו נתפס ומפני זה
 נתחייבו הדור ולא נתפס הדריק וכוה פי'
 מ"ש מרע"ה בעון העגל ועתה אם תשא
 חטאתם ואם אין מחני נא ר"ל שנתלה מרע"ה
 להיות כפרה על הדור ולא יהיה ח"ו כליה על
 ישרש והשיב לו הקב"ה מי אשר חטא לי אמחני
 מספרי ל" דיוקא דהיינו שעון ע"ה הוא אפי' הוא
 במחשבה הרי הוא חייב כמעשה ולי ר"ל שחטא
 במחשבה שאין אדם יורע לא לי דיוקא לכן
 אותו שחטא אמחני מספרי ולא נתפס הדריק:
 וכוה פי' כוונת המאמר שלו תלמידיו לרשכ'
 מפני מה נחתיבו שונאיהם של יש' באותו
 הדור כליה א"ל אמרו אתם א"ל מפני שנהנו
 מסעורת אחשורוש א"ל א"כ של שושן יהרגו
 וכו' א"ל מפני שהשתחוו לללס ע"ש הכוונה
 כי הנה נקטינן שעשה ה' ככה כי נוטל דריק
 א' ומכפר על הדור וא"כ למה עשה הש"ת
 ככה להיות שיתחייבו כליה אותו הדור ולא נוטל
 דריק א' וכפר על הדור ל"א הם שנהנו וכו'
 ומרדכי הדריק היה עומד ומלוח אותם שלא
 ילכו לבית המשתה והם לא העו אין וא"כ
 מרדכי הדריק שהזהירם הויל את נפשו והם
 נתחייבו:

אמנם רשכ' ע"ה רוח אחרת אתו לומר שאם
 כדכריכס של שושן יהרגו וכו' והוא אמר להם
 שהשתחוו לללס וכבר ידוע דבעון ע"ה אין הדריק
 נתפס כאמור לעיל עכ"ד:
 והנה אי' במד' ע"פ כי לא ענה מלכו ויגה
 בני איש ר' ברכיה בשם ר"ל אמר כב' מקומות
 שעלו ישראל בא' פעלו בפיהם ולא פעלו בלבם
 ובא' פעלו בלבם ולא פעלו בפיהם והוא הם
 סיני וככל' כסיני פעלו בפיהם ולא פעלו
 בלבם דכתיב ויפתוהו בפיהם ולבם לא נכון
 עמו' כככל פעלו בלבם ולא בפיהם דכתיב
 כי לא ענה מלכו א' הקב"ה יבוא פה שכסיני
 ויכפר על פה שבכל ויבא לב שבכל ויכפר
 על לב שכסיני אעפ"כ ויגה בני איש הכיף
 עלוקס איש לר ואויב זה המן והנה את
 מכתם עכ"ד:

והר' יבין וכו' ע"ה זל כס' זרע רב ר' קיד ע"כ
 כתב על דברי המד' הנו' הטעם שזירף להם
 הקב"ה ב' מקומות וכפר זה על זה לפי שלא
 עשו לא לפני כמ"ש חזל אף הקב"ה לא עשה
 לא לפני שהביא עליהם איש לר ואויב זה
 המן והנה את מכתם דאי לא"ה היו ח"ו ישראל
 חייבים כליה לכן זירפ להם ב' המקומות
 והזילם מחרב המן הרשע עכ"ד:
 ולכן קבלו עליהם את התורה בזמן המן
 כדכתיב קיימו וקבלו עליהם ועל זרעם ודרשו
 חזל קיימו מה שקבלו כבר היא התורה הכוונה
 שחזרו וקבלו אותה כפה ובלב שבה"ס לא
 קבלו לא כפה ולא בלב כדכתיב ויפתוהו
 בפיהם ובלשונם יכזבו לו ולבם לא נכון עמו
 אמנם בזמן המן חזרו וקבלו בפיהם ובלבם
 והו קיימו וקבלו קבלה בלב וקיום כפה
 שתיס כהלכתן וזהו שדרשו רז"ל ליהודים
 היתה אורה זו תורה שע"ה הגזירה של המן
 קבלו את התורה כפה ובלב ולכן היתה אורה
 רב וזהו מבקיק לעיני כל ישרש יותר מקבלת
 הר סיני:

א"ל ליהודים היתה אורה ודרשו חז"ל אורה זו
 תורה ושמתה זו שמתת יט' וששון זו
 מילה ויקר זו תפילין הכוונה דאי' במד' סייף
 ושפר ידו כרוכין מן השמים אס יקראו בספר
 ינללו מן הסייף וזהו אס תאכבו ושמתם טוב
 הארץ תאכלו ואס תמאכו ומריחם חרב תאכלו
 כי פי ה' דבר עכ"ד והנה אי' בתקונים חרבו
 של הקב"ה היא זו פיפיות וע"ה עסק התורה
 ינלל וזהו ע"ה חיים היא למחזיקים בה היא
 בגו' זו וכן ע"ה המילה ינלל מחרבו של
 הקב"ה שהמילה נכרתו עליה יג' בריתות
 ומילה ופריעה ומילה הרי זו עכ"ד:
 וכוה נבוא לפרש מאי דאי' בגמ' א"ל לשרי לן
 מר' א"ל וילן דמיתקן וי לן דמיתקן א"ל אכן
 מה נעני אכתדך א"ל הי תורה והי מלוח דמגנו
 עלן עכ"ל הכוונה א' מפני שחרבו של הקב"ה
 וי פיפיות א"כ וי לן דמיתקן ודאי שנמות א"ל
 אכן מה נעני כתרך מה תקנה להנלל מחרבו
 של הקב"ה א"ל הי תורה והי מלוח דמגנו עלן
 ע"ה עסק התורה וע"ה עסק המלות תנללו מחרבו
 של הקב"ה וכאמור:

וכו' כוונת הכתוב אס תאכבו ושמתם ת'ס
 ר"ת תורה מילה טוב הארץ תאכלו ואס תמאכו
 חרב תאכלו ולכן בזמן המן שכל על ישראל
 בחרב להרוג ולאכד את כל היהודים על כן
 קבלו עליהם את התורה וע"ה ניטלו מן המן
 ולכן כתיב ליהודים היתה אורה זו תורה וע"ה
 התורה ניטלו מחרב המן וכן וששון זו מילה
 שעל ידה נמיו ניטלו מחרב המן כאמור:
 וכוה פי' הרב ר' אברהם ענתכבי זל כוונת הגמ'
 אי סייפא לא ספרא ואי ספרא לא סייפא
 הכוונה אס ישראל עוסקים בתורה וזהו אס
 ספרא לא סייפא וינללו מהחרב ואי סייפא
 שאס יבוא עליהם חרב אז כודאי לא ספרא
 אינם עוסקים בתורה כדכתיב על מה אברה
 הארץ ויאמר ה' על עזבם את תורת עכ"ד:
 ושמתה זו שמתת יט' כי הנה אי' במד'
 כשהיה מספר המן למלך על ישראל שיש להם
 חגים ומועדים חג הפסח ושבעות ור"ה ויוהד
 וחג הסוכות וש"ע א"ל הקב"ה רשע עין הרע
 אתה מטיל במועדים של ישראל חייך שיתלו
 אותך על העץ ועושים אותו חג פורים וכוה
 פי' המפר' זל נתנו רשעים פ"ח לי הכוונה
 פורים חנוכה שאנו עושים הוא מחמת הרשעים
 שנוחמים בנו והקב"ה מילכו מידם ועשינו
 אותם חגים לא הקב"ה כה לוח אותם כשאר מועדים
 וזהו ושמתה שמתת יט' שאנחנו עושים פורים
 יט' ע"ה שנללנו מחרבו של המן:
 ויקר לו תפילין כי הנה אי' בגמ' ברכות שהקב"ה
 מניח תפילין כדכתיב וכו' ע"ה ע"ה תפילין
 וקאמר בגמ' תפילין דמארי עלמא מה כתיב בהו
 ומי כעמד ישראל גוי א' בארץ וא"כ אס ח"ו המן
 והרוג את ישראל אנשים ונשים ועף א"כ ח"ו איך
 ולבש תפילין שכתוב בהם ומי כעמד ישראל ולכן
 כשנתלה המן אזי כתיב ויקר אלו תפילין שהקב"ה
 מניח תפילין שכתוב בהם ומי כעמד ישראל
 גוי א' בארץ:

והנה כתבו רז"ל למוד אותו רשע עמלק ללקות
 במלת מחר כי הנה גבי מר"ע ע"ה ליהושע
 קחה לנו אנשים ולא הלחם בעמלק מח"ד וגבי
 דוד כששבו עמלק את לקלג כתיב ויכס דוד
 מהנשף עד הערב למח"דתם וגבי המן כתיב
 ומח"ד אעשה כדבר המלך ונתלה למחר ולכן

כשסיפר ליועזביו וגם למחר אני קרוף לה עם
 המלך הוא חשב בדעתו להתפאר שמחר הוא
 קרוף עם המלך למשתה אסתר אמנם אדרבא
 מלת מח"ד היא תכרתיה שתמיד הוא לקוי
 במלת מחר
 וקו' א' תתהלל ביום מחר אתה המן הרשע א'
 תתהלל ביום מחר שתלך עם המלך
 למשתה אסתר כי לא תדע מה ילד יום כי מחר
 בא ואינו שנתלה למחר על עץ אשר הכין לו
 למרדכי:
 וזהו שדרשו רז"ל אשר הכין לו תנא לו הכין
 הכוונה שהמן מתפאר שלמחר הוא קולך
 עם המלך למשתה אסתר ולמרדכי יתלה על עץ
 והאל ית' הפך את עלתו ונתחלפה שהמן יתלה
 על עץ אשר הכין למרדכי ומרדכי יעלה לגדולה
 וז"ל תנא לו הכין שהוא נתלה ומרדכי עלה לגדולה
 וזהו ביום אשר שברו אויבי היהודים לשלוט
 בהם ונהפוך הוא אשר ישלחו היהודים המה
 בשונאיהם הכוונה כאמור שהמן עלה בדעתו
 שלמחר יתלה את מרדכי על העץ אשר הכין לו
 וקו' ילך עם המלך למשתה אסתר אמנם הש"ת
 הפך את מחשבתו שאדרבא הוא נתלה ומרדכי
 לגדולה עלה ונלקה המן למחר כאשר הוא למוד
 ללקות למחר כאמור:

וא"ש זל חייב אינש לבסומי בפורייה עד דלא ידע
 בין ארור המן לברוך מרדכי הכוונה שזירף
 לזכור חסדי ה' אשר עשה עמנו כי מחשבתו
 של המן היתה לתלות את מרדכי על העץ והוא
 יבוא אל משתה אסתר שמח והאל ית' הפך את
 עלתו ונתלה הוא על העץ ומרדכי עלה לגדולה
 ולכן ביום פורים חייב אינש לשמוח ויזכור
 השמחה שהיתה להמן לפי מחשבתו ונהפכה
 למרדכי ולכן תיקן מרדכי הימים האלו ימי
 משתה ושמתה לזכור את הנס הנו' בין ארור המן
 לברוך מרדכי:

והנה ע"ה משתה ר"ת ע"ס וזהו וכוה עם המלך
 אל המשתה שמח שכוונת המן היתה ליתן
 העץ למרדכי והמשתה לעלמו והש"ת הפך את
 עלתו ונתן משתה למרדכי וע"ה להמן והנה המן
 גי' ז"ה ומלוח המן המ' גי' ק"א ס"ה גי' קוץ
 וזהו וקוץ ודרדר חלמית לך וז"ה זל שהעץ היה
 של קוליס לרמוז שנתלה עליו המן שהוא ומלוחו

גוי קרן כאמור וזהו מרשעים ולא רשע כי ממלוי
 המן ולא והמן והנה עמלק גוי רמ ומרדכי
 גוי רע ד יתר ל' והיה המן רודף אחר מרדכי
 להרוג אותו ולגזול את הד' שיתר ממנו וזהו אל
 תגזול ד' כי ד' הוא ואל תדכא עני בשער כי
 ה' יריב ריבם וקבע את קובציהם כפס שנהרג
 המן וכן הולכה מחרב נפשו ר"ת המן מיד כלב
 יחידתי ר"ת גוי ע' לרמוז למש"ל ע' יוס נתגדל
 המן ואח"ך נתלה וזוה כתבו המפ' ע' פירסמה
 חזיר מיער הע' תלויה לרמוז לע' יוס של המן
 וזהו מעלה נשאים מקלה הארץ ר"ת המן מעלה
 ל' בריקה כעלות גדיש בעתו בריקס למטר
 עשה מרדכי עס ה' אופיותיו עולה גוי למטר
 לרמוז ארור המן כרוך מרדכי מאנה הנחם
 נפשו ר"ת המן וכן מלת מאנה או' המן א'
 ומלת הנחם או' המן ח' לרמוז לאסת' וקחמים
 ובראשם מרדכי שהרגו להמן וזוה כיללה נפשי
 וזהו הללת נפשי ממות ר"ת המן הלא רגלי
 מרדכי להתהלך ר"ת גוי רע"ה מרדכי עס הכולל
 גוי רע"ה שעל ידיו מרדכי נילולו ישראל ונעשה
 מרדכי שר וגדול לישראל וזהו באור החיים אור
 חיים גוי מרדכי עה"כ הנה וביעון כפיהם ס"ת
 המן חרבות בשפתותיהם שדיבר עליהם למלך
 ל"ה וגם רצה להרוג אותם כחרב ועי' מרדכי
 בן שמעי כלולו וזהו מ' שמע המ' מרדכי
 וכשאר או' שמעי וזהו הסר מעלי כגעך ר"ת
 המן שעי' שנתלה המן נילולו
 והנה יש לרמוז או' אל"פה כ'תא עם מנל'פך
 ר"ת על מעשה המן
 אחשורוש במלכו גידל רגל המן ומכר זרע
 חסידים טהורים יור ככרי כסף להמן מרדכי
 מימינו נתענה נתכסה שק עלובים פתחו פיהם
 לעקו לעקה קדושה ראה שונאם חלה
 וכן את ב'ש ועו' רמו למעשה המן אליהו
 תמה בקטרוג שטן גלה רו דעו קדושים השטן
 לעק ופער פיו זרעך עוב חקיד סרו טיט
 נחתם ישראל מועדים כלם להריגה
 אופן אחר אנגי תומה בכתבים שלח גלילות
 רבים דעו קהלנו המלך לזה ואני פקידו זרוז
 עלמכס חגרו סייפוכם טף נשים יהודים
 מתוככם כלם להריגה אופן אחר איש תם
 בכתבים שמע גזירה רעה דהמן קנה היהודים

לעק ופתח פיו זרע עבדים חגרו שקים טף
 נשים יוס מועד כלכם להריגה אופן אחר
 אסת' תמה במרדכי שמעה גלו ריעה רבנדיו
 קרע הרים לעקה ופתח פיו זכור עכדיך קיש
 סערס טוכך נהל יושב מרומים כפר לעונות
 אופן אחר אסת' תבוא ביום שלישי גלתה
 רעות דהמן קרא הרסה לוותה ופתחה פיה
 רע עמלק חשב סוררה טף נשים יהודים
 מתוככם כלם להרוג אופן אחר
 אחשורוש תמה בעת שמעו גזירה רעה דהמן
 קנה היהודים לעד וראה פועלים זכר עמלק
 חותכים סעפים חרבונה סירסו טען נגדו יהודי
 מרדכי כוונתו לתלותו אופן אחר
 אותו חלו בעץ שהכין גזירה רעה דנהפכה
 קיים המלך לזה ומרדכי פקידו זרע עבדים
 חגרו סייפוכם טף נשים יהודים משנאים כלם
 להריגה
 אסת' תמה בכתבים שלחה גלילות רבים
 דמגילה קראו ותענית לומו ועשו פורים זרע
 עבדים חכמים סופרים טף נשים יעשו משתה
 כלם לזכור הנס של המן
 והנה יש לרמוז המעשה של המן בשמו של
 המן בר"ת המן
 המן משנה נעשה הטבעת מהמלך נלקחה
 הספרים מטבעת נחתמו היהודים ממזורים
 נהרגים הגזירה מהמלך נהפכה המן מרתא
 נתלה היהודי מרדכי נתעלה היהודים
 משונאיהם נקמו הימים משתה נעשים
 הזמינו מכות נשאתו האכזריות מתנות נטלו
 היום מגילה נקראת הימים משתה נעשה
 המן מילדים נוכה עד ביאת הגוש לא יכעל
 זכר נס המן והנה באו אח"הע כחלק ה'א'
 בלאף וא"כ ר"ת המן שאיו מעירו נקראים לבוא
 נקראים לפני המלך מלכו של עולם
 והנה בגמ' מגילה גדולה הסרת הטבעת
 שמסר המלך להמן יותר ממ'א נביאים וו'
 נביאות שעמדו להם לישראל וכלם לא החזירו
 למוטב ומסירת המטבע חזרו למוטב בתשובה
 והנה סך מ'א וו' עולה ל'ה וזה רמו המן
 ב'ה מ' רמו למסירת הטבעת יותר מנ'ה נביאים
 שלא החזירו למוטב וזה רמו ונחרות לא
 ישפוח'ה א'ס ית'ן ס"ת המן כל הון ביתו בון

יכוזו לו שכל מה שנתן המן בעד ישר' יור
 אלפים ככרי כסף בון יכוזו לו ושבה מחשבתו
 בראשו ותלו אותו ואת כניו על העץ
 גם ושכלה אין בהם ס"ת המן ר"ת בא"ש
 והמלעי תיבות כליו לרמוז מה שנהגים העולם
 להדליק אש בפורים על המן וזהו באש כליו
 המן
 והנה או' בוהר פ' משפטים ד' קי"ז מקטורת
 מר דא כתר וכו' וכחכ הרב א"מ פי' מר
 בקדושה הוא כתר בטומאה כתיב ראשית
 גויס עמלק גוי רמ שיש לו אחיזה בכתר
 הטומאה וכו' עי"ש וזה כוונת הכתוב הן גויס
 כמ'ר מדלי כי ראשית גויס גוי' מר ולכן המן
 ששר שלו גוי' מ'ר נפל ביד מרדכי שהוא מר
 דרור
 וזהו כוונת ר"ל חייב אינש לבסומי כפורי'א
 עד דלא ידע בין ארור המן לכרוך מרדכי
 שזה מ'ר בקדושה וזה מ'ר בטומאה והק"בה
 ברוכ חסדיו הגביר את מ'ר מרדכי על מ'ר
 המן וזו רמו ותשם אסת' את מרדכי על
 בית המן שנתעלה מ'ר מרדכי על מ'ר המן
 וזהו הנה לשלום מר לי מר המר שבקדושה
 היא יותר ממר שבטומאה שזה שלום וזה
 מריבה כנודע
א"נ הן גויס כמ'ר מדלי או' בגמ' מגילה
 לגבי ישראל הק"בה מקדים רפואה למכה
 ובגויס כנוף רפואה וזהו הן גויס כמ'ר מדלי
 מ'ר ר"ת מכה רפואה אמנם לישראל יולאים
 ביד ר'מה רפואה מכה שמקדים להם רפואה
 למכה כמו גבי המן ותאמר אסת' למלך כשם
 מרדכי ואח"ך גידל המלך אותו ועי' אסת' ומרד'
 נילולו ישראל וזהו אתה סתר לי ס'תר ע"הכ גוי'
 אסת' לי גוי' מ' מרדכי שעי' מרדכי ואסת' נילולו
 מהמן וזהו מלך זה המן רכתיב איש לר ואויב
 המן הרע תלמי ועי"ז רני פלט תשובכני
 סלה כמה מלות מקרא מגילה משלוח מנות
 מתנות לאכזריות וזהו הוליה ממסגר נפשי
 ר"ת המן להודות את שמך שהללתי מידו
 כי יכתירו לדיקים מרדכי ואסת' כי תגמול
 עלי
 והנה ישר' נמשלו לכוכבים ועפר כשהם עולים
 לגדולה עולים לכוכבים וכשהם נופלים

נופלים עד עפר כן פירש' זל ע"פ החלות לנפול
 לפניו וגו' הכוונה כיון שישראל יש להם כ' בחינות
 שו א"כ בזמן המן שהיו ישראל נופלים עד עפר
 א"כ כיון שהיה להם מעט ישועה א"כ בוראי הם
 עולים עד כוכבים שזו בחינתם לכן יועזיו א"ל
 אם מורע היהודים מרדכי א"כ אף שהם עכשיו
 נופלים עד עפר כיון שהחלות לנפול לפניו והם
 עולים א"כ בחינתם לעלות עד הכוכבים ולכן
 לא תוכל לו כי נפול תפול לפניו וז' זל למה
 נקרא שמו ממוכן מוכן לפורענות כי כיון
 שהתחילו ישראל לעלות לגדולה א"כ המן בוראי
 לפורענות כמ"ש לו זרש אשתו וכל יועזיו לא
 תוכל לו כי נפול תפול לפניו
א"נ לפרענות מוכן ולמה לא נאמר לגדולה
 מוכן אמנם הענין הוא כי המן היה
 משנה למלך וגדול מכל השרים כי כן לזה לו
 המלך שכל עבדי המלך כורעים ומשתחוים
 להמן וא"כ כיון שמלת מוכן הוא ר"ל מוכן
 לעתיד לאיזה עובה או איזה רעה ואם אתה
 או' לטובה מוכן הרי בו הטובה שיושב עתה
 בטובה ולמה א' מוכן לעתיד לא ודאי מוכן
 לפרענות לעתיד לבוא עליו ולז' זל לפרענות
 מוכן וכאמור
 והנה כבר כתבנו למעלה משם ה"ר יצחק פרחי
 זל שמלת המן ומלת המלך חשכניה דרין
 כחשכניה דרין וכן הכסף נתון לך העץ נתון לך
 חשכניה דרין כחשכניה דרין אמנם המלך והכסף
 הם ד' אותיות והמן והעץ הם ג' אותיות ולכן
 המן נתלה על העץ בדומה לו והכסף ניתן
 למלך לדומה לו
 וזהו כוונת ר"ל על העץ אשר הכין לו תנא לו
 הכין שמלת העץ דומה בדומה לו ולכן
 נתלה וזהו מ"ש רש"י זל ע"פ ואת פרשת הכסף
 פי' הכסף הכוונה שאו' מרדכי לאסת' שתלך
 אלל המלך להסר עלת המן כי יותר טוב ודמיון
 שיהא הכסף למלך שהוא דומה לו שהוא ד'
 אותיות והעץ להמן דומה לו שהוא ג' אותיות
 וזהו פי' הכסף
 והנה או' בגמ' ע"פ וכאשר אברתי אברתי כשם
 שאברתי מבית אבא כך אברתי ממך שער
 עכשיו באונס ועכשיו ברטון וקקר הר' מערכי
 לב זל ד' לט ע"ג זל וק"ל ר"כ כמעשה רבנתן

והיה אף הנוד מרדכי לאסתר שתאמר לאחשורוש
 והיו כיון שכבולת לו באיסור א"ח מטעם אונס
 ואם ישקוהו סם המות יגלל מן האיסור וא"כ
 אף הליל אותו והיו חזר האונס לרלון ולגבי
 מרדכי ול דחשש שמא תשקה אסתר ותמות .
 אך אסתר אינו רואה מקום שתוכל להגיד
 לאחשורוש . והיה מקום לומר כיון שהיה מלך
 וישרט משועבדי' החתיו ותכן הוא מתפלל בשלום'
 ש"מ לא קוטר שיניחו שיהרגוהו וחיבים להלילו
 ואינו מספיק כיון דהיה רשע כמ"ש הוא אחשורוש
 ברשעו מתחלתו ועד סופו וגם היה שונא לשרט
 כמ"ש יותר היה שונא אחשורוש מהמן וכ"ס במקום
 אפרושי מאיסורא לא היו חיבים אסתר ומרדכי
 להלילו . ואפשר בשביל זה נענשו דסמך ליה
 אחר הדברים האלה נרל המלך את המן ומכרם
 להשמיר להרוג ולאבד וכו' ע"ש מה שהאריך :
 ולי נראה לומר דאסתר פחדה בשביל נשמה
 רשמא הוזה לשמות מים בעת שנותנים
 למלך כוס של מים שיש בו סם המות או המלך
 יתן לה לשפות עמו מאחבתו כה' וא"כ קרס
 התלונה הזאת מעל אסתר ומרדכי כמו כמ"ש
 קרב דחשש שמא תשקה אסתר ותמות ולכן א"ל
 שתזהר והיא אמרה למלך בשביל עצמה ובאמור
א"ל נ"ל לתרץ עש' דא"ל בגמ' בתוכות ד"כ"ח
 ע"כ א' רבא כל שתלחה באונס וסופה
 ברלון אכ"י היא הו' הניחו לו שאלמלא לא נוקק
 לה היא שוכרתו מותרת תניא כותיה דרבא וכו'
 ופסקה הרמ"בם ז"ל פ"ב מה' ה' ה"ט ופ"א מה'
 אסורי ביאה הל' ע' וא"כ אפשר לומר דאסתר
 אותה שעה שהיא סוף ביאה אמרה לו דעכשיו
 נזכרתו לומר לך דמרדכי שמע לבנתן ותרש
 שמספרים להשקות למלך סם המות והיא מותרת
 לבעלה דאותה שעה אף שהיא ברלון כיון שתלחה
 באונס אף שסופה ברלון מותרת כמ"ל וכו'
 קרה תלונה הרב ז"ל א"ח ראויה בתרגום יונתן
 ע"ש קלף בנתן ותרש ז"ל ביומא האונן ומרדכי
 יתיב בסנהדרין דתקינת ליה אסתר בתרע מלכא
 וכד חזו תרין רברבניים כדון כנסו וקלפו אמרין
 דין לדין הלא מלכתא בפתגם מלכא בעיא לסלקא
 יתן ולאקמא ית מרדכי וכו' ואמרו לאשקא סמא
 דמותא דקטול לאסתר מלכתא ולאושטא ירא
 כמלכא אחשורוש למקטליה בסופא כבית

דמוכיה עכ"ל הרי שהיו רואים להרוג לאסתר
 וא"כ קרה חמיהת הרב ז"ל :
 ולפמ"ש יש לרחות כי אף שאותה בעילה תחולקה
 באונס וסופה ברלון וחשבה אונס מ"מ
 בעילות א"ח נקראת ברלון ודו"ק .
 והר' מקראי קדש ז"ל פ"י ע"פ ליהודים היתה
 אורה וכו' כי הנח א"י דאמר המן למרדכי
 לא כתוב כנפול אויבך א תשמח א"ל מרדכי
 ה"מ בישראל אבל באו"הע כתוב ואתה על
 כמותימו תדרוך ולכן אותה לו אשתורש להמן
 שלא ישמח עד אחר המעשה כדכתוב וכוא עם
 המלך א המשתה שמח שאס ישמח קודם שירכר
 עם המלך על ענין תלוית מרדכי אזי ע"י שמחת
 המן תבעט הגזירה שהיו כתיב כנפול אויבך
 אל תשמח וקא"י על ישראל וכתוב פן יראה ה'
 והשיב מעליו אפו משא"ך ישראל שמחים על
 מפלת או"הע כדכתוב ואתה על כמותימו
 תדרוך ולכן המן כשיצא מסעודת אסתר כתיב
 ויחא המן כיוס ההוא שמח וטוב לב וע"י כן
 כתבטלה הגזירה וא"ל ליהודים היתה אורה ושמחה
 ששמחה שלהם יש בה הויה ואינה מתבטלת
 משא"ך או"הע וכו' עכ"ד :
 וכוה יפודש הפ' אז ימלא שוק פינו וכו' הגדיל
 ה' לעשות עם אלה הגדיל ה' לעשות עמנו
 היינו שמחים דווקא וזהו ולשמחה מה זו עושה
 כי יש הפרש בין ישראל ובין הגוים :
 והו' מ"ש ז"ל חייב איכס לבסומי בפוריא עד
 דלא ידע וכו' הכוונה שעי' שמחת המן כתבטלה
 הגזירה לא כן שמחת מרדכי והו' ההפרש בין
 ארור המן לברוך מרדכי . והו' כיוס אשר שברו
 אויבי היהודים לשלוט בהם שילא המן שמח
 וע"י כתבטלה הגזירה ושכה על ראשו והו'
 ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשוכיהם
 והנה א"י בגמ' מגולת ד' ז' שלחה אסתר לחכמים
 כתובה בספר לדרות שלחו לה הלא בתבילך
 שלישים ולא רבעים עד שמלאו לה מקדח בתורה
 כתוב זאת זכרון בספר כתוב ואת מ"ש כאן
 ובמשנה תורה זכרון מ"ש ככבאים בספר מה
 שכתוב במגילה כתנאו כתב זאת מ"ש כאן
 זכרון מ"ש במש"ת זכרון מ"ש ככבאים בספר
 יהושע ר"א המודעי או' כתוב זאת מ"ש כאן
 ובמ"ת זכרון מ"ש ככבאי' בספרי מ"ש במגיל' ע"כ

וכ' הר' מה"רי חזן ז"ל בס' מערכי לב ד"קכה
 דטעם פלוגתייהו דר"י ס"ל תורה מגילה מגילה
 ניתנה כר' וא"כ בשנה ראשונה נאמרה פ' זו
 של עמלק . ובשנת המ' נאמרה פ' זכור וא"כ
 לא שייך לומר זאת על שניהם . אמנם ר"א
 ס"ל תורה חתומה ניתנה וא"כ זאת נאמרה
 על שניהם ואייתר ליה בספר לרמוז על זכרון
 מגילת אסתר . וכוה פי' משם רבו ז"ל כיונת
 הכתוב וסיס באזני יהושע הכוונה כפי האמור
 דלמאן דס"ל תורה חתומה ניתנה א"כ אייתר
 ליה בספר לרמוז על מגילת אסתר ולמאן
 דאמר מגילה מגילה ניתנה א"כ מגילת אסתר
 לא ניתנה ליכתב כמלא ריש ספק בקרא גופיה
 ויריד קבלה כפי הכתוב או מגילה ניתנה אי
 חתומה ניתנה לזה כתב הכתוב וסיס באזני
 יהושע ולא תפרש זאת כ"א תפרש להס זאת
 מ"ש כאן ובמ"ת זכרון ככבאים בספר על
 מגילת אסתר א"כ בהגיע זמן מרדכי יתיאשו
 מן התשובה ותפלה כי יאמרו אין הדבר תלוי
 בתשובה מאחר שכתב מר"עפה בתורה ימחה
 שמו של עמלק כימי אסתר . אשר ע"כ אנכי
 מלוך לכתוב סתם וכוה יעשו תשובה כימי
 המן עכ"ד :

ועפ"ז נ"ל כוונת הכתוב לור תעודה חתום
 תורה כלמודי הכוונה דס"ל כמ"ד תורה חתומה
 ניתנה ולא תפרש אותה בקרא גופיה אלא
 בספק והו' לור תעודה קשור אותה בספק
 ולא תתיר אותו הספק והטעם כרי שבימי
 מרדכי יחזרו כתשובה ולא יבטחו עמ"ש בתו'
 מחיית עמלק . והו' וחיתתי לה' המסתיר
 פניו מבית יעקב וקויתי לו כומן אסתר
 שכמחה שמו של עמלק :
 אורה לה' בכל לבב . אשר חיבב לבני ישראל
 מכל ע' לשון וחגר זיון וכל כלי קרב . על
 עמלק והמן והמית כל הקרב הקרב . ולושרא
 יהלל אור כי יהל משיח לישראל :

ומשרוח מנות איש לרעהו ומתנות
 לאכיונים . כתב הר' נגיד ומלוח כתבו
 רז"ל שני מנות איש לרעהו ושתי מתנות לשני
 אכיונים . והק' למה גבי מנות כתיב ת"ו א'
 וגבי מתנות כתיב ב' ת"ו'ס וכו' ע"ש מ"ש ע"ד

הסוד . ולי נראה ע"ד הפשוט כי הנח כתיב
 מנות איש לרעהו א"כ ת"ו א' שלו שולח
 לחברו ות"ו א' מנות חבירו שולח לו א"כ
 הו' ב' ת"ו'ס אבל גבי אכיונים אין שולחם
 לנותנים להם לכן כתב ומתנות ב' ת"ו'ס לב'
 אכיונים שנותנס להם וד"וק :

י"ז לרקדק למה בפסוק א' כתיב ומשלוח
 מנות איש לרעהו ולא כתיב ומתנות
 לאכיונים ובפסוק ב' כתיב ומשלוח מנות איש
 לרעהו ומתנות לאכיונים . אמנם אי' בגמ'
 מגילה ד"ה ע"ב דמעיקרא כתיב שמחה ומשתה
 וי"ט ולכסוף כתיב משתה ושמחה ואלו י"ט לא
 כתיב דלא קיבלו עליוהו י"ט ע"ש . לפ"ז
 כהחלה כתיב וי"ט א"כ ב"ט לא שייך מתנות
 לאכיונים כי אין ליתן להם מעות ב"ט דמוקצה
 הם אבל לבסוף שלא קיבלו עליהם י"ט לכך
 כתיב ומתנות לאכיונים :

טעם לחית גדולה במגילה (של חור כרפס)
 לפי שח' פעמים עשה עמלק רעה לישראל .
 א' ויוגד ללכן כיוס הנ' פי כרח יעקב וכתב
 בע"הט ז"ל ב"פ כתיב כי ברח נבי יעקב וגבי
 פרעה . ויוגד לפרעה כיוס הנ' כי ברח העם
 ואי' במד' שעמלק היה הוא הנוד ללכן והוא
 הנוד לפרעה . כי ברח ג' עמלק עכ"ד הרי
 ב' . ג' ברפידים ויבא עמלק . ד' כתיב וירד
 עמלקי והכנעני וילחם בישראל . ה' גבי
 עגלון מלך מואב כתיב ויאספו ש"ו בני עמון
 ועמלק . ו' גבי גדעון כתיב והיה אם זרע
 ישראל ועלה מדין ועמלק וישחיתו אה יכול
 הארץ . ז' בימי שאול שא"ל לך והחרמת את
 עמלק . ח' בימי דוד ויכס דוד מן הנשף עד
 הערב למחורתם . ט' בימי מרדכי ואסתר .
 והו' טעם לפ' עמלק ט' פסוקים לרמוז אל
 ט' פעמים הנז' . וכ"כ הר' חברהם שלאנ'י
 ז"ל בספר יפה ללב מ"ה ד' כט ע"כ הלא שיש
 שנויים דוק ותשכח . והנה אם תחשוב הנדה
 של עמלק שהגיד לפרעה ולא תחשוב הנדה
 של לבן והיה ח' והו' ח' גדולה במגילה : (ול"כ
 שהח"ת חזן מזו של מרדכי ואסתר ותחשוב
 הכל וד"וק) :

א"ג ת"ו וחית גדולה . לרמוז מ"ש המפר'
 ז"ל ע"פ כשוב ה' את שיבת כיון היינו

כחולמים כי הנה הנקודות שהם קמץ ופתח וסגול ושא"ב וי"ו וי"ח וי"ק הם למטה מן האות והחולס הוא למעלה לרמזו שישאל יעלו למעלה לעת"ל. אמנם עתה בגלות הם למטה והיו כש"ב ה' את שבות לזון אזי היו כחולמים חולס שהוא למעלה עכ"ד. והוא כוונת הכתוב והחלומי שהוא נקודת חולס והחייני מן הגלות. והנה הנקודות כנגד הספירות ונקודת חולס היא תפארת כנודע ליורעי חן. וא"כ ח"ת ות"ו רמז לגאולה. ולכן בזמן המן שהיו ישראל למטה ואח"ך עלו למעלה ע"י מרדכי ואסתר היו בחינת חית ות"ו גדולים חולס תפארת. והוא ותפארתו שבור על פשע. ר"ל ותפארתו שהוא החולס לעת"ל אזי עכור על פשע שימחול פשעיהם ויבוא משיח לדקנו כב"א. והנה ח"ת ות"ו נ"י ז"ת והוא כו"א יבוא אהרן ל הקודש שיבוא משיח לגאולתו. והוא ז"ת אשיב אל לבי על כן אהיה לו ודו"ק.

ראשון לזיון הנה הכ"ס או' המן להמו מ"ש ר"ל מעמוד להם מלך קשה בהמן ומחזירם למוטב והוא הנה הכ"ס ה'מן או ולירושלים מבשר אתן שיבוא משיח לדקנו: **ולא** יעבור או' בתרגום שני וזל ובזמן הגור ממובן גזירתה הר"ל חול מן נפשיה דילמא לא יעביד מלכה גזירתה דא. וכד תיעול ושתי ותשמע די גזירתה דא גזרה עלה ותירון נפשי בדיוני קשין ותקטול יתי לא אכא אחזי למלכה אחשורוש לא תיעול קדמוי ואומתי יתה כמנמתה דפרסאי ומראי דאנון דחלוין מנהון וכו' ויכתוב ממי בגזירתה וכו' ע"ש. והוא חדוש שהשביעו למלך וכתב בגזירה שלא תקבא ושתי והוא ויכתב בדתו פרס ומדי בשבועה ולא יעבור על השבועה בדתו פרס ומדי: **ויזעק** זעקה גדולה. או' בתרגום שני שתקעו הכהנים בשופרות. השופרות כוימנס והס"ת בשמאס וזעקוס וכו' ע"ש. והוא זעקה גדולה שתקעו בשופרות ע"ד יתקע בשופר גדול:

הפ"ר פור הוא הנורל לפני המן. הנה אותיות שלפני או' המן הם לר"ס. הוא ראה את הדם לפני שמו אמר לשפוך

המן של ישראל ק"ו והל' ית' השיב רמזו בראשו ונשפך רמזו. והוא הפיל פור לפני המן שהם אותיות לר"ס והשיבו לו גמולו בראשו ותלו אותו על העץ. והוא אשר הכין לו תנא' לו הכין. הכוונה הוא הכין את הדם לשפוך רמזו של מרדכי ונשפך רמזו. והוא אשר שברו אויבי היהודים לשלוע בהם. מכא או' לר"ס שקודם מלת המן ונשפך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאים. והוא אשר החלות לכפול לפניו לא תוכל לו כי כפול תפול לפניו כי מלת לר"ס שלפני או' שמך חזרה עליוק ולא על מרדכי. וז"ל אם על המלך טוב יכתב לאכ"רס אותיות א"ב לר"ס שישפוך רמזו של ישראל. והוא והל' ר"ל המן ואחשורוש לרמס יארכו למלת לר"ס יארכו לישראל וא שרי השיבו עליהם. והוא ילפנו לנפשוקם:

חייב אינש לבסומי בפורייה עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי ז"ל דרך הלזי כי הנה המן ג' ל"ה ומילואו ג"כ ל"ה בזה ה"ה מ"ס. כ"ן הרי ק"ך ומרדכי ג' רע"ד אם תסיר מן רע"ד ק"ך נשאר פ"ד. במנין ידע. ולכן מרדכי נתעלה על המן ולבו. וז"ל חייב אינש לבסומי בפורייה עד דלא ידע שהוא בין ארור המן לברוך מרדכי שלא יוכל לכיון הששבון ולידע שמרדכי יותר על המן כחשבון מלת ידע. והוא ומרדכי ידע את אשר נעשה. שהוא יתר מהמן מנין תי' ידע ודו"ק:

כתב הרב גולת הכותרת ז"ל על מגילת אסתר ד' כד ע"א דאוי' בילקוט. ראובני ע"פ אבי מלכה ואבי יסכה. דע כי בקדושה ל"ה כחות כנגד ע"א סנהדרי גדולה וכ"ג סנהדרי קטנה ושכינה עמהם הרי ל"ה. וז"ל בסט"א ל"ה כחות ג' מאד"ס. והוא אבי מלכה ג' ל"ה ואבי יסכה ג' ל"ה זה לעינת זה. ולכן גבי דוד שרהו אותו ארמוני שלא תטעה לומר שהוא מן מאד"ס לז"ל ע"ש יפה עינים ל"ה דקדושה עיני סנהדרין. והוא סוד יבא המלך והמן המ'לך ל"ה דקדושה. והמן ל"ה דטומאה. ולכן היתה מפלתו של המן ע"י אסתר שהוא שהיא בת בטה של שרה כי ש"רס בת' ב"ש בג"ך ג' ל"ה סטרה דקדושה לבטל סטרה

דטומאה של המן עכ"ד. והוא והמ'לך והמן ישובו לשהות זה לעומת זה ל"ה דקדושה ול"ה דטומאה. והעיר שז"ן נבוכה מי מתגבר ומרדכי ידע את אשר נעשה וגם זעק ועיב. נתגבר ל"ה דקדושה על ל"ה דטומאה והוא כיוס אשר שברו אויבי היהודים לשלוע בהם ל"ה דטומאה. ונשפך הוא אשר ישלטו היהודים שנתגבר ל"ה דקדושה. והוא חייב אינש לבסומי בפורייה עד דלא ידע בין ארור המן ל"ה דטומאה לברוך מרדכי ל"ה דקדושה. והוא ח"ת ב"ש ג' ר"ק וכו'. את מרדכי. כן שמעי: גדלת רוממת. דקדושה ה"ך על ל"ה דטומאה. והמן פתייה. זרע עמלק. חייבא סטרה. טומאה נתלה. ימח שמו. כלו לבניו ודו"ק:

א"נ עד דלא ידע וכו'. כי הנה באו' ארור המן יש אותיות א"ה שלא יש באותיות ברוך מרדכי. ויש באותיות ברוך מרדכי אותיות בכ"רבי שלא יש באו' ארור המן וחסכניה דרין כחשכניה דרין כי א"ה ג' ל"ו ובכ"רבי ג"כ ג' ל"ו. והנה השכור אין לו דעת לכיון הששבון וישתכש והוא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי שלא ידע לכיון אותיות שיש בארור המן ואין יש כמותם כברוך מרדכי.

וכן יש אתיות בברוך מרדכי ולא יש כמותם בארור המן וחסכנס שיה מחמת שכרותו אין לו לב לקשוב כן. והוא רמז וכל זה איננו שיה לי. ר"ל אין כ"ו שיה לי שיש אותיות בהמן שחשכנס ל"ו וגם במרדכי יש כן אבל האותיות איננס שויס והוא דרך הלזי. והוא ג"כ רמז הלזי שאמר לישע הנביא מאין גחזי א"ל לא הלך עכרך אנה ואנה. כי הנה הרב או' לתלמידיו לעשות סעודת פורים עד דלא ידע ושוש אוחס לראות אם הגיעו לפרק דלא ידע ושוש אוחס מאין גחזי ר"ת גזירת חכמים ז"ל ישמדם (רבונס) ר"ל התלמידים המקיימים דברי רז"ל. והם השיבו לא הלך עכרך אנה ואנה ר"ל אותיות שיש בין ארור המן לברוך מרדכי שהם כמנין א"ה וא"ה שחשכנס ל"ו לא הלך לבנו בזה ר"ל לא ידענו לחשבם כהוגן:

קי' לברכות של מגילת פסוק ויקרא שמו ה' נסו ויאמר כי יד על כס יה. והוא ויקרא רמז לברכת על מקרא מגילת. ה' ל"ס רמז לברכת שעשה נסים. כ"ס י"ה ע"ב תיבות ג' ל"ז במנין זמן רמז לברכת שהחיינו הנקראת זמן כלשון חכמים ודו"ק:

איתא כמר' הביאו הר' למח דוד משם הר' מנלה עמוקות ד' לט ע"ב וזל רנה משה להכניע השר הגדול ברקיע שנק' אמון ביד ימין שציר עזים של מכירת יוסף וביד שמאל אילנו של יוסף והיה מקטרג תמיד על מכירת יוסף ועל עקירת יוסף שהעלו איל במקום יוסף והחורה אמרה לא תחוס שור דרשו כי כבר נתנו לו את יוסף להקריבו הנה בא משה שהוא בעל האלף בשעה ששטחו קרבן פסח העביר את האיל מיד שמאל אבל שציר עזים שביד ימין שהוא הנקמה של מכירת יוסף עדיין במקומה עומדת וכפרע אותו הקטרוג ביום חרבן הבית וכו' ע"ש שפי' הר' ל"ד שס' ט' אופנים :

אודה לא אשר כרוב רחמיו לא עוב חסרו ואמתו . לכל בני ישראל עם כריחו . ככל עת וכל זמן הם עם גאולתו . בראשית מאמר גאלם מעבדות ושעבוד פרעה וחילו ואומתו . והוליאם ביד רמה וביד חזקה וביד נטויה לבני ישראל קהל ערתו . והוליאם ברכוש גדול כמ"ש וישאו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב ושמתו . וקרע להם חים סוף מלא על כל גדותו . יס ליכשה לגזור יס לגזרים יב קרעים כנגד יב שכתי נחלתו . ונתן להם מן ובאר וענני כבוד מקיף לקביכותו . והנחיל להם התורה לעמו וסגולתו . ועלימו תטוף מלתו . לקבל עליהם תרי"ג מצות וחקים טובים ומשפטים ועדותו . אשרי תמימי דרך ההולכים ביראתו . להנחיל אהבה יש ואמלא אולרתו . אולרות החיים בארץ החיים :

והנה מנאג כל ישראל קדושים רב שבקהל לדרוש ברכים בשבת שלפני הפסח על ענין הנס של ואל"מ ועל הלכות הפסח וקורין אותו שבת הגדול כמ"ש מרן ז"ל בש"ע א"ח ס' ת"ל וזל שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול מפני הנס שנעשה בו :

והנה א"י בגמ' ברכות אר"ב בע הרי אני כבן ע' שנה ולא זכיתי שתאמר ואל"מ כלילות

עד שדרשה בן זומא שאל למען תזכור את יוסף לאתך מא"מ כל ימי חייך ימי חייך הימים כל ימי חייך הלילות וחכ"א ימי חייך העו"הו כל ימי חייך להביא לימות המשיח ופסק הרמ"ב כס"ב א"ה מהק"ש ברא"ב בע שחייב להזכיר אל"מ בכל יום וכל לילה . עוד כ' הרמ"ב כס"ב מה"ל חמץ ומצה מ"ע לספר בנסים ונפלאות שנעשו לאבותנו כליל טו' ניסין דכתיב זכור את היום הזה אשר ילאחם ממלכים ומנין שכליל טו' הוא ת"ל והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה בשעה שמה ומרור מונחים לפניך ע"כ . וחקר הר' מקראי קדם זל כיון שבכל לילה חייב להזכיר אל"מ א"כ מה עיבה של חיוב אל"מ ליל טו' כיון דכל"ה חייב . ותירץ דאי משום הזכרת אל"מ שבכל הלילות סגי בקריאת פ' לילית שיש בה הזכרת אל"מ משא"ל כליל פסח חייב לספר נסים ונפלאות שעשה הק"ב לישראל במלכים . וכן ת"י הר' משא"ל חון זל בס' מערכי לב ר' קל"ג ע"ב דכשאר הלילות סגי להזכיר כיון רב למעט משא"ל כליל טו' ליריד להרבות בו סיפור ושכחים הרבה מאד . פי' מהר"י חון שס' כוונת המגיד מלה עלינו לספר באל"מ וכ"ת מה עיבה של חיוב זכירה הנו' הרי בכל לילה נמי חייב לז"א וכל המרבה לספר ה"ו משוכח עכ"ר : ועפ"ז אל"פ כוונת הכתוב לך יום אף לך לילה וגו' זכר זאת חיוב חרף ה' . הכוונה חיוב זכירת אל"מ הוא ביום וכלילה כאמור וזהו לך יום אף לך לילה לזכור נס אל"מ וכ"ת א"כ מה עיבה של חיוב ליל טו' ניסין כיון דכל"ה חייב לז"א זכר זאת חיוב חרף ה' ועם ככל נאלו שנתן שתזכור בזה הלילה כל מה שצאו המלכים לישראל כאומר וכליניס וכל עבודה בשדה ותורה לאל ית אשר גאלם ממלכים . ולכן כ' הטור וש"ע ס' תפ"א חיוב אדם לעסוק בה' פסח ובאל"מ ולספר בנסים ונפלאות שעשה הק"ב לאבותנו עד שתחטפנו שנה ע"כ . וזה שהביא המגיד עד מעשה בר"ה וכו' והיו מספרים באל"מ כל אותו הלילה הכוונה לומר הנס שבכל לילה חייב להזכיר אל"מ כפע' א' יא' י"ח משא"ל

בזה הלילה חייב להרבות ולספר עד שתחטפנו שינה וזהו והיו מספרים באל"מ כל אותו הלילה . וזהו שסמך א"ח אר"ב בע וכו' כל ימי חייך הלילות לומר בשאר הימים הקיוב הוא פעם א' משא"ל כליל פסח שחייב להזכיר ולספר כל הלילה :

וזה כוונת המכילתא פ' בא ע"פ והאמרם זבח פסח הוא לה' ללמד שכל השומע נסים או חייב לשבח וכן בותרו ויספר משה לחתנו ויחד יתרו ויאמר ברוך ה' . הכוונה לומר דכליל פסח הקיוב הוא לא הזכירה לבד כי הזכירה בכל לילה חייב אמנם ליל פסח לחבורו ולביתו ולקרוביו ולגרים איתו וע"כ השומעים הסיפור מברכים את ה' כמו יתרו שסיפר לו מר"עה ויחרו בירך את ה' ושכחו נמלא דכליל פסח הקיוב הוא הסיפור ובשאר לילות הקיוב הוא הזכירה והו' שתפסו רז"ל בלשונם לשון הזהב חייב אדם לספר ולא אמרו חייב אדם להזכיר כמ"ש בשאר הימים והלילות מזכירים אל"מ בימים וכלילות כי הלילה הזה ליל טו' בניסין חייב אדם לספר נסים ונפלאות וזהו והיו מספרים באל"מ כל אותו הלילה כי מלות הסיפור בזה הלילה :

וזה אל"פ כוונת הכתוב פי יסדר דרקתך ליל טו' בניסין וכ"ת כל היום תשועתך שחייב אדם להזכיר אל"מ כל יום ולילה ומה עיבה של זו הלילה לז"א בשאר הימים כי לא ידעתו ספורות לא דווקא הזכרה משא"ל כליל פסח שמלה לספר נסים אל"מ והו' בשאר הימים אכזב בנבירות ה' להיום אזכיר דרקתך לבדך הזכרה דווקא משא"ל ליל פסח פי יספר דרקתך :

ועפ"ז יש לישב חקירה שחקר הר' קדושת בן לוי פ' מקץ ד' לג ע"א למה גבי חנוכה ופורים אנטנו מברכים שעשה נסים לאבותנו בימים ההם בזמן הזה וגבי פסח אין אנו מברכים ברכה זו ות"י דשאני גבי פסח שהוא למעלה מן הטבע ולכן אין אנטנו או' שעשה נסים וכו' דמשמע שהוא כפי הטבע משא"ל גבי חנוכה ופורים שהוא כפי הטבע לכן אנו מברכים ברכה זו ע"ש והביאו הר' יפה ללב

ח"כ סו' תרעו אות ג' ור' אברהם בני זל תי' דשאני גבי פסח שהוא פדות והללה כמ"ש ושמתו פדות משא"ל גבי חנוכה ופורים שהוא נס כי עדיין הם בגלות לא שנעשה להם נס וכן גבי חנוכה אף שהיו בבה"מ מ"מ היו תחת מלכות יוניס משא"ל גבי פסח ילאו לחירות והוא נכון :

והנה א"ח דר' ר' יחי' דרבר זה נפתח בנדוליס והוא דקטור סו' תע"ג ה' פסח כתב זל ואין אומרים שעשה נסים לפי שעתיד לאומרו בהגדה עכ"ל וכ"כ ס' המנהיג ה' פסח אות כ"ח ע"ש וכ"כ הלבוש זל והר' חק יעקב סק"ב אחר שהביא דברי הטור הנו' כ' זל ומתרי"ב כתב טעם אחר ע"ש והר' ליה רבה זל סק"ד הביא קו' מהר"ל ומה שתי' הר' מטה משה זל מט"מ אות ת"ט ואינו מברך שעשה נסים ימ לפי שעתיד לאומרו כלפיך אנטנו חייבים וכו' את הנסים הללו . וימ משום דסומכים עמ"ש אשר גאלנו . ומתרי"י מולין דחה דעות הללו וכתב משום דמלה הכתובה בתורה ואין מברכין שעשה נסים לא אמלה דרכין כגין חנוכה ופורים דתקנו הברכה משום הנס אבל מלות ופסח דאורייתא נס אס לא היה הנס . ובשכ רב עמרם זל מלאתי זל לא לטעי אינש למימר שעשה נסים דיום ושועה הוא ועדיף מנס עכ"ל הרב מט"מ זל : הרחת לדעת דקושיה הרב ק"ב כל הוא קו' הגדולים זל ואשתמיטתיה כל הרבנים הנו' . גם להר' יפה ללב דהביאו להר' קב"ל ולא העיר עליו דהיא קו' הטור זל וכל הנהו רבנותא תשתמיט מניה . והנה תי' אברהם בני כ"ע הוא תי' רב עמרם זל :

אמנם יש לישב למה אין אנטנו מברכין גבי פסח ברכת שעשה נסים . עפ"י האמור למעלה כי הנה מלות זכירת יא"מ הוא חיוב ביום וכלילה כאמור לעיל וכליל טו' בניסין הוא חיוב לספר וא"כ בשל"מ גבי חנוכה ופורים שאנו מברכין שעשה נסים בימים ההם ובז"הו שאין חיוב הזכרת חנוכה ופורים לא דווקא בזמן ולכן מברכין בימים ההם וכו' משא"ל גבי פסח שחייב הזכרת יא"מ בכל יום ובכל לילה בשאר הימים א"כ אין מקום

לברכה כימים הם וכו' כליל פסח וגם שכליל פסח הוא חיוב הסיפור שאין חיוב זה בשאר קיימים מ"מ כיון שמוכיר יצא"מ ככל יום ולילה אין מקום לברכה זו על הסיפור כיון שעיקר מלות הזכירה הוא בכל יום ובכל לילה אין לכרך וד"ק :

ועפ"י תי' ה' עמ"ס ז"ל יש לרמוז כוונת המנין תם מהו או' מה זאת והמרת שו"י בחווק יד הו"אנו ה' ממלרים הכוונה שיש להם למה גבי חנוכה ופורים אנו מכריזין שעשה נסים וגבי פסח לא לז"ל בחווק יד הו"אנו וכו' שהוא ישועה והללה ופדות ואינו נס לכדו כמו חנוכה ופורים :

וזה כוונת המשורר הורו לה' כי טוב כל"ח יאמרו גאולי ה' אשר גשם מיד לך הכוונה מתמיה למה אנו מכריזים ליל פסח ברכת אשר גשמו וגם אבותנו ואין אכחנו מכריזין ברכת שעשה נסים וזהו יאמרו גאולי ה' ברכת אשר גשמו ולא ברכת שעשה נסים ומטיב אשר גשם מיד לך והיא ישועה ועירוי מנס כתי' רע"ל :

ובזה נבוא לבאר כוונת הילקוט תלים סי' ק"ו בשם המד' יאמרו גאולי ה' למה אשר גשם מיד לך ע"כ והר' המעלות לשלמה בדרוש ה' לש"הנ פי' כוונת המד' הנו' וז"ל מלאתי להר' שנות חיים ז"ל פ' בשלח שה' לב' מאמרים אלו דקשו אהרני ה' מ"ש הק"כ למהלכים מעשה ידיו טובעים בים ואתם או' שירה לפני ומאמר הכ' או' בתחומה רבקשו מה"ש וישראל לומר שירה וז"ל שיאמרו ישראל תחלה וזה סיתר הקודם ששם א"ל שאין לומר שירה לפניו וכאן א"ל שיאמרו ישראל קודם ותי' שכלולה שהיו המלרים טובעים בים בקשו מה"ש לומר ולא הניחם לפי שהיתה בשעת מעשה ואחר שז"ל ישראל מן הים וכבר טבעו מלרים בים סוף אז הותר להם ולמלאכים לומר שירה ע"כ ובה יש לפ' מלת או' ישיר משה דמהו או' דקאמר ולפי האמור א"ש דלא הותר להם לומר שירה עד שטבעו מלרים ככתוב וירא ישראל את מלרים מת על שפת הים וגו' וירא ישראל את הים הגדולה אותה שעה הותר להם לומר שירה

ולא קודם לכן לכן כתיב אז ולא קודם לכן וזה כוונת המד' יאמרו גאולי ה' ומקשה למה מה מקום לומר שירה כיון שמלרים נטבעין לז"ל אשר גאלם מיד לך כבר ואז יכולים לומר לומר שירה עכ"ד הר' המל"ש ז"ל :

וע"פ דרכנו א"ש כוונת המד' יאמרו גאולי ה' ולא ככרך שעשה נסים למה לז"ל אשר גאלם מיד לך והו"ל חירות ופדות ולה מעשה נסים :

נחזור למ"כ לעיל דבכל יום ויום חיוב אדם להזכיר יצא"מ וגם חיוב כליל פסח לקסר ב"לא"מ וזה כוונת המסרה זכור תזכור את אשר עשה ה' אליהם לפרעה ולכל מלרים למען תזכור את יום לאתך מא"מ כל ימי חייך תזכור שניהם חסרים בלא וכו' כ"כ הר' מ"ש כפ' עקב ע"ש והנה הר' בע"הט ז"ל כפ' עקב כהב וז"ל חסר וא"ו לומר שתזכור מה שעשה לשם מאות רכב בחור עכ"ד והיינו שעשה שניהם חסרים לרמוז שצריך לזכור כל יום יצא"מ וגם חיוב כליל פסח לקסר נקי יצא"מ כאמור :

עוד יש לפ' המד' הנז"ל יאמרו גאולי ה' למה וכו' עפ"י מ"ש המפרשים ז"ל טעם שאנו מזכירין נס יצא"מ ולא נס ל"א מלכים לפי שנס יצא"מ כל ישראל היו תחת מלך ה' ואם ח"ו היה פרעה רוצה להרוג אותם כלם לא היה נשאר ח"ו מישראל שריר ופלוט דבשלמה לו היו ישראל חתת מלכות אחרים ואם ח"ו מן המלכים היה רוצה להרוג את ישראל היה נקרא מלכותא קטיעא כמ"ש בגמ' כהאי סלקינן ובהאי נחתינן משא"ך אם היו גבי מלך ה' כמו במלרים לא שייך מלכות קטיעא דכלם במקום ה' ולכן אם היה פרעה הורג אותם ח"ו לא היה נשאר שריר ופלוט ובה פי' המפר' ז"ל ויתהלכו מגוי א גוי וממלכה א עם אחר לא הניח אדם לעסקם והטעם ויובח עליהם מלכים דנק' מלכות קטיעא עכ"ד והו' יאמרו גאולי ה' וכ"כ למה גבי מלרים אנו מספרים הנס ולא נס ל"א מלכים לז"ל אשר גשם מיד לך שכלם היו תחת מלך ה' ולכן נק' נס יוצר משאר וד"ק וזהו עבדים היינו לפרעה דווקא מלך ה' ולכן

מלכה עלינו לספר ב"לא"מ וכו' וזהו תם מהו או' מה זאת שאנו מספרים נס מלרים ולא נס ל"א מלכים ואמרת שו"י בחווק יד הו"אנו ה' ממלרים כלנו היינו שם תחת מלך ה' וד"ק :

והר' בירך יצחק פ' יתרו פי' כוונת המד' הנו' עפ"י מה שהקשה הוא ז"ל שם ע"פ ויספר משה לחותנו רמה יש חידוש שלא שמע יתרו עד שהולך מר"עה לספר לו והביא מ"ש הר"א"ס ז"ל ותו"ך דבריו הוא מ"ש רש"י ז"ל ע"פ את כל אשר עשה בירדת המן ויבאר ועמלק ולא כהב ק"ס ג"כ משום גבי את כל אשר עשה לא מני לפרושי ק"ס משום דלמשה וישראל כתיב והק"ס לא היתה בשביל ישראל שהיו בעמית ענן בין מלרים ובין ישראל היו בטוחים ולא היו יראים מהם וא"כ לא היתה הקריעה רק להטביעם למלרים להתכבד ה' על ידם דכתיב ואכבדה כפרעה ובכל חילו ולא להללת ישראל עכ"ד וחידוש זה סיפר לקותנו וזהו ויספר משה לחותנו את כל אשר עשה ה' לפרעה ולמלרים שהקריעה היתה בשביל שיטבעו מלרים ולא בשביל ישראל אבל בשביל הגלת ישראל לא היה צורך לק"ס וזהו על אודות ישראל ח"ו לק"ס והנה את כל התלצה אשר מלאתם בדרך ויילם ה' ע"י הענן קודם שהגיע לים כבר היו הם ניטולים ובה פי' כוונת המאמר יאמרו גאולי ה' שנאלם ממלרים ומק' למה לא הזכיר ק"ס שהיה עיקר הגאולה לז"ל אשר גאלם מיד לך כבר הם ניטולים ועומדים וא"כ להם ק"ס עכ"ד :

וזה אללי כוונת המנין תם מהו או' מה זאת שלא הזכיר ק"ס שהיא העיקר לז"ל ואמרת אליו בחווק יד הו"אנו ה' כבר היינו ניטולים ועומדים והק"ס היתה רק להטביע את מלרים בים :

והנה גזירת בין הכתרים היא כי גר יהיה זרעך ועבדו וענו אותם ת' שנה וישראל לא ישבו במלרים כ"א ר' דו' שנים חסר ק"ן שנים וכבר הק' ח"ל איך הק"כ הו"א"ס קודם זמנם והמפר' ז"ל כל א' וא' תי' לפי דרכו הלא בספירתם והשגור כפי כל הוא מ"ש רש"י כפ' לך דמלידת יצחק עד שבאו למלרים

היא ק"ן שנים שיצבו בגירות אברהם ויצחק כדכתיב אשר גר שם אברהם ויעקב דכתיב וישב יעקב בארץ מגורי אביו וק"ן שנים ישבו בגירות דכתיב כי גר יהיה זרעך וס' של יצחק וק"ל של יעקב כשירד למלרים הרי ק"ן שנים והיו דנקט קרא ל' יחיד לפי שעדיין היו מועטים ואח"ך כתיב ועבדו וענו אותם ל' רבים לפי שהיו במלרים ס' רבוא ובין הכל הו' ת' שנה :

וכ' עליו הר"א"ס ז"ל ומאמר ת' שנה יובק עם מאמר בארץ לא להם לא עם מאמר ועבדו וענו אותם הסמוך דהרי לא ישבו במלרים כשעבדו וענו אלא ר' דו' שנה וכו' ע"ש והר' שמע יעקב פ' וישב ד' מו' ע"ג כתב משם הר' חיים אלפאנדארי ז"ל וז"ל ולפי דברי הר"א"ס ז"ל באנו למחלוקת הר"ש ב"א והר' ב"י ז"ל בת"מ סי' מט על ב' יוסף בן שמעון שינא שט"ח על א' ואביו של א' מהם כבר מת בשעת הלוואה וכתוב בשער אני יוסף ו' שמעון גרו' לותי מפ' מנה נראה דהו' סימן עכ"ד וכ' עליו הרב' ז"ל וז"ל ולי נראה דלא הו' סי' דהא אפשר דגרו' לא קאי אלא ליוסף ולא לאביו עכ"ד והנה לדברי הרב' דנרו קאי על יוסף אלפני פניו ה"כ ת' שנה קאי אלפני פניו כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם וא"כ שפיר מלין לומר דחשכו ת' שנה מלידת יצחק וגירות מלידת יצחק אשר גר שם אברהם ויצחק ויעקב ועבדות של שעבדו מלרים בין הכל עולה ת' שנה ולדברי הר"ש ב"א ז"ל דגרו' קאי על שמעון הסמוך לו לפניו ולריכוס להיות בעבדות ת' שנה וכו' עכ"ד נמצא דלפ"ז הטעם שינאו ישראל קודם הזמן הוא כי לפי שמקרא נדרש לפני פניו ות' שנה קאי על כן יהיה זרעך בארץ לא להם וגירות ועבדות בין הכל הו' ת' שנה :

והנה כתב הר' שמע יעקב ז"ל דזה לא יתכן אלא אי אמרינן האבות לא ינאו מכלל בני נח ולא קנה א"א את הארץ דכותי חינו קונה בחזקה כמ"ש הרמ"ב"ס ז"ל בפ"א מה' מכירה ובפ"ז מה' זכיה ושפיר חטיב גירות מלידת יצחק בארץ לא להם אכל אי אמרינן ינאו האבות מכלל ב"כ ואח"כ ענה את הארץ

בכתוב קום התהלך בארץ לארצה ולרחבה ומדין חזקה נגעו בה כמ"ס פרשת הר' דרכים ז"ל וא"כ אינו עולה חשבון מלידה ולחך כי בארץ לא להם כתיב והם קנו את הארץ מדין חזקה והנה אי המרינו האבות ילאו מכלל ב"כ או לא הוא מחלוקת יוסף ואחיו כמ"ס הר' פרשת דרכים ז"ל בדרוש דרך האתרים בענין יוסף שאמר על אחיו שאוכלים חבר מן החי והר"ד כי הנה השבטים ז"ל היו חותכים בשר מבית השחיטה בעודה מפרנסת קודם שתמות ומניחין אותה עד שתמות ואח"כ אוכלים אותו כדי שיבריא רס"ל שילאו מכלל ב"כ ויש להם דין ישראל דבשחיטה תליא מילתא וכיון שנשחטה ילחא מכלל א"מ"ה אבל יוסף ס"ל דלא ילאו מכלל דין ב"כ להקל ולעולם קייבוס לחומרת ב"כ ובחמרת דין ישראל ובדין ב"כ במיתה תליא מילתא ובעודה מפרנסת עדיון יש בה דין חיסור ח"מ"ה וכו' ע"ש :

והנה ל"ס יוסף הדיק ז"ל דהאבות לא ילאו מכלל ב"כ ח"כ א"א לא קנה את הארץ מדין חזקה דגוי אינו קונה בחזקה וא"כ הו"ל בארץ לא להם ושפיר ילאו ממלרים כי מקרא ת' שנה קאי לפני פניו וגירות ועבדות הכל ת' שנה אמנם לקברת השבטים רס"ל דהאבות מכלל ב"כ ח"כ א"א קנה את הארץ ואין כאן בארץ לא להם וא"כ ילאו קודם הזמן ובה פי המפר' ז"ל כוונת הכתוב גשח בזרוע עוזר בני יעקב ויוסף סלה הכוונה שהולך הק"ב להויתא בחזק הוא מפני שחולקים יוסף ואחיו את מקרא נדרש לפניו או לפני פניו כאמור ולכן הולך הק"ב להויתא בחזק יד כרתיב בחזק יד הויתאנו ה' שפסק הדין כיוסף ולא כאחיו ואף שהם רבים והו גאלת בזרוע עמך מפני בני יעקב ויוסף סלה :

א"כ בכונת הכתוב גשח בזרוע עמך ע"פי מ"ס הר' ש"י בפי יתרו ר' לא ע"א משס הר' ש"ד פ' וישב רעננת השבטים במכירת יוסף היה דסברו דקרא דכתיב והתעמר בו ומכרו ו'או להוסיף בא' עד שיחמש בו וימכור והם לא נשחטו בו ולפי האמת ו'או לחלק ובמכר לכר חייב עכ"ד נמנא דהשבטים ס"ל

א"כ בכונת הכתוב גשח בזרוע עמך ע"פי מ"ס הר' ש"י בפי יתרו ר' לא ע"א משס הר' ש"ד פ' וישב רעננת השבטים במכירת יוסף היה דסברו דקרא דכתיב והתעמר בו ומכרו ו'או להוסיף בא' עד שיחמש בו וימכור והם לא נשחטו בו ולפי האמת ו'או לחלק ובמכר לכר חייב עכ"ד נמנא דהשבטים ס"ל

כי הם תפשו השיטה כהבי ז"ל דנר' קאי לפני פניוה"נ משתחיים לי קאי אשמע והירח ולאסווי חלוס שנשנה ולא נתקיים אמנם כשסופר אותו אל אביו כתיב ויספר אל אביו ואל אחיו כלומר כשסופר אותו אל אביו באופן שיהיה נשמע משתחיים לי קאי אל אחיו ככתוב הכוא נכוא חני ואמך ואחיק להשתחות לך והוי כמסתפק כב' הסברות ולכן כשראו השבטים שאביהם מסתפק בב' הסברות הרש"ב"ה והרכ"ב לכן ויקנאו בו אחיו וכו' ע"ש :

ועפ"ז יש לפ' כוונת הכתוב ויוסיפו עוד שנוא אותו על חלמותו ועל דבריו ופי' ועל דבריו על שהויתא עליהם דבה רעה וק' מה ראו אלו חלומות ודבה רעה להתקרב יחד גם אחי חלומותיו ל' רבים והמפר' כתבו לרמוז על חלוס הכ' שכתב והנה השמש והירח והלא אמר כבר מתה אלא שזה יוכיח על הראשון שהוא שקר ותואנה וכבר פי' הר' ש"י בפי' וישב ד' מ"ד ע"ג ע"ג מ"ש ז"ל כשחלם יוסף ו"א כוכבים משתחיים לי אמר ראובן הוא מונה אותי עם השבטים ואינו מנילו סבור האיתי לומר שדחתיו מבח מעשה בלחה והשבטים סברו מכח שמנה אותו עם אחיו שלא היה בו עון אשר חטא היה הוכחה עלמה לסתור דבריו ברבה רעה שאמר שיהיו נדונים כב"כ דהנה קי"ל ב"כ שבא על פילגש אביו חייב וישראל שבא על פילגש אביו פטור וכין שמונה לראובן עם אחיו ח"כ ש"מ דין ישראל יש להם וא"כ תמה על דבריו כמה שהבוא רבה על אחיו שאוכלים ח"מ"ה לדונס כדן ב"כ עכ"ד :

ועפ"ז דרכנו ז"ל בכונת הכתוב על חלומותיו תרי שהוא מפרש מלת משתחיים לי קאי שפניו על י"א כוכבים והו"ל חלוס שנשנה ומתקיים ומכח דס"ל קאי משתחיים לי על לפניו ח"כ האבות ילאו מכלל ב"כ וא"כ מותר לאכול בשר אחר השחיטה אף שעדיין מפרנסת וא"כ איך הוא הויתא רבה שאוכלים ח"מ"ה ולא ילאו מכלל ב"כ והו"ל ועל דבריו שהויתא רבה והו"ל הרתי דסתן אהרדי ורו"ק כי נכון הוא :

עוד נקדים כמ"ס הר' ש"י פ' חיי שרה ד' ע"א ע"א משס הר' עשרה מאמרות ח

עמ"ס רז"ל ולא עלתה על לבי זה ילחך ו' אברהם רס"ל מקרא נדרש לפני פניו ולפיכך כונוי האל שאמר קח נא את כנך וכו' והעלהו שם על אהרן ההרים אשר אומר אליך דמאמר אשר אומר אליך אינו רבך עם על ח' ההרים אלא אלפני פניו דהיינו והעלהו שם לעולה כלומר שם אומר אליך מי יהיה העולה ומעולם לא עלה על לבי על יוסף אלא ח' אמרינו דמקרא נדרש לפניו על ח' ההרים ליבא למימר הכי ד"ל אשר אומר אליך ר"ל אומר אליך איזה הר אבל בלי ספק ילחך לעולה עכ"ד ועפ"ז נכוא לכאר כוונת המד' הפונה קדים שר של מלרים היה תופש בידו של ימין שעיר עזים של מכירת יוסף וכיר שמאל היה תופס איל של ילחך וכו' הכוונה היה טוען חרתי דסתרי דהיינו בתחלה טוען על מכירת יוסף למה מכרו אותו אחיו וכו' הדין עממס שמכרו אותו לפי שהוא הויתא רבה עליהם לומר שאוכלים ח"מ"ה והם היו חותכים בשר מן הזואר אחר השחיטה קודם פירכוס רס"ל דין ישראל יש להם דבשחיטה תליא מילתא אמנם יוסף ס"ל דיש לנו דין ב"כ להחמיר וא"כ לפי ס' השבטים דיש להם דין ישראל ח"כ א"א ע"ה קנה את הארץ מדין חזקה וא"כ לא שייך לומר גירות מילחך ח"כ ע"ה דבארץ לא להם כתיב ומכרונו לומר מקרא נדרש לפניו ולא לפני פניו וא"כ גבי ילחך נמי דכתיב אשר אומר אליך קאי אלפניו על ח' ההרים ולא אלפני פניו והשתא ילחך וראוי עולה וא"כ איך שחטו איל במקום ילחך וכו' זיל לאירך גיסא לעולם מקרא נדרש לפני פניו וא"כ אשר אומר אליך קאי על והעלהו שם לעולה כלומר שם אומר לך מי יהיה עולה ולעולם ילחך אינו עולה ולכסוף ח"ל על האיל שיעלהו עולה וזול ליה קטרוג של ילחך ח"כ נחזור על קטרוג מכירת יוסף דלפי שאמרינו מקרא נדרש לפני פניו וא"כ ת' שנה קאי על גר יהיה זרעך וא"כ גירות מלידת ילחך ואז ח"א לא קנה את הארץ דארץ לא להם כתיב וכו' אינו קונה בחזקה וא"כ כיון שיש להם דין ב"כ אסור לחתוך בשר מן הזואר קודם שתמות דבריו ב"כ במיתה

תליה מלתא וא"כ הדין עם יוסף ואיך מכרו
 אותו אחיו לכן מקטרג על מכירת יוסף
 ולכן כל א' וא' לבדו אין יכול המקטרג לקטרג
 דיש תשובה לדבר. אמנם בשתופס שניהם
 הו"ל תתו דקתרו. והנה כשבא משה ושחט
 את הפסח העביר את החיל מיד שמש וכו'
 הכוונה הדין שהוליא את ישראל ממערים
 ולזה חתם לשחוט את הפסח א"כ מוכרח
 מקרא נדרש לפני פניו ונירות ועבדות הו'
 ת' שנה וא"כ אי אמרינן מקרא נדרש לפני
 פניו גבי יצחק נמי מקרא נדרש לפני פניו
 ואין יצחק עולה ולכן העביר את החיל מיד
 שמשאל. אבל שעיר עזים שביר ימין שהוא
 הנקמה של מכירת יוסף עדיין היא במקומה
 עומדת ונפרע אותו בזמן חרבן הבית וכו'
 הכוונה כיון שילאו ישראל קודם הזמן א"כ
 מוכרח אתה לומר מקרא נדרש לפני פניו
 ונירות ועבדות השלים המנין וזו דווקא אם
 אתה או האבות לא ילאו מכלל ב"נ דכתי'
 אינו קונה בחזקה ואז הו' בארץ לא להם
 וא"כ כיון שלא ילאו האבות מכלל ב"נ אז
 ודאי אסור לאכול בשר מבית השחיטה עד
 שתמות הלגבי ב"נ במיתה תליה מילתא ואז
 הדין עם יוסף ואחיו שלא כדון מכרו אותו
 וע"כ יש עליהם עונש על מכירת יוסף וכשאר
 הקטרגו עד החרבן וכו' ר"ל ברוב רחמי
 של הק"כ לא נפרע מהם במהרה אלא עד
 החרבן וכשנפרע מהם בעת החרבן נפרע
 מהם ג"כ על עון מכירת יוסף כמותו עון
 של עגל דכתיב ביה וכיום פקדי ופקדתי וכו':
 נחזור לנסענו מקדם דחוב לספר ב"לחמ ליל
 ט"ו כל הלילה עד שתחטפנו שנה וכמ"ש
 המגיד וכל המרבה לספר ב"לחמ ה"ו משוכח
 וב' הר' מהר"ן חזן ז"ל בס' מערכי לב ד' קמ"ה
 ע"ג דהנה כ' הרמב"ם ז"ל בפ"י המשנה מס'
 אבות ולא מלאתי לגוף טוב אלא שתיקה וחלק
 הדבור נחלק לה' חלקים וחלק הג' הוא הדבור
 הנמאס דהיינו רוב סיפור ההמון במה שאירע
 ומה שיהיה ואיך היה מלך פ' והדי אמרו כל
 המרבה דבריו מכיף חטא. והנה אם הסיפור
 ב"לחמ הוא מרבר אנדה או הלכת אין זה
 לדיק לפניו דאין זה אלא עוסק בתורה ומ"ש

וכל המרבה לספר ב"לחמ ה"ו משוכח קמ"ל
 אף אי לאו בר הכי הוא ואינו קורא כ"א
 במעשה של יצחא ככתוב בס' הישר ובשאר
 דברי הימים כמה שאירע לפרעה וכל מעשים
 וס"ד דרבויו בזה שמה יבוא לירי דבור אסור
 ונמאס ובמקום מזה יהיה נחשב לו עון לז' וכל
 המרבה לספ' ה"ו משוכח דמלבד שזון זה
 דבר נמאס אלא דבר משוכח עכ"ד
 ואפשר לומר וכל המרבה לספר וכו' עפ"י
 מאי דה"ו בגמ' עדיין אל יספר אדם בטובתו
 של חברו שמתוך שכתו בא לירי גנותו ואי'
 ככתרה שהוא מקובר דאתא לקמיה דר' וכו'
 כלך מל"ה"ר זה זמנין הוה יתיב וכו' כלך
 מל"ה"ר הזה משום דרב דימי אל יספר אדם
 בטובתו וכו' וב' הרמב"ם ז"ל בפ"י המשניות
 סוף פ"ק דאבות וז"ל וכבר שיבא א' מחכמים
 כתיבת סופר שהראה לו במעמד גדול ונינה
 הרב במעשה המשבח כתיבת הסופר שהוא
 ה"ל כלך מל"ה"ר הוה כלומר שאתה מסבב גנותו
 ובשבתך אותו בתוך ההמון שמהם מי
 שיאשכחו ומהם מי שיטנאיהו ויפטרך שונאיו
 כששומע שבחיו לזכור תומיו ודעותיו עכ"ד
 וא"כ להפיק דעת מי שעוסק לספר ב"לחמ שלא
 יכנס ברעתו שלא להרבות בסיפור מטעם
 מתוך שכתו בא לירי גנותו ח"ו ואין שייך
 ח"ו זה לגבי הק"כ לא וכו' המרבה לספר
 ב"לחמ ל"מ דלא נקרא עון אלא אדרבה קרי
 זה משוכח :
 א"כ וכל המרבה וכו' אפשר במ"ש רבני אשכנז
 ע"פ זכר עשה לנפלאותיו כי הנה הק"כ כה
 לזכור הנחיס של יצחא. ופורים ותנוכה
 ג"כ לז' חז"ל לזכור הנסים שלהם ומה מועיל
 לזכור הנסים מה שעברו ומה הנחה יש לנו
 מזה. אמנם הזכרת הנסים לב' תועליות א'
 שזכור חסדו ה' אשר עשה עמנו ורחמי
 אשר ריחם עלינו והב' כדי שיהא לנו בטחון
 ועזר כמו שעשה עם אבותינו שהיו בלילה בן
 יהיה עמנו בעזר האל על לרה שלא תבוא
 ומוכפחים בו שזילנו מכל לרה ופוקה וזהו
 זכר עשה לנפלאותיו שלהם אותם לישראל
 שזכרו הנסים שעשה להם והטעם חזון ורחום
 ה' דהיינו א' שזכור חסד האל אשר עשה

עמנו והא' כשם שנאל אה אבותנו כן יגאל
 אותנו מכל לרה שלה תבוא וכוה פי' כוונת
 הכתוב ולמען תספר באזני בנך וגו' ר"ל
 שתזכור חסד ה' אשר עשה עמנו ועוד וידעתם
 כי אני ה' מכאן ואילך שאני מנילם מכף כל
 לרה ולוקה עכ"ד :
 והנה ידוע שעיקר כל הנסים שעשה עמנו
 הק"כ כה הוא יצחא כמ"ש הר' מערכי לב
 ד' קל"ה ע"א ע"ש ולכן לזונו לספר נס יצחא
 וכל המרבה ה"ו משוכח לב' תועליות אלו ה'
 שזכור חסדו ה' מה שעשה לאבותנו וה' כימי
 לאתך מא"מ ארחנו נפלאות ולכן מוכפחים
 לעת"ל ב"ב שיעשה נסים ונפלאות כדרך שעשה
 לאבותנו שהוליאם מארץ מצרים :
 ויש לרמוז לזה כוונת הכתוב כל הנחלים
 הולכים אל הים והים איננו מלא והנה
 הים ר"ת יצחא וכבר כתבנו עיקר הנסים
 הוא נס יצחא והנה כל לרה שלא תבוא על
 ישראל וינללו ממנה נקראת נח"ל ע"ד ולא
 נחלו על שבר יוסף ועי' שינללו מכל לרה
 יצחא נס ויזכרו חסדו ה' וזהו כל הנחלים ר"ל
 הנסים הולכים אל הים ר"ת יצחא ממצרים
 שהוא העיקר כאמור והים איננו מלא ר"ל
 וקיסוד יצחא אין לו סוף דכל המרבה לספר
 ב"לחמ ה"ו משוכח :
 וכוה יש לרמוז כוונת הכתובים בישעיה חסדי
 ה' הזכיר וגו' רוב טוב לבית ישראל
 ויאמר אך עמי המה בניס לא יסקרו ויהי
 להם למושיע הכוונה שנסים ה' אכחנו מזכירים
 וזהו חסדי ה' הזכיר. וכ"ת ומה תועלת יש
 בהזכרת הנסים במה שעברו לז' רוב טוב
 לבית ישראל אשר גמלם שמזכירים חסדי ה'
 מה שעשה לאבותנו ועי' ויאמר אך עמי המה
 בניס לא יסקרו ועוד ויהי להם למושיע לעת"ל
 כימי לאתך מארץ מצרים ארחנו נפלאות ארחס
 לבנים מה שהראיתי לאבות. וכאמור :
 וזה ג"כ כוונת הפסוקים זכרו נפלאותיו אשר
 עשה מופתיו ומשפטיו פיהו וכ"ת מה תועלת
 במה שעבר לז' זרע ישראל עברו. זכרו
 לעולם ברחמי וגו'. שמזכירים חסדי ה' ועוד

ויעמידה ליעקב לחק לישראל כרית עולם
 לומר שבכל דור ודור אכחנו מקוים שיעשה
 לנו נסים ונפלאות כדרך שעשה לאבותנו
 וכימי לאתך מא"מ ארחנו נפלאות ומפני זה
 ויהלכו מגוי אל גוי וגו' לא הניח לאיש
 לעשקם וגו' שהנילם מכל אויביהם מסביב :
 וזה ג"כ כוונת חז"ל יאמרו גאולי ה' למה
 אשר גאלם מיד לר הכוונה יאמרו גאולי
 ה' שמזכירים נסי השם ית' וכפרט נס יצחא
 וכ"ת מה תועלת יש במה שעבר וזהו למה
 לז' אשר גאלם מיד לר ר"ל שמזכירים נסי
 ה' אשר עשה עמם חסד ועוד כשם אנאלנו בנס
 יצחא מ כך הק"כ כה ינלנו מכל לרה ולוקה
 וזהו ומארלות קבלם ממזרח וממערב מלפון
 ומים שכל לרה שלא תבוא על ישראל הק"כ כה
 מנילם מאויביהם :
 וזה ג"כ כוונת המגיד תם מהו אר' מה זאת
 ואמרת אליו בחזק יד הוליאנו ה' ממצרים
 הכוונה שאל מה זאת שאכחנו עושים זכר
 לנסי יצחא מ מה שעבר ומה תועלת יש לנו
 בזה לז' א' שאנו מזכירין חסדי ה' אשר עשה
 עמנו וזהו בחזק יד הוליאנו ה' ממצרים שהרבה
 נסים ונפלאות עשה שהוליאנו בחזק יד ועוד
 מבית עבדים שבכל דור ודור עומדים עלינו
 ומעניס אותנו בעבדות וענוי והק"כ כה מנילנו
 מידם כשם שהליל את אבותנו :
 וזהו כוונת הכתוב ואני תמיד איחל והוספת
 על כל תהלתך פי יספר דרקתך כל
 היום תשועתך וכ"ת מה תועלת לזכור מה
 שעבר לז' א' הזכיר דרקתך לברך עד אניד
 זריבך לדור שאזכיר חסדי ה' ועוד אשר
 הראיתיני לרות רבות. תשוב תחייני כשם
 שעשית נסי יצחא מ כן תעשה לי בכל דור
 ודור. אני טרם אכלה לדבר אל לבי. אשא
 עיני א אל שישא עול אויבי מעלי ומעל כל
 אוהבי מעי וקרבי. ירעו א אל אלהי אבי.
 אשא עול מלכות שמים על גבי. תמיד
 איחל ולשמו אהלל. אור כי יקל. משיח
 לישראל. וכא לזיון גואל. כי"ה :

לך דבר שמתעכב אחר תמיד של בין הערכים
 לא קטרת ונרות ופסח ומחוסר כפורים בע"פ
 דאחי עשה דפסח שיש בו כרת ורחי עשה
 דהשלמה הרי דהכחן עובר ומחוסר כפורים
 מקיים אף כי הוא עשה ועשה מפני גדולת
 הא' על חבירו כ"ש בעשה עם ל"ת כי לעולם
 העשה עדיף וא"כ חזרה הקו' מאי רבותא
 דתשובה מכל עשה דעלמא וכו' ע"ש :

(גם ע"ז יתורץ כמ"ל כי הכהן שליח דידן
 ולנבי המחוטר כפורים בשעה דמקיים העשה
 נדחה עשה האחר וכו' יהו"ק) :

והר' יצחק ברכה ז"ל בס' כירך יצחק פ' נלבים תי'
 כיון שנרחית עשה דהשלמה נבי כהנים גופיהו
 משום פסחים דידהו מדחי נמי בשביל פסחים
 דשרש וגבי אונס נמי כיון שמתן לרחי בשביל
 עשה דרדיה ניתן נמי לרחות בשביל עשה
 דיריה :

עוד תי' לפמ"ש ר"י בס' תמיד נשחט דרוקא
 בל"ת משום דהוא חמיר בעיני בעידנא
 דמיעקר לאו בעיני לקיומי לעשה משא"ך
 בעשה שרוחה עשה לא בעיני בעידנא א"כ
 גם לקושיין ז"ל דהא רבעיני בחד גברא דרוקא
 בעשה שרוחה ללאו אבל בעשה שרוחה עשה
 אפי' בתרי גברי ולכן עשה דהשלמה הוא שרוחה
 לעשה וא"ל שיהא בחד גברא :

עוד תי' טעם אחר בעשה דהשלמה והוא מ"ש
 בשבת הדביק פת בתנור עם חשיכה
 התירו לו לחבר לרדותה משום דניחא לחבר
 דליעביד איסורא זוטא ולא לעביד ע"ה איסורא
 רבא והק' בתוס' והא אמרינן אין אומרים
 לארס חטוא כדי שזוכה חבירך ותי' דאם ע"ה
 לא פשע אזי אמרינן ניחא ליה וכו' אבל אם
 ע"ה פשע בההוא אמרינן א"ל לארס וכו' .
 ור"ה מ"פ תמיד נשחט דאחי עשה דפסח
 ורחי עשה דהשלמה וקא עברי כהנים על
 עשה דהשלמה כדי לזכות את ישראל בקרבן
 פסח ע"כ . וא"כ התם טעמא אחרינא איכא
 גבי כהנים דעברי אעשה ויש מקיימים העשה
 ולאו בחד גברא משום דניחא ליה לחבר וכו'
 ומשום דחבירו לא פשע אבל היכא שחבירו
 פשע לא אמרינן ניחא ליה לחבר וכו' אלא
 אדרבא אמרינן א"ל לארס חטוא וכו' . והיינו

לכוימה שנא' ולו תהיה לאשה אשה הראויה
 לו ובגמ' ר' מ' פרכינן עלה וניתי עשה ונרחי
 ל"ת ומשני היכא אמרינן דאחי עשה ורחי ל"ת
 כגון מילה בלרעת דלא אפשר לקיומי לעשה
 אבל הכא אי אמרה לא בעינא ליה מי איתא
 לעשה כלל עכ"ל . ואם אי' כדברי הרבנים
 הנו' מאי פריך ניתי עשה ולרחי ל"ת דהיינו
 אחי עשה דלו תהיה לאשה ולרחי ל"ת דהיינו
 נהי דגבי דרדיה יש עשה דלו תהיה לאשה מ"מ
 לגבי דרדיה ליכא עשה וסיאך הוא תעבור על
 לאו דלא יבא ממזר . וכן יש להק' על הרבנים
 הנו' מהגמ' יבמות ד' ב' ע"כ ת"ר ואשה א'
 אחותה לא תקח וכו' ופרכינן טעמא דכתב
 רחמנא עלויה וכו' הרי דאם היה ל"ת גרויה
 אחי עשה ורחי ל"ת . וכן שם ר' כ' דחייבי
 לאווין יכול לייבם דאחי עשה ורחי ל"ת ואם
 אי' כדברי הרבנים הנו' אמאי דחי . הלא
 עשה דיבוס אינו מקיים אותו אלא היבס
 והיאך יבמתו תעבור על לאו מבלי שתקיים
 עשה אלא ורחי הרבה ברור דכל מ"ע דרמיא
 על איש א' לעשותה בחברת אחר דוחה ל"ת
 שכתורה אע"ג דלגבי א' מהס ליכא עשה
 כדאמרן א"כ ה"נ כדי שיקיימו ישראל עשה
 מצות התשובה וכול הק"כ להעבור על הלאו
 דלא ישוב לקחתה רכך היא המדה דאחי עשה
 ורחי ל"ת כדאמרן וא"כ חזרה הקו' למקומה
 מאי רבותא דתשובה וכו' ע"ש :

(והנהדרו המעתיק ללע"ד לומר דל"מ דשאני
 גבי אנוסה וחייבי לאווין נהי דלגבי
 האשה ליכא עשה הואיל דלגבי האישה בעת
 שרוחה הלאו מקיים העשה דהלאו שייך גבי האיש
 ג"כ שפיר לומר דאחי עשה ורוחה הל"ת משא"ך
 גבי תשובה ויש מקיימי עשה והק"כ כ"ע עובר
 על הלאו דהלאו דלא ישוב הוא על האיש
 ולא על האשה וליכא א' דמקיים העשה ועובר
 על הלאו א"כ ליכא למימר דאחי עשה ורוחה
 ל"ת ואעפ"כ הק"כ מהקבל את יש' ורוחה ל"ת
 זהו גדולה תשובה וכו' ור"ק (ע"ד) :
 גם הר' מה"ר זאבי ז"ל בס' אורים גדולים
 כח"כ דף י"ח ע"כ הק' עליהם וז"ל
 ובאמת כי דברי הרבנים הנו' קשה להולמם
 דהיינו אמרינן בגמ' פסחים ד' נ"ט ת"ר אין

רבותא דגדולה תשו' שרוחה ל"ת דהנה עשה
 שרוחה את עשה הקל אינו יכול לרחות העשה
 לא דרוקא כשע"ה לא פשע כיון דלאו חר
 גברא הוא כ"ש כשעשה רוחה הלאו החמור
 שריך להיות הע"ה שלא פשע וא"כ גבי תשובה
 שחטא הע"ה ופשע שריך להיות שלא ירחה
 אי לאו משום גדולה תשובה שרוחה כיון דלאו
 חר גברא הוא וכו' עכ"ד . ועי' הר' אגורה
 ב"הלך ד' ל"ה מ"ש עליו . והר' מה"רס ז'
 חביב ז"ל בס' כפות תמרים ד' ל' ע"ד כתב
 וז"ל ואני שמעתי מפי אונ"ע הר' המובהק
 המג"ן נר' פי' הטעם כמ"ש התוס' פ' המולא
 תפילין ד' ק' ע"א . וז"ל וא"ת דליתי עשה
 ולרחי ל"ת דכל תוסיק וז"ל דלא רמי לכלאים
 וזוית דהכא עי' פשיעה הוא בא והיה יכול
 להתקיים בלא דחיית הלאו עכ"ל וה"ל מן
 הראוי היה דעשה דתשובה לא ירחה לאו דא"ל
 שזינתה כיון דעי' פשיעה הוא בא וזו היא
 מעלת התשובה שרוחה ל"ת אע"ג דבא עי'
 פשיעה עכ"ד :

והר' מקום שמואל ז"ל ששה פ"ז חקר כי הנס
 המשפט לשהים הוא ואיך ח"ו ירחה
 עשה ל"ה שמקום אחר אינו יכול לרחות
 וכתב דרוקא גבי ארס דשייך גביה חרטה לכן
 אי אמרה לא בעינא ליה ליכא עשה ולכן
 אף אם לא אמרה לא בעינא ליה לא דחי
 כיון שיכולה לחרט ולומר לא בעינא ליה :
 משא"ך גבי הק"כ דכתוב ביה לא איש אל
 ויכזב וגו' לא שייך גביה שיחזור בו א"כ כיון
 שכבר אמר בעינא בישראל דכתוב שוכו אלי
 ואשובה אליכם הו' לא שייך ביה שיחזור ת"ו
 ולכן אף במקום אחר לא דחי עשה כזו לל"ת
 אפ"ה עשה דתשובה שהוא לגבי הק"כ דחי
 משום דלא שייך גביה חזרה וחרטה עכ"ד .
 המורס מכל האמור דגבי התשובה היינו גדולתה
 משום דלא בחד גברא לא הק"כ דוחה הלאו
 וישראל מקיימים העשה וגם דבעלמא נמי
 כה"ג דבתרי גברי נמי אחי עשה ורחי היינו
 בשלא פשע אבל אם פשע לא והיינו רבותא
 דתשובה דאפי' פשע עכ"ז הק"כ מהקבלו דאחי
 עשה דתשובה ורחי לאו דלא ישוב לקחתה
 ועוד דגבי ק"כ שכתוב בו לא איש א ויפזב

וכן אדם ויתחנא א"כ כיון שאמר בעינא כיושרא
דכתיב טובו לי ואשובה אליכם תו לא שייך
בו חזרה ולכן אף במקום אחר לא רחי גביה
תשובה שהיא לגבי ק"כ רחי ללא שייך גביה
חזרה :

ובזה יוכן כוונת הכתוב טובה יש ער ה'א כי
כשלת בעוניך קחו עמכם דברים ושובו ל'
ה' הכוונה טובה יש ער ה'א שנרולה תשו' שדוח'
ל"ת וכו' ת' מאי רבותא דתשובה דכך היא
המרה דעשה דוחה ל"ת אלא ש"ל בשביל
שהק"בה דוחה הלתי ויש מקיימים העשה וגם
זה מלינו שעשה דוחה עשה אף בתרי גברי
אמנס היינו כשלא פשע אבל אם פשע לא
דחי והיינו רבותא דתשובה שאף אם פשע
לגבי ק"כ רחי וזהו כי כשלת בעוניך וא"כ
בעלמא אם פשע לא רחי ובאין גבי תשובה
דחי ועור קחו עמכם דברים ושובו אל ה'
ולגבי ק"כ רכתיב ביה לא אוש' ויכוב וכן
אדם ויתחנא לא שייך גביה חרטה ולכן כשאמר
אנא בעינא כיושרא ליכא תו חזרה ולכן כל
תשא עון וקח טוב וגו' . א"כ טובה יש . עפי'
מ"ש הרב חדי"א ז"ל בס' יעיר און במדבר
קדמות כמע' ת"ו או' טו"כ וז"ל חקר הר'
נחלת בנימין ז"ל דהנה קי"ל לאו הניתק לעשה
אין לוקין עליו וא"כ כל הלאווין שבתו' ניתק
לעשה של התשובה כמ"ש הרמב"ם ז"ל דתשובה
היא מ"ע וא"כ לא יהיה בהם עונש מלקות
ומיתה ואפי' לא עשה עדיין תשובה כיון דהוא
לאו הניתק לעשה אף שלא קיים העשה אין
לוקין על הלאו וכ"ש מיתה . ות"י דהרי קי"ל
אין לוקין על הלאו שבכללות וטעמא כיון
שכולל לדברים הרבה לא הוי לאו חמור ללקות
עליו ומיניה למדין לעשה הדוחה את הלאו
שניתק לעשה היינו דווקא בעשה פרטי אבל
עשה דתשו' הוא כללי לכל לא תעשה שבתורה
אין בו כח לפטרו מעונש מיתה ומלקות
מטעם ניתק לעשה עכ"ד . וז"ל טובה יש'
ער ה'א קחו עמכם דברים ושובו ל'
ה' וכו' ת' הלא קי"ל לאו הניתק לעשה אין
לוקין עליו וא"כ עשה דתשו' הוא ניתק לכל
מלות ל"ת שבתורה ומן הדין אין כאן עונש
מיתה ומלקות לז"ל אמרו לוי כל תשא עון

הכוונה עשה התשובה הוא כולל לכל ל"ת
שבתורה והו"ל לאו שבכללות ואין לוקין עליו
לכך לריך לחזור בתשובה ולעשות מע"ט וזהו
וקח טוב וגם למה פירס שעתו לחזור בתשובה
על כל מלות ל"ת שבתו' שעברנו עליהם אחר
כתבי ראיתי להר' חדי"א ז"ל בס' דברים אחרים
שבת תשובה דרוש ו' שקדמני בזה יעו"ם :
א"כ טובה יש . קחו עמכם דברים עפי' מ"ש
הר' הנו' שם או' כ"ד וז"ל מי שחטא
ונתחרט ושכ בתשובה ונתקבלה תשובתו ואח"ך
חזר וחטא באותו החטא עלמנו יש להסתפק
אם נדחית תשובתו וגם החטא ראשון יחשב
לו . או"ד החטא הראשון נתכפר בתשובה
ואע"פ שחטא החטא עלמנו הוא לברו יחשב
לו ונראה שאם בעת חזרתו בחטא עלמנו אם
היה מתוקף ולה"ר וכיוצא ולא נתחרט מתשובתו
ח"ו רק כי אין בו כח לומנע מן הילה"ר
המכשילו אז ודחי תשובתו במקומה עומדת
ונתכפר לו חטא הא' ולא נשאר עליו רק חטא
הב" . אך אם בעת חזרתו לחטא כ"כ אחוס
בו הקט"א ותלגהו ער שנתחרט מתשובתו
אז גם חטא הא' יחשב לו גם את הראשון גם
את הב' עכ"ד :

וזהו כוונת הכתוב יעווב רשע דרכו ואיש אין
מחשבותיו כלומר שחזר בתשובה ומתחרט
על כל מה שחטא ועיו אף אם חזר ועשה
עול-מכח תוקף הילכה עכ"ו נמחל לו עון
ראשון וזהו וישוב ל' ה' וירחמהו ואל אלהינו
ירבה לסלות לשון רבוי סליחות על כל פעם
שחזר יסלח לו ה' והטעם כיון שאינו תוהה
על התשובה שעשה רק היא מכח הילכה שנתגבר
עליו :

וזהו טובה יש ער ה' וכו' ואף אם ח"ו נתגבר
עליך הילכה וסנית בחטא פעם א' עכ"ו
קחו עמכם דברים ושובו ל' אמרו אליו כל
תשא עון וקח טוב הכוונה לומר כל עון
ועון תשא ואין נחשב עליו עון א' והטעם
וקח טוב שרלונו תאב לטוב ושאינו תוהה על
התשובה ח"ו לא מחמת שאין לו יכולת על
הילכה כי הוא מאש וכו' אינו יכול לו :
א"כ בסגנון אחר מ"ש הר' חדי"א בס' חומת
אנך פ' משפטים ע"פ אך אם יוס או

יומים יעמוד לא יוקם כי כספו הוא כי הגה
חקרו המפר' ז"ל דידוע ההוגר אחטא ואשוב
אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה
וא"כ הכן אדם שחזר בתשובה בר"ה ויזהך
ואח"ך חזר לעשות עונות כל השנה והו"ל
אחטא ואשוב ואין מספיקין בידו לעשות תשובה
האמנס היינו דווקא במי ששכ בתשו' ודעתו
לחזור לעשות עונות לא שהוא כוטח בדעתו
לחזור לעשות תשובה על כך אמרינן אחטא
ואשוב אין מספיקים בידו לעשות תשובה אבל
אם הוא חזר בתשובה שלימה ומקבל עליו
שלא יחזור עוד לעשות עונות ואם אח"ך
אנס אותו הילכה והחטיא אותו בזה לא נקרא
אחטא ואשוב כי רלונו וחפנו ותאותו ומאוייו
לעשות רעון בורחו ולשוב ולקבל עליו שלה
יעשה עוד ואם אח"ך אנס אותו הילכה אין
נקרא בסוג אחטא ואשוב אלא הנוס וזהו אך
אם יוס זה יזה"ך או יומים שזכו ר"ה יעמר
בתשובה ואח"ך עושה עונות לא יוקם ליחשב
אחטא ואשוב כי כספו הוא ל' נכספה
נפשי כי תאותו הוא שלא לעשות עונות לא
זלחר דאניס ליה מינס וע"כ לא נקרא אחטא
ואשוב עכ"ד :

וזהו טובה ישראל הכוונה שישובו בתשובה ואם
אח"ך עשו עונות ג"כ קחו עמכם דברים
ושובו ל' ה' וכו' ת' הלא אמרינן אחטא ואשוב
אין מספיקים בידו לעשות תשובה לז"ל אמרו
אליו כל תשא עון שיתקבל בתשובה והטעם
וקח טוב שכוונתו בתשובה שלא יעשה רע
רק טוב ואם אח"ך עשה חזרה עונות הוא
מחמת הילכה שתקפו :

והראשונים פי' עפי' מ"ש בגמ' תר' ה' תפלה
עושה מחלה ותשובה עושה הכל ות"א
תשובה עושה מחלה ותפלה עושה הכל ולכן
האדם יעשה שניהם דהיינו שישוב בתשו'
ויתפלל תפלה שלימה וכוה יתכפר לו הכל .
וזהו טובה יש ער ה'א זהו התשובה קחו
עמכם דברים זו תפלה דברים העומדים כרומו
של עולם ושובו ל' ה' אמרו לוי כל תשא עון
כיון שעשו תשובה ותפלה :

א"כ כתבו המפר' ז"ל דהנה או' בגמ' יומא
העושה תשובה מיראה הזדונות נעשית

לו כשגגות והעושה תשו' מאהבה הזדונות
נעשית לו כזכיות וזהו טובה יש ער ה'א
מחמת היראה כי אלהים הוא הדין ומחמת
יראה טובה הזדונות נעשית לו כשגגות וזהו
כי כשלת בעונך העון נעשה סוגג אמנס קחו
עמכם דברים ושובו אל ה' שהוא מאהבה אז
כל תשא עון וקח טוב שנעשו העונות זכיות
עוד כתבו המפר' ז"ל דהנה קי"ל אין רבו
מבטל מעשה וא"כ אדם שעושה עבירות
במעשה איך חתי רבו דתשו' רחי למעשה
ות"י דהנה האדם בעת שחזר בתשובה נעשה
בריה חדשה וא"כ הו"ל מעשה ואחי מעשה
ורחי מעשה וזהו טובה יש ער ה'א קחו
עמכם דברים ושובו אל ה' וכו' ת' איך חתי
רבו ומבטל מעשה לז"ל וקח טוב טו"כ באת'
ב"ש כפ"ש דהיינו שנעשה בריה חדשה וא"כ
הו"ל מעשה ואחי מעשה ומבטל מעשה
עכ"ד ז"ל :

א"כ קחו עמכם דברים וקח טוב דחי'
בשוח"ט ע"פ למנלח על שושנים לבני
קרח משכיל שיר ידירות וז"ל כל העושה תשו'
מעבירה שכידו הק"כ בה מוסיף וקורא לו שם
חכיב בוא וראה בכני קרח שע"י שעשו תשובה
נקראו שושנים וידידים שנאמר על שושנים
לבני קרח משכיל שיר ידירות עכ"ד וזהו קחו
עמכם דברים ושובו אל ה' אמרו אליו כל
תשא עון וקח טוב שיקרא הק"כ לו שם
חכיב כאמור :

א"כ קחו עמכם דברים וקח טוב אפשר
במ"ש הר' יבין וכו' בס' זרע רב ד' קטו
ע"ב כי מי שהוא יש בו מרה א' מעולה
ומשובחת והיא שכל ימיו היה מעביר על
כל מדותיו והיה מתנהג עם כל בני אדם
בכל מעשיו לפנים משו"ה אז ב"ד של מעלה
אין מרקדקין בדינו כמ"ש נושא עון ועובר
על פשע למי נושא עון למי שהוא עובר על
פשע כמו שהובא בארוכה בזר חרש כמר'
הנעלם על רות ענין מעשה דר' כרוספדאי
שנגמר דינו למיתה ומסרוהו למלאך המות
בעור דמה"מ נוטל נשמתו עמר מלאך מליץ
טוב עליו ושכקו דיניה בגין דאיהו מעביר
על מדותיו וכו' ולא שכיב מה"מ ער דיהכו

ליה באתריה ר' כרוספראי סבא דמלקדמין
בארין שבק לי ושקו בהראי לר' הושעיא
תמהו חבריא וקרו עליה עובדי בעמק סבא
זה מה"מ דגרים בכיה לכ"ע מעין וסיתוהו
הניחוחו למיגמר תלמודיה וכו' ע"ש נמלא
ע"י שמתנהג הדיוק בכל מעשיו לפניו משו"ה
אין מדקדקין בדיוו כלל אלא רואים לדקדקו
וכותיו כי הצונות ראוים לומחק לפי מדה
זו שמעביר על מרותיו וכו' ע"ש :

וזהו שכ' הר' ח"ד"א ז"ל בס' ככר לאהן על מס'
ר"א זוטא פ' ח' וז"ל וכל המעביר על
מרותיו מעבירין לו על כל פשעיו אפשר כמה
ששמעתי מהר' המופ' יחסוף קדושה מה"הר
חיים ו' עטר ז"ל כי בהיותו במערב נבחר א'
תקיף ולול בתכס א' והר' הגו' אמר לה' שימחול
לנביר הגו' ויעשה שלום עם הנביר והח' השיבו
יריע להוו למר כי תקף ומר מחלתי מחילה
גמורה להנביר והטעם כי בזה"ק אומר
דעונות ישראל מכבדים גרנפא דשכינתא ואם
לא מחלתי היה לגביר עון וח"ו יהיה לער
לשכינתא ולכן מחלתי לו תו"מ והרב קרא
עליו דפח"ח וס' ובאמת הוא דקדוק אמתי
ביראת ה' והשתא זה שהוא מעביר על מרותיו
ומחל למלערים אותו בשביל שלא יהיה לער
לשכינתא בעונות המלערו ולכן מדה כ"מ
מוחלים לו עונותיו ולא יהיה לער לשכינה
מלך עונותיו :

ומכלל הדברים טוב לאדם שבכל לילה כשא'
שרי ליה מאריה למאן דליער אותו שיכין
שלא יהיה לער לשכינה מלך עונות המלערו
עכ"ד ח"ד"א ז"ל וזהו שובה ישראל קחו
עמכם דברים ושבו של ה' עמ'כם ר"ת מעביר
על כל מרותיו וא"כ מי שמעביר ע"כ מרותיו
מוחלים לו ע"כ עונותיו וזהו אמרו אליו
כל תשא עון ולא נשאר אלא רק הזכיות וזהו
וקח טוב דווקא או' טו"כ באה כ"ש נפ' לרמוז
לר' כרוספראי שהחזירו לו נפשו וסיה בשביל
שהיה מע"מ :

או ושבו אל ה' לרמוז על השכינה שע"י שמע"מ
לא יש לער לשכינה כנז"ל וזהו כל תשא עון
וקח טוב :

ח"כ קחו עמכם דברים ושבו אל ה' אפשר

במה רא' במר' הביאו הר' יכין וכעו ז"ל בספ'
זרע רב ד' ק"ד ע"פ כי לא ענה מלכו וינה כל
כני איש ר' ברכיה אמר בשני מקומות פעלו
יש' בא' פעלו בפיהם ולא פעלו בלבם ובא' פעלו
בלבם ולא פעלו בפיהם ואלו הם סיני ובכל
בסיני פעלו בפיהם ולא בלבם כדכתיב ויפתחו
פיהם ולבם לא נכון עמו כבכל פעלו
בלבם ולא פעלו בפיהם הה"ד כי לא ענה
מלכו א' הק"כ"ה יבוא פה שבסיני ויכפר על
פה שבכל ויבוא לב שבכל ויכפר על לב
שבסיני אעפ"כ וינה כל כני איש הביא עליו
איש לר' ואויב זה המן והנה את מכתן עכ"ד
המר' וכו' הרב הגו' הכוונה כי שלימות
העבודה ועיקרה דריק פיו ולבו שוים באותה
העבודה והם לא יהיו פיו ולבו שוים לא תועיל
אותה העבודה כלל וא"כ בה"ס שפיתוחו בפיהם
ולבם לא נכון עמו ואז פיהם ולבם אינם שוים
ביראי מהראוי שלא יחשוב להם הק"כ"ה את
תשובתם אשר השיבו כל אשר דבר ה' נעשה
ונשמע כיון שלבם לא נכון עמו עכ"ז מרוב
רחמנותו של הק"כ"ה אלי עמו ישראל לפה
שעתידים ז"ש כבכל להיות לבם נכון עמו שלא
השתחו לאלם אלא בפיהם ולא בלבם ולכן
גם ב' מקומות מחולקים סיני ובכל וכל א'
מהם חסר מלך א' כי בסיני חסר הלב ובכל
חסר הפה עכ"ז רוחם כרוב חסדיו וזרף להם
הטוב שהיה בככל עם הטוב שהיה בסיני והטוב
שהיה בסיני עם הטוב שהיה בככל וכפר
עליהם ולא ח"ו זירף להם הרע עם הרע
לאכרם :

אמנם דווקא ללבור הק"כ"ה זירף להם הטוב
בב' המקומות אבל ליחיד לא עד שיהיה
בעה התשובה פיו ולבו שוים או תשובתו
מקובלת ואי לאו לאו וכו' ע"ש שהאריך :

וזהו קחו עמכם דברים ושבו ל ה' הכוונה
אדם לבור וריבים ושבים ל ה' הכוונה
פיכס ולבכס שוים עכ"ד הק"כ"ה מלך הטוב
עם הטוב ומכפר לבם כאשר ראינו בסיני
ובכל וזהו אמרו שיו כל תשא עון וקח טוב
שלא תחשוב אף הטוב ותלךך אותו עם הטוב
ולכן ונשלמה פרים שפיתו אף שבפיהם דווקא
חזרו בתשובה ולא בלבם עכ"ז כיון שהם רבים

הק"כ"ה מהכלן :
ויה כוונת המר' טוב ה' לכל יכול לכל ת"ל
לכל אשר יקראוהו באמת הכוונה שהק"כ"ה
מלך הטוב עם הטוב ומכפר להם ליש' ודווקא
ללבור ולא ליחיד וזהו טוב ה' לכל שמלך
הטוב עם הטוב יכול לכל אפי' ליחיד ת"ל לכל
אשר יקראוהו באמת ל' רבים ולא ליחיד עד
שהיה היחיד כשחזר בתשו' פיו ולבו שוים דוק' :
וזהו כוונת הכתוב יעזוב רשע דרכו ואיש און
מחשבותיו ויהיה פיו ולבו שוים ואז ישוב
ל ה' וירחמנו וז' אהינו כי ירבה לסלוח :

נמלא להלבור יש להם ב' תועלויות טובות א'
אף שאין פיהם ולבם שוים הק"כ"ה מקבל
אותה בתשו' והכ' הלבור ככל יום ויום יכולים
לחזור בתשו' לא כן היחיד דווקא בעש"ת כמ"ס
חז"ל יחיד אימת בין ר"ה ליוה"ק :

וזהו כוונת הכתוב ברוך ה' יום יום יעמם
לבו הכוונה הלבור הק"כ"ה מקבל אותם
בתשו' כל יום ויום ועוד האל יסועתנו סלה
שאף שאין פיהם ולבם שוים מלך להם הטוב
ומושיע אותם :

והנה ח' בגמ' מעלה יתירה יש בין ישראל
לגרים דגבי יג' כתיב ולקחתי אתכם לי לעם
והייתי לכם לאהים וגבי גרים כתיב מי הוא
ערכ לכו לגשת שו והיו לי לעם ואני אהיה
להם לאהים ועפ"ז נבוא לפר' כוונת המר'
הפונה קדים הק"כ"ה או' לישראל שובו אלי
ואשובה ליכם ויש' או' השיבו ה' איד ונשובה
הכוונה שלעתיד או' הק"כ"ה ליש' בעת קבוץ
גלויות שובו אלי בתחלה ואח"ך חשובה אליכם
כמו שכתבתי גבי הגרים ויש' משיבים השיבו
ה' אליך בתחלה ואח"ך ונשובה לא כמו או"ה
והטעם חרש ימינו כקדם כמו ילאמ שאמרת
לכו ולקחתי אתכם לי לעם ואח"ך והייתי לכם
לאהים :

והנה כ' הר' ח"ד"א ז"ל כנחל אשכול על קהלת
ע"פ לכל זמן וז"ל חקר הר' הרמ"ק ז"ל
דעש"ת לריכין להיות בסיף אול והיה מכפר
על השנה ההיא וכך היא המדה דאנשי משמר
היו מתענים בכל יום ששי לכפר על השכוע
וערב ר"ח לכפר על החודש ועוד חקרו
דלריך לכל שנה תשובה כשנתה כמו מעשר וכן

מוכח מזה"ק והאר"ז ז"ל דלריך תשו' באותה
שנה שחטא ועוד הוין בה ממ"ס האר"ז ז"ל
דתשובה יום א' בשכוע בעש"ת מכפר על כל
מה שעבר וחטא כיום הראשון שבכל שני
חייו וכע"זר בכל יום וזה היסד האמור וכו'
ע"ש :

ובכ' דברים אחרים ד' ק"ח ע"א הביא זו
החקירה וכו' ול"ג לומר עפ"י הילקוט
סוף פ' פינחס וז"ל רבנן אמרי יספת לגוי כל
מה שאתה מוסיף ימים טובים אנחנו מוסיפים
לך קרבנות ח"ר לוי בכל חו' וח' ביקש הק"כ"ה
ליתן להם מועד ליש' בניסן נתן להם באייר נתן
להם פסח קטן כסיון נתן להם בתמוז היה
בדעתו ליתן להם מועד גדול ועשו העגל
ובטלו חב ואלו ובא תשרי ופרע להם ר"ה
ויוה"ק וסוכות אמר הק"כ"ה לאחרים הוא פורע
ושלו אינו נוטל תן לו יומו כיום השמיני עזרת
תהיה לכם עכ"ל וכוה פי' הר' זרע בירך
ח"כ בסדר היום מ"ס באיכה רבתי לו זכיתם
היו קוראים כי ביום הזה יכפר עליכם עכשו
אתם קוראים חטא חטאה ירושלים והוא
תמוז אבל עפ"י הגו' ח"ש דאם לא חטאו בעגל
היה נקבע יוה"ק והיו קוראים כי ביום הזה
יכפר עליכם דר"ה בתמוז ויוה"ק באב וכו"ז
באב היו קוראים כי ביום הזה ועתה שחטאו
קורים חטא חטאה ירושלים ובמ"ס אלו הוא
התם קבעתיה בעשירי וכו' ורש"ח עכ"ד :
וכתב שם אמור מעתה נחה שקטה חקירת
הרמ"ק ז"ל דמשום שחטאו בעגל ונתכטלו
תמוז ואב ואלול ולפי שעלה מזה למרום
להתפלל על יג' וירד לפסול לוחות שניות עד
יוה"ק לפיכך לא היה אפשר ר"ה ויוה"ק בשל
ובאמור וכו' ע"ש ולקו' השנית תי' שם ז"ל
הא דכעין שיעשה תשו' באותה שנה דווקא
אם חזור בתשובה בשאר הימים אבל בעש"ת
כיון שהם כנגד עשר ספירות דכונה כמ"ס
הרמ"ק בפ' סדר העבודה ולכן יש בו כח
לכפר על כל השנים שעברו וכו' ע"ש ועפ"ז
כתב הר' שם לפרש כוונת הכתוב ועוד בה
עשירי"ה רמוז לעשרת ימי תשו' שהם כנגד
עשר ספירות דכונה ובאמור או' יש בה כח
לכפר על כל השנים שעברו וזהו וסכה והיתה

לכער :

ובזה יש לפר' כוונת הכתוב ספו שנה על שנה חגים ונקושו ר"ש זל והמלודות זל פי' ע"י שחרב בהמ"ק ובטלו הקרבנות כי בזמן בהמ"ק לא היה גשאר עונות כי תמיד של שחר מכפר על עונות של יולה ותמיד של בין הערבים מכפר על עונות של יום הכל עכשו שחרב בהמ"ק ובטלו הקרבנות שקרבים בחגים ולכן ספו העונות שנה על שנה כי הקרבנות שקרבים בחגים נכרתו ע"ש ועפי' דרכנו יש לפ' לחקירה הזו שריד לכפר לעונות שנה בשנתה ולא בשנה אחרת והוא ספו לעונות שיכרתו העונות בר"ה לכפר על שנה שעברה והוא שנה על שנה ור"ת לריד שנה בשנה ולא בשנה אחרת לז"ל חגים ונקושו עפי' דברי הולקוט שהיה לריד להיות ר"ה בתמוז ויהיך באב וסוכות כאלול ועי' שחטאו וביטלו חגים ונעשו כחשתי ולכן מכפרים העונות בר"ה הכתוב :

א"כ שוכה יש' עפי' מ"ש הר' מקר' שגאזי זל בפ' קרח ד' ע"ח ע"ג בשם המפרשים זל דטעם שאין הק"כ מקבל בתשובה לכני נח מפני שהתשובה היא מ"ע א' מתר"ג מלות ומאחר שכני נח לא נלטו כ"א ז' מלות ולא יותר א"כ מוכח דלא מהני להו דא"כ נלטו ח' מלות והק' זל א"כ חיד נתקבלו בתשו' עיר נינוה והלא הם בני נח ות' דאפי' לכ"כ כמו מהני עכ"פ להאריך אפו עליהם ולא לבטל הגזירה לגמרי וכן מצינו נבי נינוה דלא הועיל אלא לפי שעה ולבסוף כלו ברעש כמו שכתב עליוהם נחום האלקושי וכו' ע"ש :

כמוכני למידים דלוג' התשו' מתבלת הגזירה משא"ך אזה"ע דאינה מתקיימת הגזירה לא לפי שעה ולבסוף מתקיימת הגזירה והוא שוכה ישראל קחו עמכם דברים ושוכו א' אמרו שיו כל תשא עון וקח טוב הכוונה כי ע"י התשובה מתבלת הגזירה לגמרי וכאמור :

א"כ שוכה ישראל עפי' דא' בזהר בלק ד' ק"לט ע"ב וז' כד אחתן לרינה אחת פ' בכמה פתקין עליוהווק"כ אפי' פתקין דיוסורין דסכלן ישראל על כל חובא וחובא ונימוחו כל חובין ולא עבר לון וחתנותא כלל כדון תשא כחיה וחיליה דפ' ולא יכול לן וכו' ע"ש :

וכ' הר' מקרש מלך זל הלא הוא פ' שצולה ומקטרנ ומביא יסורין על האדם בעונו ואיך נעלמו ממנו עד שהול' הב' הלאפק פתקין ועוד אחר שבאו יסורים על האדם כדי רשעתו אזי אין עוד מקטרנ בעולם וא"כ למה פ' מניח פתקין רחובין אחר שנקייסרו הרשעים כדי רשעתם וז'ל שהדבר תלוי אס שמחיס ביוסורים אזי יחזיק מועט את המרובה וכמ"ש דס ניקוף מרלה כדס עולה כשמקבלו באהבה כלב שלס ובנפש חפילה אזי יעלה לחשבון גדול ודברים שכלב נעלמים מן פ' לכן גונו פתקין רחובין בחשבו שעדיין לא לקו כדי רשעתם וק"כ"ה יודע לבבות דקבלינהו בשמחה ובספי' לכן יחזיק מועט את המרובה ודי להס לערס על הכל עכ"ד והנה יש לחקור כיון שהק"כ"ה יודע לבבות של בני אדם שקבלו את היסורין בשמחה ולא נשאר עוד להס עון למה אינו לוקח פתקין שאל' פ' עד שיבא כיוס ר"ה וכו' והך ובידו פתקין של העונות :

לפני מ"ה הק"כ"ה ולכן נק' המלך המשפט בימים אלו כידוע וכיוס ר"ה גזור על האדם יסורין ותלא הפתקין על יד פ' להביא יסורין ועד ר"ה הבאה שיבא דין כל א' וא' ומה שגזור עליו יסורין ואיך באו עליו יסורין ויביא פתק של כל א' וא' והק"כ"ה מחזיר לו על כל פיתקא ופתקא של כל א' וא' ולכן ישארו אללו הפתקים עד ר"ה הבאה כאמור וזה אללי כוונת המר' אשרי הגבר אשר תיסקרו יו וגו' אין לך אדם בלא יסורין אשרי מי יסורין באים עליו וכו' וכבר הק' המפ' בתחלה א' אין לך אדם בלא יסורין ואח"ך א' אשרי מי יסורין באין עליו אמנם עפי' דרכנו יע"ן אין לך אדם בלא יסורין הכוונה שכל אדם באין עליהם יסורין לכפר עליו הכל מי שבאו עליו וקבלס בשמחה ובטוב לב ובנפש חפילה לזה יכופר לו הכל והוא אשרי מי יסורין באין עליו שמקבלס בשמחה ובטוב לבב אזי יאמר לו וקר עונך ותטאתך תכופר :

וזה ג"כ כוונת המאמר במס' יומא אר"ע אשריכם וברא לפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם חכמים שבשמים שנה מקוה

כ

ישראל ה' וכו' הכוונה הק"כ"ה שהוא יודע לבבות בני אדם שמקבלין את היסורין בשמחה ובטוב לבב ועי' נטהרו הלכות ואין להם עוד עון :

וזה כוונת הכתוב כי כיוס הזה יכפר עליכם לפני שיהיכם מכל חטאתיכם שאין נשאר שום עון והטעם לפני ה' חטאתו כי הוא יודע תעלומות לב :

וזהו שיבה יש' עד ה"א קחו עמכם דברים ושוכו אל ה' הכוונה באמרו כי בשלח בעונך שבאו עליך יסורין ועי' שקבלת אותם בשמחה נתכפר הכל וז' כל תשא עון והטעם וקח טוב שקבלת היסורין בטוב לב ובנפש חפילה ועי' לא נשאר כלום :

א"כ שוכה ישראל קחו עמכם דברים ע"מ ר"ה' בנמ' סוטה ד' כתות אין מקבלין פני שכינה כח לייננים כח שקרנים כח מקבלי ל"הר כח חכמים וכ' מהרש"א בחדושי אגרות הא' דלא חשיב בעלי גאוה דאמרינן לעול אין אני והוא יכולים לדור בעולם ות' לפי שד' דברים הללו כולם כדבור הם וכו' ע"ש :

והנה מלת ונשלמה ר"ת כתות הללו כי ו' עס ב' אותיות ג' ח"ן ממלת חכמים וש' שקרנים ול' לייננים ומ"ה מספרי הרע' ועל דברי מהרש"א הנז' הם ד' כתות בכח הדבור ולכן נריד הבן אדם לחזור בתשו' ולקבל עליו שלא לרבר דברים אסורים הנז' לא דברי תו' ומלות ודברים כשרים וזהו שוכה ישראל עד ה"א לרמוז על ידי שישוב מדברים האסורים הללו ואזי חזרה עליו שכינה וזהו עד ה"א שתשרה עליו שכינה קחו עמכם דברים טובים ונכוחים ושוכו אל ה' אמרו אליו כל תשא עון וקח טוב ונשלמה דהיינו אלו ד' כתות הרמוזים במלת ונשלמה הנז' וקח טוב שנדברו דברים טובים וכשרים ולא דברים אסורים ועי' תשרה עליהם שכינה :

א"כ קחו עמכם דברים ושוכו אל ה' אפשר במ"ש בזה"ק פ' בלק ד' ק"ל ע"ב וז' לא אלטריך לפרשא חטאוי כר אינון דידכר לון ואי שוי רעתייה כל אחרנין אתמטכון אכתרייהו דהא תנינן אין בודקין חורי ביתא עלאין לעילא

ולא אינון תתאין לתתא לא כיון דכדיק כפוס חיוו דעינוי מה דיכיל להכדקא כלא אתמטך כחר דא ואחבטל בהדיה והכי גרסינן כננעים כ"ד ראשי איברים אינון דלא מטמאין משום מחיה וכנהא לא הוה אטרח אכתרייהו והיינו דכתיב לכל מראה עיני הכהן אתר דיכול כנהא למחוי מכתשא באסתכלוהא קדא ולא אלטריך למאכא גרמיה ולא רמיה עינוי הכה' והכא חוף הכי לא אלטריך לפרשא חטאוי מן יומא דהוה דאינון חורי ביתא תתאין ולא אינון דאתכסו דלא יכיל לאדבקא דאינון חורי ביתא עלאין לעילא לא לכל מראה עיני הכהן וכלהו אתמטכון אכתרייהו וכו' ע"ש לפי דברי ה"ה ק"ה ח"ג לפרט כל חטאוי לא כיון שפרט עונות אשר זוכר אותם ושכ עליהם ממילא נמחלו הכל כמו גבי חמץ וגבי ננעים וזהו קחו עמכם דברים ושוכו אל ה' ואף שלא נזכרתם כולם כיון שזכרתם מקלתם ושבתם בתשובה עליהם נמחלו הכל וזהו אמרו אליו כל תשא עון והרתיהווק"כ טוב ק"ח ר"ת קרחה חמץ דא"כ לברוק החמץ וכו' וא"כ הכהן לרחות את הנגע וכו' לכל מראה עיני הכהן וגבי עונות נמי א"כ לפרט הכל ועי' נעשה הבעל תשובה טוב ורו"ק :

א"כ אפשר במה שחקר הר' יעקב רקה זל בס' מעשה רוקח ח"ג בסופו במוני מרקחת ד' קנו ע"ד א' וא' על מה דא' בנמ' יומא ד' פו ע"ב ח"ר לקיש גדולה תשובה מאהבה שזדונות נעשית לו כזכות וכו' ע"ש לפי' יש לחקור כיון שצון הוא קטיגור איך יהיה סניגור והא קי"ל אין קטיגור נעשה סניגור דהא הק' הגאון רא"ס זל פ' שמיני דאיך יכפר העגל על מעשה העגל הא אין ק"ס ות' במה דא' בר"ה פ' ראוהו כ"ד דלא אמרינן הכי אלא באותם שעבודתם בפנים אבל בחון לא :

והר' ש"ס זל הק' דלמה לא הק' על השעיר שיכפר על מכירת יוסף והא אין ק"ס ות' דלא אמרינן אין קטנ"ס לא בעון ע' דומיא רבנדי זבב דא"ר חסדא לפי שזבב עשו לבעל וכו' וראיה ממה דאמרינן בנמ' ח"ר ענני ברשון על מה כתנת מכפרת על שפיכות דמים דכתיב ויטבלו את הכתנת בדם ואמאי לא אמרינן אין ק"ס אלא וראי דווקא בע' אמרינו :

ונכ"ו ה"י מה"ר"י וט' חלנאי בס' קהלת יעקב
 בתוס' דרכי חו' יט' הק' עליו מרכי חוס'
 יבמות ד' ו' מעט מובחי תקחנו דכהן שהרנ
 את הנפש לא יסא את כפיו לפי שהרנו כידיו
 ואין קנ"ס למא' חפ"י בס"ד אמרין אין קנ"ס
 והניחה בקושיא
 והר' הגדול מה"ר"י אולאי בס' יעיר אין את
 ה' סי' ע"ט ח"י לקו' הרב קהלת יעקב על
 זקנו הר' שמע שלמה ז"ל על מה דאמרינן בר"ה
 מפני מה אין כה"ג נכנס בכב"י זהב לפני
 ולפנים לפי שאין ק"נס ומק' ה' חובב בגדי זהב
 בחון ומתקן מבפנים קאמרינן ושמעתי מקשים
 מכלא' על חוס' הגז' ביבמות ד' ו' דכהן שהרנ
 את הנפש לא יסא את כפיו דאין קנ"ס והלא כ"ך
 היא מבחון ובחון לא אמרינן אין קנ"ס כנ"ו
 בגמ' ר"ה הגז' ות' מה"ר"י אולאי ז"ל דהיינו
 דאמרינן דמבחון אין קנ"ס היינו דווקא כמין
 הקטיגור שהוא זהב וזהב עשו לבעל וכשהוא
 מינו ואינו בעלמו אז יש חלוק בין בחון לפנים
 אמנם אם הוא בעלמו קטיגור אז אין חלוק בין
 בחון לפנים ולכן כתבו התוספו' ככהן שהורנ
 את הנפש כידיו שהוא בעלמו אז אמרינן חפ"י
 בחון אין קנ"ס וראיה ממה דא' בירושלמי על
 לולב הגזול דנעשה קטיגורו קטיגורו לפי שהוא
 בעלמו וזה נסתלקה קו' הר' קה"י ז"ל מעל
 זקינו ש"ס ז"ל דלא כתב הר' ש"ס דלא אמרינן
 קנ"ס שא' בעז' דווקא כמין הקטיגור אבל
 אם הוא הקטיגור בעלמו חפ"י בשאר עבירות
 אמרינן אין קנ"ס וזה נ"כ נסתלקה קו' הר'
 בית עובד בספרו גוע ישי בס' מ' שהביא
 דברי ש"ס ז"ל ודברי הר' קה"י הגז' דלא אמרינן
 אין קנ"ס שא' בעז' והק' מהירושלמי הגז' ו
 דכלולב הגזול אמרינן דאין ק"נס והניחה בקו'
 ולפי דברי הר' מהר"י אולאי הגז' ל"קמ' דיש
 הפרש בין מין הקטיגור לקטיגור עלמו וכאמור
 העולה מכל זה שאם הקטיגור הוא בעלמו אז
 אמרינן אין קנ"ס וא"כ איך יהיו העונות
 זכיות והשיב הר' ז"ל לפמ"ס ר"ל דהשב בתשו'
 נעשה ברירה חדשה ועי' תשובתו נמחקו אותם
 העונות לגמרי ובמקומם יהיו זכיות א"כ אין
 קטיגור בעלמו וכו' עכ"ד הר' מהר"י רקח הגז':
 והנה לפי דבריו דהשב נעשה ברירה חדשה לענין

שאין קנ"ס א"כ כהן שהרנ את הנפש ומור
 בתשובה ל"ל לפי דבריו דיוכל ליסא את כפיו
 והלא ק"ל כש"ע א"ח ה' כ"ך סי' קכח סעי'
 לה וז"ל כהן שהרנ את הנפש חפ"י בשונג לא יסא
 את כפיו חפ"י עשה תשובה ע"כ וא"כ עדיין
 החקירה במקומה :
 (ולי הכותב כל"צ"ד כי הא דהשב נעשה ברירה
 חדשה ועונות נעשו זכיות היינו אם שב
 מחזקה הכל אם שב מיראה לא הווי זכיות ולכן
 כהן שהרנ את הנפש לא יסא את כפיו דמי וימר
 לן דשב מחזקה דילמא שב מיראה אבל אה"ן
 מי שב מחזקה דזה הווי ברירה חדשה והזדונות
 נעשו זכיות וליכא אין קנ"ס ורו"ק וכו' יענ' פ'
 שובה יש וכו' ורו"ק וא"כ מל' (ע"ד)
 ולי נראה לישב החקירה הגז' עפ"י מ"ס ה"י מהר"י
 אולאי ז"ל בס' פני דוד פ' תורה וז"ל אי'
 בערכין ג' דחקנת מספרי ל"הר לעסוק בתו'
 דכתוב מרפא לשון עץ חיים וק' הלא אין קנ"ס
 ות' עפ"י מ"ס הר' גור אריות פ' שמיני ע"פ
 קח לך עגל כן בקר לחטאת לכפר על מעשה
 העגל והק' והלא אין קנ"ס ות' דכשכח לכפר
 העון עלמו לא נאמר זה וה"ה ה"כ גבי ל"הר
 שהלשון בא לתקן פגם עלמו שרי וכו' ע"ש
 א"כ ה"כ גבי התשובה כיון שבה לתקן העון
 עלמו לא הו"ל קנ"ס ולכן גבי כהן שהרנ את
 הנפש הגם כשחזר בתשו' כדי לתקן עלמו אין
 בו דין קנ"ס אמנם כשהוא כושא את כפיו
 כל יום ויום שאינו תיקון של עלמו לא לעשות
 מ"ע של כ"ך לכן הווי אין קנ"ס וכאמור ויה
 כוונת הכתוב שובה ישראל עד ה"א קחו עמכם
 דברים ושוכו אל ה' דהיינו שישובו תשו' מאהבה
 ועי' יהיו העונות זכיות והווי אמרו לוי כל
 תשא עין וג"כ יהיו זכיות והווי קח טוב וכו' ת'
 והלא אין קנ"ס כחקירת הר' הגז' לזא' ונשלמה
 פרים שפתנו דהיינו כיון שהוא בא לתקן את
 עלמו אין בזה אין קנ"ס והראיה מעגל כן
 בקר לחטאת לכפר על מעשה העגל והלא אין
 קנ"ס לא ודאי כיון שבה לתקן את עלמו לא
 קרינן ביה קנ"ס והווי ונשלמה פרים ועוד
 ראיה מל"הר והווי שפתנו אם דבר ל"הר יתקון
 עי' ד"ת ואין בו קנ"ס כיון שבה לתקן את
 עלמו ה"כ גבי תשובה אין בו דין קנ"ס כיון

שבה לתקן את עלמו ורו"ק :
א"י שובה יש קחו עמכם דברים וקח
 טוב ק"ח חו' ח"ק לרמוז מ"ש הרב
 חידא ז"ל בס' דבש לפי מע' ח' חו' כד וז"ל
 חק היא התשו' ומשו"ה חוה"ע לא יש להם תשו'
 כמ"ס הר' כינה לעתים דהם אינם רגלים בחקים
 זהתשו' היה חק וז"ה חוק מרשעים ישועה
 כי חקיק לא דרשו כמ"ס חוה"ע אשר הנחלים ד'
 קכב ע"ג וכו' עי"ש וזהו אחלי יכונו דרכי
 לשמר חקיק ועי' אז לא חבוש בהכתיבי אל כל
 מנותק כי חק שעברתי על מל"ת חני חוור
 בתשו' שלימה ומתקבלת לא כן חוה"ע שאין
 מתקבלים בתשו' לפי שאין מקוימים חקם של
 תו' והווי קחו עמכם דברים ושוכו אל ה' אמרו
 אליו כל תשא עון וקבלנו בתשו' והטעם וק"ח
 חו' ח"ק טוב הכוונה חקים טובים של תורה
 חני מקוימם לכן מתקבל חני בתשובה :
א"י שובה ארפא משוכתם עמ"ס מהר"י
 רקח ז"ל ס' ד' ק"סד ע"ג משם הרב משנת
 חכמים פ' נו' ד' ס' ע"ד דא' להר' זרע בירך
 ז"ל הא דתשו' מועיל לאדם הוא מטעם דקו"ל
 קמוכר שט"ח לחבירו וחזר ומחלו מחול
 והעבירה שאדם עושה נכרה ממנה מלאך רע
 וקשי"ת מוסר את החוטא ביד אותו מלאך
 להפרע ממנו על מה שחטא אך אם יעשה
 תשובה אז הק"בה מוחל לו מדין המוכר שט"ח
 וחזר ומחלו וכו' עי"ש :
 וזה אללו כוונת הסליחות מחול וסלח לכל
 עונותינו הכוונה עי' מחול שתמחול השטר
 לכל העונות עי' וסלח לכל עונותינו והווי
 כתבנו בספר מחילה וסליחה וכפרה הכוונה
 עי' המחילה שתמחול לשטר העונות עי' זה
 וסליחה וכפרה תהיה לנו וזה הנקרה כביכול
 בעשי"ת מלך מוחל וסולח לעונותינו וכאמור
 וזהו ארפא משוכתם חוה"בם נדבה שאקבל אתכם
 בתשו' והטעם כי שב חפ"י ממנו מן החוטא
 שמתלתי לו את השטר ועי' נמחלים עונותיו :
 וזה כונת המשנה אר"ע אשריכם יש לפני מי
 אתם מטהרים ומי מטהר אתכם אביכם
 שכשמים הכוונה עי' שימחול לכם את השטרות
 של העונות עי' תהיו מעוהדים מהם וזהו כי
 ביום הזה יכפר עליכם וגו' לפני ה' תטהרו :

עי' שימחול לכם את השטרות של העונות אז
 תהיו מעוהדים ומזוכים מהעונות וכוה נכוח
 לפ' כונת הגמ' אין כן דוד בא חלל או בדור
 שכולו זכאי או בדור שכולו חייב והק' ז"ל בשלמא
 בדור שכלו זכאי ספיר חלל בדור שכלו חייב
 מאין להם זכות שיבוא כן דוד אמנם עפ"י
 האמור ח"ש דהק"בה מוחל להם עונותיהם
 דהמוכר שט"ח לחבירו וקזר ומחלו מחול
 ונמחלים עונותיהם ואז יהיו דוד שכולו זכאי
 והתשובה שיחזרו יש בתשו' בימים ההם כמו
 בימי המן שמעמיד להם מלך קשה גזירותיו
 כהמן ועי' יחזרו בתשו' וימחול להם עונותיהם :
 וכן כשהיו יש' במלרים היו גוי מקרב גוי כדא'
 במד' מה אלו עשו וכו' אמנם עי' השעבוד
 ולעקו אל ה' אלהי אבותינו אזי הק"בה שמע
 לעקתם ומחל להם שטר השעבוד וילאו קודם
 הזמן :
 וזה רמוז מאי דא' בזהר ויזו ג"ס את הראשון
 ג"ס את הב' ג"ס את הג' לרמוז לג'
 גאולות גואל משה גואל מרדכי גואל משיח
 הכוונה בג' גאולות עי' שיחזרו יש' בתשו'
 וימחול להם עונותיהם כדין המוחל שט"ח
 וחזר ומחלו מחול :
 ח"כ ארפא משוכתם וגו' כי שב חפ"י ממנו עפ"י
 מ"ס הר' חקרי לב כש' מערכי לב בדורו ע' ד'
 קנו ע"ד על מה דא' בפר' שבועת הדריינין
 וכשלו איש באחיו איש בעון אחיו מלמד שכל
 ישראל ערבים זכו' ואסיק הש"ס דהיינו כל
 שבירו למחות ולא מיחה בו ואינו מוחה ולכן
 יש לחקור אם יש עשה עבירה והיה ביד ח'
 מישראל בירו למחות ולא מיחה בו שנתפס
 בעונו אם זה הרשע חזר בתשו' שמתכפר לו
 עונו אם גם הערב נתכפר לו עונות של
 הערכות כיון שהעון נעקר לגמרי חו"ד דווקא
 לרשע נתכפר לו לפי שעשה תשו' משא"ך לערב
 במה יתכפר לו כיון שלא עשה תשו' ושוב
 מלאתי שחלקו בזה ב' גדולי הדור שהר'
 מהרימ"ט בדרשותו פ' האזינו פשיט ליה דאם
 הרשע חזר בתשו' מעונו גם הערב שהיה בירו
 למחות ולא מיחה נתכפר לו אך מה"ר יהונתן
 בס' יערות דבש ד' ע"ב כתב דגם אם הרשע
 חזר בתשו' לערב אין מתכפר לו וזהו חק"ל שס'
 יא

יטב עפי דאי בגמ' גדולה תשובה שזרונות נעשית לו כשגנות והק' והא' א"ר לקיס גדולה תשו' שזרונות נעשית כזכיות ל"ק כאן מאהבה כאן מיראה ע"כ ולכן אם הרשע חזר בתשובה מיראה שזרונות נעשית כשגנות א"כ העון לא נעקר לגמרי לכן אינו מתכפר לערב אבל אם חזר הרשע בתשו' מאהבה שאז העון יהיה זכות א"כ כיון שנעקר העון לגמרי א"כ גם הערב נתכפר לו וכדאי כ"ע יודו בכך ע"ש ב' והנה יש לראות לפי דברי הרב ז"ל אם חזר הרשע מיראה שזרונות נעשית כשגנות אם יתחייב הערב בשוגג כיון שחזר בו הרשע מזדון ונעשה שוגג אור"ד הערב יתחייב בזדון כיון שאיסור לא עשה תשו' :

אמנם כיון שכ' הר' דאם חזר הרשע מאהבה שנעשה זכות נתכפר לו לערב אף שלא חזר בתשו' א"כ ה"ל א"כ חזר הרשע מיראה שנעשה שוגג יחייבו לערב שוגג דווקא :

(ואני המעתיק כ"ל לדרד איפכא דהנה אם חזר בתשו' מאהבה דהעון נעשה זכות לחוטא אז לערב נתכפר לו דווקא ולא היו לערב זכות ג"כ רק נתכפר העון א"כ ממילא כשחזר מיראה דהעון נעשה שוגג לזה החוטא שחזר בתשו' א"כ לערב נשאר בעונו הראשון כן נראה יותר לומר לפי דברי החק"ל ז"ל (דוק) (ע"ד) :

וכזה י"ל כוונת הכתוב כי כיום הזה יכפר עליוכם לטהר אתכם הכוונה ביו"הק הק"כא מטרה לכל יש' מכל חטאתכם הן מי שחטא הן מי שבדו למחוק ולא מיחה והיינו דווקא אם חזר הרשע בתשו' מאהבה והוא מכל חטאתיו לפני ה' תטהרו שאפי' חטא יתכפר וע"י שחזר בתשו' מאהבה והוא ארפא משוכותם לכל יש' בין שחטא בין שלא מיחה והיינו שחזר מאהבה והוא אור"כ כס' נדבה כי שב אפי' ממנו :

א"נ ארפא משוכותם כי שב אפי' ממנו פתח כל רבים וסוים כל יחיד אפטר לומר עפ"י מ"ש הר' חו"ד ז"ל בס' חומת אק"ב וילך ע"פ חזקו ואמנו וכו' הביא משם הר' מה"רי חאגיז ז"ל בס' קרבן מנחה סי' שמו' ששאלוהו ר'דוק פסוק חזקו ואמנו

וגו' דפתח כל"ר וסוים ל' יחיד . והשיב דמשמע בלוקט בפסוק פנה אל תפלה הערער ולא בזה את תפלתם התפלה נשתיירה להם שהם מתפללים בר"ה וביו"הק א תבזה אותה מהם . ויש המלצה שנסמעת תפלת יחיד בכל זמן כגון שיפלה עם הזכור בר"ה וביו"הק ויאמר קבל ללותין ובעותין בעידן עקתין וכשילטרך היחיד בכל זמן ובכל עת לדבר א' הק"כ פונה ליו מכח התפלה שנשתיירה ממנה שהתפללו בלכור באותם הימים הם בקשו על תפלת היחיד שתקובל בכל זמן והוא חזקו ואמנו ברכים כי א"ח"ך לא ירפך ולא יעוכך וו"ש פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברכים היו עמרי עב"ד מהרי' חאגיז ז"ל . וכ' עליו הר' חומת אק"ב ז"ל וז"ל פסוק שלנו הוא אסמכתא אך שהמלצה מחדשת עב"ד . והנה לפי דברי הר' מהרי' חאגיז ז"ל דיוחיד כל זמן שהוא מתפלל מקובלת לפי שהתפלל בר"ה וביו"הק קבל ללותין ובעותין בעידן עקתין וא"כ מ"ש רז"ל יחיד אומת בעש"ית ודרשו מן הפ' דרשו ה' בהמלאו וכו' היינו כשלא התפלל היחיד ביו"הק קבל ללותין וכו' א"כ היה לו דין רבים ומתקבל כל השנה וכאמור :

וכזה יש לפ' כוונת הכתוב דרשו ה' בהמלאו דפתח כל"ר ואח"ך אמר יעזוב רשע דרכו וגו' ל' יחיד . אמנם ע"פ האמור יע"ן בתפלה מדבר על הזכור בעש"ית וא"ו קבל ללותין וכו' וע"ז יוכל כל א' וא' לחזור בתשו' כל ימות השנה ואפי' יחיד וכאמור :

א"נ ארפא משוכותם כי שב אפי' ממנו דחזרו בתשו' הזכור בעש"ית והתפלל היחיד עמם לומר קבל ללותין וכו' וא"כ א"ח"ך בשאר ימות השנה אם חטא היחיד ועשה תשובה מתקבלת וא"כ להמתין עד עש"ית והוא כי שב ואפי' יחיד וכאמור :

כ"א וכבערו ואת ה' לא דרשו ורפו ידיהן מלחחזיק במ"ע כי חשכו שהמכטל מ"ע לא יקרהו עון רק אם עשה מלוא תכתב בס' הזכיות ואם נתרשל ולא עשה לא הרויח ולא הפסיד ומי שידרמן לידו מ"ע בלא וגיעה ובלא טורח יעשנה ואם יקשה בעיניו עשייתה בין מטורח גופו בין מלך חסרון כיסו נמנע ולא יעשנה וכו' לכן ראוי להוכיח ביטול ס' זאת מן המושכל ומן הכתוב ומן הקבלה . מן המושכל כי יותר ראוי ליענש ביטול מ"ע מן העובר על מל' כי המכטל מל' גרמה לו מלך התגברות יל"ד עליו והנחתו בעבירה ואם ישכח ויתודה לא יובקש ממנו מחילה וסליחה יסלח לו וחזור כאלו לא חטא לא כן ביטול מ"ע היה מכח פריקת עול בעבודת בוראו ומזול ומיקל כיוויו והוא הפסד שאין לו חלף וחסרון שאינו מתמלא ואכידה שאין לה השכה לעולם וכו' . ומן הכתוב ויתבאר זה מדברי שאלו ודוד כי ידוע כי שאלו עבר על מ"ע שזוהו שמואל ודוד תקפו יארו ועבר על מל' ונמחל לדוד ונענש שאלו . ומן הקבלה יתבאר זה בגמ' בכמה מקומות ראוי עשה ודאי ל"ת ויסוד גדול מיסודי האמונה דמוטב לו לאדם שיענש עונש קמור בעוה' ממנה שיפסיד כלום משכר עוה"כ וכו' ע"ש מה שהאריך והביא כמה מדרשים ע"ז . נמצינו למידים מדברי הרב ז"ל דיותר יש לזהר לקיים מ"ע מלזוהר על מל' : וזה כוונת שוכה יש' כי כשלת בעוכך דהיינו מה שעברת על מל' אמנם יותר צריך לזהר לעשות מ"ע והוא קחו עמכם דברים זו מ"ע . ושוכו אל ה' אמרו אליו כל תשא עון וקח טוב . דהיינו שתמחול לנו על מה שעברנו על מל' ועוד נקיים מ"ע שהיא יותר צריך לקיימם ממל' וכאמור . וזה כוונת שמור מצותי וחייה ע"י שתשמר מצותי תחיה : וזה מ"ש במד' אלמלא אתה שאלו והוא דוד אכדתי כמה דוד מפניו הכוונה עפי' דברי הרב ז"ל שאלמלא אתה עובר על מ"ע כמו שעבר שאלו אכדתי כמה דוד מפניו כי עונש מ"ע וביטולה חמור מביטול מל' וכאמור : והנה יש להעיר מה דאי' בגמ' מנחות ד' מ"א ע"א המלאך אשכחיה לרב קטינה א"ל

קטינה קטינה דינה בקייטא וסרבלא כסיתווא לזית מה תהא עליה א"ל ענשיתו אעשה א"ל בעידן ריתחא ענשיתו ע"כ . נמלא בלא עידן ריתחא לא מענשי . אמנם כתבו התוס' בר"ה ענשיתו אעשה כי האי גוונא שאין אדם חייב לקנות טלית המחויב אם אין לו אבל עשה גמור אפי' בית דין של מטה מכין אותו עד שתלא נפשו עב"ד . וע"ז להר' ישראל יעקב שזכר להרב בינה לעתים ולא זכר להתוס' . וכבר הר' חו"ד ז"ל בס' פתח עינים על מנחות כ' שם על ס' ישראל יעקב וז"ל ואל' לאתווי משם הר' ב"ל דמפורש יולא מדברי התוס' כאמור עב"ד . וכ' הר' חו"ד ז"ל שם משם הארי' ז"ל זהו כוונת הכתוב ויהיו מוכשלים לפניך בעת אפך ע"ש בהם הכוונה בעידן ריתחא ענשיתו אעשה עב"ד . והנה עפי' מש"ז על מ"ע שאם אמר איני עושה לולב ואיני עושה סוכה מכין אותו עד שתלא נפשו והוא וקח טוב וקח נפש טוב באת כ"ש נפ' לרמזי שאם לא קיים מ"ע מכין אותו עד שתלא נפשו והוא וקח נפש . והר' כסף נבחר אשכנזי ז"ל בפ' בראשית פי' בכוונת הכתוב שוכה ישראל : קחו עמכם דברים ודקדק דהלא בדברים לבר לא יספיק החשובה כי דושי רשומות אמרו כי מלת תשו'בה ר"ת תענית שק ואפר כבי הספר . אמנם יש להקדים דברי הזוה"ק פינחס ד' ק"ז ע"פ גער חית קנה ת"ח במלרים חבר לה קב"ה לחית מן חמץ ונעשית מלה וכו' ולכאורה ק' מה היתה כונתו של פרעה להחזיק בחית עד שהק"כא שיכר לאות ח' ונעשית ה' מלה . וכס' ברכת שמואל אי' דהראשונים היה להם ח' במקום ה' והק' לפי' הא דילפינן בגמ' ט"ל מלאכות מאלה הדברים דהיינו ט"ל גו' ל' . דברים חד הדברים תרי קרי ט"ל מלאכות ולפי פי' הירושלמי דהראשונים היה להם ח' במקום ה' א"כ להק' ילפותא דברים הדברים למה לי דהא א"ל עולה ט"ל . אכן תמן תנינן במס' מנחות מ"ט תליא כרעיה דה"א דאי הדר בתשו' מעיילינן ליה ולעיולי בהק' לא מקטייעא מילתא בר"ל מ'ד' אם ללזים הוא וליץ ולענוים יתן חן בא לטהר מסייעין אותו ופירשו' ז"ל מסייעין אותו בפתח העליון

כיון רגל לבנו וליעוולי כהך בפתח התחתון
לא מסתויעא מילתא דהבא ליעהר לרוך סיוע
יתירה מפני ילנה כמלא דאס הוי ה' כמו ח'
איכו יכול לחזור בתשו' כי אין לו סיוע וסך"בה
שיבר רגל ה' כדי להיות לורת ה' כמו שאנחנו
כותבין וכוה יבואו דברי הכיף הושיע שובה
יש' כי כשלת בעונך כי אית ה' הוי כמו
שאנחנו כותבין ולא ח' וא"כ יש ספק ביד
האדם לעשות תשו' אבל אס ה' לורת ח' הוי
לא יש ספק ביד האדם לעשות תשו' והראיה
קחו עמכם דברים ושובו א' ה' שאס לורת ה'
כמו ח' למנה לרוך לכתוב אס הדברים למילף
מינה ט"ל מלאכות דהיינו א' ה' גי' ל' דברים
חד הדברים קרו הוי ט"ל דהלא שח' גי'
ט"ל א' ודאי לורת ה' הוי כמו שאנו כותבין
והוי קחו עמכם דברים וכתמו ושובו א' ה'
אמרו אליו כל תשא עון :

והוי כוונת הכתוב ויקהל משק את כל עדת
בני ישראל שהוא למתת יוהך שהוא ווס
מחילה וקליחה וכפרה ולשוב בתשו' ואולי
יאמרו כי התשו' אינה מועלת כי שמא אית
ה' הוי כמו לורת ח' ללא אלה הדברים אשר
לוח ה' דולפינו מינה ט"ל מלאכות ומוכרח
לומר דלורת ה' אינה כלורת ח' ואזו ולפונן
מינה תשובה :

ובזה לרוך דברי מהר"ל ז"ל שכ' מיד אחר יוהך
מחויב לעשות סוכה דהנה גבי סוכה
תנינן ב' דפנות כהלכתן ושלישית אפי' טפח
וב' הרב מגלה עמוקות ז"ל דהוי כלורת ה'
לכן ב' דפנות כהלכתן ושלישית אפי' טפח עכ"ד
וא"כ מזה יש לנו הוכחה דהתשו' מועלת וכתמו
וכו' ע"ש :

וזו אללי כוונת הכתוב באלה הדברים אשר
דבר משק אל כל ישראל לרמוז שמר"ע
מלוח את ישראל לחזור בתשו' ולומר להם
מכא אית ה' יש הוכחה דמועלת התשובה ולא
יעלה בדעתכם לומר כי שמא אית ה' הוי
כלורת ח' ואזו און תשובה מועלת לזה אמר
להם מאלה הדברים דכתיב בפ' ויקהל שלמדנו
ממנו ט"ל מלאכות מוכח דלורת ה' אינה
כמו לורת ח' וכתמו ולכן דבר משק אל כל
יש' לחזור בתשו' :

ועפי' דברי הר' ז"ל הנקונים למעלה מכח סכה
שהיא לורת ה' יש הוכחה דמועיל התשו'
וזה כוונת הכתוב פ' כי תבוא הסכ"ת ושמע
יש' הסכ"ת אוקיות סכ"ה תש"ובה לרמוז כי מכח
הסוכ"ה שהיא מלוחת ב' דפנות כהלכתן וג'
אפי' טפח שהיא כלורת ח' וא"כ מזה מוכח
דמועלת התשו' וכתמו לעיל :

ועפי' האמור יש לפ' כוונת מד"ר פ' אמור
והשענו תחת העץ מלמד שעשה סכה
ע"כ הביאו הר' כסף נבחר ז"ל בפ' וירא דהכוונה
שהיא אפי' מלוחת את בני אדם בתשובה מכח
לורת ה' הוי ואינה כלורת ח' ועל כן מביא
ראיה להם מן הסוכה שהיא כלורת ח' ולכן עושה
להם סוכה וכתמו :

ועפי' יש לפ' ג"כ מה שהו' בזכרוננו מד' תמוה
איוב הוי מלמעט מלך כיון שראה סוכה
ב' כהלכתן וג' אפי' טפח נתקרה דעתו והאחר
החיפוש מלאתי אותו כיעור און כמדבר קדמות
מע' ס' אית וו"ד ו"ל ושמעתי כי יש מד' וכו'
ופי' מורנו הר' המוכח מר קשישא כמה"ר רר
לועזר נחום ז"ל דעש דסגו ב' דפנות וג' אפי'
טפח דכתיב כסכת כסכת ויש אס למסורת גס
אזל ואשמוס בראשיכם ואשמוס כתיב שהכל
תלוי בראשית גדולי הדור ואיוב הוי מלמעט
כי הוי אית תס וישר וכו' וכשרה סכ"ה בכ'
דפנות וג' אפי' טפח דיש אס למסורת א"כ גס
ואשמוס בראשיכם ג"כ יש אס למסורת וגדול
הדור סוכל עונות הדור ונתויעבה דעתו ע"כ
שמעתי עכ"ד :

ולפי דרכו יש לישבו דאיוב הוי מלמעט אס יש
ספק ביד אדם לחזור בתשובה ולכן אף
שהיה כל ז' מעלה עולות כשביל בניו חולי דרכו
לאים בלבס וכו' מ"מ יתכן און ספק ביד
האדם לחזור בתשו' דלורת ה' הוי כלורת ח'
ואין מסתויעא מילתא לחזור בתשובה ולכן כתמו
פחדא הוי יתיב כיון שראה סוכה בכ' דפנות
וג' אפי' טפח כלורת ה' אותה שעה נתקרה
דעתו דיש ספק ביד האדם לחזור בתשובה
וזה כוונת המד' לרור ה' אורי וישעי ממי
אירא אורי בפסח וישעי ב"והך וקוא תמוה
אמנס עפי' האמור א"ש כי עי' שאורי בפסח
שכר הק"כ ה' של המן ועשה אותה מלח

דרוש ב לשכת תשובה

שובה ישרא עד ה"א כי כשלת בעונך קחו
עמכם דברים ושובו א' ה' :

יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו וישוב
א' ה' תשובה מאהבה . ויסור מכל
מכשול ודרך רע והיתול ושחוק וקלות ראש
ומחשבה ח'בה . לא יהיה כל מעשיו בתורה
ובמלות לשם ה' אחד מחשבה טובה . וכוה וזכה
לעולם שכלו טוב לחיות בנועם ה' ולבקר
כהיכלו היכל אהבה . לעולם הכה :

צדיק כתמר יפרח . זעין ופרח . כל ימיו
בתורה ובמלות טרוח יטרח . ויגדל
בתורה ובמלות תמיד וסר"ה העורף ואזו וכבוד
ה' עליך יורח . וזכות אבותיו יעמר לו זכות
אברהם בן תרח ואזו יל"ה ממנו ברוח יברח .
ולעתיד אומרים עליו אשרי מי שבא :

חיובא רמייה אקרקפתא דגברא . להנות
בתורה זכה וברה . ולבית ישראל
מאירה . יראת ה' טהורה . ופקודיו הישרה .
ובכל יום ויום הולך וגדל בתורה . ובה ירבה
ופרה . עד אשר גמרה . ולכל שוש הורה .
אהבת עולם אהבה :

קול אומר קרה . ליהודים היתה אורה .
להיותם מתקבלים בתשובה על כל פשע
ועבירה . לא כן אר"ה און מתקבלים בתשובה
לפני א' לפי שאינם בני תורה . על כן יש להורות
לש ית' אשר כחר בנו מכל העמים ונתן לנו את
התורה . ומלות התשובה אשר הוי לעדת ישראל
שמורה . אור כי יהל . משום לישראל . ויקבוץ
גולת אריש . יגל יעקב ישמח ישראל . שמחה רבה .
איתא בגמ' יומא גדולה תשובה שדוונת
נעשית לו כזכיות הנה יש לחקור
כמאי דק"ל און פיסול חוזר להכשרו . וא"כ
הזדונות והפשעים והעבירות שהם פיסול איך
חוזר להכשרו ולהיות זכיות . דאי' בש' ע' יו"ד
סי' מד' ניטלו הכליות כשרה . ואס לקתה הכוליא
עי' חולי והקטינה פחות מפול טריפה . והא
דאמרינן ניטלו הכליות כשרה . היינו שכתבת
כך חסירה מתולדתה . שאס אתה אומר גס עי'
חולי כשירה הו"ל פיסול החוזר להכשרו דכיון
שהקטינה פסולה איך כשיטלו החוזר להכשרה .

ה' והוטיאם ממלרוס עיז' וישעו ב"והך שמקבלס
כתשו' ומסתויעא מילתא וכתמו :

והנה און שס בזוהר פ' פינחס לעתיד ישר
הק"כ ה' ק' של ק'נה ויהיה ה'נה דאי' ווס
שנשא שלמה בת פרעה בא גבריט ונעץ קנה
ביס ועליו נכנה כרך גדול של רומי וכו' והוי
ראשון לציון הנה הנס וכו' ע"ש :

והוי כימי לאתך מארץ מלרים אראנו כפלאות
הכוונה כמו יל"ה מילאו עי' ששבר הק"כ ה'
ח' של חמץ ועשהה מנה כן לעת"ל כב"ה ישר
ק' של קנה ויהיה הנה ראשון לציון הנה הנס .
ותלאו מן הגלות שנמכרהם כחנם . וכל אייביכם
וכל סנאיכם כלו אינם . וס שדי יריק לכם
ברכה עד כלי די עד שיכלו שפתותיהם מלומר
דיום כיר"ה :

נסיוס בכי טוב . וידעת היום והשכות אל
לכבך כי ה' הוא הלהים . כי ידוע הויה
רחמים לה'ים דין . וכתוב במד"ר ע"פ ויתהלך
בגן לרוח היום . אפי' בשעת כעסו של הק"כ ה'
זוכר את הרחמים שנאמר ברוגז רחם תזכור .
בשעה שדן הק"כ ה' את אדם הראשון כמדת
רחמיו ש"ל ביוס אכלך ממנו מות תמות והוא
נתן לו אף שנים יומיו של הק"כ ה' דכתיב כי אף
שנים בעיניך כיוס אתמול וכן הוי שחיה תשע
מאות ושליס והניח שבעים לבניו דכתיב ימי
שנותנו כהס ע' שנה . וזהו ויתהלך בגן לרוח
היום שהרויח לו היום שלא יהיה יומו של אדם
לא יומו של הק"כ ה' עכ"ד . וזהו וידעת היום .
שהק"כ ה' הרחיב לו לאר"ה את היום שחשב לו
יומו של הק"כ ה' שהוא אף שנה ולא יומו של
אדם . וכזה והשכות א לכבך כי ה' הוא הלהים
שנוהג רחמים בדיון :

ובזה פי' הרב מגן אבות על משנה וכתוב
העולם כדון רחמים עם הדיון . וזה רמוז
למשפטיך עמדו היום . שעי' משפטיך שהוא
רחמים בדיון עמדו כאו עולם ולא נאכדו
בעונס . וראייה מן היום שחשבת לאר"ה ר' ווס
אלך שהוא אף שנה מזה מוכח שבדיון אתה
מתנהג ברחמים :

ועוד אי' כס' ג"ר אס נשתכרו רוב ללעותיה
מחזין כלפי שדרה עריפה . וכתיב הלכ"ס שס
ואס נשתכרו רוב ללעות העגל למטה מחזין
כלפי השדרה ונטרפה ואח"ך נתגדלו הללעות
ונעשו למעלה מחזין ג"כ עריפה . דחין פיסול
חוזר להכשרו . והר' מקדש מעט כס' דעת
קדושים כתב עליו וז' דיש ללמד ולומד רבשורה
דעי' שנתגדלה נטרפיתה . והכיף רחיה מסו' לה
דאס איז בגדיים וטלאים חיתוך האונות כשירה
רבשיתגדלו גדלי האונות בהדייהו ולמעשה ז"ע
עכ"ד ועוד אי' כס"ע א"ח סו' תמו כמ"א סק"כ
משס הב"ח דאס כמלא חטה בתבשיל יוס' ז' של
פסק ובערנו מיד שאס ישכנו עד שכתב יוס
האחרון יהיה מותר להשהותו ונמלא פיסול
שחוזר להכשרו וכו' ע"ש . הראת לדעת דחין
איסור חוזר להכשרו . וא"כ עונות שהן פיסול
איך חוזר להכשרו להיותם זכיות הפך הדין .
וכן לענין אכילת מלה בע"פ אחר שעה עשירית
מלה שיואלים בה בלילה אסרוה חז"ל . ואס בישל
המלה דאז איז יואלים כמלה מבושלת הרב חק
יעקב כסו' תעא סק' התור לאכלה כיון שאין
יולא בה ז' בלילה . והרב"ד סו' רמו ורמח אסר
לאכול מלה מבושלת כיוס' ד' כיון שהיתה ראויה
ללאת בה ז' בלילה קודם בישול אע"פ שבישלה
לא פקע איסורה מונה . ורחיה מגמ' ע"ז פרק
איז מעמידין דף כט יין של גויס שבישלו לא
פקע איסור מניה וכ"כ מהר"ל סו' קלה דפת של
גויס שבישלו לא פקע איסור מניה וע"ש כסו'
רמט ג"כ ע"ש . נמלא דבר הנאסר איז חוזר
להכשרו לסברת הרב ב"ד ז' :
והרב ח"ד ז' בספר יוסף אומן סו' עט דף
נו ע"ג כתב משס הרב מה"ר יעקב בן
גאיים ז' שהק' על הרב"ד ז' דקא פסיק ותני
דדבר שהוא איסור וכישלו לא פקע איסורה מניה
והרי דס שבישלו לרוב פוסקים מדאורייתא שרי
ואכמניס אסרוהו והרי דס איסורו מדאורייתא
ופקע איסורו כבישול עכ"ד . והוא ז' כתב
החילוק הוא דרס שבישלו מדאורייתא שרי ואכמניס
אסרוהו . ולכן גבי יין נסך שהוא דרבנן אסרוהו
וכן גבי פת של גויס אסרוהו . וא"כ גבי מלה
היא אסורה מדרבנן ולכן גס היא אסורה מדרבנן
לא דיש לרחות רחיות הרב"ד ז' דשאני פת של

גויס ויין של גויס ויין של נכרים ורס שהמאכל
עלמו איסור לכן אס בישלו לא פקע איסורה
מניה דאיסור שבו היכן הלך מש"אכ גבי מלה
בע"פ היא מותרת באכילה ואסרו אותה בע"פ
כדי לאכלה בלילה מתוך חיבתה מקודשת
ומכוברת . וא"כ דוקא מלה שיואלים בה איסור
אכל זו שנתבזזה שאינה ראויה ללאת בה בלילה
הו"ל כמלה עשירה שמוותרת לאכלה בע"פ ועדין
יש ללמד עכ"ד ז' . הראת לדעת דאס הוא
איסור מלך עלמו לכ"ע איז איסור חוזר להכשרו
וא"כ העון שהוא איסור מלך עלמו לכ"ע איסור
וא"כ איך הודונות נעשות כזכיות .
ולשב החקירה הנו' כי מלנו אפרוח שגולד
מבילת נבילה וטריפה מותר . ש"ע ז' ד'
סו' פו סז' וב"כ התוס' בפ"ק דפסחים דגידולי
איסורי הנאה מותר . ולמד מהן הרב חקיעקב
ז' כסו' תמג א"ח ה' פסח דגן שנתחמץ ועבר
עליו הפסח וורעו גידוליו מותרים . דוקא
גידולי תרומה אסורים מדרבנן משום דיולמא
משחי ליה ואתי לודי תקלה ע"ש . וא"כ ה"כ
גבי תשובה כיון שחזר ארס בתשובה נעשה
כריה חדשה כדאי' במד"ר בכל קרבנות כתיב
והקרבנות . ובר"ה כתיב ועשיתם לומר שנעשה
כריה חדשה . וכיון שנעשה כריה חדשה פיסול
חוזר להכשרו כמו גבי בילת נבילה וטריפה
וגידולי חמץ וגידולי איסורי הנאה . וזהו מה
רב טובך אשר לפנת ליראוך פעלת לחוסים
כך לשון פעולה שנעשה כריה חדשה לחוזרים
בתשובה ונחסים בכנפיה נגד בני ארס דלגבי
דיני ארס איז פיסול חוזר להכשרו .
וזהו שוכה ישראל עבד ה"א . קחו עמכם דברים
ושוכו א' ה' . אמרו ליו כל תשא עון
וקח טוב שנעשו זכיות . והטעם וקח נפש .
עו"ב בא"ת ב"ש נפ"ש שנעשו כריה חדשה . וא"כ
לגבי שמים פיסול חוזר להכשרו לכן ושוכו אל ה'
א"ג קחו עמכם דברים ושוכו אל ה' . אותיות
דברי עס הכולל גו' בריה . מ' מכובדת
לרמזו מ"ש כס"ע יו"ד סו' ק' ק"א דכריה אפי'
באלף לא בטויל וכן חתיכה הראויה להתכבד
אפי' באלף לא בטויל ובסעי' ו איתא הא דחתיכה
הר"ל וכן בריה דאפי' באלף לא בטויל היינו
דוקא כעורס שלימים אכל אס נחתכו או נתרסק

בטלי . וא"כ אף שהעון נכרה ממנו מוזק והו"ל
כריה ואפי' באלף לא בטויל מ"מ כשחוזר בתשובה
המוזק נחתך ונתרסק ע"י התענית . והיו
שאומרים ב"והך בפיוטים במוסף באלפ בית
באות פ"א תפרר פשעינו . שעי' פרורין העונות
יכללו מכריה של המוזק . וענוי הגוף שעושה
הארס בתקון התשובה ע"ד יכב"ש עוונותינו
לשון כבישה . וא"כ בטל המוזק ברוב הזכיות
ונעשה זכיות . וזהו קחו עמכם דברים בריה
מ'כובדת ושוכו אל ה' אמרו אליו כל תשא עון
וקח טוב שנעשו זכיות . והטעם ונשלמה פרים
שפתנו ע"י התענית וודוי דברים ואז המוזק
נחתך וככש בטל :
א"ג קחו עמכם דברים ושוכו אל ה' . אפשר
לרמזו הענין עמ"ש כס"ע יו"ד סימן קי
סעי' ג' תשעה חניות מוכרות כשר שחוטטה ואחת
מוכרת כשר נבילה ולקח מ"א מהן ואינו יודע
מאיזו לקח הרי זה איסור שכל הקבוע כמחלה
על מחלה דמי . וחקר הרב מהר"י ז' כס' מערכי
לב בדרוש ר"ה דף קמט דלפי מ"ש הר"מכס ז' ז'
ה' תשובה כל ארס יש לו זכיות ועונות . רובו
זכיות נידון לחיים . רובו עונות נידון למיתה .
וכן המדינות וכו' . וכן כל העולם כולו . וא"כ
כיון שדריקים ורשעים קבועים בעולם הו"ל
קבוע וכל קבוע כמחלה על מחלה דמי . וא"כ
הגס שרובו זכיות כיון שקבוע הו"ל מחלה על
מחלה ואיך אזלינן בתר רובא :
ואוס"ף נוסף משלי הגס דאי' בגמ' שאני אשה
דניידא . וא"כ בני ארס כיון דניידו לא
הו"ל קבוע . מ"מ אמרינן שס בגמ' כיון שחורה
לביתה הדרא לקביעותה . ה"כ גבי בני ארס
הגס דניידו כיון שחוזרים לביתם הו"ל הדרי
לקביעותם והו"ל קבוע וכל הקבוע כמחלה
על מחלה דמי :
ותירץ הרב ז' כמ"ש המפרשים ז' גבי סנהדרין
איך אזלינן בתר רובא דכתיב אחרי רבים
להטות כיון שהס קבועים וכל קבוע כמחלה
ע"מ דמי . ותירטו הרב ס' כריתות ומרדכי הביאם
הר' פר"ח יו"ד סו' קי סק"ג דלא שייך קבוע לא
היכא דאיכא ספק לברר הדבר כגון ט' חניות
וכו' . אכל גבי סנהדרין כיון שיודעים ורואין
המוזק והמחוייבין וכבר הדבר ונודע המזכה

והמחוייב דין הוא דנלך אחר הרוב ה"כ גבי

דריקים ורשעים כיון דידועים בעולם לא הו"ל

דין קבוע עכ"ד :

והנה עדיין יש לחקור כי ירשעים שאין ידועים

לבני א"י . ונ"כ יש בהפק דריקים ואינם

ידועים וא"כ הדר הו"ל קבוע . אמנם כיון

שהק"כ יודע את הרשעים ואת הדריקים שאין

נעלם ממנו דבר א"כ לגבי דודיה לא הו"ל קבוע :

ועפ"ז ז' טעם מש"ל שהק"כ מקבל בחשוכה

לישראל ולא לאו"הע . כי ישראל מודים

בהק"כ שהוא יודע נסתרות ולבות בני ארס

לכן הו"ל ידועים ולא הוי קבוע . מש"כ או"הע

שעובדים לעז ואבן ולא מודים בק"כ ה"כ

לדירס הו"ל אינם ידועים והוי קבוע וכל קבוע

כמע"מ לכן אינם מתקבלים בתשובה ואין

הולכים בהס אחר הרוב . ובה יבא על נכון

כוונת הכתוב יעזוב רשע דרכו ואיש און

מחשבותיו וישוב אל ה' וירחמנו ואל אלהינו כי

ירבה לסלוח . הכוונה יעזוב רשע דרכו הידוע

לבני ארס שהוא רשע ולא הו"ל קבוע . ואיש

און מחשבותיו שאין ידוע לבני ארס וגס כן חוזר

בתשובה ומתקבלת תשובתו . וכ"ת כיון שאין

ידוע הו"ל קבוע ואינו בטל ברוב . לז"א וישוב

אל ה' וירחמנו ואל אלהינו כי ירבה לסלוח .

כיון שלגבי הק"כ הוא יודע לא הו"ל קבוע

ובטל ברוב וזהו כי ירבה לסלוח :

וזהו מה רב טובך שאתה הולך אחר הרוב העולם

והמדרינה ורוב זכיות . אשר לפנת ליריאוך

פעלת לחוסים כך אלו ישראל שמודים כך שאתה

יודע נסתרות וחקר לבבות ולכן הו"ל ידועים

ולא הו"ל קבוע . וזהו נגד בני ארס שלגבי דיני

ארס כיון שאין ידועים הו"ל קבוע אכל לגבי

הק"כ הו"ל ידוע ולא קבוע ובטל ברוב (וילפ

נגד בני ארס הס או"הע שלגבי דירס הו"ל

קבוע ולכן איז הולכים בהס אחר הרוב וכנ"ל)

(ע"ד) . וזהו חסדי ה' אזכיר שעושה חסד עם

בני ארס ומקבלם בתשובה והולך אחר הרוב .

אכל ורב טוב לבית ישראל דוקא ולא לאו"הע

שאין מקבל אותם בתשובה וכאמור :

ובזה יוכן כוונת המד' על פסוק בקראי ענני

אלהי דרקי . אמר דוד לפני הק"כ אלהי

אתה ועליך ללדקני . הכוונה כיון שאני אתה

וירע לכבוד ונסתרות בני אדם א"כ הו"ל ירוע
ועלך לדרקני ולקבלני בתשובה ויהו טובה
ישראל עד ה"א כי כשלה בעונך והעונות ידועים
ולא הו"ל קבוע ועוד קחו עמכם דברים
אפי עונות שאינם ידועים נ"כ התקבלו
בתשובה והטעם וסוכו אל ה' והוא ירוע
מחשבות בני אדם והו"ל ירוע ולא הו"ל קבוע
והנה יש לחקור בענין מלות התשובה אם
חייב לברך עליה כשאר מלות עשה
שמברך אם לאו ולפשוט זה היתנו להרש"ב
אל כס"י יח שאין לברך על קיום מלות השבת
גזילה ממים דהוי מלוא הכאה בעבירה וכו'
ע"ש והרב שרשי היס"ל ח"א דף לה ע"ד הקשה
משם רבני ירושלים אל על סברת הרש"ב בא הנו'
כי הנה הטור ומרן אל ביו"ד סו' רסה בשם שו"ת
גאוניס כתבו דמילת ממזר מלין ומברכין בישראל
כשר ולדברי הרש"ב הו"ל מלוא הכאה בעבירה
ואין מברכין עליה והרב שרשי ע"ס תירץ דשאני
מלות השבת גזילה דה"ל לקיים אלא במלוא
הכאה בעבירה וכל כה"ג הו"ל מלוא הכאה
בעבירה משא"כ גבי מילת ממזר האפשר מלות
מילת בלא עבירה ובמיון שמתקן ברכה זו ה"ל
הליכא עבירה לא פלוג רבנן ומברכין עליו
וכהאש הקשר בהשמיטה הק' עליו בנו הרב
מרדכי נחום על חילוק זה עמ"ס הרש"ב אל
ע"ס באותה תשובה גבי שילוח הקן דאין לברך
עליו ולפעמים אם תפס האם ובא לשלחה
וליקח הבנים ולא לזנו האל ית' לתפוס אותה
ואח"ך לשלחה לכן אין לברך על שילוח הקן
עכ"ד ולפי חילוק הנו' למה אין מברכין ביון
שאפשר לקיים מלות שילוח בלא עבירה
ושב תירץ הרב הנו' ע"ס דשאני מילה בית דין
מברכין עליה והס' לא עשו עבירה משא"כ
גבי השבת גזילה וגבי שילוח הקן הוא עלמו
העושה עבירה מברך עליה לכן הו"ל מלוא
הכאה בעבירה עכ"ד ולכן מלות התשובה כיון
שהיא א"א בלא עבירה וג"כ הוא העושה עבירה
אם מברך עליה הו"ל מלוא הכאה בעבירה לכן
אין לברך עליה

ולי נראה לתרץ לקושיא הנו' מן מילת ממזר
להשבת גזילה דאין בגמ' סנהדרין דף לו
ע"ב לאתווי ממזר וגר ולריכא דאין תני ממזר

דאחי מטפה קדושה ופרש' מורע ישראל משא"כ
הגר מטפה אסורה נמלא טיפה של ישראל היא
אינה אסורה לא הוא עשה עבירה ובעל אף
אשת איש והוא ליה כמותא מלא שלו מרה'
לר"ה דיואלא בה ידי חובתו כפסח לפי שהוא
עשה עבירה ולא גוף המלה עבירה משא"כ אם
גזל מלה אין יולא בה יח בפסח לפי שמלה גופה
עבירה דאין בירושלמי שבת פרק האורח גבי
הקורע בשבת שאמרו שילא יח והקשו ממלה
גזולה שאסור לברך עליה ותירו שאני מלה
דהיא עלמה עבירה כרס הכא איהו דעכר
עבירה ע"ש נמלא לפי דברי הירושלמי הנו'
אם גזל מלה אסור לברך עליה משא"כ אם קרע
בחתמו מלך עבירה הוא עשה עבירה אינה
אסורה מלך עלמה וכו' הרב חק יעקב ח"ח
הלכות פסח סו' חנר דוקא במלה גזולה אף
יולא בה"ה כפסח לפי שמלה גופה בעבירה
משא"כ אם הוליא המלה שלו מרה' לר"ה יולא
בה יח בפסח לפי שהוא עשה עבירה ולא המנה
גופה עבירה וכו' ע"ש נמלא דאם גזל הו"ל
מלות הכאה בעבירה ולכן אין לברך עליה
משא"כ ממזר חזון שהטופה שלו טיפה כשה
כנו' בגמ' ע"ס אלא שלא הכניס הטופה באשתו
אלא באשת אחר הו"ל כמותא מרשות לרשות
מלה שלו דיואלא בה ידי חובתו ולכן מברכין על
מילת ממזר ככ"ל ונכון הוא

ובזה ז"ל דרך הללוי הנה בך לקחתי וברך
ר"ל אני מברך על המלות אכל ולא
אש"כנה מלות והשיב את הגזילה לא אברך עליה
וזהו ינו ה' אף את הברכה דהיינו על כל מלוא
ומלוא אף דוקא באסמוך וכל משלח ירך ולא
של גזל השבת גזילה אין לברך עליה והואיל
ואתא לירן נימא ביה מלתא הנה הרב ח"ה אל
בברכ' יו"ד סו' ר"ב אות ה' כתב דאין לברך על
שילוח הקן וכתב והכי נקטינן עכ"ד ובאות ב'
כתב דאין לברך ברכת שהחיינו על מלות שילוח
הקן דס' ברכות להקל ע"ש וזה אלזו רמו שלח
תשלח את האם ואת הבנים תקח לך הו"ל
והבנים תקח לך לא ואת ר"ת ולא אתה תברך
גם הו"ל שלח את האם אלא תשלח ר"ת לא
תברך שהחיינו וכתמוז

ובזה יוכן הכתוב יהו מקורך ברוך ר"ל שתהא

מברך על כל דבר מלוא אכל על מלוא
הכאה בעבירה כגון השבת גזילה אין מברכין
וכי תימא הרי מברכין על מילת ממזר והיא
מלוא הכאה בעבירה והו"ל ומ"ח ר"ת ומילת
ממזר חכמים שכחו שאמרו מברכין ל"א
מאשת נעוריק הממזר הוליא מרשות לרשות שלא
הוליא הטפה קדושה באשתו אלא באשת חכירו
והו"ל כמותא מלא שלו מרשות לרשות שילא יח
שאין בגוף המלה עבירה אלא הוא עשה עבירה
ה"ג גבי ממזר הוא עשה עבירה ולכן מברכין
על מילתו ובתירוץ שתרתי אני הדל וכתמוז
וזהו הנה כי כן יבורך גבר על כל דבר מלוא
אף דוקא ירא ה' מלוא בשלימות לא מלוא הכאה
בעבירה וה"ל ברכת ה' היא תבשיר כי לכל
ברכה וברכה נותנין לו שכר עשרה זהובים אף
בתנאי ולא יוסף עלב עמה שלא תהיה מלוא
הכאה בעבירה ע"כ ר"ת ע' עבירה ל' אות
ב' של מלוא ב' אות ב' של הכאה לומר חן
ממלוא הכאה בעבירה שאין מברכין עליה
וממילא לא יש שכר ברכה וד"וק

א טובה ישראל קחו עמכם דברים
ונשלמה פרים שפתנו אפשר לפרש כמ"ס
הרב מהר"ל אלנאו אל פר' בחקותי ואל או יאמר
מעלה אני עליכם כאלו עשיתם כלפי מ"ס בפ'
כן סורר ומורה דף עו אשתני גופא אשתני דינא
ופטור ואלזו זה כוונת קול בירושלמי סוף
מסכת ר"ה בכל הקרבנות כתיב והקדחתם
וכר"ה כתיב ועשיתם אמר הק"כ מעלה אני
עליכם ע' התשובה כאלו נבראתם כריה חרשה
על כן מעלה אני עליכם דייקא כלומר אף
דברני אדם אף דאשתני גופא לא אשתני דינא
מ"מ אני מעלה עליכם כאלו נבראתם כריה
חרשה דברני שמים אשתני גופא אשתני דינא
עכ"ד ועפ"ז ז"ל כוונת הכתוב ובא לזיון גוף
ולשכי פשע כועקב וע' התשובה נעשה כריה
חרשה וא"כ כיון דאשתני גופא אשתני דינא
וב"ת הלא ק"ל אשתני גופא לא אשתני דינא ל"א
נאום ה' דברני שמים ק"ל אשתני גופא אשתני
דינא וכו' ז"ל כוונת המדרש בס' שיהו זוטא
פ"כ הניחו הרב דברים אחרים דרוש תשובה
דף פד ואל שאלו תלמידיו את ר' אליעזר היאך
נעשה תשובה ונחיה א"ל יענך ה' ביום לרא

עכ"ד וחזן מן המכוון אפשר לומר כמ"ס הרב
כתובת פסים ותו"ד בקיטור ה' ה' ארך אפים
ורב חסד ה' הוא רחמים וכו' הו"ה גימ' כ"ץ
והוא כרחם אב על בניו ואנחנו תואר כן
למק"כ עכ"ד

והוא הטעם שכתבו המפר' אל טעם שתקבל
ק"כ בתשו' לישראל ולא לאו"ה לז' לפי
שישראל יש להם דין בניס והא שמחל על כבודו
כבודו מחול משא"כ אם יש להם דין עבדים
מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול וזהו
ה' ה' שהוא גימ' כן ולישראל שהם בניס לה'
יקבלם בתשובה וזהו ארך אפים ורב חסד
עכ"ד וזהו שלו לר' אליעזר היאך נעשה תשובה
ונחיה והלא ק"ל מלך שמחל ע"כ אין כבודו
מחול ל"א להם יענך ה' ביום לרא ב' יוש לרא
כ"ס הו"ה גימ' כן ואנחנו יש לנו דין בניס ואב
שמחל כבודו מחול ועפ"י דרכנו זען שאלו
תלמידיו את ר"ה היאך נעשה תשובה ונחיה
והלא ק"ל אשתני גופא לא אשתני דינא ל"א
יענך ה' ביום לרא וברני שמים אשתני גופא

כלבד כל זמן שעושים תשובה וזועקים כלב
 שלם הם נענים שנאמר כה' אלהינו ככל קראנו
 אליו עכ"ד. והוא הפך הנמ' תענית הנו'
 דבליבור לא בעינן לב שלם אפי' ולבם לא נכון
 עמו והוא רחום יכפר עון עכ"ד. ועוד הקשה
 הרב אלנאזי ז"ל שם על הנמ' דתירץ דפסוק נשא
 לבבנו אל כפוס חיינו ביחיד. והלא הפסוק הוא
 לשון רבים ואיני כלבד בעת החרבן אשר גלו
 מארץ. וישב לשני קושיות הנז' עפי' מ"ש
 הראשונים על ההיא פ"ק דמגילה מכאן שמכו
 בית ר' שהיו מבטלין ת"ת למקרא מגילה ק"ו
 מעבודה וכו'. ופירך והכתוב גבי יהושע שאל
 המלאך עתה כאתי וכו' ומשמע דת"ת עדיפא
 מעבודה. ומשני תורה דרבים שאני. נמלא
 תורה דרבים עדיפא מעבודה. אבל תורה
 שאינה של רבים מבטלים לקרוא המגילה. והנה
 הרמ"ב ז"ל בה' מגילה כתב סתם מבטלין ת"ת
 לשמוע מקרא מגילה. ולא חילק בין ת"ת דייקוד
 לת"ת דרבים כמו שחילק הנמ'. ויחא להו
 לראשונים ז"ל דבבדו שאמרו בפ"ק דמגילה גבי
 יהושע דהיו כל ישראל ששים רבוא. אבל שאר
 לבדו כיחידים דמו לבטל ת"ת מפני מקרא
 מגילה. ולכן הרמ"ב ז"ל סתם מבטלין ולא
 חילק כי לבדו דהתם לא שכיחי עכשיו וכל לבדו
 דהשתא כיחידים דמו עכ"ד הראשונים ז"ל.
 והשתא גבי תשובה נמי דכתיב ויפתוהו בפיהם
 דחיירו בכל ישראל שהיו במדבר דכתיב כמה
 ימרוהו במדבר. וללבוז כי הני הוא דאמרינן
 דנפיש זכותיהו טובא ולא בעינן לב שלם. אבל
 שאר לבדו דהשתא כיחידים דמו לענין זה. ולכן
 הפסוק נשא לבבנו אל כפוס אף שהוא לשון רבים
 מ"מ כיחידים דמו כיון שלא כל ישראל במקום
 א'. ובהכי ניחא מ"ש הרמ"ב ז"ל דבליבור בעינן
 לב שלם כיון שלא כל ישראל אף שהם רבים
 כיחידים דמו לענין זה ע"ש. והוא קרוב ה' לכל
 קוראיו שיקבלם בתשובה לפי שהם רבים והן
 אל כביר לא ימאס. אמנם דוקא לכל אשר
 יקראוהו באמת שקורים כלב שלם ואף שהם
 רבים כיחידים דמו וזהו שובה ישראל לשון יחיד
 דמתקבל בתשו' בעשי' ולבוז אף בשאר ימים
 ודוקא שקורים כלב שלם. וזהו קחו עמכם
 דברים אלו דברים שכלב ושובו אל ה' ע"ז אמרו

אליו כל תשא עון וקח טוב. והטעם דאף שהם
 רבים כיחידים דמו וכאמור :
א"ל שובה ישראל. כי כשלת בעוניך קחו
 עמכם דברים. וזמרו אליו כל תשא עון.
 אפשר עמ"ש הרב בגדו כהונה ז"ל ע"פ כי אם
 מאוס מאסתנו קלפת עלינו עד מהר השיבנו
 וגו' משם הרב אלמושננו ז"ל כי הנה אם הרב
 קלף על עבדו ומכה אותו אזי שכה חמתו עליו
 ומחזיר אותו לעבדו אמנם אם הוציא אותו
 ומחשו ואינו רוצה לעבדו אין מכה אותו אלא
 דוקא מוציאו ואין מניחו עוד לעבדו. וזהו כי
 אם מאוס מאסתנו ואיך רוצה לחזור אלינו עוד
 א"כ למה קלפת עלינו עד מאד שעשית לנו
 מלקיות והכחות וא"כ רוצה לנו לחזור ולעבודך
 לכן השיבנו ה' אליך עכ"ד :
 וזהו כוונת הכתוב המאוס מאסת את יהודה אם
 כליו נעלה נפשי א"כ מדוע הכיתנו ואין
 לנו מרפא שאם מאסת בנו לא היה לך להכותנו
 אבל כיון שהכיתנו א"כ עדין רוצה בנו לחזור
 לעבודך א"כ למה ואין לנו מרפא שאין אתה
 גואלנו ומחזירנו אליך לעבודך. וזהו הרפא
 משוכותם. כי שב אפי' ממנו כי ע"ז יש להם
 חזרה. יסור וסרני ית וע"ז יש לי תקוה שאחזור
 וזהו פתחולי שערי דק אבוא כס אודה ית וזהו
 שובה ישראל. כי כשלת בעוניך ופי' רשי עשו
 לך מכשולים בעוניך והו"ל הבאה וכוה יש לנו
 תקוה קחו עמכם דברים ושובו אל ה' אמרו לו
 כל תשא עון וקח טוב :
א"ל שובה ישראל לשון יחיד. אי' בפסיקתא
 א"ר אלעזר כהנהג שבולס אס ארס כיוה
 את חבירו בפני רבים לריך לבקש ממנו מחילה
 בפני רבים. ואס בא לבקש ממנו מחילה בינו
 לבין עלמו אומר לו אתה בזיתי בפני רבים
 ועתה אתה בא לרלות אותי בינו לביניך. אמנם
 הק"ב ישתבח שמו אף אם ארס עושה עבירה
 בפני רבים וחזור בתשובה בינו לבין עלמו
 הק"ב מקבלו בתשובה וכו' עכ"ד. והוא מה
 רב טובך אשר לפנת ליריחך פעלת לחוקים כן
 אלו בעלי תשובה בדכתיב אשר באת לקחות
 תחת כנפיו. כך דייקא ולא בפני רבים. ואף
 שעשו העבירה בפני רבים. וזהו נגד בני ארס
 דגבי בני ארס אס חירף לחבירו בפני רבים אינו

מתרצה לו בינו לבין עלמו אבל הק"ב ית"ש
 מקבל את הארס אף שחזר בתשובה בינו לבין
 הק"ב. והוא שובה ישראל לשון יחיד אף שעשה
 עבירה לפני רבים הק"ב מקבלו בתשובה בינו
 לבין עלמו עד ה' אלהיך. והוא יעיוב רשע
 דרכו ואיש און מתשכותיו וישוב אל ה' וירחמהו
 אף שהוא בינו לבין עלמו כי ירבה לסלוח :
א"ל שובה ישראל. אמרו אליו כל תשא עון.
 אפשר לפרש עמ"ש הר"מ מע דהגוים אין
 להם תשובה רשע מלות נלטו ולא ח' וק' :
 מנינו דכתיב וירא ה' את מעשיהם כי שבו
 מדרכם הרעה וגו' ותי' ללה היתה תשובתם
 מועלת אלה לפי שעה ועונם לא נמחק ואח"ך
 לימים עוד נחרבה אף הועילה תשובתם להאריך
 להם זמן עכ"ד. הכיאו הרב פני דוד פ"י וירא
 ע"ש. וזהו שובה ישראל עד ה' ולא הגוים
 שאין מתקבלים בתשובה וכי תקשה מנינו לא
 קחו עמכם דברים ושובו אל ה' אמרו אליו כל
 תשא עון שנמחק לגמרי ולא כמו הגוים שאינו
 נמחק לגמרי :
א"ל שובה ישראל. הנה ז"ל הכתוב ובתחילה
 נבין כוונת המד' א"ל הק"ב לישא שובו
 אלו ואשוכה אליכם וישראל אומרים להק"ב
 השיבנו ה' אליך ונשובה עכ"ל. יעוד אי' כמדד
 אין הק"ב מקבל בתשובה כי אס דוקא לישא
 ולא לאו"הע. והטעם כתב הרב דרכי הים ז"ל
 משם הרב בתי כהונה ז"ל כי הנה אמרו ר"ל ע"פ
 ועברתי בארץ מצרים אני ולא אחר כלפי מ"ש
 בגמ' תנינה דרש ר' אלעזר בן עזריה את ה'
 האמרת היום וכתיב וה' האמירך היום אמר
 הק"ב לישא ישראל אתם עשיתוני חטיבה א' בעולם
 דכתיב שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד. אף אני
 אעשה אתכם חטיבה א' בעולם דכתיב ומי
 כעמד ישראל גוי א' בארץ. עוד אי' בפ"ק
 דפסחים כשעה שהפיל נמרוד הרשע את א"ע
 לכבשן האש אמר מלאך גבריאל אלך ואלנן את
 הכבשן והליל את הדיק א"ל הק"ב אני יחיד
 בעולמי והוא יחיד בעולמו נאה ליחיד להטיל
 את היחיד. וזהו ועברתי בא"מ אני ולא מלאך
 והטעם אני הוא ולא אחר וא"כ נאה ליחיד
 להטיל את היחיד עכ"ד :
 ולכן נ"ל לומר דמטעם זה הק"ב מקבל

בתשובה לישראל דוקא ולא לאו"הע כי
 נאה ליחיד להטיל את היחיד. זאת ועוד אי'
 במד' שאלו לחכמה. שאלו לנבואה. שאלו
 לתורה. שאלו להק"ב. ואמר יעשה תשובה.
 וא"כ הק"ב שהוא מקבל התשובה דוקא לישראל
 ולא לאו"הע. וכן אמרו במד' שהק"ב חותר
 חתירה מתחת כסא הכבוד ומקבל בתשובה
 לבעל התשובה ומקבלו להטילו מן המזיקין ומן
 המקטרגים וא"כ הוא אינו מקבל אלא דוקא
 לישראל וכאמור. והוא ה' אלהים נבואת השיבנו
 הא' פניך ונושעה לנו דוקא ולא לאו"הע.
 והטעם גפן ממלחים תסיע אלו ישראל שהללתי
 אתה בעלמך והטעם לפי שנאה ליחיד להטיל
 את היחיד כן נמי גבי תשובה הושיענו לנו ולא
 לאו"הע. וזה כוונת המד' שאומר הק"ב לישא
 שובו אלו ואשוכה אליכם דוקא ולא לאו"הע
 וישראל ג"כ אומרים השיבנו ה' אליך ונשובה
 חדש ימינו כקדם כימי יצאת וזהו שובה ישראל
 עד ה' דוקא ולא לאו"הע כי נאה ליחיד
 להטיל את היחיד :
א"ל עפי' מ"ש הרב גולת הכותרת על איכה
 כוונת המד' הנו' כי הנה יש שני מיני
 תשובה יש תשובה ראונית ר"ל מלב ונפש. ויש
 תשובה הכרחית הבאה ע"י יסורים וחולי
 ומכאובים קשים או ע"י ארס המוכיחו על פניו
 והקפד שיש ביניהם כי תשובה ראונית לא רי
 שנמחלים עונותיו אלא שזדונות נעשית לו
 כזכות. משא"כ תשובה הכרחית רי לו שנעשית
 זדונות כשננות ולא נמחלין לגמרי. והנה ארס
 הראשון היתה תשובתו הכרחית כי הק"ב
 הוכיחו על פניו וא"ל המן העץ אשר לוייתך
 לבלתי אכול ממנו אכלת ועתה ארור אתה וגו'
 וע"כ קור בתשובה ומחל לו הק"ב כי בתחלה
 א"ל כי כיוס אכלך ממנו מות תמות ואח"ך
 נהפך לו יומנו של הק"ב שהוא שף שנה
 וכו'. ובשעת החרבן שהיו ישראל מליאים עונות
 וחטאים א"ל הנביא מלאכי שובו אלו תשובה
 ראונית כדי שימחו העונות ויהיו הזדונות זכות.
 אמנם ישראל אין בהם כח ושלטון על היל"הר לכן
 אומרים להק"ב השיבנו ה' אליך ונשובה תשובה
 הכרחית ע"י יסורים. חדש ימינו כקדם כא"ר הר
 שהיתה תשובה הכרחית עכ"ד. וזהו שובה ישראל

עד ה"א כי כשלת בעוניך דהיינו תשובה הכרחית
ע"י יסורים . אך הנביא אומר להם לישראל אני
נזחן לכם עלה קחו עמכם דברים ושוכו אל ה'
תשובה רלונית וע"ז הזדונות נעשות כזכות
וזהו אמרו אליו כל תשא עון וקח טוב סיהיו
הזדונות כזכות וכאמור :

א"ל שובה ישראל . יוכן עפ"י מ"ש המפרשים
זל הטעם שמקבל הק"כ לישאל בתשובה
דק"ל המוכר שט"ח לחבירו וחזר ומחלו מחול .
וא"כ כיון שאדם חטא נעשה עליו שטר חוב
כמ"ש כחכות הפנקס פתוח והיך כותבת ותחייב
האדם חוב גמור עליו לשלמו וע"ז שחזור
בתשובה והק"כ מקבל תשובתו הו"ל חזר
ומחלו וכפי הדין מחול עכ"ד . וזהו שובה ישראל
עד ה' אלהיך כי כשלת בעוניך וע"ז נעשה עליך
שטר חוב קחו עמכם דברים ושוכו אל ה' אמרו
אליו כל תשא עון וקח טוב שחזר בתשובה
וכמחל . וזהו ארשא משוכותם אהבם נדבה כי
שב אפי ממנו ר"ל שנמחל שט"ח שעליו וק"ל
חזר ומחלו מחול וכאמור :

א"ל שובה ישראל . קחו עמכם דברים . ז"ל
למה פתח בלשון יחיד וקיים בל"ר . אמנם
א"י במשנה היו זהיר בתלמוד שנגנת תלמוד
עולה זרון . ופי' הנאון מהר"ש אפרים ז"ל הביאו
הר' בית יעקב על איוב סי' יט פעמים הת"ח
עושה עבירה בשונג וכשרואין המון העם
שהתלמוד חכם עשה הם עושים
כזרון . וזהו שנגנת התלמוד עולה זרון . וכתב
הרב המופ' כמה"ר מנחם נחום ז"ל זהו רמז
כוונת הכתוב ישראל לא ידע עמי לא התכוון .

דרוש ג' רשבת תשובה

איתא במד' אמר הק"כ לישאל שוכו לי
ואשובה ליכם . וישאל אומרים השיבנו
ה' לך ונשובה וגו' . עכ"ד .

הנה ידוע מלות התשובה מנעת עד כסא
הכבוד כדכתיב שובה ישראל עד ה"ה .
והנה א"י בזהר ויקרא (טו ע"א) וזל תנינן
אימתו אקרי תשובה כההוא זמנא דמתכשרין
עובדין לתתא ואימנא בחדוה התגלייה עתיקא
קדישא ותב נהורא לעיר אכפין . וכדון כולא
בחדוה כולא בשלימו . כולהו אשתכחו בחדוון
כולא אשתכחו בכרבאן ורחמין זמנין ועלמין
כלהו בחדוותא הה"ד ישוב ירחמנו יכבוש
עוונותינו . מאן ישוב . ישוב ע"ק להתגלייה
בזעירא . ישוב להתגלייה דהוה סתים בקדמיתא
וכלא אקרי תשובה וכו' . עכ"ד . וכן איתא באר"ר
(קלג ע"ב) ע"פ ישוב ירחמנו ע"ש . נמלא
ע"י שאדם חוזר בתשובה ומתחרט על עונותיו
אזי מתגלייה עתיקא קדישא ונהרא ב"א אזי
היא תשובה מעלייה מכולא ונמחלים עונותיו
והנה בעת ק"ס כתיב מה תלעק לי דבר
בני ישראל ויסעו וא"י בזהר שמות (מו ע"א)
אזי דייקא וכו' אלא בעתיקא קדישא תליה
מילתא וכו' וכתב במקדש מלך וזל שי דייקא
פי' זל והיינו דאמר לקמן דהא כלהו באתר
חד קיימי דהיינו שהיו מתפללים ל"ה ואל
להתפלל לע"ק וע"י ע"ק דנהירא אזי נעשה
רחמים גמורים ונקרע הים לפניס וזה כוונת
המד' אמר הק"כ לישאל שוכו לי רמז לזל
ואזי אשובה ליכם ע"י ע"ק לאנהרא ב"א ואזי
ימחלו העונות . וישאל א"ל השיבנו ה' לך
ונשובה כי אין אפילו לזל כי אנחנו בגלות
ואין בנו יכולת מבח הגלות המר
והנמהר אס לא עזר משדי וסיועתא קדישא
לאנהיר ע"ק ב"א ואזי ימחו העונות ותהיה
נאולה שלימה כב"ה כ"ר :

וזהו קחו עמכם דברים ושוכו לי . ר"ל שתהיו
מתפללים לע"ק לאנהרא ב"א ואזי ימחו
כל העונות . וזהו אמרו ליו כל תשא עון וקח
טוב . וזהו המון מעיד ורחמין לי התאפקו .
אפילו לז' שמונן ק"ס הייתי מתפלל אליו ואל

תתפללו אל ע"ק עכשיו אנחנו בגלות אין בנו כח
א"ל קחו עמכם דברים ושוכו אל ה' . ע"פ
מ"ש הרב ח"דא זל בס' חסדי אבות על
אבות אשר הוא בסוף ספר שם הגדולים ח"א
דף ק"ו ע"א דמאד רחמנו של הק"כ בה אינו
מעניש לחוטא כאלו חטא למלך מלכי המלכים
הק"כ בה כי אס נידון כך אפילו חטא קל כחוט
השערה היה עושה לו כליון חרון ואולם גבר
רחמנו ות' להעניש לחוטא כלו חטא לחבירו
וכו' ע"ש . וזהו קחו עמכם דברים עמכם
דייקא כאלו חטא אדם לחבירו ושוכו אל ה'
וע"י רחמנו ות' מוחל לו על כל פשעיו אמרו
אליו כל תשא עון מאד רחמנו ות' וקח טוב :
א"ל קחו עמכם דברים ושוכו אל ה' אמרו
אניו כל תשא עון וקח טוב . וקח נפש
טו"ב בה"ת ב"ש נפ"ש . הכוונה דא"י במד'
תנחומא פר' שופטים ע"פ כי הגויס האלה
אשר אתה יורש אותם אל מעונתים וא קוסמים
ישמעו . אמר ירמיה הנביא כדנא תאמרון להון
להייך די שמיא וארקא לא עבדו . ח"ד ליעזר
אס ואמרו לכם א"ו הע' לעע' אמרו להם אס
יכולה היא להעביר השמים והארץ נעבדנה ואס
לאו יאבדו מארעא . ר' יהושע א"ו אס יכולין
לעשות שמים וארץ נעבדנה ואס לאו יאבדו
מארעא . ר' עקיבא אומר אס יכולים להעביר
את השמים והארץ ולעשות אחרים מלכע אחר
נעבדנה ואס לאו יאבדו מארעא . אדרויינוס
קיסר היו לו פילוסופין (פי' חכמים) ולא
היה עושה דבר עד שהיה נמלך בהם . ח"ל
מבקש אני עלמי ליעשות אלה . ח"ל כדברי
ר"א . ואחר ח"ל כדברי ר' יהושע . ואל ח"ל
כדברי ר"ע . הלך לביתו והיה מינר נכנסה
אשתו אמרה לו על מה אתה מינר אמר לה
בקשתי לעשות עלמי אלוה והס לא הניחו אותי
אמרה לו הס לא אמרו לך כראוי אני אומר לך
כראוי פקדון ח' יש לו אללך תן לו פקדונו ועשה
עלמך אלוה . אמר לה ומה פקדונו אמרה לו
הנפש . ח"ל ואס תלך הנפש מה אעשה אמרה
לו הנפש שלך אי אתה שולט בה ואתה רולה
לעשות עלמך אלוה שנאמר אין אדם שליט ברוח
לכלוא את הרוח עכ"ד . וזהו שובה ישראל מעון
ע"י וכו' קחו עמכם דברים ושוכו אל ה' דוקא

ולא ח"ו תעבדו ע"ז וראיה וקח טוב וקח נפש ומכח הנפש שאין אדם שליט בנפשו הוכחה היא שאין לעבוד ע"ז ובאמור כמד' :

א"נ קחו עמכם דברים ושובו ל' ה' ע"פ מאי דאיתא בויקר פ"ה תני ר"ש ישראל יודעין לרעות את בוראם ח"ר יוראן כאלין כותאי חד מנהון חזיל לגבי התתא ח"ל אית לך חד כלל תתני לי מן דיהבך ליה ח"ל אית כלל בלא פיתא מן דיהבך ליה אמר אית מיכל בלא משתיה מתוך כך אכול ושתי ח"ר חנינא אית ארס דחכים למשאל קמי בגרמיה דסקע באריותיה עביר לב טוב סרוק שעריה מחזור מאניה אפיה טבין יתיב חוטרף בוריה ועוקתא באבציה וחזיל לגבי מאריה עבודתיה והוא ח"ל אתי בשלם ארס טוב מה את עביר והוא ח"ל טוב ומה ארעה עבדא תזכה ותשבע מן פירא ומה תורויא עבדין תזכה ותשבע מן שמניהון ומה עוויא עבדין תזכה ותיכול מן גדוהון ח"ל מה את בעי ח"ל אית לך עשרה דונרים תקנה לי ח"ל אי את בעי עשרים אנה יתיב לך ולא חכים למשאל שעריה מקלן מאניה לחזין אפיה ביטין חזיל לגביה מארי עבודתיה ח"ל מה ארעה עבדא הלואי תוליא מה שזרעת בה ומה תוריא עבדין ח"ל תשיטין ח"ל מה את בעי ח"ל אית לך עשרה דינרין ליתן לי ח"ל זיל קום הב מה דאית גבך עכ"ד וזה מה שאכתבו אומרים בסליחות ערס קראוך עניתם יודעים לעתור ולרעות כאב רחמת למענם תפלתם אינה חזרת ריקס כמו נבי ארס חכים למשאל שנותנים לו מה שיבקש ואין משיבין אותו ריקס לא כן מי שאינו יודע לרעות שהוא כמו ארס דלא חכים שהוא חזר ריקס וזהו מ"ש בסליחות אל תשיבנו ריקס מלפניך ולכן כתב הטור בריש הלכות ר"ה שמסתפרין ומכבסין בגדיהם ולובשים לבנים ושמחין ברה"ק וי"ד ומבטחין שהק"ה מוחל להם עונותיהם ע"ז רמזים אלו וכמו מעשה של החייט וכו' כמו ארס שהוא חכים למשאל ובאמור וזהו קחו עמכם דברים דברי רמז ומללחין שעריהון ולובשין לבנים וע"ז ושובו אל ה' אמרו חז"ל

כל תשא עון וקח טוב כמו נבי ארס חכים שנותנים לו עשרים דינרין כן נמי הבעל תשובה וקח טוב שיכתב בספר חיים טובים וס' דריוקים וחסידים אכ"ר :

א"נ שובה ישראל קחו עמכם דברים ונשלמה פרים שפחנו ע"פ מה שחקרו המפר' ז"ל דאוך יועיל תשובה לחוטא למאן דס"ל דנראה ונראה אינו חוזר ונראה וא"כ כיון שחטא הכן אדם ונראה מכח עונותיו איך אפשר לחזור ונראה לפני השם ולקבלו בתשובה ותיראו ע"פ מאי דא"ר ח"ר חנינא אית מיכל הכשר ונתן לפסול יחזיר לכשר ופריך ולהוי דחוי ומשני ח"ר אשי כל שבירו לתקן לא הוי לחזור בתשובה לא הוי דחוי וכתבו בתוס' קרבן והמיר דתו דבירו לחזור וא"פ"ה אמרין הואיל ונראה ידחה ועוד איתא בפ' קרטי קדשים כל הקדשים שנשחטו קודם שנפנס המזבח ואח"ך נפנס המזבח פסולין הואיל ואדרו אירחו ואע"ג דבירו לתקן לריך לחלק עכ"ד והרב בירך יחזק בפר' נלבים כתב דהחילוק הוא דשאני גבי קרבן שהמיר דתו וגבי מזבח שנפנס דלא מהני לתקן משום דאין התקון נעשה בגוף הקרבן אלא בבעל הקרבן שהמיר דתו וחזר בתשובה וכן גבי מזבח שנפנס התקון הוא נעשה במזבח ולהכי אמרין הואיל ואדרו אירחו אע"פ שבירו לתקן משא"ך גבי קיבל הכשר ונתן לפסול והחזיר הדם עלמנו לכשר הואיל ונעשה התקון עלמנו בגוף הדחוי מש"ה אמרין כל שבירו לתקן לא הוי דחוי וא"כ ה"כ גבי תשובה שנעשה התקון בגוף האדם עלמנו אזי אמרין אע"פ שנראה חוזר ונראה עכ"ד ז"ל ובוה פי' הרב יעקב בכ"ר יוסף הרופא ז"ל בס' שיר חרש על שיר השירים דף מט ע"א כוונת הכתוב כי העלה ארובה לך וממכותיך ארפאך נאום ה' כי נדחה קראולך הכוונה ח"ר חנינא אית מיכל הכשר ונתן לפסול ונראה חקנה בתשובה יען כי הם עבדו ע"ז ונדרו מאחרי ה' ואינם חוזרים ליראות וזהו כי נדחה קראולך ומדמולה לקרבן דמומר ומזבח שנפנס כיון שנדחה שוב אינו נראה אכל האמת חילוק

יש ביניהם דהתם לא הוי התיקון בגוף הדחוי אכל הכא הוי התיקון בגוף הבע"ת הדחוי וזהו כי העלה ארובה לך וממכותיך ארפאך ולא הוי דחוי כיון דבגופו לתקן בתשובה אכל ח"ר חנינא אית מיכל הכשר ונתן לפסול ונראה חקנה בתשובה יען כי הם עבדו ע"ז ונדרו מאחרי ה' ואינם חוזרים ליראות וזהו כי נדחה קראולך ומדמולה לקרבן דמומר ומזבח שנפנס הוי נדחה כמו גבי קרבן שהמיר ומזבח שנפנס ובאמור :

א"נ ע"פ דברי התוס' הנז' והחילוק של הרב בירך יחזק ז"ל ושכתי מה שיש להקשות ע"פ סוגיא דפרק כל הפסולין דקיבל הכשר ונתן לפסול וחזר ונתן לכשר כשר ופריך ולהוי דחוי ומשני ח"ר אשי כל שבירו לתקן לא הוי דחוי מסוגיא דפרק ג' שאכלו דף נ"א ע"א בעו מניה מרב חסדא מי שאכל ושתה ולא בירך מהו שיחזור ויברך ופיר' שי לאמר אכילה ושתיה ח"ל מי שאכל שום וירחו נודף יחזור ויאכל שום כדי שיהיה ריחו נודף ופירש' יוסף על סרחנו ויעשה ברכה לבגלה אמר רבנא הולכך אפילו גמר סעודתו יחזור ויברך דתניא טבל ועלה אומר בעליתו ברוך אק"בו על הטבילה ולא היא התם מעיקרא גברא לא חזי הכא מעיקרא גברא חזי הואיל ואדרו אירחו עכ"ל ולפי דברי רב אשי כל שבירו לתקן לא הוי דחוי ח"כ גבי ברכת המוליד ונטי' בירו לתקן כל שעה לברך ולא הוי דחוי וסתמא הגמ' כברכות שם הוי דחוי ופסקה מרן ז"ל בא"ח סי' קסז סעי' ח וז"ל שכן ואכל ולא בירך המוליד אס' נזכר בתוך הסעודה מברך ואס' נזכר עד שגמר סעודתו אינו מברך ע"כ ועיין להרב מ"ה סק"כא שניין לסוגיא זו וא"כ הו"ל סוגיות הפכיות ולגבי נטי' פסק מור"ם ז"ל בא"ח סי' קנח סעי' יא ואס' שכן לברך עד אחר ניגוב מברך ח"ך וכתב מ"ה סק"ו דק"ל נראה ונראה אינו חוזר ונראה כמ"ש סי' קסז ח"ה משא"כ כאן דלא חזי מעיקרא לברכה מותר לברך ח"ך ועיין מ"ש בס' תלב ס' ע"ש וא"כ גבי ברכת נטי' יוכל לברך ח"ך דגברא לא חזי אכל ברכת המוליד אינו יכול לברך ח"ך וכן גבי ברכת בדיקת

חמץ אס' סייס בדיקתו אינו חוזר ומברך כמ"ש מ"ה בס' תלב ס' א' ובחק יעקב סי' הנז' ע"ש ולפי סוגיא רב אשי כל שבירו לתקן לא הוי דחוי ח"כ גבי הכרכות בירו לתקן ולא חו"ל דחוי ולמה אינו מברך ח"ך :

אמנם ע"פ דברי התוס' הנז' וחילוק הרב בירך יחזק ז"ל שדשאני גבי דם דהתקון בגוף הדחוי משא"ך גבי ברכות דהתיקון הוא אינו בגוף האכילה אלא בדם וכמו נבי הפירוש קרבן והמיר דתו וגבי מזבח שנפנס שהתיקון הוא בדם ואינו בגוף הקרבן וכן התיקון הוא במזבח ואינו בגוף הקרבן וה"ל כברכות דהתיקון הוא בדם ואינו בגוף האכילה ולכן הוי דחוי נמלא דגבי דם ותשובה לא הוי דחוי וזהו קמי עמכם דברים אופיות ד"ס כ"רי ושובו אל ה' מכח הוכחת הדם התשובה לא הוי דחוי וזהו רמז הללוי מ"ש כנמ' שבת פרק כמה מדליקין אכובון דכלתו דם לרמוז הראייה שהתשובה אינה נקראת דחוי מכח הוכחת הדם ובאמור :

זהו אללי כוונת הכתוב רחמו הוכו הסירו רוע מעלליכם מנגד עיני חלדו הרע הכוונה כמו גבי נטי' שיברך אפי' אחר ניגוב ולא הוי דחוי כיון דמעיקרא גברא לא חזי ח"כ גבי תשובה לא הוי דחוי כיון דבגוף האדם וזהו רחמו הוכו הוא ענין נטי' וכן נמי גבי תשובה הסירו רוע מעלליכם חלדו הרע חזרי בתשובה ולא הוי דחוי וזה ג"כ כוונת הכתוב כי הדם הוא כנפש וכפר לרמוז ע"י הדם שמוכח ממנו דלא מקרי דחוי מזה מוכח לקבלת התשובה דלא הוי דחוי וזהו כנפש עלמה וכפר וישוב ל ה' וירחמנו ואל להינו כי ירבה לסלוח :

א"נ שובה ישראל ע"פ מ"ש הרב מטעם המלך ח"ד סי' תרי"ב וז"ל הטעם למה התשובה מועלת לכפר על העבירה כתבו המפרשים ז"ל לפי שלגבי עבירה אין מחשבה מלטרפת שאין מחשבה רעה מלרפה למעשה וא"כ העבירה אינה אלא חרף משא"כ התשובה שיש בה כ' מלות א' המחשבה שמחשבה טובה מלרפה למעשה והב' ששב בפועל הרי שמים וא"כ השמים רוחה לא' ולכן גבי ע"ז שמחשבה רעה מלרפה למעשה ח"כ הו"ל שמים כנגד שמים רק אס' לא השתחוו אלא לפני ח"כ הו"ל

שתיס כנגד א' ראז הק"כ מה מקבלן בתשובה ועפ"י חירץ ארס גדול א' מה שיש להקשות במאמר גמ' מגולה שאלו תלמידיו את רשבי מפני מה נתחייבו שונאיהם של ישראל שבאותו הדור כלויה א"ל אמרו אתם אמרו לו מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע א"ל א"כ של שושן יהרגו של כל העולם כולו לא יהרגו אמרו לו אמור לנו אתה א"ל מפני שהשתחוו לאלים א"ל וכי משוא פנים יש בדבר א"ל הם לא עשו לא לפנים אף הק"כ לא עשה לא לפנים ב"כ וקשה דלימרו היכחו לנפשיהו או העונש היה על שנהנו למה נעשה להם משוא פנים ואולם ע"פ האמור יבוא על נכון כי לגבי שנהנו העבירה היא א' העשייה אבל המחשבה אינה מרפה למעשה והו"ל חרה ולגבי התשובה הו"ל תרתי מחשבה ומעשה ואתי תרתי ודתי חרה משא"כ גבי ע"ז העבירה היא תרתי לגבי ע"ז דמחשבת ע"ז מרפה למעשה והתשובה היא תרתי והו"ל תרתי לגבי תרתי וא"כ משוא פנים יש בדבר לזה מתרץ להו"ס לא עשו אלא לפנים וא"כ לא הוי בה מחשבה ולא נשאר אלא המעשה והתשובה היא תרתי והו"ל תרתי לגבי חרה עכ"ד ודפ"ח :

ובזה יש לתרץ גבי אהרן קח לך עגל בן בקר לחטאת וכתב רש"י ז"ל להודיע שכפר לו על מעשה העגל ותיבת מעשה יתירה והו"ס די לומר שכיפר לו על העגל אלא ע"פ האמור א"ס כי לגבי אהרן לא היה אלא מעשה העגל אבל מחשבתו היתה לשמים וא"כ אהני ליה תשובה לגבי ע"ז כי אין דוקא מעשה וע"ז התשובה מחשבה ומעשה אתי תרתי ודתי חרה והו"ס לכפר לו על מעשה העגל דוקא עכ"ד והו"ס שובה ישראל עד ה"א כי בשלת בעוונך העבירה היא המעשה אבל המחשבה אין מרפה למעשה והו"ל חרה וא"כ ע"ז התשובה שהיא מחשבה ומעשה אתי תרתי ודתי חרה והו"ס קחו עמכם דברים ושובו אל ה' אמרו כל תשא עון וקח טוב :

א"נ קחו עמכם דברים ושובו אל ה' אפשר במ"ס המפרשים ז"ל על נוסח הברכה השיבנו אבינו לתורתך והחזירנו בתשובה שלימה לפניך כי מי שהוא אינו יודע לקרוא

בתורה אין יכול לידע איזה מותר ואיזה אסור אמנם בתפלה ילמוד תורה ואח"ך יחזור בתשובה וזהו השיבנו אבינו לתורתך ואח"ך החזירנו בתשובה וכו' וזהו קחו עמכם דברים זו תורה ככתוב וטיו הדברים האלה אשר אנכי מלמד ואח"ך ושובו אל ה' :

א"נ קחו עמכם דברים ושובו אל ה' ונשלמה פירוש שפתנו ארפא משוכותם כי שב אפי ממנו אפשר עמ"ס הרב ארץ הקיים על התהלים מזמור סה ז"ל בשם האר"י ז"ל הנה מלינו כי התפלה היא מ"ע ולעבדו בכל לבבכם זו תפלה וק' והלא הק"כ יודע מחשבות ודי לכיון בתפלה ולמה לריך דוקא להו"ס בשפתים כמ"ס ונשלמה פירוש שפתנו וכן גבי נודרין בעת לרא ק' הו"ל להרהר בלבבו והוא בדבור דמי כי הק"כ יודע מחשבות וכן גבי מלות וריו מה לריך להתודות בשפתים כי הם חרטה בלב די אלא כדי שכולם יתפללו וכולם יגדרו בעת לרא וכולם יתודו ואם היה מלות תפלה בלב בלבד לא היוו וכולם להרגיל האדם מקטנותו לתפלה שאם יאמר לו אביו או רבו להתפלל ואמר לו כבר אני הרהרתי בלבי וזהו כוונת הפסוקים לך רומיה תהלה אפי' רומיה ר"ל בלב בלבד נ"כ תהלת וא"כ ק' למה לריך בתפלה להו"ס בשפתיו וכן ולך ישולם נדר בלב בלבד ולמה לריך להו"ס בשפתיו ולכדור ויהי כמשיב שומע תפלה ר"ל מה שהק"כ שומע תפלה בדבור הטעם עדיך כל בשר יבואו ואם הו"ס בהרהר כל א' אומר אני הרהרתי בלבי וכן דברי עונות גברו מני דברי דיוקא שריך להתודות בפה גברו מני שהיא יתר כי הו"ס די בחרטה בלב דוקא לז"א כדי שכל בני אדם יתודו פשענו לשון רבים אתה תכפרם ולכן לריך ודוי בפה כדי שכל בני האדם מתודים עכ"ד :

וזהו קחו עמכם דברים ושובו אל ה' אמרו לוי כל תשא עון וגו' ונשלמה פירוש שפתנו וכי תימא למה לריך להו"ס בשפתים והו"ס די בחרטה בלב לז"א ארפא משוכותם לשון רבים אהבם נדבך כי שב אפי ממנו כדי שיחזור בתשובה כל בני אדם כולם לכן כל א' וא' יחזור בתשובה בקול רם כדי שיחזרו בתשובה כל ישראל :

א"נ קחו עמכם דברים ושובו אל ה' אמרו אליו כל תשא עון וקח טוב יוכן ע"פי מ"ס הרב ארץ הקיים (מזמור כה) על פסוק טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך א' במד' למז הוא טוב כשכיל שהוא ישר ולמה הוא ישר כשכיל שהוא טוב שמעתי שהטעם שנקרא הק"כ טוב כי הנה הו"ס הוא רחמים נמורים וכל דבר שהוא ישר הוא רחמים והם הו"ס בסדר תש"רן הוא דין וקשה למה יוד קודם לה"א ובח"ב ה"א קודם ליוד וז"ל ש"ר במספר קטן א' והו"ס קודם לה"א ובחמת בסדר הזה הוא אה"ה שם קדוש ונקרא נושפנא דמלכא ורמוז בפסוק א' ה' שמים ר' את ה' ארץ וקשה למה לא נכתב שם הו"ה כ"ה בח"ל'ק והתירוק הוא להורות תשובה אף שהאדם חטא ופשע ובעונו נתהפך בתשובתו מתקן הכל וזהו טוב למה נקרא הק"כ טוב גימ' ז' וזש הו"ה ית' הוא גימ' כ"ו לז"א כשכיל שהוא ישר שיהיה א"ל במקום יוד ומקשה למה הוא ישר ר"ל מאי איכפת לן שהוא ישר לז"א שהוא טוב רחמים ולריך ישר שאם אינו ישר הוא דין וקשה למה לא כתוב באלף לז"א על כן יורה חטאים בדרך להורות תשובה לרבים עכ"ד וזהו קחו עמכם דברים ושובו אל ה' שהוא רחמים נמורים ואמרו אליו כל תשא עון להורות תשובה שנכתב יוד ולא נכתב אלף ואמת הוא וקח טוב גימ' ז' שאלף במקום יוד ולמה לא נכתב אלף במקום יוד להורות תשובה לרבים וזהו וישוב אל ה' וירחמנו ואל לשינו כי ירבה

א"נ וישוב אל ה' וירחמנו ואל לשינו כי ירבה לאלים כי הנה כתב הרב ארץ הקיים מזמור כו ע"פ שפטי ה' כי הנה א' בפיוט ר"ה המקדים רחמים לרונו כי ה' כ"ה גימ'

כ"ו כמלוי כזה כ"ק ר"ו ארתיית ראשונות הן כ"ו ושניות הן פ"ו גימ' אלהים דין וזהו המקדים רחמים לרונו עכ"ד וזהו וישוב אל ה' וירחמנו שהוא רחמים ואל לשינו שהוא א' שניות אף שהוא דין כיון שק"ס להם הרחמים שכן תשיע להחזיר למוטב וזהו כי ירבה לסלוח מבח א' ראשונות שם הו"ה כ"ה רחמים נמורים נקרא וזהו לולי ה' שהוא רחמים אף שהיה לכ"ו גימ' אלהים פ"ו ע"י שהקדים רחמים לרונו אזי חיים בלעבדו וגו' וכעת החרבן אף שהקדים הו"ה רחמים לשה"ס דין לא הוציל וזהו זכור ה' מה היה לנו אף שהקדים רחמים לרונו אפ"ה הביטה ור"ה את חרפתנו וגו' :

א"נ וישוב אל ה' וירחמנו א' בזה חרש דף לא ע"א ע"פ קרוב ה' לכל קוראיו רלון יריאיו יעשה כי לריך האדם תמיד לחזור בתשובה שלימה כדי שישמע הא תפלתו ויעשה בקשתו לא בן אס הוא בעל עבירות הנם שומע האל תפלתו אינו עושה בקשתו משל למלך שהיה יושב ואחא בר נש ולעק לפניו והקשיב לכל דבריו ושתק הלך האיש א"ל עבדיו למה לא השבתו דבר א"ל שמעתי כל דבריו והקשבתו לכל לעקותיו אבל הוא רשע כי זה ימים טויתי אותו ועבר על דברי וזהו קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת אבל לא לכולם יעשה רנוס כי אס דוקא רלון יריאיו יעשה ואת שועתם ישמע ויושיעם וכו' ע"ש באורך וזהו וישוב אל ה' וירחמנו שיעשה בקשתו מפני ששכ בתשובה ובאמור וזהו קחו עמכם דברים ושובו אל ה' וע"ז אמרו אליו כל תשא עון וקח טוב שתעשה בקשתנו וזהו ונשלמה פירוש שפתנו שתכל תפלתנו כקרבנות ועולות :

דרוש לחג הסוכות

בסוכות תשבו ז' ימים כל האזרח בישראל יטבו בסוכות :

איתא בתורת כהנים פ' וז' וז' למען ידעו דורותיכם כי בסוכות קושכתי את בני ישראל כהולאי אותם מאמ"ר ר' הליעזר אור' סוכות ממשר' עקיבא אור' בסוכות ענני כבוד היו כהולאי אותם מאמ"ר מלמד שאף הסוכה זכר לילא"מ ע"כ :

חסרי ה' הזכיר תהלות ה' אשר עשה לישראל

כהולאי אותם מאמ"ר אשר נתן להם כבוד ומן וענני כבוד פירשו עליו ענני מד' רוחות העולם ומלמעלה ומלמטה והגין עליו דרך כבוד והיה הענן פולט לערב רב ולכל עמא דארעא ודווקא לישראל היה חוסף עליהם לאות ולמופת וליקר ולהוד' זה היה להם במדבר לצור ולהועיל לאות ולמופת לכל באי עולם לאמר הראיתם אלהי עולם שחיבב את ישראל חבל נחלתו והיו לגוי א' בארץ עם סגולתו והביאם לא"י ירושלים דדהבא עיר נחלתו וישבו בה איש תחת גפנו ותחת תאנתו וחיבבם כאב את בן ירמיה ברוב חיבה וגולה ורנה כפי גודל חבתו שציוה אותם לעשות כל שנה ושנה סוכה ולל זכר לענני כבוד ולללתו יוחר מחמתו ולהנהתו ולמחסה ולמסתור מחמתו ויסבך עלימו באברתו אור מקיף במחולתו ואור נואץ בסוכתו סבך נאה וטוב לישראל עם סגולתו ועי' מלוא ז' יוכו להיות נשמע לרורה ברור הקיים :

אז' בספרי פ' כהעלותך פ' פ"ג ע"פ וענן ה' עליהם יומם ד' עננים היו מקיפים לישראל ד' מד' רוחות העולם וא' למעלה וא' למטה וא' לפניהם להנמיך הנבואה ולהגביה הנמוך והורג הנחשים והעקרבים ומכבד ומרבה לפניהם והכי א"י במבילתא פ' בשלח והביאו רש"י ז"ל בפ' כהעלותך ע"פ וענן ה' עליהם וכתב הרא"ש ז"ל לא ידעתו מה פ' וא' למטה דקאמר שמורה שענן א' היה להם למטה מרגליהם ואם היכר כן מדוע לא יותה תו' לעשות א' למעלה וא' למטה ור' מארבע רוחותיה מאחר שהסוכה אינה אלא זכר לעננים שהיו מסככים מלמעלה

ולמטה ור' רוחות העולם כדכת' כי בסוכות קושכתי את בני עכ"ד ור' כ"ח ז"ל קו' תרנו תו' לקו' הרא"ש ז"ל רמזות הסוכה אינה אלא זכר לילא"מ וזה יגיע לאדם עי' שיטב בסוכה שילתה מרובה מחמתה זכר לענני כבוד שהגין עליהם בכל מקום מפני החמה והשריב ומוה יגיעו לזכרון שאר נפלאותיו ונוראותיו אשר עשה להגין עליהם כולא"מ והדבר ידוע שא' מלמטה לא היה מגין עליהם מפני החמה אלא להנמיך הנבואה ואין מזה זכרון לשאר מנות שהגין עליהם כולא"מ עכ"ד ור' בית השואבה ז"ל כה' סוכה אור' כ' תמה על הכ"ח במ"ש דהדבר ידוע שא' מלמטה לא היה מגין מפני החמה אלא להנמיך הנבואה והלא בפ' אומר בספרא ובמבילתא וברש"י ז"ל שא' שפניהם מנמיך הנבואה והגביה הנמוך וכו' משמע שא' למטה כמו להגין היה וכו' ע"ש :

ולקו' הרא"ש ז"ל תו' ה"ר כה"ש שם כי הנחת ענן למטה הוא כדי שלא יווקו רגליהם ולא יתפחו מפני רוב הליכתם בדרך מירי יום ביום כמ"ש רש"י ז"ל ע"פ ורגלך לא בלקה בדרך הולכי יחף שרגליהם נפוחות עכ"ד וא"כ בשלמא במדבר כשהיו יש' הולכים מ' שנה היה הענן מגין עליהם למטה שלא יווקו רגליהם ונושאם משא"ך אם אהכנו עושים זכר לענני כבוד לא יותה תו' לעשות זכר לענן שלמטה כיון שישיבתנו בסוכה אין מגיע שום נזק לרגלנו כי אין שם בסוכה הליכה כמו במדבר ולכן יותה תו' לעשות סוכה זכר לענני כבוד להגן מן החמה דשייך בסוכה ולא יותה תו' לעשות זכר לענן למטה לפי שאין שייך בסוכה עכ"ד כמלא לפי דברי הר' ז"ל יותה תו' לעשות זכר לסקך ורפנות לכל יום שרב ושמש דשייך בסוכה אבל זכר לענן שלמטה ר"ל שייך בסוכה לא יותה תו' ויהו וסכה תהיה ללל יומם מחורב ולמחסה וגו' ר"ל דווקא זכר למחסה ללל יומם כאמור וזהו בסוכות תשבו ז' ימים למען ידעו דורותיכם כי בסוכות קושכתי את בני ישראל וידעו ויזכרו זכר לענני כבוד שהגילם משריב ושמש וזהו לסקך ולרפנות אבל זכר לענן שלמטה שלא יוכר ונודע בסוכה לא יותה תורה זכר לעשות והנה כמה שקר הר' בעל הטורים ז"ל בא"ח סו'

סוכות ולמה יותה תו' ז' ימים לז' נגילה ונשמחה בו שמחת מלוא ולספר נסיו ה' לכל ימי השבוע כמ"ש הר' הלבוש ז"ל וכאמור :

וזהו שמע יס' ק"ה א' אחד כיר"ת שמ"ע ש' כעשה מ'לה ע'כני כבוד רמז לסוכה והיינו ז' ימי פסח וז' ימי סוכות והטעם לז' ה' אלהינו ה' אחד לזכור באלו הימים נסיו ה' ונפלאותיו ולהודיע שה' א' ושמו א' :

וזהו הסכת ושמע יס' היום הזה נהיית לעם לה' אלהיך הכוונה עי' הסכת אור' סכה ושם"ע ר"ת רמז למנה וסוכה שה' ז' ימים ולמה יותה תו' ז' ימים לז' היום הזה שה' ימי פסח וסוכות נהייתה לעם לה' אלהיך שמע יס' כמ"ש ה' ונפלאותיו בימים אלו ומודיעים לעולם שה' א' ושמו א' :

אז' כלך לדרך עמ"ש הטור א"ח סו' תרפ"ה והבאתי דבריו לעיל הטעם שזינו הק"כ ב' לעשות סכה בחו' תש"י ולא בחו' נוסף כי בניסן דרך כל אדם ליטב בלל סוכה ולא תהיה ניכרת לשם מלוא לא כן בחו' תש"י שאז כל אדם יולא מן הסכה ליטב בבית ואנחנו נלא מן הבית ליטב בסוכה אזי ניכר שעושים המלוא להשי' וזהו הסכת רמז למנות סוכה שעושין אותה בתש"י ולמה בזה החו' לז' ושמע יס' היום הזה נהיית לעם לה' א' שאז ניכר שעושים המלוא לשמוית' לא כן אם אנחנו עושים הסכה בחו' ניסן שאז אינו ניכר וכאמור :

א"כ הסכת ושמע יס' כי הנה ת"א אית ושמע ישראל והוא כי כ' הרוקח ז"ל ותרף דבריו כי שיעור הכשר סוכה הוא ז' טפחים על ז' טפחים ואם תכה ז' על ז' יעלה מ"ט טפחים ונכבה הוא יור טפחים ויור פעמים מ"ט עולה ת"ץ טפחים ועם הכו' טפח עולה ת"א והנה הסכת אותיות סכה והתרגום אית' לרמז לת"א טפחים והיור רמז לנוכח הסוכה (א"ל לזה כי אית' היא בלא יור ועיין ע"ר) ואורך ורוחב ז' עולה מ"ט טפחים וי"ט עולה ת"ץ כאמור והנה ת"ץ טפחים עילות אלבעות ש"ף תתק"ס כי כל טפח ד' אלבעות גודלים וזה רמז כי בסוכות קושכתי את בני ישראל וזהו ר"ת אלף תתק"ס אלבעות עולה חשבון טפחים של הסוכה ובהם קושכתי את בני :

תרכ"ה כי הנה יש' ילאו ממלרים בחו' ניסן ולמה לא יזינו לעשות הסוכה באותו הזמן וזינו לעשות הסוכה בחו' ה' תש"י לפי שחו' ניסן מתחיל ימי הקיץ ודרך כל אדם לעשות לל סוכה ליטב בה ולא תהיה ניכרת עשייתה לשם מלוא הכוונה ית' ולכן יזינו לעשות הסוכה בחו' תש"י שהוא זמן מתחיל ימי הנשמים ודרך כל אדם ללאת מן הסוכה ליטב בבית ואנחנו נלא מן הבית ליטב בסוכה בזה יראה לכל אדם שהוא מלוא המלך עלינו לעשותה עכ"ד :

ובזה פ"י המפרשים ז"ל כונת הכתוב בסוכות תשבו ז' ימים למען ידעו דורותיכם וגו' לכן יותה תו' לעשות הסוכה בחו' תש"י שהוא זמן הקור ואזי ניכר שמלוא הסוכה לש"ש משא"ך חס היה מלוא אותם לעשות בחו' ניסן לא היה ניכר לשם מלוא כאמור :

א"כ במ"ש הר' הלבוש ז"ל בא"ח סו' תרכ"ה למנה יותה תורה ליטב בסוכה ז' ימים לפי שהם כוללים כל ימי השבוע ורומזים כל הזמנים לזכור נוראותיו ונפלאותיו בכל הזמנים עכ"ד וזהו בסוכות תשבו ז' ימים והטעם ריאותה תו' ז' ימים לז' למען ידעו דורותיכם כי בסוכות קושכתי וגו' שעי' ז' ימים יזכור כל נסיו הש"ת כאמור :

וזה אלפי ג"כ טעם שזוה ה' לאכול ז' ימים מנה ככתוב ז' ימים מלוא תאכלו לפי שהוא כל ימי השבוע לזכור נסיו ה' שעשה עמנו במלרים וזה רמז כוונת הכתו' ז' מולקות לנרות אשר על ראשה הכוונה ז' רמז לז' ימי פסח לאכול מנה ז' ימי סוכות ליטב בהם בסוכה ולמה יותה תו' ז' לז' מולקות לנרות אשר על ראשה כי הנסים הם כמו נרות כי כמו הנר מאיר לעולם כך הנס שנעשה לבני ישראל שמשפירים בו כל העולם והוא מולקות כי כמו שהשמן מולקים מכלי אל כלי כך בני ישראל מספירים הנסים ז"ל וזהו מולקות לנרות אשר על ראשה כז' ימי החג לספר נסיו ה' אשר עשה לישראל ואילך וכן כז' ימי פסח מספירים נסיו ה' כל אשר עשה לישראל כאמור :

וזה כוונת הכתוב זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו הכוונה זה ר"ת ז' הסוכות ז' המנה היום עשה ה' דהיינו ז' ימי פסח וז' ימי

והנה ר"ת ה'סכק ו'שמע ו'שראל ה'יום הויה רמו לר' מיניס שכלולב שהס רומזיס לשס הויה כ"ה שהתרוג רמו לה' ולולב לוח' והדס לזוד וערכה לה' כמ"ש כס' נגיד ומלוח ד' ע"ב ע"ה וזל ד' מיניס שכלולב הס רמוזיס כד' או' של הויה כו ג' כדו הדס הס כנגד הזוד שיש כה ג' קולזו קוז עליון וקוז תחתון וגוף הערכה כנגד ה"ה רהשונה שיש כה כ' או' ר"ו וכנגדס ב' כדו ערכה והלולב כנגד הוה"ו וההתרוג כנגד ה"ה החרונה עכ"ד וכ"כ הר' כו זל בה"ס ס' תר"כא בשס הריקנעו זל והבילו הר' כהה"ט זל כס' הזו ע"ש :

והנה ידוע הטעם שהנו לוקחים ד' מיניס הללו הובא במד' וכוזהר שהוה רחיייה שאנחנו נולחין בדון כי בר"ה וכויה"ך עובריס כל העולם לפניו בכני מרון ולא נודע גוי נלח בדון ועל בן לוחה תו' ולקחתם לכם וכו' ד' מיניס הללו לוקח אותם בו' ימים הללו לאמר ליש' שנלחו בדון ולא הוה"ע כי מי שתופס ד' מיניס הללו הוה נלח דינה וזכו ע"י הסכת רמו לסוכה ור"ת הויה רמו לר' מיניס הללו ע"י נהיית לעס לה"ה שאז יאמרו בגוים יש' שנוטלים ד' מיניס הש נלחו בדון והס עמו ונחלתו לה כן הוה"ע וזה כוונת המשורר אזי יאמרו בגוים הנדיל ה' לעשות עם לה עם יש' שנוטלים ד' מיניס ושמיס בחגיגה ואו' אוה"ע הלו הנדיל ה' לעשות עמנו היינו אנחנו שמיס ולא יש' ה"כ מכח שיש' שמיס ונוטלים ד' מיניס ולא אנחנו על כן נודע לכל שהנדיל ה' לעשות עם ישראל וזהו תלפנס בסוכה מריב לשוכות הכוונה ע"י הסכת וד' מיניס שכלולב נודע מאן נלח דינה וזהו תלפנס בסכה מפני ריב לשוכות מאן נלח דינה וע"י הסוכה נודע מאן נלח דינה ישראל :

א"נ הסכת ושמע יש' עמ"ש טור ה"ח ס' תרכ"ה ע"פ ככוכות תשבו ז' ימים למען ידעו דורותיכם : תלה הכתוב מלות סוכה בינא"מ וכן כמה מלות תלה הכתוב בינא"מ וכו' וההירוק שס' ובר' ב"ח זל ביאר כונתו שיעקר כוונת מלות הסוכה בישיבתה כדו לזכור ינא"מ ואס לא ידע כוונת הסוכה בישיבתה כדו שיזכור ינא"מ לא קיים מלות סוכה כתקנה ולכן כ' הטור גבי סוכה לכיון בישיבתה לזכור ינא"מ

וכן גבי לוח' ס' ח' כ' הטור ג"כ ויכוון בהקטע"ג בלוח' שלוחו המקום להקטע"ג בלוח' כדו שזכור כל מלותיו לעשותם וכן גבי תפילין כס' כ"ה כ' הטור ג"כ ויכוון בהנחתו שלוחו ה' להניח ד' פרשיות או שיש בהם יחוד שמו וינא"מ ונ' מלות הלו כתיב בתו' גבי לוח' למען הזכרו : וגבי תפילין למען ההיה תורת ה' בפוך שכו' הוה שהתפילין הס הוה וזכרון כדו שיהוה שגור בפיו כי ביד חזקה הוליא"ה ממצרים : וגבי סוכה נמו כתיב למען ידעו דורותיכם כי בסוכות בהוליא"ה אותם מה"מ וכו' ע"ש"כ : הנה כוונה הכ"ח ככו' הטור זל לכיון בישיבת הסוכה זכר לינא"מ וכ' הר' מ"ה שס סק"ה משס הכ"ח זל :

המנס הט"ז שס ככו' הטור כתב דלח כהב"ח זל אלא שדעת הטור לכיון בישיבת הסוכה זכר לענני כבוד ולא לזכר ינא"מ אלא שקלה הכתוב המלוח בינא"מ כמו שאר מלות : וכן פי' כוונה הטור נמו הר' כו' זל דכוונה הטור דעיקר מלות הסוכה זכר לענני כבוד שהקיפן במדבר אחר שהוליא"ה ממלכים נמלא להר' כו' זל ולהט"ז זל לריך לכיון בישיבת הסוכה זכר לענני כבוד במלות הסוכה זכר לינא"מ וכ' הר' ה"ש"ה זל וטוב לכיון לשתיהם וכ"כ הר' בית השו' זל ס' ב' שהכיה בדיותה דת"ך שהכיהי אותה לעיל בהחלה דרושנו שריך לכיון בישיבת הסוכה זכר לינא"מ וכו' ולכסוף כתב ומ"מ עיקר לדינא שריך לזכור בישיבת הסוכה זכר לענני כבוד שהקיף ה' את אבותינו בהוליא"ה אותם מאמ"ץ עכ"ד :

וזה רמוז אהה כחר לי הכוונה ושיבת הסוכה לריך לכיון ב' כוונה ח' זכר לענני כבוד וזהו אהה סתר כענני כבוד ועוד זכר לינא"מ וזהו מזר הירני ע"י רני פלט תסוככני סלה שילה אליבא דכ"ע :

וזהו כוונת הכתוב הסכת ושמע יש' היום הזה נהיית לעס ע"ס ר"ת ע"נני כבוד מ'לרים לרמוז שיכוין בישיבת הסוכה זכר לענני כבוד וזכר לינא"מ וכאמור : ובהו ינא"ה אליבא דכ"ע : והנה תרגום של הסכת אליה יא' ל"ת ר"ת יש אומרים לוח' תפילין כס' הכ"ח זל כי הסוכה

עדר אהל מועד :

ומ"מ ע"י דבריו יש לרמוז כוונת הכתוב הסכת ושמע : כי הנה נמנא מלות סוכה נאמרה כה"מ וכן במע והיה הס שמוע ג"כ נשנו בערכות מואב כס' הדברים וזל הסכת ר"ל מלות הסוכה : ושמע ישראל ר"ל מלות ק"ש : היום הזה נהיית לעס : הו"ה הזה דווקא נלטה ולא קודם לכן וקאי על מלות ק"ש שנשנית בערכות מואב והסוכה נשנית כהאל מועד וכיון שנשנית לה נשנו כסיו לכן הזכיר שניהם : א"נ הסכת ושמע יש' : הסכת או' סכה ת' תר"ג לרמוז מ"ש כזוהר פ' פינחס ד' רכח ע"ב וזל לוח' פקודה דלאו אוהי שקילה לכל אוריותא כנוונה דה כל מלוח אוהי הויה י"ה עם שמי שס"ה ו"ה עם זכרו רמ"ח וכנ"ד כל מלוח אוהי שקילה לתר"ג ע"כ : וכן נמו מלות סוכה אוהי שקולה לתר"ג מלות וזהו ס"ה תר"ג ששקולה מלות ס"ה לתר"ג והטעם היום הזה נהיית לעס שסס הויה עם שמי ועס זכרו ג' תר"ג כאמור :

א"נ הסכת ושמע יש' או' סכה תורה לרמוז מ"ש ע"פ ולקחתם לכם ביום הראשון וכו' ראשון הוה והלא ט"ו הוה אלא ראשון לחשבון עונות כי בר"ה ויזקך ועש"ת עושה האדם תשובה ומתחרט על מה שעבר ועוזה מכאן ולהבא מלות ולדקות ועוסק בתו' וכן ד' ימים שבין יוה"ך לסוכות האדם עסוק בסוכה וד' מיניס שכלולב ובכרכו מועד אכל כיון שבא יום ראשון לסוכות אותה שעה יושב האדם כמלך בנדרד וחובר לו סבר התיר"ש וינא"ה"ו כי יזר לב האדם רע ואינו בא אלא מנוד אכילה ושתייה אותה שעה בעונות יועלו לדבר על המחיה ועל הכלכלה על הארץ יעל המזון על האנשים ועל הנשים אזי אותה שעה הוה ראשון לתשבון עונות ע"ז בלה תו"הק כמוזכר לבני אדם בדרך רמו הסכת סוכה תורה לעסוק בתו' בסוכה ואס אינו יודע לעסוק בתו' ישמע מחכס וזכו למע ישראל וע"י תהיה ישר ל נהיית לעס לה' לקיך שכל העולם יושבים בהכלי העולם ואתה עוסק בתורה ואו' הק"כ"ה עם זו ינא"ה לי תהלתו יספרו נסים ונפלאות שעשית לנו ולאבותנו :

ולוח' והפילין לריך : לכיון בהס זכר לינא"מ : זהו ל' ע"ן ידע"ו דורותיכם כי בסוכות הושבתו את בני בהוליא"ה אותם מאמ"ץ וזהו שריך ידיעה לידע במלות הסוכה לכיון לענני כבוד ולינא"מ שמים כהלכתן שילה אליבא דכ"ע :

א"נ הסכת ושמע יש' היום הזה נהיית לעס לה' אליהך : יוכן ע"י מ"ש הר' תוספות חדשי הגהות על המשניות ד' קס"ח ע"ב בטעם שסידר רבינו הקדוש מס' סוכה קודם מס' ר"ה שפר' מועדות נאמרה כפ' משפטים ור"ה ויוה"ך לא נאמרו שס רק כפ' אמור ופינחס וידוע שתורת כהנים כהאל מועד נאמרה ופ' משפטים כסיו נאמרה במ"ש הרמ"בן שנאמרה בעלמא בלילה ונמלא נאמרה מפי הנבורה סוכה קודם ר"ה כי מלות האמורים בת"ך לא נאמרו עד הקמת המשכן דהיינו בחו' ניסן בשנה השנית עכ"ד :

והנה יש לרקרק לכאורה דפ' סוכה ג"כ לא נאמרה עד פ' ת"ך שסס כתוב בפר' אמור בסוכות תשבו וכו' ודוקא חג האסיף כתיב כפ' משפטים חג בלא מלות סוכה אכל מלות סוכה בחג לה כתיב עד פ' אמור ושס כתוב ר"ה קודם חג הסוכות : וא"כ נסתר הטעם למה כ' ד"הק סוכה קודם ר"ה כיון ששניהם נאמרו בתו"ך כפ' אמור ור"ה קודם סוכה ומס' סוכה כולה שנויה לענין סוכות ודפנית ואפ' לישב בדוחק כיון שפרק ה' במס' סוכה איירי לענין קרככות שמקריבין פרים ואילים וכבשים בחג הסוכות וחג הסוכות נשנה כסיו קודם לאלה מועד לכן כתב ר' הקדוש סוכה קודם לר"ה כנ"ל :

והנה באמת דגס קרככות מוספין בחגים לא נאמרו עד פ' אמור ופינחס ושס נאמרה ר"ה קודם לסוכות וא"כ כל מס' סוכה נאמרה אחר ר"ה והגס שפ' משפטים כתיב עולת ראייה כדכתיב וראה כל זכורך וא"כ עולת ראייה של החג נשנית קודם ר"ה מ"מ במס' סוכה לה זכרה עולת ראייה אלא במסכת חגיגה ומס' חגיגה כתבה ד"הק בסוף סדר מועד : וא"כ נסתר מחמתו הטעם שב' הר' תוס' הדשים זל ועוד לפי דבריו למה כ' ד"הק מס' יומא קודם מס' סוכה כיון שר"ה ויוה"ך לא נאמרו כסיו

והנה אי במסרה וא פסוקין ראשיון וסופהון
 חד וא מנייהו בסוכות תשבו ז' ימים כל
 האזרח בישראל ישבו בסוכות לרמזו עמ"ש הר'
 תורה אור פ' סג ואל הנה כפי דעת חז"ל אין
 השכינה שורה אלא על משפחות המיוחדות
 שבישראל ורע אברהם אהב ה' ולא על הנשים
 וכן אמר הכוזב אין הנכבזה שורה רק על ישראל
 אזרחי וך המעשים ואם מנינו שלעבודיה נבואה
 היתה לסקה וזכרה חז"ל כי להיותו מורע ארום
 בחר בו ית' סינכא עליו רעה וכן בלעם ניבא
 על ישראל לתועלתו מפני שהושר לקללם אבל
 דרך טבע אין הכנה אל הנשים להנכבז אפי'
 שהיו לדיקים גמורים והסכה היא נגלית וען
 כי זרע אברהם היה בהם הכנה לנבואה מיום
 הולדת להיות נפשות נחלבות ממנו ית' שהיה
 הנפש יתירה האלהית אשר להם שהיה השלימות
 בכח ועי' המע"ט והשלימות בפועל תלך ההכנה
 ההיא מן הכח אל הפועל וישגינה אבל הנשים
 שנפשותם נחלבת משרי מעלה ונעדרת השלימות
 בכח אין להם אותה ההכנה ועם ששבו לרת
 ישראל והאל עיין עליהם לטובה עכ"ל לא יספיקו
 להשיג הנבואה והשכינה בעוד חיי חיותם להיות
 הכנת הנפש האלהית היתה חסירה מהם כי
 הנפש שלהם לא נחלבת מתחת כסא הכבוד וגם
 גופם היה ממוזג מחלבות חסירות ומרס כרות
 ואיך יתכן שילאו מן ההפך אל ההפך הן אמת
 כי אחרי הפרד הנפש מן הגוף אזי יהיו חללו ית'
 לשכר מעשיהם הטובים ועל כן תמלא כפי'
 נלבים שא' מר"ע אדם נלבים היום כלכס תיקון
 מלבס אלל השכינה כפי שלימותם ראשונה
 הראשים והם יב נשיאים מן השבטים ואחריהם
 הזקנים והם השופטים ואחריהם השוטרים והם
 המולאים לפועל מאמר השופטים ואחריהם
 המון העם ואחריהם הטף כי הם יותר חשובים
 מהנשים להיותם קרובים לאביהם ואחריהם
 הנשים ואחריהם הנשים שגראם מזה היותם
 יותר חסרי השלימות ורקוקים מדיבוק האלהי
 ולהיות שהסוכה תרמזו לענני כבוד והוא ענין
 לשכינה וזה ראוי יותר אל אזרחי ישראל ממה
 שיתייחס אל הנשים כי אין להם מלב אלל השכינה
 רק כרוחן לכן א' הכתוב במלואו ז' ב' גזירות
 הא' בסוכות תשבו ז' ימים וזו הגזירה כוללת

ההמון כלו כגד כאזרח הארץ כי הם חייבים בה
 להיות כלם חלק מה בשכינה אלהית ועוד קוד
 ואמר כל האזרח בים' ישבו בסוכות שהיא מלוא
 פרטית לאזרחי ישראל לברס זולת הנשים ולכן
 דיבר כנגדם ל' נסתר להיות הדיבור הא' לנוכח
 ההמון כלו אזרחים ונרים והדיבור הא' לקללתם
 והורה בזה כי השיבה בסוכה עם היותה מלוא
 לכלם היא יותר מיוחדת לאזרחים מפני שהם
 הראויים אלהים להיות השכינה חלה עליהם
 ביחוד ובעדס זכו בה בקללת גם הנשים עכ"ל ז'
 ועפ"י דבריו יובן מ"ש הפ' בסוכות בסכות כ"פ
 תחלה וקוף גם יתישב ג"כ בתחלה אמר
 תשבו לנוכח ולבסוף אמר ישבו ל' נסתר וכאמור
 בדברי הרב ז' :
א"נ כמ"ש בזה"פ אמור ד' קנ ע"כ וז'ל
 בקדמיתא כתיב תשבו ולבחר ישבו
 קדמיתא לאושפיוזי תניינא לבני עלמא כי הא'
 דרב המנונא סבא כד הוה עייל לסוכה הוה
 חדו וקאים על פתחא דסוכה מלגאו ואמר כומן
 לאושפיוזי וכו' תיבו אושפיוזי עלאין וכו' תניינא
 לבני עלמא דאית ליה חולקא בעמא וכארעא
 קדישא יתיב בללא דהימנותא לקבלא אושפיוזי
 וכו' ובעי למחדי למסכני מ"ט בנין דחולקא
 דאושפיוזי דומין דמסכני הוא וכו' ע"ש :
 ועפ"י נכתב מ"ש הפ' בסוכות בסוכות כ"פ
 גם נכתב ג"כ בתחלה אמר תשבו לנוכח
 לאושפיוזי ז' כותי ברית דקיימי בכל סוכה
 וסוכה ולבסוף אמרו ישבו כל' נסתר לכל יש'
 לפי שכל א' וא' בביתו יושב בסוכה וכאמור
 בזוהר : (ע"י להר' ש"ך ע"הת שקדמיני בזה) :
א"נ כ"פ בסוכות בסוכות עפ"י ראוי בגמ'
 סוכה ר' יהודה או' אין חיוב מלות סוכה
 אלא בד' מינין בלבד דהיינו כפות תמרים והרס
 וערבה ואתרוג וק"ו ומה לולב שאין חיובו לא'
 ביום דווקא ולא בלילה אין מלותו אלא בד' מינין
 בלבד סוכה שחיובה ביום ובלילה אינו דין שאינה
 חייבה אלא בד' מינין בלבד א"ל כל דין שתחלתו
 להחמיר וסופו להקל אינו דין דהיינו שאם לא
 מלא מיד' מינין ליבטל ממלות סוכה ולכן אינו
 דין ע"ש :
 ועפ"י יתבאר עפ"י כוונת החכמים דיש כ' מיני
 סוכה א' מיד' מיניס וכזה יולא אליבא

דכ"ע והב' חוץ מיד' מיניס לפי דברי חז"ל גם
 נכתב בתחלה שאמר תשבו לנוכח עפ"י מ"ש
 למעלה ולקחתם לכם פרי עץ הדר כפות תמרים
 וענף עץ עבות ובללו בסוכות תשבו ז' ימים
 מיד' מיניס הללו הנו' לעיל ולבסוף אמר ישבו
 בסכות ל' נסתר שאפי' חוץ מיד' מיניס הללו
 שלא נזכרו כאן ג"כ ינאו מלות סוכה כס'
 החכמים ז'ל וכאמור :
 והר' ש"ך על החו' פ' אמור ד' ת"ץ ע"ה פ"י ע"מ
 דאוי' במד' א"ר יוחנן עתיד הק"כ בה לבשות
 סוכה ללדיקים מעורו של לוייתן שנא' התמלא
 בסוכות עורו וכללל דגיס ראשו וזה עושים לו
 סוכה לא וזה עושים לו לללל פי' סוכה בלא
 דפנות שנא' וכללל דגיס ראשו וזה עושים לו
 לללל לא וזה עושים לו ענק שנאמר וענקים
 לגרנרותיך וזה עושים לו ענק לא וזה עושים
 לו קמיע שנאמר ותקשרנו לנערותיך והשאר
 פורסו על חומות ירושלים וזיוו הולך מסוף
 העולם ועד סופו שנא' והלכו גוים לאורך :
 ועפ"י המד' יתבאר כוונת הכתוב בסוכות תשבו
 ז' ימים אמר לנוכח לכל ישראל היושבים
 בסוכה בעוה"ז כל האזרח בישראל ישבו בסוכות
 רמזו לע"ת על סוכת לוייתן ואמר כל האזרח ל'
 יחיד ואח"ך אמר ישבו ל' רבים לרמזו עמ"ש
 במד' הנו' שכל א' וא' ישב בסוכה הראויה לו
 שאינן שוין יש שיושב בלל סוכה ויש שיושב
 בללל כלל דפנות שהיא סכה בלא דפנות וקרא'
 לללל כי כשיקטין הדבר מוסיפין אותיות כמו
 אמנון אמינון כן כאן להקטין הענין אמר לללל
 כלומר שעושים לו סכה בלא דפנות אלא דווקא
 לל על ראשו עוד כתב הש"ך ז'ל עפ"י מאי ראוי'
 בגמ' א"ר שמלאי לעת"ל מתקבלים ובאים כל
 אה"ע בערבוביא שנא' כל הגוים נקבטו יחד
 או"ל הק"כ ה' אל תכנסו בערבוביא אלה תכנס
 כל אומה ואומה נכנסה מלכות ארס תחלה וכו'
 נכנסה מלכות פרס אחריה וכו' אומרים לפנינו
 רב"שע תנה מראש ונעשנה או"ל שוטים
 שבעולם מי שטרם בע"ש יאכל בשבת ומי שלא
 טרח מה יאכל ואע"פ כן מלוא קלה יש לי וסכה
 שמה לכו ועשוה ואמאי קרי לה מלוא קלה דלית
 בה חסרון כיס מיד כל א' וא' הולך ועושה סוכה
 בראש גגו והק"כ בה מקדיר עליהם כתקופת

תמוז מיר כל א' וא' מבעט בסוכתו ויולא שנא'
 נכתקה את מוסרותימו מקדיר והא אמרת אין
 הק"כ בה בא בטרוניא עם בריותיו משום דישרש
 נמי זמנין רמסכה תקופת תמוז עד החג ולא
 מבעטי והק"כ בה יושב ומשחק עליוהם שנא' יושב
 בשמים ישחק עכ"ל :
 ועפ"י הגמ' יתבאר הכתוב בסוכות תשבו ז' ימים
 לנוכח לכל יש' היושבים בסוכה כל האזרח
 בים' ישבו בסוכות ל' נסתר לרמזו שישראל אע"פ
 שפעמים תמשך תקו' תמוז עד החג והשמש
 חמה מאד חפ"ה ישראל ישבו בסוכות משא"ך
 או"הע לעתיד כשתלא חמה מנרתקה מבעטיין
 ויולאין חוץ לסוכה :
 עוד כ' הש"ך דאוי' במד' בסוכות תשבו ז' ימים
 ז'שה ושכה תהיה ללל יומם א"ר לוי כל מי
 שמקיים מלות סכה בעוה"ז א' הק"כ הוה עשה
 סכה אפי' מסיד עליו מחמתו של יום הבא ר'
 ינאוי ור"ל אמרי אין גיהנם לעת"ל לא יום הבא
 וליהט אותם לרשעים כמ"ש כי הנה יום בא
 בווער כתנור והיו כל זדים עושי רשעה לקס וכו'
 באותה שעה הק"כ בה עושה סכה ללדיקים ומטמין
 אותם בתוכה שנא' כי ילפניי בסכה ביום רעה
 עכ"ד :
 ועפ"י יתבאר הכתוב בסוכות תשבו ל' נוכח
 לכל ישראל היושבים בסכה בעוה"ז כל
 האזרח בים' ישבו בסכות ל' נסתר לרמזו
 לעת"ל כשיבוא יום הבא ללהט הרשעים אזי
 הלדיקים ישבו בסוכות שעושה להם הק"כ בה
 כאמור כל יש' יש להם חלק לעו"ה הב' דווקא
 אותם הרשעים שלא חזרו בתשוב' כל ימיהם
 שעומדין במדרס אזי אותם ילהט אותו היום
 הבא וכאמור :
 ועוד כ"ל ע"פ תלפנס בסכה מריב לשונות
 עמ"ש בזה"פ אמור מאן דתיב בללא
 דמהימנותא לא יהיה עבד לעבדי עבדין ומאן
 דלא יתיב בללא וכו' יהא עבד לעבדי עבדין
 כמו שמצינו גבי אהרן שמת ונסתלקו ענני כבוד
 אזי וישמע הכנעני מלך ערד וילחם בישראל
 וכנען עבד לאחיו ואחיו עבדים ליש' וכו' ע"ש
 וזהו תלפנס בסכה ע"י תנלל מריב לשונות
 אה"ע וזה כוונת הכתוב הס'כת או' הס'כת
 ושמע ישראל ע"י נהיית לעס לה' אלהיך ולא

לאו"ה וכאמור :

והנה או' במד' של אותו זמין לר' עקיבא למת
התם שמחים בחגיגה וקרא כתוב חדשים
ומועדיכם שנה נפשי ח"ל מי כתיב חדשי
ומועדי שנה נפשי ח"ל מי כתיב חדשי
הכוונה אם אתם שמחים בו לקיים מצותי ית'
הוא שכתוב ושמתם בחגך אמנם אם אתם
עושים בו עובות כמ"ס פסוק היו עלי לטורח
הטרחתם אותי לברוח ממנרים אוי שנה
נפשי ועפ"ז יש לפ' כוונת הכתוב והגותם
אותו חג לה' דייקה לזמנו ית' ולא תעשו בו
עובות או' בחדש הז' הסוגו אותו כל יומים
ולא יקשה בעיניכם שנה נפשי וזה כוונת
הכתוב שהיום דבר כד"ש העלוה שכתוב
ושמתם בחגך ואז יישה לך שנה נפשי
ל"א חלקה שם העשה לו חילוק ש"ס חדשים
ומועדיכם וכאמור וזמק סוכות אמ' דר' ג'
מ"ט טפחים לרמוז שיעור סוכה ז' על ז'
טפחים עולה מ"ט

ועוד הסכת ושמע ישראל לרמוז מ"ט כש"ע
בהג"ה סי' תר"כ ומלוא לתקן הסוכה
מיר אחר הכפור ואי' במד' ע"ד וילך עשו
לדרכו שעירה ויעקב נסע סכ"ה וזהו
הס' כת' ר"ת הסוכה סמוך כפור תעשה ועוד
כ"ל הס' כת' או' ס' כה ת' ככר לרמוז מ"ט
במד' תחומה פ' ויגש אמר רשב"י אמר הק"כ
לישרל הו' מכבדון את המלות שהם שליחי
ושלוחו של אדם כמותו ע"כ ולכן יוכר
האדם למלות הסוכה סוכה נאה ויזע כרים
ובסלות נאים וכל מעשיו בכבוד נעשים כי
הוא שליח דרחמנא ושלוחו של אדם כמותו :
והנה ר' מניס ר"ת שנה אע"ל אחרון
ערכה לולב הדם וזרז לנענעם לר'
רוחות ומעלה ומטה הרי נענעוים וכל
רוח ג' פעמים הרי נענעוים ור"ס מנענעוים
ח' כהורו וב' באנא ה' הושיעה נא וא' בהורו
בסוף הרי ע"כ והו' אע"ל ר"ת אחרון
ערכה לולב הדם על כתיב גי' ע"כ שמנענעוים
וע"כ פעמים והו' אע"ל בתמר אוחז
בסנסניו ונקדים מ"ט ח"ל אין מברכין על
אחריו ולא על הדם וערכה לא על לולב לפי
שמיני גבוה מכל האילנות והו' אמרתי

אע"ל ר"ת אחרון ערכה לולב הדם ואכני
הרוחה שמכריזין על הלולב והו' בתמר ל"א
אוחז בסנסניו מלשון סנסני תמרה שהם
ענפים הגבוהים שבראש התמרה כלומר שהו'
גבוה מכל האילנות לכן מברכין עליו רוקא
והנה ר' מניס הללו הם רמזי אחרון רמז
לענוה כי הוא קטן הכמות ורב האיות כן
לירך הבן אדם מקטין עצמו לפני הש"ת ולפני
בני אדם ורב האיות במלות ומע"ט וכעסק
התורה יומם ולילה

ערכה רמז למדת השלום והאחות כי הנה
או' בגמ' שבת פ"ה והאח לפניו מכוונת
רב אמר אחוה ופי' רש"י ז' ערכה ההוא
דאמר להו מאן בעי אחוה אשתכח ערכותא
כמלא ערכה נקריא אחוה למדה שלום בין
איש לרעהו ככתוב ואהבת לרעך כמוך לכן
כל אח אהוב ואהב אהבה בש"ה אהבה
בלוב' תרויהו איתנהו הפה והלב יחד ישאו
קולם לאהבה רבה ביניהם :

לולב רמז לו לב ליל"ט ומבטל לול' ה'
כי היל' קר לפי שהוא מחטיף הרשעים
ומקשה לב ונעשה אכן ככתוב והסרותי את
לב האבן מבשרכם ונתתי לבם לב בשר
אמנם הדרוקים שהולכים בתמימות לבם עמם
ללכת בדרכי יושר בעלת ילגע והו' לו לב
שלו עמו ולא כמו הרשע שלבו כל עמו
אלא נעשה לאבן :

הדם רמז שיהא בן אדם כמו הדם שנהנים
ממנו כדיו נוחח כן לירך הדרוק
להוכיח את בני האדם שיהו נהנים ממנו וכבר
הפליגו בזוהר אנרא דמוכה לקיובא והו' לית
קץ לאנרא דיליה ולכן הבן אדם יחז את רוחו
ולו ישיב את ידו אדם למוטב בת"י ומע"ט
מכח שידרוש להם דברי מוסר ודברי כבושין ודיני
מלות התורה כל א' וא' כומנה :

הכוונה הדרוקים עם בעלי תשובה דודי לפנתו
לך כולם נלכס לפני' לעוכרו שם ח' :
ברוך הבא בשם ה' ברכוכם מבית ה' אל ה'
ויהי לנו הנה כתיב ויקרא אלהים לאור
יום ולחשך קרא לילה ואי' במד' מדלא כתיב
ולחשך קרא אלהים לילה מכאן שאין הק"כ
מיחד שמו על הרעה ע"כ ורכיזי אשכנז ז'ל
הק' דהלא כתיב ויקרא אלהים ליבשה ארץ
ולמקוה המים קרא ימים ולא כתיב קרא להים
ימים וא"כ אין מכאן ראיה שאין הק"כ מיחד
שמו על הרעה והו' ויתרון ארץ מכח יתרון
ארץ שלא כתב בני ים שם ה' בכל היא שמלת
ה' חוררת על הכל וכו' עי' בספרתם :

ול"כ לישב כונת המד' שאין הק"כ מיחד וכו'
כי היה ז"ל ויקרא אלהים לחשך לילה
ולאור קרא יום ולסיים כפי טוב (גם שכן הסדר
ויהי ערב ויהי בקר) (ע"ד) כמו גבי יבשה
זים שכתב היבשה קודם לים והים כתב לבסוף
שהוא חסד וסי' טוב ולסיים כפי טוב וא"כ מכאן
שאין הק"כ מיחד שמו על הרעה כ"ל והו'
הפך ים ליבשה ר"ל הו' לל ויקרא להים למקוה
המים ימים וליבשה ארץ כמו גבי אור וחשך
ש' אור קודם לחשך ה"כ הו' לל המים קודם
ליבשה לזה השיב כ' תשובות א' כנהר יעברו
ברגל הכוונה לזה הקדים יבשה לים כי הים
נמו נעשה יבשה בעת ק"ם ובעת קריעת הירדן
וזהו יעברו ברגל וב' שם נשמחה בו ר"ל מ"ט
ליום באחרונה משום לסיים כפי טוב ומה שלא
סיים באור לפי שאין הק"כ מיחד שמו על
הרעה וכאמור :

והו' ברוך הבא בשם ה' שמזכיר שמו של הק"כ
עליו והראיה אל ה' ויהי לנו שגבו אור
וחשך הזכיר שמו של הק"כ על האור ולא על
החשך לנו גי' אלהים לומר שהזכיר שם אלהים
על האור ולא על החשך :

אסרו חג בעבותים או' בגמ' סוכה סכה ישנה
כ"ט פוסלין דס' חג הסוכות תעשה לך
ז' ימים הכוונה סרס המקרא ודרשהו תעשה לך
לשם חג וב"ה מכשירין דס' חג הסוכות תעשה
לך ז' ימים לעשות סכה כח"ש דאם לא עשאה
בתחלת החג עושה אותה כח"ש וב"ה אין
לעשות סכה כח"ה והו' אסרו חג בעבותים

לרמוז ככ"ה דס' ל' שלא לסרס המקרא לא מלת
החג עם העבותים ר"ל מלות הפסוק תעשה לך
ז' ימים עבותות אהבה לומר שמוטר לעשות
סכה כח"ה והו' ער קרנות המזבח שהו' יום
ערכה יום ז' שמבואים ערכה וזקפים אותם
בדרי המזבח ועל גבי המזבח לומר שמוטר
לעשות סכה כח"ה המ ער יום שביעי :

או' כבעל הטורים אל המקום אשר אר' אר' בני'
בעב"נים מלמד שהיו העבדים הולכים לפניו
ומראים לו הדרך עכ"ד והוא רמז לבניו
כשילאו ממנרים היו ענני כבוד מראים להם
הדרך ומשום הגבוה והנמוך וזה רמז כימי
לאחד מה"מ אר' לנו פלאות לרמוז לעננים
שהם גי' אר' אר' שמראים להם הדרך כדרך שהיו
מראים לאה"ע לכן ליל ח' דסוכות רמז
לאה"ע וזה רמז אל ה' ויהי לנו אסרו חג
בעבותים רמז לחג הסוכות שהוא רמז לענני
כבוד שהוא גי' אר' אר' :

יחזק א"ע ליל ב' דסוכות
הנה יום ב' דסוכות נוסף המים וסי' ב' ו' ואי'
בגמ' ביום ב' כתיב ונסכיהם וביום ז'
כתיב ונסכיהם וביום ז' כתיב כמשפט מ"מ
מים מכאן רמז לניסוך המים מן התו' וביחזק
כתיב ויחפרו עבדי יחזק כנחל וימלאו שם באר
מים חיים וגם מלת כנחל גי' סוכה עם הכולל
לכן ליל ב' דסוכה רמז ליחזק ח"ע :

יעקב א"ע ליל ג'
הנה יום ג' רמז ליעקב א"ע דכתיב ביה
ויעקב נסע סכות לכן ליל ג' דסוכה
רמז ליעקב ח"ע :

מר"ע וההרן ליל ד' דסוכה
שהם היו במדבר כשהיו ישראל בסוכות דכתיב
כי בסוכות הושבתי את בני ישראל
בהולאי אותם מ"מ

יוסף הדרוק ליל ו' דסוכה
דוד המלך ע"ה ליל ז' דסוכה
דכתיב גבי אוריה הנה ארוני יואב ועבדי
ארוני יושבים בסוכות ומסתמא כשהיה
דוד במלחמה היה ג"כ יושב בסוכות לכן
ליל ז' דסוכה רמז לרה"מ ע"ה :

זי

הל' לעת'ל יבואו או"הע ויאמרו למה לא נתת לנו את התורה... שאלה כפית עלינו והש"ה משיב להם מלוא קלה יש לי וסוכה שמה וכו' וה' שוקק עליהם ע"כ... וסמך ליה אז ידבר אימו באפו ובחרונו ובהלמו או' בארץ החיים על התהלים על פסוק הנו' למה בכל השירות מתחיל באז לפי שהוא מורה על יחוד קב"ה הו"ה אותיות שהם ח' אותיות וכן סו'כה אותיות כו' ה"ס שהוא גי' הו"ה אותיות.

וזהו או' ידבר אימו ר"ל על ענין סוכה ובחרונו שילאה חמה מנרתקה ובהלמו ויבעטו בסוכה וילאו וזהו יגשו או' ידברו ודו"ק: **שד"ש** רפנות לסוכה שתים כהלכתן ושלישית אפי' טפח רמו כתב מה"רס לשיך ז' פר' אמור כי טוב העו"הו שלושה בני חיי ומזוני ושנים שהם בני חיי טוב לנבר להשתדל ולבקש מאת האלהים יהיו לו כהלכתן גדולים וטובים אך בשלישית שהיא מזוני אפי' טפח יסתפק במועט ולא יטרך לבריות עכ"ד.

ולי נראה כי ידוע חיי העוה"ז נחלקים לג' חלקים עליוה עמידה ירידה והנה ימי העלויה הם ימי קטנות ובחרות ואין כל אדם יכול לסגל בהם מלות ומע"ט ועסק התורה כמלמד ולכן אפי' מעט עסק בהם עולה לו לחשבון גדול משא"כ ימי העמידה וימי הירידה לרוב שיהו שתים כהלכתן וזהו שתים כהלכתן ושלישית ימי העלויה אפי' טפח א"כ ימי הירידה אינו יכול לסגל מלות ומע"ט כמלמד מחמת הזקנה והשיבה וזהו ושלישית ימי הירידה אפי' טפח:

בסכות תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסכות כ"ל לרמוז בזה הפסוק ז' אושפיון עליון ז' כותי ברית ליל א' א"ע דאו' בוז"הק בראשית דף רמו ע"ה וז' ואברהם ז' ימים אקרי וכו' ע"ש וכתב בהגהות הרמ"ז וז' כ"ל שהוא סוד שנקרא יומא דכליל כלשו יומי עכ"ד וזהו בסכות תשבו ז' ימים רמו לא"ע ע"כ כ"ל האזרח רמו לאברהם ליחזק וליעקב דכתיב

בהו בכל מכל כל אברהם דכתיב וה' בירך את אברהם בכל יחזק דכתיב ואוכל מכל יעקב דכתיב וכו' יש לי כל ה' א"ה זר"ח ה' א"ר"ת אהרן הכהן זר"ח למר"ע דכתיב ביה כי קין עור פניו בישראל רמו לרה"מ"ע דכתיב ביה ולא תכבה את נר ישראל כי הוא כלול מכל ישראל כמ"ש רש"י ז' בפר' חקת ע"פ ושלח ישראל מלאכים ובמקום אחר אומר וישלח משה מלאכים הכתובים לריכס זל"ז זה נועל וזה פותח שמשה הוא ישראל וישראל הם משה לומר לך שגויא הדור הוא ככל הדור ע"ש וה"כ גבי דור המ"ע הוא ישראל וכאמור י"ש"בו רמו ליוסף הדריק י"ש"בו ר"ת יוסף שליט במגרים וגו'.

כ"ל לפרש מומור אלהים יחננו ויברכנו רמו לז' אושפיון עליון פסוק אלהים יחננו ויברכנו וא"ר פניו אתנו סלה רמו לא"ע ע"כ כמ"ש לעיל ע"פ אל ה' ויאר לנו פסוק ב' לדעת בארץ דרכך בכל גוים ושועתיך רמו ליחזק א"ע דכתיב ביה ואוכל מכל פסוק ג' יודוך עמ'ים אלהים יודוך עמ'ים כולם רמו ליעקב א"ע שבירכו אביו ויתן לך האלהים יעבדוך עמ'ים פסוק ד' ישמחו וירננו לאומים כי תש'פוט עמ'ים מישראל רמו למר"ע דכתיב ביה ויהי בישראל מלך והיה שופט את ישראל דכתיב וכל דבר הקשה יביאון אל משה פסוק ה' יודוך עמ'ים אלהים רמו לאהרן הכהן דכתיב בשבט לוי יודו משפטך ליעקב ותורתך לישראל ברכ ה' חילו מחן מתנים קמיו פסוק ו' ארץ נתנה יבולה רמו ליוסף הדריק ע"ה דכתיב ביה וליוסף אמר מברכת ה' ארנו ממנו שמים מטל וממנו ארץ ומלואה פסוק ז' וברכנו אלהים וייראו אותו כל אפסי ארץ רמו לרוד המ"ע דכתיב ביה שכל דוד מכל עבדיו שאל וילא שמו מאד והיה לוחם מלחמת ה' בכל הגוים:

יפת אלהים יפת וישכון באהלי שם הנה כתבנו לעיל משם הרוקח ז' כי הנה הכשר סוכה הוא ז' טפחים על ז"ט עולה מ"ט טפחים וגובה הסוכה הוא עשרה טפחים וז"ד פעמים מ"ט עולה ת"ץ טפחים וזהו יפת גימ' ת"ץ ליפת זו ישראל הנה בתורה דכתיב

בה הנחמדים מזהב ונופת לופים וישכון באהלי שם בסוכה שושכים בה בני שם וע"ז ויהי כנען עבד למו דאו' בזהר אמור ד' קג ע"ה בגין דוכה כנען דא אליעזר עבד אברהם לשמשא לאברהם אבינו דיתוב כלל דמהימנותא זכה למיפק מההוא לטייא ואקרי ברוך וכו' ע"ש וזהו כנען עבד למו:

כתב הרב נגיד ומלוא דף ע"ב ע"ה וז' ד' מיניס הם רומזים בד' אותיות הו"ה כי שלשה בדי הדס הם כנגד הו"ה הית בה תלת קולין קון עליון וקון תחתון וגוף והערכה כנגד ה' ראשונה שיש בה ב' אותיות ד' וכן נגד ב' בדי ערבה והלולב כנגד הו"ה והאחרון כנגד ה' אחרונה עכ"ד:

זה היום עשה ה' נגילה ושמחה בו או' בגמ' סוכה דף מז ע"ה א"ר יוחנן אומרים זמן בשמיני של חג ואין אומרים זמן בשביעי של פסח לפי שהוא חלוק כב' דברים סוכה ולולב וניסוך המים ומקשה והרי ז' של פסח חלוק באכילת מלוא דאמר מר לילה ראשונה חובה מכאן ואילך רשות ומשני הכי השתא התם גבי פסח מלילה חלוק (ר"ל לילה ראשונה חובה מלילה ולילות אחרים רשות) מיום אינו חלוק ופיר"ש ז' דאף ז' ראשון רשות הכא גבי שמיני של חג אפילו מיום חלוק לפניו ועוד גבי ח' של חג חלוק מלפניו אכל גבי ז' ש"פ חלוק לפני פניו ופיר"ש שביעי חלוק מיום ראשון ד"ט רב פפא אמר הכא כתיב פר התם כתיב פרים ופיר"ש ז' כל ימות החג כתיב פרים ויום ח' עלת כתיב פר רב נחמן בר יחזק אמר הכא כתיב ביום והתם כתיב וביום ופיר"ש ז' כל ימות החג כתיב וביום וביום השלישי וכן כל ימות החג ויום השמיני כתיב ביום בלא וא"ו לומר שהוא חלוק מלפניו רב אשי אמר הכא כתיב כמשפט התם כתיב כמשפט ופיר"ש ז' גבי יום שביעי כתיב כמשפט ויום שמיני כתיב כמשפט עכ"ל:

נמלא יום שמיני עלת חלוק מימי החג מכמה חילוקים א' מסוכה ב' מלולב ג' מנסוך המים ד' כתיב פר ה' כתיב ביום ו' כתיב כמשפט וזהו זה היום עשה ה'

זהו יום שמיני עלת נגילה ושמחה בו ר"ל שנאמר שהיינו שהוא חלוק מימות החג כששה דברים וזהו רמו ב' בואו ר"ל ששה דברים האמורים:

רמו לז' אושפיון

א רמו לאברהם אבינו ע"ה

ב רמו ליחזק א"ע דכתיב כי ביחזק יקרא לך זרע ב' יחזק:

ג רמו ליעקב א"ע דה"ל יחזק אביו הוא גביר לאחיד:

ד רמו למר"ע דכתיב משה ידבר:

ה רמו לאהרן ה"ה ר"ת אהרן הכהן:

ו רמו ליוסף הדריק דכתיב ויוסף הורד מגרימה וא"ו יוסף:

ז רמו לרוד המ"ע דכתיב והמלך דוד יקן ו' יקן ז' ק"ן שקנה שם ז':

הש"ר ח' רוד מאיר אשכנזי נר"ו הביא עמו ספר עיטור סופרים חידושי תורה וברך ט ע"ה הביא קשיית א' מ"ש בגמ' סוכה דף לב ע"ב לענין הדס שענבו מרובים מעלו פסול ורא"ב ש"ל מלקטן לאכול ואית ליה הושענא אחריתי וכתב רש"י ז' דאין כאן תיקון כלי דלא לריכה להכשרה ולא דמי לפסיק רישיה דהתם איכא נטילת נשמה ממה נפשך והכא ליכא תיקון כלי עכ"ד נמלא דאס אית ליה הושענא אחריתי אין כאן תקון כלי ומותר וק' דאו' בגמ' בילה ד"ז ע"ב לענין אס עבר וכישל בלא עירוב אוכל או אינו אוכל ומכא נמ' שם המעשר פירות בשבת כמוזר לא יאכל אלמא אחרון רבנן לגבי עונג שבת שלא יאכל ומשני דאית ליה פירי אחרוני ולס' רש"י ז' ה' באית ליה פירי אחרוני לא חשיב מתקן ואמאי לא יאכל אמנס יש לתרץ דשחתי תיקון לצורך מלוא מתיקון לצורך אכילה תקון לצורך מנוח מותר תקון לצורך אכילה אסור וע"ל רבני הפרשת תרומות ומעשרות יש לתא דמקדים כמ"ש הרמ"ב פ"כ מה' שבת ה"ד ע"ש:

ועפ"י פירשתי בוונת הכתוב אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם הכוונה לענין תקון אכילה אינו נאכל וזהו אשר יאכל לכל נפש הוא תיקון אכילה לבדו יעשה לכם ולא

תעשו תיקון משא"כ תיקון לצורך מלוא מוחר
וזה למען תזכרו ועשו'תם את כל מצותי ר"ל
עשה ל' תיקון תקון לצורך מלוא מוחר לתקון
אכל תקון לצורך חכילה אסור לתקון ועוד
דהמעשר הוא מקדים ואסור להקדים בשבת
וזה והייחס קדושים לאלהיכם ע"י תרומות
ומעשרות מקדישין לאלהיכם ואסור להקדים
בשבת ומלת קדושים כאו אמר מקדישים:

דרוש רראש השנה

איתא בירושלמי סוף מסכת ר"ה וז"ל ככל
הקרבנות כתיב והקרבנס ובר"ה
כתיב ועשיתם אמר הק"ה מה מעלה אני עליכם
ע"י השוכה כאו נעשיתם כריה חדשה ע"כ
יחדד דה"ה וילפת דגבר כבוא יום הדין
והנורא יום השכון לכל נכרה
דין אמת ומשפט ישר ומשרה ברה ישוב
וישפט מעשיו כל מה שעשה בתחבולות
ומריכה ולפני אהים יצק ויכנה כריה
רבה לאמר הדין יזה"ר החטיא אותי ולא
יכולתי לו כי הוא מאש ואני כשר ודס תולנת
ורמה אולי יחנן ה' לבאות עליו למחול לו
עונותיו ולכתוב אותו בספר החיים של
תורה ולכן לייך אדם בחו' אול לעסוק
בתורה ובמלות לקרות ס' תהלים ולשמור השבת
בזמירות מרובה ולהרבות בגדקה כיד ה'
עליו הטובה כדי לבוא יום ר"ה מלא מלות
וזכויות ברחבה וזה אפשר רמז כוונת הפסוקים
כי יקרא קן לפור לפניך בדרך ככל עץ או
על הארץ אפרוחים או ביצים שלח תשלח
את האם והא הבנים תקח לך למען ייטב
לך והארכת ימים הכוונה כי גימ' ל' רמז
לחו' אול יקרא קן לפור שריק לקרות
ס' תהלים שהוא ק' מזמורים שאמר דהמ"ע
שהיה כלפור נודת מקנה בימי שאל המלך
ויקרא כל יום ויום קודם שילך לעסקיו וזהו
לפניך בדרך קודם שפונה לרבו א"כ ע"ד
והלך לפניך בדרך ככל עץ ר"ל לאו דוקא
תהלים שא כל התורה תנ"ך משניות וסר
תקונים וזהו ככל עץ כי התורה נקראת עץ
עץ חיים היא למחויקים בה א"ו גימ' י'

רמז לשבת שריק לשמור השבת שמירה מעולה
כמ"ס ר"ל כל השומר שבת כהלכתו אפילו
עובר ע"י באכזה מוחלין לו על כל עונותיו
ואם בשאר ימות השנה לא שמר שבת כהלכתו
לפחות בשו הימים ימי השוכה אול ותשרי
ישמור השבת וכו' ימחלו עונותיו ע"ל
גימ' ק' רמז למאה ברכות שריק אדם לברך
בכל יום ולפחות בשו הימים וזה האדם
הארץ רמז לענוה שריק שיהיה עניו שייך
עניו שייך נפיק שפל ברך וקומה וע"י נמחלים
עונותיו כמ"ס כל המעביר על מדותיו
מעבירין לו על כל פשעיו אפרוחים רמז
לשני ימי ר"ה ע"ס שהם מפריחים עונותיהם
של ישראל א"ו גימ' י' רמז לשבעה ימי
תשובה שבין ר"ה ליו"ה ונמחלים עונותיו
ונעשה כריה חדשה כאו כולד כמו הכילה
שכולדה ובלו הימים לייך לסגל מלוא ומע"ט
יותר מחו' אול וגי' והאם השכינה רוכבת
על האפרוחים או על הביצים ר"ל כאלו
הימים ר"ה ו' ימי תשובה ויו"ה שכינה
שורה על ישראל ויכנה מסתלקת כי הם
עסוקים בתורה ומלות ויהי רצון כל ימי
השנה שלא תסתלק השכינה מעל ישראל ע"י
שעוסקים בתורה ומלות וזהו לא תקח האם
על הבנים כאו כתיב מעל הבנים שלא
תסתלק השכינה מעל ישראל שלח תשלח את
האם את הטפל לאה וזהו השפחה ע"ד
ושפחה כי תירש גברתה ואת הבנים תקח
לך את הטפל לבנים והם א"ה הע שנונים
מן השפע תחלה עכשו בגלות וישראל התמלית
ללא תשלח אמנם האם עם הבנים לא
תשלח שהיה תמיד שכינה שורה על ישראל
ע"י שעוסקים בתורה ומלות וע"י למען
ייטב לך לעולם שכולו טוב והארכת ימים
לכן ישוב האדם בתשובה ויקבלהו עושהו וברוב
רחמיו מעלה עליו כאו נכרא בריה חדשה
ואשא משלי וזה החלי:

בישר

למלך רס ונשא איוס וכורא בנבוכה
רמה ובנה פלטריוס ועליות בזוככות
לכנה וערכוס בכל חכמה ורובי רבנות
לכאיו עומדוס לפניו כרתת וחלחלה ובכמיכות
קומה וכולס קריס ש משמעתו בלב וחשק

במרץ ועליות רומה ועלה בדעתו לאהוב
איש א' מארץ מרחקים ולכבדו בכבוד רומה
ולוה אותו איוה מלות מהם לעשות ומהם
שלא לעשות ולהנות בכל חכמה ולחת לו
פרנסתו ומזונותיו דבר יוס ביומו לכלכל הקומה
ועוד טובות לאין חקר ואין מספר לא נעדר
לו כל מאומה ויהי היום והנה האיש גאה
גאה בקשיות עורף וחטיפות רמה לאמר מי
המלך אשר אשמע בקולו וכי אעבדנו עבודה
כבודה בלב רעד ואימה וביוה את המלך בכל
בזיונות אשר כל שומעה אומר אין לו עוד
תקומה אז שמע המלך את הדבר הזה ויחר
אפו מאד וישליכהו מעל פניו ולא נשאר לו כל
מאומה וכל רואהו יתמה מה זה היה לכן
קיס קיס קיס קריא לחבק אשפתות ועל עפר
ישכב שינה ותנומה ש'ב'ישראל להם זה היה
לו על אשר בעט הטובה וסילס רעה תחת
טובה למלך האדיר דר רומה וכראות האיש
את עצמו שפל ואפל אשר הלך חשכים ואין נוגה
לו התחיל ליכנע ולצעוק בכל פאות קול רס
בשווקים וברחובות ובכל גבעה רמה לאמר
עברתי על דברי המלך ולא עשיתי ככל אשר
צונו וחיובה רמייא עלי יסורים קשים ומרים
על אשר מריתי פיהו והכעסתיהו בכל הכעסה
ועברה וחמה ונחמתי על כל אשר עשיתי
במאה תנחומין וכה יעשה כל יום ויום
בכביה ולעקה ואנחה בקול רומה וכששמע
המלך בדבר הזה אז נתגלגלו רחמיו עליו
ונחן בלבו להחזיר אותו על מתכותו ולהשיב
מעליו חרון אף חממה אכו מפני השרים
והמקטרגים שלא יקטרנו עליו אמר המלך
נעשה אותו כמו בריה חדשה דהיינו ע"י
שנוי השם ושנוי מקום ושנוי מעשה ויחזור
בתשובה שלימה בכל לב נמרץ וחשק רמה
וכה עשה האיש בלכתו הליכה לש"ס ואז
ללך דרכו אשר הוא הולך עליה הליכה לשמה
הנמשר המלך האדיר הוא ממ"ה הק"כ
אדיר ונורא וכנה עליות זה
השמים ככתוב המקרה במים עליותיו והשמים
הוא אור זך כמו זכוכית לבנה וכל המלאכים
עומדים לפניו בחימה ויראה ורתת וחלחלה
ואהב א' מארץ מרחקים זה האדם שנכרא

מאדמה שהיא רחוקה מן השמים וזהו אותו
קריג מלות רמ"ס מ"ע וש"ה מל"ה ועסיקת
התורה שריק להנות יומם ולילה כמ"ס והנית
בו יומם ולילה ומזמין פרנסה ומזונות לאדם
כפי הריק לו לא נחסר לו כל דבר והנה
האדם שחוטא ועווב התורה והמלות ועושה
מה שלא לעשות וע"י העונות מכזה למלך
כמ"ס בזו"ה הק עביר קלנא ואזי ירכה הקטרונ
עליו ויפול ביסורין וחסרון כוס והפסד
ממון והוה על הוה תבוא והוא נרדס
בשינת יו"ה ולא יבין ש לבו לאמר השגחת
אלהים היא על כי חטאתי לו ולא הלכתי
בדרכיו ולא עשיתי מצותיו ולא התפללתי לפניו
בכוונת הלב כי עיקר התפלה היא כוונת
הלב כמ"ס ולעבדו בכל לבבכם איו עבודה
שכלב הוא אומר זו תפלה וז"ל תפלה בלא
כוונה כגוף בלא נשמה ובלו הימים ימי
אלול ימי התשובה יתעורר האדם משינתו
ויכיר ערכו כי מרד בקונו וישוב אל ה'
וירחמהו ואל אלהינו כי ירבה לסלוח כי הוא
רחמן ומלא רחמים ויחס על הרעה וע"י
שיעשה תנאי התשובה כמ"ס הש"ל זל
שיעשה שנוי מקום שילך לב"הכ ולב"המרד
לעסוק בתורה או לשמוע דברי תורה הפך
מה שהיה הולך עם חברת רשעים ופועלו
און ושנוי מעשה שיעשה מלות ולדקות
וגמ"ח הפך מה שהיה עושה מעשה רשעות
וגניבה וגול ועוסק רעה ורחוקת ממין ורחוקת
דברים והזכרת ש"ס לבעלה ונלו עריות
וגאווה אינה ואביווייהו כמ"ס אס עשית
חבילות של עבירות עשה כנגד חבילות של
מלות ושנוי השם שילא שמו בעולם שהוא נחמן
ודובר אמת בלבבו וסקרן ללמוד תורה ומעוטף
בלזות ותפילין הפך מה שהיה יוגא שמו
שהוא רשע רע בליעל משקר קרקפתא ולא
מנח תפילין עוסק רעה ועל ידי ג' תנאים
או אזי יקיה איס אחר וישחב שמו מעלה
עליו כאו נעשה בריה חדשה וזה אללי כוונת
הכתוב ובקשהם משם את ה' ומלאת הכוונה
כי בפסוק הקודם כהוב שנטמעו בגלות ועברו
ע"י ושאר עברות לזה באה תו"ה להורות
לנו את הדרך שתחזרו בהשיב וע"י ג' מדות

או שני השם שני מקום שני מעשה יופר
 לכס' וזהו וכקטקט מ'ס' ר"ת מקום שם
 מעשה ע"ז ומלאת' וזה כוונת הכתוב ושם
 ה' שהיה את שבוך ורחמך ושם וקבלך מכל
 העמים אשר הפיך ה' א' שמה ר"ת שם מקום
 המעשה כלומר ע"י התשובה שאתה עושה
 בגלות ע"י ג' מרות הללו תזכה לגאולה :
 נמשך לזה פי' המעשה רך רמו' ג' דברים
 לריך אדם לומר בתוך ביתו ע"ש עם
 חזקה עשרתם ערכתם הדליקו את הנר וכן
 מדרכינו כבד פי' האר"ל והביאו הרב חידה ז"ל
 בס' כסא דוד דף ע"ז ע"ל ואל ונקדים מאמרם
 ז"ל של משמרת הוי' סליחה משמרת ראשונה
 חמור נוער משמרת שנייה כלבים לועקים
 משמרת שלישיה יונק משדו חמו' וזה
 מספרת עם בעלה וידוע רימו האדם מתחלקים
 לשלשה חלקים ימי העלויים ימי העמורה ימי
 הירידה ונדוע כי בימי העלויים עורנו כאבו
 בחור בארזים ולרו רודפו ומטעהו לילך אחר
 הבחורים לעבור עבירות בקברות האזנה כל
 היום דה' וזה ע"ש ג' משמרות שהם ג' פרקים
 הוי' הלילה עוף הדומה ללילה משמרת
 ראשונה חמור נוער חמור הוא הסט"א כמ"ש
 בזו"הק על פ' והי' לו שור וחמור רמו' לימי
 עליונה שהוא הולך ונוער מתאזהר לעבור
 עבירות משמרת שנייה כלבים לועקים לעבור
 לימי העמורה אשר נח מרחיקו ומתאוותו וזו
 יהיה ריבין והולך אל בני אדם ועושה רכילות
 ומרבר ל"הר השקול כנ' עבירות ע"ג ע"ד
 ושר של כלבים נקרא חמור והוא נפרע ממדברי
 ל"הר כמ"ש המקובלים וזה אפשר רמו' הכתוב
 ומכן ה"ס חמור יתן ותשכח ה' עושך כי ידוע
 מ"ש חמור המוסר שהמרבר ל"הר בשמעו קול
 הלעגה מלעדי גבר לבוא שם אזי שותק ולא
 דעת ולא תבונה בו שחם לבשר ודם ולא חם
 להק"כה שהוא מלא כל הארץ כבודו עין רואה
 ואזן שומעת וזש ומכן אדם חמור יתן זה
 חמור מכן אדם ואינו ירא מהש"ת יתן ביד שר
 של כל יום ששמו חמור ליפרע ממנו ולא שמת
 על לבך שהק"כה רואה ושומע וזהו ותשכח ה'
 עושך וזהו משמרת שנייה כלבים לועקים ע"ל
 שהיא ושם מושב ליום ומדבר דברים בטלים

קראתו וקריקי המלך הכהולוהו להביאו לחלד
 המלך והיה מתפחד מאד מן המלך אמר אלך
 אל אחי הכה' לבוא עמי אל המלך ולא חבה
 לבוא עמו והלך אל אחי הכה' אל אחי חנוני
 נכנס עמך לפני המלך אבל אבוא עמך עד
 פתח בית המלך הלך אל אחי הכה' וסיפר לו
 כל המעשה אל אחי הכה' עמך א המלך ואלו
 בערך לפני המלך הנמשל האהוב הראשון הוא
 הממון שהוא אהובו יותר מן הכל כיון שמת
 עיניו את הממון ולא יולך אחר מאומה והשני
 הם הבנים והקרובים שמלווין עמו עד הקבר
 ואהוב הנ' היא התורה ומע"ט רכתיב והלך
 לפניך נדקך והמלך ששלח אחריו הוא ממ"ה
 הק"כה שאין לפניו לא משוא פנים ולא מקח
 שוחד עכ"ד וזהו רמו' עשרתם לשון עשרות
 ש"ן רפי לרמו' לממון שהוא אהוב הראשון
 ר"ל הלכס אחר הממון להפעל ערכתם
 ל' ערכות כי הבנים ערכים לאבות כמ"ש
 במד' אל' הק"כה לישראל בשעת מתן תורה
 הביאוי ערכים ואל' בנינו ערכים ונתן להם
 התורה וזהו מ"ש הכתוב מפי עוללים ויונקים
 יסרת עון זאת התורה הדליקו את הנר
 רמו' לתורה ולמע"ט שתהיה מודלקת לפניכם
 לעו"הב ומללת אותו מדין גיהנם ככתוב
 בהתקלף תנחה אותך כשכבך בקבר תשמור
 עליו והקולות היא תשיחך :
 נחזור על הירושלמי שאמר פר"ה כתוב ועשיכם
 ובכל הקרבנות כתוב והקרבנות לרמו'
 פר"ה ע"ז שחור בתשובה נעשה בריה חדשה
 וזהו מ"ש הכתוב ארני שמע ארני סלחה ע"ל
 ארני הקשיכה ועש"ה אל תאחר דהיינו ע"ל
 שנעשה בריה חדשה נתקבלת תשובתו וזהו
 מ"ש מה גדלו מעשיך ה' שאתה עושה לבעל
 תשובה בריה חדשה מאד עמקו ומחשבותיך
 איש בער לא ידע זה שהוא אינו חור בתשובה
 אלא עומד במרדו ואינו חור בפניו רשעים
 להשמדם עד ע"ד ר"ל מי שהוא חור בתשובה
 הק"כה עושה אותו בריה חדשה ושאינו חור
 אינו עושה אותו בריה חדשה בר"ה ולא אח"ך
 כי הנה אויבך ה' זה שחור בתשובה אתה תרחם
 עליו בשם הוי"ה שהוא רחמים כי הנה אויבך
 ואברו זה שלא חור בתשובה והטעם ותחם

קטאיכם כשנים כשלג ולבנו ועוד אם עשה
 חכילות עונות יעשה כגודם חכילות של מלות
 וזהו כי כל ביהא לבוש שנים שנים שנים
 לוית ותפילין מוזה ויר חנוכה כמ"ש בזהר
 פר' ויחי :

א"נ עשרתן ערכתן הדליקו את הנר רמו' ג'
 זמנים בסוף השנה לכפר על כל מה
 שעשה באותה שנה וה"ל חו' לול ועשית ויזהר
 וזהו עשרתם רמו' לחו' לול שגידך להרבות
 בלדקות וליתן לעניים מחסור שלהם הן מאלל
 הן מלבוש קודם שיבוא חג הסוכות כי כתוב
 בזהר ע"פ זריתו פירש על פניכס פירש חנוכס
 אם לא נתן לעניים קודם החג הק"כה כועס
 עליום ואם לא עשו בחג המנות וכחג
 השבועות יעשו בחג הסוכות שיש בו' חושפיון
 עלהין ולנותן לרקות מברכין אותו והם אינו
 נותן מקללים אותו ככתוב בזו"הק פר' חמור
 ערכתם רמו' לעש"ה שגידך להתענות ולבכות
 ולהתודות על כל מעשיו וער"כה ע"ד וערכה
 כל במחה הדליקו את הנר רמו' לזוהר
 שמדלוקים נרות ככ"הכנ הרבה שמתענים
 ומתודים על כל מה שעשו בכל השנה כולה
 וזה מה שרמזו בעלוי המוסר אל ארית שאג מו' לא
 יירא ארית ר"ת לול ר"ה יזהר באלו הימים
 לזיך האדם לחזור בתשובה על כל מה שעשה
 ואזי הק"כה רחמן מקבל תשובתו ומחל כל
 עונותיו וזהו ארפא משוכותם ל' רכוס שהם
 חו' לול ור"ה ויזהר וע"ז אהבם נדכה כי שכ
 אפי ממנו וזה רמו' יעזוב רשע רכבו ואיש און
 מחשבותיו אלו ימי חו' לול וישוכ אל ה' אלו
 ימי ר"ה וירחמנו זה יזהר כי ירבה לסלות
 לאדם על עונותיו בשוכו באלו הימים כי הם
 ימי סליחה וכפרה לשכוס אל ה' אלהיהם ה'
 יזכרו לחזור בתשובה שלימה לפניו ולעבודו
 כלב שלם כירא :

א"נ עשרתם ערכתם הדליקו את הנר רמו'
 למ"ש הרב מנחת המאור ר' ש"ב ע"כ
 וזל בשעת פטירתו של אדם אין מלווין אותו לא
 כסף ולא זהב אלא תורה ומע"ט משל לאדם
 שהיה לו חבורים ה' אהבו עד מאד והב'
 היה אהבו ולא כ"פ והג' לא היה אהבו ולא
 היה מושבו למאומה פעם א' שלח המלך

כראס קרני כלותי בשמן רצון שנעשה בריה
חדשה וכאמור וזהו עשה עמי אות לטובה עי'
שאני חוזר בתשובה נעשיתי בריה חדשה וזהו
עשה עמי ויראו שונאי ויכושו כי אתה ה'
עוררתי ונחמתני עי' שעשיתני בריה חדשה :
יש לרדק על לשון הגמ' שאמר בכל הקרבנות
כתיב והקרבנס וכו' ה' כתיב ועשיתם
והנה מלינו נבי העומר כתיב ועשיתם ביום
הניפכם את העומר כבש בן שנתו לעולה ולא
כתיב והקרבנס וכן כתיב בפר' אמור ועשיתם
שעיר עזים אחד לחטאת ולא כתיב והקרבנס :
ואפשר דלא קאמר גמרא ירושלמי אלא דוקא
בפר' פינחס בכל הקרבנות כתיב והקרבנס
וכר'ה ועשיתם ולא על פישיות אחרות וכו' כ'
המפרש שם בפר' פינחס כתיב בכל הקרבנות
והקרבנס ונבי ר"ה כתיב ועשיתם וכוונתו
כמ"ס :

דרוש רחנכה

וטבוח טבח והכן כי אתי יאכלו האכנסים
בלהרים

איתא במדרש הדוראים נתנו ריח זה ראובן

ועל פתחנו כל מגדים שו נרות חנוכה
ה' נשמת אדם ניתנה בנוק שפל ואפל
בשר ודם רוח ה' נוססה בו ויפח באפיו
נשמת חיים ויחי האדם ואל שדי יתש בכל יום
תמור וילוו מכל נזק וקבלה ועושה עמו נסים
ונפלאות ככתוב יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני
אדם וברע נס חנוכה שעלה בלב יון מחשבה
רעה לבטל מהס מלות התורה ועסק התורה
בכח זרם ואל העוזר לא נתן כח בידם
לעשות לישראל כאשר חשבו לעשות ויהרוג כל
אנשי מתי סודס ליוונים ולשריהם איבדו וגם
השמירם וביום כ"ה לחו' כסליו ישראל זרע
עם אל רמה ירם ולכל אויביהם הכחידם אלא
אל ישראל הואל וגואל ושלח משיח לישראל
אור כי יהל' באורים כבדו ה' רב טוב לבית
ישראל כ"ה :

הנה ידוע ומפורסם בכל דור ודור חייב אדם
לספר נפלאות ה' וחסדיו אשר עשה
עמנו מלפנים וכוה פי' רבני אשכנז זל כוונת

המפורסם הוא להרוג ולהשמיר לכן ניתן
ליכתב ד' כי נס חנוכה לא היה שם כי אם השית
הזסיף לתת כח לבני חשמונאים להתגבר על
אויביהם ולנלחם משא"ך נבי נס פורים כי
הנה אזל אחשירוש והמן משל לבעל התל ובעל
החרין והיו רופים לאחד את ישראל וכבר יראה
הדת מלפניו להשמירם והק"ב הכריח את רלונו
מרעה לטובה לעשות דבר אסתר הדקת ויבטל
את רלונו ושמע לבריה לתלות את המן הפך
בחירתו לכן ניתנה ליכתב עכ"ר :

וזה כוונת הפסוקים טרף נתן ליריאייו לרמוז נס
פורים שהיו ישראל נטרפים להרונה נתן
ליריאייו רהייו ניתן ליכתב משא"ך נס חנוכה
לא ניתן ליכתב אלא יזכור לעולם בריחו זכירה
בדברי חז"ל ולא ניתן ליכתב לז"א כח מעשיו
הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים לרמוז לקי'
הב' נס פורים היה בחו"ל ולכן ניתן ליכתב
ועוד מעשה ידיו אמר ומשפט נאמנים כל
פקודיו לרמוז לקי' הג' שנס חנוכה היה בשבול
מלות ה' והיה דבר הנוגע אליו ית' והיו
סמוכים לעד לעולם עשוים באמת וישר פדות
שלא לעמו לרמוז לקי' הא' לכל ישראל לא כן
נס חנוכה שלא היה לכולם אלא למקלחם
ראשית חבמה יראת ה' שכל טוב לכל עושיהם
לרמוז לקי' הד' שנס פורים היה לבטל הבחירה
של אחשורוש ולעשות הפך רלונו ולהוסיף מרעה
לטובה לכן ניתן ליכתב :

ועפי' דברי הרב בינה לעתים פי' הרב ח"ד זל
כס' דברים אחרים דרוש לב כוונת הגמרא
שבת פ' כמה מדליקין מאי חנוכה דת"ר בכ"ה
בכסליו יומי רחנכה תמניא אינון דלא למספר
בהון ודלא לאתענאה בהון ששכננסו יוונים
להיכל טימאז כל השמנים שבהיכל וכשגברה
מלכות בית חשמונאי ונלחמו בדקו ולא מלאו
אלה פך א' של שמן שהיה מונח בחותמו של
כה"ג ולא היה בו אלא להדליק יום א' ונעשה
בו נס והדליקו ממנו ח' ימים לשנה אחרת
קבעום ועשאוים ימים טובים כהלל והודאה
ע"כ דכוונת הגמ' לומר דחזיקו דבפורים
ככתבה המגילה וכנס חנוכה לא נכתבה אלא
קבעו הלל וז"א מאי חנוכה למה נשתנה נס
חנוכה מנס פורים ועז' השיב הגמ' דת"ר

כשכנסו יוונים וכו' אלמא היו ישראל שרויים
על אדמתם וב"המק כנוי והני כי תרו זכותיהו
אלימי לאנולי מיר לר' ועוד טימאז יוונים את
כל השמנים ולבטל המנורה להפר מזותו ית'
לכן אין שבת נס חנוכה כ"כ כמו נס פורים
שהם בגלות וב"המק חרב וגם המן עמד
עלינו לא לבטל מזותו ית' והן הן דברי הרב זל
זל עכ"ר ח"ד זל :

והנה זכיר חסדו ית' שמו לעד שהוא מלי
את ישראל בין שרוים על אדמתם בין
שהם בגלות בין אם גזרו או"הע על ישראל
לבטל מהם עול מלות בין אם גזרו על ישראל
להרונה בין לכל ישראל בין למקלחם כנו'
בדברי הרב זל זל וזה כוונת הכתוב בישיבה
חסדי ה' אזכיר תהלות ה' כעל אשר גמלנו
ה' ורב טוב לבית ישראל הכוונה גמלם
לבית ישראל בכל טוב בכל אופן שיהיה
היולם מכל לרה ולוקה וכאמור
ובזה יובן כוונת המשורר מה השיב לה' כל
תגמולוהי עלי שהק"ב מלי את ישראל
בכל אופן שיהיה בין לכולם בין למקלחם בין
שהיו בגלות בין שסיו בא"י כי הוא ית' נקרא
שומר ישראל בכל עת וכל זמן וכמו שהוא
ית' השגחתו על כל העולם בכל רגע ורגע
כך הוא שומר לישראל בכל רגע וזהו כי
אני ה' לא שנית ואתה בני ישראל לא כליתם
כי תמיד משנית עליהם כ"ה וכ"ס לעד :

וחזן מן המכוון פי' הרב מה"רס אלשיך זל
בכוונת הכתוב מה השיב לה' כי הנה
אם כן אדם עשה טובה לחבירו חבירו ג"כ
יחזור לעשות לו טובה ואם לא מלאה ידו
לעשות טובה לחבירו נשאר הגמול עליו שלא
פרעו והנה לגבי הק"ב ישחבם ויתעלה
כל טובות שעושה עם האדם נשאר הגמול
על האדם שאינו יכול לשלם הגמול להשית כי
מה הוא האדם עפר ואפר לשלם גמול להשית
וזהו מה השיב לה' לשלם לו הגמול כי כל
תגמולוהי אשר עושה עמי נשאר עלי עכ"ר
וזהו כוונת הכתוב חסדי ה' אזכיר כעל אשר
גמלנו הכוונה אני מזכיר חסדי ה' אשר
גמלנו ואין אנחנו יכולים להשיב לו גמול כי
מה הוא האדם לשלם גמול להשית וא"כ נשאר

הגמול ולא בשקלם :

והנה היוונים ביטלו מישראל ג' מלות והם שבת ומילה ור"ח ר"ת שמ"ח וזה רמז מ'זמור שיר ח' נוכח ר"ת מש"ח שרזו לבטל מהם וה' הפיר עלתם ועשה עמכם כס חנוכה וזהו ולא שמ"ח חויבי לי לא הנחת אותם לבטל ממני השמ"ח וזהו רמז ויין ישמ"ח ר"ת יין יבטלו שבת מילה קודש וזאת העלה היעולה היא לבב אנוש ר"ת אנטוכוס ניקטור ובגרוס שגזרו להל'היל ר"ת לקראתם הכהנים לקלו הרגו יונים לחרב פני'ם ר"ת פך נטמן יוחנן מלא מש'מן ר"ת מלא שמן מפלאת נהיה ולח"ס ר"ת ודנקו לילות ח' ממנו לבב אנוש יסעד ר"ת לכן בני ברית אתם נרות והלל שמונה יעשה סוף עשרה דלקוס וזה ג' רמז אכן מאסו הכונים אכן ר"ת אנטוכוס בגרוס ניקטור מאסו הכונים אלו ישראל כמ"ש וכל בניך ח"ת בניך לא בוניך היתה לראש פנה מאת ה' היתה זאת דא' במד' דהק"כ כפת למעלה ע' שרים תחת ישראל והיו המלאכים נושאים הממון של יוונים ומוליכין אותו לבתי ישראל ונעשה נסים לישראל וכאו לב"המק והדליקו נרות היא נפלאה בעינינו בראיית הנרות זה היום עשה ה' נגילה וגשמ'ה בו בג' מלות שהם ר"ת שמ"ח ב'ו ג' ח' ימים של חנוכה אלא ה' הושיעה נח כשם שהללת את עמך מכך יוונים כן תזילנו מן הגלות הזה המד והגמלה במהרה בימינו אמן :

והנה ח' כש"ע ח"ח ס' תרע סעי' ב וז' רבוי הסעודות שמרבים בהם הם סעודות הרשות שלא קבעום למשתה ושמתה וכתב ההנה וז' שיש קלת מלוה ברבוי הסעודות משום דבאותם הימים היה חנוכה המזבח וכתב מ"ה סק"ג משום דנגמרה מלאכת המשכן בזמן הזה וכתב הרב אשל אברהם בשם שיה רבא משום דנשלמה מלאכת המשכן בכ"ה בכסליו והמתינו עד ניסן שנולד יצחק וכו' וקיים שם שהנשיאים רזו לחנוך מיד בכ"ה ומתשבה ורבור מרפה למעשה לא שהמתינו בדבר ה' עד ניסן ושילס להם בימי חשמונאי וכו' ע"ש * נמלא ע"י שחיטבו ודברו הנשיאים לחנך בכ"ה בכסליו אף שהמעשה עשו בניסן שילס להם הק"כ בה בימי חשמונאים לעשות חנוכה בכ"ה בכסליו והנה גבי ראובן נמי שהטיל ליוסף ע"י מחשבה וריכור שמחשבתו היתה להטיל את יוסף מיד אחיו להשיבו אל אביו ונס דיבר אתם לאמר השליכו אותו ל הכור וגו' חשב לו המקום כאלו הוילו וזהו הדוראים נתנו ריח זה ראובן שהטיל את יוסף במחשבה וריכור ועל פתחנו כל מגדים לו נרות חנוכה שעשו חשמונאים בכ"ה בכסליו שילס ה' שחרס :

וזהו מאסו הכונים אלו חז' וגם שהיתה לראש פנה מאת ה' היתה זאת שנלחם הק"כ והטיל עכו' אינו מפורסם הנס אלא בכרות כמ"ש הטו' ז' וזהו היא נפלאה בעינינו הפלא והנס הוא בכרות שהיה לעינינו והנה ח' כגמ' שבת מחלוקת ב"ש וב"ה כ"ש סברי ליל ח' מדליק ח' מכאן ואילך פוחת ולמדו מפרי החג וב"ה סברי ליל ח' ח' ומכאן ואילך מוסיף ולמדו מעליו בקודש ולא מורידו ועוד ב"ש סברי כנגד ימים הנכנסין ובה"ח כנגד ימים היוולדים נמלא לב"ש ב' טעמים ולב"ה ב' טעמים וזהו רמז שנים שנים באו אל כ"ח ר"ת כר חנוכה שלכל ח' ב' טעמים וכאמור והנה יש לרמזו לב"ש ולב"ה במלת יו"ן ר"ת ימים וילות נכנסים ולב"ה ימים וילות נפקין פי' יולאים

וראשונים פי' כוונת הפסוק הים לכם אב או ח' לענין הדלקת נר חנוכה ור"ל כב"ה שס"ל על סדר ח' ב' שמוסיף והולך ח' ח' כב"ש שס"ל לילה ח' ח' נרות ופוחת והולך ויאמרו יש לנו ח' זקן כהלל הזקן וזה אלפי כוונת הכתוב וירחיבו עלי פיהם אמרו ח"ח ח"ח ראתה עינינו רהיונו או רהמ"עס ברו"הק על נס חנוכה שיש מערערין לומר הדלקת נר חנוכה ליל ח' ח' נרות כב"ש וזהו וירחיבו עלי פיהם לומר שריד להיות ח"ח והטעם לפי שלמדו מפרי החג וזהו ראתה עינינו מפרי החג שפוחת והולך והוא הללוי חבל האמת כב"ה שס"ל מעליו בקדש וזהו ירונו וישמחו ויאמרו תמיד יגדל ה' שמעליו בקדש ולכן לרוך להדליק ליל ח' ח' ומוסיף והולך

ועפ"י יש לפר' כוונת הכחובים פר' וישב וימלאהו איש והנה תועה בשדה וישלחו האיש לאמר מה תבקש ויאמר את אחי אנכי מבקש רמז לענין מלות חנוכה חס להדליק בלילה הראשונה ח' ח' ח' והנה מנהג העולם שמדליקין בליל ח' ח' כב"ה והנה יש שאינו יודע למת העולם נהגו כב"ה ואדרכא רואה בתורה בפרי החג כב"ש לכן אומר ושא' וזהו וימלאהו איש והנה תועה בש"ה ר"ת בסדר של דליקת החנוכה וישלחו מה תבקש ר"ל

לענין מה אתה נכוד בחנוכה ויאמר את אחי אנכי מבקש לענין דליקה ליל ח' ח' ידלקו ומכאן פוחתין והולכין ולמה ידלקו ליל ח' ח' וזהו איפוא חס רועים רולה לירע טעמם מפני מה לא יעשו כפרי החג ויאמר האיש נסעו מזה ר"ל מן הטעם של פרי החג וטעמם מפני שמעליו בקדש וזהו כי שמעתי ר"ת שבקדש מעליו עד תשלום ימים ועוד טעם ב' נלכה דותי'נה אותיות דת'ן י'ה ר"ת ימים היוולדים דר'תן ר"ל הדין נותן כנגד ימים היוולדים והם יוסף אחר אחיו לומר שמה ח' כב"ש וי'ה של דותינה ר"ל ימים הנכנסין לז' וימלאם בדו'תן שהדין עמכם בכל מקום והם נותנים טעם המנהג וזהו בדו'תן שהדין עם ב"ה דק"ל ב"ש במקום ב"ה אינה משנה לכן נתקרה דעתו ושתק :

נחזור לפרש כוונת המד' הנלכ פתח השער והוא עפ"י מ"ש כש"ע ח"ח ס' תרע סעי' ב וז' רבוי הסעודות שמרבים בהם הם סעודות הרשות שלא קבעום למשתה ושמתה * ומשום דבאותם הימים היה חנוכה המזבח * וכתב ההנה וז' שיש קלת מלוה ברבוי הסעודות ובתב מ"ה סק"ג משום דנגמרה מלאכת המשכן בזמן הזה וכתב הרב אשל אברהם בשם שיה רבא משום דנשלמה מלאכת המשכן בכ"ה בכסליו והמתינו עד ניסן שנולד יצחק וכו' וקיים שם שהנשיאים רזו לחנוך מיד בכ"ה ומתשבה ורבור מרפה למעשה לא שהמתינו בדבר ה' עד ניסן ושילס להם בימי חשמונאי וכו' ע"ש * נמלא ע"י שחיטבו ודברו הנשיאים לחנך בכ"ה בכסליו אף שהמעשה עשו בניסן שילס להם הק"כ בה בימי חשמונאים לעשות חנוכה בכ"ה בכסליו והנה גבי ראובן נמי שהטיל ליוסף ע"י מחשבה וריכור שמחשבתו היתה להטיל את יוסף מיד אחיו להשיבו אל אביו ונס דיבר אתם לאמר השליכו אותו ל הכור וגו' חשב לו המקום כאלו הוילו וזהו הדוראים נתנו ריח זה ראובן שהטיל את יוסף במחשבה וריכור ועל פתחנו כל מגדים לו נרות חנוכה שעשו חשמונאים בכ"ה בכסליו שילס ה' שחרס :

א"נ עמ"ש כגמ' נר חנוכה מניחו מבחון ד"ר יהודה * ואם הדליק גדיש אינו חייב מפני שהניחו ברשות והנה ראובן כשהלך בשדה ומלא דוראים לא לקח אלא דבר של הפקר ולא של גזל אלא דבר של רשות וזהו הדוראים נתנו ריח זה ראובן שלא לקח אלא דבר ברשות ועל פתחנו כל מגדים לו נרות חנוכה שהם נר חנוכה הדליק גדיש אינו חייב * וכן אם נשרף המגדים של כסות אינו חייב :

א"נ כוונת המד' הנז' פירשו בו רבני אשכנז הובא בהגהות זרע אברהם על מדרש רבא בסדר וישב בהקדים דאזכא בגמ' שבת (כב ע"ה) נר חנוכה שהניחו למעלה מב' אמה פסולה כסוכה וכמבוי * דרש רב נחמן מ"ד והבור רק אין בו מים * מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו * וקשה מאי שייך לשני מאמרות אלו חיבור * ואפשר דא' כסוכה סוכה דאיהו דאורייתא תני פסולה * מבוי דרבנן תני תקנתא ימעט * וא' בתוספות וגבי חנוכה דתני פסולה אף שהיא מדרבנן ז' דאנב דסוכה תני פסולה בחנוכה ע"כ *

ולי נראה דאף חנוכה דאורייתא דא' במד' אמר אהרן כל השבטים הקריבו ושבת לוי לא הקריבו שמה בשבילי נחה שבטי ח' ח' הק"כ כל השבטים הקריבו דבר לפי שעה ואתה תקריב דבר שהוא לדורות * ופי' הר"ן ז'ל במגילת סתרים שקאוי על נרות חנוכה שאף שהרב הבית יהיו קיימים נרות חנוכה * וזה הטעם שקדם נר חנוכה לנר של שבת ולכן קדמי בה פסולה כמו דאורייתא * עוד ח' במד' כיום הרביעי הקריב אלזויר כן שדיאור נשיא ראובן קערת כסף אחת אל תקרי קערת אלא עיקרת שהיה ראובן עיקר בהללה * מורק שזרקו לבור ע"כ * פי' שאף שכל השבטים כתוב בהם קערת העיקר ראובן והם הסכימו עמו לכן כתוב בהו כמו גבי ראובן * ולי נראה שמה שלא הקריבו שבת לוי הטעם שלא היה בהללה ואדריבא הוא אמר להרנו דכתיב ויאמרו איש אל אחיו זה לוי שאמר לשמעון אחיו לכו ונהרגנו לפי שעתיד ירבעם כן נבט משבטו להחטיא את ישראל שיעבדו את העגל * ויוסף אמר להם והנה אנחנו מאמים לומים שעתידין

שהוא מלא נחשים ועקרבים אבל גופו היה נשאר ולא שמעתיס וזהו ונס דמו הנה נדרש שמלכד המיתה ג"כ הנוף לא נשאר וא"ס מלת וגם ורו"ק :

א"נ כוונה המד' ע"פי מחלוקת ב"ז וב"ה בכרות חנוכה וכתב בע"טפ' בהעלותך בהעלותך את הנרות וכתוב להעלות נר תמיד לב"ה בתחלה נר ואח"ך נרות שמעלין בקדש ולב"ה בתחלה נרות ואח"ך נר כמו פ"י הסגן שמתמעטין והולכים ע"כ וכתב הרב יפה ללב שבס"ס לב חיים ח"ג דף כח ע"ב רע"ט כ"ה זכרון לבית ישראל ולכך אמרין מעלין ולא מורדין ולב"ה הוא זכרון נקמת האויבים ולכן נבי ראובן שהליל את יוסף מיד אחיו ואף שלא הלילו הללה שלימה אלא מיעט הנקמה וההריגה לכך נבי חנוכה לנו מליקין בתחלה נרות ואח"ך נר א' כב"ש דס"ל זכרון נקמת האויבים אשר תמו והלכים ומתמעטים וזהו הדוראים נתנו רוח זה מעשה ראובן שיעט הנקמה ועל פתחנו כל מגדים לו נרות חנוכה כב"ש שמרליקין תחלה נרות ואח"ך נר א' וזהו קטון וגדול ר"ל לילה ראשונה לב"ה קטון נר א' ולב"ה נרות גדול ש"ס רמז לשמאי :

כתב הרמ"בס זל הלכות חנוכה פ"ג ה"ב וז"ל ולא היה בו אלא להדליק יום א' בלבד והדליקו בו ח' ימים וכו' וכתב בהגהות סס שמעתי מהא"י בשס חכס א' שהקשה למה היו לריכים לנס הלא היו יכולים להטיף ע"י לרזור טיפין טיפין מן השמן עמא לחוד שמן עהור וקמא קמא בטיל כדאמר רז' בעז' ד"עג וא"י במשנה למלך דאפי' נתרפה השיעור האוסור ג"כ בטל דק"ל כרבנן דמיין במינו בטל וכו' ולי נראה דלא קשה מדו רכתב הר"ן דאס סס חביות גדולות לא אמרינן בו קמא קמא בטיל כיון שסוף היין בחביות סופו לירד לבור וכל העומר ליפול כנסול דמי כיון דדרך לערות לבור חבית גדולה משא"כ בלרזור כיון שאין דרך לערות לבור לא אמרינן ביה כנסול דמי אלא דוקא מה שירד לבור לכן אמרינן קמא קמא בטיל עכ"ד וכן פסק בש"ע יו"ד סומן קלד ס"א ע"ש ולכן באן כיון שהיה דעתם

אחס לעשות עגל כמדבר לפני ע"ז של דן ופי' הנאון זל לפי שעגלו דן גיחוי נתן סס בפיו והיה מדבר מש"אכ עגל המדבר היה אולם ווא"כ שלא כדון עשה לוי שרצה להרנו לפי שירבעם עע"ז הלא השבטים עבדו עגל כמדבר קודם עגלו דן אלא ודאי איס שאמר א אחיו זה לוי שלא חטא שבת לוי בעגל שאס היה א' מהשבטים קשה הלא הם עשו העגל ווא"כ כיון שלוי אמר להרנו לכן לא הקריב שפטו וא"י כוונת מ"ש אבל נחשים ועקרבים יש בו שאף שאמרו חז"ל נפל לבור נחשים ועקרבים מעידין עליו שמה מ"מ כוונת ראובן היתה שיהא גופו קיים משא"כ השבטים היתה כוונתם שלא ישאר אפי' הנוף וזהו שאמר וישב ראובן אל הכור והנה אין יוסף כבוד שאפי' גופו לא נשאר ויקרע אה בגדיו וזהו כוונת שני מאמרות אלו נר חנוכה שהניקו למעלה מכ' פסולה וקני פסולה לפי שהיה דאורייתא כפי' הר"ן זל וזה היה קרבן אהרן נרות חנוכה לפי שנלעטע של הקריב וא"ל הק"כ שקרבנו נרות חנוכה שהיה קיימת לעולם וקשה מנלן דילמא באמת שבת לוי לא הקריב לפי שרצה להרוג את יוסף לז"א אבל נחשים ועקרבים יש בו וא"כ ראובן ג"כ כוונתו להמיתו בבור אלא שגופו קיים וא"כ אין הפרש בין ראובן ובין לוי ולמה לא הקריב אלא ודאי הקריב שלו נרות חנוכה וזהו הדוראים נתנו רוח זה ראובן שהליל את יוסף דהיינו שיהא גופו קיים וא"כ לוי ג"כ הקריב נרות חנוכה וזהו ועל פתחנו כל מגדים לו נרות חנוכה עכ"ד ואף שיש מה להשיב אכל אין מקשין על הדרש :

ועפ"י זלפ כוונת הכתוב (מקץ) ויען ראובן אותם לאמר הלא אמרתי אליכם אל תחטאו בילד ולא שמעתם וגם דמו הנה נדרש הנה לכאורה הוכח וגם יחירה דהו"ל דדמו הנה נדרש אמנס ע"פ האמור א"ס דאומר להס ראובן כשאמרתי אליכם השליכו אותו א הבור הזה אף שהיו בו נחשים ועקרבים והיו ממותים אותו מ"מ גופו נשאר קיים משא"כ עכשיו הולד איננו וזהו הלא אמרתי אליכם אל תחטאו בילד והשליכו אותו אל הבור אף

ימים חנוך ב"המק ח' רמז לח' ימים לחנוכת יוונים :

והנה העולם נכרה בששה ימים ומילה לח' ימים ותורה ניתנה למ' יום וסו' וא"ס הוא אבי כנען וזה רמז ויהי עת"ס לעולם ר"ת עולם תורה מילה :

והנה יש לקרור למה תיקנו נרות חנוכה כל לילה יוספו הו"ל לחקן כל לילה ידליקו ח' נרות או ז' נרות כמו שהיו מדליקין בבית המקדש ואפשר כיון דעיקר מלות חנוכה נר א' איס וביהו ומה שמוסיפין בכל לילה הוא המהדרין א"ח"ך ראיתו שה"ל"ח על שבת הקשה ות' כן ע"ש וזהו והוא באחד ר"ל עיקר מלות נר חנוכה נר א' ומה שמוסיפין בכל לילה ונפשו אוותק ויעש ר"ל המהדרין :

כתב הארי' זל הביאו הרב מ"מ פר' בראשית הנה יש כבירה זל של חנוכה ז"ב תיבות נגד ז"ב מבילן דרחמי דאימא מקשטא לברתא בסוד חנו כ"ה כי חנ"ה הוא אימא גימ' ס"ג וכ"ו היא השכינה וע"כ נתקן הוד דז"א בת' מבילן קדמאין מן אל עזר נולד חסד לאלפים בת' ימים והח' מעורר כל המדות ע"י זוג נולד ונקא ולכן כל יום מימי חנוכה יכוין יום א' אל יום ב' רחום יום ג' חנוך יום ד' אהך יום ה' אפיס יום ו' ורב חסד יום ז' ואמת יום ח' נולד חסד לאלפים עזר ונקא עכ"ד וזה אלפי כוונת הכתוב תשואות חן חן לה כי הענין מדבר בכרות ושנים זמים עליה ורומז חן חנוכה חן נולד חסד ליום ח' ספירת ההוד וזהו ל"ה ר"ת למדת ההוד וכן נמי יום ח' דחנוכה קרוין מן ביום השמיני עזר כן עשה את המנורה שהוא כנגד יום ז"ב כנגד ז"ב מבילן דרחמי וכהמור :

והנה טעם שתקנו לפורים ימי משתה ושמחה ולא לחנוכה כתב הרב בני יששכר זל לפי שבחנוכה רמז לשמן דנגיד וגפיק מלעילא ופורים רמז ליון המשומר עכ"ד וא"כ נבי פורים משתה ושמחה כיון וגבי חנוכה בהדלקה בשמן וזה רמז ויון ישמח לכב הגוס לפורים להליל פנים משמן רמז לחנוכה שמדליקין בשמן וזהו להנחיל אהבי יש ר"ת יין שמן רמז לפורים ולחנוכה וכל מעות שנותנים לעניים בחנוכה ובפורים הק"כ משלכ להס

להרבות בו שמן עמא כדי להדליק בו ח' לילות אף שהיה לרזור קטן חשבוין ליה כגדול ואין הפרש בין לרזור קטן להגדול ע"ש ולכאורה יש להקשות ע"י התירוז דהו"ל להטיף כל לילה ולילה שמן עמא לתוך שמן טהור ולא היה מתרבה שמן הטמא על הטהור אה פחות ממנו ואז היו יכולים להדליק כל לילה ולמה היו לריכים לנס ול"ע ואפשר לישב כיון דלר"י מיון במינו לא בטיל וג"כ לא היה ליה קמא בטיל כמ"ש ת"ט פ"ו זכחים משנה ה' ע"ש ולכן בזמן ב"המק קיים לא נפקה הלכה כרבנן עדין ומפני פליגתא לא עשו כן כ"ל :

כתב הרב אבודרהם זל והביאו הרב עט"ז בסו' תרע"א ג' רברים אס נתקן למעלה מעשרים אמה פסולים ואלו הן מבוי נר חנוכה סוכה והנס כ' אמה באמה בת ששה טפחים הס ק"ך טפחים וסו' נבי מבוי כי על כן באו בלל קורתו ל"ל גימ' ק"ך קורתו רמז לקורה של מבוי וסו' לסוכה כתיב וסוכה תהיה לל"ל יומם מקורב וסו' לחנוכה כתיב זאת חנוכת המזבח ביום עולה ק"ך עכ"ד וזהו רמז כלל עובר כ' ר"ל עשרים אמה שהס ל"ל טפחים עובר שהיה פסולה וזהו ונסו הלל"ים ג' אלו סוכה וחנוכה ומבוי אס נבוהים ל"ל פסולים וזהו יושב בסתר עליון רמז לסוכה כ"ל ר"ת בתוך ל"ל יתלונן ר"ל בתוך עשרים אמה מותר לישב וזהו יתלונן וזהו הללוהו בלל"לי שמ"ע ר"ת שחת מעשרים מותר וזהו והל"ל לא הללת ר"ל פסולה כלל :

והנה ק"ך טפחים כל טפח ד' גודלים הס ת"ף אלבעות וזהו נפל פת"א בבירא ת"ף א'לבעות פסולה וזהו בל"ו בתוך ל"ל חמדתו וישבתי בסוכה וזהו ויהן חנו בעיני ר"ת בחוק ע"ן רמז לנרות חנוכה בחוק ע"ן שהיה גימ' ק"ך וב' יודין גימ' כ' ר"ל בתוך עשרים אמה וזהו נמ"ס בתוך מעי' ר"ת נר מבוי סוכה לריכים להיות בתוך מעי' שהיה גימ' ק"ך ולא למעלה מעשרים אמה שהס פסולים :

אי"ת א' כנמ' הוריות חנוכת המשכן י"ב יום לי"ב נשיאים וחנוכת המקדש ז' ימים וחנוכת בימי יוונים ח' ימים וזהו רמז אחר בלות חנוכת המשכן ז' את ח' נבוכ' ז' יין רמז לז'

שכרם וזהו ואולרותיקוס אמלח :
א"נ ויין ישמח לבב אנוש כתבו המפרשים הטעם דחנוכה לא קבעום למשתה ושמחה כימי פורים לפי שכימי פורים קבלו התורה בדבתיב וקבלו היהודים עליהם ובתיב לכו לחמו בלחמי ושקו ביינ מסכתי לכן קבעום לימי משתה ושמחה וזהו ויין ישמח לבב אנוש להגדיל פנים רמו לפורים שקבעום לימי משתה ושמחה יותר מש'מן רמו לחנוכה והטעם כי גבי פורים ולחם לבב אנוש יסעד שקבלו את התורה דכתיב בה לכו לחמו בלחמי וזהו להגדיל הוהבי יש יין שמן ככ"ל :
 והנה יש ליהן טעם הדלקת ל'ו כרות של חנוכה כחו' כסלו גימ' ס'ך ל'ו ר"ל מספר ל'ו כרות של חנוכה חזן מן השמש :
 עוד טעם אחר כתב הרב בני יששכר חנוכה רמו לקנה ופורים רמו לושט ולכן גבי פורים תקנו משתה ושמחה וגבי חנוכה לא קבעום הלא להלל ולא למשתה ושמחה וזה אללי בדרך הל"וי במ"ש ר"ל אסור לשוח בסעודה שמא יקדים קנה לושט לרמוז שימי חנוכה לא קבעום למשתה ושמחה כימי פורים וזהו אסור לשוח בסעודה לומר שנקבע ימי חנוכה למ"ש וש' שמא יקדים קנה שהוא רמוז לחנוכה לושט ימי פורים שימי פורים רוקא קבעום למש"ש וש' וזה רמוז העם או' וש' ולקטו וטחנו וכשלו שקבעום למש"ש ולקטו רמוז לחנוכה כי קנה עם הכולל קלו' ולקטו עם ה' אותיות גימ' ק"ו וזהו שטו העם ולקטו שישראל עושים פורים שרומז לושט וגם חנוכה שרומז לקנה גימ' ולקטו ככ"ל וזה רמוז וקווי ה' יחליפו כח' וקווי ר"ת קנה ושט ככל דור ודור ספור קנה שלהם וזהו יחליפו כח' :
הסדר ה' חזכור תהלות ה' ויהמר אך עמי המה ויהי להם למושיע : אשכר לרמוז במ"ש בהנה א"ח קי' קפו שאם שכח בחנוכה לומר על הנסים בב"המו יאמר בתוך הרחמן הוא יעשה לנו נסים ונפלאות כמו שעשה לאבותינו וכו' עכ"ד והתב"ש תקשה דמוכח מפר' הרוקא ד"ס דאין להתפלל שיעשה לו נס דאי' התם האומר יה"ר שתלד אשתי וזכר ה' תפלת שוא ולא מהני רחמי' מתיב רב יוסף ואמר ולרה

בת וכו' לא' תהא חקותי כאחת השפחה מיד כהפכה לבת ומשני אין מזכירין מעשה נסים והשתא קשה אמאי הוי תפלת שוא הרי הוא מתפלל שיעשה לו נס בדרך שנעשה להם נס לרחל וללחם הלא ודאי המתפלל שיעשה לו נס ה' תפלת שוא ותי' דיש לחלק בין נס טבע העולם שיולחו הק"ם ממלחמות אין זה תפלת שוא אבל נס שלא בדרך הטבע כמו להחליף זכר כבת ה' תפלת שוא ואין ראיה מר"ח בן דוסא שעשה כמה מעשיות שלא בדרך הטבע דשאני רח"ב דרב גובריה ורב חילוק ועליו נאמר ותנור אומר ויקס לך ועוד יש לחלק דגבי יחיד אין להתפלל על הנס רמוי יומר דראוי לזה משא"כ גבי רבים כנוסח הרחמן הוא יעשה לנו שהוא לשון רבים לא הוי תפלת שוא עכ"ד :
 וזהו חסדי ה' חזכור תהלות ה' ככל אשר נמלנו ולא הוי תפלת שוא לפי שהוא ל' רבים וזהו ורב טוב לבית ישראל שהם רבים ועוד ויהי להם למושיע שהוא נס בדרך הטבע ואז לא הוי תפלת שוא ובאמור :
 והנה כתב הרב ח"דא ז"ל בס' רבש לפי מע' ח' אות ו' חדש מילה שבת לוח ה' ברחמינו לבטל מהם ג' כוכבים רעים והם שבתאי מאדים לבנה ר"ת מש"ל וזו היתה כוונת היוונים לבטל מהם ג' מלות אלו כדי שישלטו בישראל אלו ג' כוכבים : משש ס' מאור עינים עכ"ד : וזהו אפתחה במש"ל פי לרמוז לג' כוכבים הנז' ולבטלם נתן לנו ה' אלהינו ג' מלות ככ"ל :
כתב בהנה ה' חנוכה ס' תרע' וא' שיש לאכול גבינה בחנוכה לפי שהאכילה יהודית את החיוב ונעשה הנס בחלב ובתבוא המקובלים שיהודית היא גלגול יעל ומלך יון אלפ'ורנו הוא גלגול סיסרא עיין כ"ז באורך בס' גלגול אור ובמדרש תלפיות ענין גלגול וזה אללי רמוז גבי יעל ודה ליתד תשלחנה יד'ה או' יהודית לרמוז לימי היונים ליהודית שקיה עיקר הרגה את גלגול סיסרא : וזה ג"כ רמוז ס' ר"ת סיסרא פורנו לרמוז שיחלגל סיסרא בהל פורנו מלך יון ותהרוג אותי יהודית שהוא גלגול יעל : והנה סיסרא המן אלפורנו ר"ת סא"ה : וג"כ יעל יהודית אסתר ר"ת אי' : וזה רמוז כסא"ה בשלחה דהיינו כשיבואו בגלגול תריכבה דהיינו

גם גלגול יעל תריב עמו ותהרוג אוחו וזה רמוז ואי' ה' ה' ר"ת אסתר יהודית יעל המן מרדכי :
 כתב הרב מדרש תלפיות אות ח מש"ח ר"ת מדליקין שמונה ימי חנוכה ולי נראה לומר אליהו ר"ת היא ל'ו שמדליקין ל'ו נרות : גם כ"ל רמוז לפורים מש"ח ר"ת מפורות חומה שקורין יד' ה"כ מוקפות חומה יום שני ר"ל יום ט"ו שהוא שני ליד' אליהו ר"ת היום נרעהו ישלחו המעות ומאכל' : איש לאכוינים יתן המתנות ומעות : וגם רמוז משיח לחג המלות : חג מלות שבעת ימים : וגם רמוז לח' הסוכות ר"ת חג מסוכך שבעת ימים : וגם רמוז ליום ח' חג עלרת : יום ח' חג עלרת : וגם רמוז ליום שבעות יום עלרת : יום שבעות חג עלרת : וגם רמוז לשבת וחדש יום עניו יוה"כ וגם רמוז לר"ה יום חדש שנה :
 והרב קומץ מנחה תי' לקו' למה עושים ח' ימים והלא השמן לא נעשה בו נס הלא ז' ימים כי יום ה' היה בו שמן : ויישב עפי' משל לסוחר א' שנסע ליום השוק ולקח עמו שמונה שקים מעות לקנות בהם סחורה וכדרך פגעו בו לסטים וגנבו ממנו ז' שקים ונשאר א' וידור נדר אם יהיה אלהים עמדי להשיב הגזילה אתן מעשר מכל והוניה הולאות עד שחזרו לו הז' שקים ובא גבאי לדקה לתבוע ממנו חשבון מעשר של ח' שקים והוא משיב אנו נוחן מעשר של ז' שקים והס' לא נגנב : והשיב לו הגבאי טעות בידך שאלמלא לא הניחו לך ה' מן השקים מאין לך הולאות של הז' : וא"כ גם של שק הח' שנשאר הוא גדול מכולם : והנמשל גבי נס חנוכה הפך שנמלא ביום ח' הוא נס גדול יותר מכולם כי לולה מניחות הפך אין יכול להיות הנס כמ"ש בזוהר גבי שונמית כ"ה אסוך שמן עיז בהא הכרעה וכו' ע"ש עכ"ד : וזהו ר"ת חנוכה ח' נרות : וא"ת אין נס הלא ז' ימים לז' וכו' ר"ת ומניחות כד השמן : היא נס ובאמור :
 שייך לחנוכה ופורים
איתא בגמ' מ"ס וס'מך שבלוחות כנס היו עומדים : אשכר לומר רמוז לחנוכה ופורים : כי אות ס'מך רומז לפורים : כי איתא בגמ' ע"פ כתוב זאת זכרון כספר : כספר זו

מגילת אסתר : וכזה פירשו המפר' ז"ל ונכתב בס' פר' לרמוז שמגילת כסתר נרמזה בתורה במגילת בס' פר' ומגילת ס'פר הוא ס'מך פר' ר"ל פורים : ואות מ"ס רמוז לחנוכה כי כבר כתבנו בדרוש חנוכה כי החנוכה היא בספירת ההוד ע"שכ : ואי' בגמ' ת"ח לריך שיהא שמונה שבשמינית : כי הנה ידוע שיש י"ד ספירות וכל ספירה וספירה כלולה מ"וד : וא"כ שמונה שבשמינית היא ספירת הוד שבספירת הוד : כתוב בתורה כשלוה הק"ם למר"ע עליו תלמידו יהושע בן נון ונתת מהודך עליו למען ישמעו אליו כל בית ישראל : וא"כ כמו שלוח הק"ם למר"ע על תלמידו יהושע בן לריך כל ת"ח שיהא בו שמונה שבשמינית שיהא הוד שבספי' הוד : שיהא לו הוד והדר כדי לשמוע דבריו : וגם חנוכה הוא לא מן התורה לא תקנת חכמים במשנה וכראש המשינות כתיב מ"ס : מאימתי קורין את שמע' ובהוד כתיב מ"ס ונתת מ'הודך עליו : ולכן אות מ"ס רמוז לחנוכה : וזהו רמוז מ"ס וס'מך שבלוחות כנס היו עומדים ר"ל נס חנוכה וגם פורים :
 זה שייך לפורים
 איתא בגמ' אשר הכין לו תנה לו הכין : והר' בירך ילחק ז"ל פ' תלוה פי' בכוונת חז"ל כי הנה חקר הר' נחלת בנימין ז"ל היאך הסכים מרדכי לתלות את המן על העץ הזה לפ' מש"ל ז"ל שאותו העץ היה מבית ק"הק ואפי' אבני המזבח אמרו בגמ' שנגזס מלכי בית חשמונאי משום דכיון דאשחמש בהו גבוה לאו אורת ארעא להשתמש בהו הדיוט אע"פ שבאו פריטים וחללוה וכו' ולענ"ד יל' ע"פ מש"ל שאחר שעשאו המן מידר עלמנו עליו הרי נשתמש בו הדיוט והוטיאו לחולין ותו ליבא הקדש : וזה כוונת רז"ל באמרם אשר הכין לו תנה לו הכין : הכוונה איך הסכים מרדכי לתלותו על העץ שהביאו מבית ק"הק ולאו אורת ארעא למעבד הכי לז"א תנא לו הכין בתחלה וכבר נשתמש בו הדיוט והוטיאו לחולין ותו ליבא החיטעמא עכ"ד :
עוד כתב הרב הנז' שם עמ"ש רז"ל לולי ה' שהיה לנו כקוס עלינו אדם : אדם ונא מלך : עמ"ש הארז"ל דיש ז"ב לירופי הויה בכל

חדש לירוק א' ובח' אדר לירוק הוה' בהפך ממם
 ובטענה זו עמד עליהם המן לומר דההפוך
 הוה' מורה דין ולכך אמר וכל זה' איננו' שיה'
 לי' ובאה אסת' ואמרה י' כה' המלך ו' המן ה' יום
 אל המשתה' וזהו מ"ש ר"ל גדולים הדוקים
 שמהפכין מ"ר למ"ה' ה' ה' ה' ה' להם לרשעים
 הוה' לעשות ממדת הרחמים שהוה' הוה' ב"ה
 דין שרף להפכו' אבל אסת' הדרקת הפכה את
 הדין לרחמים' וזהו לולי ה' שהיה לנו בקום
 עלינו המן הרשע שהוה' אדם ולא מלך ורצה
 להפוך שם הוה' לעשות דין' ולולי ה' שהיה לנו
 ל' הוה' כמו שדרשו נבי תפילין והיו בהוייתם
 יהו כסדרן ולא למפרע ה"כ הוה' היה כסדרן
 ולא למפרע היו המ"ס גימ' המן טעונו' וזהו
 ביום אשר שברו אויבי היהודים לשלוט בהם
 שח' אדר הוה' הפוכה' שהוה' דין ונהפוך הוא
 שנהפכה שם הוה' כסדרה ואז אשר ישלטו
 היהודים וגו' וזהו והחדש אשר נהפך להם מיוגן
 לשמחה' וזהו אנו ה' לא שניתו ואתם בני יעקב
 לא כליתם ודרשו לא כליתם בימי המן כלומר
 שלא שניתו שם הוה' בהפך אלא כסדרן ועו'ו
 ואתם לא כליתם עכ"ד :

א"נ ביום אשר שברו' ותנא לו הכין' בהקדים
 מה ששמעתי באומרים לי על מעשה
 בעגלן א' בעל העגלות שדרך הוא שעגלה
 הראשונה מרליק בה האש ומושבת כמה עגלות

דרוש לכבוד ס"ת

איתא במס' מנחות דף ל ה"ר גירל א"ר
 הלוקח ס"ת מן השוק כחוטף מזה
 מן השוק' כתבו מעלה עליו הכתוב כלאו
 קבלו מהר סיני' ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את
 בני ישראל שימה בפייהם' **זאת** חקת התורה' לכל איש ישראל שיכתוב
 לשמו ספר תורה' להגות בו יומם
 ולילה כאור תורה' ליהודים היתה אורה' זכה
 וזכה' והיתה עמו וקרא בו קריאת התורה'
 ככתוב ועתה כתבו לכם את השירה' והיא מנוח
 מהר"ג מלות שבתורה' וגם למלך הוכנה לכתוב לו שני ספרי תורה
 ה' מונחת לו בכית גזויו' וה' קושרה בין
 כחפיו וכנסם ויולא עמו ככתוב וכחב לו את
 משנה התורה' ה' לזאת תיובת רמזא עליה
 דבר נש לעשות רנה וחדרה ושמחה כנהוג
 ביום אשר מביאים ס"ת לכ"הכנ כביום מוזמוטי
 חתן וכלה' וכיום נקנתה מהר סיני בקול
 המולה' לך ה' הגדולה וזכות התורה תעמוד
 לנו לחמלה' ולגאולנו מיד הצרים גאולה'
 שלימה ולהעלינו להרלנו עיר תהלה' במהרה
 בימינו אמן סלה :

הנה בעיקר כתיבת ס"ת בזמנינו אש היא
 מ"ע מן התורה' היא במחלוקת שנויה
 כי הרמ"בס ז'ל בה' ס"ת פז' כתב וז'ל מ"ע
 על כל איש מישראל לכתוב ס"ת לעצמו וכו'
 אבל הטור יו"ד סי' ע"ר כתב משם אביו
 הר"אש שזה לא נאמר לא לדורות ראשונים
 שהיו כותבים ס"ת ולומדים בו אבל האידנה
 שכותבים ס"ת ומניחים אותו בכ"הכנ מ"ע
 על כל איש מישראל לכתוב חומשי תורה וגמרא
 ופוסקים דמלות התורה ללמוד בה כדכתיב
 ולמדה את בני ישראל וכו' ע"כ' והר"ב' ב'
 ז'ל תמה איך בא הרמ"בס ז'ל לפטור לאדם ממלות
 כתיבת ס"ת דהו"ל לחייב לכתוב ס"ת וללמוד
 בו לא הכרח שבה לאדם לנו חיוב כתיבת
 חומשים ומשנה וגמ' ופוסקים שגם זה בכלל
 כתיבת התורה' ע"כ והסמ"ע בפרישה ודרישה
 האריך הרחיב לחלוק עליו דפשו דברי הר"אש

ז'ל נראה דביון דעכשיו אין לומר בו כלל אין
 בו מלוא מדאורייתא וכו' עכ"ד' וכתיב הרב
 חקרי לב ז'ל בס' מערכי לב דהעיקר בדברי
 הרב' ז'ל וכן פסק הטו' ז'ל ע"ש' והנה אש
 האדם כותב ס"ת חפז' בזה ומניחו בכיתו
 ולומר בו איבה רכ"ע היא מ"ע דאורייתא
 וכ"כ הרב באר הגולה ז'ל סי' ע"ר ע"ש'
 אמנם מה שכותבים ס"ת ומניחים אותו
 בכ"הכנ רוב הפוסקים ס"ל דהו"ל מ"ע דאורייתא
 כאמור לעיל' אבל יש פוסקים דס"ל שאינה
 מ"ע דאורייתא אלא דרבנן היא ולא ילף
 איבה דכ"ע' וזה כוונת הכתוב ועתה' לרמוז לזה
 הזמן' כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את
 בני ישראל' דהיינו שילמדו בו' שימה בפייהם
 ועו'ו ילחו ידי חובתם מן התורה' וזהו ויכתוב
 משה את השירה וילמדה את בני ישראל דהיינו
 הכתיבה והלומדה היא יותר מלוא משכותב
 ס"ת ואינו לומר בו אלא מניחו בכ"הכנ' **א"נ**
 ע"פ מ"ש במס' גטין ד"ס א"ר יוחנן תורה
 מגולה מגולה ניתנה שנה' אז אמרתי הנה
 באתי במגילת ספר כתוב עלי' רש"ב'ל
 אומר תורה חתומה ניתנה שנה' לקוח את
 ספר התורה הזה' עור ה' בסנהדרין דף ק"א
 ע"פ ופיערה פיה לכלי חק אמר ר"ל למי
 ששייר חפז' חק ה' ח"ל ר' לא ניתח למרייהו
 למימר הכי לא חפז' לא למד אלא חק ה' ופתב
 הרב מערכי לב שס דזה תלוו כזה דלפי
 ס"ל לה"ל חורה חתומה ניתנה לכן לריך
 לקיים כולה ולא לשייר חפז' חק ה' אבל
 ר' דס"ל תורה מגולה מגולה ניתנה לכן
 ס"ל חפז' חק ה' ע"ש' והנה הרמ"בס ז'ל
 בה' ס"ת פז' כתב מלות עשה על כל איש
 ישראל לכתוב ס"ת לעצמו שנאמר ועתה
 כתבו לכם את השירה הזאת' כחבו לכם
 תורה שיש בה השירה הזאת לפי שאין
 כותבים התורה פרשיות וכו' כמלא דנקיט
 למ"ד תורה חתומה ניתנה דלמ"ד מגולה
 ניתנה אין חיוב מ"ע לכתובת התורה וכ"כ
 הרב מערכי לב שס' והנה הרב מע"ל
 בדף מב ע"כ כתב וז'ל אף זה ק"ל
 בדברי הרמ"בס שלא למדנו

ולא להניחו כב"ה כנ"ו וזהו יפסית מכני ארס
 שעשו ס"ת והניחו אותו כב"ה כנ"ו וזהו הולך
 חן בשפתותיך שאתה קורא בו תמיד כמו המלך
 דכתיב בו והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו וזהו
 מלוא מן המוכר וזהו על כן ברכך אלהים
 לעולם נמלא דכתיבת ס"ת מ"ע היה אליבא
 דכ"ע וזהו ועתה כתבו לכם את השירה הזאת
 ולמדה את בני ישראל זהו לס' הרמ"בס זל
 דס"ל דאין כותבים את התורה מגולה מגילה
 ולס' הר"ף זל דס"ל דכותבין את התורה מגילה
 מגולה נפקא ליה ממלות המלך וזהו שינה
 רמז למ"ס השתוב שום תשים עליך מלך
 כפיקס שכתוב בו והיתה עמו וקרא בו כל ימי
 חייו ובני מלך כתיב את משנה התורה א'
 כשהיה הדיוט וה' כשהיה מלך וכנ"ל
 וכתב בעל ס' החינוך זל כי טעם מלוא זו
 בהדיוט הוא מהטעם בעלמו האמור
 במלך וקרא בו כל ימי חייו למען ולמד ליראה
 את ה' אלהיו לשמור את כל דברי התורה הזאת
 ואת החקים האלה לעשותם לפי שדוע בבני
 אדם שהם עושים כל דבריהם לפי ההכנה
 שנמלאת להם ועל כן לוו להיות כל א'
 ס"ת מוכן אללו שיוכל לקרוא בו תמיד למען
 ולמד ליראה את ה' וידע וישכיל במנותו
 היקרות והשמורות וכו' ע"ש כמלא לפי דברי
 הרב זל דעיקר מלות ס"ת הוא ללמוד בו תמיד
 כנ"ל :

והנה חקר מהר"א גאון כס"פ במדבר דלמה
 אין מברכין במלות כתיבת ס"ת אשר
 קב"ו לכתוב ס"ת או על כתיבת ס"ת כמו
 שתקנו על שאר מלות של תורה ות' ב' תירושים
 א' הטעם שלא תקנו ברכה זו מפני שאין
 עשייתה גמר מלאכה מיד כשהיה מלות בשעה
 שמברך כי גבי ס"ת לר"ך זמן רב עד שיכתב
 כולו ויעשה לו הגהה כי שמה חסר אות א'
 והוא פסול ולית ביה קדושת ס"ת כי עשרים
 דברים מנה הרמ"בס זל בה"ס את אס נעשה
 בו א' מהם חן בו קדושת ס"ת ובגמר כתיבתו
 כמז' א' לברך כיון דק"ל דכל המלות מברך
 עליהם עובר לעשייתם וכו' הר"ן זל בפ"ק
 דכתובות למה אין מברכין על הקייסין אק"בו
 על הקידושין כמו שמברכין על כל המלות

מלות כתיבת ס"ת כי אס דק"ל דכל התורה חתומה
 ניתנה ואין כותבים התורה פרשיות דהיי הר"ף
 זל פסק בה' גטין דכותבין מגולה לחינוך
 להתלמד בו הפך דעת אביו ורבא דאמרו אין
 כותבין והר"א זל בפסקיו תמה על הר"ף זל
 איך פסק הפך מסקנת אביו ורבא ות' דרעתו
 כמ"ד תורה מגולה מגולה ניתנה וה"כ לדרידה
 תקשי מנ"ל מלות כתיבת ס"ת ואין לומר
 דהר"ף זל אין כאן מלות כתיבת ס"ת דהיי
 בה"ס הכיף ההיא מימרא דרב גיהל דלוקח
 ס"ת מן השוק כחוטף מלוא מן השוק כתבו
 מעלה עליו כאלו קבלו מה"ס משמע דאיכא
 מ"ע בכתיבת ס"ת ות' דנפקא ליה להר"ף
 זל דס"ל מגולה ניתנה וה"כ מפסוק ועתה
 כתבו לכם את השירה הזאת אין חיוב אלא
 לשירה לחודה ולא לחיוב כתיבת ס"ת ומלות
 כתיבת ס"ת נפקא ליה מפסוק דכתיב גבי מלך
 וכתב לו את משנה התורה הזאת דהיינו ב'
 תורות מכלל להדיוט כבר היה לו ס"ת א'
 ועכשיו שנעשה מלך נלטה להיות לו ב' תורות
 ומכאן ולא להר"ף זל חיוב כתיבת ס"ת וכו' ע"ש
 נמלא דלפי ס' הרמ"בס זל דפסק כמ"ד תו'
 חתומה ניתנה מלות חיוב כתיבת ס"ת
 מפסוק ועתה כתבו לכם את השירה ואין
 לומר השירה לחודה דאין כותבים את התורה
 פרשיות ולס' הר"ף דפסק כמ"ד תו' מגולה
 ניתנה וה"כ פסוק ועתה כתבו לכם את השירה
 היא על השירה לחודה ומלות חיוב כתיבת ס"ת
 היא מפסוק דכתיב גבי מלך וכתב לו את משנה
 התורה א' כשהיה הדיוט וה' כשנעשה מלך כנ"ל
 ועפ"ז ילפ כוונת הכתוב רחש לבי דבר טוב
 אומר אני מעשי למלך לשוני עט סופר
 מהיר הכוונה התורה נקראת טוב כדכתיב כי
 לקח טוב נתתי לכם וזהו רחש לבי דבר טוב
 שחייב אני לכתוב ס"ת ולעסוק בו כדכתיב
 ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את
 בני ישראל שימה בפיהם וזהו לס' הרמ"בס זל
 ולס' הר"ף זל הוא מן מלות המלך וזהו אומר
 אני מעשי למלך ועי"כ לשוני עט סופר מהיר
 כי לדברי הכל חייב אני לכתוב ס"ת ולעסוק בו
 והנה הוכחנו לעיל מלות כתיבת ס"ת מן
 המוכר הוא שכתוב ס"ת וילמוד בו

ות' משום שאין מברכין על המלוא שאין
 עשייתה גמר מלאכה כי התי כי אחתי חסורי
 מחסרה לחופה ובשעת כניסה לחופה גם כן
 א"א לו לברך על הקדושין כיון שקירם קודם
 זמן מרובה ע"כ וכו' הרוקח זל הביאו
 הפ"ח זל בה' פסח סי' רפג הטעם דלא
 מברכין אמנות ד' כוסות הוא משום דק"ל
 דבעי למשתי ד' כוסות על הסדר ואם שתאין
 בזה אח' לא ילא יח' ד' כוסות וכיון דלא הוי
 המלוא בבת א' לא מברכין ובסוף כוס
 רביעי נמי לא מברכין דק"ל כל המלות מברך
 עליהם עובר לעשייתן עכ"ד וא"כ הוא הדיון
 והוא הטעם נמי כאן נבי ס"ת והב' כי
 הנה הר"ש זל והרב החנוך זל כתבו הטעם
 העיקר למלוא זו אין תכליתה הכתיבה לבדה
 אלא העיקר הוא הלימוד בו במלות של תורה
 הגב עלמך שכתב ולא למד אין כל מלומה
 בידו אמור מעתה מ"ע זו לכתוב ס"ת היא
 הכנה להביא לידי ת"ת וכבר תקנו ברכה
 על תכליתה והיא ברכת התורה וה' דומה
 למ"ס הפוסקים זל בטעם למה אין מברכין
 על הנשואין שהיינו מפני שעיקר הנשואין
 לקיום המין להחיות זרע על פני כל הארץ
 ובתכלית המלוא תקנו שהיינו על מילת הכן
 וכיוצא בזה במ"ע של הס"ת קבעוה בתכליתה
 בלימודה והיא ברכת התורה עכ"ד זל וכו'
 בא"הט בה' פסח סי' תלב וזל והא דאין
 מברכין שהיינו על בדיקת חמץ לפי שהבדיקה
 לורך הרגל סמכין אזמן דרגל וכו' ע"ש וא"כ
 ה"כ גבי ס"ת כיון שתכלית מלות הס"ת היא
 הלימוד ות"ת וכבר תקנו ברכת התורה ובמ"ס
 מהר"י אל גאון זל לכן לא תקנו ברכה על
 מלות ס"ת :

והרב חתם סופר בה"ס סי' נב בתחלה כתב
 כתי' א' ועשה תקנה שיכתוב כל התורה
 כולה עד לעיני כל ישראל ולא עד בכלל
 ושם ימתין ויגיה כל הספר ואח"ך יברך ואחר
 הברכה יכתוב לעיני כל ישראל וסיים עוד
 זל קו' זו אינה נריכה כי אלו חז"ל היו בקיאים
 בחסרות ויתרות היו מתקנים ברכה לס"ת
 אבל הם עלמם לא היו בקיאים בחסרות ויתרות
 בדאי' בקדשים וכו' לכן לא תקנו לברך על

ול' לומר והוא האמת כי תפילין ומזוזה הם
 מימות מר'עה שלובשים תפילין ומניחים
 מזוזה בפתחיהן וכן כותבים מגילת סוטה
 וכך היו נוהגים מימות מר'עה ועד זמן התנאים
 והאמוראים אמנם אס לזותה תורה עי' מר'עה
 לכתוב השירה לחודה היו כותבים אותה לחודה
 וכיון שלא ראינו מי שכתב אותה לחודה אז
 ממילא אין המלוא לכתוב השירה לחודה לא
 קאי אכנ התורה כולה
 והטעם שחזן מפרשת תפילין ומזוזה ופרשת
 סוטה שנזכרו בדברי חז"ל אין לכתוב
 פרשה ופרשה וכמ"ס בנמ' גטין אין כותבין
 תורה מגילה מגילה דכיון דארבך ארבך
 הכוונה חזן מאלו הכהונם לכתוב כגון פרשת
 תפילין ומזוזה ומגילת סוטה אין לכתוב לפי
 שאין כותבים את התורה מגולה כנ"ל לישב
 דברי הרמ"בס זל בטוב טעם וכנ"ל
 והנה בדברי הרמ"בס זל ק"ל דפסק כר"ל ולא
 כר"י דס"ל מגולה ניתנה והלא ק"ל הלכה
 כר"י לגבי ר"ל בה' מתלת וכו' וראיתי להרב
 מאל המלואים שם שכתב וזל והנה הנאון
 בתשובה מאהבה הכיף שם קושיא מהנאון ר'

אשר לא יסא זלחה דהרי בנטין דף ס פלוגי ר' ור"ל בהא חי תורה מגילה ניתנה ור"ל ס"ל מגילה ניתנה וכיבמות ד"ל אמר רבא הלכה כר' לגבי ר"ל בר מהני חלת ע"ש וא"כ לפ"י לרבא ס"ל כר' דאמר תורה מגילה ניתנה וא"כ איך קאמר רבא בסנהדרין ד"כא ע"ג שהניחו לארס אבותיו ס"ת מלוא לכתוב משלו שנאמר ועתה כתבו לכם הו"א לפי דעת הרמ"בם ז"ל דועתה כתבו לכם קאי על התורה כולה וא"כ לפי דעת רבא דבוכים את התורה מגילה א"כ ועתה כתבו לכם קאי על השירה לחורה והנאון השיב לו כמ"ס התוס' ז"ל דלא נאמר כלל זה אלא היבא דפלוגי מדעת עלמן אבל היבא דלא פלוגי מדעת עלמן דא"ל משמיה דאחר לא נאמר כלל זה ויובל לסבור רבא כר"ל וכאב שס אס לא סתירה לדברי ככל מקום כש"ס יהיה התי' נכון לישב קו' חמורה הנו' עכ"ד :

והרב מה"ל המלוואים שס הביא לו רחוק מרש" ז"ל פרק מלות תלויה ד"קו ע"כ שכתב בד"ה והלכתא כמר זוטרא דתורה תקומה ניתנה וק' הלא ק"ל כר' דאמר תורה מגילה ניתנה אלא ור"ל ס"ל לרש"י דלא אמרין התי' כללא אלא היבא דפלוגי מדעת עלמן וכו' וכאמר ע"ש ברברי קדשו ולפ"י ל"ק על הרמ"בם שפסק כר"ל לגבי ר' דלא נאמר כלל זה לא היבא דפלוגי מדעת עלמן וכאמר : והנה הקו' של הרב תשובה מההכה ז"ל נוכל לתרץ אותה ע"פ מ"ס הרב מערכי לב ז"ל והבאתי דבריו לעיל דלהר"ף ז"ל דס"ל כר' דתורה מגילה ניתנה ועב"י פסק דמלוא על כל א' מישראל שיכתוב ס"ת וישב דבריו הרב ז"ל דילמור ממלות המלך דכתוב וכתב לו את משנה התורה דלמלך שנים ולהריוט א' וכו' וכאמר לעיל א"כ לרבא הנס דס"ל תורה מגילה ניתנה ס"ל ג"כ מלוא לכתוב ס"ת וא"כ שפיר קאמר הנס שהניחו לו אבותיו מלוא שיכתוב משלו וכאמר :

והנה הרב מה"ל המלוואים ז"ל בפ' ל"ה דף קט ע"א כתב ז"ל נראה דמבואר מן הקרא דשירה קאי על כל התורה דבאחלה כתוב ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ואח"ך

כתוב ויהי ככלות משה לכתוב את דברי התורה הזאת משמע דהכל קאי וקאי על כל התורה וא"כ מ"ס לעיל את השירה הזאת קאי על כל התורה וכו' ע"ש וא"כ יבואו דברי הרמ"בם ז"ל על נכון דהשירה קאי על כל התורה כולה מכאן שכתוב אח"ך ויהי ככלות משה לכתוב את כל דברי התורה הזאת וזה יפורש כוונת הכתוב סוף דבר הכל נשמע הכוונה מן סוף הפרשה נשמע דמלת השירה קאי על כל התורה כולה :

והנה אס יכתוב ארס ס"ת אס חייב לברך שהחיינו אס לאו' הנה בנדון זה נשא הרב נאמן שמואל ז"ל סי' ו והביא דברי המרדכי פ' לולב וערבה דכל דבר שעושים לכמה שנים לא שייך ביה זמן ואח"ך הביא דברי השו"ת כנ"ה ס' ת"פ דכתב שחולקים על המרדכי הרמ"בם ז"ל ואבודרהם שער ג ור"ה להשוות אותם יחד וכו' ולבסוף עביר עובדא כנפשיה כשקיים מלות כתיבת ס"ת שלא בירך שהחיינו לא על פרו חדש וכו' ע"ש והנאון קידר ז"ל בס' כבר לארץ בלקוטים ס"ב נשא מן שחיבר ספר אשר מודע בשמעתא או אנדתיא או דינא דאורייתא למען דפוס את ישראל אס יברך שהחיינו והשיב דהרב מג"א כתב דאין לברך שהחיינו על קנין ספרים דמלות לאו ליהנות ניתנו והרב א"ר הסכים עמו ונראה שגם המדפיס ספר לא יברך שהחיינו כיון שסתמו דבריהם ולא כתבו שירך לברך אמנם הרב מר וקלועה ז"ל חולק על המ"א ז"ל וכתב דיברך על קנין ספרים וגם המחבר ספר והדפיסו דיברך ברכה שלימה עכ"ד :

וכנון דא אמרו אס הלכה רופפת בירך פוק קווי מאי עמא דבר ועין רואה ואון שומעת כי אין גס אחר מהרבנים בדורות שלפנינו ובדורנו שבירך על קנין ספרים גס עיני ראו כמה חכמים שקיימו מלות כתיבת ס"ת וחיישי לברך שהחיינו אס לא על פרו חדש או בנד חדש ואח"ך הביא דברי הרב נאמן שמואל כשקיים מלות כתיבת ס"ת שלא בירך שהחיינו כי אס על פרו חדש ומינה שמעינן מי שמדפיס ספר שהוא דבר לכמה שנים שלא לברך זמן וכתב שס מה שר"ה הרב נאמן שמואל להשוות

ס' המרדכי עם ס' הרמ"בם ז"ל וכו' כמרדכי ישן נושן הנסחא כתוב אכל הני עושה לכמה שנים וכו' וא"כ קאי אכל הארכעה שהזכיר המרדכי וכו' וא"כ מוכח דהמרדכי פלוג על הרמ"בם ז"ל דאין לברך שהחיינו על דבר שעושה לכמה שנים וא"כ נתבאר דאין לברך בשם ומלכות כשמחבר או מדפיס ספר וכן נהגו בדורותנו ובדורות שלפנינו ומ"מ בעי לאוריי לה' ולשכחו על שויכחו לכך ונהירנא דבס' בינה לעתים דרוש ב שס נאמר כי כאשר הדפיס הרב גדולי תרומה דרש ברבים להורות לה' על זה ואין הספר הנו' בידו לעת הלום עכ"ד הרב קידר ז"ל וכן המנהג פה ע"ת בנדרהד יע"א דכל מי שכותב ס"ת אינו מברך שהחיינו אלא על בנד חדש :

דרוש לישבת

ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורותם ברית עולם ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש

שבת היא לה' ככל מושבותיכם חקת עולם לדורותיכם כי אות היא ביני וביניכם לא תעשו מלאכה בשבתותיכם כי בני אברהם יצחק ויעקב מולדתכם שבטי יה עדות למשפחותיכם שבת שבתון הוא לכם לא תבוערו אס בכל מושבותיכם כי מכל האומות ידעתי אתכם שמרו משפט ועשו לדקה כי קרובה ישועתכם ואז עולת שבת כשכתו תקריבו במקדשיכם ושמרו בני ישראל את השבת :

שבת קדש יום מנוחה לעם ישראל יושבים בבטחה ונסו יגון ואנחה ואוכלים למעדנים משאת וארוחה ומתענגים בו בשמחה ובשלום באין זעקה ולוחה ורוח ה' עליהם נחה לא כן לאו' הע נכרי ששבת חייב מיתה ונפשו נזנחה ועליהם כתוב יום ולילה לא ישבותו ואין להם מנוחה ונפשם לעפר שחה וקראו להם עם נדחה ולכל בני ישראל היה אור במושבותם והיתה הרוחה ועוסקים בתורה בכל כחה לעשות את יום השבת :

שבת שבתון הוא לה' ויקדשו קודש לה' ויום השביעי שבת לה' אז תענוג על ה' והוא מתנה נתונה לעם אמוני אל דור דעה עט נכוני והגילס מכל יגוני ונתן להם תורה על הר סיני עם עשרת דברות אשר שמעה אזני ובקול שופר דאתה עיני ושכתה הארץ שבת לה' וזוה לא תבוערו אס ביום השבת :

ישבת שלום לכל ישראל במהרה יבנה לכם בית האל המקדש וההראל וישלח לכם הנואל ויקבלכם מן העמים וארום וישמעאל אור כי יהל משיח לישראל ונקומה ונעלה בית אל כד"ה :

נקדים דא' בגמ' ביצה (יו ע"א) א"ר יוחנן משום רשב"י כל המלות נתן להם הק"בה לישראל כפרהסיה חון ממלות שבת שנתן להם בלנעה שנאמר ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם ומקשה חי הכי לה ליענשו גויס עליה ומשני שבת אודעינהו מתן שכרה לא אודעינהו ואב"א מתן שכרה כמו אודעינהו נשמה יתירה לא אודעינהו דא"ר לקיש נשמה יתירה נתן הק"בה בארס בע"ש ולמולאי שבת נוטלה ממנו שנאמר שבת וינפש כיון ששבת וי אברהם נפש עכ"ל :

והנה מאי דמקשה הגמ' א"ה לא לענשו גויס עליה משמע דמלות שבת אס אין מקיימין אותה הגויס נענשים עליה וקמקשו כיון דבלנעה נתן להם לישראל השבת ודאין דאין לענשו עליה ואודרבה בגמ' סנהדרין (כו ע"ב) אמר ר"ל גוי ששבת חייב מיתה דכתוב יום ולילה לא ישבותו וא"כ אס שבת חייב מיתה ואיך מק' הגמ' לא לענשו עליה אמנם אחר העיון נראה שכך כוונת הגמ' במאי דמק' לא לענשו גויס עליה כי כתב רש"י ז"ל וז"ל ואין אשכחן שחור הק"בה להענישם על החורה ועל המלות דכתוב ורח משעיר למו הופיע מהר פארן וכתוב אלום מחימין יבוא עכ"ד דהיינו כוונת העונש על שלא קבלו את התורה ואת המלות ולא עונש שאין מקיימין אותה וזה מק' הגמ' העונש שמעניס הק"בה לגויס על שלא קבלו התורה והמלות מלות שבת לא לענשו עליה דכתנה בלנעה ומשני שבת אודעינהו וכו' כב

אכל אה"ן מלות שבת שלא קבלוהו נכרי ששבת
 חייב מיתה אבל אם היו הגוים מקבלים מלות
 שבת היו יולאים מרין בני נח ואין חייבים על
 השביתה אבל עתה שלא קבלוהו אם שבת חייב
 מיתה כמ"ס הרמ"בם ה' מלכים פ"ה ה"ט טעם
 כללו של דבר אין מניחין אותו לחדש דת
 ולעשות מלות לעלמו מדעתו לא או יהיה גר
 לרק ויקבל כל המלות וכו' ע"ש :

והרמ"בם ז"ל שם כתב חייב מיתה בידי שמים
 ולא נהרג וכתב עליו הרב בסף משנה
 ז"ל וז"ל ומ"ש אבל אינו נהרג הוא משום דמ"ל
 דאין נהרג אלא בשבע מלות דוקא ומאי דמק'
 הגמ' בסנהדרין (נח ע"ב) וליחשבהו כהדיו
 ז' מלות אין לומר שנהרג עליה דאין נהרג לא
 על ז' מלות דוקא אלא לומר דאסורין בה ולא
 לענין שנהרג דאין נהרג אלא כו' מלות דוקא
 עכ"ר וכו' הרב נחם משנה ז"ל שם אות ט'
 ע"ש והרב מש"ל ז"ל שם אות ח כתב טעם רבינו
 דאינו נהרג משום דנקערכו בכני ישמעאל ובני
 קטורה ולבך הם חייבים מספק ואין נהרגים
 מספק עכ"ר והרב מהר"ש ז"ל בחדושי אגרות
 סנהדרין שם כתב וז"ל כוונת הגמ' לדעת הכינו
 כך היא דמק' ולחשבהו כהדיו ז' מלות ולומר
 דנהרג עליה כמו ז' מלות לזה משני קום
 עשה לא קחשיב דבקום עשה אין כן נח נהרג
 ולא מלינו אפילו בישראל בשום קום עשה
 שיהא נהרג בידי אדם וכו' ע"ש :

והרב ידו משה ז"ל פ' בראשית דף ב ע"א הק'
 עמ"ס בגמ' שבת כתנה להם בלנעא וכי
 משוא פנים יש בדבר דלמה לא אודענהו מלות
 שבת לגוים ותי' ואיחא במדרש כשחזר הק"ב
 ליתן תורה לישראל שאלו מה כתוב בה א"ל
 לא תחאף אמרו ברכתנו היא דכתיב והוא יהיה
 פרא אדם ידו בכל ויד כל בו וכן לא תגזיב
 גם כן וכו' ולכני עשו שאלו מה כתוב בה
 א"ל לא תרמא אמרו ברכתנו היא דכתיב ועל
 חרבך תחיה ולכן כשבא אלל ישראל לא שאו
 מה כתוב בה אלא אדרבא קורס ששמעו אמרו
 כעשה ונשמע לכן נתן להם השבת בלנעא
 וכוה פי' כוונת המדרש תורה לזה לנו משה
 לווי זה הוא לנו ואינו אלא כעבורנו הכוונה
 שלא שאלנו מה כתוב בה כמו ששאלו העמים

לפן לנו הוא ולא לעמים
 וכוה פי' כוונת הכתוב מגיד דבריו ליעקב
 חקיו ומשפטיו לישראל לא עשה כן לכל
 גווי והטעם דישראל ומשפטיו כל ידעו
 ואפ"ה אמרו כעשה ונשמע ולא שאלו מה כתוב
 בה כמו ששאלו הגוים וכו' ע"ש

וע"פי הגמ' הנו' ז"ל כוונת הכתוב ושמו בני
 ישראל את השבת לעשות את השבת כינו
 ובין בני ישראל שנתן להם שבת בלנעא וכו'
 לא לענשו עלה לזה אות הוא לעולם מתן שכרה
 לא אודענהו אבל שבת אודענהו כי שבת
 ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וכיום
 השביעי שבת ועוד נשמע יתירה לא אודענהו
 וזהו ונפש כיון ששבת וי אברה נפש נשמה
 יתירה :

וזה כוונת הכתוב בפר' כי תשא ושמתם את
 השבת כי קדש היא לכם לכס דוקא ולא
 לאו"הע' וכן בפר' ויקהל שבת ימים תעשה
 מלאכה וכיום הו' יהיה לכם קדש לכס דוקא
 וזה שאמרו חז"ל שבת מסורה לכם דוקא וזהו
 מ"ס בכחמיה ט' ושבת קדש הודעת להם
 לישראל דוקא ולא לאו"הע' כי מתן שכרה לא
 אודענהו וכן נפש יתירה לא אודענהו
 והנה שבת במלואה אין בית תו' אותיות
 שבת אודענהו והגלויו של שבת לא
 אודענהו והיונו ין של שין ר"ת נפש יתירה לא
 אודענהו ומלו של בית תו' ומלו של תו' יו'
 הו"ל ת"בו תחיה גימ' תכ"ז ע"ד אותיות
 תכ"ז עם הכולל תכ"ז לרמוז מתן שכרה לא
 אודענהו שהיא לעתיד לזמן התחיה בכ"א :
 וזהו אהה סתר לי רמוז לשבת שניתנה לישראל
 בלנעא לי דייקא ועוד אי' בגמ' כל
 המענג את השבת נותנים לו נחלה בלא מלרים
 דכתיב והאכלתך נחלת יעקב אביך דכתיב ביה
 ופרצת ימה וקדמה ולפונה ונגבה וזהו ע"י
 השבת מל"ר לשון מלרים תלמי נחלה בלא
 מלרים רני פלט סקובני סלה :

וזהו אם תשוב משבת רגלך או תתענג על
 ה' שיש בו בשבת ב' תועלויות ה' והאכלתך
 נחלת יעקב אביך שהיא נחלה בלי מלרים
 ועוד כי פי' ה' דבר שאמר בני ובין בני ישראל
 ונתן להם מלות שבת בלנעא ובאמור וזהו

תודיעני אורח חיים לי דוקא ולא לאו"הע'
 מלות שבת :

א"נ תודיעני אורח חיים אי' בגמ' שבת
 (י' ע"ב) אמר רבא בר מחסיה א"ר
 חמא בר גוריא אמר רב הנותן מתנה לחבירו
 לריק להודיעו שנאמר לדעת כי אני ה' מקדשכם
 תניא נמי הכי לדעת כי אני ה' מקדשכם א"ל
 הק"ב לה למשה מתנה טובה יש לי בבית גנזי
 ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל לך
 והודיעם מכאן אמר רש"ב הנותן פת לתניוק
 לריק להודיע לאמו וכו' אינו והא"ר חמא
 בר חנינא הנותן מתנה לחבירו א"ל להודיעו
 דכתיב ומשה לא ידע כי קרן עור פניו בדברו
 אהו לא קשיא ה' במילתא דעבירה לאגלווי
 והא במילתא דלא עבירה לאגלווי ומקשי והא
 שבת דעבירה לאגלווי ומשני מתן שכרה לא
 עבירה לאגלווי ע"כ והנה חף דכתיב אמרינן
 מלות שבת ניתנה בלנעא ובשבת קתני מלות
 שבת הודיעו לפי המסקנה כאן ובאן שבת
 אודענהו מתן שכרה לא אודענהו ועיין
 בתוס' שבת כד"ה הנותן מתנה לריק להודיעו
 דוקא מתנה שנותן לו על ידי אהבה שאין
 המקבלו מתכיים אבל הנותן זקקה שהמקבלו
 מתכיים מתן כסתר וכפה חף עכ"ר :

ועפ"י פירשתי כוונת הגמ' אח"ך ז"ל שם רב
 חסדא הוה נקיט כידיה תרתי מתנתא
 דתורה אמר כל מאן דאתי ואמר לי שמעתא
 משמיה רב יחיבנא לה נהליה א"ל רבא בר
 מחסיה הכי אמר רב כל הנותן מתנה לחבירו
 לריק להודיעו שנאמר לדעת כי אני ה' מקדשכם
 יהבה נהליה אמר חביבין עליך שמעתא דרב
 כולי האי א"ל אין א"ל היונו דא"ר מילתא
 שבשהו יקירי א"ל אמר רב הכי בתרייתא עדיפא
 לי מקמייתא ואי הוה נקטי אחריתי יהיבנא לך
 עכ"ל ה' הכוונה שהיה מסתפק רב חסדא שבר
 מלות בהאי עלמא איבא או ליבא וזהו נקיט
 תרתי מתנתא דתורה שתי תורות תורה שכתב
 ותורה שבע"פ וקא מסתפק שבר מלות בהאי
 עלמא איבא או ליבא ואמר כל מאן דאתי וא"ל
 שמעתא מפומיה דרב ונלמר ממנה שבר מלות
 בהאי עלמא איבא או ליבא יהיבנא ליה נהליה
 א"ל רבא בר מחסיה כל הנותן מתנה לחבירו

לריק להודיעו שנאמר לדעת וכו' ומקשי בגמ'
 שבת אינו והא אמר רב חמא בר חנינא א"ל
 להודיעו וכו' ומשני מתן שכרה לא עביר לאגלווי
 במלינו למודין מכאן שבר מלות בהאי עלמא
 ליבא דאי איבא הוה עבירה לאגלווי יהבא
 נהליה חזר רב חמא וא"ל חביבים עליך
 דברי רב הכי ה"ר מילתא שבשייתו יקירי הכוונה
 עמ"ס התוס' דזקקה א"ל להודיעו דהמקבל
 מתכיים וידוע דהזקקה מכונה למלכוד דכתיב
 וילבש זקקה כשריין יקירי שא"ל להודיעו לפי
 שהוא מתכיים המקבלה לזה לו בתרייתא עדיפא
 לי מקמייתא דקרא כתיב כהדיא מתן כסתר
 וכפה חף ואי הוה נקטי אחריתי יהיבנא לך
 וזהו כוונת הכתוב תודיעני אורח חיים הכוונה
 דהנותן מתנה לחבירו לריק להודיעו
 דכתיב נבי שבת לדעת וכו' וכי תימא הרי
 גבי מר"ע ולא ידע כי קרן עור פניו וזהו
 שובע שמחות את פניך פני משה שלא ידע
 לא מוכרח לתרץ קרון פנים עבירה לאגלווי
 וכ"ת שבת נמי עבירה לאגלווי ולתתן מתן
 שכרה לא עבירה לאגלווי וזהו נעיומת כימינך
 נלח לעו"הב לנלח נלחיס לעת"ל ולא עבירה
 לאגלווי ודוק :

א"נ ושמו בני ישראל את השבת איחא
 בגמ' ר"ה (לא ע"א) תניא רבי יהודה
 אומר משום ר' עקיבא בראשון היו אומרים
 לה' הארץ ומלואה ע"ש שקנה והקנה ושליט
 בעולמו בשני היו אומרים גדול ה' ומהלל
 מאד על שם שחילק מעשיו ומלך עליהם
 בשלישי היו אומרים אהים נלכ בעדת ל על
 שם שגילה ארץ בחכמתו והכין חבל לעדתו
 ברביעי היו אומרים א נקמות ה' ע"ש שברא
 חמה ולבנה ועתיד ליפרע מעובדיהם בחמישי
 היו אומרים הרנינו לאלהים עוזנו ע"ש שברא
 עופות ודגים לשבח לשמו בששי היו אומרים
 ה' מלך גאות לבש ע"ש שגמר מלאכתו ומלך
 עליוהם בשביעי היו אומרים מזמור שיר
 ליום השבת ליום שכולו שבת א"ר נחמיה
 מה ראו חכמים לחלק בין הפרקים הללו אלא
 בשביעי ע"ש ששבת וקמפלגי בדרכ קטיונא
 דא"ר קטיונא שיתא אלפי שני הוה עלמא וחד
 קרוב שנאמר ונשגב ה' לכרו כיום ההוא

אביו אמר תרי חרוב שנאמר וחינו מיומים
 ופירש' ז"ל ר' נחמיה ס"ל כאביו ולית ליה
 כרב קטיונא הילכך אמר ע"ש שבת דאלו ליום
 שכולו שבת הו"ל כאביו תרי יונה ולא יום
 א' אבל רב קטיונא ס"ל יום א' חרוב ודריש
 ליום שכולו שבת וזהו ושמרו בני ישראל את
 השבת לעשות את השבת ויש בו שני פירושים
 א' מה שפירש ר"ע ליום שכולו שבת וזהו
 לדורות ברית עולם ר"ל לדור דורות לעתיד
 וא' מה שפירש ר' נחמיה שבת כו ממלאכתו
 וזהו כי שבת ימים עשה ה' את השמים ואת
 הארץ וכו' הו"ל שבת וינפש :
 ועפ"י אמרתי דרך הללוי הו"ל לכס אב או אה
 הכונה א"ב רומז לפעם א' כי האב
 אחד ואח רמז לשנים כי אחים מיעוט רבים
 שנים וזה שאל הו"ל לכס אב כס' ר"ע ורב
 קטיונא שאלף א' חרוב או א"ח כס' רבי נחמיה
 תרי חרוב ויאמרו יש לנו אב אלף א' וכן
 כר"ע שחיה ק"ך שנה וילד וקונים קטן רמז
 לרב קטיונא שס"ל אלף א' חרוב :
א"ג ושמו בני ישראל וגו' יש לרמוז ע"פ
 מ"ש הרב שלמי לבור ז"ל דף קלח עמ"ס
 הש"ע א"ח סו' רסח טעה והתפלל תפלה של
 חול גומר אותו ברכה טענה בה ומתחיל של
 שבת לא שנה נזכר בכרכת אתה חונן ל"ש
 בזכר בכרכה אחרת משאר ברכות וזהו חקרי
 לב א"ח סו' ב"ן חקר אם התפלל בדרכו והגיע
 לשומע תפלה אם גומר אותה ברכה אם לאו
 לפי שאם גומרה ומתחיל ברכה של שבת הו"ל
 ז"ל ברכות ויש לדור ולומר י"ח תקון י"ט לא
 תקון וקיים וגם שיכול לומר שפוסק מ"מ
 ז"ל דנומרה דאם איתא לומר שפוסק לא הו"ל
 לפוסקים להשתקו מניה עכ"ד והר"י של"ן שם
 כתב ז"ל אין אני מוצא מקום לחקירה זו שאם
 טעה בכרכה א' מ"ח וקיים והתחיל בכרכה
 של שבת ג"כ הו"ל ח' ברכות וג"כ נימא ז'
 תקון ח' לא תקון אלא ודאי פשוט הדבר שגומרה
 ולכן שתקו הפוסקים והוא פשוט כשמש עכ"ד
 הנה מה שדקדק עליו לומר ז' תקון ח' לא
 תקון וכו' לזה ז"ל דכוונתו של הרב חקרי לב
 לומר ז"ל ברכות לא תקון ש"ל יותר מ"ח לא
 תקון כלל משא"ך ח' ברכות ריש בכלל מאתים
 ולא אתא שקל עשר מפירו רביחא עליוהו אתא

מנה דהרי בר"ה במוסף תקון ט' ברכות אבל
 יותר מ"ח לא תקון כלל :
 והנה מה דנקטו בלשונם י"ח ברכות הם י"ט
 ברכות עם ברכת המינים שתיקן אותה
 דבן גמליאל וב"כ הרמ"בם ז"ל תפלת י"ח עם
 ברכת המינים היא י"ט אלא ר"ל יותר מ"ט
 לא תקון :
 והנה בין לט' הרב חק"ל ז"ל ובין לט' הרב ש"ך
 ז"ל שניהם מורים שגומרה לברכת שומע
 תפלה ומתחיל בברכת שבת והנה מלת שבת
 ר"ת ברכת שומע תפלה לומר שגומרה ומתחיל
 של שבת וזהו ושמרו בני ישראל את השבת
 ר"ת ברכת שומע תפלה לומר שגומרה ואח"ך
 לעשות את השבת לומר שגומרה ואח"ך
א"ד ושמו בני את השבת יש לרמוז ע"פ
 דא"ו בגמ' סוכה (מב ע"א) טעה
 בדיבר מלוא ולא עשה מלוא פטור כגון עולת
 העוף שהיא הזאת דמה למעלה וממלאת בין
 עופות המלוקים לחטאת וחטאת הזאת למטה
 וכסבור הכהן שהיא חטאת ואכלה ולפי האמת
 היא עולה כולה כליל פטור ומקשי הגמ' תנין
 השוחט את התמיד שאינו מבוקר כהלכתו בשבת
 חייב חטאת וז"ל תמיד אחר שרי טעה בדבר
 מלוא ולא עשה מלוא חייב ותיקן כגון שהביאו
 מלשכה שאינו מבוקרין דאין זה טעה בדבר
 מלוא כיון שלשכה זו אין עומדים להקרבה
 הכבשים שבה והיו קרוב למזיד עכ"ד וזהו
 ושמרו בני ישראל את השבת שלא להקריב
 קרבנות בשבת אמנם בב"ה המק מקריבין וזהו
 לעשות את השבת ודוקא אם הקריב מלשכת
 המבוקרים ואף אם הקריב שאינו מבוקר פטור
 לפי שטעה בדבר מלוא ועשה מלוא פטור
 אבל אם לקח מלשכה שאינה מבוקרים חייב
 וז"ל תמיד אחר וזהו לדור' ח' ר"ל שלקח
 מדיר המבוקרים שהם תמים ודוקא זה טעה
 בו שאינו מבוקר אבל אם לקח מלשכה שאינם
 מבוקרים חייב וכאמור :
א"ה ושמו בני ישראל את השבת אי בגמ'
 יבמות (ג ע"א) ר' יבאי בר ר' חייא
 דר' ינאי הו"ל לית אריסא דהוה מיייתי ליה כנתא
 דפירי כל מעלי שבתא שהוה יומא נגה ליה
 ולא אתא שקל עשר מפירו רביחא עליוהו אתא

לקמיה דר' חייא א"ל שפיר עברת דתניא למען
 תלמד ליראה את ה' אלהיך כל הימים אלו
 שבתות וימים טובים למאי הלכתא אלימא
 לעשורי ומיהו אלטריך קרא למשרי טלטול
 דרבנן (פירש' הפרשת מעשרות בשבת אינה
 אלא מדרבנן משום שבת דתקן אלו הם משום
 שבת אין מנביהין תרומות ומעשרות וכו'
 ע"ש) אלא לאו כהאי גוונא (ופירש' ז"ל דמותר
 לעשר על מה שלא בא לעולם ועתיד לבוא
 לזורך עונג שבת ע"כ) א"ל והא חקריין
 בחלמא קנה רזון (ופירש' חקריין ליל שבת זה
 מקרא א' ושמנו קנה רזון) לא הכי קאמרו לי
 הנה בטוח לך על משענת הקנה הרטון הזה
 לאו הכי קאמרי לך קנה רזון לא ישבר ופשתה
 כהה לא יכבנה (ופירש' כושעיה מב וסופו
 דקרא לאמת יולא משפט ר"ל דספיר עברת)
 עכ"ל זהו ושמרו בני ישראל את השבת
 לענין מעשר דמותר מן הסורה לעשר בשבת
 אבל חכמים גזרו עליו משום שבת וזאת ועוד
 דמותר לעשר על מה שלא בא לעולם ועתיד
 לבוא לזורך אוכל שבת וזהו לעשות את השבת :
א"ו ושמו בני ישראל את השבת אי בגמ'
 ביאה דף ב רב יוסף אמר ביאה חסורה
 מפני פירות הנושרים א"ל אביו פירות הנושרים
 טעמא מאי גזירה וקנס ניקוס ונגזור גזירה לגזירה
 נופא גזירה והאן ניקוס ונגזור גזירה לגזירה
 כולה חדא גזירה היא וכתבו התוס' למה לי
 טעמא דלקמן אם הביא גוי דורין אם יש כמינו
 במחוכר אסור ופירש' כיון דאתקלאי לבין
 השמשות אתקלאי לכולי יומא והשתא תרי טעמי
 למה לי וז"ל דהכא מיידי בחזר מוכן לעורבים
 ומוכן לעורבים הוי מוכן לכך לריך האי טעמא
 עוד הקשו אבל תימא כיון דאמר האי טעמא
 למה לי טעמא דלקמן וז"ל דלקמן מיידי בדבר
 דלריך מרא וחזינא כגון לפת ולנון דלא שייך
 שמה יעלה ויתלוש דלדרכוי מדבר הואיל ואינו
 יכול בקל לתלוש וכו"כ בעירובין דף מ כד"ה
 הא ודאי ז"ל וא"ת טעמא דמוקנה למה לי
 תפוק לי משום יעלה ויתלוש וז"ל דשמה יעלה
 ויתלוש לא הוי אלא בפירות האילן שקלין ליתלוש
 אבל לפתות דבעי מרא וחזינא לא וכו' ע"ש
 נמלא דכדבר דבעי מרא וחזינא לא גזריין

והק' כיד אהרן א"ח סו' תנא הו"ל וז"ל ויש
 להקשות מהא דאמר רבא גבי לא יקרא לאור
 הנה אפי' גבוה עשרה קומות אסור ואמאי
 כיון דלריך להויה סלא דלדרכוי מדבר כמ"ס
 גבי לפתות ותי' דקריאה שאני דכיון שהוא טרוד
 בגירסא אפי' גבוה עשרה לא מדבר וכו' ע"ש :
 והר' יוד דוד בשיטתו על כולה דף קסב ע"ג
 כתב ז"ל ואפשר דהתוס' לא כתבו אלא
 לענין מעשה גוי וחיישין שלא יעשה אחריו
 ישראל בעלמא לכן כל דאיכא טרחא דלדרכוי
 מדבר אבל גבי ישראל עלמא גזריין משום דבר
 אחר שיעשה הוא בעלמא ולא חמריין דלדרכוי
 מדבר עכ"ד וזהו ושמרו בני ישראל את השבת
 פירות הנושרים אסורים בשבת גזירה שמה
 יעלה ויתלוש אבל לפתות דבעי מרא וחזינא
 לא גזרו לעשות את השבת רמז שלא יקרא
 לאור הנה אפי' גבוה יוד קומות והטעם כיני
 ובין בני ישראל דוקא גבי נר שהוא גבי ישראל
 לא חמריין דלדרכוי מדבר משא"כ גזירה שמה
 יעלה ויתלוש המעשה של הגוי ואם הוא דבר
 דלריך מרא וחזינא לא גזריין גבי ישראל לעשות
 אחריו ודו"ק :
א"ז ושמו בני ישראל את השבת אפטר
 לרמוז ע"פ מ"ס רש"י ז"ל ע"פ ויברך להיום
 את יום השביעי ויקדש אותו ברכו כמן שכל
 ימי השבוע יורד להם עומר לגלגולת ובשמי
 לחם משנה וקדשו כמן שלא ירד כלל בשבת
 והמקרא דובר על שם העתיד עכ"ד והרב
 כחלת יעקב ז"ל כתב ז"ל ודבר תמוה בעיני
 שבשכיל ירדת המן שהוא לזמן מועט כמו מ'
 שנה וכתוב הכתוב כמעשה בראשית ויברך
 ויקדש לכן ז"ל לומר שכל שבת ושבת קידש
 אותו שלא לעשות מלאכה ומשא ומתן בו ולא
 דוקא כמן הוה ברכה וקדושה אלא ככל שבת
 ושבת ולפי דבזמן הבריאה לא היו שומרים
 שבת בעולם שהרי לא נלטו לכן כתב רש"י ז"ל
 על העתיד ולא דוקא ירדת המן אלא על כל
 שבת ושבת עכ"ד והרב רבינו סעדיה הגאון
 ז"ל הביאו הר"ב בע ז"ל כתב שברכת היום וקדושו
 ישוב על השומרים אותו שיהיו מבורכים
 ומקודשים עכ"ד והר"ב בע ז"ל פ' ויברך
 תוספת טובה תתחדש כיום הזה בגופות דמות

כה בתולדות ובנשמות כח הכר והשכל עכ"ד
ופי המעשה הכר ר"ל ההכרה באל ית'
ובמלותיו ע"י כח השכל עכ"ד והרמב"ן ז"ל
כתב והאמת כי הכוונה ביום השבת היא מעין
הכריות והוא יסוד עולם ויקדם אותו כי ימשך
מן הקודם עכ"ד :

והנה כל הפירושים הם חוזרים על השבת וגם
שלא היה עדין במעשה בראשית שבת
כי עדין לא נלכו מ"מ קאי על עת שבו
את השבת ח"ך לכן כ"ל לרמז בפסוק ושובים
הנז' כי לפי דברי הגאון ר"ס ז"ל שקאי על
השומרים בני ישראל זהו ושמרו בני ישראל
את השבת לרמזו ויבדק ויקדם לשומרים אותו
בני ישראל ולפי דברי אבן עזרא שנתן טובה
וברכה לנפיש וזהו לעשות את השבת כי תרבה
ברכה ועובה ביום השבת ולפי דברי רש"י
ז"ל דקאי על המן וזהו לדורות ברית עולם רמז
לדור המדבר וקאי על המן ולפי דברי הרב
נחלת יעקב קאי על כל שבת ושבת זהו בני
ובין בני ישראל את היה לעולם :

א"נ ושמרו בני ישראל את השבת

מ"ש הרב מנחת שבת הנד"מ סי' עה
סק"א ענף ה' שכתב שיש הפרש על קבלת
שבת בין שוכני מזרח לבין שוכני מערב והביא
משם הרב שדי חמד בקונטרס אסיפת דינים
מע' חמץ ומלה סי' ה סוף אות י"א משם
הרב עובד י"ט דאם אדם עומד במקום א'
וחמזו בעיר אחרת ויש חילוק בתולדות השמש
בין ב' המקומות לפי שנוי האקלימים שעה
או שתיים או אוליין בתר חמץ ולא בתר הבעלים
ואם מבר חמץ אחר חלות היום במקום שם
החמץ אף שהוא קודם חלות במקום הבעלים
הוי חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח ואסור
וכתב שם מאי דפשיטא ליה להר' עובד י"ט
מספקא ליה להרב חסד לאברהם סי' לה דאולי
אוליין בתר הבעלים ע"ש

וכתב שם הרב מנחת שבת ואולי בן הדין לענין
שבת דאם בהמתו עומרת במקום רחוק שכבר
שקעה החמה וכנס שבת ובמקום הבעלים
עדיון יום גדול מ"מ חייב אדם על שביית
בהמתו כיון שבמקום עמידת הבהמה היה
יום שבת לט' הרב עובד י"ט ולהרב חס"ל

יש להספק בזה : זאת ועוד אולי יש לחלק
בין דיני שבת לדיני חמץ ול"ע
וספק זה יש להספק גם בימיא שבת למז"ס
עכ"ד נמצא שיש חילוקים לענין שבת ככניסתו
שיש מקום שהוא שבת ויש מקום שהוא חול
ולריך שילך אדם לקומרא למקום שיש שבת אף
שעדיין במקומו חול הוא : ונפקא מינה לענין
שביית בהמתו בשבת וכאמור : וכן נמי
בימיא : וזהו ושמרו בני ישראל את השבת
זכו שבת העיקר וג"כ לעשות את השבת אף
שבמקומו עדיין חול הוא כיון שבמקום שביית
בהמתו הוי שבת ריך לומר בו :

א"נ ושמרו בני ישראל את השבת

הולך אחר היום ויום שבת מתחיל מיום
שבת כבקר וליל מולאי שבת ג"כ שבת והר"ב
הכה על קדקדס כנז' באגרת השבת והיום
הולך אחר הלילה ויום שבת הוא לילה ויום
והנה אי' בזוהר פר' תרומה דף קל"ח ע"ב
ז"ל ושמרו בני ישראל דא לילא דשבתא זכור
את יום השבת דא יומא דשבתא ודא מומור
שיר ליום השבת ע"כ : וזהו ושמרו בני ישראל
את השבת זה לול שבת לעשות את השבת זה
יום השבת לדורות ברית עולם ולא כסוכרים
הלילה הולך אחר היום :

א"נ ושמרו בני ישראל את השבת

רו ע"ד משם הכל בו שכתב משם הרב
נתן ז"ל לכל בריה ובריה כרא הק"כ שר
ובליל שבת בראשית ישב על כסא כבודו וקראן
כולם ובשמדס לפניו עמד מכסאו להושיב בו
שר של שבת : וזהו תפארת עטה ליום השבת
ובראותם כך אמרו שיר ושבתה לשר של שבת
בא הק"כ והר"ה אותה שמחה לאר"ה כשראה
לכל א' וא' שהיה משבת לשר של שבת פתח
ואמר מומור שיר ליום השבת : א"ל הק"כ לו
אתם או' שירה ולי און או' שירה : כיון ששמע שר של
שבת כי טוב בעיני ה' לומר שירה לפניו ור'
מעל הכסא ולומר ואמר טוב להורות לה'
וענו כולם ואמרו ולומר לשמך עליון : הוא
זהו שבת של יום השביעי כלומר אותו הכבוד
שעשה לו הק"כ זהו שבתו ויום השביעי
משבת ואומר ר"ל כל אותו המומור טוב להודות
לה' וכו' לפיכך יפארו לאל כל יטוריו אלו השרים

שענו כלם ואמרו ולומר לשמך עליון עכ"ד
וזהו רמז ושמרו בני ישראל את השבת מ"ש
לכל בריה כרא הק"כ שר ונקראים בני ישראל
כמ"ס בזוהר שמות דף ד ע"ה על פסוק בני
ישראל הבאים מצרימה כל אינון חילון ומשרין
נחתו בגלותא בהרי יעקב וכו' ע"ש ר"ל השרים
של מעלה שנקראים בני ישראל את השבת
שאמרו לו שירה : לעשות את השבת שנתן לו
הק"כ כבוד והושיבו על כסאו לעשות לו
תיקון שתיקנו והושיבנו על כסאו :

א"נ ושמרו בני ישראל את השבת

שבת דף סט ופסקה מרן ז"ל כה' שבת
סי' שמר : ההולך בדרך ואינו יודע מתי שבת
מונה ז' ימים מיום שנתן לו שבת ומקדש
שביעי בקידוש והבדלה : ואם יש לו ממה
להתפרנס אסור לעשות מלאכה כלל עד שיאכל
מה שיש לו ואז יעשה מלאכה ככל יום ואפי'
ביום שיקדש בו כדי פרנסתו מלומממת ומותר
לילך בו ככל יום ואפי' ביום שמקדש בו עכ"ד :
ואמרו כנמ' והוא כמאי מנכר ליה בקדושתא
ואבדלתא : וכזה פירשו בת הקודמים א"ס תשיב
משבת רגלך ואינך יודע מתי שבת : עשות
חפזך ביום קדשי : גם ביום השביעי שלו
יעשה מלאכה כדי פרנסתו : והוא יומא מנכר
ליה בקדושתא ואבדלתא וזהו וקראת לשבת עונג
ע"כ : (וכזה פי' ח' א' זכור את יום השבת
לקדשו : ואז שש ימים תעבוד ועשית כל
מלאכתך : כל דייקא מלאכה יתירה מכרי חייב
ויום הז' שבת לה"ה לא תעשה כל מלאכה אף
לא כדי חייך ומכלל הן אתה שומע לאו ודו'ק
ע"ד) : ועפ"י פי' הרב התנא פרשת דרכים
דרך ע"ב דף נד ע"ה כוונת הזוהר פ' קרח דף
קמט ע"ב ז"ל ובנין כך לא זה שכינה מוישראל
ככל שכתוב ויט ואפי' בשבתות רחול עכ"ל
על ענין זה ההולך בדרך ואינו יודע מתי שבת
וקרא שוכת כל יום ז' ואפשר שהוא חול גמור
מ"מ כיון כמנ הדין חייב לשכוח בו ולעשותו
שבת גמור לא זה שכינה ממנו עכ"ד : והרב
זרחיה נוטה פי' ע"פ מה שחקרו חכמי המחקר
דמשכת לה דבמקום זה הוא שבת ומקום אחר
הוא חול ועכריה ולפירי יוכיחו : וא"כ בשמים
היאך חושבים יום השבת ותירלו הולכים על

ירושלים תו"כ שהוא טבור הארץ וזהו ואפי'
שבתות של חול דבמקום אחר הוא חול אפי'
לא זה שכינה ע"ש : וזהו ושמרו בני ישראל את
השבת : ופעמים לעשות את השבת שעושה בו
מלאכה כגון שאינו יודע מתי שבת שעושה
בשביעי שלו מלאכה כדי פרנסתו : או ע"פ פי'
הרב זרחיה לעשות את השבת במקום זה שבת
ובמקום זה חול וכאמור :

והנה בירושלמי מקשה מה בין זה לבין שלח
שליח לקדש לו אשה ומת השליח דאסור
בכל הנשים שבעולם : ה"כ יהיה אסור בכל
הימים שלא לעשות מלאכה : ומתוך תמן יש
תקנה בניורת משא"ך גבי שבת א"ס אסור בכל
הימים לא יש תקנה ע"כ : ועפ"י פירשתי כוונת
הכתוב שש ימים תעשה מעשיך וכיום הז'
תשבות למען ינוח שורך וחמורך וינפש בן
חמורך והגר : ר"ל שש ימים תעשה מעשיך
ופעמים אפי' ביום השביעי למי ששבת שבת
וכ"ת הו"ל ליאסר בכל הימים כמו גבי שליח
לאשה ל"ה והגר שם יש תקנה בניורת אמנס
גבי שבת לא יש תקנה : וכן י"ל כוונת הכתוב
בעשרת הדברות שש ימים תעבוד ועשית כל
מלאכתך וגו' וגרך אשר כשעריך : והרי הוא
מבואר :

א"נ ושמרו בני ישראל את השבת

אפשר לרמז ע"פ מ"ש שלמי לבור ז"ל דף קלז
ע"ג אמרו ר"ל אין אומרים ברכה מעין ז' ליל
פסח לפי שהוא ליל שמורים : וכתב הרב יד
אחרן סי' תפז ז"ל הרב רז"ל תמה ע"ז דהא
בשבת לא אמרינן שומר את עמו ישראל לפי
שמירת שבת מלאת מן המזיקין ואפי' אמרינן
ברכה מעין ז' וא"כ כליל פסח אף שהוא ליל
שמורים למה אין אומרים ברכה מעין ז' :
ונראה שמירת שבת לא אלימא לעס שבשדות
אלא דוקא בעיר אמנס ליל פסח ליל שמורים
אפי' לעס שבשדות עכ"ד : ולי נראה לחלק
באופן אחר דברכה מעין ז' נתקנה ליחידים
המאחרים לבוא לב"ה ככז רבזה לא יועיל שמירת
שבת כמ"ס לעיל דיוחיד בעי שמירה משא"כ
כליל פסח ליל שמורים הוא בין ליחיד בין לבור
עכ"ד : וזהו ושמרו בני ישראל את השבת לעשות
את השבת שאין אומרים שומר את עמו ישראל

א"נ ושמו בני ישראל וקודם נבאר הני פסוקי דישעיהו אם תשיב משבת רגלך עשות חפזיך ביום קדשי וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מכובד וכבדתו מעשות דרכיך ממלא חפזך ודבר דבר או התענג על ה' והרכבתך על כמתי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך כי פי ה' דבר :

א"ח בנמ' שבת דף קנט ע"א אמר שמואל מותר אדם לומר לחבירו שמור לי פירות שבתחומך ואני אשמור לך פירותיך שבתחומי ואע"פ שאינו יכול לילך לשמור פירותיו שחון לתחום וכול לומר לחבירו לשמור לו פירותיו ופסקה מרן ז"ל ה' שבת סי' סו' וכתב הרב ב"י ז"ל בסו' רסג כסס הרש"כ ז"ל דמה ששמעין דישאל שקיבל עליו שבת מבע"י קודם שחשכה מותר לומר לחבירו לעשות לו מלאכה כמו שהתירו לומר לחבירו שחון לתחום לשמור לו פירותיו אף שהוא אסור לו לילך סע כיון שלחבירו אין עליו איסור מותר ה"כ כאן אף שהוא קיבל עליו שבת ואסור לעשות מלאכה כיון שחבירו לא קיבל עליו שבת מותר לומר לו שיעשה מלאכה פ' וכתב הרב בהגה סע ומותר ליהנות ממנה בשבת עכ"ד והר"ן הק' על דברי הרש"כ ז"ל וכתב ולי נראה דאין הכרח דומה לראיה דשאני התם דאם יש בורגנין סע הוא עלמנו שומר עכ"ד וכתב עליו הרב ז"ל אינו מבין דבריו דה"כ איובא למימר אם לא קיבל עליו שבת היה מותר הוא בעלמנו לעשות מלאכה עכ"ד והט"ז כתב על הרב ז"ל דלא מהני ס' זו אלא לומר שאף עכסוי שקיבל עליו שבת יש היתר כמו גבי בורגנין שאף בשבת יש היתר משא"ל לומר אלו לא קיבל שבת היה מותר זה לא אמרינן דהא אמרינן בנמ' מותר לומר לכרך פ' אני הולך למחר לפי שיש לו היתר ע"י בורגנין ולפי שבת הרב ז"ל הו"ל כיון שיש לו היתר לילך קודם השבת אלא למפרע לא אמרינן וכו' אח"ך ראיתי לה' חמד למשה שכתב בן ולי נראה להלן בעד הרב ב"י ז"ל דיש הפרש בין אי אמרינן הו"ל היתר לילך קודם השבת בין אי אמרינן אם לא קיבל שבת אותה שעה שהוא עומד בה היה מותר הוא בעלמנו ה"כ

לפי שהוא שמורים וכו' א"כ למה אומרים ברכה מעין ז' ומ"ס מליל פסח דאין אומרים אותה לז"ה חדרא לדורותם כתיב חסר לדרתם ל' דירה דוקא בעיר מקום דירה ולא עם שבשרת כתי' ה' ועוד ביני ובין בני ישראל לבור דוקא ולא ליתיד כתי' הרב שלמו לבור ז"ל :

א"נ ושמו בני ישראל או' בנמ' ברכות והטוב בעיניך עשיתי סמך גאולה לתפלה וכתב ה"ר ש"י ז"ל דף ק"א ע"ב ולעיל ברינו אמר העליתי רכשתי און סומכין גאולה לתפלה דלאו יוס נרה הוא ולכן יוכל לענות קדוש או קדושה אפי' אחר סקייס גאל ישראל וכן אם נכנס לב"ה כיום שבת ומלא לבור מתפללים ותפלל עממם ואח"ך יקרא ק"ש וכן אם נודמן לו עליה בין גאולה לתפלה יכול לכרך וכן אם שמע קול רעמים בין גאולה לתפלה כיום שבת יכול לכרך ברכת רעמים עכ"ד ומנהג ישרא שלא להפסיק אלא דוקא אם אירע כגון זה יכולים להפסיק וזהו ושמו בני ישראל לעשות את השבת סומכים גאולה לתפלה אם לא דוקא אם אירע כנז' אוי יכולים להפסיק :

א"נ ושמו וכו' רמז לב' סעודות דאין בזהה פ' יתרו דף פח ע"א א"ר לעזר לאביו חלון סעודתי ה'ך מתקנן ה"ל לילא דשבתא כתיב והרכבתך על כמתי ארץ ביה בליליא מתברכא מטרוניתא וכלהו חקל תפוחין ומתברכא פתוריה דבר נש וכשמתא אתוספת וההוא ליליא חדוה דמטרוניתא הוי ובעי בר נש למחדי בחדותא ולמיכל סעודתא דמטרוניתא ביומא דשבתא כסעודתא תניינא כתיב אז תתענג על ה' על ה' וראי דהיה שעתא אתגליא עתיקא קדישא וכלהו עלמין בחדותא ושלימו וחדותא דעתיקא עבדינן וסעודתא דיליה הוי וראי בסעודתא תליתאה כתיב והאכלתיך נחלת יעקב אביך דא הוי דזעיר אנפין דהוי באשלמותא וכו' ובגין כך כתיב ביני ובין בני ישראל דהא דולהו הוי ולא דעמין בע"ד עכ"ד וזהו ושמו בני ישראל את השבת רמז לסעודה א' לעשות את השבת זו סעודה ב' ביני ובין בני ישראל רמז לסעודה ג' רכתוב והאכלתיך נחלת יעקב אביך :

מותר לומר לחבירו שלא קיבל שבת משא"כ אי אמרינן כיון שיש לו היתר לילה קודם דאותה שעה עברה לכן לא אמרינן כנ"ל להלן בעד הרב ז"ל (ואני העבד יש לי להלן בעד הר"ן ז"ל כי בשמירה האיס אינו אסור רק האיסור מבחון שלא יש בורגנין ואם היה בורגנין היה מותר אבל כאן הוא קיבל שבת ואין לו היתר בשום אופן לכן לא אמרינן לו לא קיבל שבת דהא כבר קיבל ודוק ע"ד) וכתב הרב מש"ז ז"ל א"כ למה אסרו אמירה לגוי שבות כיון שלהגוי לו מותר ותי' לפי ששם גבי אמירה לגוי כיון שכל ישראל אסורין לעשות משא"כ כאן דוקא למי שקיבל עליו שבת אסור ולאחרים מותר ולפי' יש ללמוד מכאן דמותר לכהן לומר לוישרא שאינו נזהר על הטומאה להביא לו חפזיו ממקום טומאת מת וכדומה אמנם לא הזכירו הפוסקים מדין זה לאיסור ובעת לא מלאתיו ולטעם הט"ז נכון הוא אמנם לטעם בורגנין לא יש לו היתר אלא אי קשיא הא קשיא כיון דקו"ל שלוחו של אדם כמותו וכ"ס למ"ד אם אין השליח בר חיובא המשלח חייב א"כ ה"כ איך מותר לומר לחבירו לעשות לו מלאכה כיון שלוחו כמותו וכ"ס אין שליח בר חיובא דחייב המשלח וכתב ויש לישב עכ"ד וכוונת ישובו לומר ככל אסורים שבתורה שלוחו של אדם כמותו משא"כ גבי קבלת שבת שהוא הביא איסור על עלמנו מבעור ווס לא אמרינן שלוחו כמותו דאטו אם אדם אסר עליו כבר או חפץ פ' ושלח אחד שליח לאכלו או ליקח אותו כזה לא אמרינן שלוחו כמותו דזה קיבל עליו וזה לא קיבל עליו כנ"ל כוונת ישובו :

מותר לומר לחבירו שלא קיבל שבת משא"כ אי אמרינן כיון שיש לו היתר לילה קודם דאותה שעה עברה לכן לא אמרינן כנ"ל להלן בעד הרב ז"ל (ואני העבד יש לי להלן בעד הר"ן ז"ל כי בשמירה האיס אינו אסור רק האיסור מבחון שלא יש בורגנין ואם היה בורגנין היה מותר אבל כאן הוא קיבל שבת ואין לו היתר בשום אופן לכן לא אמרינן לו לא קיבל שבת דהא כבר קיבל ודוק ע"ד) וכתב הרב מש"ז ז"ל א"כ למה אסרו אמירה לגוי שבות כיון שלהגוי לו מותר ותי' לפי ששם גבי אמירה לגוי כיון שכל ישראל אסורין לעשות משא"כ כאן דוקא למי שקיבל עליו שבת אסור ולאחרים מותר ולפי' יש ללמוד מכאן דמותר לכהן לומר לוישרא שאינו נזהר על הטומאה להביא לו חפזיו ממקום טומאת מת וכדומה אמנם לא הזכירו הפוסקים מדין זה לאיסור ובעת לא מלאתיו ולטעם הט"ז נכון הוא אמנם לטעם בורגנין לא יש לו היתר אלא אי קשיא הא קשיא כיון דקו"ל שלוחו של אדם כמותו וכ"ס למ"ד אם אין השליח בר חיובא המשלח חייב א"כ ה"כ איך מותר לומר לחבירו לעשות לו מלאכה כיון שלוחו כמותו וכ"ס אין שליח בר חיובא דחייב המשלח וכתב ויש לישב עכ"ד וכוונת ישובו לומר ככל אסורים שבתורה שלוחו של אדם כמותו משא"כ גבי קבלת שבת שהוא הביא איסור על עלמנו מבעור ווס לא אמרינן שלוחו כמותו דאטו אם אדם אסר עליו כבר או חפץ פ' ושלח אחד שליח לאכלו או ליקח אותו כזה לא אמרינן שלוחו כמותו דזה קיבל עליו וזה לא קיבל עליו כנ"ל כוונת ישובו :

והנה לפי דברי מרן ז"ל שפסק בהרש"כ ב"א גבי שבת סי' סז סעי' י"ד ולמד ממנו ג"כ הרמ"א למ"ס כנז' סס וא"כ לפי דברי מרן והרמ"א ז"ל הדין עם הרב מהרי"ק ז"ל והרב זרע אברהם ז"ל דמותר אמנם יד הדוחה נטויה דבשלמא גבי שבת שקיבל עליו מבע"י דמותר לומר לחבירו לעשות לו מלאכה לפי שאותו זמן שאר שבתות הוי"א עליה חול אפי' למקבל עליו שבת זה משא"כ גבי י"ט שני דלגבי כן חו"ל לא יש זמן שהוא מותר אלא לעולם י"ט שני הוא י"ט לכן אינו מותר לומר לו לבן א"י שיעשה לו מלאכה וכמ"ס הרבניס הנו' שהביא הכר"כ ז"ל אמנם לא זכינו לראותם על מה אדניהם הטבעו שהם ככו' גם הרב ג"ר הובא דבריו בס' זרע אברהם הנו' סי' דחה לס' מהרי"ק הנו' והרב זרע סס החזיק את דבריו דמותר ודחה דברי הגו"ר ז"ל כמלא מהרי"ק ז"ל היתרו לבן חו"ל לומר לבן א"י ב"ט שני לע"י לו מלאכה והרב יעקב פראגו והר' יעקב מולכו והר' גו"ר ז"ל כולם שוים לטובה לאסור איסר שלא לומר בן חו"ל לבן א"י לעשות לו מלאכה גם הרב הגאון קו"ר ז"ל בכר"כ מבין ריסי עיניו ניכר דאזיל ומורה לרבניס הנו' האוסרים (אין ראיה כי דרך הרב קודם להעתיק סברות להודיע שיש מחלוקת בדין זה ולא שדעתו להסכים עממם כידוע ע"ד) ומלאה י"ס האוסרים ומן מרן ז"ל אין ראיה להתיר כאמור לבן כ"ל לאסור והכי נקטינן :

לאסור גס הרב מהר" עייאש בס' מ" כתב דאסור לומר לבן א"י שיעשה לו מלאכה ואלא כהרב מהריקס ז"ל נמלא שהרב ג"ר ומהר"ק ומהר"ו פראגו ומהר"ו מולכו ומהר"ו עייאש כלם שוים לאסור והכי נקטינן :

והר' שלמי זכור בס' שלמי חגיגה דף רלו ע"ג תמה על דברי הרב מהר"ו עייאש ז"ל ועשה פשר בין דברי מהריקס ז"ל ובין דבריו דמהריקס איירי בכ"ל חו"ל העומד בא"י שאומר לו לעשות אבל כן חו"ל העומד בחו"ל וכן א"י עומד עם דאסור וכן תמה על הרב זרע אברהם שם ע"ש וכן דקדק ממ"ש הרב ברכ"י שם העומד בא"י וכו' ע"ש :

ובאמת מ"ש בדברי מהריקס בשו"ת שלו לעשות לו מלאכה בלנעה מיירי שעומד בחו"ל ואומר כן חו"ל לבן א"י העומד בחו"ל לעשות לו בלנעה כי בחו"ל הוא ז"ל ואין לבן א"י לעשות מלאכה אלא בלנעה משא"כ כן חו"ל העומד בא"י ואומר לבן א"י לעשות לו מלאכה אין מלת בלנעה מתפרשת כיון שכל בני א"י חול להם ועושין מלאכה בפרהסיא (ואפשר לומר הא דנקיט בלנעה כגון שהמלאכה ידועה שהיא של כן חו"ל לכך בעי בלנעה ע"ד) וכן נמי בהגהות מהריקס בס' ערך לחם ג"כ כתוב לעשות מלאכה בי"ט שני בלנעה עכ"ד וא"כ איך העתיק הגאון ח"דא ברכ"י כן חו"ל העומד בא"י ואומר לבן א"י לעשות לו מלאכה בלנעה זאת ועוד מ"ש ח"דא על מהריקס בערך לחם קודם חזרה ואחר חזרה כן נראה בדברי מהריקס והרב ש"ל שם כיחש באמרו לא יש קודם חזרה ואחר חזרה ובעת אין לו פנאי להתעסק בדברי הרבנים הגו' ולהודיע אמתת הדברים עד שיסייעוני סויעתא דשמיה להבין הדברים על כורין :

והנה יש להכריח בדברי הרב ברכ"י שהבין קצו בא"י ואומר לבן א"י שיעשה לו בלנעה שהרב מהריקס למד דין זה ממי שקיבל עליו שבת מבע"ד מותר לומר למי שלא קיבל עליו שבת עדין לעשות לו מלאכה ושם נבי קיבל עליו שבת מבע"ד התם כולי עלמא מותרים לעשות מלאכה כיון שלא קיבלו עליהם שבת

ודוקא הוא שקיבל עליו שבת אסור כן נמי נבי כן חו"ל העומד בא"י כולי עלמא מותרים בא"י לעשות מלאכה ודוקא הוא שכן חו"ל ודעתו לחזור אסור לעשות מלאכה אבל אם הכדון של מהריקס הוא לבן חו"ל העומד בחו"ל ואומר לבן א"י העומד בחו"ל לעשות לו מלאכה אין יכול ללמדו ממי שקיבל שבת מבע"ד דיש הפרש כח"ל :

ועפ"י יש לישב כוונת הזוקר שהבאתי לעיל לא זזה שכינה מי"ש ואפי' בשבתות דקול ר"ל כהאי גונא מי שקיבל שבת מבע"ד ונאסר במלאכה ואפי' לגבי עלמא הוא חול אפי"ה כיון דלגבי דידיה הוא שבת קודם לא זזה שכינה ממנו :

וכן נמי יש לפרש ע"פ י"ס הנה ורעמיה כמ"ס בא' שמעכה סעודתו עד הלילה אפי' לגבי עלמא נעשה חול כיון לגבי דידיה עדין הוא שבת לא זזה שכינה ממנו :

ועפ"י יושב הרב ח"דא ז"ל בס' רבש לפי עמ"ש בגמ' יכול א"ל אביו חלל שבת יכול ושמע לו ת"ל איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמעו ופירשי ז"ל סמך מורא שבת למורא כבוד א"א לומר לך אע"פ שהזרתיק על מורא בא"א אם יאמר לך חלל שבת אל תשמע לו ובכ"כ בס' רבש לפי מע' א"ת על וז"ל ויש לדקדק לדעת הטור סי' רס דס"ל דאביו רשע פטור מבא"א אמאי אלטרין קרא דכיון דא"ל חלל שבת הו"ל רשע ורשע אין חיוב עליו לכבדו ואפשר לומר אלטרין סמיכות קרא כגון הבן קיבל שבת מבע"ד דלדידיה הוא שבת ואסור לעשות מלאכה אמנם לגבי אביו הוא חול שלא קיבל עליו שבת ואומר האב לבן שיחלל שבת והוא אמונא כיון שאין אביו קיבל עליו שבת לא הו"ל רשע ויכול ושמע לו ת"ל וכו' דלא ישמע אמנם הרמ"ב בס' ז"ל ס"ל דאפי' אביו רשע חיוב לכבדו וזו דאלטרין קרא ראה לדבריו עכ"ד :

והנה תינח יש ליישב ע"פ דברי הרש"בא ז"ל אמנם לדברי הר"ן ז"ל דחולק עדין הקושיא במקומה עומדת וראיתי להר' המאסף כר"ו חוברת א' שהביא משם הרב גדליה כר"ו ליישב הקושיא הגו' עמ"ש בגמ' שבת דף עה

ע"ב ועוד כלל אחר אמרו כל הכשר להלניע ומלניעין כמותו והויתאו בשבת חיוב עליו חטאת וכל שאינו כשר להלניע ואין מלניעין כמותו והויתאו בשבת אין חיוב אלא המלניעו ופירשי ז"ל אם נעשה חיוב לאדם והלניעו חיוב עליו אבל אדם אחר אין חיוב עליו דלגביה לא הויא מלאכה ע"כ ולכן משכחת לה דהבן היה לו חפץ חביב עליו ולאביו לא היה חיוב עליו ולא היה יודע בכבדו שהוא חביב עליו דזה תלוי במחשבה וא"כ לא עשה האב שום איסור בשא"ל להויתאו והוא אמונא כהאי גוונא מותר לקיים בא"א ודוחה שבת קמ"ל איש אביו ואמו תיראו וכו' עכ"ד והנה תינח לתנא דמתניתין דס"ל לא חיוב אמנם לר"ב בא דאית בגמ' חיוב עליו כל אדם דזה מחשב וזה מחייב אמרינן וא"כ אביו ג"כ חיוב ועדיין הקו' במקומה עומדת :

ולי נראה לישבו ע"פ מ"ש בס"ע א"ח סי' תד המהלך חוץ לתחום למעלה מעשרה טפחים וכו' והא"ל ואין בימים ובנהרות איסור תחומין דאורייתא לד"ה לפי שאין דומין לדגלי מדבר מי שבה בספינה בשבת והניע לגמל אם משכנס שבת עד שהגיע לגמל היתה למעלה מעשרה טפחים מן קרקע היס או הנהר יורד ואינו נמנע וכו' ולכן ז"ל דמשכחת לה שהאב הולך בספינה למעלה מעשרה טפחים ואין בו איסור תחומין דאורייתא לדברי הכל והבן הולך על יבשה חוץ ל"כ תחומין שיש בה איסור תחומין דאורייתא דלגבי הבן יש איסור תחומין ולגבי האב אין איסור תחומין וא"ל אביו חלל שבת ולא מן התחום הוא אמונא כשכיל בא"א ואל יחלל שבת קמ"ל דלא ותי' זה נכון לפי שלד"ה בים למעלה מיד טפחים אין בו איסור תחומין וכן יש ליישבו בסגנון אחר ודו"ק :

נחזור לדברינו לעיל אם קיבל עליו שבת מבע"ד מותר לומר לחבירו לעשות לו מלאכה והנה אי' בזהר בשלח דף מז ע"א וקראת לשבת עונג מבע"ד וכו' ע"ש והו' וקראת לשבת עונג דהיינו שקיבל עליו שבת מכבוד יוס' לקדוש ה' מכובד וכבדתו מעשות דרכיך שהוא אסור לעשות מלאכה אמנם מותר לומר לחבירו לעשות לו מלאכה והו' ודבר

דבר שמוך לדבר לחבירו לעשות לו מלאכה ומותר ליקנות מאותה מלאכה בשבת והו' או תתענג על ה' :

א"י אם תשיב משבת רגלך וכו' יש לפרש הפסוקים ע"פ מה שראיתי להרב המאסף כר"ו שנה ששית סי' ע בחדושי ר"ע אינר א"ח סי' רסז וז"ל מכתפקנא ה"א שלא קיבל עליו שבת יכול להויתא לקדש למי שקיבל עליו שבת והנה יש לדמות למ"ש הט"ז ועט"ז א"ח סי' קפו בשם טור וכו' ומהר"ש אל דאם הוא לא אכל אינו יכול להויתא כב"המו לחבירו שאכל ובידו שלמי אסמכוה אקרא ואכלת ושבעת וברכת ואמרינן מי שאכל הוא יברך ע"כ הרי דמשמע מזה דאי לאו אסמכתא קרא היה יכול להויתא לחבירו אף דאין עליו שום חיוב ברכת המזון ועל כרחק ז"ל דהוא מטעם דכיון שהוא בידו לאכול ואז יהיה עליו חיוב כ"המו לכך יכול להויתאו אבל אם המכרך אסור לאכול היום כגון שקיבל עליו תענית או יו"ה וד' והשני חולה שצריך לאכול אז מ"ד הדין אינו יכול להויתאו כיון שאינו יכול לבוא לידו חיוב ה"כ לענין ספיקו של הגאון הגו' כיון שכירו לקבל שבת ויהיה מתחייב בקידוש או אפילו לא קיבל עליו עדין מ"מ יכול לקדש לחבירו להויתאו וגם בכרכת המזון בענין שיאכל לדעת קית פוסקים אבל הגהת סמ"ק ס"ל דליחיד יכול להויתא אפי' שלא אכל וכו' ע"ש והו' אם תשיב משבת רגלך עשות חפצך ביום קדשי ר"ל שחברו קיבל שבת והוא לא קיבל עליו שבת ועושה מלאכה כשעה זו יכול לקדש להויתא למי שקיבל עליו שבת והו' וקראת לשבת עונג ר"ל שתקרא ותקדש למי שקיבל עליו שבת והו' לקדוש ה' מכובד והטעם לפי שיכול לבוא לידו חיוב קדוש לקבל עליו שבת וכח"ל :

עוד יש מחלוקת במי שקיבל שבת מכבוד יוס' ובענין ספק חשיכה דק"ל בס' שמ"ב כל דבר שאסור מד"ס לא גזרו עליו ביהא אם הוא דבר מלוא או דוחק וכו' וסייני דוקא כשלא קיבל עליו שבת מכבוד יוס' אבל אם קיבל עליו שבת מבע"ד בזה איכא פלוגתא בין רבינו שמריה ובין רבינו יואל שר"ש ס"ל

חמיר זה מדין בין השמשות ואסור לעשות
אפי' לזרד מלוא ואפי' דבר שאסורו מ"ס
אבל רבינו יואל ס"ל דמותר לזרד מלוא
באיסור שבות דרבנן והנה מרן ז"ל בסו' רס"א
ס"ד פסק כר"ס ולא הביא ס' רבינו יוש' אפי'
כ"א ובסו' שגג נבי עירוב סס הביא אה"ב
דעות הנו' ודעת המתיר הביא בסתם ודעת
האיסור הביא בשס י"א ונתחבשו האחרונים
ז"ל ביושב מרן ז"ל והאחרון אחרון סרב חו"ד
ז"ל בס' מחזיק ברבא סס אות ה הביא דעת
הפוסקים ז"ל ולבסוף כתב ולענין הלכה הנס
דסתמות הפוסקים הראשונים כרבינו יואל
וכמ"ס הר"ן ז"ל מ"מ אס קיבלו לזכור עליהם
יש להחמיר כמ"ס מרן ז"ל בסו' רס"א ס"ד אבל
אס קיבל שבת יחיד יש להקיר כס' רבינו יוש'
ז"ל וכמו שנהנה דעת מרן סו' שגג וכמ"ס
בעניותנו לעיל דאפשר דגם רבינו שמריה ז"ל
שאסר מורה הוא ביקור דמותר וכו' עי"ס
ועפ"ז התיר הרב מהר"ח ז"ל בס' רב פעלים
ח"ב ח"א סו' מט' אלא דחזר ואמר כיון דכמה
אחרונים ז"ל לא סברי כהרב חו"ד ז"ל לכן עשה
היתר אחר עי"ס כ

והנה ע"פי דברי הרב חו"ד ז"ל דקבלת יחיד
שבת מבע"י יש להתיר לבין השמשות
לזרד מלוא זהו כוונת הכתוב וקדשתו מעשות
דרכיך ואי' בזה וקדשתו מבעור יוס' ע"י
מעשות דרכיך לשון יחיד שקיבל שבת מבע"י
יחיד יכול להתיר לזרד מלוא לערב וכיולא
וזהו דבר ספק ב"הש לעשות עירוב
וכיולא מותר :

לענין איסור חמץ ליל מולאי י"ט של פסח
למי שלא התפלל ולא הבדיל אס מותר
לאכול חמץ הנס הרב מ"א בה' פסק סו'
תלא כתב ז"ל ומי שהתחיל לאכול כמולאי פסק
מב' עי' ונמשך עד הלילה ועדין לא התפלל
ולא הבדיל ז"ע אס מותר לאכול חמץ דלכאורה
נראה דמותר לאכול חמץ דכיון שחזקה הו"ל
חול לכל מילוי אס שחז' אמרו שאסור לעשות
מלאכה עד שיכריז בתפלה אבל איסור לעשות
אין תלוו בהכרלה שהרי אף כחו"ה אסור
לאכול חמץ ולכך כיון שחזקה מותר לאכול
חמץ עכ"ד והרב חק יעקב ז"ל כתב ז"ל

וכן כ"ל עיקר האיסור חמץ אינו תלוו בהכרלה
וכן יש קצת ראיה מהא דמקולין כמה דברים
כיום אחרון ס"פ באיסור חמץ הוא ספיקא
לחומרה ולא נזכר בה' מן הפוסקים ז"ל להחמיר
מעטם שלא הבדיל ח"ב עדין איסור חמץ של
יוס הו' עליו לא וראו דאין קפידא לענין
איסור חמץ בהכרלה עכ"ד

ועפ"י רבניהם יש ללמוד למי שגדר שלא
לאכול כשר שלשים יום ויוס אחרון חל
בשבת וכיום השבת התחיל לאכול מבע"י ועדין
לא התפלל ולא הבדיל שמתר לאכול כשר אף
שלא התפלל ולא הבדיל כי אין הנדר תלוו
בשבת אלא אס אמר נדר שלא לאכול כשר
בשבת יש להסתפק אס מותר לאכול כיון שלא
התפלל ולא הבדיל ועדין איסור שבת עליו או
דולמא מה שגדר הוא על שבת הנהוג ולא
על השעות שהוא הוסף שלא התפלל ולא
הבדיל ואין להביא ראיה מ"מ רמ"א לענין
מו"ס שעדין לא התפלל ולא הבדיל שמתר
לומר למי שהתפלל והבדיל לעשות לו מלאכה
והוא נהנה ממנה ה"נ הוא מותר לאכול כשר
דהתם המלאכה עושה אותה איתו שאין עליו
איסור שבת שכבר התפלל והבדיל מש"כ נבי
נדר שהוא איסור אכילה והוא עושה איסור
אכילה ועדין איסור שבת עליו כשגדר באמרו
שלא לאכול בשבת כשר אפשר לומר שגדר אף
באיסור שבת שלו אסור לאכול כשר אף שאחרים
התפללו והבדילו ואין להם איסור שבת מ"מ
לנבי דידה עדין איסור שבת עליו ככ"ל :

בפיוט שבת קדש ביום כתיב ל' ההרים אסא
עיני כהלל ולא כשמאי אפשר לרמוז
עמ"ס באבות דר' נחן ב"ס אומרים אין מלמדים
תורה אלא לתלמיד הגון ולנוע' וכן היה רבן
גמליש אומר כל תלמוד שאין תוכו כבוד אל
יכנס לב"ה אמר אב"ב אומרים מלמדים
תורה לכל אדם וכן כשאלקו לר"ג והושיבו
לר"ב ונסתלקו שומרי הפתח נתוספו כמה
ספלים בב"ה אמר וכתב הרב חסדי אבות ז"ל
ע"פ והעמידו תלמידים הרבה והא דאמרו
השונה לתלמיד שאינו הגון נופל בניהוס וכו'
היינו דוקא בתלמיד שאינו הגון ומעשיו
מקולקלים וסנו שומעניה אבל סתם בני אדם

אין לזרד לבדוק אחריהם עכ"ד והנה יש
להביא ראיה מן מתן תורה שעמדו כל ישראל
ונתן להם התורה בסתם וזהו ל' ההרים אסא
עיני כהלל ולא כשמאי :

דרוש למערת התורה

אמר ר' יהודה אשרי מי שעמלו בתורה
ועושה נח"ד ליוגרו גדל כשס טוב
ונפטר כש"ט מן העולם ועליו אמר שלמה
כחכמתו טוב שס משמן טוב ויוס המות מיוס
הולדו למוד תורה הרבה ויתנו לך שבר הרבה
ודע שמתן שכרם של לדיקים לעתיד לבוא ע"כ
הנה יש לדקדק כמה דקדוקים א' מלת אשרי
והלוא חייב לעסוק בתורה יומם ולילה
כדכתיב והגות בו יומם ולילה ועוד ועושה
נח"ד ליוגרו והלא כבר אמר אשרי מי שעמלו
בתורה ועוד מתן שכרם של לדיקים לעת"ל
וא"כ מתן שכרם של רשעים אימתי

אמנם הענין הוא אי' בזהר פ' פינחס דף
ריו ע"ב ז"ל אס הוליק לאוריתא כדי
לקיימא פקודתא יאות ואס לאו כאלו לא
אשתדל בה עכ"ד וכן אי' בנמ' האומר אין
לו לא תורה אפי' תורה אין לו דכתיב ולמדתם
ועשיתם אותם נמלא מי שעוסק בתורה ואינו
מכוין לעשות רלון הבורא שזו לעשות מלותה
כאלו לא עסק וא"כ יש ב' סוגים בעוסקי
התורה יש א' שעוסק ואינו עושה מלותה ויש
ב' שעוסק כדי לקיים רלון הבורא שזו לעשות
מלותה וזהו אשרי מי שעמלו בתורה ועושה
נחת רוח ליוגרו דוקא שעושה מלות התורה
ולא אותו שעוסק בה ואינו עושה מלותה

גדר כשס טוב ונפטר כשס טוב הנה
ראיתי להרב בית יעקב על איוב על
פסוק קטון וגדול שס הוא ועבד חפשי
מאדוניו ז"ל כתב הרב בעל המחבר ס'
המדות כחקורו על האושר זכר דעת חכס א'
שהיה אומר שא"א שסוס אדם יהיה מאושר
בעוד שהוא חי לפי שתפוכות העולם ותלופו
ותמורותיו הן כל כך רבות שמי שהוא היום
מאושר ומתד יתהפך הזמן עליו לקחת חן
וכבוד מעל ראשו והדעת זה הוא דעה (שילון)

ואמר שאלך א' אדיר אשר היה מולא כל ימיו
בהיותו ברוס הללחה נפל ביד אויבו ונתנו
בבית המאסר והיה לוועק ואומר (שילון) ושל
איתו המלך מה הלשון שהוא לוועק (שילון)
ואז א"ל מאמר שילון שהוא היה יותר ממנו
בהללחה וראה עתה שהוא בבית האסורים
ואז המלך נתוירא והוילאו מבית האסורים
נמלא שאין לומר על הא"ס נקרא מאושר עד
שימות בעשרו ובהלחתו כי הכל הולך אחר
החיותו וזהו כעיני דומה למי שהוא מלחק
בקוביא והוא מרווח כי לא נקרא מרווח ער
שיקוס מללחק והוא מרווח לפי שמי יודע
שכל עוד שהוא מלחק בקוביא יפסיד והעומד
עס ורואה את הא' מרווח אינו יכול לומר
שהוא מרווח ואס אמר יהיה שוטם כי שמה
אח"כ יפסיד וכן אס שנים מתאבקים זה עם
זה אינו יכול לשפוט הרואה לומר זה הנולח
אע"פ שרואה הא' קרוב לנכות כי שמה אח"ך
יתור חבירו וינלחנו וזהו קטון וגדול שס
הוא בקבר שאס הוא קטן נשאר קטן לעולם
וכן אס הוא גדול נשאר גדול לעולם והטעם
כי בזה העולם אפשר ועבד חפשי מאדוניו
שהיוס הוא עבד ואח"ך יהיה אדון וכאומר
עכ"ד :

וראיתי נשל א' כספרי אשכנז השייך לענייננו
והוא כי המלחמות שהיו מקורם
ללחמים מערכה לקראת מערכה ויש ביניהם
בקעה גדולה ויורד א' גבור מזהת המערכה
וא' גבור מזהת המערכה ומי שנוא את חבירו
מערכה שנו נולחת את האחרת כמו שמינו
אלל שאול ופלשתים וירד גלית מפלשתים ורוד
מאנשי שאול ונלח רוד את גלית והרגו ואח"ך
כשראו פלשתים כי מת גבורם וינסו והנה
פעם א' עשו מלחמה מערכה לקראת מערכה
והבקעה ביניהם והבקעה יש בה בור וכל מי
שנוא את חבירו יקח אותו על כתיפו וישליכו
לבור וירד א' קטן מכאן וא' גדול מכאן
וירדו אל הבקעה ונתאבקו א' עם א' ואז
הגדול נטל את הקטן על כתיפו להוליכו
להשליכו לבור וקורס שהגיע לבור כמו ג'
וארבעה אמות אזי אותו הקטן נתאזר עליו
ושמט את עצמו ממנו ולקח את הגדול והשליכו

לכור ואז נלחם מערכה של הקטן וכשכח הקטן
אלל מערכתו ה"ל למה הנחת רעה כלבנו
כל עוד שהיה נושא אותך על כתיפו עד
הגיעו לכור ה"ל הוא גדול ואני קטן ואם
אני נושא אותו עד הגיעו לכור יהיה עלי
כבר למאד אבל אני הנחתי אותו הוא ישא
אותי עד הגיעו אל הכור ונחברתי עליו
והשלכתי אותו לכור ע"כ נמלא מי שרואה
אותו שנטל הגדול את הקטן לא יספוט שנוח
הגדול עד שישליך אותו לכור וכל עוד שלא
הושלך לכור אינו יכול לשפוט הרואה שהוא
נוח וכאמור :

וכן לענין נשואין אם נשתדכו איש ואשה אל
ישפוט הרואה שנמנר הענין עד הנשואין
כי הרבה פעמים מכטלין השדוכין וזהו גדל
בשם טוב ונפטר בשם טוב מן העולם אזי
אזנה שעה נקרא שם טוב אך כל זמן שהוא
חי לא יקרא שם טוב כי שמה יתקן כמו
שמלינו ביוחנן כה"ג שימש בכהונה שמונים
שנה ולבסוף נעשה לרוקי וזש שלמה המ"ע
טוב שם משמן טוב ואימתי ויום המות מיום
הולדו אבל כל זמן שלא מת לא נקרא שם
טוב וכאמור :

וכן אי' בזהר חדש ד"ו ע"א שאל ר' ולחק
לר"א אלא בעי למשאל ה"ל יאות הנה למשאל
לאו יש עון למשאל ה"ל יאות הנה למשאל
באורייתא מה דאת בעי שאל אמר האי דאמר
קרא וירא אלהים כי טוב אי קודם הפעולה
הוא יאות הוא ושפיר אלא מה דאמר לאחר
הפעולה משמע דלא הוה ידע קודם לכן
עיקר הפעולה ותיקונה ויופיה וכשהיתה
הפעולה נגמרה משמע דהוה מעיין כמות
שהיא עומדת ואזי הוא אומר כי טוב דכתיב
וירא ואח"כ אמר כי טוב ה"ל דא היה אזכרה
לכר נש שאין ראוי לאדם לשבח הדבר עד
סיומו שמה ימלא בו גרעון ויתכרה שהרי
הק"כ אף שהוא יודע הדבר קודם פעולתו
ולא רנה לומר כי טוב עד גמר פעולתו וכן
מלינו נבי סרוס ארדה נא וארחה הכלעקתה
הבאה אלי עשו בלה וכו' לא היה גלוי לפניו
שהוא לדיק לדעת ולחקור אלא ה"ר ברכיה
מכאן אזכרה לכ"ד שאין להם להסמך על

למוד תורה הרבה ויתנו לך שכר הרבה
אי' בנמ' חגיגה על פסוק ושבתם
ורחיתם בין לדיק לרשע בין עובר לאדם לאשר
לא עבדו ומקשה היינו לדיק היינו עובר
אלהים היינו רשע היינו לא עבדו לא אינו
דומה שונה פרקו מאה לשונה פרקו מאה
וא' ומקשה וכו' לפי שלא שנה פרקו מאה
וא' לא עבדו קרינן ליה אלא לא לשוק של
חמרים מי ששוכר מעיר לעיר לוקח כד ואם
מעט יותר מעיר לוקח שכירות כפלים לכן
מי ששונה פרקו מאה וא' לוקח שכר כפלים
ע"כ וזהו רמז לסוסתי ברכי פרעה דמיתקן
רעיתי והוא מבואר :

וזהו יששכר חמור גרם יששכר שעוסק בתו'
שונה פרקו מאה וא' ורחיה מן החמור
וזהו למוד תורה הרבה היינו ששונה פרקו
מאה וא' ואז נותנים לך שכר הרבה וכאמור :
ודע שמתן שכרם של לדיקים לעת"ל כי
ידע משאל אדם שרובו זכיות ומיעוטו
עונות מיעוט עונות שיש לו פורעים לו
בעו"ה והזכיות לעו"ה ואם רובו עונות
ומיעוטו זכיות פורעים לו מיעוט הזכיות
בעוה"ז והעונות לעו"ה נמלא שמתן שכרם
של מלות ללדיקים בעו"ה ובמתן שכרם הזכיות
של רשעים בעוה"ז וזהו ודע שמתן שכרם של
לדיקים דוקא לעתיד לבוא לא כן הרשעים
וכאמור :

ועפ"ז יבא על נכון ר' חגיגה בן עקשיא אומר
רנה הק"כ לזכות את ישראל לפיכך
הרבה להם תורה ומצוות וכו' ר"ל רנה הק"כ

אלה עשיר סימלה אותו דינרין ולה יסאהו
ריקס וכו' ע"ש
וה"נ נבי. תשובה היא רמז לכיס אם אדם יש
לו דינרין לוקח הכיס ואם אין לו דינרין
למה לו הכיס ולכן ישרא שיש להם מצות ומע"ט
ותורה כדכתיב טוב פריי מחרון ומפ' לכך לדיק
להם הכיס זו התשובה מה שאין כן או"הע
שאין להם לא ז' מצות דוקא למה להם הכיס
זו התשובה וזהו רנה הק"כ לזכות את ישראל
זו מצות התשובה לפיכך הרבה להם תורה ומצוות
שיש כמה דינרין להניח בכיס וידוע שהמנות
נקראו דינרין דאמרו חז"ל שכר ברכה עשרה
זהובים :

לזכות את ישראל לעו"ה לפיכך הרבה להם
תורה ומצוות וע"ז יהיה האיש הישראלי רובו
זכיות ונחל עו"ה וזהו ה' חפץ למען לדיקו
לעמנו ישראל לעו"ה לכן יגדיל תורה ויהידיד :
או למוד תורה הרבה וכו' כתב הרב חידא
ז"ל בס' פני דוד פר' החינוך משם המדרש
מצות הלדיק הק"כ בה זורע אותה ברקיע
ערכות ונותן הפירות ללדיק משא"כ הרשע
שאין לו מצוה שאוכל אותם בעוה"ז אבל הלדיק
שכר מצותיו שמורים לעו"ה עכ"ד וזהו
למוד תורה הרבה ויתנו לך שכר הרבה כי
הלדיק מצותיו הק"כ בה זורע אותם ברקיע
ערכות ולוקח נ"ב פירות אבל הרשע אין לו
מצות לעו"ה כי אוכל אותם בעוה"ז לכן
הלדיק יש לו שכר הרבה וזהו פור נתן
לאבינוים לדיקו עומדת לעד לעת"ל ועוד
קרנו תרום בכבוד הקרן הם המנות תרום
בכבוד שלוקח פירות לא כן הרשע רשע ויראה
וכעס וגו' כי אוכל עולמו בחייו :

רנה הק"כ לזכות את ישראל וכו' הנה ז'ל
למדת התשובה שנתן לישראל ולה לאו"הע
לפי שישראל יש להם תורה ותרי"ג מצות רמ"ח
עשה וש"ס לא תעשה ולכן לא יבאר מהאיש
הישראלי שלא יבשל בא' מהם לכן נתן להם
מצות התשובה משא"כ או"הע שלא נתן להם
אלא ז' מצות דוקא ואין מן הדרך לעבור
עליהם לפי שהם מועטים ולכן אין להם תקנה
התשובה ובענין זה כתב מהר"י רובנא בעל
המשלים על פסוק אם יחן איש את כל הון
ביתו באהבה כו' יכוזו לו משל לכן ה' כן
עשיר קנה כים ה' נאה משוכן בחוטי זהב
וכסף וקנהו בעשרה דינרין כסף והניח בו
דינרין והביאו עמו לבית הספר ויראהו ולד
ה' כן עני וישאלו מהיכן קניה זה וה"ל מחנות
פ' והילך העני לא היה לו אלא ששה דינרין
דוקא והלך כהם אל בעל החנות וא"ל מכור לי
כים זה ויתן לו ויבקש הדמים וא"ל קח ששה
דינרין שיש לי ויאמר לו זה מחירו עשרה
דינרין ואין לפחות מהם וא"ל אני עני ואין לי
יותר וישכע על זה וילחק בעל החנות עליו
ויהמר לו שוטה אם אין לך דינרין למה אתה
קונה זה הכיס שזה הכיס אין קונה אותו

דרוש למחזיקים בלומדי חורה

ולזבורון אמר שמש זכולון בלאתך ויששכר
באזהליך :

איחא במר' פ' קדושים עתיד הק"כ לעשות
לל וחספה לבעלי מצות אלא בעלי תורה והדין
תלת קריין כי כלל החכמה בכלל הכסף והחכמה
תחיה בעליה וכתוב אשרי אנוש יעשה זאת
וכן אדם יחזיק בה וכתוב עץ חיים הוא למחזיקים
בה ותומכיה מאושר עכ"ל :

תורת ה' תמימה להנות בה לילה וימימה
ערוכה בכל איברי ונדייו שלימה נקיה
ותמה ולכן המחזיק ביד ת"ח אם מלאכתו
ותורתו שלימה אזי המחזיק אין לו הפסד כי
יקח חלקו שלימה ואם ח"ו תורת החכם שלא
לשמה אזי יש פנים לומר דיש הפסד למחזיק
מלד כי המקור מושחת תורת הת"ח אינה
שלימה והוה כוונת הכתוב שמש זכולון בלאתך
ויששכר באזהליך דיש לדיק שמתה זו מה
טיבה אמנם באת התו"ה לומר כי זכולון
שהוא מחזיק את הת"ח הוא עוסק בתורה לשמה
אזי המחזיק שמש וזהו שמש זכולון בלאתך
כשיששכר באזהליך שעוסק בתורה לשמה :

והנה ככוונת המדרש כתב הרב מעלות לשלמה
ר"ע ע"כ בדרוש למתן תורה וז"ל ראיתי
להרב מה"רש ז"ל פ' בהר שכתב משם הראשונים
בענין המחזיק דאם העוסק בתורה עוסק שלא
לשמה ואזי תורתו נעשית לו סס המות אבל

המחויק לא איבר שברו כיון שהוא כוונתו לש"ש
ואם העוסק עסק שלא כהונן מה יש לו למחויק
בירו וזה מה"רש פרימו ז"ל הק' עליהם מה
דאמרינן בל"ק הכשילם בכני ארס שאינם
מהוננים ברו שלא יקבלו עליהם שבר והוא
ז"ל כתב איפכא מסתברא דאם התורה היא שלא
לשמה נס המחויק בירו אין לו שבר יען כי
מכחו ב"ל וזה המקור משנת מהיכן תמלא
המים במורד הו' אמת דיש לו שבר כמכיון
לעשות מצוה ולא עשה אכל לא שבר נמור
כמי שעוסק בתורה לשמה אמנם אם המחויק
הוא שלא לשמה והת"ח עוסק בתורה לשמה
האזי יש לו למחויק ליקח תפלת שבר כיון
שנעשית המצוה בתקנה ומדינא יש לו ליקח
תפלת השבר ע"ש :

ע"ז חיים היא למחויקים בה ותומכיה מאושר
הכוונה אף שהוא מחויק ביד הת"ח כדי
שיאשרו בני אדם וישכחוהו ולא לשמה אפ"ה
ע"ז חיים היא למחויקים בה ונוטל שברו
משלם עכ"ד הרב מעלות לשלמה ז"ל :

כל לרכו אזי לכ"ע חייב הת"ח לתת לו לעתיד
שברו משלם ב' מי שהוא לברו אינו יכול
וחבירו לברו גם כן אינו יכול והחויקו שניהם
ביד הת"ח לכל לברו לר' יהודה חייב הת"ח
לתת לו שברו לעתיד ולר"ש פטור ג' מי
שהוא לברו יכול להחויק ביד הת"ח וכן חבירו
ג"כ יכול להחויק ביד הת"ח אמנם הם נתחברו
שניהם והחויקו ביד הת"ח והו"ל זה יכול וזה
יכול לכ"ע פטור הת"ח מן הדיון אמנם
הק"כ בה מדר טובו וחסרו שהוא מטה כלפי
חסד נותן לכל א' וא' שברו משלם וזה כוונת
המרדש עתיד הק"כ בה לעשות לל וחופה לבעלי
מצוה ל' רבים כי הם ג' סוגים אלא בעלי
תורה וזהו והדיון תלת קריין א' כי בלל
החכמה בלל הכסף והחכמה תחיה בעליה
שנים דוה אינו יכול וזה אינו יכול וע"י שניהם
החויקו בירו ב' כנגד שא' מחויק לברו ביד
הת"ח וזהו אשרי אנוש יעשה זאת וכן אדם
יחויק בה לברו ג' כנגד שניהם שהחויקו וכל
א' לברו יכול להחויק אכל הם החויקו שניהם
וזהו ע"ז חיים היא למחויקים בה שנים וכל
א' לברו יכול להחויק ואפ"ה ותומכיה מאושר
שנותן להם שברים משלם הק"כ בה שהוא חסד
ומטה כלפי חסד עכ"ד :

לברו שהוא לכ"ע חייב לתת שברו משלם :
ולו נראה לפרש כוונת המד' הנז' עתיד הק"כ בה
וכו' כי הנה בלימוד התורה ומחויקים
יש ג' סוגים סוג א' הוא לת"ח שהוא עשיר
ונהנה מיוגיע כפו ואינו נוטל שום פרס
ועוסק בתורה יומם ולילה וסוג ב' הוא
הת"ח שעוסק בתורה מחמת המחויק כמו
יששכר וכולון שהתנו זה עם זה זה עוסק
בפרקמטיה וזה עוסק בתורה ונותן לו כל
לרכו וסוג ג' הת"ח שעוסק בתורה כמו
חכמי א"י תו"כ ששולחים א' מהם שליח לקבץ
להם לרקה מכל עיר ועיר ומחלקים להם לכל
א' וא' די מחסורו אשר יחסר לו די הסיפוק
מלמט' מק לכל הפחות פחות שכפחותין וזה
נקרא לרקה וכנגד הנ' סוגים הללו ב"ל לומר
בעל המדרש עתיד הק"כ בה לעשות לל וחופה
לבעלי מצוה עם בעלי תורה סוג הא' הוא
כמו יששכר וכולון וזהו כי בלל החכמה בלל
הכסף סוג הב' שהת"ח נהנה מיוגיע כפו
ואינו נהנה מאחרים וזהו אשרי אנוש יעשה
זאת וכן אדם יחויק בה שהוא לומר והוא
מתפרנס מיוגיעו וסוג הנ' כמו חכמי א"י
ארבע ארצות ששולחים להם שליח לקבץ להם
מצות לרקה וזהו ע"ז חיים היא למחויקים
בה ל' רבים שמקבץ מכל עיר ומדינה ותומכיה
ל' רבים מאושר כמו שא"ל הם רוצים לעשות
לרקה עשה עם עמלי תורה ככתוב שלום רב
להוקבי חורתיך ואין לנו מנשול :

לרבות הת"ח שלה החזיקו ביד הת"ח
וישרט שהיו באותו זמן לא מבעיא שלא החזיקו
ביד הת"ח אלא החזיקו בתרומות כמ"ש
הנביא החזיקו בתרומות מאנו לשב. וזהו כי
שתיס רעות עשה עמי חותי עזבו מקור מים
חיים לחלוב להם בורות נשברים אשר לא
יכולו המים.

ולכן לריך להחזיק ביד הת"ח בגלות כדו
שכמהרה יבנה ב"המק כב"ה כי על מה
אברה הארץ על עזבם את תורתו ועל כן לתקן
את אשר עוותו להחזיק ביד הת"ח. וזהו זכרו
תורת משה עבדו. ע"ז הנה הנביא שולח לכם
את אליה הנביא כי לריך להזכיר לת"ח נבי
עשירי עם להשגיח עליהם בעין יפה לתת
להם כדו לרכס מזון לפש להם ולבניהם
ולבנותיהם ולכל הליך להם כי הם תלויים
בעשירי עם ועשירי עם תלויים בהק"ב ותברך
שמו ויתעלה כסא הדרו להשפיע להם ולהת"ח
אשר הם תלויים בהם שפע רב ככל הליך.

וזהו רמז אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת
ה' רמז למחזיקים בת"ח לעסוק בתורה.
אשרי נולדו עדותיו ככל לב ידרשוהו רמז
לת"ח עלמם העוסקים בתורה רע"י שניהם
מתקיימת התורה.

א"כ אשרי תמימי דרך. כמה ראי' במד' וז"ל
את מולא בשמאל כתיב וישפוט את
ישראל כל ימי חייו וכי כל ימי חייו שפט שמואל
את ישראל והלא כל ימי חייו לא היו לא כ"ב
שנה ואת מולא ב' שנים שהיה יונק ומ' שנה
שהיה עליו קיים ושפט את ישראל ולא היה
שמאל יכול לשפוט לפני רבו וב' שנים שמלך
שאל הרי מ"ב נשפוט שם עשרה שנים היו לא
שפט שמאל את ישראל אלא עשר שנים וכתיב
וישפוט שמאל את ישראל כל ימי חייו. אלא
אמר הק"ב הריני כותב עליו כל ימי חייו
שיקבל שר על כל הימים שהיה בעולם ע"כ.
וכתב עליו מה"רם לניחארו ז"ל בס' מעלות
לשלמה דק' ק"מ ע"ה וז"ל והינינו טעמא משום
שמאל היה רולה שכל ימי חייו ישפוט את
ישראל אכן אנוס הוא ע"פ הדיבר באותם שנים
שהיה עליו קיים ולא היה יכול לדון לפני רבו
וכן באותם שנים שהיה יונק וכן באותם שנים

שהיה שאל המלך ולכן שהיה חשבה לזיכה
כל אותם השנים שהיה חי כלו היה יושב
ושפט ודן אותם:

וכן מלינו ברוד שכל זמן שהיה עירא היאירי
קיים לא היה יכול ללמד את בני האדם
דעת ותורה לפי שהיה רבו כדאי' בערוכין
דף סג רב המנונה רמו כתיב כלבי לפנתי
המרתך וכתיב בשרתי לך בקהל רב. ל"ק
כאן בזמן שהיה עירא היאירי קיים כאן בזמן
שאין עירא היאירי קיים עכ"ל. וזהו פי'
מה"רש ז"ל שם כוונת הכתובים אז אמרתי הנה
באתי במגילה ספר כתוב עליו לעשות רנוך
להי חפנתי ותורתך בתוך מעי בשרתי לך
בקהל רב הנה שפתי לא אכלא ה' אתה ידעת.
הכוונה אז אמרתי הנה באתי ללמד את בני
אדם תורה אשר פטירתו של עירא היאירי ולא
קודם שהיה עירא היאירי קיים. אכן ראי'תי
במגילת ספר כתוב עליו דכתיב והיו דוד
עושה משפט ולדקה לכל עמו וקיים כל הימים
וכ"ת משוא פנים יש ברבר לז"ל לעשות רנוך
אלהי חפנתי ותורתך בתוך מעי באותם הימים
שהיה עירא קיים ולא הייתי מלמד תורה
ברבים לפי שאין לתלמידי להורות הלכה לפני
רבו. ותרע שלאחר שנפטר עירא היאירי
בשרתי לך בקהל רב וא"כ אף באותם הימים
שהיה עירא קיים הנה שפתי לא אכלא ה' אתה
ידעת שאתה כותב ולכות ויודע לך
כוונתי עכ"ד.

וזהו אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה'
אשרי נולדו עדותיו ככל לב ידרשוהו.
ר"ל בלבם דורשו אל ונחשב להם כאלו דרשוהו
בפה כל ימיהם כאשר מלינו גבו שמאל
הנביא ודוד מלך ישראל וכאמור לעיל. וזהו
אף לא פעלו עו"ל ה' עוררים ויושבים
לשפוט העם בפועל אפ"ה ברובו הלכו נחשב
להם כאלו שפטו כל אותם הימים כל ימי
חייהם וכאמור.

ובלוקוט אי' הדוראים נתנו ריח אלו ישכר
וזבולון וזבולון עוסק בפרקמטיא
ונתן בפיו של ישכר והתורה רבה בישראל
עכ"ד. והרב מהר"ע הרופא ז"ל בס' שיר חדש
על ש"הש על פסוק זה כתב וז"ל ולפ"י יש לסיים

ת"ח העוסקים בתורה. וזהו אשרי תמימי
דרך אלו ת"ח העוסקים בתורה אשרי נולדו
עדותיו אלו המחזיקים ביד הת"ח שנוכרים
ועושים עשייה:

אמנם מלינו גבו בני קהת שהקדימה התורה
לבני קהת קודם בני גרשון שהיא הכבוד
דכתיב נשוא לבני קהת ואח"ך נשוא לבני
גרשון לפי שבני קהת נושאי הארון הקדומים
הכתוב ולה עור אלא שבני בני קהת כתיב
וידבר ה' אל משה ואל אהרן ולגבו בני גרשון
כתיב וידבר ה' אל משה בלבד. ואי' במד"ר
נשוא את ראש בני גרשון הה"ד יקרה היא
מפנינום וכל חפץ לא ישו בה מדבר בבני
קהת ובני גרשון אע"פ שבני גרשון בכור
דכתיב ובני לוי גרשון קהת ומררי ומלינו בכל
מקום שחלק הכבוד לכבוד לפי שהיה
קהת נושא הארון ששם התורה הקדומה הכתוב
לקהת שנאמר נשוא את ראש בני קהת ואח"ך
נשוא את ראש בני גרשון הוי יקרה היא
מפנינום מבכור שינא ראשון ואין פנינום לא
ראשון שנאמר וזאת לפנינו בישראל עכ"ד.
וכתב הרב בני יקר ז"ל הא גופא קשיא למה
לא מסר הארון אל הכבוד לכבוד ביתר שאה
ויתר עז התורה אשר לו משפט הכבודה.
והקירוב אלי שרצה הק"ב להראות שכבוד
חכמים ינחלו כדו שילמד לאדם דעת ולעם
בינה שיכבדו לומדי התורה ולקרות לקדוש ה'
מכובד לכבדו כדרך שמנה לבני קהת תחלה
בעבור משא דבר ה' אשר אתו ואלו היה נתן
לבני גרשון הכבוד הארון היו אומרים מפני
בכורותו מנה אותו תחלה ולא מפני הארון.
על כן מסר אותו לבני קהת ומנה אותו ראשון
כדו ללמד לכבוד התורה ולומדיה עכ"ד.

וראי'תי להגאון ח"דא ז"ל בס' פני דוד פ' נשוא
דיושב ודרש ע"פ פי הדין דק"ל אס' ה'
שהיה לו ס'ת בחיקו ועבר רבו מובהק אז
אבו אי חייב לקום. ופסק דאינו חייב לקום
אע"ג דפליגי בפ"ק דקדושין אי ת"ח בעת
לימודו אי חייב לקום או לא הכא כ"ע מודו
דאינו חייב לקום וזה רמז בעלמא שהקדים
לקהת לפי שהיה נושא הארון וגרשון חייב
ככבודו וקהת קודם ואם נקדים לגרשון נמנא

פי' הכתיב ועל פתחנו כל מגדים וכו'.
נקדים מ"ש מהרי' לנחזי ז"ל בס' שמע יעקב
פ' וירא בענין המפרנס ת"ח מנכסיו דיש
לחקור דכיון דחובא רמייה עליה כבי' ית"ש
שנותן לחם לכל כשר ות"ח ככלל א"כ התומך
ביד הת"ח הו"ל פורע חובו של חבירו וק"ל
הפורע חובו של חבירו הניח מעותיו על קרן
הלבי. ד"ל ע"פ מ"ש החוס' בפ' שני דיוני
גזירות אה"ה דתנן הפורע חובו של חבירו
איבר את מעותיו. והק' החוס' מהא דתנן
היורד לתוך שדה של חבירו ונטעה שמתן לו
כאדים. וכן הכונה חרבתו של חבירו רותן
לו מה שהנהו. ותיירו דשאנו הסם שהשכיתו
והשכח עומד בעין וכדון הוא שיטול מה
שהויה הכל הכה לה השכית לו שום שכח
ככסים אלא שהלכו מן החוב. ומעתה חורה
יוצאה למחזיק ביד ת"ח רע"י שהיא מקור פסת
ידו לת"ח הת"ח משגיח בחכמתו יום יום
ונעשה כמעין המתנבך והשכח הנה עומד
בעין כדון שיטול שכרו עכ"ד. וז"ש הדוראים
נתנו ריח אלו ישכר וזבולון שע"י זבולון
המחזיק ביד ישכר התורה רבה בישראל וכ"ת
מאי רבותיה דזבולון המחזיק דק"ל הניח
מעותיו על קרן הלבי לז"ל ועל פתחנו כל
מגדים חדשים ל' הדושים של תורה המחדש
הת"ח בכל יום וא"כ השכח הוא בעין וא"כ
כדון הוא שיטול שכרו עכ"ד. וזהו אשרי
תמימי דרך. אשרי נולדו עדותיו הם המחזיקים
וכ"ת ה' ק"ל הניח מעותיו. לז"ל בכל לב
ידרשוהו שדורשים ומחדשים בתורה והו"ל
שכח בעין:

א"כ אשרי תמימי דרך. ראי' בזהר פ'
בראשית ד"ח ע"ה ע"פ שכל טוב לכל
עושיהם כל אנון דלעאן באורייתא לית בהו
עשייה כעוד דלעאן כה אינון דתמלון לון אית
בהו עשייה וכו' עכ"ד. וזה אללי כוונת הכתיב
ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע
בקול דברו. כי הנה התורה הקדימה וזבולון
המחזיק לישכר הת"ח. וגם כן דוד המ"ע
הקדים המחזיק קודם לת"ח וזהו גבורי כח
עושי דברו הם המחזיקים ת"ח שיש בהו עשייה
ככתיב בזהר ואח"ך לשמוע בקול דברו אלו

ח"ו יש זלוול לתורה שקתה נוסקה :
א רמו למ"ש הר"ש ז' כתשו' כלל עו
 סי' ז' אח גדול שחורף וכיוה לאחיו
 הקטן שהוא ת"ח ויורה אחיו הקטן שהוא
 ת"ח לאחיו הגדול בשנים אי כדווי כדווי יפה
 עשה שדדו רביון דאינו נושא פנים לתורה
 אינו עושה מעשה עמך ומן הדין אינו חייב
 לכבדו ע"כ . וזה רמו למסור לקתה שהוא
 אח הקטן את הארון להקדימו לגרשון דאף
 דקתה חייב בכבוד גרשון להיותו כבוד ואת
 לרבות אחיו הגדול מ"מ כיון שקתה ינא לטעון
 הארון חייב גרשון הגדול לכבד הקטן קתה
 דגם אי לאו הוא ת"ח חייב בכבוד הגדול
 עכשיו שהוא ת"ח חייב הגדול בכבוד הקטן .
 וזה רמו הללוי און מוקדס ומאחר בתורה כי
 התורה במקום שהיא היא קודמת לכל וזה
 כלמד כמה שנמסר הארון לקתה והקדימו
 עכ"ד הרב פ"ד ז' :
 וא"כ יש לתת טעם למה גבי זבולון ויששכר
 הקדים לזבולון קודם ליששכר שהוא
 ת"ח וגבי קתה וגרשון הקדים לקתה קודם .
 אמנם נראה החילוק פשוט ביניהם הגם דזבולון
 ויששכר אחים הם ויששכר ת"ח וזבולון אינו
 ת"ח והקדים לזבולון קודם ליששכר . וכן נמו
 קתה וגרשון אחים הם וקתה נושא ארון התורה
 וגרשון אינו נושא התורה . מ"מ זבולון עסק
 בפרקמטיא ונתן לכיסו של יששכר מזון ומחיה
 על כן הקדימו . משא"כ גבי קתה וגרשון אינו
 נתן לו כלום לכן הקדים לקתה שהוא ת"ח .
 וזה רמו מסרה הקדמוני ג' חסר . ואת
 הקדמוני . כאשר יאמר משל הקדמוני .
 פניו אל הים הקדמוני . הכוונה ואת רמו
 לתורה מאלף וער תי'ו הקדמוני שיקדים לת"ח
 קודם . והראיה כאשר יאמר משל הקדמוני
 שהיא התורה שקדמה לעולם שהקדימה לקתה
 קודם גרשון לפי שהיה נושא לארון שבו
 התורה . וכ"כ הלא גבי זבולון ויששכר הקדים
 לזבולון הגם שיששכר הוא ת"ח לז' פניו אל
 הים הקדמוני שאני זבולון לפי שהיה פורש
 בים ועושה פרקמטיא ונתן ליששכר מזונו
 ומחיתו לכן הקדימו לזבולון וכאמור :
 וזהו כוונת הכתוב קים ידעתי מעדותיך . ר"ל

שיקדים את"ח מבח התורה שהוא עוסק בה
 וזהו מעדותיך שהיא התורה . ועי' יסוד מוסד
 ללמוד ממנו שהקדימה התורה לקתה קודם
 גרשון כן לריך להקדים לת"ח וזהו כי לעולם
 יסדקס :
 והגם בני קתה נטלו כמה מעלות בשביל הארון
 שהיו עושיים אותו . ח' הקדימה ככתוב
 במד"ר שהקדים קתה לגרשון . ב' רגבי בני
 קתה כתיב וידבר ה' א' משה וא' אהרן וגבי
 גרשון כתיב וידבר ה' א' משה כלבד . וגם לגבי
 הפקידה כתיב ויפקוד משה ואהרן . מ"מ לגבי
 הלווי לבני גרשון לא כתיב לא משה כלבד .
 לגבי בני קתה פרשה לברה ודיבור לבר משא"כ
 גבי גרשון ומררי דיבור ח' . לשניהם הלא כתיב
 גבי מררי וידבר ה' א' משה לא דיבור ח' לשניהם
 אבל כל ח' פרשתו לברו . וזה סימן במלת קת'
 ר"ת קדימה . הדיבור . תרון . דהיינו משה ואהרן
 אבל גבי גרשון לא כתיב אהרן .
 והנה בפ' במדבר כתיב מטה זבולון ולא כתיב
 ומטה זבולון . וכתב הרב בע"הט ז' ולא
 כתיב ומטה זבולון כדרך שכתב באחרים לפי
 שהיה זבולון מפרנס ליששכר . ואותה בתנחומא
 ללמדך שהיה זבולון עוסק בפרקמטיא ונתן
 לתוך פיו של יששכר לפיכך לא ראה הכתוב למנותו
 טפל ליששכר לא לומר ששכרו גדול כמוהו .
 וכן הוא אומר עץ חיים היא למחזיקים בה
 ותומכיה מאושר . וכתיב כי כלל החכמה כלל
 הכסף לכן חשב הכל במטה ח' וכלו אמר
 יששכר מטה זבולון עכ"ד . וכן נמו מר"ע
 כשבידך לשבטים בידך לזבולון וליששכר ברכה
 ח' דכתיב ולזבולון אמר שמח זבולון בלאחך
 ויששכר באהלך . ולא עוד לא שהקדים לזבולון
 קודם ליששכר . וזהו רמו בארץ זו אהלך . ז'ו
 ר"ת זבולון ויששכר בדרך שעשו יששכר וזבולון
 כן יעשו כל ישראל להחזיק ביד לומדי תורה .
 וזהו רמו וי' ממנו ר"ת ויששכר זבולון ממנו
 ולמדו כל ישראל להחזיק ביד לומדי תורה . וזהו
 עם ז'ו ירתו לו . שילמדו מזבולון ויששכר
 להחזיק ביד לומדי תורה . תהלתי וספרו דאי'
 במד' כי כלל החכמה כלל הכסף עתיד הק"כ
 לעשות חופה לבעלי מלות אלל בעלי תורה .
 והק' המפרשים ז' והלא מתכיים בעל מלות

כשיושב אלל בעלי תורה ואינו יודע לעסוק
 בחורה . ותירלו דאי' במד' שלעתיד ילמד ת"ח
 למחזיק תורה ע"כ וזהו תהלתי וספרו שניהם
 הת"ח והמחזיק . וזהו אחת דבר שהם דהיינו
 שיעסקו בתורה שנים ז'ו שמעתי דהיינו ח' עוסק
 בתורה וא' מחזיק כמו יששכר וזבולון . כי עו
 לשהים שניהם עו לשהים ככתוב עץ חיים היא
 למחזיקים בה ל' רבים ח' מחזיק שצוסק בתורה
 וא' מחזיק שנותן לו פינסה לת"ח העוסק בתורה :
א כוונת המד' עתיד הק"כ לעשות ל'
 וחופה וכו' . ע"פי דאי' כגמ' כתרא
 פ"ה ח' עתיד הק"כ לעשות סוכה ללדיקים
 לעת"ל מעור ליותן . וזה עושין לו סוכה לא
 זכה עושין לו לללל שנאמר התמלא בסוכות
 עורו חם בלללל דגים ראשו . ופ"רשי סוכה גג
 וארבעה מחילות . לללל סך בלא מחילות .
 וה"ד ירש יעקב ז' כתב משם הרב בריך
 ברזלי ז' שת"ח שזכו בתורה יזכו לסוכה כשרה
 גג ומחילות אבל בעלי מלות לא יזכו כי הם
 לגג בלא מחילות . והיינו דאמרו רז' עתיד
 הק"כ לעשות סוכה וכו' דקו"ל פסל הוולא
 מן הסוכה נרון כסוכה איכא מ"ד לפניה איכא
 מ"ד לאחריה . לכ"ע הסוכה מגינה לרוח ח'
 על הפסל להכשירה משו"ה עושה אלל הת"ח
 להכשירה מאחר דאין להם מחילות להכשירה
 עכ"ד . וכתב עליו הרב ח"ד ז' בס' דבש לפי
 מערכת מ"ס אות יוד וז' ועש שיש להשיב על
 דבריו הענין מתוק עכ"ד . וכתב שם עוד
 בשם אביו ז'להה שהיה אומר ע"פ הקדמת
 ילקוט ראובני שהמחזיק לת"ח לעת"ל הק"כ
 ילמדהו תורה והשתא ניחא דמהומו מושכר
 לו אלל הת"ח כי גס הוא יודע התורה . וזהו
 ה' עו לעמו יתן לעתיד שילמד הת"ח למחזיק
 אזי יברך את עמו בשלום שלא יהיה לו לער
 משא"כ אם לא המחזיק יודע ספר אזי יהיה
 לו עלב ולער גדול לישב שם ולא יודע מאי
 קאמרי רבנן עכ"ד .
 עוד כתב הרב ח"ד ז' בס' מדבר קדמות
 מערכת מ'אות לו משם הרב מופת הדור
 מהר"ח ז' בס' עץ החיים דהת"ח שלומד
 תורה מהני ליה למחזיק להטילו מיל"הר ע"ש .
 וזהו פי' הרב ח"ד ז' בפי' על מסכת אבות

דר' נתן דף קטו ע"כ ככוונת הכתוב הוי כל
 למא לכו למיס זו תורה בעדנא דעסיק בה
 אנוני מננא מילתא ואשר אין לו תורה כסף
 יכול להחזיק עם ת"ח כיששכר וזבולון וכוה
 וועיל לו להגלל מילתא כי תורת האבס אנוני
 מננא ואזלי מללז עכ"ד . עוד כתב שם
 ככוונת הכתוב הוי כל למא לכו למיס ע"פ
 דאיתא במנחות דף : אבימי אתעקרא ליה
 מסכתא אזל לגבי רב חסדא תלמידיה וגמרה .
 ולקרייה לר"ח ולגמיה . סבר דאזי מעלי טפי
 ע"כ וזהו הוי כל למא לכו למיס עכ"ד . וזהו
 אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה' ודו"ק :
 וזה יש לפרש כוונת המד' עתיד הק"כ
 וכו' והדין תלת קריין כי כלל החכמה
 כלל הכסף והחכמה תחיה בעליה . לר"נו
 לסוכה לעתיד של מחזיק שאין לה רפנות סומך
 אותה אלל הת"ח שיש לסוכתו רפנות להכשירה .
 והו והחכמה תחיה בעליה . אשרי אנוס יעשה
 ואת זאת התורה ולעתיד ילמד הת"ח למחזיק
 וזהו וכן ארס יחזיק בה שילמד תורה המחזיק
 מן הת"ח . עץ חיים היא למחזיקים בה
 ותומכיה מאושר שזכות הת"ח מגין על
 המחזיק להטילו מילתא וכאמור :
 וראיתי להרב ארץ החיים ז' על התהלים
 מזמור יט ז' וז' וקנה מלניו כי המחזיק
 זכותו כהלומד כדכתיב שמח זבולון בלאחך
 ויששכר באהלך . אך מלניו ד' מעלות שיש
 לת"ח יותר מהמחזיק ח' כשאומרים הלכה
 מפיו שפתתיו רוכבות בקבר . ב' מלניו
 כוזהר שהק"כ מהמפה על המלה שמחדש
 הת"ח . ג' שהור בורא שמים וארץ חדשים .
 ד' מ"ש רז' כל הנביאים לא נתנבאו הלא
 למהנה ת"ח מנכסיו אבל ת"ח עלמן עין לא
 ראתה אלהים וולתך . וזהו ואשים דברי כפיד
 שהיו שפתותיו רוכבות בקבר . וכלל ידי
 כסיתוך שהק"כ מהמפה על ההיא מלה . לנטוע
 שמים וליסוד ארץ שכונה שמים וארץ חדשים .
 ולאמר לזיון עמי אתה דברים המלווינים
 בהלכה עין לא ראתה אלהים וולתך עכ"ד
 ז' והביא דבריו הרב ח"ד ז' בס' דבש לפי
 מערכת ח' אות ג' . וזהו כוונת הכתוב מה
 כמללו לחכי אמרחך יותר מהמחזיק

מרכש לפי רב'ש ר"ת שפחותיו רובכות בקבר לעתיד :

איתא במד"ר פר' במדבר על פסוק וזאת עשו להם וחיו ולא ימותו מה ראה הק"ה להזהיר על משפחות הקהתי יותר משאר משפחות א"ר יהודה יש דבר מעולה בשבט לוי ומשפחות קהת משא"כ בכל ישראל כולד כל ישראל לא אכפת להם בכלי בית המשכן אבל שבתו של לוי טוענין בכל המשכן מי שהוא טעון בקרשים מי שהוא טעון בכריחים מי שהוא טעון בארנים כך היו בני מרדי טוענים בני גרשון טוענים כל כלי האריגה וכני קהת טוענים הארון ר"ח במה היה שבט לוי מעולה מישראל שישראל היו מהלכים לבושים סנדלים אבל שבתו של לוי היו מהלכים יחפים לפי שהיו טוענים כלי המשכן ומעולים בני קהת שהיו נושאים את הארון ככתופס משא"כ היו נושאים בעגלות ועוד שכל הלויים היו מהלכין לדרכם ופניהם כנגד הדרך אבל בני קהת היו מהלכין ופניהם לארון ואחוריהם כנגד הדרך כדי שלא ליתן אחור לארון לכן מלה על בני קהת וזאת עשו להם וחיו ולא ימותו עכ"ד נמלא בני קהת בהם מעלה ויתרה א' שנושאים הארון ב' שנושאים בכתף ג' שהולכים יחפים ד' שהולכים ופניהם לארון ועפ"י יש לפרש המסרה וזאת ריש פסוק א' וזאת עשו להם וחיו ולא ימותו ב' וזאת משמרת משא"כ ג' וזאת התורה אשר שם משה ד' וזאת לפנים בישראל הכוונה וזאת עשו להם לבני קהת וחיו ולא ימותו וכו"ל למה מזהיר על בני קהת יותר מן הכל לז"ל וזאת משמרת משא"כ שכי לוי נושאים בעגלות ובני קהת נושאים בכתף ועוד שבני לוי נושאים הארון שבו ויריעות משא"כ בני קהת נושאים הארון שבו התורה וזהו וזאת התורה אשר שם משה ועוד שבני קהת הולכים ופניהם לארון וזהו וזאת לפנים בישראל שפנים שלהם א' הארון משא"כ בני לוי ובאמור ומה שהולכים יחפים כל בני לוי הולכים יחפים ואין לבני קהת מעלה עליהם ואי' במד"ר שם שבני לוי לא נפקדו עם בני ישראל לא לעלמם לפי שבני ישראל נגזרה עליהם מבין עשרים שנה ומעלה למות במדבר ולא נכנסו לארץ ושבת לוי נכנסו לארץ וראיה

משעור הכהן שנכנס לארץ דכתיב (יחושע יט) אלה הנחלות אשר נחלו אלעזר הכהן ויהושע בן נון מישראל לא נשאר אבל שבת לוי נכנס כלו דק"ל דבר שהיה בכלל ויאל מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו ולא לא ללמד על הכלל כלו יאל ואלעזר היה בכלל ישראל בנזירה מות ימותו במדבר ואלעזר לא ללמד על כל השבט לא ללמד על עצמו ולא לא ללמד על כל השבט ולא וכיון שנכנס לעזר כל שבט לוי נכנס וא"ת לעזר שנכנס לפי שלא נגזרה לא על בני עשרים ולעזר היה פחות מבין כ' זה אינו כי כתיב נשא אשה דכתיב ואלעזר בן אהרן לקח לו מבנות פוטאל לו לאשה וא"ת נשא אשה בן עשר שנים זה אינו כי מצינו אין לכהן לשמש פחות מבין שלשים שנה דכתיב מבין שלשים שנה ועד בן חמשים שנה הרי מצינו שהיה לעזר בן ל' שנה או יותר דכתיב ופקודת משמרת לעזר הכהן וא"כ מוכרח שאלעזר היה בכלל הנזרה ויאל ונכנס לא על עצמו ולא אלא על הכלל כלו יאל עכ"ד ע"ש באורך :

והנה יש להקשות על זה מגמ' יבמות דז' דלא אמרינן דבר שהיה בכלל ויאל מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו ולא אלא על הכלל כלו יאל אלא שהכלל באיסור והפרט באיסור משא"כ אם הפרט בהקד' לא אמרינן ללמד על הכלל כלו יאל דמי למי שהיה בכלל ויאל לידון בדבר חדש דאין אהת יכול להחזירו לכללו עד שיחזירו הכתוב לכללו בפירוש דאיתא התם (סד"א) האי אשת אח תהוי דבר שהיה בכלל ויאל מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו ולא אלא ללמד על הכלל כלו יאל דתניא דבר שהיה בכלל ויאל מן הכלל וכו' כולד והנפש אשר תחבל בשר מובח השלמים וטומאתו עליו והלא שלמים בכלל קרשים היו דכתיב באמור איש איש מכל זרעכם אשר יקדישו לה' וטומאתו עליו ונכרתה וגו' ולמה ילאו להקיש אליהם ולומר מה שלמים מיוחדים קדשי מובח אף כל קדשי מובח ילאו קדשי ברק הבית ה"כ האי אשת אח בכלל כל הערות היתה ולמה יתקן להקיש אליה ולומר מה אשת אח שרייא אף כל עריות שריין מי דמי החס כלל באיסור ופרט באיסור הכא כלל באיסור ופרט בהיתר

הא לא דמי אלה לדבר שהיה בכלל ויאל לידון בדבר חדש שאי אהת יכול להחזירו לכללו עד שיחזירו לך הכתוב לכללו בפירוש דתניא דבר שהיה בכלל ויאל לידון בדבר חדש אי אהת יכול להחזירו לכללו עד שיחזירו לך הכתוב בפירוש כיוד ושחט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת ואת העולה במקום הקודש כי כחטאת האשם הוא לכהן שאין ה"ל כחטאת ומה ת"ל כחטאת האשם לפי שאלא אשם מנודע לידון בדבר חדש ככהן יד ובהן רגל"ה יומנית יכול לא יהא טעון מתן דמים ואימורים לגבי מובח ת"ל כי כחטאת האשם הוא מה חטאת טעונה מתן דמים ואימורים לגבי מובח אף אשם טעון מתן דמים ואימורים לגבי מובח ואי לא אהדריה קרא ה"ה למאי דנפק נפק ולמאי דלא נפק לא נפק ה"כ גבי אשת אח הו"א אשת אח דאשתראי אשתראי שאר עריות לא עכ"ל הרי מצינו גמרא ערובה דאם הכלל באיסור והפרט בהיתר כמו אשת אח לא אמרינן ללמד על הכלל כלו יאל וכו' גבי שבת לוי דהכלל באיסור מות ימותו במדבר והפרט בהיתר שאלעזר נכנס לארץ ונתן נחלה עם יהושע לא אמרינן ללמד על שבתו ולא אלא למאי דנפק נפק דוקא לשעור ולמאי דלא נפק שאר שבט לוי לא נפק ולא נכנסו לארץ וא"כ לפי סברת גמרא שלנו אין ראיה שנכנסו שבת לוי לארץ :

וכן כתב הגאון רא"ש ז"ל פר' משפטים על פסוק אם יום או יומים יעמוד לא יוקם כי כספו הוא וא"ת בישראל נמי יהא נדון ביום יומים ויתרין בן ק"ל דבר שהיה בכלל ויאל לידון בדבר חדש אי אהת יכול להחזירו לכללו עד שיחזירו הכתוב בפירוש ולא איהו גמר מכלליה ולא כלליה גמר מניה ה"כ העבד היה בכלל כל מכה נפש אדם מות יומת ויאל העבד לידון דבר חדש יום או יומים דאם נשאר מע"ל אינו חייב עליו ולכן אין שישראל ג"כ יהא נידון יום או יומים עד שיחזירו הכתוב בפירוש והק' שם למה לא נידון אותה במדה דבר שהיה בכלל ויאל מן הכלל ללמד לא על עצמו ולא אלא על הכלל כלו יאל הו"ל הפך הגמ' הנו' דלא נחשב לדבר שיאל ללמד אלא למדה דבר שיאל לידון בדבר חדש דלא גמרינן לכלליה מניה וכו' :

ועיין גמ' ב"ב פ' יש נוחלין דף קכ"ב ע"ב לא נגזרה גזרה על שבת לוי וכו' ועיין

או יומים ויתרין דלא אמרינן במדה זו אלא כגון הכלל באיסור והפרט באיסור דומיה דשלמים וכו' אבל אם הכלל באיסור והפרט בהיתר דומיה דאשת אח אין דנין אותה אלא במדה דבר שהיה בכלל ויאל לידון בדבר חדש וכו' והכיה גמרא הנו' ע"ש וכו' הרב יבין שמועה כלל קמא מן הגמרא הנו' ע"ש וכן ראיתי להרב ערך השלחן א"ח סי' ת"ז שהקשה על הרב נחפה בכסף ז"ל על מ"ש כש"ע סי' ת"ז ר"ח מותד כעשיית מלאכה וכתב הרב ח"ד ז"ל כס' מחזיק ברכה סי' הנו' וז"ל הרא"ש בחוספוקיו על הס"מ הקשה וז"ל ואת כיון דעשיית התמיד אינה מונעת היסור מלאכה בשול לפי שח"א שתקיים ואספת דגבך יום ר"ח הו"ל לאסור בו מלאכה ויתרין כיון דלא מצי רבנן לאסור מלאכה בקרבן כבוד של תמיד לא רצו לחלק בתקנתם עכ"ד :

ועט"ר מ"ור הרב נחפה בכסף שם בביאוריו על הר"אס כתב וז"ל למ"ד איסור זה הוא דאורייתא הו"ל דבר שהיה בכלל ויאל מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו ולא לא ללמד על הכלל כלו יאל וכו' כיון שיאל קרבן התמיד משאר קרבנות הלבד שאוסרים במלאכה לא ללמד על כל שאר קרבנות לבד שאינם אוסרים במלאכה ולכן מוספי ר"ח אין לאסור במלאכה וכו' עכ"ד הרב ח"ד ז"ל והרב ערך השלחן א"ח סי' ת"ז כתב וז"ל ומ"ש הרב נחפה בכסף דלמ"ד איסור דאורייתא הוי דבר שהיה בכלל ויאל מן הכלל ללמד לא על עצמו ולא וכו' ע"ש ליתא דאין זה כי אם הכלל באיסור והפרט באיסור אבל הכא שהכלל באיסור והפרט בהיתר הוי דבר שהיה בכלל ויאל לידון בדבר חדש דלכ"ע לא גמר כלליה מניה כדאי' בפ"ק דיבמות דז' ע"ש וא"כ ע"פ המדרש דהכלל באיסור והפרט בהיתר הו"ל דבר שהיה בכלל ויאל מן הכלל ללמד לא על עצמו ולא אלא על הכלל כלו יאל הו"ל הפך הגמ' הנו' דלא נחשב לדבר שיאל ללמד אלא למדה דבר שיאל לידון בדבר חדש דלא גמרינן לכלליה מניה וכו' :

רא"ס פ' במדבר ע"פ אך את מטת לוי לא תפקוד וכו' ינחלת יעקב שם שבת לוי נכנסו לארץ ע"ש באורך

גם יש להתפלל על הרב ח"ד ז"ל שהביא תירוץ רבו הרב נחמה בכסף ז"ל ולא זכר שר שהיה הפך הנמ' יבמית הנו' ולא העיר עליו במדתו כשמביא איזה פוסק ויש עליו איזה השגה מהנמ' או מהפוסקים ראשונים שכותב עליו וכאן שתוקי שתוק ליה

ואחר הקיפוש ראינו להר"א ז"ל פ' כ"א על פסוק שבעת ימים מלות תאכלו וכו' כתב רש"י ז"ל ובמקום אחר כתיב ששת ימים תאכל מלוח ליתר על שביעי של פסח שאינו חובה לאכול מלח ובלבד שלא יאכל חמץ וזו מדה שבתורה דבר שהיה בכלל ויזא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו ולא אלא ללמד על הכלל כלי ולא מה שביעי רשות אף ששה רשות יכול אף לילה ראשונה רשות ח"ל בערב תאכלו מלוח הכתוב קבעו חובה עכ"ד וכתב הר"א ז"ל יש מפרשים דשביעי בכלל שבעת ימים מלות תאכלו ויזא מן הכלל וכתב וביום הו' עזרת תהיה לכם ולא כתב תאכלו מלות ללמד לעצמו שהוא רשות ולא חובה ומן המדה הזאת למדנו דבר שהיה בכלל וכו' לא ללמד על עצמו ולא אלא על הכלל כלי ולא וקשה ה"ך דיינות ליה בדבר שהיה בכלל וכו' ללמד על הכלל יזא והלא הכלל באיסור והפרט בהיתר והו"ל לרובו לרבר שהיה בכלל ויזא לרובו בדבר חדש וכו' דומיא דאשת אח דלא גמר איהו מכלליה ולא כלליה גמר מניה אלא אשת אח דאשתרי אשתרי שאר עריות לא ה"כ שביעי שזא לרשות הו' רשות ושאר הו' חובה כמ"ש בגמ' יבמות שם ויש מתרבים דשביעי לא דמי לאשת אח דהתם הכלל באיסור והפרט בהיתר אבל הכא הכלל הוא מסופק אם הוא רשות או חובה והפרט הוא רשות מפורש ולא הו' הכלל באיסור והפרט בהיתר אלא דיינות ליה במדה שהיה בכלל ויזא מן הכלל ללמד לא על עצמו ולא אלא על הכלל כלי ולא מדי דהו' ההבדלה שהכלל מסופק אם חייבים סקילה על כל מלאכה ומלאכה לברא או אין חייבים סקילה על כל מלאכה אלא ער שיתלל

שבת בכל המלאכות וכשיצאה ההבדלה מן הכלל לחלק שחייבים עליו סקילה לברא למדנו ע"פ מדה זו שלא ללמד על עצמו ולא אלא על הכלל כלי ולא מה ההבדלה שהיא אב מלאכה וחייבים עליו סקילה בפני עצמה אף כל שהיא אב מלאכה חייבים עליו בפני עצמה

אך קשה דלא דמי שביעי להבדלה דהתם אע"ג דהכלל בענין הסקילה מסופק אם חייב על כל מלאכה ומלאכה או אין חייב ער שיתלל שבת בכל המלאכות והפרט מפורש שחייבין סקילה על מלאכה בפני עצמה מ"מ בענין האיסור שוים הם שהכלל באיסור והפרט באיסור לכן דיינות ליה במדה שזא מן הכלל ללמד על הכלל כלי ולא אב לנבי שביעי אין הכלל והפרט שוין אזה הכלל מסופק בו אם הוא חובה או רשות והפרט הוא רשות הו' דיינות ליה במדה לא על עצמו ולא אלא על הכלל יזא ויזא"ך הביא ברייתא בת"כ ופירשה ב' עניינים ע"ש באורך ולא הווישבו מרווח ע"ש אמנם לעכ"ד נראה שיש לישב דנבי שביעי הו' הכלל והאיסור שזה לנבי לא תאכל חמץ ו' ימים אך לנבי אכילת מלח שהיא מ"ע יש הפרט ביניהם דשביעי רשות והכלל ספק אם הוא רשות או חובה לכן דיינות ליה בדבר שזא ללמד על הכלל כלי ולא כיון לנבי איסור אכילת חמץ שוין ולא הו' הכלל באיסור והפרט בהיתר כיון שהפרט ג"כ באיסור אכילת חמץ אלא שלנבי חוב מלח יש הפרט ביניהם כנ"ל לישב שלא אמרו בגמ' יבמות אלא שהכלל באיסור והפרט בהיתר אבל אם שניהם באיסור אכילת חמץ רק יש הפרט לענין חובה ורשות לאכול מלח בזה לא אמרו בגמ' לא לרובו כינא ללמד שלא על עצמו וכו'

והנה הו' בירושלמי שבת פ"ב ז"ל אלון דר' אושעיא ודבר פזי הו' אלון בשלומא דנשיא בכל יומא והו' אלון דר' אושעיא עאלון קדמי ונפקין קדמי אלון אלון דרבי פזי ואתחנתון בנשאות אהון בעאן למיעל קדמי אשתאילת לר' חמי א"ל ר' חמי כתיב והקמות את המשכן כמשפטו וכו' יש משפט אלא קרש שזכה בלפון יתן בלפון קרש שזכה בדרום יתן בדרום עכ"ד עור הו' שם תרין זרעיון

הו' בלפורי בלטייה ופננייה הו' אלון בשלמא דנשיא בכל יום והו' בולטייה עליון קדמי ונפקין קדמי אלון פננייה וכוון באורייתא אתו למיעל קודמיה ואשתאילת לרש"י כל שאליה לר' יוחנן עאל ר' יוחנן ודרשה כבי מדרשא דר' בנייה ממזר ת"ח קודם לכהן ע"ה סברין מומר לפדות ולכפות ולהסיות הא לישבכה לא א"ר אבין אף לישבכה דכתיב יקרה הו' מפנינים אפי' מזה שקורא נכנס לפני ולפנים עכ"ד וע"ז פי' הרב נבול בנימין ח"ה דף קיר ע"ה לב נבון יקנה דעת ואון חכמים הבקש דעת מתן ארס ירחיב לו ולפני גדולים ינחנו ע"ה התורה נכנסו תחלה אלל הנשיא וכאמור:

ד"ש לפרש הפסוק מתן ארס ירחיב לו ולפני גדולים ינחנו על ענין יששכר וזבולון וזהו מתן ארס שנתן זבולון ליששכר ירחיב לו ולא עוד ולפני גדולים ינחנו שהקדים הכתוב זבולון ליששכר דכתיב שמה זבולון בלאתך ויששכר באהליך אף שהיו בני יששכר חכמים בתורה הקדים הכתוב לזבולון קודם ליששכר

והנה יעקב ח"ע ג"כ הקדים לזבולון קודם ליששכר כפ' ויחי ומר"ע הקדים לזבולון קודם יששכר וכן כפ' במדבר כתיב מטת זבולון ולא כתיב ומטת זבולון לומר שהוא טפל ליששכר כמ"ש הרב בע"הט ז"ל והבאתיו לעיל ויש לרמזי ג' במלת שמה זבולון ש"ן רמז למר"ע מן מלת משא שאמר בזה"ה הברכה מ' רמז מלח מטת זבולון כפר' במדבר ח' רמז לפ' ויחי שאמר יעקב ח"ע זבולון קודם ליששכר וזהו רמז זבולון לחוף ימים ישכון כי הנה התורה נמשלה למים וימים והיא רמז ליששכר שהוא עוסק בתורה אמנם זבולון קודם לו שהוא לחוף ימים קודם שחכנס לים ח"כ הוא קודם והנה סוף זבולון אהן וסוף יששכר ר"ש מלת נ"ד כי נר מלוח ותורה אור וכו' קודם לר"ש כן זבולון קודם ליששכר כו"ר כ"ז רמז לזבולון תחלה וסוף י"ה רמז ליששכר תחלה וסוף וזהו רמז נדר כו"ר להזיר לה' יששכר וזבולון שיששכר עוסק בתורה וזבולון מספיק לו מזונותיו ולעתיד ילמדוהו תורה יששכר לזבולון כמ"ש לעיל נמצא זבולון

זוכה לשתי שלמות בעוה"ז ובעו"הב בעוה"ז שלחנו ערוך ולעתיד ג"כ ילמד תורה ולת"כ אם בעוה"ז מספיק לו המזונות אזי זוכה לב' שלמות ואם אין מספיק לו מזונותיו אזי בעו"הב זוכה וזה רמז זבולון לחוף ימים ישכון והוא לחוף אניות שתיים כהלכתן חוף אניות בעו"הז וחוף ימים זו התורה שנמשלה למים רמז לעת"ל שיתלמד תורה:

דרוש למערת ארץ ישראל

כי טוב יום בחטריך מלך בחרתי הסופר וגו' איתא במד' תנחומא פ' ראה וז"ל מהו הסופר ר' תנחום בר' חנילאי רב חד אמר אמר דוד לפני הק"ב אפי' יש לי פרקליטין וערקלין (פי' בניינים נאים עם פרחים וזשטים שיושבים בהם השרים) בחו"ל ואין לי לא הקף (פי' אסקופה של שער) בא"י בחרתי הסופר ויח"ה ח' דוד אפי' לא יהיה לי לאכול בא"י לא סיפוק של חרובין בחרתי הסופר ע"כ:

ארץ לבי אשר היא עובת וחמדה מכל הארצות היא יפה הדרה והודה ארץ זבת חלב ודבש היתה בעודה רני עקרה לא ילדה רבתי עם היתה ברוב אכלוסיה גדודה לבאיה מלובשין שריין וחרב חדודה ונאיה ללכא וכל אויביהם ושונאיהם דגלס גדודה לא ירום איה את ירו ואת רגלו בלעדה ועוסקים בתורה ובתעודה ומזמרים מזמור לתורה בתוך קהל ועדה ולא יש בה איה אשר לבו זדה כי כלם קדושים העדה וכב"המק מחווי קידה כל איה ואיש אנשי מדה וכשחטאו וכטלו הניון תורה ותעודה אזי פנה זיוה הדרה והודה והלכו בגלות לבת ככל השדודה וענו אותם ככל מיני עבודה ולעקו אל ה' מן העבודה וישמע אלהים את נאקתם ומכל לוייהם פדה ובאו לירושלים עוד וכו' את בית שני בקול רנה ותודה ישראל וכל בית יהודה ובעו"הר גם זאת הפעם לא עמדה ונחרב הבית וגלו ישראל בארבע פנות העולם בכל אדרה ואל עליון בעל הנמול ירו הדה ועוד בה עשיריה ושבה והיתה לברה כימי קדם וכימי עולם וכשנים קדמוניות כ"ה:

יסוד האמת ויטיב העולם מע' אי' מכל הארצות לפי שהיא ארץ קדושה עיר האבות תולדת הבנים ואי' כשו"ע ימי מקורך ברוך ושמת מאשה נעוריק' מכאן אמרו אשרי אדם אשתו מעירו הורתו מעירו פרנסתו מעירו עליו הכתוב או' יהי מקורך ברוך עכ"ד והנה ר"ת אשתו מזונו תורתו אמת וזהו רמז וא"תס לא תלאו איש מפתח ביתו הכוונה ג' אלה אין ללאה מעירו וזהו א"תס נלכיס שיום כלכס ואין הולכיס לעיר אחרת וזהו וא"תס הדבקים בה"א ואין יולאוס לחו"ל כשכיל אשה ותורה ומזונות חיים כלכס חיים וזהו אמ'ת מארץ תלמח ולא ללכת לחו"ל ואס הוא עירו באי' א' מערים ג"כ אינו הולך ליקח מעיר אחרת וזהו ועלה האיש הקוא מעירו להשתחות ולזכות דווקא ולא ליקח אשה או ללמד תורה או למזונות כי מעירו דווקא וכאמור :

והנה הר' מה"רש לנייחדו זל כס' מעלות לשלמה בדרוש ב' לנשאין ר' ק"ט ע"א פי' כוונת המד' ע"פי מ"ש הרמ"בס זל פיג' מה' אישות וזל כל הישוב ארצות ארצות הוא כגון ארץ כנען וארץ מצרים וארץ כוש וארץ שנער וכל ארץ וארץ ממדינות וכפרים וערי ישראל לענין נשאין ג' ארצות היו יהודה ועבר הירדן והגליל איש שהיה מארץ מן הארצות ונשא אשה מארץ אחרת כופין אותה ויולאה עמו לארצו או תלא כלל כתובה שע"מ כן נשאה אע"פ שלא פירש אבל הנשוא אשה א' מן הארצות והוא מאנשי אותה הארץ אינו יכול להוליאה לארץ אחרת אבל מוליאה ממדינה למדינה ומכפר לכפר באותה הארץ ואינו יכול להוליאה ממדינה לכפר ומכפר למדינה שיש דברים שישבת המדינה טובה להם ויש דברים שישבת הכפר טובה להם וכשמוליאה ממדינה למדינה ומכפר לכפר באותה הארץ אינו יכול להוליאה מנוה היפה לנוה הרע או מנוה הרע לנוה היפה עכ"ד והנה הר"בש זל סי' קע"ג נשאל על מי שקירש אשה במקום אחר והתנה עם אמה לשלוח בעדה ולכונסה שס ואח"ך לא רתה אמה שתלא ממקומה בעודה ארוסה אלא יכניסנה במקומה ואח"ך יוליכנה למקומו

והשיב מלינו כתוספתא בן יאודה שאירס בגליל כופין אותה ללאה שע"מ כן נשאה אמנס כראה דווקא אחר נשאין אבל קודם נשאין אע"פ שכבר אירס אותה אינו יכול לכופה אלא ישאנה במקומה ואחר תלך ומה שהתנה עם אמה יכולה הבת לומר מה שפסקה אמי עלי אינו אינו רונה אמנס אם התנה עם אמה מדעת הבת ומרנונה אזי הדין עמו עכ"ד אמנס הר' ב"י אהע"ז סי' ע"ח הביא משם הרשב"ץ זל שחולק על זה וס"ל דאף בלא תנאי וקודם הנשאין יכול לכופה שתלך עמו לארצו ולכונסה שס עכ"ד והר' בעל תמת ישרים נשאל אם הוא מארץ אחרת שהדין נותן לכופה ללכת לארצו ואינו רונה להוליכה לארצו אלא לארץ אחרת שהיא אינה לא ארצו ולא ארצה מהו הדין ופשוט שס הרב וקיים דיכול להוליאה לאיזה מקום שירלה :

דרוש רענוה

איתא במד' תנחומא לא בחר הק"ב בשרש אלא לפי שהם ענוים דכתיב כי אתם המעט מכל העמים נתתי גדולה לאברהם אמר ואנכי עפר ואפר נתתי גדולה למשה ואהרן אמרו ונחנו מה נתתי גדולה לרוד אמר ואנכי תולעת ולא איש נתתי גדולה לנבוכדנצר אמר אעלה על כמתי עב ארמה לעליון נתתי גדולה לחירס מלך זור אמר מושב אלהים ישבתי בלב ימים ע"כ :

אדם להכל דמה שפל ברך שפל קומה ויזהר מרגילו להתגדל וחושק במדת הגאווה וכל המתגאה כאלו כנה במה ועורר עליו פחד ואימה משחית אף ואימה לכן אתה בן אדם שמע לעצתי ותעיר מתנומה להיות עניו ושפל ואפל והולך בדרך תמה ע"ד ויעקב איש תם יושב אהלים ואת לנועים חכמה ויהנה בתורת ה' תמימה שייף עיוול שייף נפיק וגרים באורייתא תדירא וזאת חקת התורה זכה וברה אסופות אסופות חכמה ובחברה ליהודים היתה אורה אורה זו תורה שתים כהלכתן ענוה ותורה ושניהם ניתנו למר"ע ענוה ותורה דכתיב והאיש

משה עניו : כתב הרב חידה זל כס' נחל קדומים פר' במדבר וזל סמיכות הפרשה אלה המלות אשר לזה ה' את משה וסמוך ליה זידבר ה' אל משה רמז לענוה כי מר"ע היה עניו דכתיב והאיש משה עניו מאד במדבר סיני היה עניו ולכן נתן הק"ב תורה לשרש ע"י מר"ע וע"י הר סיני ובאותה שעה היו ישראל ענוים דכתיב ויחן שס ישראל נגד ההר לשון יחיד ולכן נתן להם המלות וזהו הסמיכות אלה המלות אשר נתן להם לישראל בשביל הענוה וזוה פירש כוונת הכתוב מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל לא עשה כן לכל גוי והטעם ומשפטיו כל ידעו ידע'וס נימ' עכ"וה עם הכולל שאין להם ענוה ולכן לא נתן להם התורה אלא נחנה לישראל לפי שהם ענוים והענוה יסוד העולם והתורה ויסוד ה' עכ"ד וזוה ילפ כוונת הכתוב והם תכו לרגליך ע"י שהם ענוים ע"י ישא מדברותיך זו התורה תורה לזה לנו משה שהיא עניו וכאמור :

והנה ענוה נימ' קל"א ובתהלים מזמור קלא ה' לא נבה לבי ולא רמו עיני וסמ"ל נימ' קל"א לכן הענוה תסייעו להנלל ממנו והרב בע"הט זל כתב וזל לעיל מניה כתיב אלה המלות וסמוך ליה במדבר סיני לומר לך אם אין אדם משים עצמו כמדבר אינו יכול לידע תורה ומלות עכ"ד וזהו מה שדרשו בגמ' ומדבר מתנה אם אדם משים עצמו כמדבר שהכל דשין בו תורה ניתנה לו במתנה וכן בשאמר הק"ב נעשה אדם לשון ענוה שנתיעץ עם המלאכים ללמד לבני אדם לימלך הגדול עם הקטן ואי' במד' משה היה כותב מעשה כל יום ויום כיון שהגיע לפסוק נעשה אדם א"ל רב"שע אתה נותן פתחון פה למינים א"ל משה כתוב והרונה לטעות ובה ויטעה האדם אשר בראתי גדולים וקטנים שיהיו גדולים כמלכים בקטנים כדרך שנמלך הק"ב עכ"ד

והרב פרשת דרכים בדרשותיו דקדק כוונת משה היה כותב מעשה כל יום ויום ופי' ע"פי מ"ש במד' ויעש אלהים את הרקיע

אתמהה ויעש והלא כתיב בדבר ה' שמים נעשו וזה א' מן הפסוקים שהרעים עליהם כן זומא את העולם והשיבו חכמים לכן זומא לפי שלא יעשו לשמים ולארץ אלוהות לכן כתב בהן עשים שהק"ב בה בראן וע"י פי' כוונת הכתוב ואת כל אלה ירי עשתה דהיינו שנכתב ויעש אלהים את הרקיע ואפי' ויהיו כל אלה כהו"ס ה' דהיינו בדבר ה' שמים נעשו אפי' נכתב ויעש וכ"ת למה נכתב נעשה ל"ר ויבואו לטעות ל"א ואל זה אביע אל עני ונכה רוח וחרר על דברי ללמד אותם שיהיו גדולים כמלכים בקטנים עכ"ד

וזה כוונת הכתוב כי כל אלהי העמים שילום ואין עוד מלבדו והראיה וה' שמים עשה שכתב ויעש אלהים את הרקיע לומר שלא תטעה שהשמים והארץ אלוהות ולכן אין לעבוד שום ע"י וזהו כרוכים אתם לה' דוקא ולא לעבוד ע"י והראיה עושה שמים וארץ שכתב בהם עשים שלא תטעה שהם אלוהות וזהו עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ וזהו הודו לה' כי טוב והראיה לעושה השמים בתבונה וכאמור וזהו כוונת הכתוב בישיעה אני ראשון ואני אחרון והראיה אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים שכתבתי ויעש אלהים את הרקיע וכאמור :

והנה חקר הר' שבט מוסר זל בדרושים שלו בסוף הספר כי הנה כתיב והלכת בדרכיו מה הוא חנון אף אתה חנון מה הוא רחום אף אתה רחום וכו' והנה כתיב ה' מלך גאות לבש מה הוא גאות לבש אף אתה גאות לבש ותירץ כי הנה עדת ישראל מלווים על הדקה ולפיים העניים ולנחס אכלים וכמה דברים המורים על השפלות לכן הש"ת כפי וכלתו יכול לעשות הב' דברים דסתרון גאות ושפלות כמ"ש רזל כל מקום שאתה מולא גדולתו של הק"ב שס אתה מולא ענותנותו אבל כ"ו אינו יכול לעשות הב' דברים גאות ושפלות וכו' עכ"ד

וע"פ הקדמה הנז' פי' הרב ירי משה פר' במדבר כוונת הכתוב ידרך ענוים כמשפט וילמד ענוים דרכו ר"ל מה הק"ב רחום אף אתה רחום וכ"ת נמי מה הק"ב

גאות לבש חף אתה גאות לבש לזה כל אריות
ה' חסד ואמת משא"כ ישראל חונס יכולים
לעשות שני דברים עכ"ל

וזהו תאות ענוים שמעת ה' ולא הנוותנים
וכ"ת והלכת בדרכיו וכו' לזה לשפוט
יתוס ורך וכאמור וזהו ה' מלך גאות לבש
ולא לבני אדם וכ"ת והלכת בדרכיו לזה חף
תכון תכל כל תמוט שיונו לוחן לרקה ויהי
אפשר לבני אדם לעשות שניהם וכאמור :

ולעכ"ל נראה ליישב חקירה הנה והוא כי הין
ללמוד מהק"ב גאות לבש לכן אדם
אשר הוא עפר רמה ותולעה לפי שהק"ב הן
וקיים לעד ולעולמי עולמים וסוף נקמי נלח
כלחיס ולו יאה הנאות משא"כ הן אדם שהוא
גוף שפל ואפל וכל מעשה סרוחה כנללו לנלח
יאבד וכתוב ביה כי עפר אתה ואל עפר תשוב
ומה לתכן את הבר דבשלמא מה הוא חנון
וכו' זה שייך ביה באדם אמנם הנאות לאדם
הנפסד וכלה וגוף נגוף לא שייך גביה גאות
ככ"ל

ובזה פירשתי כונת המשנה מאד מאד הוא שפל
רוח בפני כל אדם וכ"ת והלכת בדרכיו
כתוב לזה שתקופת אנוש רמה ואיך שייך גביה
גאות וכאמור וזהו מ"ס דוד המ"ע ה' לא
גבה לבני ולא רמו עיני ולא הלכתי בגדולות
ובנפלאות ממני ר"ל שאני כ"ו גוף אפל ושפל
ואיך שייכה גביה גאות וזה כוונת הכתוב
והאיש משה עניו מאד מכל האדם וכ"ת הלא
כתוב והלכת בדרכיו מה הוא גאות לבש חף
אתה לזה מכל האדם אשר על פני האדמה
שנברא מן האדמה ואיך שייך לגביה גאות
וכאמור וזהו מ"ס דוד המ"ע גבה עינים
ורחב לבב אותו לא תוכל ר"ל אינו יכול גבה
עינים למה שאני כ"ו נבראתי מן העפר :

והראשונים פירשו כוונת הכתוב גבה עינים
וגו' כי הנה יש ב' מדות רעות ה'
מדת הגאות וה' מדת התאוה והנה אם
האדם יש בו מדת הגאות ורעה אתה להחזירו
למוטב לריך לומר לו פ' יש לו חלף והוביס
ואינו מתגאה ואתה אין לך אלא מאה והוביס
והתה מתגאה אזי חזור מטבעו ואינו מתגאה
וכן אם יש בו מדת התאוה והוא מתאוה יותר

לריך אתה לומר לו אתה יש לך חלף והוביס
ומתאוה יותר יש בן אדם שיש לו מ' והוביס
ואינו מתאוה אזי חזור מטבעו אמנם אם יש
בו ב' מדות רעות הנאות והתאוה אזי אתה
יכול להחזירו למוטב שאם באת לדבר עמו על
הנאות ולומר לו למה אתה מתגאה ויש לך
מאה והוביס הלא חכירך יש להם חלף והוביס
ואינם מתגאים אזי אומר ח"כ אני מתגאה
להיות לי והוביס כמוהם ואם תאמר לו על
התאוה למה אתה מתאוה יותר הלא יש חכירך
אזי לו כי אם מאה ואינו מתאוה יותר אזי
ואמר לך אני מתגאה עליו וזהו גבה עינים
ורחב לבב מתאוה אותו לא תוכל להחזירו
למוטב עכ"ל וזהו כוונת הקנא הקנאה
והתאוה והכבוד מוליחין את האדם מן העולם
כי אין אתה יכול להחזירו למוטב וכאמור :

ולפי ישוב חקירת הרב שבט מוסר שיסבתי
כ"ל שהוא כונת הכתוב ה' מלך גאות לבש
וכ"ת הרי כתוב והלכת בדרכיו לזה נכון כסאך
מאז מעולם אתה משא"כ ב"ו עפר ואפר לא
שייך גביה גאות לא דוקא ענוה וזהו לפני
הארץ יסרת ומעשה יודך שמים דהיינו כתוב
בשמים ויעש אלהים את הרקיע וממילא
משמע מ"ס נעשה אדם ל' ללמד ענוה
וכנ"ל וא"כ קשה הא כתוב והלכת בדרכיו
לזה המה יאבדו ואתה תעמוד ואין שייך
גבה גאות וכאמור וזהו אשירה לה' כי גאה
גאה ותרנוס ארי אתגאף על גותייה וגאותה
דיליה היא ר"ל ולא לבני אדם וכ"ת כתוב
והלכת בדרכיו לזה סוס ורוכבו רמה בים
וניער הותם ואיבדס ר"ל כי האדם מעותד
למיתה משא"כ הק"ב חן וקיים לעד לכן לא
שייך גאות גבו אדם וזהו עזי וזמרת יה ויהי
לי לישועה :

וזהו אמת דבר אלהים שתיס זו שמעתי כי עזי
לשמים חון מן המכוון פירשתי בו ע"פ
דאי' במד' שאל גוי ח' לר' שמלאי כתוב השמע
עם קול אלהים לשון רבים ח"ל מני כתוב
מדברים מדבר כתוב ל' יחד וזהו אמת דבר
אלהים ר"ל שאמר מדבר ולא מדברים ואפ"ה
שתיס זו שמעתי שאמר אלהים ל"ר והטעם כי
עזי לאלהים לדבר ל' רכנות וגדולה וע"פ

וזהו אמת דבר אלהים שתיס זו שמעתי כי עזי
לשמים חון מן המכוון פירשתי בו ע"פ
דאי' במד' שאל גוי ח' לר' שמלאי כתוב השמע
עם קול אלהים לשון רבים ח"ל מני כתוב
מדברים מדבר כתוב ל' יחד וזהו אמת דבר
אלהים ר"ל שאמר מדבר ולא מדברים ואפ"ה
שתיס זו שמעתי שאמר אלהים ל"ר והטעם כי
עזי לאלהים לדבר ל' רכנות וגדולה וע"פ

דרכנו אחת דבר אלהים שכתוב ויעש אלהים
את הרקיע שתיס זו שמעתי שכתוב נעשה
אדם ל"ר הטעם ללמד ענוה לבני אדם וכ"ת
הא כתוב והלכת בדרכיו לזה כי עזי לאלהים
משא"כ ב"ו שפל ואפל ולא שייך גביה גאות
והנה הענוה יש בה ג' מדות ח' מדת הנשתון
ר"ל מי שמקללו ומי שאוהבו שזה חללו
ב' מדת השתיקה בעת המריבה ג' בעת
המריבה ומקללו חבירו ענוה אותו ג' או ר'
דברים ולא יותר

ובזה פי' הרב קוד"א ז"ל בש' ראש דוד פ' נח
כוונת ברייתא תניא ר' נתן אומר כשהוא
שוחק אומר הדק היטב היטב הדק מפני
שהקול יפה לבשמים פטמה לחלאין כשרה
לשליש ולרכיב לא שמענו הכונה כשהוא
שוחק ר"ל שהוא עניו לריך הדק היטב היטב
הדק ר"ל המקללו והאוהבו שזה חללו פטמה
לחלאין ר"ל מדת השתיקה שאינו מחזיר דבר
למי שמקללו כשרה אבל לשליש ולרכיב ר"ל
למי שמקללו ג' או ר' דברים לא שמענו
שעה נקראת ענוה עיולה למערתה דחסידי
ולא קבלוה וזהו ה' לא גבה לבני ולא רמו
עיני ולא הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני
אם לא שויתי ר"ל שלא עשיתי מדת הענוה
מדת הנשתון אמנם ודוממתי שתקתי בעת
המריבה עכ"ל

כמלא מדת הענוה הם ג' מדות הנ"ל וזהו
רמו ושלתת תרד מאד כי מלת מאד
רמו לענוה ככתוב והאיש משה עניו מאד
וכן כתוב במשנה מאד מאד הוא שפל רוח
לרמו ושלתת ג' מדות בענוה
והגם שג' מדות בענוה שנים הם העיקר
וזהו מ"ס התנא מאד מאד הוא שפל
רוח ר"ל שני מדות של ענוה תהיה שפל רוח
בפני כל אדם

והר' קוד"א ז"ל כס' חסדי אבות על מס' אבות
פי' כוונת מלת מאד מאד שתיס כהלכתן
כי הנה גבי חמץ כתבו ר"ל איסורו במשהו
לפי שיש בו כרת ולא בדילי מניה אינשי כל
השנה ואלו הכ' טעמים שייכי במדת הגאות
דלא בדילי אינשי מינה וגם כתוב בה תועבת
ה' כל גבה לב' זאת ועוד כתבו הפוסקים

האחרונים ז"ל לאסור תרי משהו גבי חמץ עיין
בה"פ סי' תמב וכן נמי גבי מדת גאות
כתבו חז"ל לא מינה ולא מקלקת וזהו מאד מאד
הוא שפל רוח אפי' תרי משהו וכו' ע"ש
א"נ ושלתת תרד מאד כי הנה כתוב ביחוד
וההבת את ה"א בכל לבבך ובכל נפשך
ובכל מאורך וגבי רבים כתוב בכל לבבכם
ובכל נפשכם ולא כתוב ובכל מאורכם וזהו
רמו ושלתת הנה הנה לבב ונפש ומאד דוקא
גבי יחיד אבל לגבי רבים לא כתוב מאד
ושלתת ל' יחיד תרד מאד תשכ מלת מאד לא
כן גבי רבים

א"נ ושלתת תרד מאד רמו לבית ג' שיכנה
כב"א דאי' בזה ויקרה רבית ג' ירד מן
השמים ב' בתים ח' ביתא דאתגליא וא' ביתא
דאתכסיא כנו' גבי ר"א הגדול ע"ה ע"ש
וזהו ושלתת רמו לבית שלישי תרד מן השמים
מאד ר"ת מקדש אתגליא דאתכסיא לעתוי
כב"א :

האחרונים ז"ל לאסור תרי משהו גבי חמץ עיין
בה"פ סי' תמב וכן נמי גבי מדת גאות
כתבו חז"ל לא מינה ולא מקלקת וזהו מאד מאד
הוא שפל רוח אפי' תרי משהו וכו' ע"ש
א"נ ושלתת תרד מאד כי הנה כתוב ביחוד
וההבת את ה"א בכל לבבך ובכל נפשך
ובכל מאורך וגבי רבים כתוב בכל לבבכם
ובכל נפשכם ולא כתוב ובכל מאורכם וזהו
רמו ושלתת הנה הנה לבב ונפש ומאד דוקא
גבי יחיד אבל לגבי רבים לא כתוב מאד
ושלתת ל' יחיד תרד מאד תשכ מלת מאד לא
כן גבי רבים

א"נ ושלתת תרד מאד רמו לבית ג' שיכנה
כב"א דאי' בזה ויקרה רבית ג' ירד מן
השמים ב' בתים ח' ביתא דאתגליא וא' ביתא
דאתכסיא כנו' גבי ר"א הגדול ע"ה ע"ש
וזהו ושלתת רמו לבית שלישי תרד מן השמים
מאד ר"ת מקדש אתגליא דאתכסיא לעתוי
כב"א :

א"ת כ"ס ג' ד' ק' רמו לענוה ח' א' ב' ש' ר"ל
עניו ג' ר"ל כמים הנגרים בארץ
ובמקום נמוך ר' ק' ר"ל מקטין עצמו ורואה
את עצמו כקטן אזי ה"ל נעשה גדול ע"ד וס'
אזלי בני ישראל ואל' מתחלף בה"א ו' פ'
ר"ל ואם הוא מתגאה ע"ד וייף כגדלו סופו
ז'ע מתזעזע ונופל ע"ד וכל הר וגבעה
ישפלו ח"ס ואם חס על נפשו וחזר בתשובה
אזי ע"ן לשון משוי ע"ד שאומרים בגמ' מטונך
ר"ל משוי שיסא על כתיפו עול תורה י"מ
רמו לתורה שנקדחת מיס הוא כל זמא לבו
למים כמ"ס השיבנו אבינו לתורתך וקרבנו
מלכנו לעבודתך כמ"ס משכהו לביה המדרש
ואזי יזהר כ"ל שיכנע ויכלה מן העולם ויהא
כבוש תחת ידו :

איתא בגמ' ביצה פ' משילין ר' אבהו הוה
בעי למוסק לארעה דישראל אמר
יהא רעוא דאימא מילתא דתתקבל אחיכו
עליה וכו' המפרשים ז"ל פירשו אמאי אחיכו
עליה כי הענין הוא כי ר' נחמיה בן הקנה
היה מתפלל בכניסתו לב' המדר יהו רזון שלא
אכשל בדבר הלכה וישמחו כי חבירי אמנס
ר"א היה מתפלל שיהיו דבריו נעימים על

השומעים והוא דורש לעצמו שמסתויה שיתפלל
שלא יבשל בדבר הלכה וישמחו כי חבירי לא
שיהיו דבריו נעימים לשומעים ולכן שקליה
למטרפסיה ואחיכו עליה עכ"ל ז"ל וזה אללי
כוונת הכתוב שלום רב לאחיו תורתך ר"ל
שיתפללו שיהיו בשלום שלא יבשלו בדבר הלכה
ולא להתפלל שיהיו דבריו נעימים בעיני
השומעים כר' אבא וזהו ואין למו מכשול
שמתפללים שלא יבשלו בדבר הלכה וזהו אשרי
תמימי דרך ההולכים בתורת ה' אשרי כוונת
עדותו ככל לב ידרשהו שיתפללו בעת כניסתם
לב' המד שלא יבשלו בדבר הלכה וזהו אף לא
פעלו עולה לא בדבריו הלכו ולא יתפללו שיהיו
דבריהם נעימים לשומעים וזהו תורת אמת
היתה בפיהו ועולה לא נמלא בשפתיו הכוונה
שיתפלל שלא יבשל בדבר הלכה בשלום ובמישור
הלך אתו ורכיש השיב מעון ולא להתפלל שיהיו
דבריו נעימים כי שפתי בהן ישמרו דעת ותורה
יבקשו מפיהו כי מלאך ה' נבאות הוא וזהו
מה אהבתי תורתך מוקנים אתבונן כי פקודיך
נלתתי ר"ל כמו שהיה מתפלל ר' נחוניא בן
הקנה בכניסתו שלא יבשל בדבר הלכה וזהו
מכל אורח רע בליתי רגלי ולא התפלל שיהיו
דברי נעימים לשומעים וזהו קיימו וקבלו
היהודים עליהם ועל זרעם את דברי התורה
ולא ימא שיהיו דבריו נעימים לשומעים לז"ל
ולא יעבור שלא אכשל דוקא בדבריו תורה ולא
שיהא דבריו נעימים :

אמנם

הענין הוא שאמר רז"ל אוי לה לרבנות
שמקרת את בעליה ולכן בתחלה ר'
זירא ס"ל כר"א דהוי קבל וקיים אמנם אה"ך
שמע דבריו ר"א הרבנות מדה אחרת יש בה
דמי שפוסקים לו גדולה מן השמים מוחלים כל
עונותיו לכן קיבל עליו לקבל הרבנות אף שהיה
אינה מארכת ימים אבל יש בה מדה טובה
שמחלת את כל עונותיו וזה המדה אהב אותה
יותר מאריכות ימים כיון שמוחלים לו כל
עונותיו וכוונתו יתיישב דבריו ר"א אהרתי דתרויהו
איתנהו ברבנות מוחלת העונות ואינה מארכת
ימים ולכן ר"א פעם אמר שמחלת העונות
ופעם אמר מי ששונא לרבנות מאריך ימים ור'
זירא בתחלה קודם שמע דבריו ר"א האחרונים
היה ס"ל כר"א הראשונים דהוי קבל וקיים אכן
אחר שמע דבריו ר"א דכל הפוסקים לו גדולה
מן השמים מוחלים לו כל עונותיו לכן המדה
הזאת אהב אותה יותר מהאחרת ולכן תראה
גבי שאל המלך ע"ה בתחלה נחבא א הכלים
מקום חשוד ומולנע כי ס"ל כר"א הוי קבל וקיים
אכן כשראה שמחלים לו כל עונותיו כדכתיב בן
שנה שאל במלכו וז"ל כן שנה שלא טעם טעם
חטא המלא עלמו וכו' בתוך העם וזהו שאמר

רז"ל כל המלפא לשלחן אחרים עולם חשך בערו
ולכאורה ז"ל מה שייכות יש למלפא לשלחן אחרים
עולם חשך בערו אמנם ע"פ האמור ח"ש כל
המלפא לשלחן אחרים ואינו רוצה לעלות לגדולה
אזי ס"ל כר"א הוי קבל וקיים וזהו עולם חשך
בערו :

וזהו כוונת שלמה המ"ע חזית איש מהיר
במלאכתו לפני מלכים ויתלב כל יתלב לפני
חשובים הכוונה ע"פי האמור מי שעולה לגדולה
להתלב לפני מלכים זה אינו מתלב לפני חשובים
כר"א דאמר הוי קבל וקיים לא כאירך דר"א
דרבנות מוחלת העונות :

וזהו מ"ש ישעיה הנביא ע"ה העם ההולכים
בחשך ס"ל ליטב בחשך ראו אור גדול שעלו
לגדולה וזהו חשך משחור האורם שהיו יושבים
בחשך ואינם עולים לגדולה לא נכרו בחולות
שאינם יודעים אותם שהם דלים ואביונים
ופחותי ערך :

והנה בזמן זמנא היה חשך למלכים וישראל וזללים
ביר רמה שעלו לגדולה והיה להם אור גדול
ולכל בני ישראל היה אור כמושבותם וזהו ולילה
כיום יאיר כחשכה למלכים כאורה לישראל ולכן
לעת"ל כר"א כי הנה החשך יבסה ארץ לאו"הע
ועליך זרח ה' וכבודו עליך יראה וזהו כימי
לאתך מארץ מלכים אראנו נפלאות :

דרוש לשבת תשובה

וה' נתן קולו לפני חילו כי רב מאד מחנהו
כי עלום עושה דברו כי גדול יום ה'
ונורה מאד ומי יכולנו (יוש ב) :
איתא במד' וז' נתן קולו לפני חילו זה יום
ר"ה כי רב מאד מחנהו לו ישראל כי עלום
עושה דברו לו הגדוקים בעת שעושין רצון
קוניהם מתמלמלמין וכי גדול יום ה' ונורה מאד
זה יוהך ומי יכולנו ג' ספרים נפתחים עכ"ל :
יהוד האיש וולפת דהאנוש על עונותיו ועל
פשעיו כי הרבה לאשמה ופשע בכל
ענותיו ובכל שציו ולכן יתחמץ בכל רוחו לזעוק
א המלך ממ"ה הק"ב ככל גועיו כי א חסד
מטה כלפי חסד לשמוע בקול שועיו וישוב א
ה' וירחמנו ויטהר לבו ומחשבותיו ככל לב ובכל

מנרעיו והל החפץ בתשובת השבים ככתוב
שובה ישראל ער ה"א ואין מקבל השבים א'
לישראל דוקא ולא לאו"הע וכחב הרב ידי משה
פר' נלבים דך קלה ע"ג וזל ונראה הטעם דמועיל
התשובה לישראל ולא לאו"הע משום דישל
קבלו התורה והק"ב זה לזה מזה התשובה
ושבת ער ה"ה משא"כ או"הע דלא קבלו את
התורה ולא רצו לקבל ומכחישים ככמה חקים
שבתורה שאין להם טעם לכן לא יועיל להם
מדת התשובה דחה הוא חלל דהוא יתכן דמי
שהרג את הנפש דבתשובה מועיל לו ומי החזירה
הנפש למקומה וכ"כ הרב בינה לעתים ז"ל
בסוף דרוש ח' ע"פ דחוק מרשעים ישועה כי
חקיך לא דרשו כלומר הרשעים החטאים בנפשותם
אשר לא יאמינו כשום דבר שלה עלה עצמו
ונודעה שבתו אלל השכל ימאנו לשוב בתשובה
על עונותם כי לא יוכלו להשיג בשכלם שוב
הטעם וספק שעל ידי תשובתם תבוא להם
הישועה ממה שפגעו וזהו דחוק מרשעים
ישועה של מנות התשובה כי חקיך לא דרשו
חקים של תורה וכו' ע"ש וכוונת הכתוב
לעולם ה' דברך נלב בשמים למשפטיך עמדו
היום כי הכל עבדיך בין ישראל בין או"הע אמנם
אין הק"ב מקבל לאו"הע והטעם לולי תורתך
שעשועי שאני קבלתי התורה שיש בה חקים
ומשפטים משא"כ או"הע וכו' ע"ש וזהו וז'
נתן קולו לפני חילו דוקא אלו ישראל ולא
לאו"הע שישראל נקראו חילו ולא לאו"הע והטעם
כי עלום עושה דברו שקבלו התורה ואפי' דבר
עלום דהיינו חקים קבלו משא"כ או"הע
וכאמור :

א"ל אפשר לפרש ונקדים דאוי בגמ' כי ביום
הזה יכפר עליכם א"ר עקיבא אשריכס יש'
לפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם
אביכם שבשמים שנאמר וזרקתי עליכם מים
טהורים וטהרתם ואומר מקוה ישראל ה' מה
מקוה מטהר את הטמאים אף הק"ב מטהר
את ישראל עכ"ל וכתבו המפרשים עוד טעם
אחר שאין הק"ב מקבל בתשובה לאו"הע לפי
שישראל יש להם דין בנים ואב שמחל על כבודו
כבודו מחול אמנם או"הע יש להם דין
עבדים ומלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול

הק' המפר' הלא ק"ל אב שמחל על בזיונו אין
בזיונו מחול וע"י העונות נעשה פנס למעלה
והו"ל בזיונות ואין בזיונו מחול ותירונו שאני
קב"ה רכ"ע דיליה מני מחול ולכן ישראל
שמורים שק"בה יחיד ומיוחד ומלכותו בכל
משלה לכן מני מחול להש' משא"כ או"הע שאין
מורים בק"בה לכן אין מקבלם בתשובה וכוז
פירשו המפרשים ו"ל חבינו מלכנו סלח לנו
הכונה חבינו דין אב יש לנו ואב שמחל על כבודו
כבודו מחול ואם על הבזיונות שעושה האדם
אז הוא מלכנו וכ"ע דיליה ומני מחול וזהו
סלח לנו חבינו כי חטאנו מחול לנו מלכנו
כי פשענו הפשע הוא עושה פנס למעלה וכ"ע
דיליה מני מחול שכ"ד וזהו וה' נתן קולו לפני
חילו ללוות אותם מלות התשובה והטעם כי עלום
עושה רברו כי גדול יום ה' ורב מאד מחנהו והו"ל
כ"ע דיליה ומני מחול :

והנה כתב הרב כתנת פסוק ו"ל ה"ה ארץ אפים
ורב חסר כי ב"פ הו"ה גימ' ב"ן ואב שמחל
על כבודו כבודו מחול ולכן ארץ אפים ורב
חסד שמקבל בתשובה עכ"ד
וזהו מ"ש במד' שאלו תלמודיו את ר' איעזר
היאך נעשה תשובה ונחיה א"ל יענך ה'
ביום לרה ישנבך שם שהי יעקב הכוונה היאך
נעשה תשובה הלא ק"ל מלך שמחל על כבודו
וכו' ל"א יענך ה' ביום לרה ישנבך שם שהי יעקב
כ"פ הו"ה גימ' ב"ן ואב שמחל על כבודו כבודו
מחול וזהו שובה ישראל ער ה"א קחו עמכם
דברים ושבו אל ה' והו"ל ב"פ הו"ה גימ' בן
ואב שמחל כבודו מחול לכן כל תשא עון וקח
טוב :

ובעיקר הפסוק מ"ש כי עלום עושה רברו
ובתחלה נפרש כונת הפסוק במלאכי
הורת אמת היתה בפיהו ועולה לא נמלא
בשפתיו בשלום ובמישור הלך אתי ורבים השיב
מעון כי הנה אי' בגמרא כל דיון שדן דין
אמת לאמתו כשו נעשה שותף להק"בה במע"ב
והנה פי' דין אמת לאמתו יש בו כמה פירושים
ועיון להר' רבר משה דרושים בסופו שהביא
להקת פירושים על דין אמת לאמתו ע"ש מה
שהאריך והנה פי' האמת הוא כי הנה ידוע
הדין תלוי בטענות אם טוען טענה פ' הדין

כך ואם טוען טענה פ' הדין כך והנה לפעמים
הטענה היא אמתית והיא היתה באמת כשנעשה
אותו ענין וא"כ כשהוא טוען הטענה
האמתית אזי הדין הוא אמת כי לפי הטענה
כך הדין ונ"כ הוא לאמתו כי הטענה הזאת
היא היתה באמת כשנעשה אותו ענין וא"כ
דין אמת לאמתו אבל אם הטענה היא שקר
כי לא היתה כשנעשה אותו ענין אלא טוען
אמת בשקר הנה כי לפי הטענה הדין דין
אמת אבל אינו לאמתו שלא היה הענין כך
אלא טוען אותה בשקר וזהו מ"ש ר"ל לשונם
לשון הזהב כל דיון שדן דין אמת ונ"כ לאמתו
נעשה שותף להק"בה במע"ב וזהו תורת
אמת היתה בפיהו דהיינו הטענה היא אמת
וע"י הטענה הדין אמת ונ"כ היתה בפיהו ר"ל
כשנעשה הענין היתה הטענה ואינה בשקר
ועולה לא נמלא בשפתיו נ"ל לרמוז ע"פ
מ"ש בגמ' ר' ינאי הו"ל אילן נוטה לר"ה
והיו נוזקין בני אדם כשהולכין ואדם אחר נ"כ
הו"ל אילן נ"כ נוטה לר"ה ובאז בני אדם
לקבול על אותו אדם לפני ר' ינאי שהיה דיון
וא"ל זילו האירנא ותיבו למחר שלח ר' ינאי
וקינץ את האילן שלו וכשבאו לפניו למחר
א"ל לך וקטן את האילן א"ל למה לא תקטן
את האילן שלך א"ל לך וקטן אילן שלי ואח"ך
את אילן שלך הלך ומלאו קטן והנה ז"ל
למה א"ל זיל האירנא ותא למחר הו"ל לך
וקטן האילן שלך ואם א"ל למה אין אתה קוטן
את אילן שלך היה אומר לו לך וקטן אילן שלי
ואילן שלך אמנם הדיון רונה בשעה שאומר
לו לך קטן הוא כבר האילן קטן כי אי אפשר
לפסוק הדין על בע"ד שילך לקטן והוא עדין
לא קטן האילן שלו וכתוב התקושטו וקושו
קשטו עלמכם ואח"ך קשטו אחרים :

וכזה פירשו המפרשים ו"ל כי אקח מועד אני
משמים אשפוט אם אומר לבע"ד זיל
האירנא ותא למחר אני מישרים אשפוט ע"כ
ולו נראה לרמוז מלת אכ"י אותיות ינאי לרמוז
לר' ינאי שא"ל לבע"ד זיל האירנא ותא למחר
וזהו ועולה לא נמלא בשפתיו והדיון אפי'
בשעת שאומר פסק דין לריך שיהא דין אמת
שבתחלה יקשט עלמו ואח"ך יקשט אחרים :

ובעיקר הפסוק מ"ש כי עלום עושה רברו
ובתחלה נפרש כונת הפסוק במלאכי
הורת אמת היתה בפיהו ועולה לא נמלא
בשפתיו בשלום ובמישור הלך אתי ורבים השיב
מעון כי הנה אי' בגמרא כל דיון שדן דין
אמת לאמתו כשו נעשה שותף להק"בה במע"ב
והנה פי' דין אמת לאמתו יש בו כמה פירושים
ועיון להר' רבר משה דרושים בסופו שהביא
להקת פירושים על דין אמת לאמתו ע"ש מה
שהאריך והנה פי' האמת הוא כי הנה ידוע
הדין תלוי בטענות אם טוען טענה פ' הדין

בשלום ובמישור הלך אתי רמו למ"ש בגמ' ר'
ינאי הו"ל כרם והיתה עת כטירתו בחו"ה
ולא כיון מלאכתו בחו"ה לשנה שהי כ"ע
לכרמיהו בחו"ה ואמרו בירושלמי למדו ממנו
אותה שנה ולח למדו ממנו בתקנתא ר"ל
בזקלתא ולא למדו ממנו כרמס בחו"ה
כשבאר כרמו בחו"ה למדו לבאר כרמס בחו"ה
ולא למדו ממנו בעת שהפקיר כרמו וכן אי'
בגמ' גיטין דף ס בור קרוב לאמה מתמלא
ראשון מפני דרכי שלום ואי' סס רב שימו בר
אשי אחא לקמיה דאבוי וכו' א"ל כבו תרי
עברת לי ולא טעמינהו אבוי לפירי דההוא
שתא וזהו בשלום ובמישור הלך אתי :

ורבים השיב מעון כי לריך הדיון לפקח על
עסקי העיר כדאי' בז"ח ו"ל דיינא אית
ליה למרדך ולמנדע בתר עובדי דכני מתא
דאיהו אתפס בחוביהו דלא יימא דיינא אנה
למדין בין גברא לגברא ולא יתיר אלא כל
עובדי מתא תליון על קדלניה ואי אעיס עינוי
מעובדי מתא איהו אתפס בחוביהו וכו' ע"ש
וזהו אזהרה לדיון ורבים השיב מעון :
ויש לרמוז הכתוב כי אקח מועד רמו לר'
ינאי שהיתה עת כטירת כרמו בחו"ה ולא
ח"י כיון מלאכתו במועד וכיון דשהו כ"ע
כרמיהו הפקריה לכרמו אותה שנה וזהו
אכ"י אותיות ינאי מישרים אשפוט את עלמי
והפקרתי את כרמי וזהו כי עלום עושה רברו
אלו הדיונים שריך לעשות ולפקח על עסקי
העיר מאד ואם לא ישגיחו אזי כי גדול יום
ה' ונורא מאד ומני יכולנו וכמ"ש בזוהר קדש
וכאמור :

דרוש לבר מצוה
ויברכם ביום ההוא לאמר וישמך ה' להבים
כאפרים וכמנשה וישם את אפרים
לפני מנשה :
הנוך לנער ע"פי דרכו לשבתו ולערכו
בכמותו ואכו חכים ויניק וממתקים
חכו יושב באהלו וסוכו עוסק באוריייתא
תירא יוכלו שי למורא קודם והדרה

ליהודים היתה אורה מלות ה' ברה ורחת ה'
טהורה להולכים בתמים :
הנה מנחה ישראל קדושים לעשות סעודה
לבר מצוה ולהלבוש אותה טיט ותפילין
וסמך לזה ראייתו להרב חירא ז"ל בס' יעיר חזן
במדבר קדמות מערכת ת' אות לג ו"ל מלאתי
כתוב בשם מדרש תהלים אמרו ישראל לפני
הק"בה רצוננו לקיים את כל התורה כולה אבל
מה נעשה אין אנחנו יכולים א"ל הק"בה הניחו
תפלין ואני מעלה אני עליכם כאלו קיימתם
כל התורה כולה דכתיב למען תהיה תורת ה'
בפיך עכ"ד ולכן היום הזה שנכנס בר מצוה
לקיים התורה ואינו יכול לקיים התורה כולה
לכן מלבישים אותו טיט ותפלין לומר שזה
שקול ככל התורה כמ"ש במדרש :

וזהו זאת תורת העולה ז'את ר"ת זכרון אור
תפלין על שם דכתיב והיה לאות על ירך
ולזכרון בין עיניך לרמוז שהתפלין כנגד כל
התורה כולה וזהו תורת העולה שמלות
תפלין עולה כנגד כל התורה כולה וכאמור
וע"י פי' מה"רר יעקב נר"ו נפת"לי אולה
שלוחה נפ'תלי אותיות תפלין אילה אותיות
אליה הכביא כי ע"י מלות תפלין השקולה כנגד
כל התורה וע"י ת"ת יבא אליה הכביא ויבשרנו
בביאת משיחנו וזהו ע"י הנותן אמרו שפר
היא התורה וכאמור וזהו זאת חקת התורה
ע"י זכרון אות תפלין חקת התורה שקיים כל
התורה וזהו כו"א את יבא אהרן אל הקודש ע"י
זכרון אות תפלין ע"י יבוא אהרן אל הקודש
זה הנכנס לבר מצוה אהרן מספר קטן ג'
א"ג בפ"ר ר"ת כבוא פקודת רוח ב"ן בן נפש
וזהו זאת תורת הוולדת אותיות ה"ד ל"ת ר"ת
הנכנס יד לובש תפלין תורה ותפלין

וזאת הסעודה מקרי סעודת מצוה כמ"ש הרב
אברהם פלאני בס' חקקי לב יוד ח"א
דף ק ע"א ו"ל לענין אבל ה"וא תוך י"ב חודש
ליך על סעודת בר מצוה התיר רש"ל ז"ל
בפשיטות אם דורש הנער על הסעודה וכו'
ושם הביא לשון זוהר חדש במדרש הנעלם
ו"ל ת"ח הבא ליטער מסייעין אותו מאי סיוע
יהבין ליה אלה ההיא גשמתא קדישא למהוי
ליה סמיך וכו' ורשב"י ע"ה זמין למארי מתניתא

לו רוח והיא מן היצירה וזהו יצירתי לי שהיא מן עולם היצירה :

ועפ"י יש לפרש כוונת הכתוב אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש כי היתה במס' אבות בן יג למלות וכתיב הרע"ב דכתיב איש או אשה כי יעשו מכל חטאות האדם וגבי שם כתיב ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי איש חרבו ולוי באותו פרק היה בן יג שנה וקוראו איש עב"ד וזהו אשר בידו נפש כל חי שהוא פחות מ"ג שנה ורוח כל בשר איש למי שהוא יתיר מ"ג שנה שיש לו רוח ונקרא ח"ש וכאמור :

וזה כוונת הכתוב הסכת ושמע ישראל היום הזה נהיית לעם לה' אלהיך ותרגם אנקלוס אלית ושמע ישראל אלית ר"ת איש ולבוש ליצית תפלגין רמזו לבר מלוא שנקרא איש אותו היום ולבש ליצית ותפלגין וזהו היום הזה יוס יג שנה ויוס ח' נהיית לעם לה' אלהיך שנתחייבת במלות ובתורה וזהו כוונת הכתוב פרא למוד מרבר באות נפשה שאפה רוח רמז פרא למוד מרבר לבר מלוא שנתלמד בדברי תורה והיה לו נפש ועכשיו יהיה לו רוח וזהו באות נפשה שאפה רוח וכאמור :

והנה בר מלוא שהוא בן יג ויוס ח' יש לו נפש ורוח וכתיב הרכ חידא זל בהנהות הזהר בראשית דף פ ע"ב וזל אפשר שרמז הנפש חייבת במלות והרוח חייב לעסוק בתורה כידוע וא"כ הנפש נקראת רוח ע"ש ת"רו מלות שנלטו ישראל חוץ מו' מלות בני נח וזהו וקול התו"י נשמע בארצנו עב"ד וזהו רמז לבר מלוא שיש לו נפש ורוח נפש לחיוב מלות ורוח לעסוק בתורה וזהו אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש שנקרא איש וזהו כוונת המשנה רבי חנניא בן עקשיא אומר רבה הק"ב לזכות את ישראל יוס חנוך בר מליה שאזי יש לו נפש ורוח נפש חיוב מלות ורוח חיוב לעסוק בתורה לפיכך הרכה להם תורה ומלות שכאמר ה' חפץ למען דרוק וגדול תורה ויחידיר וזהו ואני זאת בריתי אותם אמר ה' רוחי אשר עליך רמז לבר מלוא שכנסה בו רוח ורוח חיוב לעסוק בתורה וזהו ודברי אשר שמתי בפיך זה עסק התורה וכאמור וזהו וימלא אותו רוח אלקים לבר

למיכל בסעודתה רבא דעכר ליה לבריה וחסא כל ביתא במאני יקר ויטיב רבנן כהאי נוסח והוא כהאי נוסח והוא קא ברח טובא ח"ל מאי בדיחותיה דמר כהאי יומא אמר להו ביומא דין נחתא נשמתא קדישא עלאה בד' גרפין דחיותא לר' אלעזר ברי ובהלולא דא יסא לי בדיחותא שלימתא אותביה לר"א בריה לגביה ח"ל תיב ברי תיב יומא דין את קדישא וכרבנא קדישא ח"ר שמעון מלה ואסחר אשה כביתא עב"ד

עור היתה ב"ח ח"ר ולחק ביום חתונתו וביום שמחת לבו מתלסר שנין ולעילא חובתא הוא על בר נש לדיקא למעבר חרותא דלבא כיומא דסליק לחופה וכו' ע"ש

עור אי' בזהר בסבא דמשפטים דף נה דכל מי שזוכה ל"ג שנה ולומד תורה נקרא בן להק"ב וכן אמר דוד כשהגיע ל"ג שנים ה' אמר לי בני אתה אני היום ילדתיך עב"ד

והמנהג ללבוש ליצית ותפלגין לבר מלוא ונעם הליצית לפי שכתוב בפ' ליצית וראיתם אותו וזכרתם את כל מלות ה' ח"כ הוא תחלת כל המלות ותפלגין כמ"ס לעיל בשם המדרש

גם בגמ' קדושין אמרו הוקשה כל התורה כולה לתפלגין כדכתיב ולזכרון בין עיניך למען תהיה תורת ה' בפיך ולכן ביום הזה שהוא מתחיל בתורה ובמלות ולבש ליצית ותפלגין וזהו רמז עס ז' ג' יג רמז לבר מלוא שכנס ל"ג שנה ויצירתי לי ויצירתי ר"ת ולבש ליצית תפלגין ראש יר לי ומן היום ואילך תהלתו יספרו שיעסוק בתורה ובמלות וזהו והיה לאות זה התפלגין על ירך זכר לבר מלוא שכנס לשנת יד וזהו על סמוך לירך ולבש תפלגין וכאמור :

א"ג עס זו יצירתי לי אי' בזהר בראשית בסתרי תורה דף עח ע"ב וזל באילנא שלטא שני ערלה תלת שנין כבר נש תלת עשרה שנין דאקרוין שני ערלה וכו' ע"ש ובהנהות הרב מאין בזהר שמות דף קנו שקודם שיהיה האדם בר יג יש לו נפש דוקא וכשיגדל יותר יהיה לו רוח וכשיגדל יותר יהיה לו נשמה והנה כתבו המקובלים זל נפש מן עולם העשיות ורוח מן עולם היצירה וזהו עס ז' ג' יג שכנס לבר מלוא ואוחה שעה תבוא

מלוא בן יג שנה ויוס ח' וזהו כתוב ביוחקא ותבוא כי רוח רמז לבר מלוא בן יג ותעמידני על רנ"ו אותיות יג ר"ל ר"ת רוח לכפש שאז תבוא לו רוח על נפש שהיתה לו קודם וכאמור וזהו ואת רוחי אתן בקרבכם ע"י שתכנסו לבר מלוא ועשיתי את אשר בחקי תלכו :

והנה כתבו חז"ל יגהר לפתח חטאת רובץ ויגהט ב"ה לאדם בן יג שנה וזהו ורוח חדשה אתן בקרבכם והסירותי את לב האבן מבשרכם זה יגהר ונתתי לכם לב בשר זה יגהט והנה אף שהוא קטן נקרא אדם דכתיב זכר ונקבה בראש ויקרא את שם אדם ביום הבראש והיוס אין נקרא אלה בר מלוא בן יג שנה וזהו אין אדם שליט ברוח אדם שהוא פחות מ"ג שנה אין לו רוח אלא נפש וכאמור :

א"ג פרא למוד מרבר רמז למ"ס מהר"ח זל והביאותיו בספרי דבר לזה מע' נו"ן

יש באדם כ"ב אותיות כנפש כ"ב אותיות ברוח כ"ב אותיות כנשמה והענין הוא כי כתוב בס' יצירה פ"ב כ"ב אותיות ח"כ חקוקין באדם ודוגמתן יש כ"ב כנפש וכ"ב ברוח וכ"ב כנשמה והפרש ביניהם כי אותיות הנפש הם קטנות אטון זעירין ואותיות הרוח הם אותיות בינונים ואותיות הנשמה הם גדולים ומי שאין בו אלא נפש לא יתגלו בו אלה אטון זעירין ומי שיש בו רוח ג"כ בתחלה מתגלגין אותיות זעירין ונעלמים ומתבססין ומתגלגין בו אותיות בינוניות וחזורים ומתבססין ומתגלגים בו אותיות זעירין וכן חזורים תלילה ומי שיש בו ג"כ נשמה מתגלגין בו כל השלשה זעירין ובינוניים וגדולים זה נגלה וזה נסתר וחזורים תלילה וכו' והנה כל אלה האותיות אין גלוים אלא במלוא האדם וכו' והנה אם יש אדם חכם בקי בחכמת הפרטוף וראה לא' מבני ישראל שהיו אותיות ניכרים כלל במלואו אזי הענין הוא שנגזרה עליו גזירת מיתה ח"ו שימות באותם ל' יום ולריך תיקון גדול והלואי שיועיל לבטל הגזירה שהיא ודע דאם אין לו כי אם נפש דוקא אזי יש במלואו כ"ב אותיות דוקא ואם יש לו רוח ג"כ אזי יש במלואו מ"ד אותיות ואם יש לו נשמה ג"כ אזי יש במלואו ס' אותיות וכו' :

ודע כמו שיש נר"ן באדם פנימיים כתובו כן יש נר"ן מקיפים מבחוץ בסוד אור מקיף ואור פנימי ונס יש להם בחינת כ"ב אותיות הנז' מיוחד לכל חלק וחלק משו הששה הנז' ולפעמים פוגעין זה בזה ולפעמים אור מקיף גוברים על אור פנימי וכל זה כפי פעולת האדם עב"ד נמלא מי שהוא בר מלוא שיש בו שנים נפש ורוח אזי יש במלואו מ"ד אותיות וזהו פרא למוד מדבר זה בר מלוא למ"ד אותיות מ"ד לו לפי שיש לו נפש ורוח (וגם מ"ד בר אותיות מ"ד בר זהו בר מלוא יש לו מ"ד אותיות) וזהו באות נפשה שאפה רוח שנתוסף בו רוח וזהו ותבוא כי רוח זה שכנס ל"ג שנה ותעמידני אותיות ותעני מ"ד ר"ל שתאמר שיש במלואך מ"ד אותיות של נפש ורוח :

וזהו אספיה א חק ה' אמר לי בני אתה שהוא בן יג שנה אזי אני היום ילדתיך אותיות יל'ד ג' מ"ד תיך בתוכה מ"ד אותיות וכן אד"ס ר"ת איש מ"ד אותיות שיש לו רוח ונפש עור נעם אחר שנהגו להלביש את הבר מלוא ליצית ותפלגין כי היתה בתקונים תקוה י'וד דף כו ע"א וזל ליצית איהו כרטייל לק"ב תפלגין קב"ה רנחית על כרטייל דקראו ליה בק"ש וכו' ע"ש ולכן ביום יג שכנס למלוא לובש ליצית ותפלגין הליצית רמז לכסא הק"ב ותפלגין רמז לק"ב היושב על הכסא כמ"ס בתקונים וזהו כוונת הכתוב כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו כסא רמז לליצית כבוד רמז לק"ב שהוא יושב על הכסא כמ"ס בתקונים וליצית היא מלוא ראשונה בדכתיב וראיתם אותו וזכרתם את כל מלות ה' וזהו מרום מראשון ואמרו חז"ל כיון שנתחייב אדם במלואו זו מלות ליצית אזי נתחייב בכל המלות מקום מקדשנו רמז לתפלגין להק"ב שהוא קדוש מקודש יושב על הכסא וכאמור :

והנה שמות השכטים רמז לבר מלוא שהוא בן יג שנה ראוהו רמז דאו בן שנקרא בן כמ"ס לעיל שאמר דוד המ"ע אספיה א חק ה' אמר לי בני אתה שיש בו רוח ונפש ואלך ישמע דברי תורה כדכתיב והיה אם שמוע תשמע :

לוי . שיתלוה ויתחבר עם עוסקי התורה שאין
 התורה נקראת לא בחברה כדכתיב חרב
 א הכרים חרב על שונאיהם של ת"ח שעוסקים
 בד כבד בהלכה :
 יהודה . שיהא מורה על האמת כמש"ל מורים
 דרכן היינו שבחיהו :
 יששכר . שיהא ת"ח כמו יששכר כדכתיב ומכני
 יששכר יודעי בינה לעקים :
 זבולון . ואם לא יוכל לעסוק בתורה יחזיק ידי
 לומרי התורה כזבולון שהיה מחזיק ידי
 יששכר :
 בנימין . שיהא מלך הימין ולא מלך שמאל אוחז
 כסטרף הקדושה :
 דן . ואם יהיה דין יהא דן את העולם בדיון
 יושר ובאמת :
 נפתלי . יהיה טוב לשמים ושוב לבירות וזהו
 נפתלי כופת לוי כדכתיב וכופת נופים :
 גר . יהיה מנוד לבני אדם ומחזירן למוטב
 ודורש להם המותר והאסור . הנהיך
 להם בכל יום ויום ועיף יהיה מזכיר לחיובייהו
 ואין קץ לאנרף דיליה כנו' בזוהר תרומה :
 אשרי ועיף מלאכים אותו העולם ומשכחים אותו
 באמרם מזכיר לחיובייהו ומחזירן למוטב
 ככתוב בישעיה קרא כנרון א תחשוך כשופר
 הרם קולך והנה לעמי פשעם ולבית יעקב
 חטאתם . ועיף בני ישראל ואותי יום יודרושון
 ורעת דרכי יחשון לרעת דרכי ה' ומשפציו .
 וזה רמז שכתוב יה ערות לישראל שמות השבטים
 הם ערות לישראל להורות לשם ה' :
 כחזור עמ"ש לעיל משם הרב חיד"א ז"ל בהגהות
 הזוהר דהנפש חייבת במלות והרוח קייבת
 לעסוק בתורה . ועפ"י פו' הרב חיד"א ז"ל בס'
 כבר לארץ דף קפח ע"א עמ"ש בגמ' משם
 תיקן להם לישראל שהיו קורין בתורה שני וחמישי
 . וטעם הדבר ע"ד האמת כי סדר קריאת חק
 לישראל יום שני הוא להשאיר רוח משבת שעברה
 ויום חמישי לקבל רוח משבת הבאה ועי' התורה
 מתקן הרוח כמ"ש המתרגם לרוח היום לרוח
 ממללא . ולהכי תקנו לקרות התורה שני וחמישי
 עכ"ד . וזה אללו כוונת הכתוב ורוח להולכים
 בתורה ע"ד ההולכים בתורת ה' . כ"ה רמז שני
 וחמישי שקורין בתורה בימים הגו' . נתן נשמה

לעם עליה . רמז ליום ערב שבת שמכוין בקריאת
 חק לישראל לקבל נשמה מיום שבת הבאה . ויום
 מולאי שבת להשאיר נשמה משבת שעברה .
 וזהו נתן נשמה לע"ס ר"ת ערב שבת . מולאי
 שבת . עליה וכאמור :
 וזהו לשון חכמים ז"ל לשונם לשון הזהב ח"ש
 בראשי יעסוק בתורה ח"ס"ר"ת חמישי שני
 יעסוק בתורה כי הוא כנגד הרוח שראשם
 ותחלתה לימים לו כנגד הרוח וכאמור :
 וזה רמז כוונת הכתוב רוחי חבל"ק אוחזות ח"ל
 ב"ה רמז הרוח תחול יום ב"ה וכאמור .
 וזהו הפוך ב"ה והפוך ב"ה דכולא ב"ה דעסק
 התורה הוא ברוח ורוח הוא בחינת יום ב"ה
 וסיב ובלה ב"ה . וזהו (משלי טו) מרפא לשון
 עץ חיים וסלף ב"ה שבר ברוח . מרפא לשון
 עץ חיים זו קריאת התורה . וס'לף ר"ת ויקראו
 סדר לכל פרשה . ואימתי ב"ה יום ב' וה' והטעם
 שבר ברוח ע"ד כי יש שבר במלכים שהם בחינת
 רוח כנז"ל . וזהו ומלא ב"ה שני וחמישי איש
 מסכן וחסם כחכמת התורה :
 ימי נזעכו רמז למ"ש המפרשים ז"ל טעם
 לקריאת התורה יום ב"ה לפי שלוחות
 ראשונות הבואם מר"ע"ק יום ה' ולוחות שניות
 יום ב' לפי שפסח שיאלו ממלכים היה יום ה'
 ולעולם יום א' של פסח הוא יום יו' בתמוז וט'
 באב וא"כ לוחות ראשונות הבואם מרע"ה יום
 ה' ושכרם ויו"ק חל באותה שנה יום ב' וקי'
 ה"ץ חמישי של פסח לום כפור ולכך קרוים
 בתורה יום ב' וה' עכ"ד . וזהו ימי נזעכו .
 אוחזות ע"ז כ"תן כ"ו לרמזו לתורה דכתיב ה'
 עז לעמו יתן לכ"ו דורות שיום ב' וה' ניתנו
 לוחות ראשונות ולוחות שניות :
 ולי נראה לתת טעם לקריאת התורה שני וחמישי
 איתא במשנה מס' כלים פ"ז משנה יד וז"ל ויש
 במה שנברא ביום א' עומאה . וביום ב' אין
 בו עומאה . בשלישי יש בו עומאה . ברביעי
 ובחמישי אין בו עומאה וכו' . וכתיב הרע"ב
 ז"ל דברים שנבראו ביום א' העושה מהם כלי
 מקבל עומאה כגון הארץ שנבראת ביום א'
 וכלי חרס הנעשה ממנה עמאים ביום ב' אין
 בו עומאה שנברא הרקיע ואין בו עומאה .
 ביום הג' נבראו האילנות וכלי עץ הנעשה

מהם מקבלים עומאה . ברביעי נתלו המאורות
 ואין בהם עומאה . בחמישי נבראו עופות
 ודגים וכלים הנעשים מהן אין מקבלים עומאה
 וכו' עכ"ד . והנה מ"ש הרב ביום א' נברא
 הארץ וכלי חרס וכו' . הנה יש ג"כ ז' מיני
 מתכות המקבלים עומאה והן יולאים מן הארץ
 ולמה . נקט כלי חרס . ואפשר לפי שאין לכלי
 חרס טהרה במקום אלא שבידתו היא טהרתו .
 לכך נקט כלי חרס . כמלא יום ב' אין בו עומאה
 ויום ה' אין בו עומאה ונס שיום ד' אין בו
 עומאה ככתוב ק"ל מארת חסר שנזרם אסכרה
 לחינוקות ח"ו . לכן לא נבראו חז"ל לקרות בו
 תורה אלא יום ב' ויום ה' שאין בהם עומאה
 כדכתיב יראת ה' טהורה עומדת לעד
 כנ"ל :
 וזהו ימי נזעכו מלשון זועכים אף כלחשם לומר
 כלא הימים יום ב' וה' אין בהם שליטה ולכן
 קורין בהם בתורה :
 והנה סי' לנ' טעמים הנו' שקורין בתורה יום
 ב"ה . א' מפני שהם בחינת רוח . ב'
 מפני שימים לו קבלת התורה לוחות ראשונות
 ואחרונות . ג' מפני שאין בהם עומאה . וזהו
 יראת ה' טהורה . יראת ר"ת וימים רוח אין
 בהם עומאה . תורה . וזהו והרוחו ביראת
 ה' .
 כחזור למ"ש לעיל אין נקרא איש לא בן ז"ג שנים
 ואותה שעה באה לו רוח . אבל כשהוא קטן
 שנקרא אדם וזהו אין אדם שליט ברוח . אלא
 דוקא איש וכאמור . וזהו ג"כ כוונת הפסוקים
 איש אשר רוח אלהים בו . ועפ"י יש לפרש כוונת
 הכתוב במלאכי ב' ולא אחד עשה ושאר רוח לו
 ומה האחד מבקש זרע אלהים ונשמרהם ברוחם
 וגו' . ועיין פירשי ז"ל . ועיין להרב חיד"א ז"ל פר'
 אמור שפירש כוונת הכתוב על ענין רוחא דשבת
 לאשתו וכו' ע"ש . וע"פ האמור ח"ש דהנה
 תרגם המתרגם ולא . הלא הכונה הלא אחר'
 עשה גימ' יג' שנכנס בו מלוה ועיף ושאר רוח
 לו שתבוא בו רוח . ונשמרתם ברוחכם לעסוק
 בתורה ובמלות וכדברי השם :
 והנה אי' במד' ע"פ טוב ילד מסכן וחכם ממלך
 זקן וכסיל . טוב ילד מסכן וחכם זה ילד
 ולמה נקרא שמו ילד כי אין מזדווג לאדם אלא

מכן ז"ג ומעלה ולמה נקרא שמו מסכן לפי
 שאין הכל שומעין לו ולמה נקרא שמו חכם
 שהוא מלמד לבירות דרך הישרה . ממלך זקן
 וכסיל זה ילד ולמה קורין אותו מלך לפי
 שהכל שומעין לו ולמה קורא אותו זקן שהוא
 מזדווג לאדם מעת ילדותו עד עת זקנותו .
 ולמה קורא אותו כסיל לפי שהוא מלמד לאדם
 דרך רעה אשר לא יוכל להזהר עור שאינו יודע
 כמה לער כמה יסורין באין עליו והוא אינו
 נזהר מהם כי מכית הסורים ילד למלוך . דהוא
 מכשכש לבדייתא כמין בימי קרייתא (פירשי ז"ל
 שהוא מזדווג לאדם בשעה שיולא ממעי אמו
 שהוא מקום טנופת וסרחון עכ"ד) כי נס
 במלכותו נולד רש . במלכות ילד נולד ילד
 ופירשי ז"ל משמלך באדם נולד הרש המסכן
 הטוב ממנו עכ"ד . נמאינו למדין מן המדרש
 סנו' הילדט חין בא לאדם חלא מיג' ואילך :
 וס' הר"ה מהר"ם לנייחאו ז"ל בס' מעלות
 לשלמה דף קיד ע"ד משם אביו ז"ל דא'י
 בגמ' נדרים ע"פ עיר קטנה ואנשים בה מעט
 לו האברים וכו' איה מלך גדול זה ילדו וכו'
 ומלא בה איש מסכן וחכם זה ילדו וכו' ומלא
 את העיר בחכמתו בתורה ומלות ומע"ט וכו' .
 מזה מוכח שילדו בא קודם הילדו דכתיב ומלא
 בה זה ילדו . וזה סותר מש"ל שילדו אינו בא
 לא עד ז"ג שנה :
 והנה הרב סנו' תי' ב' תירוטים ח' כוונת הכתוב
 שאמר ומלא בה איש מסכן וחכם כאלו
 אמר ונמלא בה כי בן כתיב בס' שרשים להר"דק
 ז"ל בשרש מלא ע"פ אס את כל דגו הים יאסוף
 להם ומלא להם שפירשו ונמלא להם . וכן
 ראיתי להמתרגם להאי קרא ומלא בה איש
 ואשתכת בה ולא תרגם ואשתכת בה . ושיעור
 הכתוב כך הוא וכו' איה מלך גדול זה ילדו
 ונמלא בה איש מסכן זה ילדו . ולא נודע
 אימתי בא . ויחכן כמש"ל לז"ג שנים בא . ועפ"י
 אין כאן קושיא :
 א"ג ומלא בה קאי על הזים המסכן שהאיש
 המסכן שהוא ילדו מלא לילדו שבה קודם
 לו ושיעור הכתוב כך הוא וכו' איה מלך גדול
 זה ילדו ומלא בה איש מסכן סרס המקרא כלא
 אמר איש מסכן זה ילדו שבה ומלא את הילדו

שכנה עליה מלודות וחרמים ואת אשר עשה בעיר ואזי ה'להט מלט את העיר בחכמתו וכו' ע"ש :

נמלא לפי דברי הרב שאין להט בא לאדם לא בן י"ג שנה וזהו רמז כוונת הכתוב מלא אשה מלא טוב ויפק רגון מה' כי איתא בגמ' א"ר חסדא ה' דעדיפנא מחבראי דנסיבנא בשתקא ואי נסיבנא בארכוסא הוה אמינא גירא בעיניה דשטנא וזהו מלא אשה מלא טוב ר"ל שנשא אשה בעת שבה לו להט שהוא בן י"ג ויום א' אזי ויפק רגון מה' שלא יכול לו ולהר עור :

והנה אם אדם פחות מ'ג שנה הלך בדרכי יושר ועשה את ה'להר טוב אזי בעת שיבוא ה'להט יהיו שניהם טובים וזהו טובים השנים מן הא' ר"ל ולהר ולהט כולם יהיו טובים וזהו לריח שמניך טובים כי השמן רמז לתפלין ראי' בגמ' שבת ושמן על ראשך א' יחסר זה תפלין וכתב רש"י ז' כתיב טוב שם משמן טוב וכתוב וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך וראו ממך ותניא ר"ל הגדול אומר אלו תפלין שבראש עב"ד וזהו לריח שמניך לו תפלין ראש ויד ביום שנכנס בר מלוא אזי יהיו טובים ולהר ולהט שניהם טובים וזהו שאמר חזקיהו המלך והטוב בעיניך עשיתי ר"ל שעשה לה'להר טוב וזהו וה' טוב והרע טוב עשיתי וזהו רמז ואתה תלוא את בני ישראל הנכנסים ל"ג שנה ויקחו ש"ך שמן רמז לתפלין ובאמור ז'ך רמז לכ"ב אותיות וה' מנלפך הם כ"ז אותיות כי כתבו לעיל מלות תפלין הוקשה לכל התורה ועי' להעלות בר תמיד כ"ר ר"ת נפש רוח לבר מלוא ובאמור :

ועפ"י כתב הרב מעלות לשלמה ז'ל כוונת הכתובים בקהלת שמח בחור בילדותך ויטיבך לבך בימי בחורותיך והלך בדרכי לבך וכו' ורע כי על כל מה יביאך להיס במשפט וקשר בעם מלבך והעבר רעה מבשרך כי הילדות והשחרות הכל וזכור את בוראך בימי בחורותיך והק' הרב דזה קוטר מ"ש מר"ע ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם ועור הו"לל אם תשמח בחור בילדותך וגו' לא הכוונה היא כיון שהאדם ד"ך י"ג שנה אין עליו חיוב מלות ולא בר

עונשים לא כריני אדם ולא כריני שמים לא דוקא יש עליו חיוב מלות דרבנן ואין חיוב בעונשים עד בן כ' א"כ יש לו לה'להר עליו טענה שימתא באומרו שמח בחור בילדותך וז'ל עד כאן דברי ה'להר מכאן ואילך דברי ה'להט ורע כי על כל מה יביאך להיס במשפט ואי' בזוהר פר' וישב תא חזי על דא אקדים ו"ל הרעם בר נש מיומא דאתיליד בגין די והימן ליה דהא כד י"להט אתי לא יכול כ"כ להימן ליה ורמי עליה למטולא כמו בעל דין דמקדים דבריו לדיון קודם שיבוא חבירו הוא רשע ערום ועל דא אמר שלמה ודבריו אינם נשמעים ובר נש זכאה דא הוא רלח הימן לההוא רשע ערום זה י"להר ע"כ ומשמע מדברי הזוהר הנו' דאם אדם ישמע לדבריו ה'להר כבוד י"ג שנה טוב אינו יכול לו אה"ך וזהו דברי י"להט ורע כי על כל מה יביאך להיס במשפט הכוונה אם תשמע דבריו של ה'להר בתוך י"ג שנה אף שאותו שעה אינך בר עונשין מ"מ כשתגיע לבר עונשין אינך יכול עליו ואז יביאך להיס במשפט ואם אתה נזהרת קודם י"ג שנה אז והסר בעם מלבך והעבר רעה מבשרך לכן וזכור את בוראך בימי בחורותיך וזה כוונת המדרש טוב ילד מסכן וחכם שקודם י"ג שנה נזהר מ'להר ונתן טעם אשר לא ווכל להזהר עור הכוונה אם לא נזהר קודם י"ג אזי אחר י"ג לא יוכל להזהר עור עי"ש שהאריך :

ומינו למידון אם האדם בתוך י"ג שנים נזהר מ'להר אז יכול לו אה"ך וזהו רמז טוב אחרית דבר מראשיתו דהיינו ו"להר א האדם ביום י"ג יכול לו מראשיתו מבח ימים ראשונים שהם בתוך י"ג שנה ממנו עי"ז אה"ך יכול לו וזהו לשון ר"ל שאמרו אשרי ילדותנו שלא ביישה את זקנתנו ע"י כשהיינו ולדים הלכנו בדרך יושר אזי לא ביישה את זקנתנו שאז נוכל לו ל'להר ובאמור :

והנה חקרו המפרשים ז'ל דהנה קי"ל שלשה שנים הם שני חזקה וי"להר י"ג שנים אלל בן אדם ובשנת י"ג ויום א' בא י"להט וא"כ קנה ה'להר בכן אדם שני חזקה ואיך בא י"להט ומבטל שני חזקה והשיבו כי ה'להר החזיק שלא בפני י"להט וקי"ל אם היה המערער בעיר אחרת אינה נקראת חזקה עב"ד ויש

לפקפק בזה הישוב כי כיון שהי"להט הוא שכיח אלל בני אדם אף רלח שכיח אללו מקרי חזקה דהרי כתבו רז"ל אם היה המערער בעיר אחרת ושיירות מלויות הוי"א חזקה כ"ש כאן שהי"להט מנוי בכל בני אדם וחפי' בביתו של הנער פחות מבן י"ג אלל אביו ואחיו ויש ליישב כי לגבי קטן אפי' בפניו הוי' שלא בפניו ועיין להרב חו"ד בס' נחל השכול על ס' קהלת ע"פ טוב ילד מסכן וחכם שהביא ס' הרב ההנה ח"מ סי' קמט שאם החזיק בעורו קטן אף שהגדיל אה"ך ג' שנים אינה חזקה וכו' עי"ש :

אמנם לי נראה ליישב כי הנה קי"ל כל חזקה שאין עמה טענה אינה חזקה כ"כ פ"ג ה"ג וז'ל כל חזקה שאין עמה טענה כי"ד א"ל מה אתה עושה בתוך שלי והוא א"ל שלא אמר לי אדם מעולם אינה חזקה שמכרת לי שנתת לי במתנה אביך מכרה לי אביך נתנה לי במתנה ה' חזקה וס"ג י"להר שהניחו הק"כ לפתות לבני אדם כדי לקבל שכר לא מכרו ולא נתנו לו במתנה א"כ לא הוי"א לו חזקה ואף שה"ל הק"כ לך פתה את האדם לא מכרו לו ולא נתנו במתנה אלא דוקא בשביל טובת בני אדם לקבל שכר כ"ל ועפ"י ז'ל כוונת רז"ל אין שטן ואין פגע רע שטן ר"ת שלא נתן טענה לכן אין פגע רע וזהו קחו עמכם דברים לומר שצריך למוחזק לומר טענה וכיון שלי"להר אין לו טענה אין לו חזקה ולכן אמרו אליו כל תשא עון שלא לשמוע ל'להר אלא וקח טוב ל'להט כיון שלא יש ל'להר חזקה ובאמור :

ובפרט מ"ש חז"ל שילד בכטו אמו משביעין אותי תהי לריק ואל תהי רשע נמלא שאין הק"כ מה מכרו לו אז נתנו במתנה ל'להר אלא דוקא לטובתו של אדם כדי שלא ישמע לו ויקבל שכר ולא לרעתו כדי שיהיה מוחזק בו ועוד כ"ל ליישב כי הנה כתב בש"ע ח"מ תלתא לא הוי בהו חזקה קוטרה ובית הכסא והיוק ראיה וא"כ ה"ג י"להר שהוא היוק ראיה שע"י העונות פוגם בעולמות העליונות הו"ל היוק ראיה וק"ל היוק ראיה אין לה חזקה ואה"ך ראיתי להרב אהבת עולם הנר"מ בסופו

בדרוש של התפילין שהביא משם הרב שער אפרים ז'ל שישב לחקירה זו עפ"י שקוטרה וב"ה והיוק ראיה אין להם חזקה וכו' עי"ש :

והנה יש נפקותא בין תירוק ראשון שלא בפניו ובין כ' תירוטים שיטבחי אני הדל שהוא א' חזקה שאין עמה טענה אינה חזקה ועוד היוק ראיה אין בו חזקה שאם אדם נכנס לבר מלוא ובה י"להט ועדין הוא נוטה ל'להר ג' שנים לתירוק א' הוי"א ליה חזקה כיון שהיה בפניו אבל לשני יסוכים שלי אין לו חזקה אפי' שהיה נוטה לדברי י"להט כיון שאין לו טענה ועוד היוק ראיה אין לו חזקה ורז"ק :

ועפ"י ז'ל כוונת הכתוב שמח בחור בילדותך ויטיבך לבך בימי בחורותיך והלך בדרכי לבך ובמראה עיניך וכתבו חז"ל דברי י"להר מכאן ואילך דבריו י"להט ורע כי על כל מה יביאך להיס במשפט הכוונה שהי"להר אומר לבן אדם אני החזקתי בך ולכך אתה לריק לשמוע דבריו ולכן ה"ל שמח בחור בילדותך וכו' ובה י"להט ואו"ל לבן אדם לא תשמע לו כי אין לו חזקה דקי"ל כל חזקה שאין עמה טענה אינה חזקה וזהו כי על כל אלה ר"ת אין לו הטענה ועוד קי"ל היוק ראיה אין לו חזקה אלה ר"ת היוק אין לו ר"ל אין לו חזקה ולכן אם תשמע לו יביאך הלהיס במשפט :

והנה למדנו לבן י"ג שנקרא איש מלוי כי הנה יש יעקב אע"ה גבי לבן עשרים שנה כי בן כתיב זה לי עשרים שנה בכיתך ועבד ללבן ז' שנים עד שלקח את לאה ושתי שנים הביא לראובן ושמעון ולוי כי ילדה אותם לששה חו' הרי ט' שנים נשאר מן כ' שנה י"א שנים וכתוב ויבן לו בית ששה חדשים בחורף ולמקנהו עשה סכות ששה חדשים בקיץ וששה חדשים היה בדרך הרי כ' שנים סך הכל י"ג וקראו ללוי איש דכתיב ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי איש חרבו נמלא בן י"ג שנה נקרא איש נמלא הכל למדנו מלוי וזהו רמז אבותיו דבלהו ד"ס עם כ' אותיות גימ' לוי שלמדנו ממנו וזה רמז ובן לוי נאמן לעולם ר"ל בן יעקב שהוא לוי נאמן לעולם שלמדנו ממנו שנקרא איש הבן י"ג והנה יש לרמוז כוונת המשנה במס' פסחים אור

ליר בורקין את החמץ לאור הנר כמ"ס
 לעיל משם הוזהר בראשית כאלוהי שלטא ערלה
 תלת שנים כבר נש תלת סרי שנים וכתב הרב
 מא"ן בהגהות שם שקורס בן י"ג יש לו נפש
 דוקא וכשיהיה בן י"ג יבוא לו רוח וכשיגדל
 יותר יהיה לו נשמה נש לא יקרא איש עד
 שיהיה בן י"ג והוא אשר בירו נפש כל חי והיינו
 מי שהוא פחות מבן י"ג ויש לו נפש דוקא יקרא
 חי ולא איש אבל ורוח כל בשר איש לכאכנס
 בן י"ג ויבוא בו רוח אז נקרא איש והוא הנפש
 אשר עשו בח"ן נים ערלה במספר קטן כי
 ער"לה במספר קטן נים ער"לה בח"ן נים טוב
 והנה אי בונה בראשית דף פג ע"ב הנוף
 הוא כרסיה לנפש ונפש כרסיה לרוח ורוח
 כרסיה לנשמה כמו הנר נהורא אוכמא אתרבקת
 לפתילה ופתילה כרסיה לנהורא אוכמא ונהורא
 אוכמא כרסיה לנהורא חורא ונהורא חורא
 כרסיה לנהורא סתומא דלא אחזי ולא חתידע
 דשרייה על ההוא נהורא וכו' ע"ש והוא כר' ה'
 נשמת אדם לרמוז דהנשמה היא כמו הנר והוא
 אור ליר כשכנס האדם לתפלת י"ד בורקים את
 החמץ ה"ת חנוך מלות בי בתפלה היל שני ערלה
 וגם לא היה לו כי אם נפש דוקא וכשיהיה בר
 מלוה יבוא בו רוח לאור הכ"ר ה"ת נפש רוח
 ועוד רמוז לנר כמו הנר יש לו כסף לאור שעליו
 כך הנפש כסף לרוח והוא פירא למור מדבר
 באותן שנים של ערלה פחות מ"ג שנים שיש לו
 נפש דוקא וכשכנס ליר שנים אז באות נפשה
 שאפה רוח שבאה לו הרוח :
א"ג איר ליר בורקים את החמץ עמ"ס לעיל
 משם הר' חידא בהנהות הוזהר בראשית
 דף פ"ב ו"ל אפשר שרמו שהנפש חייבת במלות
 ושרוח חייב לעסוק בתורה כידוע והורחב"ע
 ר"ה הק"ב לזכות את ישראל כשיכנסו לבר מלוה
 לפיכך הרבה להם תורה ומלות כי אותה שעה
 יהיה לו נפש רמו למלות ורוח רמו לתורה
 זהו אור לארבעה עשר בורקים את החמץ ר"ת
 חכמה מלות חכמה זו התורה שאי יתחייב בתורה
 ומלות רומזים לנפש ורוח והוא לאור הכ"ר נפש
 ורוח והוא פירא למור מדבר רמו לפחות לבן י"ג
 שחייב במלות מכח נפש שיש לו וחייב לעסוק
 בתו' מכח רוח שבאה לו עתה והוא באות נפשה
 לרוח שמניך טובים שמן תורק שמך התפלן

נקרא שמן כמ"ס כנמ' שבת ושמן על
 ראשך אל יחסר זה תפלן וכתב רש"י ז"ל טוב
 שם משמן טוב וכתוב וראו כל עמי הארץ כי
 שם ה' נקרא עליך וראו ממך ותניא ר' ליעזר
 הגדול אומר אלו תפלן שכראש ע"כ והוא
 לרוח שמניך לו תפלן שכראש ע"כ והוא
 לזכר תפלן ואז יזהר ג"כ נעשה טוב והוא
 שמניך טובים לשון רבים :
 והוא ואתה תלוה את בני ישראל אלו שכנסים
 ליר שנים ויקחו אליך שמן זה תפלן זית
 ז'ך רמו לכז' אותיות התורה עם מנל"פך
 כתיב למאור שה"לטה תקוף אותו להיות מאור
 כמו ז'הט' ובזה להעלות כ"ר תמיד נפש רוח :
 כתב הרב חידא ז"ל בס' יעיר און במדבר קדמות
 מע' ת' אות ל"ג וז"ל ומלאתי כתוב בשם מר'
 תהלים אמרו ישראל לפני הק"ב רמונו לקיים
 כל התורה כולה אבל מה נעשה אין אכחנו
 יכולים אמר הק"ב הניחו תפלן ומעלה אני
 עליכם כשו קיימתם כל התורה כולה דכתיב
 למען תהיה תורת ה' בפיך עכ"ד ואי במר'
 פליאה אין מניחין תפלן לא בשבת וכתב הרב
 חידא ז"ל בהשמות מדבר קדמות שכוונתו על
 מקום של תפלן של יד במקום כשר תפוח
 ושל ראש במקום שער והוא בש"ב ר"ת במקום
 שער במקום תפוח ע"כ :
 והנה כפר' תפלן כתיב והיה לאות על ירך
 ולזכרון בין עיניך וכתוב והיה לאות על
 ירכה ולטוטפות בין עיניך ותרגם אנקלוס
 ולתפלן בין עיניך ח"כ היר נק' אות והראש
 נקרא זכרון טוטפות תפלן דוכרנא שנים
 בלשון הקדש זכרון טוטפות ושנים בלשון
 תרגום דוכרנא תפלן והוא רמו ויחיות השבת
 רמו לתפלן של ראש שהוא גלוי לא כן של יד
 שהוא מכוסה והוא ויחיות השבת תפלן של
 ראש יולא המנולה שמים כל"הק שהן ארבע
 בלשון תרגום והנה הראש הוא ד' בתים ובתוכם
 ד' פרשיות א' פרשת קדש לי ב' והיה כי
 יבואך ג' שמע ד' והיה אם שמע והוא שנים
 שהן ארבע כפנים שנים ששם כל"הק זכרון
 טוטפות שהן ארבע פרשיות כפנים ושמים שהן
 ארבע בחוץ ושני שמות של תרגום דוכרנא
 תפלן שהן ד' בתים בחוץ כי התרגום הוא

חוץ לתורה :

א"ג ויחיות השבת רמו לתפלן של ראש כנ"ל
 הוא ד' בתים ודרשו רז"ל טטפות טט
 ככתפי שמים פת באפריקי שמים והוי ד' והו
 שנים שהן ארבע :
 עוד טעם לתרגום שנקרא חוץ כפי מ"ס הרב
 חידא ז"ל בס' חומת אנך פ' שמות כי קליפת
 נוגה חתיה בקדושה וחתייה חוץ לקדושה ועי' ק"ח
 מוליה מקליפה לקדושה ע"פ מ"ס האר"י ז"ל
 שנטל מזה ונתן לזה מה שנטל נטל ומה שנתן
 נתן כי ירדן היא קליפת נוגה חתיה בקדוש
 וחתייה בחול עכ"ד והנה התפלן נקרא ח"ז כי
 הוא ר"ת אות זכרון ומלת ז' את ר"ת זכרון אות
 תורה לרמוז לתורה ולתפלן כי שקול מלות
 תפלן כנגד התורה כמ"ס במדרש לעיל ולכן
 מי שהוא בר מלוה ולזכר תפלן ועוסק בתורה
 אותו היום וכתוב אם תחנה עלי מחנה לא יירא
 לבי אם תקום עלי מלחמה כזאת אני בוטח
 בזאת ר"ת זכרון אות תורה שהם התפלן
 והתורה אני בוטח כי כתיב וראו כל עמי הארץ
 כי שם ה' נקרא עליך וראו ממך ותניא ר"ת
 הגדול אומר לו תפלן שכראש וא"כ עי' התפלן
 נולח במלחמה ומי שאינו עוסק בתורה ואינו
 לזכר תפלן אינו נולח במלחמה והוא וכסול
 לא יבין את זאת תפלן תורה :
ג"ד עוד טעם למה שנהגו ללבוש זיטת
 ותפלן ביום שכנס בר מלוה רה"י בגמ'
 קב"ה מניח תפלן וכתוב בו ומי כעמך ישראל
 גוי אחד בארץ ואח"כ נים י"ג לבן כחרו ללבוש
 זיטת ותפלן ביום שכנס ל"ג שנים ולכן
 אביו ביום שהניח תפלן הוא קה ברח טובא
 אמר תפלן מנחנא לפי ששקול לכל התורה כולה
 והנה בן י"ג שכנס לחיוב מ"ע תחלה י"ד שנה
 ועונש מלות ל"ת בן עשרים והוא רמו והיה
 לאות על ירך י"ד תחלת מ"ע כ' לעונש
 מל"ת והוא שמע ישראל ה' להיני ה' חס"ד
 נים י"ג לרמוז לבן י"ג שיהיה עם ה' לעובדו
 והוא ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ חס"ד נים י"ג
 שכני' מיתר ק"ב ויעובדו והוא בדרך ז' אלך
 נים י"ג אלך לעבוד את ה' ועדותי ז' אמרם
 שיום שכנס ל"ג עוסק בתורה וכתבנו לעיל
 שביום י"ג יש לו נפש ורוח והוא שמים ז' שמעתי

לכן מתחילין להלכיש תפלין לבר י"ג במנחה
לומר כאלו הקריב עולה במנחה ע"י שקורא ק"ס
בתפלין :

נחזור לפרק הנו"ש ויברכס ביום ההוא לאמר
וישמך להיס כאפרים וכמנשה וישם את
אפרים לפני מנשה והנה הרב מעלות לשלמה
ז"ל עשה לבנו אפרים דרוש ביום שנכנס לבר
מנשה ופי' כוונת הכתוב ויקרא את שם הבכור
מנשה רמז ל"הה שבה קודם ל"ההט ונקרא שמו
מנשה כי אמרו ר"ל בנדה פרק המפלת כי בעת
האדם שרוי במעי אמו נר דלוק על ראשו והוא
זופה מסוף העולם עד סופו ואין לך ימים
שארם שרוי בטובה כאותם הימים ומלמדים אותו
כל התורה וכיון שהוא יולד לאויר העולם בא
מלאך וסגרו על פיו ואזי שוכה הכל וגו' . והוא
מנשה כי נשני להיס את עמלו ואת כל בית אבי
ששוכה כל התורה . ושם השני זה ז"הט שהוא
בא יום י"ג שנה קרא אפרים כי הפרני להיס
בארץ עניו כי ה"הט מלמד לאדם דרך הישר
והטוב עכ"ד :

וזה ג"כ כוונת הכתוב ויברכס ביום ההוא לאמר
יום שנכנס ליד שנה וישמך להיס כאפרים
ז"הט וכמנשה ז"הט לפי מ"ש לעיל שגם ז"הט
יהיה טוב ולכן הקרימו ל"הט והוא וישם את
אפרים לפני מנשה ז"הט קודם ל"הט ז"הט
נעשה טוב ועונה אמן בעל כרחו ואזי ואפרים
בכורו הוא :

וזה חנוך לנער ע"פ דרכו דרך הישרה ביום
שנכנס לבר מנשה לעשות חנוך ומדוע ע"ז
גם כי יזקין לא יסור ממנה ומיניס ההוא ואילך
יזין ופרח . ויזין ז"ן ויולא פרח . ואור ורח
כפרץ ורח . בדרך הישרה וא"ר . ויהיה דרכו
דרך ישרה . ועל שכמו המשרה לעבוד ש
בעזרה . ויבטח בא לברך לו בסתרה . וכה
זכרה . ברכה משולשת רב הו"כא רב ק"א ורב
כפ"א . והסוג המשולש לא במהרה ינתק .
ויהיה לו הון יתק . ואורך ימים ושנים . רשנים
ורעננים . אכ"ר . והא לך שיר לנכנס לבר מנשה
ממני .

לחן ה' בקר אעריך לך :
ד' אמר לי בני אתה . לכן ארבע עשר אשר
נכנס עתה . וגם את הרוח על נפש

שמעתי . וזהו כל ג"א ר"ת י"ג ויום ה' ינשא
שבתלה היו ימיו שני ערלה ועכשו ימי הלולים
ע"י שבה שיו ז"הט ומדריכו בדרך הישר ז"הט
עונה אמן בעל כרחו . והוא ויהי העקוב למישור
והרכס לבקעה :

והנה יש בני אדם שקורס שבאו ל"ג שנים הם
הולכים בדרכי ה' ועוסקים בתורה ובמלות
וכ"ש כשיהיה בן י"ג ויום ה' יותר ויותר עוסק
בתורה ומורה והוא שנקטו כלשונם לשון הזהב .
ז"ו ואין לריך לומר ז"ו . ר"ל כשהם תוך י"ג שנים
היו עוסקים בתורה וא"ל לומר ז"ו כשיגיע לכלל
י"ג שנים . וכן מה שנקטו לא ז"ו אף ז"ו ר"ל
אף שהיו תוך י"ג היו עוסקים בתורה ובמלות .
ואשר לומר מה שנקטו ר"ל פעם לא זו אף זו
ופעם אמרו זו וא"ל לומר זו . כי הנה יש

ב' כתות בת ה' כמ"ש לעיל שקורס שנכנס ל"ג
שנים עוסק בתורה ובמלות וע"ז נאמר ז"ו ר"ל
כתוך י"ג עוסק תורה וא"ל לומר ז"ו כשיהיה
בן י"ג ויבוא שיו ז"הט . וכת אחרת שאף שנכנס
ל"ג שנים ג"כ הולך אחר יצרו הרע . והוא ז"ו
שטאנלו אפי' אחר י"ג שנים . והוא מפני רשעים
ז"ו שדוכי שהולכים אחר יצרו הרע . והוא במזמנות
ז"ו חשבו לעשות רע . וע"ז נאמר לא ז"ו בתוך
י"ג שנים שאינם עוסקים בתורה ובמלות אלא
אף ז"ו אפי' אחר י"ג שנים ג"כ הולכים בשרירות
לבס ואינם הולכים בדרכי ה' . ועל שו ב' כתות
נאמר שנים ז"ו שמעתי ז"ו לטובה וז"ו לרעה .
וזהו מ' ש גבי נחום איש גס זו . גם ז"ו לטובה
רמז לכת הטובה :

ואיתא בר"ל ע"פ ולקחתם לכם ביום הראשון
ראשון לחשבון עונות . והטעם לפי שיום
ה' של סוכות יש בו קרבנות י"ג פרים ויד כבשים
לרמזו לבן י"ג שנים שנכנס ליד ראשון לחשבון
עונות . כי אז נכנס לחיוב מלות .
והמנהג הוא לבר מנשה שעושה אביו סעודה
משעה שמינית ואילך ומלבישים אותו
לילית ותפלין בשעת מנחה ואותה שעה מתחיל
במלות :

והנה לך טעם לתפלת המנחה רמז לתפלין ראוי
בגמ' (ברכות יד ע"ב) א"ר יוחנן כל
הקורא ק"ס בלא תפלין כאו הקריב עולה בלא
מנחה עכ"ד . נמלא הגמ' מכנה לתפלין למנחה

הוספת . ואז את שניהם שיו נתתה :
צ"טית ותפלין הוא ולבש היום . כאשר נזה לנו
א' איום . וגם להנות בתורה לילה ויום .
ולשקוד על דלתותי יום ויום :

חזק לנער על פני דרכו . ונעים ממנתקו
וחכו . וגם לאור כאור פני מלכו . ויגדל
את שמו וגם ערכו :

קרוכים וגם כל אשר המזומנים . עם האבות
ואחים וגם בניס . וכל האנשים אשר נאמנים
כולם יגילו בשמחה ורננים :

חזק וקיים את מלות עשה . והזהר במלות
לא תעשה . ככל הכתוב בתורת משה .
תשמע ותקבל וגם תעשה :

דרוש לחנוך הבית

כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לנגד ולא
תשים דמים בביתך כי יפול הנופל ממנו :
איתא במד' תנחומא פ' בראשית ולמדנו
רבינו הכונה בית חדש כינר מברך .
כך שנו רבותינו הכונה בית חדש מברך שהחיינו
כדי שיעשה נחת רוח ליוצרו עכ"ד :

והנה יש לדקדק מה הלשון אומרת כינר מברך
הו"לל מה מברך ולשון כינר מברך משמע
שים מחלוקת בנוסח הברכה וש"ל כינר מברך
וג"ל לישב ולהבין כוונת המדרש לריך להקדים
מ"ש בגמ' ברכות ד' לריכים להודות יורדי
הים ומהלכי מדבריה ומי שהיה חולה ונתרפא
ומי שהיה חבוס בבית האסורים ויולא . ועשה
להם סי' כש"ע א"ח וכל החיים יודוך סלה .
חיים ר"ת חולה ים יסורין מדבר . יודוך סלה .
ומה"רם אשיך ז"ל בפ' זו הביא ל' הגמ' הנו'
והקשה כמה קושיות . והלריך לעניינו א' למה
ארבעה לריכים להודות הו"ל למימר ד' חייבים
להודות ב' הגמ' א"ח אמר מאי מברך א"ר
יהודה אמר רב הגומל לחייבים טובות שנמלני
כל טוב . מאי מקשה מאי מברך הו"ל למימר
מברך הגומל וכו' וישב הרב הענין ע"פ מה
שמע שפרשים הראשונים פירשו כוונת הכתוב
אחה סתר לי מנר תלרני רני פלט תסוככני
כלה . כי הנה אדם שהוא הולך בדרך ופגע

בו לסטים והש"ית הצילו ממנו ובה למחוז
חפלו לחט"ול מברך ברכת הגומל . אמנם אם
הלך בדרך ולא פגע בו לסטים ובה למחוז
חפלו אין נזק ואין פגע רע . כשיבוא למקום
חפלו ואחה תאמר לו לריך לברך הגומל אומר
ברכה לבטלה היא זו כי לא ראיתי שום אדם
שפגע בי לא השקט וכטח . אך לפי האמת
זה שלא ראה לסטים לריך לברך יותר ממי
שראה את הלסטים ונכהל וניטול ממנו . והנה
לר נקרא הלסטים . ורה נקרא מה שיעשה
הלסטים יהיונו אם יקח שללו או יכה אותו .
וזהו הפסוק כי מכל ארה הצילני שלא עשה
לי ארה . אמנם ובחייבי ראתה עיני שראיתיו
ונכהלתו מפניו . אבל אתה סתר לי מנר תלרני
שאפי' הנה לא ראיתי אותו רני פלט ל' רבים
תסוככני סלה ובשניהם לריך להודות . ועפ"ז
יישב ל' הגמ' שש"ל מאי מברך ר"ל זה שלא
ראה בדרך לסטים ולא נכהל מאי מברך לז"א
הגומל לחייבים טובות שנמלני כל טוב שהצילני
אפי' מן הנה עכ"ד :

עוד

נקדים אי' בגמ' שבת פרק במה מדליקין
מאי חנוכה ת"ש יונים נלחמו עם
ישראל ובעלו מהם מילה ושבת ור"ת וכשנברו
בית חשמנאי ונלחמו והדליקו נרות שמנות ימי
חנוכה וכו' . והרב חו"ד ז"ל בס' דברים
אחרים דקדק מהו לשון הגמרא באמרו מאי
חנוכה הו"לל חנוכה ת"ש וכו' ובאמרו מאי
משמע שיש לו איוה קושיא . וניתח ליה לומר
ע"פ מ"ש הגמ' ע"פ למנלח על אילת השחר
שאמרה אותו אסתר המלכה וקאמר למה נמשלה
כס פורים לאיילת השחר לומר מה השחר סוף
הלילה אף כס פורים סוף הנסים . ומקשה
והאיבא כס חנוכה ומשני ניתן לכתב קאמרינן .
כס פורים ניתן לכתב עם חמש מגילות וגם
חנוכה לא ניתן לכתב ור' בינה לעתי' כ' ולמה
כס חנוכה לא ניתן לכתב . ותירץ ר' תירווליס
והלריך לעניינו ב' תירווליס א' כס חנוכה ישראל
היו יושבים על אדמתם וב"המק בנוי ובאו
עליהם היוונים . לכן הש"ת כפי הטבת ראוי
לסעודם ולא בדרך כס לכן לא ניתן לכתב . לא
כן גבי כס פורים שהיו ישראל בגלות וב"המק
חרב וגור עליהם המן להרנס וק"כ"ית"ש הסר

עלתו ותלו אותו על העץ ויסר המלך את
טבעתו אשר העביר מהמן ויתנה למרדכי ותשם
את מרדכי על בית המן לכן ניתן ליכתב
ואת השני גבי חנוכה ביטלו מהם תורה ומלות
חדש שבת ומילה כמ"ש לשכחם תורתך ולהעבירם
מחקי רטונך לכן הולך הק"כ להילס בעבור
תורתו ומלותיו לא כן גבי נס פורים גור
להשמיר להרוג ולאבר הנופים דוקא וישתבח
שמו של הק"כ הילס מירו לכן נס פורים
ניתן ליכתב עכ"ד :

ועפ"י יושב הרב ח"ד ז"ל לשון הגמ' דקא בעי
מאי חנוכה ר"ל למה נס חנוכה לא ניתן
ליכתב כמו נס פורים ל"א ת"ש וכו' בבית שני
שהיו ישראל על ארמיתם וכו' יוניס לבטל מהם
מילה ושבת ור"ח וכשנברו בני חמוכא ונלחוס
הדלוקו נרות ח' ימים וכו' הכוונה שהיה
בה"מ קיים וישראל על ארמיתם לכן לא נקרא
נס ליכתב ועוד שביטלו מהם מילה שבת
ור"ח שהם מלותיו של הק"כ לכן לא נקרא
נס ליכתב עכ"ד :

וע"פ דברי הרב בינה לעתים יש לפרש כוונת
פסוקי תהלים טרף נתן ליריאו וכו' וכו'
לעולם בריתו כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם
נחלת גוים מעשה ידיו אמת ומשפט נאמנים
כל פקודיו הכוונה שאל טרף ר"ל נס פורים
שגור להשמיר להרוג ולאבר ולעשותם טרף
נתן ליריאו ר"ל ניתן ליכתב לא כן נס חנוכה
וזכור לעולם בריתו זכירה על פה ולא ניתן
ליכתב ולמה והשיב כח מעשיו הגיד לעמו
לתת להם נחלת גוים שהיו יושבים בגלות
בנס פורים וע"י הילס מהמן ומרדכי עלה
לגדולה לא כן נס חנוכה שהיו ישראל יושבים
על ארמיתם ובה"מ בנוי ועוד מעשה ידיו
אמת ומשפט נאמנים כל פקודיו הם המלות
ויוניס ביטלו מהם המלות והק"כ הילס
בעבור מלותיו לכן לא ניתן ליכתב :

נחזור למדרש תנחומא ה"ל ונקדים מאי דאוי'
בגמ' ברכות פ' הרוחה בנה בית חדש
או קנה כלים חדשים מברך שהחיינו ובגמ'
אי' מחלוקת חד אמר דוקא שאין לו כיוולא בו
אבל אם יש לו כיוולא בו אין מברך וכן אם
קנה וחזר וקנה חד אמר אינו מברך וכו' א

מברך ופסקו הפוסקים כמאן דאמר אף אם
יש לו כיוולא בו וכן אם קנה וחזר וקנה וחזר
וקנה ג"כ מברך שהחיינו וכן פסק מרן ז"ל
בש"ע א"ח סי' רכג סעי' ג' וזה כוונת המד'
ולמדנו רבינו הכונה בית חדש כיאר מברך ר"ל
אם יש לחלק דוקא אם אין לו כיוולא בו או אפי'
יש לו כיוולא בו וכן אם קנה וחזר וקנה אם
מברך או לאו זה השיב כך שנו רבותנו הכונה
בית חדש מברך שהחיינו ר"ל בכל אופן מברך
כמו שפסקו הפוסקים ומרן ז"ל והוא שייס כדי
לעשות נח"ר ליוולאו שהשיב חסדו ונתן לו שפע
וברכה לקנות בית אחד או לבנות בית אחד
וזהו כוונת הפסוק כי תבנה בית חדש וכבר
ועשית ר"ל קודם זה עשית בית חייב נמי
לברך וזהו מע"ק ר"ת מברך עליו קריאת
השחיינו :

ועפ"י ז"ל כוונת הכתוב בישיבה חסדי ה'
אזכור ל' רבים לומר אפי' בנה וחזר
וכנה או קנה וחזר וקנה ג"כ אזכור חסדי ה'
לברך שהחיינו והטעם ורב טוב לבית ישראל
אשר גמלם ברחמי וברוב חסדיו להשפיע להם
רוב טובה ולכן מברכים בכל פעם ופעם
וזהו למען יזמך כבוד ולא ידום ולא פעם
א' בלבד אלא ה' אלהי לעולם אורך בכל פעם
וזהו ואני אשיר עורך וארנן לבקר חסדך ר"ל
שאני אומר שירה והודאה על כל הטובות
שעשית עמי בכל פעם אודה לך ועי' כי היית
משגב לי ומנוס ביום לר לי שתלוני מכל נוק
ולער ותדריכני לחט"ול :

כתב מהר"ל ז"ל ב"ש מס' קמא פ' מרובה
ז"ל סעודה חנוך הבית מקרי סעודת מלוה
ובתנאי שלא יניח תחלה לשתות כביתו ולשחוק
ולנהוג קלות ראש אלא מתחלה עושה סעודה
לחנכו ולומר בו רברי תורה ולדרוש מעין
המאורע אבל אותם סעודות שעושים עכשיו
שאינם לחנך בתורה ובמלות לא עכ"ד והרב
ב"ש ז"ל נשא סי' עג על מי שנדר שלא ילך לסעודת
הרשות כי אם דוקא לסעודת מלוה אם מותר
לו ללכת לסעודה שעושים לחנך הבית או לא
תשובה יראה לחלק בדרב אס הוא בארץ ישראל
או נקרא סעודת מלוה אבל בארץ נקרא
סעודת הרשות וראיה מהא דרסינן בירושלמי

הסוטה פ' משוח מלחמה ז"ל יכול הכונה בית
בחול"ל יהא חוזר ת"ל ולא חנכו את שמלוה
לחנכו ילא זה שאין מלוה לחנכו ע"כ ופסקה
הרמ"ב בס ז"ל בפ"ז רמלכים ה"ד ע"ש וכו' נתי
דחנוך בית גופיה בא"י מלוה מיהו סעודה
שעושים מאן יימר יהיא מלוה ז"ל כבר כתב נמוקי
יוסף ז"ל בפ' יש נוחלין על הא דתניא ר"א הנדול
אומר כיון שהגיע ט"ו באב תשש כמה של חמה
ולא היו כורתין עמים למערכה וכתב ז"ל ומפני
שבאותו יום היו משלימין ומסוימין המלוה היו
עושין שמחה גדולה ומכאן יש מנהג לשמח
בענין המלוה עד שבהשלימה עושים שמחה
ומשתה וי"ט עכ"ד :

ועוד אני מוסיף נוסף משלי להביא עוד ראיה
וסמך למנהג לשמח בענין המלוה ולעשות
סעודה מהא דתיתא במד"ר בתחלת ש"הש ויבא
ירושלים ויעש משתה לכל עבדיו א"ר ילחך
מכאן שעושים סעודה לגמרה של תורה ע"כ
ועוד אי' בשבת פ' כל כתבי אמר אביי תיתי לי
דכי חזינן לזורבא מרבנן דסיים מסכתא עבירנא
יומא טבא לרבנן ואי' ביומא וי"ט היה עושה
לאוהביו בלאתו בשלום מן הקדש וכ"ש רבים
בכ"ל עכ"ד וכתב הרב דבר משה ז"ל בח"א
בה"א אות פח ז"ל ונראה דמשו"ה כתב הר'
מעין המאורע כדי שיקרא סעודת מלוה מש"כ
באי' רבלא"ה מקרי סעודת מלוה כמ"ש :

אמנם אפי' באי' בתנאי שלא יניח בתחלה לשתות
ולשחוק ולנהוג קלות ראש כמ"ש מהר"ל ז"ל
ז"ל ואין מי שיחלוק בזה עכ"ד והרב אברהם
פלא"גי בס' הקקי לב ח"א דק.ק ע"א נשא על
אבל אכיו ואמו בתוך יבם אם מותר לילך לסעודת
חנוך הבית וכתב ז"ל ולענין חנוכה הבית כתב
הרב שכ"נהג שם הנ"ט אות ז' סעודת חינוך
הבית שרולה לחנך ביתו בתורה ובמלוה סעודת
מלוה מקרי רש"ל ב"ש פ"ו סי' לו ועיין
ב"ש דף קי"ג עכ"ד ודברי הרב ב"ש הם הדוקא
באי' הוי סעודת מלוה אבל בחול"ל הוי סעודת
הרשות ולכן כתב הרב ר"מ ח"א ביו"ד סי' פח
דמשו"ה כתב רש"ל ז"ל לומר דברי תורה בתחלה
ולדרוש מעין המאורע כדי שיקרא סעודת
מלוה מש"כ באי' רבלא"ה מקרי סעודת מלוה

עכ"ד וכן הביא בסתם ס"ג שם לדברי רש"ל
וכ"כ בפשיטות הלח"ו ו"א והכי נקטין להלכה
ולמעשה בלי שום פקפוק עכ"ד :
וכ"ל דיכול לעשות הסעודה של חנוך הבית אפי'
בשבת וי"ט כיון דבחול"ל היא סעודת הרשות
אבל באי' כיון שהיא סעודת מלוה אין מערבין
שמחה בשמחה (וזהו דוקא ב"ט אבל בשבת נס
באי' יכול לעשות סעודת חינוך הבית בשבת לא
כתוב ביה שמחה רק עינג ופשוט ע"ד) דאוי'
בגמ' מ"ק ר"ט ע"א מנין שאין מערבין שמחה
בשמחה דכתוב ויעש שלמה את החג ז' ימים וז'
ימים ארבעה עשר יום מכרי כתוב ז' יום ז'
ימים וז' ימים למה לי ש"מ הני לחוד והכי לחוד
א"ר פרק א"ר יוחנן אותה שנה לא עשו ישרא'
את יוהד והיו דואגים ואומרים שמא נתחייבו
שנאיהם של ישראל כליה יתה כת קול וא"ל
כלכם מזומנים לחיי העו"ה קב מאי דרוש אמרו
קל וחומר ומה משכן דקדושתו אין קדושת עולם
וקרבן יחיד דומה שבת דאיסור שקילה מקדש
שקדושתו קדושת עולם וקרנן לבור ויוהד דענוש
כתלכ"ש ופירשי קרבן יחיד של נשיאים קרבן
לבור דמה שהיו מקריבין בחנוכה המזבח קרבן
לבור הוא איסור שקילה חמור מכתת הלא
אמאי הוי דואגים התם לורך גבוה גבי נשיאים
קרבנות הכא לורך הדיוט הכא נמי מעבד
קרבנות ליעבדו מיכל לא ליכלו ולא לישתו
אין שמחה בלא אכילה ושתיה ומשכן דדחי
שבת מכלן אולימא מרכתיב ביום הראשון ביום
הז' דילמא ז' לקרבנות א"ר נחמן בר ילחך
כתוב ביום עשתי עשר יום מה יום כלו רלוק
אף יב כולו רלוק ודילמא ימים הראשונים כתוב
קרא אחריתא ביום שנים עשר יום מה יום
כלו רלוק אף יב כולו רלוק דילמא ה"כ ימים
הראשונים אם כן תרי קראו למה לי ומקדש
דרחי ויוהד מכלן אולימא מרכתיב ז' יום דילמא
ימים הראשונים גמר יום יום ממשכן ילאה
ב"ק ואמרה כלכם מזומנים לחיי העו"ה קב
ומכלן דאחיל להו דתני חליפא ביום הח' שלח
את העם ויברכו את המלך וילכו לאהליהם
שמחים וטובי לב על כל הטובה אשר עשה ה'
לדור עבדו ולישראל עמו לאהליהם שאלכו
ומלאו את נשותיהם בטרה שמתים שנהגו

מזומנים לחיי העו"ב וזהו השל ישועתנו סלה :
 ועפ"י יש לפרש מזמור שיר חנוכה הבית לדוד
 ארוממך וגו' ואיתא במד' למה מזמור שיר
 ח' כנגד ב"ה המק של מעלה ו' ח' כנגד ב"ה המק
 של מטה ר"ל לפי שב"ה המק נבנה ב"פ ח' בימי
 שלמה ו' בימי עזרא לכך כתיב מזמור בימי
 שלמה ושיר בימי עזרא חנוכה הבית לדוד ובי
 דוד בנאו והלא שלמה בנאו לא כיון שחשב
 לבנותו אע"פ שלא בנאו נקרא על שמו שישראל
 חס חשב לעשות מלוא ונאנס ולא עשה מעלה
 עליו הכתוב כלו עשה וגוי חס חשב לעשות
 מלוא חין כותבה עד שיעשה דכתיב נבי
 דריוש ועד מעלי שמשא הוה משתדל להללותיה
 לא חשב לו הק"ב עשה חין הק"ב כותבה
 עד שיעשה שנאמר הוי חושבי חין ופועלי רע
 לאור הבקר יעשהו וכן כדוד הוה חומר חין
 חס ראיתי בלבי לא ישמע ה' וגוי שחשב לעשות
 עבירה חפי' שלא עשה מעלה עליו הכתוב כלו
 עשה דכתיב נבי לכן הארמי ארמי חובר חבי
 והיכן מלנו איבר לכן לא לפי שחשב בלבו
 לעשות כתב עליו הכתוב כלו עשה עכ"ד
 וזה חללי כוונת המגיד הוה שעמרה לאבותנו
 ולנו והק"ב מה מילנו מירס וסמוך לא ולמד
 מה ביקש לכן הארמי שחשב לעשות וכן ככל דוד
 ודוד מחשבים עליונו לכלותנו והק"ב מילנו
 מירס :

ואיתא בילקוט כתיב ואתה תבנה הבית לשמי
 וכתיב בדברי הימים לא תבנה הבית לשמי
 לא שאתה מיסדו ואי אתה משכללו ע"כ וזהו
 חנוכה הבית לדוד חנוך הבית והיסוד של דוד
 הוה ארוממך ה' כי דליתני ר"ל דלתות של
 ביה"מק שלא נפתחו עד שאמר זכרה לחסדי דוד
 עבדך ולא שמחת אויבי לי לא אררבה נהפכו
 פני שונאי דוד כשולי קדירה :

א"נ ולא שמחת אויבי לי כי הנה כתב הרב
 מקראי קדש על מגילה על פסוק ליהודים
 היתה אורה ושמתה ראוי במד' דה"ל המן למרדכי
 לא כתיב בנפול אויבך א תשמח ח"ל מרדכי ה"מ
 בישראל אבל באו"ה הע כתיב ואתה על כמותימו
 תדרוך ולכן ליתתה עליו זרש אשתו שלא ישמח
 עד אחר המעשה דכתיב יעשו עץ נבנה חמשים

מזוי השכינה וטובי לב שכל ח' וא' מהם
 נתעברה אשתו כבן זכר על כל הניבנה שינתה
 ב"ק ואמרה להם כלכם מזומנים לחיי העו"ב
 לדוד עבדו ולישראל עמו בשלמה לישראל עמו
 דאחיל להו לא לדוד עבדו מאי הוה ח' ר'
 יהודה אמר רב בשעה שבקש שלמה להכניס את
 הארון לב"ה המק דבקו שערים זה בזה ואמר כ"ד
 רכנות ולא נענה עד שאמר זכרה לחסדי דוד
 עבדך מיד נענה היתה שעה נהפכו פני שונאי
 דוד כשולי קדירה וידעו הכל שנמחל לו חותו
 עון ע"כ ופירשי זל כ"ד רכנות כתיבי בפרשה
 בין רנה ותחנה ובקשה ותפלה ע"כ ולי נראה
 שאמר מזמורי תהלים מאשרי האיש עד לדוד
 מזמור לה' הארץ ומלואה שיש בו שני שערים
 ראשיכם שהוה מזמור כ"ד (ונראה לומר
 שמזמור כ"ד לבדו אמרו ומ"ש ואמר כ"ד רכנות
 ר"ל רנה כ"ד דמזמורים הראשונים מה עניינם
 לפתיחת שערים ע"ד) ואחר החיפוש מנאיתי
 במד' פ' נשוא דפוס ווין דף כט ע"ג שאמר
 שלמה כ"ד פסוקים בדברי הימים מן פסוק כי
 האמנם עד ועתה קומה ה' למנוחתך אתה וארון
 עזך ואח"ך אמר מזמור כ"ד שבתהלים שאו
 שערים ראשיכם ע"ש :

והנה ע"פי האמור דמשכן דוחה שבת מבק יוס
 יוס יתירה ומקדש גמרינן יוס יוס ממשכן
 וזהו ואתי יוס יוס ידרושון ר"ל אות זו שבת
 וי' ד' ויה' ומשכן ומקדש דוחים אותם גמרינן
 מיוס יוס יתירה וזהו יוס ליוס יביע אומר
 שיוס יוס יתירה ללמד שמשכן דוחה שבת ומקדש
 דוחה יו"ה' ועוד למדנו ממנו שאין מערבין
 שמחה בשמחה שכתוב ימים יתירה וזהו יחיינו
 מיומים לרמוז שהיו דוחים שמה נחייבו וכו'
 וילתה ב"ק וא"ל כלכם מזומנים לחיי העו"ב
 ולמדו יוס יוס ממשכן וזהו ימים ידברו ללמוד
 מהם לדחות שבת וכ"ת שמה ימים הראויים
 ללא ולא אחר בהם לא שנים יוס כתיבי ותרהו
 למה לי וזהו ואתה שעשועים יוס יוס שהיונו
 שנים ושמתים חפי' ביה"מק והטעם יוס יוס
 גמרינן וזהו ברוך ה' יוס יוס יעמם לנו ע'
 יוס יוס יתירה ח' במשכן יעמם לנו ע"ד
 העמוקים מני בעון שהם יב שבטים וא' במקדש
 שלא התענו ביה"מק וילתה ב"ק וא"ל כלכם

וזהו שועתי אליך ותרפאני מלרעתי :
 ה' העלית משאל נפשי דאוי בזהר בראשית
 בהקדמה שדומה שר של גיהנם היה רונה
 להוריד לדוד לניהנס והק"ב האילו וזהו לוני
 ה' עזרתה לי כמעט שכנה דומה נפשי וזהו
 חיותני מורדי בור זמרו לה' חסידיו ע' שאמר
 שלמה זכרה לחסדי דוד עבדך והורו לזכר
 קדשו ע' שאמר ה' תשב פני משיחך כי הק"ב
 לזה על משיחת המלכים כי רגע באפו חיים
 ברלונו כעסו של הק"ב רגע אפ"ה חיים ברלונו
 שאינו רונה להמית שום נכרה דאוי ככרכות
 ההוא לדוקי דהוה בשכבותיה דריבל וקוה מלער
 ליה טובא בקראי יומא חד שקל תרנגולא
 וחוקמיה בין כרעיה דערסא ועיין ביה סבר כי
 מעה הוה שעתא שטייה כי מטא הוה שעתא
 נייס אמר שמע מינה לאו אורח ארעא למעבד
 הכי דכתיב ורחמנו על כל מעשיו וכתיב גם
 ענוש לדריק לא טוב וזהו חיים ברלונו ועוד
 טובה אחרת שהק"ב עושה עם כריותיו
 שכלילה וכבר החלי על הקולה וכיום כשתלח
 השמש יקל חליו מעליו וזש בגמ' אדלי וימא
 אדלי קלירא וזהו בערב ולין כבי ולבקר רנה
 ואני אמרתי בשלוי כל אמוט לעולם כדכתיב
 נשבע ה' לדוד אמת לא ישוב ממנה מפרי בטןך
 אשית לכסא לך ה' ברלונך העמדת להררי עז
 כדכתיב כסאו כשמש נגדי ואפ"ה הסתרת
 פניך ממני בכרתו מפני אבשלום היתתי נכסל
 אליך ה' אקרא ואל ה' אסתכן ע"ד חסד ומשפט
 אשירה הן מן הדיון הן מן הרחמים הן הוה ע"פ
 המסרה בארנות ויש גורסים בהו"ה מה בלע
 בדמי ברדתי אל שחת היודך עפר היגיד אמתך
 כתבו המפרשים זל הדריקים מבקשים חיים כדי
 לזכות בשמחה ולא בשביל תאות עוה"ז וזהו
 היודך עפר היגיד אמתך שמע ה' וקננו ה'
 היה עוור לי כל ימי חיי קויתי מתפלל לה'
 וע"ז הפכת מספדי למחול לי שהללתי מכל
 המלחמות שעברו עלי וגם אקרי מותי פתחת
 שקי בעת שנפתחו השערים ותאזרני שמחה
 למען יזמרך כבוד ולא ידום כתבו המפרשים
 למי שנעשה לו נס ואמר שירה וזכה שיעשו לו
 נסים אחרים וכן מי שקנה בנד חדש או בית
 חדש ואמר שהחיינו יוכה שיקנה עוד חדשים

אמנה ויתלו את מרדכי עליו וכו' עם המלך א
 המשתה שמח שאם ישמח קודם שידבר עם
 המלך על ענין תליותו אזי ע' שמחה של המן
 תקבטל הנזירה דכתיב בנפול אויבך א תשמח
 פן יראה ה' והשיב מעליו אפו וקאי על ישראל
 משא"ך ישראל שמחים על מפלת אויביהם דכתיב
 וחתה על כמותימו תדרוך ולכן המן כשיולא
 מסעודת אסתר שמח דכתיב וילא המן שמח
 וטוב לב ע' נכבטלה הנזירה ותלו אותו על
 העץ וזהו ליהודים היתה אורה ושמחה שהשמחה
 שלהם יש בה הויה ואינה מתבטלת משא"כ
 או"ה ע' וכו' עכ"ד וזהו ארוממך ה' כי דליתני
 ולא מטעם שמחת אויבי לי וע"ז נכבטלה
 הנזירה לא ה' אהי שועתי אליך ותרפאני מחמת
 תשועת ה' וזהו כוונת הכתוב כזכר ה' את
 שיבת ציון היינו שמחים שמחה שיש בה הויה
 אזי ימלא שחוק פינו ולשונינו רנה הגדיל ה'
 לעשות עם חלה שאף שהם שמחים במפלת
 אויביהם הם נושעים משא"כ או"ה אומרים
 הגדיל ה' לעשות עמנו היינו שמחים דוקא וע'
 השמחה כתיב והשיב מעליו אפו :

א"נ ולא שמחת אויבי לי או ברזל ששו לאויב
 מהו היותך קשה שעבר עליך והשיב
 קשה מכולן שמחת אויבי ברעתי עכ"ד וזהו
 ולא שמחת אויבי לי :

א"נ או' בילקוט שמח מלרים כלאתס ח' ר'
 ברכיה משל לבצל בשר שרוכב על החמור חמור
 אומר מתי ירד האיש מעליו והרוכב אומר מתי
 ארד מן החמור כיון שירד מן החמור התחיל
 החמור שמח והאיש שמח לא ירענו מי שמח
 ביותר כך כשהיו ישראל במלרים היו המלריים
 באות עליהם מכות והיו אומרים מתי ילאו ישראל
 ממלרים וישראל אומרים מתי נגאל כיון שילאו
 ישראל התחיל לו ואלו שמחים לא ירענו מי
 שמח ביותר וממ"ש דוד המ"ע שמת מלרים
 כלאתס מלריים שמחו ביותר עכ"ד וזהו
 ארוממך ה' כי דליתני והללתי מאויבי ולא
 כמו מלרים שמחו חלה ולא שמחת אויבי לי
 חלה ותאזרני שמחה

ה' אלהי שועתי אליך ותרפאני לפ"מ זל
 ששה חדשים נלטרע דוד דכתיב פנה אלי
 ויחני וכתיב ויפן אהרן אל מרים וקנה מלרעתי

ויאמר עליהם שהקיינו וזהו יודו לה' חסדו כס'
א' ואומר שירה אז ונפלאותיו לבני אדם ל' רבים :
וזהו למען יזמרך כבוד' אזי ה' אלהי לעולם
אורך' א"כ למען גימ' ק"ץ שנאולה לעתיד
תהיה בזכות התורה דכתיב זכרו תורת משה
עבדו' וסמך ליה הנה אנכי שולח לכם את אליה
הנביא' וזהו ע"י יזמרך כבוד ולא ידום ה' אלהי
הן בדיון הן ברחמים לעולם אורך' אז יהיה
גאולה שלימה' וזהו מי יתן מציון ישועת ישראל
חסד אזי אינה גאולה שלימה' וזהו בשבט ה' שבות
עמו ברחמים' אמנם מי יתן מציון ישועות ל'
רבים לפי כשבו אלהים שבות עמו בדיון ואזי
היא גאולה שלימה' ועי' יגל יעקב ישמח
ישראל או' משי' יבוא משיח לרקנו כב"א :

דרוש דנישואין

שיש איש כה' תגל כפשו בלאי כי הלבשוני
בגדיו ישע מעיל לרקע יעטני כחתן
יכהן פאר וככלה תעדה כליה : כי כארץ תוליא
למחה וכנגה זרועיה תלמיח כן ה' אלהים ילמיח
לרקע וגו' למען לון לא אחשה ולמען ירושלים
לא אשקוט עד ילא כנונה לרקע :
הנה אפשר לפר' פסוקים לו ע"פ מ"ש מה' רר'
לבי הירש זל כס' עשרה למחה דרוש ה'
ספק א' אשר לווחו בו קמאי' והוא למח קבעו
אנשי כנ"הג להתפלל על הפרנסה בכל יום יום
בכל השנה כולה הרי אמרו רז"ל מוונותיו של
אדם קלובים לו מיום ר"ה והרי זו תפלת שוא'
אך נקדים מ"ש רז"ל והביאו רש"י זל כס' בראשית
על פסוק ויאמר אלהים יהי מאורות וזל מיום
ראשון נבראו וכרביעי לוח עליהם להתלות ברקיע
וכן כל תולדות שמים וארץ נבראו ביום ראשון
וכל א' וא' נקבע ביום שנגזר עליו' הוא
שכתוב את השמים לרבות תולדותיהם ואת הארץ
לרבות תולדותיהם עכ"ד' הרי לפניך שהראשונים
נ"כ נבראו ביום ראשון כמו כל מע"כ והוקבעו
ללמות ביום נ' . וכשבא יום נ' לא נתנס ה'
ללמות עד שבא אר"ה והתפלל עליהם וירדו
גשמים לפי שהק"כה מתאווה לתפלת הדריקים
הנה כי כן הדבר הזה ברא מוונותיו של אדם

קלובים על כל ימות השנה שיהיה לאדם לחש
חקו דבר יום ביומו' ועם כל זאת הק"כה
במכוון מונע ממנו פרנסתו כדי שיתפלל לפניו
לכן תקנו אנשי כנ"הג תפלה על הפרנסה
בכל יום ויום :

ועפ"י יושב הרב בוונת חז"ל קשים מוונותיו של
אדם בקריעת ים סוף שאין להם דמיון
זה לזה' אמנם ע"פ האמור א"ש שהרי רז"ל
ע"פ וישב הים לאיתנו לתנאו' תנאו התנה
הק"כה עם הים שיקרע לפני ישראל בלאתם
ממלרים וכשהגיע הזמן של ילאמ היה ראוי
תכף ומיד כשרדף אחריהם פריעה וחילו יקרע
הים לפניהם כי כן היה התנאי' אבל לא כן
עד וילעקו בני ישראל א' ואז נקרע לפניהם'
וזהו קשים מוונותיו של אדם ר"ל לפעמים תראה
שקשים מוונותיו של אדם אף שהם קלובים לו
מר"ה לא טעמו הוא בק"ס' כמו קריעת ים
אף שהנה עמו ליקרע לפני ישראל עכ"ל לא
נקרע עד שהתפללו' אף כאן נבי מוונות לרקע
להתפלל מפני שהק"כה מתאווה לתפלתם של
ישראל ובאמור :

ועפ"י יושב נ"כ מ"ש חז"ל לענין זוג אים ואשתו
קשה לזווגם בקריעת ים סוף' ע"פ מ"ש
חז"ל מ' יום קודם יצירת הולד מכריוון בת פ'
לפלוגי' ועכ"ל לפעמים יקשה זוגו של אדם
עד שיתפלל עליו' כמ"ש רז"ל ע"פ על זאת
יתפלל כל חסיד אלוך לעת מלוא וזל לעת מלוא
זו אשה דכתיב מלא אשה' כמלא אף שנגזר עליו
ליקח בת פ' לפעמים אינו לוקח עד שיתפלל'
וזהו הטעם קשה לזווגם כק"ס ובאמור עכ"ד' :
ולי נראה נ"כ לענין ביאת משיח לרקנו ובנין
ב"המק ולהזילנו מן הנלות אף שהוא כתב
ע"י נביאים לכנוח בית המקדש כב"א' עכ"ל
אנחנו מתפללים כמו שתקנו אנשי כנ"הג את
למח דוד עבדך תלמיח לפי שהק"כה מתאווה
לתפלתם של לריקים ובאמור' וזה רמו מ"ש
שלשה המה מטיבו לעד לרמו לשלשה הנזל
מע"כ ק"ס אשה' מטיבו לעד שמיישרים
אורחותם ומתפללים לאל' . וארבעה רמו לביאת
משיח לרקנו כב"א' נ"כ מטיבו לבת שנתפלל
על ביאת משיחנו ואז משיח לרקנו ואלוקו הנביא
מטיבו לבת כרתיב הנה אנכי שולח לכם את

עוד כ"ל כי חיות ראש מלת חתן היה חבר
ולכן לרקע סק דרגא ואת נו"ן סוף מלת
חתן היא נשים לרמו נחיה דרגא :

עוד יש רמו מסרה ותנ"ח החיבה כחדש השביעי'
ותנ"ח עליהם הרוח והמה בכתובים ולא
יאלו האלה לרמו לחתן שרק לעשות שמחה ז'
ימי חיפה' וזהו ותנ"ח או' וחתן' . התנ"ח ל'
יתיב ישב בבית ז' ימים' וזהו כחדש שיעשה
חדשה ושמחה ז' ימים' ותנ"ח עליהם הרוח
ולא יאלו האלה שלה יעשה מלאכה באלו ז' ימים
אלא ישב בבית ולא יעשה מלאכה ולא ילא מן
הבית קולה' וזהו ותנ"ח בגדו אלה שלא ילא
בחוז לעשות מלאכה אלא ישב בבית עם
הכלה :

א"נ מסרה ותנ"ח נ' והנה החיבה בעשור לחדש
על הרי אררט' ואורך והנה עליהם הרוח
והמה בכתובים' ואורך והנה בגדו אלה' אפשר
לפ' עמ"ש בגמ' סוטה בפרק משוח מלחמה וזל
ת"ר אשר בנה אשר נטע אשר אירס' למדה תורה
דרך ארץ שיכנה אדם בית ויטע כרם ואח"ך ילא
אשה' ואף שלמה אמר בחכמתו הכן בחוז
מלאכתך ועתדה בשדה לך אחר ובנית ביתך'
הכן בחוז מלאכתך זה בית' ועתדה בשדה לך
זה כרם' אחר ובנית ביתך זו אשה עכ"ל' והנה
הרמ"בס זל פ"ה מה' דעוה כתב וזל דרך בעלי
דעה שיקבע לו אדם מלאכה המפרנסת אותו
תחלה ואח"ך יקנה בית ואח"ך ילא אשה דכתיב
מי האיש אשר נטע כרם ומי האיש אשר בנה
בית חדש ומי האיש אשר אירס אשה' אבל
הטפשים מתחילין לישא אשה תחלה ואח"ך הם
תמלא ידו יקנה בית ואח"ך בסוף ימיו יחזור
לבקש אומנות או יחפרגס מן הדרקס' וכן הוא
בקללות אשה תאדם בית חכנה כרס הטע' כלומר
יהיו מעשיך מהופכים כדי שלא תלויח וכברכה
הוא אומר ויהי דוד לכל דרכיו משכיל וה' עמו
עכ"ד :

וראותי להרב מעלות לשלמה זל בדרוש א' לנשוואין
דק קטו ע"א וזל דברי הרמ"בס הגז' לוחו
ביה קמאי דהוא הפך תלמוד ערוך והפך
בריותה דכברייחא קתני בית תחלה ואח"ך כרס
שהוא פרנסה והרמ"בס קאמר איפכא כרס תחלה
ואח"ך בית' וסדר הכתיב אשר בנה בית אשר

אליה הנביא :
וזהו שום איש כה' כחתן יכהן פאר וככלה'
הכוונה הנביא אומר לישראל בעזה
ביאת עשיח לרקנו כב"ה כמו נבי חתן וכלה
שהק"כה נזר בת פ' לפ' וע' תפלה יהיה
הנשוואין' עוד בימי בריאת עולם שנגזר להוילא
הארץ עשבים ועכ"ל לא ילאו אלא ע' תפלת
אר"ה' וזהו כי כארץ תוליא למחה וכנגה זרועיה
תלמיח כן ה' אלהים ילמיח לרקע נגד כל הגוים
ע' ביאת משיח לרקנו וביאת אליהו הנביא
זל ולכן למען לון לא אחשה ולמען ירושלים
לא אשקוט עד ילא כנונה לרקע וישועתה
כלפיד יבער' אזי וקורא לך שם חדש אשר פי
ה' יקבנו' והיית עטרת תפארת ביד ה' לא
יאמר לך עוד עוובה' ומשום חתן על כלה ישיש
עליך אלהיך :

וכן מנינו נבי רבקה אמנו כי גם שנגזר בת
פ' לפלוגי ורבקה בת בתול לילחק כן
אברהם עכ"ל ע' שהתפלל ליעזר עבד אברהם
ואמר הנה אנכי נלב על עין המים והיה הנערה
ה' אלהי אדוני אברהם הקרה נא לפני היום
ועשה חסד עם אדני אברהם' ויהי בעת ההיא
ותלא רבקה וגו' וזהו מ"ש לו הנה רבקה
לפניך קח ולך' כי מה' ילא הדבר שנגזר בת
פ' לפ' וע' תפלתך נגמר הענין ויהי רבקה
אשה לבן אדוניך' ויקוד האיש וישתחו לה' על
שנגמר הנשוואין רבקה לילחק ובאמור :

וזה אללי רמו הכתיב והנה עליהם הרוח והמה
בכתובים' כי מלת ותנ"ח אותיות וחתן'
לרמו לחתן שיתפלל על זוגתו אף שנגזר עליו
בת פ' לפלוגי' וזהו ותנ"ח עליהם הרוח' ר"ל
החתן הוא וכלתו שרולה לקחת אותה לרקע להתפלל
לפני הק"כה' הרוח רמו לתפלה שיתפלל ע"ד
לנפש חיה תרגס המתרגס לנפש ממללא' ועוד
כתיב רוח ה' דבר בי ומלכו על לשוני וגם שנגזר
בת פ' לפ' וזהו והמה בכתובים שנכתב למעלה
בת פ' לפ' עכ"ל לרקע להתפלל ובאמור למעלה :
עוד כ"ל אותיות חתן נח"ת' לרמו מ"ש בגמ'
נחיה דרגא סב אסתא' והנה או' שם סק
דרגא כחר שישיבא' וזה רמו המסרה לענין
זכר כתיב הלוך וגדל' ולענין אשה הלוך וחסר
נחית דרגא :

נטע כרם ואם יאמר שאין מוקדם ומאוחר בתורה א"כ לא שמעינן מיניה מרי כיון שקרא כתיב שלא כסדר ועוד דהרמ"ב כס עלמו פ"ו מה' מלכיס לענין דינא דחזרת מלחמה כתב כסדר הקרא אשר בנה ואשר נטע וזה סותר למ"ס בה' דעות אשר נטע ואשר בנה והראשונים ז"ל בישוב דברי הרמ"ב כס הללו כל אחד לדרכו פנו עכ"ד ועיין להר" מהר"י אדרבי בס' דברי ריבות סו' רנה ולהר" כסף משנה שם על ה' דעות פ"ה שיב דברי הרמ"ב כס ז"ל לומר דאין קפידא הלא לענין לקיחת אשה שתהיה לבסוף אבל לענין בית וברס אין קפידא והייק ליה מדלא קאמר יבנה בית ואח"ך יטע כרם כמ"ס גבי אשה ואח"ך ישא אשה וכן נמי דברי שלמה המ"ע שאמר הבן בחזן מלאכתך זו בית ועתדה בשדה לך זו כרם אחר ובנית ביתך וביון שלא אמר הבן בחזן מלאכתך זו בית אחר ועתדה בשדה לך זו כרם הלא רוקא גבי אשה אמר אחר ובנית ביתך לומר דאין קפידא הלא גבי אשה שתהיה לבסוף וכן יש לדקדק גבי קללה שאמר להפך ואמר אשה תאירם בתחלה בית תבנה כרם תטע ולא נקט כרם ואח"ך בית שהוא הפך הלא לומר לענין בית וכרם אין קפידא הלא רוקא אשה לבסוף:

והרב באר שבע ז"ל בתוספותיו על מס' סוטה דף מד רמא קראי אהרדי דמן הקללות נראה דכנין בית בתחלה קללה תחשב לו דומיא דאשה בתחלה שהוא קללה ולו מקראי אשר בנה ואשר נטע נראה דכנין קודם וכתב ליישב כמו שיישב מרן ז"ל כמ"מ הלא רוקא לענין בית וכרם דאין קפידא לא רוקא אשה לבסוף ושוב דחה אותה דקשה הדבר לומר דסדרה דקרא לאו רוקא והניחה כמ"ע עכ"ד וכתב עליו הרב דובר משנים ז"ל על הרמ"ב כס בסופו דרוש לנשואין דף יו"ד ע"ג וז"ל ק"ק שלא זכר לא דברי הרמ"ב ז"ל ולא דברי מרן כ"מ הכולל ומ"ס דקשה לומר דסדרה דקרא לאו רוקא ראיתי למורנו וריבנו הר"ה מהר"ח ז"ל בס' חנן להיס כסופו דף קכו ע"א שעמר ע"א וכתב יראה עם ב' פסוקים בישיבה סו' סא וירמיה סו' כט שהזכירו בתים תחלה ואח"ך הכרמים וזו הפך דברי הרמ"ב כס ז"ל וכתב ליישב דיש חילוק דמי

שכא מגלות ואין לו מקום לדור מוכרח לעסוק בתחלה בבית ואח"ך יתעסק בכטיעת כרמים שלא יהא מוטל על פני השדה וריבנו הרמ"ב כס ז"ל איירי כמי שיש לו בית לדור עם אביו ורונה לבנות בית וליטע כרם ולישא נתן לו רבינו עלא טובה שבתחלה יטע כרם ואח"ך יבנה בית ואח"ך יקח אשה עכ"ל:

והרב מעלות לשלמה ז"ל שם יושב כמו ישוב הר' כ"מ ז"ל בסגנון אחר שכתב מ"ס הרמ"ב כס ז"ל דרך בעלי דעת שיקבע לו ארס מלאכת פרנסה תחלה ואח"ך יקנה בית דירה ואח"ך ישא אשה ולא כתב לבנות בית תחלה לפי שאין כל ארס זוכה לבנות בית בתחלה ובפרט בדורות האחרונים לפי שכלתה פרוטה מן הכיס ולהכי לא חייש הרב למיעוטא למי שיש לו לבנות בית ועוד שכל העוסק בכנין מתמסכן ולא ררך זולבעלי הדעת (תשלום הדברים עיין דף עב) וזה רמז מלא אשה מלא טוב ויפק רזון מה' כי הנה טוב ט"ו בית וע"ו עם ב' אותיות ועם הכולל גימ' ח"י רמז ע"ד ראה חיים עם אשה אשר אהבת שדרשו ז"ל על אומנות לפרנס עלמו וזהו מלא אשה וקודם לזה מלא טוב בית וכרם שהוא מלאכת הפרנסה ואח"ך אשה אזי ויפק רזון מה' שזה קדרו בית וכרם ואשה והנה בית כרם אשה ס"ת ת"מה וזהו אשרי תמימי ררך לרמזו לאו ג' דברים בית וכרם ואשה ומתיבן למדור לאו ההולכים בתורת ה' ככתוב ומי האיש אשר בנה בית ומי אשר נטע כרם ומי האיש אשר ארס אשה:

א"נ ותנח עליהם הרוח והמה ככתובים ולא ילאו האהלה רמז לחתן כי אותיות ותנח ותתן אמרו במד' משלי יהי מקורך ברוך מכאן אמרו אשרי ארס אשתו מעירו תורתו מעירו פרנסתו מעירו עליו הכתוב אומר יהי מקורך ברוך עכ"ד והרב מעלות לשלמה ז"ל דף קלח ע"ב פי' כוונת הכתוב יהי מקורך ברוך ושמת מאשת כעורך ע"פי האמור דאם אשתו מעירו ותורתו מעירו אזי ישמח והנה יש לדקדק הו"לל ושמת כאשת כעורך ולמה אמר מאשת לא הענין הוא ע"פ דאי' בגמרא כתובות פ"ק אע"פ דרבי איעסק לכריה בי ר' יוסי בן זמרא ואמר שנסא אול ותיב תרתי סרי כי רב ער דאתא איעקרא דכיתתו

זמלא לריך תורתו מעירו וגם אשתו מעירו וזהו יהי מקורך ברוך ר"ל תורתו מעירו אז ושמת מאשת כעורך לקיים פ"ור אבל אם אין תורתו מעירו אזי אינו שמח לקיים פ"ור לא לריך ליקח אשה אחרת לפ"ור עכ"ד וזהו רמז ותנח רמז לחתן עליהם הרוח רמז לתורה מעירו ואשה מעירו והמה ככתובים רמז לחורה ולא ילאו האהלה שלא ילאו חזן לעירם אזי אשריו וזהו מלא אשה מלא טוב ויפק רזון מה' עירו במספר קטן גימ' י"ו עם הכולל י"ז גימ' טוב מלא אשה מלא טוב שהיא מעירו אזי ויפק רזון מה' שהיא מקורו ברוך:

א"נ רמז למסרה הנו' ותנח התיבה ותנח עליהם הרוח ותנח בגדו אליו ועוד רביעית מ"ס בדניט ותנח ותעמוד לגורלך לקץ הימין לרמז מ"ס כפרקי ר"ה הביאו הרב דובר משנים דרוש ד דף טו ז"ל החתן דומה למלך מה המלך אינו יולא לשוק לבדו כך החתן כל ימי החופה אינו יולא לשוק לבדו עוד מה המלך לוכש בגדי מלכות כך החתן כל י' ימי החופה לוכש בגדי מלכות עוד מה המלך מקלסין אותו כך החתן כל ז' ימי החופה מקלסין אותו עוד מה המלך פניו מאירות כאור החמה כן החתן שנאמר על השמש והוא כחתן יולא מחופתו עכ"ד:

וזהו מ"ס ותנח עליהם הרוח ולא ילאו האהלה לרמזו לחתן שלא יולא לשוק לבדו ומ"ס ותנח בגדו אליו לרמזו לחתן ללבוש בגדי מלכות הוא וכלתו דכתיב שוש אשיש בה' כי הליבשני בגדי ישיע כחתן יבנה פאר וככלה תעדה כליה ומ"ס ותנח התיבה בחדש הז' לרמזו לקילוס החתן שמקלסין אותו כל ז' ימי חופתו וזהו חדש רמז מחדשים ומקלסים אותו ככל ז' ימי המשקה של החופה וזה רמז השביעי:

ומ"ס ותנח ותעמוד לגורלך רמז שפניו של חתן מאירים כאור החמה כי כאן כתיב ותעמוד ובחמה כתיב ויעמוד השמש בחמי השמים גבי יהושע בן נון לומר שפניו של חתן שהוא ותנח' כמו ויעמוד גבי השמש:

א"נ מלא אשה מלא טוב אפטר לפרש עם"ס ר"ל ביום ב' לא נאמר כי טוב לפי שלא נגמרה מלאכתו וכיום ג' נמר מלאכת יום ב' ומלאכת יום ג' נ"כ נגמרה לכן כתיב ב"פ כי

טוב והנה אי' בארז ארס כלא אשה הוא פלג נופא וע' שנושא אשה נעשה נופא שליט ואזי שריא בו כי טוב וזהו מלא אשה מלא טוב והראיה ויפק רזון מה' שכלמר ממע"ב שלא נאמר כי טוב לא על גמר המלאכה ולכן החתן ע"י שנסא אשה נאמר בו כי טוב וכאמור וזהו כחתן יבנה פאר וככלה תעדה כליה וע"י שנסא אשה אזי יהיה נופא שליט ואזי יאמר בו כי טוב כמו שנו' כי טוב של יום ב' ביום ג' ביום שהולאה הארץ עשבים נאמר ב"פ כי טוב ה' על גמר מלאכת יום ב' וא' של יום הנ' בעת שהולאה העשבים וזהו כי בארץ תוליא למחה ובגנה זרועיה תלמיח שנאמר בו כי טוב:

א"נ מלא אשה אפטר לרמזו מ"ס ר"ל שם י"ה בין איש ואשה ו"ה אי' בארז בן ובה א"כ נשלים שם הו"ה ב"ה והנה כתוב בישיבה טוב מבנים ומבנות וזהו מלא אשה הוא שם י"ה מלא טוב בן ובה אזי נשלים שם הו"ה ב"ה וזהו ויפק רזון מה' משם הו"ה כולל הכל אשה ובנים זרע ברך ה' כנחר שלום ועפ"י פי' מה"ר שמואל אחי נר"ו כוונת הכתוב ואמרתם על מה על כי ה' העיר כינך ובין אשת כעורך ר"ל שם י"ה מעיר כינך ובין אשת כעורך זור באיש ה"א באשה וע"י שאתה רוצה לגרש את אשת כעורך אשר אתה בגדת ב"ה ר"ל שאתה בגדת בה' א שלה אז הפרדת יו"ד מן ה"א לומר שאין לארס לגרש את אשתו הלא רוקא אס מן הדין חייב לגרשה אבל בלא"ה אין לגרש ארס את אשתו ולכן גבי אונס כתיב לא יוכל לשלח' כל ימיו לשלח ה' אשר כתיב באשה כל ימיו עכ"ד:

א"נ מלא אשה כי הנה כתבו חז"ל שצריך להיות טוב לשמים ועוב לבריות וזהו מלא אשה מלא טוב זהו טוב לבריות שנשא אשה מהם ונתחתן עמהם ויפק רזון מה' וזהו טוב לשמים וזהו טובים השנים מן האחד וכתוב הטיבה ה' לטובים ולישרים בלבבותם לב טהור וישר:

שומרים ו' כקיים ואפ"ה מלו לח' ואם איתא דהמילה תשנה למה מל את יחזק לזמיני לא ודאי המילה לא תיעקר ממקומה עכ"ד :
 ולי נראה לפרש כוונת מדרש תנחומא הנו' ע"פ מ"ש הרב אמר יוסף על הרמ"בס' ותורף דבריו עמ"ס ר"ל גר קטן מטבולין אותו על דעת בית דין והק' כחוס' שז' למה לא אמר מלון אותו על דעת ב"ד ותורפו כי ע"י מילה מטבער וחוב הוא לו ואין חבין לאדם שלא בפניו וקטן אפי' בפניו חשוב שלא בפניו וחקר הרב שם א"כ איך הנחנו מלון לקטן בן שמונה ימים והלא חוב הוא לו ואין חבין וכו' ותו' כיון שאבותיו ואבות אבותיו כולם מלו לשמונה א"כ חל עליו לקבל מנהג אבותיו כמו בני ביישן שנהנו שלא לעשות מלאכה בע"ז וכאן לפני רבנו הקדוש וטעמו אבותנו אפשר להו אכן לא אפשר לן א"ל חייבים אתם לקבל עליוס בן כיון שקבלו אבותיכם דכתיב וז' תטוש תורת אמך ולי נראה דמעיקרא לק"מ דישראל גזירת הכתוב וכוונת השמיני ימול בשר ערלתו וה' גזר מי מופר משא"כ זה הוא נכרי ואינו מלוה על המילה והנחנו באין לגיורו ודאי דאין חבין לאדם ופשוט ע"ד :

ועפ"י יושב הרב שם חקירה א' למה אף"ע לא נזהר אותו הק"כ"ה על המילה כשהוא קטן עד שנעשה גדול וע"פ האמור ניחא שאם היה א"ל נימול קטן אס גדל ומיתה היה עולה בידו דבשלמא אס היו אבותיו נימולים לשמונה כמו דורות האחרונים היה חייב מטעם וז' תטוש תורת אמך לבן נימול אף"ע גדול וא"כ הבאים ילדיו נמולים לשמונה מכת וז' תטוש תורת אמך וזהו ואתה את בריתי השמור שאתה גדול אזי וורעך אחריו לדורותם נמולים לח' עכ"ד :

וזהו קטן לכמה נימול ר"ל כיון שהוא קטן איך נימול לשמונה לא ברך שנימול יחזק שהוא בן אברהם שנימול גדול ועי' נימולים כל ישראל בני ח' ימים משום ז' תטוש תורת אמך : והנה אף"ע הוא תחלת מלות מילה ויחזק אע"פ הוא תחלת מילה בשמיני : והרב נחלת בנימין ז"ל מלוה ג הביא משם מדרש פליאה טעם המילה אשר נלטה א"ל עליה

איתא בגמ' כל מלוה שקבלו אותה וישראל בשמחה עדיין עושין אותה בשמחה וזוהי המילה וכל מלוה שקבלו בקטטה עדין עושין אותה בקטטה זו ניסוחין דליכא כחובה דלא רמו בה תנרא ע"כ והנה יש לדקדק מלת עדין יתירה והר"ה בעל חיים וחסד ז"ל בסופו חדושים נפידים דף קפ"ב כתב ז"ל שמעתי מ"ס כל מלוה שקבלו ישראל בשמחה עדין עושין אותה בשמחה דתיבת עדין היא יתירה והטעם של השמחה היה לפי משום דבלול שמיני היה באותו זמן מותר בשמיני המטה דטעם מילה בח' משום שכל ישראל שמחים ואביו ואמו עלבוס אמנם האירכא שהחמירו בנות ישראל על עצמם שאפי' רוחות טפת דם כחרדל יושבות עליוס ו' נקיים בטל הטעם של השמחה שאף ליל ח' ועוד אינו מותר בתשמיש המטה וזוהי אף שכתל הטעם האירכא אפ"ה עדין עושין אותה בשמחה ע"כ שמעתי וכתב ז"ל ואני מסיים מ"ס וכל מלוה שקבלו בקטטה עדין עושין אותה בקטטה דליכא כתובה דלא רמו בה תנרא ג"כ מלת עדין יתירה לא טעם הקטטה היה כדכתיב וישמע משה את העם כוכה למשפחותיו על עסקי משפחות שנאסרו בקרובים והאירכא לא שייך קטטה זו דאי' בגמ' דהטעמו אנשי כב"ה ער דאתמסר בידוהו ירא דעבירה וכתלינהו לעיניה דלא ליגזר בקרובתיה וא"כ בטל הטעם שאינו יכול להסיר להתגרות בקרובות ואפ"ה עדין עושין אותה בקטטה דליכא כתובה דלא רמו בה תנרא עכ"ד :

ועפ"י פי הרב שם כוונת מדרש תנחומא קטן לכמה נימול לשמונה בדרך שנימול יחזק ע"כ וק' למה מכיף מנמולת יחזק הא קרא כתיב וכוונת השמיני ימול בשר ערלתו ויישב דהנה נסתפקו בזה מאחר שתקנו ק"ל ו' נקיים גם המילה תרחה כי הטעם מילה בשמיני כדו שלא יהיו אביו ואמו עלבוס ויש כח ביד חכמים לעקור דבר בשב וז' תעשה או דילמא לא עקרו מילה ממקומה לזה יליף מאף"ע כתיב עקב אשר שמע אברהם בקולי וגו' ואמרו שקיים א"ל אפי' ערובי תבטולין וכדאי שהיו

תיבת מילה מ"ל יה ר"ל ע"י המילה אזי שם יה סי וקיים ואין לעצו :
א"ל אס מקיימין בניך את המילה מקיימין את אהותי וכו' כי ירוע המיניס טוענים אחרי רבים להטות והם שבעים אומות רבים אמנם אי' בוחר כל מי שיקיים את המילה נקרא בן לק"כ"ה והבן כרוך אחר אביו וזהו אס בניך מקיימין את המילה ועי' נקראים בניס והבן כרוך אחר אביו לכן הם מקיימין אהותי ולא יוכלו או' הע לומר להם אחרי רבים להטות : והנה אי' בילקוט פר' לך לך כי אף"ע נימול בעשרה בתשרי ביוהד כי כתיב ביוהד וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה וכתוב בעצם היום הזה נימול אברהם וישמעאל בנו : והרב אמר יוסף בדרוש למילה דף קכ"ה הק' דהא ק"ל מילה שלא בזמנה אינה רוחה שבת ולא יט ולא יוהד ותו' רמילת אף"ע נקראת מילה בזמנה כיון שלא נלטה קודם אלה אותו היום הו"ל מילה בזמנה :

ובזה י"ל כוונת הכתוב בעצם היום הזה נמול אברהם בעצם הוא יוהד כנ"ל וק' איך נמול ביוהד מילה שלא בזמנה היא ומילה שלא בזמנה אינה רוחה לא שבת ולא יוהד ולא יט' לז' כאשר דבר אהו אלהים שאותו יום נלטה והו"ל מילה בזמנה וכאמור :

נחזור למ"ס לעול כי ע"י המילה הכדל בן ישראל לאו"הע וזהו מגיד דבריו ליעקב לא עשה בן לכל גוי כי אי' במד"ר כי תיבת דבר הוא רמו למילה דכתיב וזה הדבר אשר מל יהושע וזהו מגיד דבריו זו המילה ליעקב לא עשה בן לכל גוי כי עי' יהיה הכדל בן ישראל ובין או"הע ואין לעשות הכדל בן ישראל ובין או"הע לורות משונות כי יש קטני הדעת ואומרים ב' רשויות ח"ו וזהו ומשפטים כל ידעוים וחוטאים ואומרים ח"ו ב' רשויות יש :

והנה אי' בגמ' דעירובין תן חלק לשבעה וגם לשמונה ר' איעזר אומר תן חלק לז' לו ז' ימי בראשית וגם לשמונה לו ח' ימי מילה ע"כ והרב שנות חיים בפר' תזריע דף ק"ד ע"ד כתב ז"ל אפשר לרמוז כמה שסופר בחסיד א' שהיה הולך במדבר שמש והניע ע"ש

לפי שהק"כ"ה כל מה שברא בעולמו בהמות וחיות עשה הכדל ביניהם איזה אסור ואיזה מותר הם המיניס הכתובים בפר' שמיני אף כמין האדם לא עשה הכדל בין זה לזה ואין לומר דיברא לורות משונות זה מזה א"כ יאמרו ח"ו ב' רשויות מי שברא זה לא ברא זה לכן ברא האדם בלא הכדל וזהו לאף"ע על המילה להכדיל בין ישראל לאו"הע בני נח ע"כ :

(ולי נראה לתקן עוד כי אס היה מבדיל בבריאה בין ישראל לבני נח א"כ היה מוכח שאין לקבל גרים כמו בהמה טמאה וטהורה אפשר לטהר הטמאה בשום אופן כן היו או"הע מוכרלים לגמרי ואין לקבל גרים ולפי האמת מקבלים גרים להכניסם תחת כנפי השכינה לכך ברא מין האדם בלא הכדל ע"ד) :
 ועפ"י הרב חלק יעקב הנד"מ דף סו ע"כ פירש כוונת המד' אמר הק"כ"ה לאף"ע אס בניך מקיימין המילה אזי הם מקיימין אהותי ואס לאו חיו מקיימין אהותי כיון דהטעם דמקיימין את המילה הוא להכדיל בין ישראל לבין או"הע ולא תקשה הו"ל לכריות לורות משונות זו מזו לא כדי שלא לומר ח"ו ב' רשויות הם ומי שברא זה לא ברא זה לכן עושין מלות מילה כדי שיסיה הכדל בין ישראל לאו"הע ועפ"י הם מקבלים אהותי ולא יהיה הכדל אחר ויאמרו ח"ו ב' רשויות עכ"ד :

והראשונים ז"ל פירשו כוונת המד' אס מקיימין בני את המילה הם מקיימין אהותי וכו' כי כת העובדים ע"ז אומרים אס אינו חפץ בע"ז למה אינו מבטלה ור"ל ביטלו הטענה הזאת כיון שיש עובדים לשמש ולירח ואינו מאבד עולמו מפני השוטים וביטול הע"ז כתב בתורה אבד תאכדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגוים ומעשה ידו אדם עדיף והראיה מן ערלה ולונו למול את הערלה נמלא מעשה ידו אדם עדיף וזהו אס בניך מקיימין את המילה אזי מקיימין אהותי דמהמילה מוכח דמעשה ידו אדם עדיף עכ"ד :

ובזה פירשו המפר' ז"ל מי יעלה לנו השמימה ר"ת מילה וס"ת הויה לומר מכח המילה מוכח שה' אחר ולא לעבוד ע"ז עכ"ד וזהו

המול ימול המל ימול ואם אינו מהול לא ימו'
עד שעלה עליו הק"ב בעלמו ומל אותו
ובזה פי' כוונת הכתוב ואתנה כדתי בני ובניך
ובדרך זה לא שהק"ב שיתק ימינו עם א"א
ומלו ויא' שא"א ע"ה כשר היה למול את עלמו
משום כיון בלא נלטה על המילה עד עכשיו
ואיש אין בארץ שכשר למול ולא אפשר בלא"ה
לכן יכול למול את עלמו ויא"א ע"ה מהתפק
אם יכול הוא למול את עלמו כיון דא"א בלא"ה
או לאו דערל פסול למול לכן לא מל קודם
שנה אותו הק"ב על המילה וכשא"ל הק"ב
התהלך לפני והיה תמים הכין שבדריה תלוי
מילתא ויכול למול את עלמו לכן מל את עלמו
עכ"ד :

והרב אמר יוסף ז"ל שם הביא מ"ש הילקוט פר'
לך לך דשלא א"א ע"ה אחר שם בן נח כרי
שימול אותו ואת ישמעאל ואתה שם בן נח
ומל אותם בעשרה בתשרי ביוה"ק דכתיב בעלם
היום הזה נמול אברהם וישמעאל בנו ויוה"ק
כתיב וכל מלאכה לא תעשו בעלם היום הזה
והקשה שם איך מל אותו שם בן נח והלא אינו
מהול וכתיב המול ימול המל ימול ותיק'
דאי' באבות דר' נתן מנה את שם בן נח עם
הגולדים מהולים וא"כ שם מהול היה ומל
לא"א ע"ה נמלא מילת א"א ע"ה וא"כ שם בן נח
מל אותו ויא' הוא מל את עלמו שא"א בענין
אחר כיון שלא יש' מהול ויא' הק"ב מל אותו
או הק"ב שיתק ימינו עם א"א ונימול כמ"ש
הרב מעלות לשלמה שם ע"ש :

ושמעתי שיש מתרלים הקושיא למה לא מל
א"א ע"ה קודם כיון שקיים התורה בלא
אפי' עירובי תבשילין לפי שאר מלות שקיים
אותם קודם שנה אותו הק"ב אחר שיבוא
הק"ב וילום אותו חוזר ועושה אותה המלה
כמלוה ועושה אבל מלות מילה אם היה עושה
אותה קודם שמלוה אותו אחר כך כשימול אותו
אינו יכול עוד למול פעם אחרת כרי שיקיים
המלוה כמלוה ועושה לכן המתין מלעשות
מלות מילה עד שיהיה מלוה ועושה וגם מי
שנולד מהול מטיפין ממנו טיפת דם וא"כ א"א
היה לו למול ואח"כ אם א"ל הק"ב מול עלמך
היה יכול להטיף ממנו טיפת דם לא רלה א"א ע"ה

בין השמשות ולא רלה לולך בשבת ונשאר במדבר
יחידו כי כלם הלכו להם וקדש עליו השבת
ובעת שהיה מקדש בא ארי ועמד לפניו ולא
נכנס תוך תחמומו ואז הכיר החסיד שנעשה
לו נס כי לא הניחו לו הכי' חמור לרכוב עליו
ובמו"ש אחר שהכריז נכנס הארי תוך תחמומו
ואז רכב עליו עד שהגיעו ש השוירה וכשבא
אלל הישוב קראו את שמו אכן שבת הלוי ועד
היום יש ממשפחה זו ועוד סיפר בע"ה קושטא
וע"ה שפעם ה' ברה ארי וסיבר שלשלאות
הברזל ובא ברחוב העיר וברחו כל העם מלפניו
ונשאר זקן א' שלא היה יכול לברוח מחמת
זקנותו מה עשה הזקן הראה לו את המילה
והארי ישב כנגדו ככלב המשחק את חרוביו
ושאלו לזקן מה היה הדבר ואמר שכך קיבל
שכל מי שאינו מטמא לאות ברית קדש כהראות
לאות ברית קדש שלו לא יפחד מחיה רעה
לעולם וע"ה פירש תן חלק לו זה יום שבת
וגם לשמונה זו מילה שניתנה לשמוני ובה
וראי כי לא תרע מה יהיה רעה על הארץ שחלל
מכל חיות רעות עכ"ד :

והראשונים ז"ל פירשו כוונת הכתוב ע"פ דאי'
בגמ' שבת ר' אליעזר אומר כורתיים
עמים לעשות פחמים לעשות כלי ברזל למול
בו בשבת אם אין לו איומל למול בו כלל
א"ר עקיבא כל מלאכה שאפשר לעשותה ע"ש
אינה רוחה את השבת ואי' שם בגמ' עיר א'
היתה נוהגת כר"ה והיו מתים בזמניהם פעם
א' בא גיוס על אותו מקום ועליהם לא בא
וזהו תן חלק לו זה יום שבת וגם לח' זו מילה
לומר אם חלי מילה כיום שבת ולא יש לו אומל
יעשו אומל בשבת לפי סברת ר' אליעזר ובה
כי לא תרע מה יהיה רעה על הארץ על אותה
העיר שהיתה נוהגת כר"ה עכ"ד :

והנה המפרשים ז"ל הקשו גבי א"א ע"ה למה לא
מל כיון שכתוב עקב אשר שמע אברהם
בקולי וגו' וא"ל קיים א"א ע"ה אפי' עירובי
תבשילין ולכן למה המתין א"א למול עד שנה
לו הק"ב והנה הרב מעלות לשלמה בדרוש
על המילה דף ק"ב ע"כ וז"ל המורס מזה ליישב
קושיא הכז' ע"פ מחלוקת א"א שא"א לא היה
יכול למול את עלמו לפי שהיה ערל וכתיב

האחלה ותנח כגדו חללה כי אוחיות ותל'
וח'תן כי כתחלה לריך לבנות בית או לקנות בית
יהו ותנח התיבה על הרי אררט לרמוז שיבנה
או יקנה בית ומלאכת הפרנסה קאמר ותנח
עליהם הרוח והמה בכתובים שיעשה עסקא
לפרנס את עלמו ואת אשתו וזהו עליוהם הרוח
לאיש ואשתו שיהיו רווחים במוזכות ואח"כ
יש' אשה וזהו ותנח כגדו חללה קרי ביה חלל
האשה לרמוז שישא אשה (ע"כ) :

א"ל שם אנכי על אמרתך כתב הרב יוסף
אומן השכניו ז"ל על פסוק אשת חיל מי
ימלא ורחוק מפנינים מברה כי הנה האדם
יהיה לו מנוון וכלים בשני סוגים א' שקונה
בממון שלו כלים ויש סוג אחר ע"י שימלא
מליאה והנה נפקותא בין שני סוגים הללו אם
אדם רואה שיהיה לו חבנים טובות ומרגליות
איך האדם ימתין מלקנות ע"י שמא ימלא מליאה
שהחבנים טובות ומרגליות בקנייה הם מועטים
ואיך יפולו כמליאה כי אין נופל במליאה לא
דוקא דברים שהם רבים ורבים לוקחים אותם
לכן אפשר שיפילו אותם בדרכים וכני אדם
מולאים אותם אבל אם אותם הדברים בקנייה
הם מועטים איך משכחת לה שיפילו אותם
ויקנה אותם האדם במליאה וכן הדבר לענין
התורה כתיב בה לא יערכנה זהב וזכוכית
ותמורתה כלי פז וא"כ לענין התורה יש אדם
שעוסק בתורה יומם ולילה ויש שאינו עוסק
בתורה לא אם יודמן במקום דדורשין או קוראין
ישמע כמו מליאה והנה התורה נקראת אשת
חיל ויא' אשת חיל מי ימלא ר"ל שאינו עוסק
בתורה לא דוקא כמו מליאה דהתורה כמו חבנים
טובות ומרגליות וזהו ורחוק מפנינים מברה
וא"כ לריך התורה לקנות אותה בממון ולא
במליאה והוא ע"י שיעסוק בה כל יום ויום
והנה מלות התורה הם כמו חבנים טובות
ומרגליות וכשיבוא זמן שלהם כמו פסח ורגלים
הם כמו מליאה בחבנים טובות ומרגליות כי
אם אדם רואה הפסח שלא בזמנו אפי' נתן כל
ממון שבעולם אינו יכול לעשות אבל כשיבוא
זמנו הוא כמו מליאה בחבנים טובות ומרגליות
וכן מלות מילה אם אדם נתן כל ממון שבעולם
אינו יכול לעשות מלות מילה אמנם ע"י שתבוא

לעשות המילה שאינו מלוה ואח"כ כישלמה אותו
לקיים מלוה ועושה במעט טיפת דם אלא הכל
יעשה מילה כתקנה כמלוה ועושה עכ"ד בחוספת
נופק' וזהו רמז בעלם היום הזה נימול אברהם
ולא קודם והטעם נימול מילה עקרית ולא
טיפת דם שאם היה מל קודם לא היה נימול לא
הטפת דם דוקא וזהו רמז מילה מל י'ה לרמוז
על א"א ע"ה שהוא קודם כל העולם נלטה על
המילה ולא מל עד שא"ל הק"ב התהלך לפני
והיה תמים וזהו מל י'ה ר"ל אימתו מל א"א ע"ה
שהוא עיקר המילה עד שא"ל י'ה שנה אותו
הק"ב על המילה ולא קודם כדי לקיים עיקר
המולה כמלוה ועושה :

זהו אלפי כוונת הכתוב שם אנכי על אמרתך
כמולא שלל רב כי הנה אמרתך כתבו
המפר' ז"ל רמז למילה דכתיב ויאמר ה' א אברהם
ואתה את בריתי תשמור והנה לענין מליאה יש
אדם שמולא מליאה מעט ויש שמולא מליאה הרבה
ביותר וכן הענין גבי א"א ע"ה שאם היה עושה
המילה בעת שאינו מלוה ועושה שברו היה
מועט אבל עכשיו שעשה המילה מלוה ועושה
היה לו שבר הרבה באותו שמולא מליאה הרבה
ביותר וזהו שם אנכי על אמרתך זו המילה כנ"ל
כמולא שלל רב ה"נ שברו הרבה לפי שהוא מלוה
ועושה וכאמור :

(תשלום הדבור דף ס"ט ע"ב)
לכן כתב כתחלה פרנסה ואח"כ יקנה בית לומר
לגבי קנין בית מלאכת פרנסה קודמת ולכן
הרב איירי בקנין הבית כתב מלאכת פרנסה אבל
לגבי כתובים האמורים בפרשה בשעת מלחמה
דאיירי בבנין הבית לכן כתב סדר הכתוב בית
תחלה ואח"כ כרם ואח"כ אשה ולכן גבי מ"ש
בכרייתא בונה בית וליטע כרם לא קתני ואח"כ
יעע כרם לפי שפעמים כנין הבית קודם ולפעמים
כרם קודם גבי קנין הבית הוא קודם לכרם
ולגבי בנין הבית כרם קודם וכאמור ע"ש
שהאריך :

נמנינו למידים דלריך בן אדם שלשה הנו' לבנות
בית או לקנות בית וליטע כרם דקיינו
מלאכת פרנסה ואח"כ ישא אשה וזהו כוונת
המס' ותנח התיבה בעשירי לחדש על הרי אררט
ותנח עליהם הרוח והמה בכתובים ולא ילאו

מזה בזמנה ויהיה לו למולו היו כמו מלאכה
 באכנים טובות ומרגליות וזהו שש אנכי על
 אמרתך זו המילה כמולא שלל רב וכאמור:
 והמפרשים ז"ל פירשו על שש אנכי על אמרתך
 כי תיבה אמרתך היא חמשה מולאות
 הפה של אותיות התורה והם אח"הע ב'ו'מ'פ
 ג'י'כ'ק דט'ל'ג'ת ז'ס'ר'ץ והוא אות א'ק של אמרתך
 הוא מן אח"הע ו'מ'ס מן כו'מ'q ו'ר'י'ס מן
 ז'ס'ר'ץ ו'ת'ו' מן דט'ל'ג'ת ו'כ'q מן ג'י'כ'ק ו'ה'ו
 שש אנכי על אמרתך הם חמשה מולאות אותיות
 התורה כמולא שלל רב עכ"ד:
 ולי נראה שגלת שמיל'ה הם מחמשה מולאות
 הגו' כי שי'ן מן ז'ס'ר'ץ ומ'ס מן כו'מ'q ו'ו'ר
 מן ג'י'כ'ק ולמ'ר מן דט'ל'ג'ת וה'א מן אח"הע
 וזהו שש אנכי על אמרתך שהיא המילה כמו
 תיבת אמרתך שהיא מן חמשה מולאות כמולא
 שלל רב וכאמור:
 וכן נראה לי טעם למה מילה בשמיני ולא
 בשביעי כי הק"כ כה בחר בשביעיות שבת
 בשביעי ו' שנה שביעית שמיטה פסח ו' ימים
 סוכות ו' ימים אמנם אי' במכילתא גדולה
 מילה שניתנה בכל אותיות התורה והנה כתבנו
 לעיל שתיבת שמיל'ה היא כנגד חמשה מולאות

דרוש להספר

איתא במד' הביאו מהר"א אלגאזי ז"ל פ'
 שמיני וז"ל בשמת בנו של
 ריבז נכנסו תלמידיו לנחמו נכנס ר"א א"ל
 ר'נוך שאומר לפניך דבר א"ל אמור א"ל אר"ה
 היה לו בן ומת וקבל עליו תנחומין שנאמר
 וידע אדם עור את אשתו אף אתה קבל תנחומין
 א"ל לא די לי לרת עלמי אלא שהזכרתי לרת
 אר"ה נכנס ר"ש א"ל רוד המ"ע היה לו
 בן ומת וקבל תנחומין שנאמר ויבא רוד את
 בת שבע אף אתה קבל תנחומין א"ל לא די לי
 לרת עלמי אלא שהזכרתי לרת רוד המ"ע
 נכנס ר' יוסי א"ל אהרן היה לו בנים ומתו
 וקבל תנחומין שנאמר וידוע אהרן אף אתה
 קבל תנחומין א"ל לא די לי וכו' נכנס ר'
 יהושע א"ל איוב היה לו בנים ומתו וכו' א"ל
 ר' אלעזר אמר לך משל לאדם שהפקיר א'
 אליו פקדון ככל יום היה בוכה ולועק ואומר
 מתו אלא מן הפקדון הזה בשלום אף אתה
 היה לך בן קורא ושונה בתורה ושונה הלכות
 ואנדות ונפטר מן העולם בשם טוב א"ל
 אלעזר בני ניחמתני עכ"ל

כאשר ישר בעיני האלהים יביא במשפט
 כל יסורי לתת לאיש כפרי מעלליו
 זו מן התוכחות על עון איש כחטאו נעשה שוכחו
 חפץ רכאו פרש רשת לרגליו לקה ונדכה כל
 גופו ואיבריו על הלכד בקולר כלפריס האחוזות
 כפח כמו הים הולך וסוער גליו והלך לבית
 עולמו קדוש יאמר לו בקדש ובכליו ואל שדי
 מלא רחמים אל רחום וחנן מרובין רחמיו על
 ילוריו שומרי עדותיו לתת לאיש כדרכיו וכפרי
 מעלליו חלקם לפון ומה רב טובו אשר נתן
 ליראייו פעלת לחוסים כך כי לא יבושו קווי
 תהי נשמתו לרורה בלרור החיים לפני אור פני
 מלך חיים כי שם לזה ה' את הברכה חיים
בראש כל אמיר על עניינא דיומא על הלקח
 ארון האלהים מממד עיני אברהם
 כ"ע והנה אי' במד' חזית ע"פ משכני אהרין
 נרובה אמר הק"כ לישרא תנו לי ערכים
 אמרו לו בנינו ערכים עלינו אמר הק"כ לא
 ודאי ערכים טובים על ידיהם אתננה לכם

הה"ד מפי עוללים ויונקים יסרת עו
 ואין עוון אלא תורה שנאמר ה' עו לעמו יתן
 בשעה שהלוח נחבע ואין לו לשלם מי נתפס
 לא הערב הוי מה שכתוב ותשכח תורת לאהוד
 אשכח בניך גם אני עכ"ד והק' הר"ה ח"ד
 ז"ל בס' נחל קדומים ובס' ראש רוד פ' במדבר
 דאיך יפרע מן הבנים תחלה הלא ק"ל אין
 נפרעין מן הערב תחלה והק"כ היה בעל
 היכולת ואשר בידו נפש כל חי ויכול לפרע מן
 האבות החוטאים כנפש הבן כן נפש האב ואיך
 אבות יאכלו בוסר ושני בנים תקחינה ובראש
 רוד שם יושב ע"פ דברי הרב מש"ל ז"ל בה'
 מלוה פרק כ"ה דין ג' עמ"ש הרמ"ב בס' ז"ל אין
 נפרעין מן הערב תחלה וז"ל ע"כ דלא אמרינן
 דלא יפרע מן הערב תחלה לא משום דיכול
 לטעון הערב אני לא נתערכת לפרוע לך לא
 כשאיך יכול לפרע מן הלוח אבל אם אתה
 יכול לפרע מן הלוח לא נתחייבתי לך וכמלא
 חיובו על תנאי ויש ראיה לזה ממ"ש הרש"ב
 ז"ל סי' תת"רו על ראובן שהשאל חפץ לשמעון
 והתנה עמו תנאי שהוא אסמכתא ונתן לו ערב
 שאף שאינו יכול לתבוע מהשאל שהוא אסמכתא
 תובע את הערב הא קמן דחל חיוב על הערב
 אף דלא חל חיוב על הלוח וכו' וטעמא דכדון
 הרש"ב ב"א לא חל חיוב על הלוח ובסוף הלשון
 כתב המגיה וז"ל את זו דרש המחבר מ"ש במד'
 חזית בשעה שעמדו ישראל לקבל את התורה
 א"ל הק"כ בה הביאו ערכים טובים וכו' אמרו הרי
 בנינו ערכים עלינו והדבר קשה דלמאי תיעול
 ערכות הבנים הלא הק"כ לא יכול לפרע
 מהחוטאים עלמם וא"כ לא יכול לתבוע הבנים
 שהם ערכים וניחא ליה ע"פ הדיון האמור דה"כ
 יכול לתבוע מן אבות אפ"ה יכול לפרע מן
 הבנים ערכים משום כיון שיכול לתבוע מן
 האבות ונתעברו הבנים פשיטא דערבותם הוא
 אע"פ שיכול לתבוע מן החוטאים עמם עכ"ד
 וסוים הרב ח"ד ז"ל שם וז"ל ובדברי הרב נחה
 שקטה חקירת המפר' על ערכות הדיוקים הא"ל
 נוטל דריק א' ומכפר על הדור ואיך נפרע מן
 הדריק והלא ק"ל אין נפרעין מן הערב תחלה
 אמנם ע"פ דברי הרב א"ש ודא ודא אסת היא
 דכיון דהק"כ לא יכול לפרע מן החוטאים ועכ"ל

ביקש ערבים לדיקים להודיע שיכול ליפרע מן הערב תחלה וכו' עכ"ד :

ועפ"ז י"ל כוונת הכתוב (ישעיה ט) ה' ב"ר פקדון לקון לחם מוסרך למו' כי הנה אמרו במד' לעיול כי הכן של הדם הוא פקדון אללו והוא ערב את אביו כאמור במד' חזית לעיול וקמתמה הנכוח על הכנים הערבים שהם כלער וזהו ב"ר פקדון לו הכנים שהם ערבים ונפרעים מהם וכו' הלל ק"ל אין נפרעין מן הערב תחלה ל"א לקון לחם ל' דבור ותפלה ע"י שירעו שהק"כ וכול ליפרע מן החוטא עלמו ועב"ז ביקש ערבים לכן קבלו עליהם להיות ערבים אפי' שיכול ליפרע מן החוטא עלמו לכן מוסרך למו :

וזהו כוונת הכתוב בעקב וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלהיך מוסרך הכוונה התורה אומרת לדיק שהוא ערב ונתפס לכפר על הדור ותמה על עלמו הלל ק"ל אין נפרעין וכו' ואיך הק"כ מייסר את הדיק הלל וכול ליפרע מן החוטא עלמו לזה אומרת התורה לדיק וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו ובנו ערב בשבילו כמ"ש במד' חזית ואיך נפרע והלא ק"ל אין נפרעין וכו' אלא ודאי מוכרח לתרץ כמ"ש הרש"בא ז"ל כיון שבירו ליפרע וביקש לערב כוונתו לפרוע מן הערב תחלה ה"ל נבי לדיק כיון שבירו לפרוע מן החוטא וביקש ערבות לדיק לכן נפרע מן הדיק וכאמור :

וזהו כוונת הכתוב גבי חזקיהו המלך בשחלה (ישעיה מ) חי חי יודך כמוני היום אב לבנים יודיע את אמתך הכוונה שהיה מתמיה חזקיהו המלך לאמר אמת כי הדיק הוא ערב אמנם ק"ל אין נפרעין וכו' ל"א לו הנכוח ישעיה אב לבנים יודיע את אמתך כמו ערבות בנים לאב הוא הטעם כמ"ש לעיול כן הוא ערבות הדיק וכאמור :

והנה דין זה של הרש"בא הביא אותו מור"ם ז"ל בח"מ סי' קכט הנה סעי' ומרן ז"ל סי' מט סעי' יפסק שלא כדברי הרש"בא ז"ל וז"ל כשם שאינו יכול לתבוע משני יוסף בן שמעון כך אינו יכול לתבוע מן הערב ג"ס הכנ"ה כפי קצת הגב' אותה כה וכו הביא

משם כמה פוסקים רכשהלו פטור הערב ג"כ פטור וכו' משם מהר"ש ז"ל ח"א סי' קלו שנגש מתשו' הרש"בא הנו' וחולק דשאני כדון הרש"בא ז"ל דעל ערבונו נתן לו את החפץ אבל היבא שהמלוה לא נתן כלום ע"פ ערבותו וכו' אם הלוה שטור גם הערב פטור וכו' ע"ש ועיין להכנ"ה סי' מט הגב' שהק' לשו"ת הרש"בא הנו' והאריך ע"ש ועיין טוב עין להר' ח"דא ז"ל שם הגדולים ח"ג מה שהאריך בתשו' הרש"בא הנו' ומ"מ גם לחולקים הם ע"י ערבותו נתן לו החפץ אף שלוח פטור הערב חייב כמו שחולק הר' מהר"ש ז"ל וכו' ח"כ ה"ל לפי המד' לעיול שה"ל הק"כ בה הביאו ערבים נמלא שלא נתן התורה אלא ע"י הערבים הכנים לכך הערב חייב :

ועפ"ז יבא כוונת הכתוב גבי ועקב שא"ל יהודה ברמז אנכי אערכנו מירי תבקשנו אנכי אערכנו אומרים הכנים לאבות הנחנו ערבים בשבילכם ועי"ז מירי תבקשנו ליפרע מן הערב וכו' הרי ק"ל אין נפרעין וכו' ל"א אם לא הביאותיו אליך וגו' לרמזו שלא קיבל הק"כ ליתן את התורה עד שביקש ערבים וא"כ אף לחולקים על הרש"בא מורו שהערב חייב וזהו וזמתי לאביו כל הימים וכאמור :

וזהו כוונת הכתוב מוסר ה' בני אל תמאסו וגו' כי רדך הק"כ ליפרע מן הכנים והטעם כי את אשר יאהב ה' יורית והו' תי' של הרב מש"ל כי יכול ליפרע מן החוטא ורנה ערב ראונו ליפרע מן הערב ועוד דגם לפי החולקים על הרש"בא וס"ל נמי דאם לא רנה ליתן החפץ אלא ע"י ערב הערב חייב וזהו וכאב את בן ירנה כשאמר הק"כ בה הביאו ערבים וא"ל בנינו ערבים נמלא נתחייבו הכנים וכאמור :

ועפ"ז י"ל כוונת הכתוב ה' ב"ר פקדון בסגנון אחר כפי חלוק מהר"ש ז"ל וזהו ה' ב"ר פקדון אלו שהם פקדון אלל האדם הם ב"ר פקדון שנפרעים מהם וכו' הלל ק"ל אין נפרעין וכו' ל"א לקון לחם שהק"כ לא נתן את התורה עד שה"ל הביאו לו ערבים לכן מוסרך למו שנפרע מהם תחלה וכאמור :

א"כ אפשר בכוונת הכתוב ה' ב"ר פקדון וכו' ע"פ מ"ש הרב מהר"י אלגאזי ז"ל

פ' אמור וז"ל שמעתי מפי קדוש מדבר מורנו קרב כמה רר ישראל בכבשתי הוא היה אומר משמיה דהרב הגדול מר אביו הכנ"ה ז"ל בפסוק שקוין דוד המ"ע על שאל ויהונתן בנו הלכי ישראל על כמותיך חלל איך נפלו גבורים עפ"מ הרש"בא ז"ל בישוב שני מאמרי רז"ל דכנמ' פ' הכונס משמע מפני הרעה נאסף הדיק דהיינו הרעה העתידה על הלכור שלא יראנה ובמדרשי חז"ל מפני הרעה שלא תבוא נאסף הדיק לכפר על הדור הוא דאיתא ותי' כשמתו ב' לדיקים אזי הוא מפני הרעה העתידה לבוא דאי לכפר היה די בדיק ה' וזהו הלכי ישראל על כמותיך חלל דאם לכפר היה די בדיק ה' וזהו חלל ל' אף איך נפלו גבורים שני' כהלכתן אין זה כי אם ח"ו מפני הרעה העתידה לבוא לכן ללמד את בני יהודה קשת שיכבו ויתקשו מן הרעה העתידה להיות עכ"ד וזה כוונת הכתוב ה' ב"ר פקדון הם הדיקים והכנים הערבים כג"ל פקדון ל' רבים שנים שמתו שני לדיקים אזי ודאי בשביל הרעה העתידה להיות לכן לדיק להתפלל וללעוק להנלל ממנה וזהו לקון לחם מוסרך למו :

א"כ אפשר לפרש בכוונת הכתוב ה' ב"ר פקדון כסגנון אחר והוא כי הרב ח"דא ז"ל שם בפר' במדבר יישב לזה דאין נפרעין וכו' כי הנה הרשעים עושין מלות וקל"ת והכל הולך לסט"א כמ"ש הו"ה וההר' ז"ל ושו חפץ ה' להמיתם היה מענישם עונשים קשים ומתים אבל מי יעלה נילוות הקדושה אשר נעמנו מתורתם ומלותם לתוך הסט"א לכן הו"ל שאין לו נלוה לשלם לכן יפרע מן הכנים הקטנים שהם אין להם חטא ונשמתם נקייה וטהורה ובקרבתם לפני ה' וימותו אזי אותה שעה נעשה בירור גמור מנילווי הקדושה בסור מ"ן ואזי יעלו כל ניל"הק של חביהם וזהו מפי עוללים ויונקים יסדת עוז וכו' ע"ש וזה כוונת הכתוב ה' ב"ר פקדון לו הכנים שהם כלער שנפרעין מהם וכו' הלל ק"ל אין נפרעין וכו' ל"א לקון לחם אלו ניל"הק שהם בתוך הסט"א לכן מוסרך למו שעי' מיתת כניהם יתנוולו לעלות וכאמור :

א"כ באופן אחר עמ"ש ח"דא ז"ל בפר' כי תשא דאמרינן בקדושין עבד עברי חלה ג' ועבד ג' אינו חייב להשלים ולו בפר' האומנין אמרינן היבא דאניס שוכר או קבלן לא יהיב ליה אלא שבר שלפני האונס ותי' מה"רס ז"ל דשאני עבד עברי שכבר קיבל שכרו מש"כ השוכר דערין לא קיבל שכרו כי אין שכירות משתלמת אלא לבסוף ולפי תירוצ מהר"ם ז"ל הדיק אשר חלה ונחבטל מתורה ומלות אף באונס אין לו שכר על הבטלה לפי ששכר מלות בהאי עלמא ליבא כדון פועל וזהו כוונת המשנה אם למדת תורה הרבה נותנים לך שכר הרבה אבל אם לא למדת אין נותנים לך שכר וכו' הלל ק"ל חלה שלש ועבד שלש אין חייב להשלים ל"א ודע שמתן שכרו של לדיקים לעת"ל וכאמור עכ"ד :

וזהו ה' ב"ר פקדון אלו הדיקים אם הם ב"ר שנעשו חולים ונחבטלו מן התורה ומן המלות אין להם שכר וזהו לקון לחם שאין להם פה לתבוע שכרם בעת מוסרך למו כי אין להם שכר מן הדין וכאמור :

וסיים הרב ח"דא ז"ל אמנם גברו רחמינו ית' ונתן להם מנר החסד והוא מה רב טובך אשר לפנת ליריחך אף שהשכר הוא לפון לעתיד עכ"ז אתה נותן להם שכר מנר החסד והוא נגד בני אדם עכ"ד :

א"כ ב"ר פקדון עמ"ש הרב דרך ישרה בשער התפלה דף יא ע"כ משם הרב טירת כסף פר' תזריע דרוש ה משם הרב זרע בירך בכוונת הפסוק יען כי נגש העם הזה כפיו ובשפתיו כבדוני ולכו ריחק ממני לבן יוסף להפליא הפלה ופלה ואכרה חכמת חכמיו דהקשו איך היו מדה כנגד מדה דכשכיל שמתפללים תפלה בלא כוונה נוטל לדיק ה' ומכפר על הדור וכתב דהנה מלינו במד' דמיתת לדיקים היא תמורת הקרבנות וכמ"ש לא"ע כשא"ל קחה לי עגלה משולשת א"ל תינח בזמן שב"ה המק קיים כשאין ב"ה המק קיים מה תהא עליהם ח"ל נוטל אני לדיק ה' ומכפר עליהם ע"ש מלינו תפלה בכוונת הלל היא תמורת הקרבנות וכמ"ש רז"ל ע"פ ולעובדו ככל לבבכם איזוהי עבודה שכלב היו אימא זו תפלה יעו"ש נמנינו למדין

ההרן אביהם . מלמד שהוא קשה לפני הק"כ
מיתת בניהם של לדיקים בחייהם יותר מאביהם
כפלים ע"כ . והנה כתבנו לעיל שהבנים פקדון
אלל האב . והו"ה ב"ר פקדון . ב' לר לפני
ה' כתיב ב"פ פקדון ב' לרות לפני השם אבל
לגבי אביהם לרה"ה . ויש במד' קשה סליקן של
בחורים לפני הק"כ ויתר מחרבן ב"המק דכתיב
ותרד פלאים ובסלוק בחורים כתיב הפלא ופלא
ודק בלשונם לשון הזהב קשה סלוק של בחורים
לפני הק"כ לרמוז כמ"ש נבי נרב ואביהוא
ב"פ לפני ה' ויתר מחרבן ב"המק וכו' .
וזה רמז אחרי מות שני בני ההרן בקרבנות
לפני ה' וימותו . ב' פעמים מיתה כתיב
בפסוק לרמוז למ"ש לעיל אחרי מות ב' בני
ההרן לגבי ההרן כתיב ה' על פני ההרן אביהם .
אמנם בקרבנות לפני ה' וימותו ב"פ כתיב
לפני ה' שקשה מיתת בניהם של לדיקים לפני
ה' ויתר מאביהם :

איתא

בר"ל כל המוריד רמעות על ארס
כשר הק"כ סופרן ומניחן בבית
גנזיו שנאמר שים רמעותי בנאדך הלא בספ'תך .
והנה ז' ענין סופרן ומניחן בבית גנזיו . אלא
אי' בזהר שמות פ' פקודי דף רמה ע"ב היכלא
דא אית אקרוי שערי רמעה . אית רמעון רבכו
על חרבן ב"המק דכתיב הן אראלם לעקו
חולה מלאכי שלום מר יכביו . ואית רמעון
רבכו על לדיקיא וזכאון כד מסתלקין מן עלמא
כלהו נטלי לון אינון ריביון ועיבי לון עם אנון
רמעון דאתשרו על חרבן מקדשא וכו' ע"ש .
וזהו המוריד רמעות על ארס כשר סופרן
ומניחן בבית גנזיו עם אותן רמעות רבכו על
חרבן ב"המק :

ועפ"ז יש לפרש כוונת המד' גדול סלוקן של
לדיקים ויתר מחרבן ב"המק ראלו בחרבן
בית המקדש כתיב ותרד פלאים ואלו נבי
סלוקן של לדיקים כתיב הנני יוסיף להפליא .
הפלא ופלא ואברה חכמת חכמיו . הכוונה
על חרבן ב"המק בכו בעת חרבן ואתם
הרמעות לא נימוחו אלא נשאר קיימין בסיכל
שערי רמעה . אמנם לדיקים וחסידים וזכאים
שמסתלקין מעלמא ככל עת וזמן מיום שחרב
ב"המק ועד היום הם מתערבין הרמעות עם

כשמתפללין ככוונת הלב אז א"ל ליעול לדיק
לכפר על הדור . אמנם כשמתפללין שלא ככוונה
דכתיב ולכו ריחק ממני אזי לדיק ליעול לדיק
לכפר על הדור . והו"ה יען כי נגש העם הזה
בפיו ובשפתיו כבדוני ולכו ריחק ממני . לכן
הנני יוסיף להפליא . ואברה חכמת חכמיו . על
לדיק ומכפר על הדור עכ"ד . והרב רד"ק ישרה
שם פי' בזה כוונת הכתוב הלדיק אבד והטעם
לפי ואין איש שם על לב שאינם מתפללין ככוונת
הלב לכן לדיק ליעול לדיק ה' וכאמור :

וזהו ה' ב"ר פקדון או הלדיקים שהם פקדון
בעולם כמ"ל במד' הם בלרה . לקון לחם
זוהתפלה שאם ח"ו ישראל אינם מתפללים ככוונת
הלב אז מוסרן למו שיטול לדיק ה' :

והרב רד"ק ישרה ז"ל פי' כוונת המד' הנו' באופן
אחר ע"פ מ"ש הרב הקדוש כנפי יונה
בענין שבירת הכלים וז"ל כוונת שבירת הכלים
שאר גדול שירד בתוכם להחיותם חזרה למקומה
למעלה . ולדיק איתא לידע שאף שחזרה למקומה
לא נסתלקה לגמרי האור אלא נשאר שם ניטולי
טהרה וניטולי קדושה . וזה נשאר לנו לעשות
בתפלתנו ונ"כ בנשמות הלדיקים כשנפטרים מן
העולם ועולים למעלה אזי עוברת דרך העברה
בעולם העשיה ועולות עמהם ני"ל הק"כ אשר בתוך
הקליפות בעולם היורה . וכן מורה עוברות
ועולות לעולם הבריאה ועולות עמהם כ"הק
שבתוך עולם הבריאה . וכן עולות מעולם הריאה
לעולם האצילות . ועולים עמהם לנהק שבתוך
עולם האצילות האור הגדול הזהיר והבסיר
למעלה למקומה . והו"ה סוד מיין נוקבין עכ"ד
וזהו הלדיק אבד והטעם ואין איש שם על לב
להתפלל ככוונת הלב וכאמור . וזה כוונת הפסוק
יען כי נגש העם הזה בפיו ובשפתיו כבדוני
ולכו ריחק ממני . לכן הנני יוסיף להפליא .

ואברה חכמת חכמיו וכו' עכ"ד הרב רד"ק ישרה ז"ל
זה כוונת הכתוב ה' ב"ר פקדון אלו הלדיקים
שליד להעלות לנהק מן הקליפות הן בתפלה
הן במיתת הלדיק . וזהו לקון לחם זו התפלה .
מוסרן למו בעת פטירת הלדיק מן העולם .
א"ל ה' ב"ר פקדון לקון לחם מוסרן למו . אי'
במד"ר פר' במדבר פ"ב וימותו נרב
ואביהוא לפני ה' ב"פ ה' לפני ה' וא' על פני

הרמעות של ב"המק ולכן הרמעות של לדיקים
שכל דור ודור הם יותר הרמעות של ב"המק .
ולזה קאמר נבי לדיקים הפלא ופלא ואברה
חכמת חכמיו וכו' :

א"ל ה' ב"ר פקדון . רמז לגלות הזה המר
והנמהר שלא יש לו קלבה כי גלות
ראשונים גלות מזרים יש לו קלבה ת' שנים .
גלות ככל יש לו קלבה ע' שנים . גלות בית ב'
לא יש לו קלבה כמ"ש ללבי גליתו לאברי לא
גליתו . ואמר רשב"י ע"ה בס' הזהר על גלות
הזה ללמנות לקונה אותן לרבותיו . לזה
רמז ה' ב"ר כ' לר ר"ל לרת גלות בית שני של
פקדון אלו ישראל שהם פקדון בגלות אלל
או"הע . לקון לחם ר"ל שלא נו' בו קלבה כמ"ש
לאי גליתו מוסרן למו שיושבים בגלות ומייסרים
איתם או"הע ביסורים קשים ומרים ענוי הנפש
והגופים . למאור ולאלפים . רויס וסחופים .
וקומתם כפופים ומעור לעיר מעופפים להנלל
מכל מויקים וסחופים . שהם חרטומים אשפים .
עד יסקיף אל ממרומים . וירחם על בניו מלחץ
אשר לוחצים אותם העמים . ויקבץ נדחי ישראל
מכל לאומים . ואזי כל הקמים יפלו תחת
ידי עם תמים . וכשוכ ה' את שיבת ליון נהיה
כחולמים . ואזי יאמרו בגוים הגדול ה' לעשות
עם זרע אברהם שא"ל ה' התהלך לפני והיה
תמים . וכן לנח איש לדיק תמים . וכן יעקב
אע"ה ויעקב איש תמים . וכתיב בתורה עם
ה' אלהיך תהיה תמים :

דרוש ב' להספר

לך ואספת את זקני ישראל ואמרת אליהם לך
ואספת את זקני ישראל ואמרת אליהם .
איתא במשנה א"ר יהודה אשרי מי שעמלו
בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו גדל
בשם טוב ונפטר בשם טוב מן העולם ועליו
אמר שלמה בחכמתו טוב שם משמן טוב ויום
המות מיום הולדו למור תורה הרבה ויתנו לך
שכר הרבה ורע שמתן שכרן של לדיקים לעתיד
לבוא עכ"ל :

קיר

המולה במחנה העברים . אנשים ונשים
והורים . מספידין ומעוררים . על כי
נפקד ראש המורים . גבר בגברים . שמו כורע
בשערים . מחבמים היקרים . זקן ונשוא פנים
מאיר לארץ ולררים . תהלתו בסוד ישרים . הן
אומר והן רברים . קול לו קול אליו בשמעות
התורה ומאמרים . לגדולים ונערים . זקנים
ונעירים . עניים ועשירים . קרובים וזרים . יחד
כולם ישאו קולם כלעקה ואומרים . אטימו
ליה הספידא . בתוך קהל וערה . לאבי התעורה .
ישראל ויהודה . כולם יבכו על האבירה . הלדיק
אבד . לדורו אבד . ארץ שנער הנהדרה . פנה
זוה פנה הדרה . ליהודים היתה אורה . אורה
זו תורה . ועתה חשכה האירה . אנה ננוס
לעזרה . רנח נפשים לרב אליהו :

קיר

אומר קיר . בזעקה ומרה . על האי
גברא רבה . ווי דחסרה ארעא רבבל
נברא רבא . עסיק באריותא תדירא . לא פסיק
פומיה מנרסא . שוקד על דלתות התורה .
וקובע עתים לתורה . ויהי העם כמתאוננים .
מספידים ומקוננים . לועקים איש אל ריגהו
ועונים . על כי נפקד זקן ונשוא פנים . ראש
מבינים מה יופיו ומה טובו . חכמת אלהים
בקרבן . כמלך במסכו . חבל על ראבדיון חבל .
והוא לקברות יובל . ואשתו ובניו עליו תאכל .
וכל הרפתקי רעבר עליו סבל . והף גס זאת
כוס התרעלה שפה ורוחו חבל . וכתיב ארס
רמה להבל . ויד ה' היתה אל אליהו :

קר

מן שמיא נפק על האי . לדיקא דפק .
לאפיו מיפק . שייף עייל שייף נפק . הרב
שמת אין לנו תמורתו . חכם שמת אין לנו
חליפתו . עזוב עזב כל אנשי ביתו . והלך
לעומתו . וישת אל המדבר פניו . והניח
לכנותיו ובניו . אשר יגע וערה עליהם כל ימיו
ושניו . ותומים העלובים . לפני שונאים ואויבים .
לועקים כמר נפש . מה זה האשם . אשר נפל
עטרת ראשם . ספרוהו בשווקים קרובים
ורחוקים . אשר עולה של תורה הקים . משפטים .
וחוקים . כלו מתמרים וחכו ממתקים . וכל
תלמידיו לועקים נאנחים ונאנקים . ברוב
מזוקים לרכיבו ואדוניו ואור עיניו שוקקים .
אשר כללו חיינו בין המעיקים . ועל זאת חנרו

שקיס ונשמתי הלכה לבין הדרוקים דריקו עליון ואומרים לו מה לך פה אליהו

קור כשמע מפי הילדים וקרובו ואחיו וכל דרום קול זעקה ודברים חדים לכל הנשים העומדים בוכים וזעקים ונדים היפה אבינו הוענו מלכנו ואדומינו זכנו ומפרנסנו וכל יום ויום מנן וננה בעדנו ועתה אנה פנה מקריה נחמנה למקום עפר רמה ושאוהה על מי עזבתנו ועל מי נטשתנו מה מלאהת בנו עול כי רחקה מעלינו לילה ויומם תבכה נפשונו כי עזבנו ידינו ונפשו קשורה בנפשונו ואהבתו תקועה בלבנו לילה ויומם לא נשכחנו וכל יום ויום נזכרנו כי הוא עטרת ראשנו ותפארתנו ואור עינינו התעוץ עיניך בו ואיננו ויעל השמימה כסערה שיהו

ק כשמע מכני נשא קל אתהא בדב'רא אנה נסעת בעברה נעמת לי מאד ואהבה ברה וכל עלבון ואנחה אשר לי נקרא בראתי אותך הכל עברה ועתה אני רוחה מקומך פנוי ואין האיש כתיבתו כי עקר דירתו לילך בשדתו בעפרות תבל נשקעה לורתו ללמו ודמותו על הארץ שפרא רבלי בארעה קה בכינה זעקות וזעקות אמינה ותלאות ומלוקות חמינה וכל מלבוש ותכשיט רמינה ובקל עלוב זעקנה ללא שמיא ללינה ואשה אל רעותה קינים תעננה וקינים והנה תהינה ובקל עלוב תבכנה ורמעות תרדנה לילה ויומם לא תשבתנה בשבתות וימים טובים תאנחה וערבה כל שמחה ורבה האנחה והקומה נפלה ושחה ואברה כחה ועגמה רוחה וכל ימיה באנחה על כי גוע שיהו

קור הקריה הומה זועקים באף ובחומה זועקים ביראה ואומרים באימה ליושב שמימה קרושים בארץ המה נוקעים והולכים ארץ שממה ואכריו וגופו נעלמה ערום ולא נכטן אמו וערום ישוב שממה ונטמן תחת האדמה מקום עפר רמה ושוממה ולישן שנת תרדמה לילה ויומם כאבן רומה ולא הושיעה לו הון ורמה אלא התורה התמימה שהיה עוסק בה מימים ימימה ולילה כיום ישימה ואל שדי יסיר מעליו האף והחומה ורוחו ונשמתי תעלה רמה ויעל אליהו

קור שועת בני עמי עדת לאומי לאמר

לנפשי תהמי על העדר הדרוק הזה מזה בן מזה עינא דשפיר חזי הוא בן חוה אשר ידע פשיטי הקורה ורוי והכל אומרים עליו גברא חזי מלא וגדוש ומכח עסקו בתורה כמו חלוש ועליו התורה תועק ותאמר על הדרוק הזה אשר הורה ומלות שמר והיה לבו קמרמר ועכשוו מר לו מר מה נדבר ומה נאמר ורחמון למבצעי מן קדם אלה שמיא וארעה ממעייני היסועה ודברות אשמועה ושפתי אביעה לאל עוזר וסומך לה' היסועה פודה וגואל עמך ישראל מעתירים עתרת החיים חור כי יהל משיח לישראל כעווא והיתה לה' המלוכה והיה ה' למגן על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחר ושמו אחר

בראשית מאמר נפתח ונאמר לברוך

שאלמר שעשה חסד עם יש' עמו מכל לאומי שנוטל דרוק א' ומכפר על הדור לא בן גבי אור"הע שכולן נסקרין בסקירה א' ואין להן רפאות תעלה שנוטל דרוק א' ומכפר עליהם ובה פירשו הראשונים אל כוונת הפסוק ידון בגוים מלא גווית מתן ראש על ארץ רבה הכוונה בישראל נוטל דרוק א' ומכפר וזהו מתן ראש על ארץ רבה לא בן אור"הע ידון בגוים מלא גווית שכולם נדונים עכ"ד

זה אללי כוונת הכתוב שאמר דוד המ"ע לישראל הלא תדעו כי שר וגדול נפל היום בישראל דוקא שנוטל דרוק א' ומכפר על הדור לא בן אור"הע שכולם נסקרין וזה כוונת הכתוב בד"ה ב' לה ויקוץ ורמיחו על יאשיהו וכו' ויתנס לחק על ישראל דוקא שנוטל דרוק א' ומכפר על הדור לא בן אור"הע שכולם נסקרין בסקירה א' והטעם שגבי ישראל כתיב שבעים נפש וגבי עשו כתיב נפשות ביתו ואיתא בזוהר טעם מיתת הדרוק שנוטל דרוק א' ומכפר על הדור דומה להקזת דם מן סורוע ועוץ נלוז כל הגוף מן הסכנה וא"ל להקזת כל האברים ולכן ישראל שנקראו נפש א' שייך זה שנוטל דרוק א' ומכפר לא בן אור"הע שהם קרויים נפשות לשון רבים וא"כ אין הקזת חבירו תועיל לעצמו לכן כל נפש ונפש עונה תשא

ועפ"י זלפ כוונת הכתוב כי תשא את ראש בני ישראל לסקודיהם הכוונה שנוטל דרוק א' ומכפר על הדור לא בן גבי אור"הע והטעם ונתנו אים כופר נפשו ל' יחיד לא בן גבי אור"הע כתיב נפשות ל' רבים וזהו ועל כל נפשות רבים מת לא יבוא נפש א' לא כולם נסקרין בסקירה אחת

ועפ"י זלפ כוונת המד"ר פ' במדבר שאו את ראש כל עדת בני ישראל זש הכתוב לא עשה כן לכל גוי הכוונה שאו את ראש כל עדת בני ישראל שלישראל נוטל דרוק א' ומכפר אבל לא עשה כן לכל גוי אלא כולן נסקרין בסקירה אחת

וזהו כוונת הכתוב והוא באחד ומי ישיבנו ונפשו אותה ויעש הכוונה והוא באחד ר"ל שישראל נרצין בח' שנוטל דרוק א' ומכפר על הדור לא בן אור"הע ומי ישיבנו ר"ל ומי ישיב ויקשה למה לישראל נוטל דרוק א' ומכפר ולא לאור"הע לז' ונפשו היתה ויעש לפי שגבי ישראל כתיב נפש א' לא בן אור"הע כתיב נפשות רבים וזהו מ"ש דוד המ"ע רבים קמים עלי אלו הגוים שהם רבים קמים עלי רבים אומרים לנפשי ל' יחיד אין יסועתה לו בלשים סלה כי לגבי ישראל נוטל דרוק א' ומכפר וכו' אני מתוירא שמח אך כפרה על ישראל לכן אני מתפלל ואתה ה' מנן בעדי וזש שמרה נפשי כי חסיד אני ומתוירא שמח נוטל דרוק א' ומכפר על הדור הושיע עבדך אתה אלתי להטילו שחי הכוונה שיק וזהו שמח נפש עבדך להטילו מכל יע והנה הרעת נוטה דוקא בזמן שישראל הם אחדות א' אזי כולם נחשבים נפש א' אבל אם ח' שנתח חנם ביניהם אזי ח' יש קטרוג עליהם וכתיב הרב יושב אהלים אל פר' נח ע"ג משש הרב קול יעקב אל שכתב משש הראשונים אל הטעם שנוטל דרוק א' ומכפר על הדור הוא משום שישראל הם נפש א' וגוף א' ודוקא אם הם באחדות ח' אזי זכות הדרוק מכפר על הדור אבל אם ח' בפירוד לכבות אז אין מועיל פטירת הדרוק וכתיב הרב אש דת אל כמה יודע שישראל הם אחדות א' אם לאו ע"י סלדקה אם נותנים נדקה זלו ואיש את אחיו יעזורו אזי הם נחשבים לנפש א' וגוף א' ונוטל דרוק א'

ומכפר ואם לאו אזי אין נחשבים נפש א' ובה פ' כוונת הכתוב הדרוק אבד ואין אים שם על לב באומרים נוטל דרוק א' ומכפר על הדור אכן הם טועים כי ואנשי חסד נאספים אלו שנותנים נדקה ועושים חסד עם העניים נאספים ואין מי שנותן נדקה ואין להם דין נוטל דרוק א' ומכפר וזהו באין מבין ואין ודאי מפני הרעה שלא תבוא ח"ו נאסף הדרוק עכ"ד וזהו אללי כוונת הכתוב בלדקה תכוננו כי ע"י הדרקה יש לכם דין נוטל דרוק א' ומכפר וע"י וממחה כי לא תקרב אליך

א"י הדרוק אבד ואין אים שם על לב א' במד"ר פר' מקץ כשנפטר ר' סימון בר זבדי אספדיה ר' לוי ואמר השבטים מליאה מלאו לרור כספס בשקים כתיב וילא לבס ויחרדו אים אל אחיו אנו שאברנו את ר' סימון עכ"ד וזהו הדרוק אבד ואין אים שם על לב לעשות ק"ו מן הפסוק וילא לבס כמ"ש במדרש הגז' וזהו והמי יתן אל לבו

א"י הדרוק אבד ואין אים שם על לב כי הנה כתב הגאון קידה אל כספר יעיר און מע' ל משש הרב בירך יחזק פר' נח כי הדרוק מכפר על הדור יש לו ג' טעמים א' דומה לזרוע הקוה וא' דומה ללב וא' דומה לעין ע"ש וזהו הדרוק אבד ואין אים שם על לב שהיה דומה ללב

א"י הדרוק אבד ואין אים שם על לב ואנשי חסד נאספים באין מבין כי הנה כתבו המפר' אל הובא דבריהם כס' פדה את אברהם אל דרוס ח דמי שהיה דרוק הולך לכפרה על הדור אבל אם הוא חסיד אין נוטלו הק"כ כפרה על הדור וזהו כוונת דוד המ"ע שמרה נפשי כי חסיד אני ואין מרתך ליקח חסיד א' לכפר על הדור וזהו הדרוק אבד שהיה לוקח אותו כפרה על הדור ואין אים שם על לב במיתת הדרוק לחזור בתשובה ונעשה כמו אבידה שלא חזרו בתשובה ולא נתפעלו אמנם ואנשי חסד נאספים דהיינו החסידים באין מבין כי אין הק"כ נוטל חסיד לכפר על הדור: **א"י** הדרוק אבד פירשו רבני אשכנז אל באיוב על פסוק ואיש נבוב ולבב ועיר פרא אדם יולד על מה ראייתו בילקוט שמואל סי'

קנה ויחזק כלב האלה . האלה לא היה לה לב
 ונתן לה לב . הים לא היה לו לב ונתן לו לב
 שנאמר קפאו תהומות כלב ים . השמים לא היה
 להם לב ונתן להם לב שנאמר עד לב השמים .
 יבא הים שלא היה לו לב ונפרע מן המלריים
 שהיה להם לב ונשתעברו בישראל בכל מיני
 פורענות . תבוא האלה שאין לה לב וניתן לה
 לב ונפרעת מן אכשלוס שהיה לו לב ונכב ג'
 לבכות . יבואו השמים שלא היה לו לב וניתן
 להם לב וורידו המן לישראל שהיה להם לב
 ושמרו את התורה בכל לבבכם ובכל נפשכם .
 וזהו וא"ש ר"ח לא ים שמים נביב שהיו בלא לב
 ונתנו להם לב וזהו ילכב שניתן להם לב וכו'
 עב"ד . ועפ"י יש לקיים מה שהשיב להם איוב
 לרעיו גם לי לבב כמוכס לא נופל אנכי מכם
 ואת מי אל כמו אלה . אמר להם אלו לא היה
 להם לב ונתן להם לב . אמנם אני ואתם יש לנו
 לב וזהו גם לי לבב כמוכס לא נופל אנכי מכם
 ואת מי אל כמו אלה . וזהו טוב ללכת אל בית
 אכל מלכת אל בית משתה כאשר הוא סוף כל
 אדם והאי יחן אל לבו שנתן לו הק"ה לב .
 וזהו הלדיק אבר ואין איש שם על לב . איש ר"ת
 אלה ים שמים . אלו שלא היה להם לב ונתן
 להם הק"ה לב כ"ש אדם שיש לו לב לדיק שיתן
 אל לבו . וזהו אשרי נולדי עדותיו בכל לב
 ידרסוהו שיתנו אל לבם לדרוש את עדותיו .
 וזהו והיו הרברים האלה אשר אנכי מלך היום
 על לבבך . שישים אל לבו לקיים המלות .
 וזהו ומלאת את לבבו כאמן לפניך . וזהו חכם
 לבב ואמין כח איש לא נעדר . איש ר"ת אלה ים
 שמים שאלו לא היה להם לב ונתן להם לב כ"ש
 אדם שיש לו לב שיכין את לבו לשמים .
א הלדיק אבר . הנה הרב דבר משה בס' יד
 משה פ"י ויחי דף לו ע"ד עשה הספד
 לרבו הרב מהר"ד בעל ס' בית דוד ובתב ושמעתי
 מקשים רכמה מקומות כש"ס משמע דמותת
 לדיקים מכפרת על הדור . ואלו בפרק חלק דף
 קיג משמע לדיק אבר מן העולם רעה באה
 לעולם שנאמר כי מפני הרעה נאסף הלדיק .
 וכן נראה בזוהר פ"י וישב דף קק . וכן איתא
 במכילתא כשהרבו את רש"כג ור' ישמעאל אר"ע
 לתלמידיו התקינו עלמכם לפורענות שאו טובה

עחירה לבוא כדורנו לא היו מקבלים אותה
 אלא רש"כג ור"ש והשתא גלוי וידוע לפני מי
 שאמר והיה העולם שפורענות באה לעולם
 ונסתלקו לו מבינינו שנאמר כי מפני הרעה
 נאסף הלדיק וכו' למבעי רחמי . והרב ביק
 דור זל תירץ קודם גיר דין הלדיק מכפר על
 הדור . אבל לאחר ג"ד אין הלדיק מכפר לא
 שלא יראה ח"ו ברעה . והרב ידו משה שם דף
 לח ע"ב כתב וז"ל וקשה דלא ימנע דף לאחר
 ג"ד וישו תשובה וראוי לימנע הנזירה . ואם
 קודם ג"ד ולא עשו תשובה מה מהני מיתת
 הלדיק אף שלא נגזר וכול לגזור כיון שלא עשו
 תשובה . והוא זל חילק בין עשו תשובה ללא
 עשו תשובה דאם עשו תשובה אזי מיתת הלדיק
 מכפרת . ואם לא עשו תשובה אזי מיתת הלדיק
 אינה מכפרת לא אחרת הלדיק אבר כדו שלא
 יראה ברעה . ואימתי יחברר אם הלדיק נפטר
 לכפר אם לאו אם נפטר לדיק ח' אזי ודאי לכפר
 ואם ח"ו נפטרו ב' לדיקים אזי ודאי מפני הרעה
 נאסף הלדיק רעה שלא תבוא .
 וזה היה בשנת התל"ב מתו כמה לדיקים וחסידים
 במיתת הדבר . ובשנת התל"ג היה חרבן
 גדול לת"פז . וזוה פי' כוונת הכתוב הלדיק
 אבר ואין איש שם על לב שאין חוזרים בתשובה
 וכיון שאין חוזרים בתשובה הלדיק לא הלך לכפר
 אלא שלא יראה ברעה ח"ו . והצנחן שאנשי חסד
 נאספים באין מבין אזי ודאי מפני הרעה שלא
 תבוא נאסף הלדיק ח"ב הוא עיקר התשובה .
 וזהו לבו וכשוכה אל ה' ועי' כי הוא ערך
 וירפאנו יך ויחבשנו ולא ח"ו מפני הרעה נאסף
 הלדיק כיון שעשו תשובה וזהו כינוי נא שוכחי
 אלוה וחוורו בתשובה פן יטרוף ואין מלול כיון
 שאדם אינכם חוזרים בתשובה עכ"ד .
 ועפ"י כתב הרב שארית יעקב פ"י קדושים דף
 מג ע"ד משם הרב ישראל בנבשתי זל
 משם הרב אביו הכ"הג זל ע"פ הקדמה הנו'
 כוונת הכתוב הלכי ישראל על במותיך חלל ואזי
 הלדיק מכפר על הדור כיון שהוא יסוד . אמנם
 איך נפלו גבורים שנים ואזי נמלא שלא חזרו
 בתשובה וא"כ מפני הרעה שלא תבוא ח"ו שלא
 יראו ברעה . לכך ללמד את בני יהודה קשת
 שיחזרו בתשובה עכ"ד :

נמצא דאם לדיק ח' נפטר אזי ודאי חזרו
 בתשובה ומכפר על הדור . אבל אם
 ח"ו ב' לדיקים נפטרו אזי ח"ו מפני הרעה שלא
 תבוא . וזה הללי כוונת דוד המ"ע שזמר על
 אכנר הלא תדעו כי שר וגדול נפל היום
 בישראל . נפל ל' יסוד אזי ודאי לכפר ילדיק
 שהחזרו בתשובה . וזהו גבי יאשיהו דכתיב
 ויקונן וימיהו על יאשיהו שנפטר לדיק ח' ואזי
 לכפר . וזהו וקתי תק בישראל הלדיק ח' מכפר
 על הדור ואם שנים אזי ח"ו מפני הרעה שלא
 תבוא ח"ו .
ורנה יש לחקור למה גבי עמשא בן יתר
 כשהרג אותו יואב בן נרויה לא עשה
 לו דוד המ"ע הספד כמו שעשה לאכנר בן
 בר אשר הרג אותו יואב בן נרויה ומה הפרש
 בין זה לזה . והמר החיפוש מלאתי להרב כלו
 יקר על הנביאים ממש מהר"א זל מה שלא
 עשה לו הספד דוד המלך לעמשא לפי שאו
 היתה ענין שבע בן בכרי ופחד דוד שלא יעשה
 יואב תרד במלכותו וכו' עכ"ד . ומה שלא
 נענשו ישראל כשלא הספידו לעמשא כאשר
 נענשו גבי שאול המלך דכתיב אל שאול שלא
 נספד בהלכה . וכן גבי יהושע דכתיב מזפון
 להר געש מלמד שנתגעש ההר עליהם וכו'
 זל שאני שאול המלך ויהושע שהיו מלכי ישראל
 ח"כ זל דוד המלך עשה לעמשא הספד אלא
 שלא נזכר כמו שלא נזכר הספד של דוד המלך
 ושלמה בנו וכן שאר מלכים הלדיקים . ח"כ
 גבי אכנר שהיה לפניו עשה לו דוד הספד .
 אבל גבי עמשא היה שלא בפניו שהיה יואב
 הולך למלחמה והרג לעמשא . ויתכן שלא
 שמע עד אחר שלשים יום לכן לא עשה לו
 הספד כנ"ל .
 והנה ראיתי להרב ח"דא בס' דברים אחרים
 דרוש ג שבת זכור דף ט' ע"ב שכחב
 חקרו המפרשים זל גבי מרדכי הלדיק למה לא
 בטל הק"ה לדיק וכפר על הדור כנהוג ולמה
 נקתיבו שיגיהם של ישראל כלים הלא קייל
 נוטל לדיק ח' ומכפר וא"כ הו"ל ליטול את
 מרדכי ולכפר על קדורו ותירצו כי הגם לדעת
 דשבי שנתחייבו כלים אותו הדור כשכיל
 שהשתחוו לזלם אין כאן דין נוטל לדיק ח' ומכפר

על הדור כי כתבו המפרשים זל דאם ח"ו חטאו
 ישראל בע"ז אין כאן מועיל דין נוטל לדיק ח'
 ומכפר על הדור . ולדעת תלמודו שכתבו
 מסעדות אחשורוש הנה איתא במד' שצדרכי
 הכריזו בכל תוקף שלא ילכו לסעודה וכיון
 שהסוירים שלא ילכו נוטל דק"ל דכור א"ל עד
 הכאה ונויפה אלא די לסוירים וכו' ע"ש . וזהו
 הטעם בחרבן מקדש ראשון מפני שהיה בהם
 עון עז ובע"ז אין מועיל נוטל לדיק ח' וכו' .
 וכמקדש שני שהיה בו עון שגאת חנם ולא
 היו בו עון עז היו החכמים מוכיחים אותם
 ואין שומעים להם במ"ש בגמ' גטין הנחו
 כדיוני שהיו וכו' ע"ש בארוך . ובתיב והתה
 כי הזכרת את הרשע את נפשך הללית וק"ל
 בזכור ח"ל הכאה ונויפה לא די להסוירים כנ"ל .
ורנה לחכם הדורש כהספד של לדיקים לדיק
 לו אחרת יתירה שלא ירבה בתוארים
 ולהרכיב בשבח הלדיק יותר מדאי לפי שאמר
 ר"ל כשם שנפרעים מן הנספד כך נפרעים מן
 הספד . גם אין לספור לו שלא כראוי במ"ש
 א שאול שלא נספד בהלכה . וכן גבי יהושע
 כתיב מזפון להר געש מלמד שנתגעש ההר
 עליהם . לא לדיק הדרשן להפוש דין האמלעי
 וכוה אפשר להגלל . וזהו כוונת הכתוב ה' ב"ר
 פקדון לקון לחש מוסרך למו' פקדון אלו
 פקדוני הדור הדורשים ומספידים לדיקים הם
 בלד ר"ל כשער הרבה אין יודעים מה לעשות
 והראיה לקון לחש תרגם יונתן מלפי חולפן ר"ל
 שמספידין יותר מדאי מוס'ך ל'מו נפרעים
 מהם . ומטעם זה כ"ל כומן הגמ' לא היו הרבנים
 רואים לעשות הספד לא מניחים אחרים להספיד
 כמ"ש בגמ' ח"ל רב אשי לכר קיפוק וכו' לפי
 שהיו יראים לעשות הספד יותר מדאי או לעשות
 מספד שלא בהלכה ונענשים .
 ועפ"י פ"י הרב באר ילחק בסופו בס' באר לתי
 דרוש ד דף קסב ע"א כוונת הגמ' ח"ל רב
 לרב שמואל בר שילת שהיה ספדן אחים לי הספידא
 דהתם קאימנא הכוונה אל תירא מעשות הספדא
 משום כשם שנפרעין ובר' דהתם קאימנא וכו'
 מה שאתה אומר הוי מקלף שכחו בפניו וכו'
 שלא בפניו . ואע"ג שאינו נחשב לפניו לפי שהוא
 מת מ"מ לגבי לאחר שנקבר הוי בפניו ע"ש .

וכן ה'גרו בגמ' בחו"ה ור"ח ותנוכה וכו' וכן ה'ן מסבירין ללא לת"ח וככנו הרי קורא הגמ' למת בכניו וכן פסק בש"ע ור"ד ס'ת"ז ע"ש : ועפ"י יש ליישב כוונת הגמ' היריות ע"פ וסבבו בשוק הסופדים בני גלילה אמרו עשה דברים לפני מטהך בני יהודה אמרו עשה דברים לאחר מטהך ולא פליגי מר כי התריה ומר כי התריה ופירשו ז"ל עשה שיהמרו לכני המטה עשה כך וכך ואחר המטה היא היא * הלא שכליל הספרנין ולכו לפני המטה וביהודה אחר המטה עכ"ד ועיון להרב באר יתקן דם שההריך : אמנם לפי האמור לציל נראה לי טעמים שהנשי גליל היו הספרנין לכן הם הומרים לפניו וכל מה לומר ויתר מדאי לכן הם הומרים לפניו וכל מה שהם הומרים היו מקלת שכתו בפניו ויאנשו יהודה היו יראים שלא יענשו שלא ספדוהו כהלכה לכן היו הולכין הספרנין אחר המטה וכל מה שהיו מקררים היו כולו שלא בפניו ואלו ואלו יראים מעונש וזה דרך הל"י ללמד לכני יהודה קש"ת ר"ת קצור שבאים תוארים שהיו מקלדים בהוארים ובאמור :

א"נ ללמד את בני יהודה קשת הלא היא כקובה על ספר הישר הרב שנות חיים כר' חיו שרה עשה הספר על הרב מה"רש אל גא"י ז"ל וכהם ללמד את בני יהודה קשת דה"י בילקוט בשביל שבע כנשית שהן אח"כ לאבימלך הרגו פלשתים מבניו ז' לדיקים במשון חכנו ופינחס ושאול ושלכת בניו וכו' כוונת הכתוב ללמד את בני קשת להלכת עם פלשתים ואין פחד מהם שכבר שלמו ז' לדיקים עם שאול ושלכת בניו הלא היא כקובה על ספר הישר היא מספר קטן ז' ע"ש :

א"נ טעם לכני גליל הומרים לפני המטה והנשי יהודה הומרים אחר המטה ע"פ דה"י בגמ' עירובין דף נג ע"א בני יהודה דגלו מסכתא נתקיימה תורתם בידם ופירשו ז"ל דגלו מסכתא למדו אחרים * א"נ מפרשין שמועותיהם ומדקדקין בהם להבין טעם הדבר עוד אי' התם בני יהודה שלמדו מחד רב תורתם נתקיימה בידם בני גליל דלא למדו מחד רב תורתם לא נתקיימה בידם עוד אי' ההם בני יהודה דדייקו בלשונא תלמודא נתקיים בידם בני גליל

דלא דייקו בלשונא לא נתקיים בידם עוד אי' ה' ההם דוד גלי מסכתא שהיה מלמד ויבנה והלמודים עליה כתיב ירה"ק יראונו וישמחו * שאל לא גלי מסכתא עליה כתיב וכל אשר יפנה ירשיע * וכירשו ז"ל לא היה זוכה להורות כהלכה ע"כ * וזהו בני יהודה שהיו דייקי בלשונא וגלו מסכתא ומדקדקין בה לכן הומרים אחר המטה לומר דה"ק שנפטר הלדוק עדן הורתם הלא התלמודים * משא"כ בני גליל דלא גלו מסכתא לכן הומרים לכני המטה אבל אחר שנפטר הל"י הן תורתם קיימת להם * וזהו מ"ש בגמ' מר כי התריה ומר כי התריה כל א' לפי מקומו ובאמור **ועפ"י** יש לפיו כוונת הכתוב שהמר דוד למיפל לפני ה' אשר בחר בו * נגיד על עם ה' ועל ישראל * לכאורה ז"ל דקלטון כפול אמנם ע"פ האמור א"ש דוד גלי מסכתא כאמור לז"ל על עם ה' הלו התלמודים ועל ישראל שאר הקהל לרמוז לה ששאל אביה לא גלי מסכתא והוא גלי מסכתא : ועפ"י כי ה"ב ח"דא ז"ל בס' חסדי אבות על מס' אבות שבסוף שם הגדולים ח"ה על משנה מרבה ישיבה מרבה חכמה * ויש גורסין מרבה חכמה מרבה ישיבה ע"פ ב' פירושים שפירשו ז"ל על בני יהודה דגלו מסכתא ח"ה שלמדו לאחרים * והוה מרבה ישיבה שלימדו לאחרים מרבה חכמה ופ"י ב' לפי שהם מדקדקים בטעמים ויגיעים בדבר להוית דין המת לאמרו * והוה מרבה חכמה שמדקדקים ויגיעים ומבינים הטעמים ע"ז מרבה ישיבה שבהים אללם ללמוד מהם הטעמים והקורה לפי האמת והלך עכ"ד * וזה הל"י הל"י לשין ת"ל יהודה ועוד לקרא לרמוז בני יהודה שהיו מדקדקים בתורתם ובטעמים ע"ז נתקיימה בידם ועוד לקרא שנשאר להם קיום לעד לעולם לקרות בתורה לא כן הנשי גליל לא נתקיימה בידם * והוה כוונת הכתוב שכת' המת הנשי יהודה חכון לעד לעולם :

והנה כהבו המפרשים ז"ל על כקוב ונתהו לך מהלכים בין העומדים האלה * הכוונה הלדיקים נקראים הולכים כי כל יום ויום הולך ומתחזק במלות ומע"ט לא כן המלאכים נקראים עומדים דקוב והוא עומד בין

בהדסים * כי המלך היו חייב כמלות וה"כ כל ימיו עומד ולכן הם הלדיק מעמיד בניס לדיקים אף כמותו נקרא הולך כי הע"פ בהמת נעשה חפשי מן המלות כשהעמיד בניס לדיקים אף כמותו נקרא הולך * וזהו פי' הרב ח"דא ז"ל בס' סומת אנך מההלך בתומו לדיק השרי בניו אחריו * בתומו הותיות כמותו ר"ל לדיק אף כמותו נקרא הולך בזמן שאשרי בניו אחריו עכ"ד * ולכן גבי יהושע כן יהולק בכניו נשאו נשים נכריות כתיב ביה ועומד לפני המלך * וזהו ויקרבו ימי דוד למות וז"ל את שלמה בנו לאמר הנני הולך בדרך כל הארץ ר"ל ה"ק שאני מה"כ נקרא הולך * והוא ע"ז וחוקת והיות להים לטבות מלות ומעשים טובים : והנה כהבו מפרשים ז"ל דהוקה שעה שבה מת הלדוק היא שעת רגון לקבל השיבה והפלה * והרב מה"ר פלאה"ז ז"ל בס' פדה הת אברים מע' מ"ס הות כו הביא מעשה רב ז"ל מה"רש ברעבי ז"ל היה דרכו כל לילה נשמתו עולה למעלה והיה נתהורת הנשמה לבוא ולילה ה' מוכיה הנשמה לבוא ושאלו לו הסיבה כמיהרה לבוא והשיב כי הלילה היה עלתה הנשמה דרך ישר ונכון ולה מלהם מכשול כלל ועין כי הלילה הזה נכטר רב פיירו ז"ל מעיר שהלונקי וע"א וכל המקטרגין נהבאו בהומא רבא עכ"ד :

וזוה יש לרמוז מ"ש רב לר"ש בר שילת אחים לי הכפודא ר"ל אהיה שעה עת רגון וחוקו בתורה והפלה ולא יש קטרוג כי ההם ר"ל בעת אלת הנשמה למעלה קאימנה ואין בטן ואין כנע רע לעכב כי כולם יברחו לקהומא רבא : והנה ה' בגמ' כל המויד דמעות על ארס כשר הק' בה סופרן ומניחן נכית גנזיו זנאהר שימה דמעתי כנאדך הלא כספיהך * וכהב הרב כחב כופר ז"ל בקונטרס הגל לאה דהדמעות מניחן נכית גנזיו עם הזכיות * וכשוקל עונות עם הזכיות אז מלך הדמעות עם הזכיות ויכריע לעונות עכ"ד : וזהו יש לי לרמוז כוונת הכתוב ז"ל יהי לך שמו * ז"ל ר"ת זכיות דמעות * יהי ר"ל פורה ויראה * לך ר"ת למיתת לדיק * שאלתה

ככה כת רגון ותיקון להכונה וזהו עובת תיקון נעבות זרון בעת ח"ו הויה לרה בלא הכוה * והנה כהב הרב שנט מוכר הביאו הרב פיה ה"ה אברהם ז"ל נערכת מ' הות כח ז"ל ה"ר יבמעש כן שיבע כשירדתי מהמרכבה וגל ה' זאת הגזירה מן השמים ככתו כל החכירים ועשו מכהם וזממה וזכחו * כתיב להבול וביהו מיני זמר וכלי יין והכלו וזכו וירנו והמרו הוהול לעשות הכס פלאהו בלחות נגילה ונשמחה כשמחה כנור ועונב ע"כ :

א"נ החימו לי הכפודא וכו' * כהב הרב לקוטי שוכנים דף ב' ע"ב משם הדר"זל שבשעת הכפוד בהה הנשמה עם למטה ועומדת עם והפ' הוא רחוק ועושים הכפוד שלא במקומו הנשמה כהה לבס * והוה החימו לי הכפוד דהקס קאימנה במקום הכפוד עכ"ד : והרב יערות דבש כהב החימו לי הכפודא ע"פ כוונת הכתוב ביומיה מי יתן רגני מים ועיני מקור דמעה והנכה יומם ולילה לת הללו בה עמי * מי יתני במדבר מלון הורחים * שהענין הוא שיש ג' מיני נחמה למהאבלים ח' מיעוט שכל והכנה ומיעוט השנה במיתת הכפוד כגון שהוא קטן ונער ולה יודע להתאבל כמו גדול * הוה כהב דעתו חכר ואינו שלם כמו הכס מרגוש ומכין ההיזק וההסרון ומתאבל עליו ב' ע"ז ככי כי ע"ז ככיה יש למתאבלים נייחא וכמעט שקט שכלו והנסיין יעיד ע"ז * ה"ה הוה ברחוק מקום ואין נגד עיניו לא יפעול בו כ"כ והנה כנר נודע מהכמת הטבע מי שגובר בו יכוד המים יתמטט שכלו ומי שגובר בו יסוד הקש יתריבה בו קדעת והבינה * ולכן הפיח

רמיה רולה למלא מנוח לפשו על הלה שרה
 לו בעת חרבן ב"המק שגדולה כים ולכן מי
 יתן ראשי מים ויתגבר כי יסור המים ויתמעט
 שכלי ולא אשיג כל כך מיוחש על הלה של
 ב"המק וזאת שניה ועיני מקור דמעה ואכבה
 יומם ולינה את חללי בת עמי כי עי' הכבים
 יסרש הער והנ' מי יתני במדבר מלון
 אירחים ואעזבה את עמילרחוק מקום ולא אראה
 בליה כנגד עיני ולכך א"ל רב לרב שמואל בר
 שילת אחימו לי הספדא דהתם קאימנא ולא
 מרחוק אלא מוטל לפניהם עכ"ד ולכך כתב
 הכתוב ג' נחמות נחמו נחמו עמי אנכי אנכי
 הוא מנחמכם וכתוב באיש אשר אמו תנחמנו
 כן אנכי הנחמכם ובירושלים תנחמו כנגד ג'
 נחמות הנו' :

כתיב טוב לכת א כלל מלכת א בית
 משתה כאשר הוא סוף כל האדם והחי
 יתן א לכו הנה כתב הרב נבול בנימין ז"ל
 בהקדמתו משם ס' מעבר ויבן ז"ל לידת הדיק
 מיום הולאתו מרחם אמו הוא לידת הדיק
 וביום מיתתו הוא לידת הנפש ולכן נקרא יום
 הולא דילה עכ"ד וזהו ויום המות מיום
 הולדו ר"ל יום המות הוא יום לידת הנפש כמו
 יום לידת הנוף ואיתא בגמ' על פסוק לא ירעיב
 ה' נפש לדיק זה ת"חכל זמן שהוא מתעסק בתורה
 אם נעלם ממנו פרק א' או דבר א' אינו נפטר
 מן העולם עד שבאים מלאכי השדה ומלמדים
 אותו בשביל שלא יהיה לו כושת פנים לעת
 ע"כ וכן איתא באדרה וז"ל שרשבי ז"ל אמר
 שלא איעול בכיסופא לעלמא דאתי ונמלא כמו
 שקורס לידת האדם בא' מלאך ונלמד אותו תורה
 בן קורס לידת הנפש באים מ"ה ומלמדים אותו
 תורה וזהו כאשר סוף כל האדם והחי זה ת"ח
 יתן א לכו ללמוד תורה קורס לידת הנפש של
 הדיק ובאמור :

והראשונים פירשו על מנהג העולם כי בכית
 החתונה אין מנהג להכנס לא עי'
 הזמנה שזומנין אותו לסעודה ובלא הזמנה
 אין אדם נכנס לא כן בכית האכל נכנסים
 של האדם בלא הזמנה וא"כ בקל יכול האדם
 להכנס בכית האכל לא כן בכית המשקה
 וזהו טוב לכת א בית אכל מלכת א בית משקה

כאשר הוא סוף כל האדם והחי יתן א לכו
 לשוב בתשובה ושב ורפא לו עכ"ד :

עוד פירשו ז"ל כי הנה מבית המשקה ג"כ
 לוקח אדם מוסר שציקר הנשואין הוא
 כדי שיהיה לו בן ממלא מקומו אחריו בעת
 אס לא לקח לו אשה אזי במותו ועיב לאחריים
 חילו וא"כ יאמר האדם למה אני אשך א בית
 האכל לוקח מוסר אני נכנס לבית המשקה וג"כ
 לקח מוסר למיתה וזהו טוב לכת א בית
 אכל מלכת א בית משקה כאשר הוא סוף כל
 האדם והחי יתן א לכו לא כן בכית המשקה
 שרואה השמחה ונטרד ואינו זוכר את סופו
 עכ"ד :

והרב רבינו בחיי פר' וירא בתב כי הנה מלינו
 גבי חביריו של איוב שהכחזב מפרש
 שמונת דכתיב ויבואו איש איש ממקומו איפו
 הקימי ובלדר השומי ונפר הנעמתי לא כן
 גבי המשקה של אה"עיה דכתיב ויעש אכרהס
 משקה גדול כיום הגמל את ילחק ואין ספק
 כי היו שם גדולי ארץ ומלכים ויועלי ארץ
 כי היה בכית א"א עושר רב גס היה גס
 הפלא בלידת ילחק ומפני שהיה במשקה ושמחה
 לא נתפרשו שמונת וזהו טוב לכת א בית
 אכל שיפרש שמונת מלכת א בית משקה
 שלא יתפרש שמונת עכ"ד וזה רמז קראו
 בשמות עליו ארמות ר"ל שיזכר שמונת
 כשהולכים לבית אכל שם א האדמה ולא
 לבית המשקה :

ולי נראה לומר כי אס אדם הלך לבית האכל
 ונכנע לכו אף ביציאתו מים והולך א ביתו
 ג"כ יהיה לכו נכנע בביתו לא כן אס
 הולך לבית המשקה כעורו שם שם ושמת
 ובעת יציאתו ג"כ כשהולך לביתו שמת ולא
 יזכר שם מיתה אלו וזהו טוב לכת א בית
 אכל כי והחי יתן א לכו לא כן בכית
 המשקה :

והרב לב חכם על קהלת פירש טוב ללכת
 כי הנה גבי בית האכל כתיב ב' למדין
 ללכת ובכית המשקה כתיב למד' א' מלכת
 לומר בכית האכל ילך האדם כמה פעמים ולא
 ילך א בית המשקה אפי' פעם א' כאשר הוא
 סוף כל האדם והחי יתן א לכו :

א"י בית האכל אס אינו הולך עכשיו לא יוכל
 לגמול עמו חסד עור אס ילא מאכלו
 משא"כ גבי בית המשקה אס לא נכנס היום
 יכול לזכנס אה"כ פעם אחרת ע"כ :

א"י טוב ללכת כי הנה איתא במס' אבות
 דר' נתן פ"ד ז"ל הוא היה אומר תנחומי
 אכלים ובקור חולים מביאין טובה לעולם
 וכתב הרב ח"דא ז"ל בהנהגתו שם דלכן הקדים
 תנחומי אכלים לבקור חולים לפי דכתיב טוב
 ללכת א בית אכל מלכת א בית משקה והקדים
 הכתוב בית האכל א בית המשקה לכן הקדים
 הקנא תנחומי אכלים לבקור חולים עכ"ד
 וזהו טוב מביא טוב לעולם אס הולך לבית
 האכל ובאמור :

א"י טוב ע"פ מ"ש הרב לב חכם ע"פ
 טוב שם משמן טוב ויום המות מיום
 הולדו ע"פ מ"ש ר"ל ת"ח אס שכח דבר א'
 מתלמודו באים מ"הש כשעת פטירתו וסודרים
 לפניו דכתיב לא ירעיב ה' נפש לדיק וההפך
 ברשע דאיתא בפרק חלק א"ר אמני לא מת
 דואג עד ששכח כל תלמודו שנאמר הוא ימות
 בלא מוסר ואיתא בפ' המפלא כשהולך נוטר
 ונוטר בא' מלאך וסוטריו על פיו ונשכח ממנו
 כל התורה שלמד במעיו אמו נמלא יום המיתה
 ללדיק יותר מלידה שיום המיתה אדרבה אס
 נשכח ממנו דבר א' מלמדיו אותו ויום הלידה
 נשכח ממנו התורה שלמד ולרשע שתיס
 נשכחין יום הלידה ויום המיתה וזהו טוב
 שם משמן טוב זה הדיק שיש לו כת"ר תורה
 וכתר שם טוב ולגבי רידה ויום המות יותר
 טוב מיום הולדו שיום המות מלמדיו אותו ויום
 הלידה הכל נשכח ממנו עכ"ד וזהו טוב
 ללכת אל בית אכל הדיק כי מלמדיו אותו
 תורה וזהו והחי זה ת"ח יתן אל לכו ללמוד
 תורה ובאמור :

והרב באר ילחק ז"ל פר' בראשית ד"ה ע"א כתב
 דאיתא במד' קהלת טוב ללכת א בית אכל
 א"ר ילחק משל לא' שאמר לעבדו לא והכל לי
 חפץ טוב א"ל והיכן אני מוצא חפץ טוב א"ל
 משתמלא רוב אדם הולכים שם חפץ טוב ע"כ
 ופי' הרב מתנות כהונה הכוונה חפץ טוב שרוב
 בני אדם הולכים שם הוא בית האכל אין נמלטיין

ממנו בני אדם לילך שם והולכים לשם החכמים
 והגדולים והקטנים והוא חפץ טוב ואם והנה טוב
 מאד זה המות עכ"ד וזהו ללכת א בית אכל
 כאשר הוא סוף כל האדם ואין נמלטיין ממנו
 החכמים והגדולים והקטנים והחי יתן א לכו
 עכ"ד :

א"י כי הנה כשמת זקן ומלא ימים וקנה עושר
 ונכסים ובתים ועלויות מרווחים מנהג
 העולם לומר עליו זה האריך ימים וקנה נכסים
 והוליד בנים ובנות והשאין וחסו ימים רבים והלואי
 כל העולם יחיו כמותו בעושר ובנכסים וא"כ
 אין נכנע האדם אכל העיקר הליכה לבית האכל
 לומר שעות' הוא הבל וריק תהו ובהו מעשה
 וצ"ל ימשיך את לכו לזכנע וזהו טוב ללכת א
 בית אכל והחי יתן א לכו לזכנע לכו וישוב א
 ה' וירחמנו :

א"י טוב ללכת הנה הרב באר ילחק פ'
 בראשית דרוש ב' ד"ד ע"ג כתב איתא
 בגמ' מועד קטן דף כח מאן דיסבור וספרוניה
 מאן דיקבר וקברוניה מאן דטעין וטעוניה מאן
 דדלאו ידלוניה מאן דלווה ילווניה וקשה והלא
 א"ל חסד שעושי' עם המתים הוא חסד של אמת
 והלא עשה כדי שיעשו לו ומלפא לתגמול זה
 ותירץ ב' תירוטים א' דכיון דהגמול שבר סינמלוהו
 אינו מאותו האיש לא מאחרים שעושים לו
 חסד א"כ לגבי רידה נקרא חסד של אמת
 ודאי ועוד הנה פי' הרב מהר"ם אוזירה ז"ל
 על אבות על משנה אל תהיו כעבדים המשמשין
 את הרב וכו' דקשה הנה כל התורה כולה
 קבול שבר דכתיב אס בחקותי תלכו ונתתי
 גשמיכם בעתם והיה אס שמוע תשמעו אל
 מצותי ונתתי מטר ארלכם בעתו אמנם
 העיקר הוא שהק"בה אומר לישראל דאס יעשו
 אתן להם טובות הרבה אכל ישראל אין מן
 הראוי לעשות בשביל הטובה אלא לשם המנוחה
 אותם והוא עושה שלו והם עושים בשלהם עכ"ד
 ויעפ' ז"ל כוונת הכתוב (משלי ב') חסד ואמת
 אל יעזבוך קשרים על גרברותיך כתבם על
 לוח לבך ומלא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם
 בטח בה' בכל לבך ואל בינתך אל תשען הכוונה
 חסד ואמת אל יעזבוך זה חסד שעושי' עם
 המתים הוא חסד של אמת שאינו מלפא שום

הנמול : וכת' דלא מקרי חסד של אמת כיון
 שמלפני שום תננוול דיקסר יספרוניה וכו' ואת
 ועוד הק' בה נותן לו שכו' לז' חדה אינו מלפני
 תנמול מן המת אלא מאחרים והוא ומלא חן
 ושלל טוב כעניו אלהים ואדם ולא מן המת אלא
 מאחרים : ועוד בטע כה' בכל לכך ואל בינתך
 אל תעין שלא העשה לחסלוס גמול אלא לשם
 ה' לשם מלוא והוא עושה שלו ואתה עושה שלך
 והוא טוב ללכת אל בית הכלל שחסד שעושה עם
 המתים הוא חסד של אמת שאינו מלפני שום
 תנמול מן המת והוא באשר הוא סוף כל האדם
 ואינו מלפני ממנו שום תנמול : ועוד והוא יתן
 אל לבו שלא לעשות המלוא לשם תנמול אלא
 לשם ה' והוא עושה שלו והם עושים שלהם :
א"ל טוב ללכת אל בית הכלל : אפשר לרמוז
 הפסוק עמ"ש הרב בית יעקב דף יג ע"ב
 על איוב בפסוק קטון וגדול שם הוא ועבד
 חשיו מאדוניו ואל החכם בעל המדות זכר דעת
 חכם ה' שהיה אומר ש"א"א ששום אדם שיאמרו
 עליו שהוא מאושר בעוד שהוא חי לפי שתפוכות
 הזמן וקילופיו ותמורותיו הם רבים שמי שהוא
 היום מאושר למחר יתהפך הזמן בו ויהיה אינו
 מאושר שמי שהוא עשיר היום למחר יתהפך
 הגלגל ויהיה עני : ומי שהוא מכובד למחר
 יהיה אינו מכובד וכן להפך : והדעת הזה הוא
 דעת (שולון) : ואמרו שמלך ה' אדיר אשר היה
 מוללח כל ימיו נפל כיד אויבו הנולח ונתנו
 במאסר והיה לוועק ואומר (שולון שולון) ונשאל
 את המלך הנולח מה זה אשר לוועק ואומר כן
 ואמר להם מה שרניל לומר (שולון שולון) לפי
 שהוא היה משחק עליו ועתה רואה מה נעשה
 בו ודבריו של שולון היו אמתיים : ואז המלך
 נתיירא מאד והתירו : ולפי' אין לאדם ליקרה
 מאושר עד שימות והוא בעי' וזככורו ובהלללתו
 כי הכל הולך אחר החיתוס : וזה כעניו רומה למי
 שהו' משחק בקוביא וסוה מרווח שאין לקרותו
 מרווח עד שיקוצ מלשחוק בו כל זמן שהוא
 משחק אפשר יפסיד מה שהרווח והעומד רשם
 בראותו אותו מרווח ויחשבהו מרווח עד שיקוס
 שאפשר שאח"ך יפסיד : וכן אם שנים מתאבקים
 זעז' אין לשוט אותם הרואה מי הנולח עד
 שיכלה ההתאבקות שאפשר שאח"ך יתגבר הא'

על הכירו : (וכבר סופר על כ' מלכים שכלו
 לעשות מלחמה זעז' : ויש מנהג אללס שיעמדו
 מערכה לקראת מערכה וכיניהם מקום פנוי
 ובמקום הפנוי יש שם כור גדול ויירדו מן המערה
 זורא' מן המערכה שכנגדה כ' גבורים וילחמו זעז'
 ומי שנולח את חבירו וועלו ומשליכו ה' הכור הוא
 אותה המערכה שהנולח בה מהם מתגברים
 ונלחמים עם הבת האחרת וכוונתם אותם : ופעם
 ה' אירע שירדו כ' גבורים ה' קר' וה' גדול
 ונתאבקו זעז' ונלח הגדול את הקטן ונטלו על
 כתיפו להשליכו אל הכור : וכיון שהגיע קרוב
 לד' אמות לכור נתאמן הקטן וירד מן כתיפו
 ונטל את הגדול והשליך אותו אל הכור : וכשבא
 אל מערכתו ה' ל' למה כחלה לה נתאזרת עליו
 עד לכסוף : ה' הוא גדול ואינו קטן ואין כי
 כח לשאת אותו עד הכור לכן הנחתו אותו הוא
 יסכלנו על כתיפו עד שהגיע לכור וכיון שהגיע
 סמוך לכור אזי נתאמלתי עליו והפלתיו לכור :
 ע"כ שמעתי) : הרי אף שנטלו הגדול לקטן על
 כתיפו כל זמן שלא הפילו לא נקרה נולח וכאמור :
 והוא קטן וגדול שם הוא והראיה ועבד חפשי
 מאדוניו ולא לחירות וא"כ לא נקרה גדול וקטן
 אלא שם עכ"ד הרב בית יעקב :
 והוא כוונת הכתוב ויקוץ רוד על הכנר הלא
 תדעו כי שר וגדול נפל היום הזה בישראל
 היום הזה דוקא שר וגדול לפי שמת הכל קודם
 שהיה חי לא נקרה שר וגדול כי אפשר ויירדו
 אותו מגדולתו : והוא שאל ויהינתן הנאכהים
 והנעיומים בחייהם ובמותם לא נפרדו מנשרים
 קלו מאריות גברו : וילך הוה לים לומר מנשרים
 קלו מאריות גברו ובמותם לא נפרדו : אבל ע"פ
 האמור ה"ש כי אחרי מותם יהיה השבח שלהם
 ולא בחייהם וכאמור : והוא מ"ש רב לרב שמואל
 בר שילת אחימו לי הספרא דהתם קאימנא דוקא
 אחר מיתה אבל בחיים אין נקרה מאושר וכאמור :
 והוא טוב ללכת אל בית הכלל מלכת אל בית
 משתה כאשר הוא סוף כל האדם ואזי אותה
 שעה נקרה מאושר ולא קודם : והוא והוא יתן
 אל לבו כי שמה ירד ממעלתו או ועלה וכאמור
 והוא טוב שם משמץ טוב ויום המות מיום
 הולדו : והוא סוף דבר הכל נשמע : כי זה כל
 האדם כמותו משא"כ בחייו עולה ויורד וכאמור :

זכן ג"כ לענין התורה והמלות אין אדם נקרה
 לדיק יחסיר עד יום מותו הכל בעודו חי
 לא כמ"ש אל האמן בעלמך עד יום מותך : כמו
 שמלכו ליוחנן כה"ג ששימש בכהונה שמונים
 שנה ולכסוף נעשה לרוקי ויש בהפך שכל ימיו
 רשע ולכסוף חזר בתשובה שלימה כמו שמלכו
 כאלעזר בן דורדיה שכל ימיו רשע ועי' סכה חזר
 בתשובה וקרא עליו בת קול רבי אלעזר בן
 דורדיה מנומן לחיי העו"ה הב ואמר רבי יש קונה
 עולמו כשעה ה' ולא עוד אלא שקורין אותו
 רבי : והנה רבינו הארי זל גילה סודו של אלעזר
 בן דורדיה גלגול יוחנן כה"ג וכל שנים של יוחנן
 כה"ג שהיה בלדקה נתנו לו לאלעזר בן דורדיה
 וכל שנים של אלעזר שהיו ברשעות נתנו ליוחנן
 כה"ג ולכן נשלים בלדקות ולכן קראו לו ר' אלעזר
 עכ"ד זל :

וכן נמי בלה אף שיושבת על המטה שלה לקבל
 קדושת עכ"ז אינה יודעת למי תנשא עד
 נתינת הקדושת (והוא שאומרים בערבו אל ערוך
 קאשרא עלא תכ'תא ומה תערך מני בכ'תא) :
 והוא מתהלך בתומו אותיות כמותו לדיק אותו
 שעה נקרה לדיק אבל בחייו לא שאפשר יחזור :

א"ל והוא יתן אל לבו ע"פ מ"ש הרב חזר
 החיים זל פרשת חיי שרה ע"פ והלה ימי
 חיי אברהם אשר חי תיבות אשר חי יתור נפיש :
 וכן נמי גבי אד"הר כתיב ויהי כל ימי חיי אדם
 אשר חי יתור נפיש : וישב כי הנה אל' שהיה
 אה"עה יהיה ק"ף שנים כמו יחשק אע"ה אלא
 עשו שילא לתרבות רעה ועבד חמשה עבירות
 ביום ה' נחסרו מימיו ה' שנים ולכן כתיב אשר
 חי כי לא נמלאו ימיו : וכן נמי גבי אד"הר
 שהיה לו לחיות אלף שנים אלא שחסרו ע' שנים
 ומה תת' קל שנים לכן כתיב אשר חי לומר שלא
 חיה כל שנים אשר היו קלובות לו : ועפ"י ישבתי
 מ"ש כל רמש אשר הוא חי כי קודם נח לא הותר
 להם לזכות ולאכול וא"כ כל הבהמות הוו יכולים
 לחיות הרבה אבל כיון שנתן להם רשות לזכות
 ולאכול כדכתיב כל רמש אשר הוא חי לכם יהיה
 לאכלה וא"כ לא יוכל לחיות יותר לז' אשר הוא
 חי ולא כל שניו :

זעפ"ז זל והוא יתן אל לבו עמ"ש רזל שוב יום
 א' נפני מיתתך והקשו מי יודע אימתי

ימות וחירו ישוב היום שמה ימות למחר ונמלא
 כל ימיו בתשובה והוא והוא יתן אל לבו לא
 מבעיא מי שהוא זקן ומלא ימים יתן כלכו יום
 המיתה אלא אם הוא בחי ימנו או בשלוש ימיו
 יתן אל לבו יום המיתה והוא והוא ר"ל כל מה
 שחיה יתן אל לבו ענין המיתה :
א"ל טוב ללכת : איתא בגמ' ברכות ד"ו ע"א
 אמר רב אנר"ה רבי טמיה שתיקתא א"ר
 אשי אנר"ה רבי הלולי מלי : ופירשי זל מלי לשמח
 חתן ברכים ע"כ : טמיה כתב הרב חרשי
 אנרות איתא בערוך ערך ט"ס פי' הכל ויולא
 כהט"כ ובאל"כ עכ"ל וכמ"ס בגמ' מועד
 קטן אין המנחמים רשאים לומר דבר עד שיאמר
 ויפתח האכל עכ"ד : נמלא כבית האכל שתיקתא
 וכבית המשחה של חתן לשמחו בדברים : וכתיב
 גם אויל מחריש חכם יחשב : ואיתא במשנה
 אבות כל ימי גדלתי בין החכמים ולא מלאתי
 לגוף טוב אלא שתיקה : והוא רמז טוב ללכת אל
 בית הכלל שההליכה זו היא שתיקה מלכת ל בית
 משתה של חתן שהיא לשמחו בדברים כי השתיקה
 היא טובה יותר : והוא רמז מ"ש במשנה שתיקתך
 יפה לך מדבורך :

והנה הרב כלי יקר זל פ"ה מסעי דף נד ע"ד
 כתב עמ"ש רזל שקולה מיתת לדיקים
 כשיפתח בית אלהינו : והקשה ראי' בילקוט
 מיתת לדיקים יותר מחרבן כ"המק וקשיון אהררי
 וכו' ע"ש : והרב יוסף שאול הלוי זל שם בראש
 הספר עשה לו הסכמה וכתב זל שמעתי בשם
 זקני הגאון זל מה"ר מרדכי זאב זל שאמר
 בדרוש הספר ישוב ליה כי נודע דכבית כ' חסר
 חמשה דברים ה' מהם חסרה השכינה והיינו
 דאמר כשיפתח בית אלהינו נגד בית ראשון
 דהיתה כנגד בית אלהינו : אבל כנגד בית שני
 קאמר יותר מחרבן כ"המק ששכינה לא היתה
 בבית כ' לכן קאמר יותר מחרבן כ"המק ורפ"ח
 עכ"ד :

ועפ"י יש ליישב כוונת המסרה הלך וחסור הלך
 וגדול לרמז לזה ר"ל בית שני שהוא חסר
 השכינה והוא הלך וחסור אזי הלך וגדול ר"ל
 מיתתם של לדיקים יותר מחרבן כ"המק וכאמור
 כי מלת הולך רמז למיתה דכתיב כי הולך האדם
 אל בית עולמו וכתיב ככו ככו להולך :

זהמפרשים זל פירשו כוונת המורה הלוק וחסור
הלוק וכסוב הלוק וגדול הלוק ושוב ע"פ
מ"ש ר"ל העניו אינו בא בגלגול והו הלוק וחסור
ר"ל שהוא עניו אזי הלוק וכסוב שאינו חוזר
בגלגול אבל אם הוא הלוק וגדול ר"ל שהוא
גותן בעל גאון אזי הלוק ושוב שחוזר בגלגול
עכ"ד והו ועמך כלל לדיקים ר"ל זהם ענוים
ע"ד וענוים וירשו ארץ לעולם ירשו ארץ שאינם
חוזרים בגלגול אלא לר מעשי כעושים בעו"הב
מעשה ודי להתפא- כדתיב שלחני ה' לבשר
ענוים ועי' הענוה יבוא הגוף וקו וענוים
ירשו ארץ והתענו על רוב שלום :

א"נ טוב ללכת הנה בה' הושר לרבינו תם זל
שער יג ר"מ ע"א כתב זל מעשה בא'
שהיה הולך לבית הקברות והיו אומרים עליו
שהיה הולך בחזי הלילה לבית הקברות לנכוב
חכריכו המתים וזה המלך לשנים כאמנים
לחקור הדבר והלכו אחריו בלילה וראו שנכנס
בקבר א' והוליא שלשלת של ברזל וקשר אותו
בלוארו והיה מושך אותה בלוארו בחוקה והיה
אומר אזי לך גוף נגוף וגויה ענייה ויחידה
וגלמודה וארס מאדמה מה תקותך ומה תהי
תשובתך כיום שבתך במקום הזה ועל מי בטחת
אתה ורעת ואתה תקבור אתה עשית ואתה
תשא אנה תברח ואנה תמלט הלך ירעת כי
תלזי ותלכי לבית אשל ושאל ואין כונה לו ויש
תהיי באלו לא היות ודי לך מה שעשית ואין
בידך מכל אשר קנית ושוב לאלהיך וזכור את
המעמד הזה וקבל דברי כל חוה ופה תשכבין
למעלבה כי אין לעמלך תנובה כי אם התשובה
ובאשר נשמע למלך הדבר הזה תמה על החשובה

שעשה זה ושב מכל מעשיו הרעים הוא
ופריו עם המדיעים עכ"ד :

יהנה יש לחקור על האיש הזה למה לא היה
יושב בביתו ומניח שלשלת בלוארו
שעושה כל מה שהיה עושה שם בבית הקברות
אלא וראי שם בבית הקברות לפי שהיה רואה
שם את המתים השוכנים שם היה לבו כנע ויתר
ויתר והו טוב ללכת אל בית אכל מלכת אל
בית משתה באשר הוא סוף כל האדם והיו
יתן אל לבו לפי שרואה שם אכלים יושבים
ובוכים וכנעניש ושפלים והוא ג"כ וכנע עממה
ושב ורפא לו :

נחזור על פסוק פתח השער לך ואספת את
זקני ישראל ע"פ מ"ש לעיל על פסוק
ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה שהלדיק
נקרא מהלך אף אחר מותו והו לך ואספת
לשון האסף לומר שהלדיק אף אחר מותו נקרא
מהלך אף בזמן האסיפה נקרא לך שהוא מסלך
אם הוליד בני לדיקים כמותו :

א"נ כשהלדיק נפטר באים לדיקים מאותו עולם
אלו והולכים עמו לג"ע כמש"ל והו
התורה אומרת לדיק לך ואספת את זקני ישראל
ר"ל עם זקני ישראל הלדיקים אשר באו עמו
והולך עמם לג"ע :

אני טרם אכלה ודבריו אכלה לומר נעלה
נורא עלילה אור כי יהל משיח לישראל
ובא לציון גואל לדיקים ועלו וחסידים יגלו
והיתה לה' המלוכה ה' אחר ושמו אחד :
זה הדרוש הנ"ע עשיתיו על פטירת הר"ה
כמה ר"ר ח"ר אליהו והושע עובדיה זללה ז"ע :

דרוש ג רהספר

עשיתיו על פטירת מ"ר וע"ר ח"ר עכ"ל אכרס סומך זל

איתא במד"ר כד פתח רבי תנחומא בר אבא
על פסוק והשבע לעשיר אינו מניח לו
לישן בעשירי תורה ולא בעשירי ממון כי"ר
אדם גדול ועוסק בתורה ומלמד תלמידים הרבה
והרכיץ תורה ברכים והשביען מן התורה א"ע"פ
שהוא מת אין תלמידים שהעמיד מניחים אותו
לישון לא יושבים תלמידיו ועוסקים בתורה
ובתלמוד ובהלכות ואגדות ואומרים הלכות
ממנו ומזכירים אותו בכל שעה ואין מניחין
אותו לישון וכן אמר רש"י זל אין תלמידיו מניחים
אותו לישן בקבר שנאמר דוכב שפתי ישנים
הו והשבע לעשיר אינו מניח לו לישון וכן
מר"ע לימד תורה לישרש והדריכס במלות
ונתן להם סדרי פרשיות שקוראים בהם בכל
שבת ושבת ובכל חדש וחדש ובכל יום ובכל
מועדים והם מזכירים אותו בכל פרשה ופרשה
עכ"ד :

קור הקריה הומה בקול ומתהמה וזעקה
רמה על כי נשכה ארון הקדש יודע
תעלומה מרכיץ תורה תמומה מלמד תלמידים
בחכמה גדולים וקטנים יחד יבאו ברכה השם
עליהם יחיו כל יום ויום וישלו לו היתר ואיסור
ואסף וקבץ דינים על ש"ע יו"ד הלכות שחיטה
זכריות הריאה והלכות מליחה ועגונא דאיתתא
אשריו ואשרי חלקו שפתותיו דוככות בקבר
ככתוב דוכב שפתי ישנים אור ישנים ותמימים :
קור התלמידים לוועקים אנה אבינו רוענו
אנה עזבתנו על מי נטשתנו את מי
יורה דעה ואת מי יבין שמועה הרב שמת
אין לנו תמורתו חכם המלמד תלמידים וכל
היום שומעים מפיו דברים טובים ונכוחים על
התורה ועל המנות ועתה אנה פנה מקריה
נאמנה עסיק תדיר בתורה שכלו רחב רכרו פיו
טובים וישרים היונו יתומים בלי אב בתורה
ובכל יום ויום מזכירים בשמו חדושי תורה
והוא הלך למנוחות והניח לנו עלבון יגון
ואנחות על כי אין האיש במקומו בבית מדרשו
ועלה לשמים לרר נשמתו בלרר החיים :

קור כביתו קול שיו קל אתתא בדכרא ועקה
במר ואמרה אנה הלך אבי הבנים ולר
תעורה מושל כביתו בכל עו וחדה שבתות
ומועדים בשמחה ועתה יגון ואנחה וכנים
לוועקים אנה אבינו תלכנו זוננו ומפרנסנו
ועתה אנה פנה ומקומו נחסר וכעדר כי
אין האיש כביתו הלך לדרך מרחוק והיונו
שותים בלמא את רכריו דבריו יושר וחכמה
ועתה אנה פנה מקריה נאמנה בית מדרשו
ומושבו בחדר המעולה ועכשיו מקומו פנו
ואין האיש במקומו ועל דא כל עמא יכבו
ובכיותם עולה למעלה לפני ט אור החיים :

אחר המיוחד והוא באחד ראש גולת
אריש לעינו בני ישראל איש בהור ולילה
כיום יאיר סבו ממתקים ודבריו נעימים
לטובים ולישרים עדת אכירים חכמים
וגבונים זרה המבכירה על הלך ארון
האלהים יושב אהלים יושב בשבת תחכמוני
על התורה ועל העבודה זו תורה זו הדרה
חכמה וכונה כל העם עונים אחריו מקודש
מקודש שקדוהו שמים לרר נשמתו בלרר
החיים :

רבי לבי יחיל בקרבי ואזעק אבי אבי רכב
ישראל ופרשיו בזכרי את דבריו ודרושו
לכל ישראל וקישו אור כי יהל בישראל להלל
דבריו הנעימים ברוב מטעמים לגדולי הארץ
הנעימים ולכל בני ישראל אשר באים לשאל
ולדרוש להם דינים ארו שבחכמה קולע אל
השערה טובינא דחכימי רבים יחלו פניו
נהנה מינוע כפו וכתוב ינוע כפיך כי תאכל
אשריך וטוב לך אשריך בעוה וטוב לך לעו"הב :

איש מעיני העדה יושב על התורה ועל
העבודה הוא הדרה והוא הורה לכל
ישראל ויהודה ולכל בני ישראל ירו הדה ללמד
להם תורה ותעודה בית מדרשו כוננה באמת
ובאמונה בקול תורה ורנה בגמרא ובתלמוד
ובכל אשר חנא לו עו וזוקה ותהלה לכל
בני הגולה עליו נאמר זכר לדיק לברכה נפשו
תנוח בג"ע למעלה דרך החיים :

אבי אבי מורי רבי אב בחכמה רב כשנים
אב לתלמידים ולולדים שמהם תורה
ונאם יפולו מעיינותיו חולה לכל שוט אשר

דבריו נחולה כנכור יושב במלחמה של תורה
 הוא ותלמידיו הנעימים להוליה דין אמת לאמתו
 וכפרו דני ענוכה אשר ישב וקיבץ ואסף דברי
 חז"ל וקוצץ דין לאורה ולכל היאורים היתה
 אורה זו תורה עליו נאמר רוב שפתי ישנים
 שפתותיו דוככות בקבר ועליו נאמר ואתה לך לקץ
 ותנוח ותצמוד לגורלך לקץ הימין ול"ה כ"ד :
יובן דבר ויתבאר ד' ענין הספר שעושים
 לחכמים וללדיקים
 לפי שהיו בחייהם עוסקים בתורה ולומדים
 לתלמידים כמו החכם שלנו עוסקים בהספרו
 שהיה ענין כח בנבירים כל היום ללמד התלמידים
 ויתרבו התלמידים בבית מדרשו גדולים וקטנים
 אנדרות אנדרות יושבים ולומדים ואח"ך קמים
 התלמידים ומלמדים לתלמידים אחרים קהל גדול
 ריבוי תורה והנה היה כגמרה הספירה יקרא
 דשכבי או יקרא דחוי וכהב הרב מה"רש לנייאר
 ז"ל בס' מעלות לשלמה דף קנ"ד ע"ד משם מהר"ש
 בס' אהבת עולם וז"ל אמרתי אני בלבי להקדים
 הקדמה תלמודית ואומר אע"ג דאיכא בעיני
 בגמ' סנהדרין הספירה יקרא דשכבי או יקרא
 דחוי מ"מ הני מילי בהספר אינש דעלמא
 אמנס בהספר איש רשום ות"ח ב' מעלות יהיה
 בהספרו יקרא דחוי ויקרא דשכבי ואף שלא יש
 לו קרובים כיון שכל העולם קרוביו ולכן החמירו
 ה"ל בהספרו של ת"ח שכל המתעלל בהספרו של
 ת"ח רחוי לקיבור בחייו עכ"ד :
ודנה לפי דברי הרב מהר"ש בס' אהבת עולם
 הנו' מורנו הרב שלנו עוסקים בהספרו
 שהיה מלמד תלמידים הרבה ובית מדרשו מלא
 וגרום תלמידים א"כ הכל קרוביו שהוא מלמד
 לבניהם תורה ומרכיז תורה ברבים וא"כ יש
 יקרא דשכבי ויקרא דחוי ובהו יובן מ"ש בגמ'
 יגע רבי בין בכ"ח שנים מה שתלמיד ותיק ראוי
 לחדש במאה שנים הכוונה שיגע ויבן תורה
 והעמיד תלמידים הרבה יותר ממה שאחרים היו
 יגיעים במאה שנים וא"כ הוי הספירה הוי יקרא
 דחוי ויקרא דשכבי שהם כהלכתן וזהו מ"ש
 שלמה המ"ע טובים השנים מן האחד ר"ל
 היבא דהוי הספר דת"ח אז הוי שתיס יקרא דחוי
 ויקרא דשכבי ובהו נוכל לפר' מ"ש רב אחימו
 לי הספירה דהתם קאימנא הכוונה שהוא ת"ח

לעלמי אינו חולק ומזיל לאמלע עכ"ד
 ואם כן ה"נ נבי לדיק ברוב דקומו וריוזותו
 נגד הוליה ומלחמת ה' נלחם עם הוליה
 ומעלה ליהק ממקום הקליפה למקום העליון
 כיון שלא אמר אני מזיל לעלמי מזיל לאמלע
 עם זה שחור בתשובה ונעשו העונות זכות
 וכאמור :
 אמנס יש לדיקים שהיו נוטלים כלום מן הרשעים
 שחזרו בתשובה הלא נוהגים להם הכל
 ובהו פי' האר"ל כוונת ברכת על הדיקים
 וכן שר טוב לכל הכוטחים בשמך באמת ושים
 חלקנו עמם הכוונה שחס הטאנו ויררו
 נלחק בעמקי הקליפות יהא חלקנו עם אותם
 שחס חזרנו בתשובה יתנו לנו הכל ואין נוטלים
 כלום עכ"ד :
 וכן מזינו גבי ישראל כשחטאו בעגל ונתרוקנו
 מעדים וכולם זכה מר"ע ונטלם וכתבו
 ז"ל שמר"ע מה מחזיר להם ככל שכת ושבת ואינו
 נוטל מהם כלום וזהו מ"ש ישמח משה
 במתנת חלקו רוקא ע"כ :
 והנה ע"י הספר הדיק שהוא חכם והעם
 בוכים ולועקים בתשובה ממעשיהם
 הרעים ואזי יתנולוני נז"הק ע"י מיתת הדיק
 וע"י הספר שעושים הקהל בוכים וחוזרים
 בתשובה אזי הוו כמו שותפים הקהל והדיק
 וחולקים חזי בחזי ואם רב לר"ש בר שילת
 אחים לי הספירה ואני התם קאימנא ועי' יחזרו
 בתשובה ואזי יתנולוני נז"הק ונהיה שותפים
 חזי ואתם וכל ה' יקם מחלם כדון שוחך וכאמור :
 והרב שיחילחק הנד"מ קטע ע"ג כחב משם
 הרב מהר"ש אלטרפוני ז"ל על מאמרו ז"ל
 כל המתעלל בהספרן של לדיקים ראוי לקוברו
 בחייו ע"כ ופירש הרב ז"ל כי המתעלל חושב
 בדעתו של לדיקים א"ל להספירם יען שהלדיקים
 כמותן קרויים חיים אבל האמת הוא שמ"ש
 לדיקים במיתתם קרויים חיים זהו על הנשמה
 הדרורה בלרור החיים אבל הגוף הנקבר הוא
 מת ממש ולן יאות למספר על הפדרו מזה
 העולם שהיה מנן על הדור וע"ז כל המתעלל
 בהספרן של לדיקים בחשבו שהנדיק קרוי חי
 בין הגוף ובין הנשמה ואין שום הפרש בין
 המות ובין החיים א"כ לזה האיש ראוי לקוברו

ועוד

כתב הרב הנו' ז"ל אמנס יש לחקור
 האם זו תורה וזו שכרה הנשמה תהי
 לרורה בלרור החיים ותתענג ברשן והגוף אשר
 עמל בפיו ולשגו יתנה בתורה יומם ולילה
 ותדר שנתו מעיניו וברגליו הולך מחיל א חיל
 מבית הכנסת לב"המד ויהיה בלי בעפרא
 אמנס מאתני לגוף טוב מ"ש הרב מלל לאברהם
 ז"ל שהמשיל הנשמה והגוף כדמיון שתי ננות זו
 למעלה זו והירק בנחיס ר"מ אומר של עליון
 שאם ירעה זה ליקח את עפרו אין כאן ירק
 ר' יהודה אומר של תחתון שאם ירעה זה למלאות
 את גנתו עפר אין כאן ירק ר"ש אומר כל
 שהעליון יכול לפשוט את יויו ולוטול הרי הוא
 שלו והשאר של תחתון וקו"ל בר"ש והנה הנשמה
 היא בלב האדם והו"ל כשני גנות זו למעלה
 מזו ובהגטרפות שניהם פועלים לקיים המנות
 ובעל הגן העליון הוא הק"כה שהנשמה חלק
 שיה ממעל ובעל הגן התחתון הוא האדם
 ובאנו למחלוקה לר"מ השכר לעליון הוא הנשמה
 ולר"י השכר לתחתון לגוף ולר"ש דקו"ל כוונתם
 ה' ית' יתנהג כמדת החסד וחולקים בשוה
 כדון חילן העומד על המנר דאזונן בתר העיקר
 וחולקים בשוה עכ"ד ועפ"ז לפ כוונת הכחוב
 בקהלת טובים השנים מן האחד אשר יש להם
 שר טוב בעמלם הכוונה רמז לנשמה והגוף

שגלו מלות ומע"ט בעמלם שיקחו שר
שניהם זה ולא כחכמים שזכרים זה אומר
של עליון וזה אומר של תחתון לא שניהם
באחד טובים לחלוק בשיה ובאמור :

א"נ טובים השנים כי הנה כתיב טוב שם
משמן טוב ויום המות מיום הולדו
כי בחירת בני אדם יש ג' חלקים חלק א' מי
שהוא לדיק כל יומו ונקרא אמרו לדיק כי טוב
ויש מי שהוא בתחלת ימיו היה רשע ואח"ך
חזר בתשובה וזה הוא טוב בסוף ימיו ויש
שהוא טוב בתחלת ימיו ואח"ך ולא לתרבות
רעה כמו יוחנן כה"ג ששימש בכהונה שמונים
שנה ואח"ך נעשה לדיק וזהו טוב שם משמן
טוב זה הלדיק שהוא טוב כל ימיו בתחלה ובסוף
ושיש אחרים שא' הוא טוב בתחלה והב' שהוא
טוב בסוף שבתחלה היה רשע ואח"ך חזר בתשובה
וזה השני הוא טוב מהראשון שהיה בתחלה
טוב ואח"ך נעשה רשע וזהו ויום המות ר"ל
שחזור על מלת טוב ואומר מי שהוא טוב
ביום המות זה יותר טוב מיום הולדו שהיה
טוב ואח"ך נעשה רע וזהו טובים השנים
שהם א' שהיה טוב כל ימיו וא' שהיה רשע
בתחלה ואח"ך נעשה טוב מן הא' שהיה טוב
בתחלה ואח"ך נעשה רשע לפי שיש להם שר
טוב בעמלם משא"כ אותו שהיה טוב בתחלה
ואח"ך ולא לתרבות רעה אין לו שר וזהו
מ"ש חזקיהו המלך כשהיה חולה והתפלל לפני
הק"ב והוא זכור אשר התהלכתי לפניך והטוב
בעיניך עשיתי כל ימי ובאמור :

וזהו מ"ש דוד המ"ע הנה מה טוב ומה נעים
כשמן הטוב יורד על הזקן ר"ל שם טוב
כשמן הטוב ללדיק אשר כל ימיו מתהלך בטוב
שחים כהלכתן בתחלה ובסוף וזהו ועשה הטוב
טוב אתה רמו למי שהיה בתחלה רשע ואח"ך
חזר בתשובה והיה לו טוב בסוף הוא שיה למי
שהיה טוב מתחלתו ועד סופו וזהו ועתה
אמרו חז"ל אין ועשה לא תשובה דכתיב ועתה
ישראל מה ה' אהיך שאל מעמך ע"י החשובה
נעשית כאותו שהיה לו טוב טוב מתחלתו ועד
סופו :

והנה על דבר החילוק שיש בין הלדיקים ובין
הרשעים כי מי שהוא לדיק הוא מלמעלה

כזה העולם הנוף מקצת עבירות והנשמה לעו"ה
משלמת השכר הנלמי והרשע מתצננ כזה
העולם במיעוט לדיק שיש לו והנשמה מלמעלה
לעו"ה בניהנס נמלא הלדיק משלם מנופו
והרשע משתלם מנשמתו וכי משוא פנים יש
בדבר הנה הרב ז"ל המפרש על איוב ע"פ תם
אני לא אדע נפשי אמאס חיי חקר חקירה זו
וישב ע"פ דאיתא ביוני נזיקין כמס' בבא קמא
ובח"מ סי' ששט ס"ב ושם עשו חלוק בין תם
למועד וחלוק א' הוא שהתם משלם מנופו והמועד
משלם ממיטב ממונו על כן הלדיק שהוא תם
שאינו חוטא בתמידות רק פעם א' או שתיים
כבולר על סלסלים והוי דינא אללו כמו גבי
תם שמשלם מנופו ועל כן נפרעים מן הלדיק
מנופו שכול יסורים תחת עינותיו משא"כ
הרשעים הם מועדים לעולם שחוטאים בתמידות
והוי דינא שישלמו מן המיטב מן המעולה
שבכספיו ועל כן נפרעים מנשמתם שהוא מיטב
וזהו כוונת איוב תם אני לא אדע נפשי ר"ל משום
שאני תם לא אדע נפשי אדע ל' יסורין ע"ד
ויודע בהם אנשי סוכות ועל כן אין הדין נפרע
מנפשו לא מנופו והוא אמאס חיי שאני סוכל
יסורין וזהו לא ימנע טוב להולכים בתמים ר"ל
מי שהוא תם אין נפרעין ממנו מן המיטב
מנשמתו לא מנופו עכ"ל :

א"נ חוי נא לנו כי חטאנו רחמי להרב
קרבו אשה ז"ל דרוש להספר דף קס"ט ע"ג
וז"ל איתא במשנה אבות פ"ג הכל נקון בערכין
ומלצה פרוסה על כל החיים החנוני מקיף
והפנקס פתוח והיר כותבת ורקדק כמה
דקדוקים וכתב אפשר לרמוז הענין ע"מ שכתב
הטור בח"מ סי' קלב וז"ל כחב הרמ"ב כס' ז'
שנים שערכו לא' כשבא המלוה ליפרע מן הערב
יפרע מאיזה מהם שירלה ואם לא היה לא'
מהם כדי הקוב חזור ותובע מן השני דמי
שאר החוב והרא"ב ז"ל השיג עליו וכתב
אינו מקוור כלל שיפרע מאיזה מהם שירלה
וכ"כ הרמ"ב ז"ל שאם יכול להפרע משניהם
לא יפרע מא' מהם את הכל שא גובה מזה
מחלה ומזה מחלה א"כ אין לא' מהם חוי
גובה מהשני את הכל עכ"ד ומרן ז"ל כש"הט
פסק כהרמ"ב ז"ל רשנים שערכו לא' יפרע

מאיזה מהם שירלה כל החוב אפי' שיש לחבירו
שיפרע החוי לא הטריחוהו רבותנו למלוה לגבות
מכל א' החוי לא כולו ממני שירלה וסברת
הרא"ב ז"ל והרמ"ב ז"ל הביא כס' יש חולקין שיגבה
מכל א' החוי א"כ אין לו לשני שאז יגבה
הכל מן הא' עכ"ד :

והנה בענין ערבות דישלם הם דינס כשנים
שערכו לא' ולכן קאמר התנא הכל נקון
בערכון שכולם ערכים זל" ומלצה פרוסה על
כל החיים הם הלדיקים אשר הם נקראים חיים
כמ"ש ובניהו כן יהודיע בן איש חי ואז החנות
פחותה והחנוני מקיף כיון שיש לו ערבות
והנכחים מחזירין תמיד בכל יום ונפרעין מן
האדם המעלה לדיק הדור מדעתו ושלא מדעתו
היינו כיון שיש לו פתחון פה ללדיק כיון שיש
לנו דין שנים שערכו לא' שנוטל מכל א' וא'
חוי וא"כ למה סלקתני מן העולם ונבתה הכל
מן האדם א' הו"ל לגבות יסורים לב' לדיקים ולא'
לסלק לדיק א' מן העולם לא כל אחר חוי ר"ל
יסורים ולא לסלקו מן העולם ולפסוק הלכה
כהרא"ב ז"ל והרמ"ב ז"ל לא והדין דין אמת שכן
פסק מרן ז"ל בש"הט כהרמ"ב ז"ל ובזה פי'
כוונת הכתוב הלבו ישראל על כמותיך חלל שכן
פסק מרן ז"ל כהרמ"ב ז"ל שנוטל מא' על הכל
וא"כ איך נפלו גבורים שנים שאול ויהונתן בנו
עכ"ד ע"ש :

וזהו כוונת הכתוב זקנים משער שכתו שמתו
לדיקים שבדור וסדין נותן שנוטל לדיק א'
ומכפר על הדור כמו שפסק הרמ"ב ז"ל ומרן ז"ל
דנפרע מן הא' ולמה זקנים כולם משער שכתו
וכן מקונן הנביא ואומר חוי נא לנו כי חטאנו
ובזה פי' הרב שם פסוק חוי לי על שברי נחלה
מכתי אהלי שודר הם הלדיקים שיושבים באהלי
ב"המר בני ילאוני ואינם ספו תמו כלם
אין נוטה עוד אהלי כיון שכל בניו של תורה
ספו תמו שערים של תורה ולכן מקונן כיון
דק"ל כהרמ"ב ז"ל רגובה מא' על הכל שאר
רבנן למה תמו לזה מקונן הנביא עכ"ד :
ורחמי להרב קרבו אשה ז"ל דף קס"ט ע"ג וז"ל
כי הנה מה שהקשו המפרשים ז"ל דכפרק
הכונס משמע שהלדיק מסחלק בשביל רעה
העתידה לבוא ובמקום אחר משמע שהלדיק

נאסף כדי לכפר על הדור ויש ליושב כמה שכתב
הרב קול יעקב דרוש כו דף פ' ע"ב משם הרב
מה"רס בן חביב ז"ל דהנה כתבו הראשונים ז"ל
דנוטל לדיק א' ומכפר על הדור ונוטל הרב
שבהם והא קחוינן כמה לדיקים גדולים ועלומים
עוד ינוכחון בשיבה טובה ואין נתפסין בעון הדור
ותירצו ראם הוא לדיק מתחסד עם קונו כינו
לכין קונו ואין נהנין ממנו אנשי דורו ללמד רעת
את בני דורו כשוכה וכנחת ואינו עוסק בלרכי
לבור וכיוצא זהו לדיק הנתפס בעון הדור אבל
לדיק שיש ממנו תועלת והנחה לבני דורו והוא
טוב לשמים וטוב לבריות אינו נתפס בעון הדור
והק"ב מה מכחו בעולם לטוב עמו ואין מרעיתו
עכ"ד :

נמצא דיש ב' מיני לדיקים א' אס טוב לשמים
וטוב לבריות וב' טוב לשמים ואינו טוב
לבריות זה נתפס בעון הדור וזה כוונת הכתוב
הלדיק אבד ואין איש שם על לב ואנשי חסד
נאספים באין מבין כי מפני הרעה נאסף הלדיק
הכוונה הלדיק אבד ואין איש שם על לב באמרם
הלדיק אבד לכפר על הדור כך היא המדה
אמנם אין מבין כי הלדיק הוא טוב לשמים וטוב
לבריות וזהו ואנשי חסד נאספים שהם טובים
לשמים ולבריות גומלי חסדים ובני דורם נהנים
מהם וא"כ לו הלדיקים שהם טוב לשמים וטוב
לבריות אין נאספים לא מפני הרעה שלא תבוא
וזהו כי מפני הרעה שלא תבוא נאסף הלדיק
וזהו ויקונן המלך על אבנר ויהמר הכמות נבל
ימות אבנר ידיך לא אסורות והוא שכוונת
דוד הע"ה לעורר לב האבנר מת כפרה על הדור
וא יעלה על לבם כי אבנר מת כפרה על הדור
לא הדור רבה עונם ומת אבנר שלא יפול ברעה
וזהו ידיך לא אסורות מלתת לאיש די מחסורו
ורגליך לא נחושתיים הונשו לא היית גומל חסד
בידך וברגלך והיית טוב לשמים וטוב לבריות
וא"כ אין מיתתך לכפרה לא שלא תראה ברעה
העתידה לבוא לכן כששמעו העם הדברים השם
ויוסיפו העם לכבות וזהו מ"ש דה"מענה הלא
תדעו כי שר וגדול נפל היום כישראל שהיה טוב
לשמים וטוב לבריות וא"כ לדיק זה אין מת לכפרה
לא ח"ו מפני הרעה שלא תבוא ח"ו עכ"ד :
ועפ"ז נוכל לפרש מ"ש בגמ' כשנפטר ריש לקיש

אמר עליו ההוא ספרנו ווי דחפרה ארעה דישרא
גברא רבא הכוונה גברא רבה שהיה טוב לשמים
וטוב לבריות וא"כ אין מיתחו לכפר קדור אלא
מפני שלא תבוא ויהו מ"ש הנביא ירמיה נפלה
עטרת ראשו שהיה טוב לשמים וטוב לבריות
וא"כ אינס לכפרה אלא ח"ו מפני הרעה שלא
תבוא ולכן לריך לכפר על חטאתנו ועונותינו
וזהו אפי נא לנו כי חטאתנו כי אין אלו הדיוקים
הלכו לכפר וכאמור :

א"ל נפלה עטרת ראשו אפי נא לנו כי חטאתנו
כתב הרב הכו"ר דף קס"ב ע"ב וז"ל כתב
מהרש"ק ז"ל על משל"ל לה לן אדם בירושלים ובירו
עון והקשו הלא בפרשת הקרבנות הוא על השונג
ואיך אומר ובירו עון הלא עון הוא מויד ואין
הקרבן מכפר על המויד ותירץ רז"ל אמרו ראיין
למה מחטיא את האדם בעון מויד תחלה אלא
תחלה חטא שונג ואח"כ עון וא"כ כיון שהקרבנות
מכפרים על החטא שהוא שונג אין נשאר כיד
אדם שונג וא"כ הלא אין מחטיאו בעון
וזהו נפלה עטרת ראשו שהוא כה"מק ואין עוד
קרבנות וא"כ נשאר חטאים וילמד מחטיא את
האדם בעון שהוא מויד וזהו אפי נא לנו
כי חטאתנו שנשאר לנו חטא ועינ' אלה מתבכר
עליו ומביאו לירי עון עכ"ד :

ובזה פי' הרב נאום תחלה על החטאים ז"ל
כי עוני אגיד אדאג מחטאתי כי עי'
חטאתי אזי אלה מחטיאוני בעון וזהו אדאג
מחטאתי עכ"ד ובה נכוח לפרש כוונת הכתוב
חטאתי אודיעך ר"ל שיש כי חטא בשונג אזי
ועוני לא כסיקו ר"ל אלה מביא אותי לירי
עון ועור מביא אותי לירי פשע וזהו אמרתי
אודה עלי פשעי לה' לא אני מתחנן לפניך
ואתה נשאת עון חטאתי סלה עי' החטאת
תמחול לי אזי לא יהיה בי לא עון ולא פשע
לא נשאת את הכל ומחלת לי וזהו לך לכרך
חטאתי עי' והרע כעיניך עשיתי כי מן החטא
יבוא אותי אלה א העון וזהו רמו ואת חטאים
תדרך רעה ר"ל שחוטאים בשונג עי' החטא
יבוא לירי עונות ופשעים וזהו מ"ש שלמה
קמ"עה וחוטאי חומס נפשו ר"ל עי' החטא
בשונג לכן חומס נפשו ועי' כך שולט עליו
אלה ומחטיאו בעונות ופשעים וזהו יתמו

חטאים ר"ל החוטאים ע"ד שונג יתמו שונג
שלהם אזי ורשעים עוד אינס שלא יביא אותם
האלה לירי עונות כיון שנמחלו עונותיהם בעשית
ואינס חוטאים עוד בשונג אזי יכללו מעונות
ופשעים :

והזור על הפסוק כי קרוב לך הדבר מאד
כפיך וכלבכך לעשותו הפסוק לרמוז
הפסוק על מעשה ר"ח בן רוסא ז"ל הובא
אותה הרב עיני העדה פ"ו סוף שרי ממדע
שיר השירים ובמר' קהלת ז"ל מעשה ברא"ב
שראה בני עירו מעלים נדרים ונדרות לירושלים
אמר הכל מעלים לירושלים ואני איני מעלת
דבר ולא למדברה של עירו וראה שם אכן את
שפלה וסתתה ומירקה ואמר הרי עלי להעלותה
לירושלים ביקש לשכור לו פועלים נודמנו לו
חמשה בני אדם ז"ל מעלים אתם לי את האבן
הזאת לירושלים ז"ל הן לנו חמשים סלעים
ואנו מעלים לך את האבן הזו לירושלים ביקש
ליתן להם ולא מלא בידו דבר הניקוהו והלכו
להם זימן לו הק"כ חמשה מלאכים בדמות
חמשה אנשים ז"ל אתם מעלים את זו לירושלים
ז"ל הן לנו חמשה סלעים ואנו מעלים אבןך
לירושלים וכלכך שתתן ידך ואלכעך עמנו נתן
ידו ואלכעו עמם ונמלאו עומדים בירושלים

ביקש ליתן להם שכרם ולא מלאם נכנס ללשכת
הגזית ויש בשבילם ז"ל דומה שם"ש העלו
אבןך לירושלים וקראו עליו המקרה הזה קוית
איש מהיר במלאכתו לפני מלכים יתלב קרי
ביה לפני מלאכים עכ"ל וכתב הרב שם
נמאנו למידותי מלאך שמיר ששם ירו רח"ב
עמם מלא עלמו בירושלים גס זה עלמו
אירע לרבקה עם ליעור עבד אברהם שמיר
שלקח לרבקה וילך למקומו קפלה לו הארץ
כמ"ש רז"ל שקפלה לו הארץ ונמלאו עלמס סמוך
לעיר והרב שם דקדק ז"ל דקדוקים במעשה
הזה ויישב בדרך רמו עי' באורך :

נמלא ר"ח בן רוסא העלה לירושלים אבן
וסייעוהו מן השמים שאלחו לו מלאכים
והעלוהו לירושלים הוא והאבן למדנו שרמנא
לכא בעי וכן אפי' מעשה מר"ר פ' ויקרא
פ"ג ז"ל אנריפס המלך ביקש להקריב ביום א'
אלף עולות שלח ואמר לכה"ג אל יקריב אדם

שנמשך השור לשחיטה הוא יותר מקרבך וכן
הוא במר' שוקר טוב בהדיא עכ"ד נמאנו
למידותי רמנא לובא בעי :

עוד הביא מעשה אחרת שם ז"ל מעשה באשה
א' שהביאה קומץ של סולת והיה הכהן
מבזה עליה ואומר ראו מה הם מקריבים מה
בזה לאכול ומה בזה להקריב נראה לכהן
בחלוס אל תבזה עליה כאלו נפשה הקריבה
ע"כ נמאנו למידותי מכל זה דרמנא לכא בעי
וכל מה שיביא האדם בלב שלם ובנפש חפיה
עולה קודם הק"כ ויתר מקרבנות הגדולים
וזהו כי קרוב אליך הדבר ר"ל אף אם אינו
משיג לקנות קרבנות גדולים כל שחביא לפני
הק"כ בלב שלם ובנפש חפיה נעתי לפני
האל יותר מזבח כמו שמאנו בלש המעשיות
ופיך רמו למעשה רח"ב שאמר בפיו להקריב
אכן לשם ומעשה של שתי תורים וכן מעשה
של אשה עשירית האיפה סלת וכלבכך רמו

לבעל אגודה ירק שתתן לשור כדי שילך להקריבה
לעשותו שחשב לו הק"כ כאלו הקריב ויתר
מהקריבה וזהו לב נשבר ונרכא אלהים לא
תבזה הכוונה מי שקוא לבו טהור והוא עני
שאין לו ממון כל מה שיעשה לפי השם בכונת
לכבו לא תבזה אלא תקבלוה כקרבנות ויחוחיו
והשם הטוב יכפר בעד עמו יש"אל וינאלו
מגלות הזה המר והנמהר כב"א :

היום חוץ ממני בא עני א' וכידו כ' תורים
אמר לכה"ג הקרב את אלו ז"ל המלך לוני
וא"ל אל יקריב אדם חוץ ממני היום ז"ל העני
ארבעה אני לך בכל יום ואני מקריב שנים
ומתפרנס בשנים אם אין אתה מקריבן אתה
חותך פרנסתי נטלן והקריבן נראה לו לאגריפס
בחלוס קרבן של עני קדמך שלח ואמר לכה"ג
לא כך אמרתי לך ולויתתי אותך שלא יקריב אדם
אחר חוץ ממני ז"ל ארוני המלך בא עני א'
וכידו שתי תורים ז"ל הקרב לי את אלו ז"ל
המלך לוני וא"ל אל יקריב אדם חוץ ממני היום
אמר ארבעה אני לך בכל יום ואני מקריב שנים
ומתפרנס בשנים אם אין אתה מקריב אתה
חותך פרנסתי ז"ל טוב עשית מה שעשית ע"כ
נמאנו למידותי רמנא לכא בעי כי כל מה
שהקריב אגריפס המלך אותו היום שתי תורים
של עני קדמו אותו יותר מה שהקריב אגריפס
המלך :

עוד איתא שם מעשה אחר מעשה בשור א'
שהיו מושכים אותו לקרבן לא נמשך בא
עני א' וכידו אגודה ירק והוסיט לו ואכלה
ונתעטש השור והוסיף מחט ונמשך לקרבן נראה
לבעל השור בחלוס קרבנו של עני קדמך ופי'
הרב מתנות כהונה מין עשכשהמהמות מתעטשות
ממנו ולכן כשאכל השור נתעטש וילא מחט ררך
גרונו כי לולא זה היה נטרף בו וזאת היתה
סיבה שלא היה יכול לילך קרבנו של עני
קדמך כלומר אותה אגודה של עני שגרמה

שעשיתו להס' סג המקובל סלטי כמה' רר ח'ר יוסף הייס זוק'ל

ולקח הכהן הטנא מירד והניחו לפני מזבח ה' אלהיו :

איתא בילקוט תהלים יקר כעני ה' המותה לחסידיו . משל למלך ששלח אפרכוס והנהיג יפה והשלים זמנו ונתן לו המלך אפרכויא אחרת אלו לא היו רולים שולא מאללס והיו מקלסין ואומרים יפה הנהיג ואלו מקלסין שהוא עתיד להנהיג יפה . כך כשהלדיקים נפטרים מן העולם הבריות מלטערים עליהם שכל זמן שהלדיקים בעולם הם מכלים את הפורענות מלכוה עליהם ומ'הש שמחים ואומרים מתי יבוא ויהיה משורר בינינו . ובשעה שהלדיק נפטר מן העולם שלשה כתות של מ'הש יולאים לקראתו א' אומרת יבוא שלום וא' אומרת הולך נכוחו וא' אומרת ינחו על משכבותם עכ"ל :

קר מן שמיא נפק אבד חסיד מן הארץ ויוסף איננו ונתבקש בישיבה של מעלה . איש על הערה . עוסק בתורה ובתעודה . אשר היה מאיר עיני חכמים בחוריה . שאלות ודרשות לכל שואל ומשיב . דורש טוב לעמו . לקהל בכל ועדתו . קובע עתים לתורה בכל יום ויום . כשערים נודע שמו . לא פסיק פומיה מגרסא לילו ויומו . איש הבינים . אחר מן הרמתיס . דורש כל שבת ושבת לכל באי שער עירו . דרשות נחמדים . והלכות ודינים . בכל זמן וזמן בעתו . ועתה זועקים בקול מר העדה . אנה פנה והניח עדה הנאמנה . אשר היו שוקדים על התורה לשמוע מפיו . לשונו חלק ודבר פיו טוב לשומע דבריו . גבר בגבורין . קול לו קול אליו . על מי נטשתנו . ועל מי עזבתנו . חכם שמת אין לנו תמורתו . אבינו רוענו . הלכת בדרך אור החיים :

ויוסף העם ויועקו זעקה אנה וסרה . ווי דחסרה ארעא דכבל גברא רבא . והלך לעולם הבא . ותלמודו בירו . אשר עסק בתורה מעורו . ועד יום זקנתו . וחיבר פסקים וכתבים . לכל שואלים ומשיבים . וקול הקריה שומע . זועקים באף ובחימה . ליושב שמימה

איך קרושים בארץ המה . כאספו ונטמנו בארמה . מקום עפר רמה ושוממה . לושן שנת תרדמה . לילה ויומה . ואל שדי וסיר מעליו אף וחימה . ורוחו וגשמתו תעלה למעלה . לנוח ולררור ברור החיים :

ויוסף הקול וישמע מבני נשא . קל אתתה בדברא . אנה נסעת בעברה . נעמת לי מאד ואהבה רבה . וכל עלבון ויגון שיש לי בראותי את פניך הכל עברה . ועכשיו אני רואה מקומך פנו . כי אין האיש כביתו . ועזב מקום שבתו . ועקר דירתו . וישת אל המדבר פניו . ארץ עיפתה כמו אופל . וערכה כל שמחה . וכל ימיה באנחה . על הלקח בעלה והדרה . ותשאר האשה מבלי אישה . ולועקת ואומרת למה לי חיים :

וריוסף ילד שעשועים . נחמד ונעים . שמו נודע כשערים . ויעק וזעק וזעק אבי רכב ישראל ופרשו הלכת למרחוק . ושמענו שמועה מרחוק . אביך עלה לשמים . ווי ווי אזעקה . ומר אביעה . על מי עזבתני . ועל מי נטשתני . האב שמת אין לנו תמורתו . אב בחכמה וגדול בשנים . אוי כי נפקד מושבו . מה יופיו ומה טובו . פניו מזהירות . ותואר לורתו מלהיבות . על האי שפירא רבלי בארעא קא כבינא . ואככה לילה ויומם . בעור אשר אזכור לאבי אשר שמו נחמד יוסף חיים :

ואחי יוסף לעוקים במרה . בקול רמס . אנה עזבתנו ואנה נטשתנו . אחינו הגדול אתה אוי כי נפקד איש הבינים . אחר מן הרמתיס . ראש העדה . אחינו ליה הספרא . לא פסיק פומיה מגרסא . ויוסף הוא השליט . רוחו תנוח בגן אלהים . אנה ה' מלטה . הממנה הנשאר לפליטה . כלע המות לנלח ומחה ה' אלהים דמענה מעל כל פנים ויסקירנו בסתר פנים למנוחות שאננים ולשלום ולאורך ימים :

בראשית מאמר . נפתח וכאמר . לברוך שאמר . שעשה חסד עם ישראל עמו ליטול לדיק א' ומכפר על הדור . לא כן אר'הע נסקרין כסקירה א' ואין להם תרופה כנוטל לדיק א' ומכפר על הדור . וכזה פירשו

המפרשים ז'ל כוונת הכתוב ידיו בנוים מלא גויות מחן ראש על ארץ רכה . הכוונה אר'הע אין נוטל לדיק א' ומכפר על הדור לא כולם נסקרין כסקירה א' וזהו ידיו בנוים מלא גויות . אמנם בישראל מחן ראש על ארץ רכה שנוטל ראש א' שהוא לדיק ומכפר על הדור .

וזהו כוונת הכתוב אלל דור המ'עה שקונן על אבני ואמר הלא תדעו כי שר וגדול נפל היום בישראל . הכוונה ע"פ האמור כי מה שנוטל לדיק א' ומכפר על הדור בישראל דוקא ולא באר'הע כי מה שנוטל לדיק א' ומכפר על הדור בישראל דוקא ולא באר'הע וזהו הלא תדעו כי שר וגדול נפל היום בישראל דוקא ולא באר'הע וכן גבי יאשיהו (דה' ב לה) ויקונן ירמיהו על יאשיהו ויתנוס לחק על ישראל דוקא :

א"נ ידיו בנוים מלא גויות . יוכן עפ"מ רבני אשכנז ז'ל הטעם שהק"כא בישראל נוטל לדיק א' ומכפר על הדור אבל באר'הע אין להם תרופה לא כל א' וא' בעלמא ילקה ע"פ הדין דהתם לוקה מגופו ומועד מהמיטב כי הנה התם מחכוין להזיק ולכן לדיק שמירה מעולה אבל המועד כשמירה פחותה שני כראיתא בכבא קמא ולא ישמרנו בעליו משמע הא ישמרנו אפי' שמירה פחותה . ולכן אר'הע הם מתכוונים להזיק כמו התם לכן לוקים בגופם משא"כ ישראל שאין מתכוונים להזיק לא לפעמים א' חוטא לכן לוקין ממיטב שנוטל לדיק א' ומכפר על הדור . וזהו ידיו בנוים מלא גויות . אמנם בישראל מחן ראש על ארץ רכה עכ"ד . וזהו שקונן דוד על אבני הלא תדעו כי שר וגדול נפל היום בישראל דוקא שאין כוונתם להזיק משא"כ אר'הע . וכן גבי יאשיהו ויקונן ירמיהו על יאשיהו . ויתנוס לחק על ישראל דוקא שאין כוונתם להזיק :

נמצא הטעם הק"כא נוטל לדיק א' ומכפר על הדור דוקא בישראל לפי שאין כוונתם להזיק לעבור עבירות . ועוד טעם אחר כתבו הפוסקים ז'ל לפי שבישראל הם נפש א' דכתיב שבעים נפש . ולכן גוף א' אס נחלה מקוים לו הקוה מאכר א' משא"כ אר'הע הם נפשות דכתיב גבי עשו ואת נפשות ביתו ולכן נפרע

מכל א' וא' דכתיב ידיו בנוים מלא גויות : **והנה** איתא במד"ר פה' ויחי על פסוק ויעברו ימי כביתו ז'ל הכא את אומר ויעברו ימי כביתו ולהלן את אומר ויתמו ימי כבי אכל משה לא משה ע"י שלא היה לו כוכים כתיב ויתמו . אכל יעקב ע"י שהיו לו כוכים כתיב ויעברו ימי כביתו עכ"ד . ופי' הרב מתנות כהונה ז'ל וז'ל כוכים כנים שמלטערים עליו כל יב"ח לפיכך כתיב ויעברו העברה בעלמא אבל לא תמו כי עדין נשארו כוכים עליו כל בניו שנים עשר עכ"ד הכוונה שבניו של יעקב אע"ה הם שנים עשר כנים ולכן לא כתיב ויתמו . לא כן גבי מר"עה שהיו לו שני כנים לכן כתיב ויתמו :

ולו הו"ל נראה לומר דאזני גבי מר"עה כבר נקבר ככתוב ויקבור אותו בניא . ויבכו בני ישראל את משה שלשים יום . ואח"ך כתיב ויתמו ימי כבי אכל משה . לא כן גבי יעקב אע"ה שלא נקבר עדין שהוליו אותו לקבורו בארץ כנען והוא מונח לפניהם לכן כתיב ויעברו ימי כביתו העברה בעלמא כי עדין לא נקבר . וזה אללי סמיכות הפסוקים . ויקבור אותו בניא ואח"ך ויתמו ימי כבי אכל משה לומר לפי שנקבר לכן ויתמו :

ואפשר להעמיס דברים שו בתוך דברי מדרש הנו' ז'ש משה ע"י שלא היה לו כוכים ר"ל שנקבר כבר לכן כתיב ויתמו לא כן גבי יעקב א"עה שלא נקבר עדין לכן כתיב ויעברו העברה בעלמא ורוחך :

וראיתי להרב אמר יוסף ז'ל בסוף הספר על פסוק א תבכו למה וא תשירו לו . ז'ל כ"ל לפרשו ע"פ מה שראתה עיני להמפרשים ז'ל לתרץ דלגבי משה מלינו שכתוב בו כמיתתו ויתמו ימי כבי אכל משה דלא כבו לא שלשים יום . וגבי יעקב א"עה כתיב ויעברו ימי כביתו וכתוב ויבכו אותו מל"ים שבעים יום ותירלו כמשה מלינו מיתה בפרסוס דכתיב וימת שם משה . אבל גבי יעקב לא מלינו מיתה בפרסוס דלא כתיב וימת וכמו כן דרשו רז"ל יעקב אבינו לא מת א"כ לפי לא נאמר שיעורים הללו שלא יבכו למת יותר מדאי לא למי שנכתבה בו מיתה כהדיא אבל למי שלא נכתבה בו מיתה כהדיא לא נאמרה בו שיעורים הללו :

והנה יש לדקדק בפסוק בתחלה אמר לו תבכו למת והדר אמר ככו ככו להולך ועור מאי הולך דקאמר אלא נראה לומר דהנה אמרי חול דמשה יבוא בכל דור ודור ולכן איתא בגמ' משה שפיר קאמרת דמר"ע יבוא בכל דור ודור וכן שחר לדוקים וכודאי דוקא למי שכתוב בו מיתה כמו מר"ע אכל מי שלא כתוב בו מיתה אינו בא וזהו אל תבכו למת ר"ל יותר מדאי למי שכתוב בו מיתה אלא ככו ככו להולך בלא מיתה כמו יעקב אע"פ שלא נכתב בו מיתה שלא ישוב לארץ מולדתו לפי שהוא בחיים ולא יבוא בגלגול עור עכ"ל :

ואגב עכרי בדברי לקוטים של הרב אמר יוסף זל על פרשת ויאת הכרחה שכתב וזל ויקבור אותו בניא כהב רבינו בחיי זל וזל אמרו חז"ל שהק"ב קבר איתו וענין הקבורה שקבר אותו הק"ב שכתחה לו הארץ בדרך נס וכנס שם ומת ונסתמה אחרי כן עכ"ל וכתב עליו הרב הגו' ואיבא למודק על דבריו מהא דאיתא בסנהדרין דף ע"א לאיס כהן הוא כי קבריה למשה במאי טביל וע"פ עכ"ל ונראה דאיתא עליו מאי מקשה על רבינו בחיי זל כי קבריה למשה במאי טביל הוא בא לפרש אופן הקבורה שנסתמה הארץ ואח"כ אחר שמת נסתמה וא"כ באופן זה קברו שאמר בפיו תפתח הארץ ויכנס שם מר"ע ואח"כ תסתם וא"כ לא שייך טומאה לומר במאי טביל דבשלמא גבי אוחי המין שראה כתוב בתורה ויקבור אותו בגיה משמע שהק"ב קברו ונטפל בו לכן מקשה במאי טביל אמנס ע"פ אופן רבינו בחיי שאומר נבדקה הארץ ונכנס ואח"כ נסתמה לא שייך קשיא במאי טביל ודו"ק : וראיתי להרב כנסת ישראל בסופו ישועות ישראל דף כב ע"ד וזל מלינו שנתעללו ישראל במיתתו של מר"ע כמו שמלינו בפר' חקת על פסוק ויבכו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל וכתב רש"י זל כל בית ישראל האנשים והנשים לפי שהיה אהרן אוהב שלום ורודף שלום ומטיל שלום בין בעלי מריבה ובין איש ואשתו ע"כ וכתב הר"ם זל וזל דאם לא כן מ"ש דהבא גבי אהרן דכתוב ויבכו את אהרן כל בית ישראל ומ"ש גבי מר"ע דכתוב ויבכו בני ישראל

והנה מלינו ברז"ל דגם גבי אהרן נתעללו ישראל בהסדרוכראי בירושלמי סוף פ"ק דיומא וסוף פ"ק הסוטה וזל ובני ישראל נסעו מבארות בני יעקב מוסרה שם מת אהרן וכי במוסרות מת אהרן והלא בהר ההר מת אהרן דכתוב ויעל אהרן הכהן אל הר ההר וימת שם אלא כיון שמת אהרן נסתלקו עניו כבוד ובקשו הכנענים להתגרות בהס"ה ד' וישמע הכנעני מלך ערד מלך הנגב כי בא ישראל דרך האחרים מהודרך האחרים שמע שמה אהרן הקיור הגדול שלהם שהיה מורה להם את הדרך ע"י הענין באו ונתגרו בהם ובקשו ישראל לחזור למלכים ונסעו לאחריהם שמונה מסעות ורבו אחריהם שבטו של לוי והרגו מהם שמונה מסעות אך הם הרגו מהם ארבע מסעות וכו' אמרו מי גרם לנו כל הדמים הללו אמרו על שלא עשינו חסד עם איתו לדיק ר"ל אהרן והלכו וקשרו לו מספר וגמלו לדיק חסד והעלה עליהם הכתוב כאו מת שם ונקבר שם שגמלו לדיק חסד עכ"ל וכתבו המפרשים שם אף דכתוב ויבכו בית ישראל בפרשת חקת ר"ל כהנה להם למעבד לא עבדו

והנה מלינו ברז"ל דגם גבי אהרן נתעללו ישראל בהסדרוכראי בירושלמי סוף פ"ק דיומא וסוף פ"ק הסוטה וזל ובני ישראל נסעו מבארות בני יעקב מוסרה שם מת אהרן וכי במוסרות מת אהרן והלא בהר ההר מת אהרן דכתוב ויעל אהרן הכהן אל הר ההר וימת שם אלא כיון שמת אהרן נסתלקו עניו כבוד ובקשו הכנענים להתגרות בהס"ה ד' וישמע הכנעני מלך ערד מלך הנגב כי בא ישראל דרך האחרים מהודרך האחרים שמע שמה אהרן הקיור הגדול שלהם שהיה מורה להם את הדרך ע"י הענין באו ונתגרו בהם ובקשו ישראל לחזור למלכים ונסעו לאחריהם שמונה מסעות ורבו אחריהם שבטו של לוי והרגו מהם שמונה מסעות אך הם הרגו מהם ארבע מסעות וכו' אמרו מי גרם לנו כל הדמים הללו אמרו על שלא עשינו חסד עם איתו לדיק ר"ל אהרן והלכו וקשרו לו מספר וגמלו לדיק חסד והעלה עליהם הכתוב כאו מת שם ונקבר שם שגמלו לדיק חסד עכ"ל וכתבו המפרשים שם אף דכתוב ויבכו בית ישראל בפרשת חקת ר"ל כהנה להם למעבד לא עבדו

עכ"ד דבריו של הרב כנסת וחזקאל זל : **נמצינו** למידין מ"ש גבי מר"ע ויתמו ימי בני משה ולא כתיב ויעברו כמו גבי יעקב א"ע"ע פי מ"ש הרב אמר יוסף לעיל לפי שגבי משה כתיב וימת שם משה אכל גבי יעקב אע"פ לא כתיב מיתה ב' מ"ש אנו הדל לעיל דגבי משה כתיב ויקבור אותו בניא לכן כתיב ויתמו לא כן גבי יעקב א"ע"ע דעדין לא נקבר שהולכים לקבור אותו בארץ כנען לכך כתיב ויעברו ג' מ"ש במדרש דמשה לא היה לו כוכים ר"ל בניס כן פי' המפרש על המדרש לא כן יעקב א"ע"ע הו"ל יב שבטים בניס ובני בניס לכן כתיב ויעברו :

זאת ועוד מ"ש גבי אהרן כל בית ישראל וגבי משה לא כתיב כל בשביל שהיה אהרן אוהב שלום ורודף שלום ונ"כ גבי אהרן כתיב בית ישראל גם הנשים ככו שהיה עושה שלום בניהם ובין בעליהם : ועפ"י נכוח לפרש כוונת הכתובים בפרשת ויאת הכרחה דכתוב וימת שם משה וכו' לרמוז תודוך הרב אמר יוסף זל דגבי משה כתיב מיתה לא כן גבי אבינו יעקב לא כתיב מיתה זאת ועוד ויקבור אותו בניא לרמוז מ"ש אנו הדל המפרש שבין מר"ע ליעקב אבינו שמת כתיב ביה ויקבור אותו בניא לא כן גבי יעקב אבינו לא נקבר עדין לכן כתיב גבי משה ויתמו ימי בני אכל משה ויהושע כן כון וגו' לרמוז מ"ש המפרשים זל דגבי משה אין לו כוכים כי ישב במקומו תלמידו יהושע לא כן גבי יעקב שהיו בניו יב שבטים ובני בניו גבי משה כתיב בני ישראל אכל גבי אהרן כתיב כל בית ישראל וגבי משה כתיב בני ישראל וכתאמר : **ור"י** הדל נראה הטעם דכתוב גבי אהרן כל בית ישראל וגבי משה כתיב בני ישראל וכתאמר : לא הספידו כראוי עד שנהרג מהם כמה משפחות ואמרו למי נהרגו הדמים הללו בשביל שלא הספידוהו כראוי וע"ז חזרו והספידוהו כראוי : וראיתי להר"ה הג"ה מה"ר שאל איש זל בספרו הנד"מ שאל האיש בסופו כבוד לאיש בהספר דרוש ז' דף מג ע"ד וזל כוונת הכתובים שהיה מקונן דוד על אכבר הלא תדעו כי שר וגדול

נפל היום בישראל : יש לדקדק הו"ל תדעו כי שר וגדול נפל היום בישראל : מה הלשון הלא תדעו בהקדים מ"ש הרב מר אביו של החכם רב חיים פלאני זול"קל שהק' על מ"ש בספרי פרשת ויאת הכרחה ויבכו בני ישראל את משה קרו א' ויתמו ימי בני בני ישראל את משה הרי שלשה לבני שלשים יום מה טעם לא מלמד שבכו אותו קודם מיתתו שלשים יום עכ"ל וע"ז הק' דאיתא בירושלמי על פסוק ויהי לשבעת הימים מלמד ששאר הקב"ה על עולמו ז' ימים ופריך וכו' מתאבלים על המת קודם שימות ותיקן שהק"ב יודע אכל כשר ורם אינו יודע הרי להדיא שאין מתאבלים על המת קודם שימות המת ואיך ככו על מ"רעה קודם שימות ותיקן כיון שידעו שימי חייו ק"ך שנה היו כוכים ואומרים שלא ימות וכמו שמלינו במסכת כתיבות בענין רבי הקורא יומא רנח נפשיה דרבי גזרו רבנן תעניתא ואמרו כל מי שיאמר נת נפשיה דרבי ידקר כחרב ע"ש : וכן הוא גבי מר"ע באופן שקיוב מוטל על ישראל כשהלויק הכביד עליו חליו להתפלל בעדו שלא ימות : וזה כוונת דוד לקונן על אכבר שלא היה חולה שנהרג פתאום ולא היו יכולים להתפלל עליו שלא ימות וזהו הלא תדעו כי שר וגדול נפל היום בישראל היום רייקא ולא מקום שהיינו לדיכים להתפלל עליו שלא ימות : וזהו ידך לא אסורות וגו' וע"ז הוסיפו העם לבכות : ועפ"י יובן כוונת הכתוב האנה כשברין מתנים והיה כי ואמרו לך על מה אתה נאנת ואמרת איהם על שמועה כי באה ר"ל השמועה באה פתאום שלא שמענו קודם להתפלל לא פתאום באה עכ"ד ושי' ורפ"ח :

וראה זה חדש מ"ש בספרי שלשים יום שבכו על מר"ע הם ככו קודם שמת ל' יום ועפ"י יש ליישב קשיית שהביא הרב אמר יוסף זל והבאתי דבריו לעיל דגבי מר"ע כתיב שלשים יום וגבי יעקב א"ע"ע כתיב שבטים יום שלשים יום שזכר גבי משה היתה קודם מיתתו וע"י יום שכתוב אלא יעקב היתה אחר מיתתו כמו הנ"ל : והר"ה הג"ה בעל שנות חיים פר' ויחי דהנה גבי יהושע כן כון מלינו לפי שנתעללו בני

ישראל ולא הספידוהו כלל רגש עליהם שהר
להורגן ולא מלינו שנענשו בפועל ואלו גבי
שאלו המלך הספידוהו אלא שלא הספידוהו
בהלכה נענשו ברעב שלש שנים בימי דוד
ותירלו ע"פ מ"ש הרב פרח לבנון אל כפרשת
חיי שרה דיותר טוב ללדיק שלא נספר כלל
משנספר וקצרו בשבחי ואלו אמרו כל שבחי
זהו נגיעת כבוד ללדיק וזהו מ"ש בגמ' א"ל
רב לר"ש בר שילת אחיס לי הספידה ורלוני
לשמוע כל שבחי דהתם קאימנא לשמוע כל
שבחי עכ"ד :

והרב מעלות לשלמה אל דף קעג ע"ד פירש
כוונת דוד המ"ע דכתב ויקונן דוד
הלא תדעו כי שר וגדול נפל היום בישראל
הכמות ככל ימות אבנר וכן מ"ש בגמ' סנהדרין
פרק נגמר הדין אייתו ליואב ריינו א"ל מ"ט
קטלתיה לאבנר א"ל גואל הדם דעשאל אחי
אנא א"ל עשאל רודף הוה א"ל הו"ל להטילו
בא' מאבירי א"ל לא הוה יכול ליה א"ל השתא
ברופן חמישית כיון ביה דכתוב ויכהו אבנר
באחרי החנית אל החומש וא"ר יוחנן ברופן
חמישית במקום שמה וכבר תלוים ביה בא'
מאבירי לא יכול ליה א"ל לויזל אבנר וכו' .
ופירש' אל הו"ל לאבנר להטיל את עלמו בא'
מאבירי של עשאל ולא יהרגו דהכי אמרינן
כפרק אלו הן הנשרפין הרודף אחר חברו
להורגו ויכול זה להטילו בא' מאבירי ולא עשה
כן אלא חזר עליו והרגו נהרג עכ"ל והק'
הרב שם אי' בגמ' מפני מה נענש אבנר
ומאי מקשה הגמ' והלא דין הוא שיהרג מפני
שהיה יכול להטיל עלמו בא' מאבירי ולא עשה
כן אלא הרגו נהרג עליו כמ"ש הגמרא הנו' :
ויש ליישב לזה ע"פ מ"ש הכ"הג על מ"ש
הר"א אל כפר' וישלח על פסוק ויירא יעקב מאד
ויירא לו דלא נאמר היה יכול להטיל בא'
מאבירי ולא הטיל אלא הרגו ונהרג אלא באיש
אחר הבא להטיל אבל ברודף עלמו לא נאמר דין
זה אלא אפי' יכול להטילו בא' מאבירי וכול
להרוג אותו ואינו קויב עליו והק' עליו הרב
שם מסוגיא זו דאם הרודף עלמו אינו קויב עליו
למה א"ל היה לו להטילו בא' מאבירי ורנו
בסנהדרין ואמרו נויל אבנר משמע דאינו קויב

עליו וקו' אפשר לומר דהא רקאמר נויל אבנר
לא מטעם דהיה יכול להטילו בא' מאבירי אלא
יואב היה פטור שלא היה שם עדים והתראה
ואפי' למ"ד חבר א"ל התראה שונג היה ומ"ש
נויל אבנר לא משום שהיתה טענתו טענה אלא
משום שהביאו בסנהדרין ממש אלא שלא הרגו
פתע פתאום ער שאלון עכ"ל . וכתיב הרב שם
מהאי טעמא שלא אמרו בגמ' מפני מה נענש
אבנר מפני שהרגו לעשאל לפי שהיה קויב
עליו לפי שאבנר נרדף והנרדף יכול להרוג אפילו
יכול להטיל בא' מאבירי :

ועז' פי' כוונת דוד המ"ע מ"ש הכמות ככל
ימות אבנר וידך לא אסורות . הכוונה ר"ל
אל תחשוב קויב אבנר לפי שהרג את עשאל
שהיה יכול להטילו בא' מאבירי והרגו ולא הטילו
וזהו הכמות ככל ימות אבנר שחייב מן הדין ליהרג
זה אינו שיכול להרוג את עשאל אף שהיה יכול
להטילו בא' מאבירי . וזהו ידך לא אסורות
מלהרוג את עשאל אלא פטור אתה ומותר
לפי שהנרדף יכול להרוג את הרודף אף שיכול
להטילו בא' מאבירי וכאמר וכו' ע"ש באורך :

א"ל אחיס לי הספידה דהתם קאימנא . עמ"ש
הרב התנא בס' פרשת דרכים בדרוש דרך
לדיקים הרוש כ"ד על פסוק טבעו בארץ שעריה
אבד ושבר כריחיה מלכה ושירה בגוים אין
תורה נביאיה לא מלאו חזון מאת ה' ושבו
לארץ ידמו זקני בת ליוון העלו עפר על ראשם
וגו' . איתא במד' איכה טבעו בארץ שעריה
א"ר הונא בשם רבי יוסי שערים שחלקו כבוד
לארון דכתוב שאו שערים ראשיכם לפיכך לא
שלט בהם האויב שנאמר טבעו בארץ שעריה
עכ"ד :

עוד נקדים מ"ש גמ' מכות דף כב כמה טפשי
שאר העם דקיימי קמי ס"ת ולא קיימי
קמי גברא רבא דאלו בס"ת כתיב ארבעים
יכנו ואתו רבנן ובלרי חדא . נלמד מזה דיותר
ראוי לקום קמי ס"ת יותר מס"ת והקשו המפרשים
אל דמסוגיא קדושין דף לג משמע דס"ת עדיף
מת"ת דאבטיל להו מהו לעמוד לפני ס"ת ואמרו
ק"ו מפני לומדיה עומדים מפניה לא כ"ש .
והרב מהר"מט אל בחדושו לקדושין כתב בשם
הר' ישעיה אל דלעולם ס"ת עדיף מת"ת וההיא

דמכות דאמרינן כמה טפשי דקיימי מקמי ס"ת
ולא קיימי מקמי גברא רבא . ה"פ כלום למדנו
קימה לס"ת אלא מכח ק"ו דגברא רבא ואיך
יתכן דקיימי קמי ס"ת ולא קיימי קמי גברא
רבא דאם במלמד לא קיימי היכי נלמד לס"ת .
והרב מהר"מט אל שם דחה פירושו זה דהתם במכות
יהיב טעמא דאלו בס"ת כתיב ארבעים יכנו
ואתו רבנן ובלרי חדא אלמא משום עדיפות איש
לת"ח על ס"ת הוא דקרו להו טפשי . והוא אל
יושב שמועות הללו באופן זה דההיא דקדושין
דאמרינן מפני לומדיה עומדים מפניה לב"ש
מייורי כלומדיה דלאו גברא רבא אלא שהוא בעל
שמועות ותלמודו כידו וזהו זקן שקנה חכמה
דכתיב והדרת פני זקן ומשו"ה אמרינן תורה
עלמה לב"ש . וההיא דמכות דעביד ק"ו מס"ת
מייורי בגברא רבא דהיינו מורה הוראות בישראל
דעדיף מס"ת שהוא יודע לפרש התורה כדאמרינן
ואתו רבנן ובלרי חדא עכ"ד מהר"מט אל .
נמלינו למידון ת"ח שאינו מורה הלכה ס"ת
עדיף מניה . אבל ת"ח שמורה הוראות בישראל
עדיף מס"ת :

ועז' מתאונן הנביא טבעו בארץ שעריה שחלק
להם כבוד שלא ישלטו בהם גוים כשכיל
שחלקו כבוד לארון ומלכה ושירה שהם הת"ח
בגוים אתמהה אין תורה שיש כנו על זה מורה
הוראות . גם נביאיה לא מלאו חזון מה להשיב
על קושיא זו על דרך בגמ' דבר זה שאלו
לחכמים ולנביאים ולא פירשוהו ה"ל לא מלא
המקוון מענה לתמיהתו לא מן החכמים ולא
מן הנביאים . וכ"ת מה חדרת עליו את החרדה
הזאת והלא איתא בקדושין דס"ת עדיף מת"ח .
לזא ישבו לארץ ידמו זקני בת ליוון הם הסנהדרין
מורה הוראות ועל פיהם יהיה כל ריב וכל
ננע וא"ל לסנהדרין שהם מורה הוראות בישראל
הם עדיפי מס"ת וא"ל איך חלקת כבוד לשעדים
כשכיל שחלקו כבוד לארון ולסנהדרין שהם מורים
הוראות לא חלקת להם כבוד על זה אתמהה
עכ"ד :

נמלא קימת ת"ח המורה הוראות יותר מס"ת
ולכן בהספד גברא רבא שהוא דורש
ומורה הוראות בישרא לקום מפניו יותר מס"ת .
ולכן גם בהספד ת"ח המורה הוראות לריך

לספד יותר מת"ח אחר שאינו מורה הוראות
וזה הת"ח שאנחנו עסוקים בהספדו אל היה
מורה הוראות ורוש בקהל ככל שכת ושבת
דינים השייכים לקהל המתאספים הקהל לשמוע :
וה"ל רב לר"ש בר שילת אחיס הספידה שאני
מורה הוראות וא"ל קיימי קמי יותר מס"ת
וכאמר וא"ל בהספד שלי אחינו יותר דהתם
קאימנא ר"ל דהנה לענין קימת ת"ח מי שהוא
בעל הוראות קימתו לריך יותר מס"ת וא"ל
הספדו ג"כ לריך הספדא יתירה ומלת קאימנא
ר"ל כאלו אני עומד לפניכם ועיז' מחוייבים
לקום מפני יותר מקימת ס"ת לפי שאני מורה
הוראות ואם כן בהספד ג"כ לריך להרכות הספד
גדול לכל היושבים שם . וזהו מ"ש הגמ' כשמת
ר"ל אמרו עליו ווי דחסרה ארעא דישראל גברא
רבא ר"ל שהוא מורה הוראות וא"ל מחוייבים
לקום מפניו יותר מס"ת ולכן בהספד שלו לריך
לעשות לו הספד גדול לפי שהוא גברא רבא
וכאמר :

והנה לענין קושיית הנו' דבקדושין קאמר
דס"ת עדיף מת"ח . ובמכות משמע
דס"ת עדיף . לי נראה ליישב זה דאיתא במשנה
מכות פ"ג משנה יו' דכמה מלקין אותו ארבעים
חסר א' שנאמר במספר ארבעים מספר הקרוב
לארבעים . ר' יהודה אומר ארבעים שלימות
הוא לוקה . וקאמר בגמ' הני טפשי דקיימי
קמי ס"ת ולא קיימי קמי גברא רבא דהתורה
המרה ארבעים יכנו ואתו רבנן ובלרי חדא . והנה
זה לא אתמר אלא לת"ק אבל לר' יהודה שאמר
ארבעים שלימות הוא לוקה א"ל לויבא הוכחה
דאתו רבנן ובלרי חדא א"ל דבקדושין קאי
אסברת ר' יהודה שאמר ארבעים שלימות לוקה .
ומ"ש במכות על דברי ת"ק שאמר ארבעים
חסר א' ולא אקשו ככ"ל :

והנה עיקר ההספד שעושין ללדיק הוא לפי
שהיה עוסק בתורה ובמלות ומתקן תקונים
ועל ידי תורתו ולדקויותו מעלה נטולות הקדושה
ועושה כירור בכל יום ויום למעלה . לא כן
עתה שאחר שנפטר לא יכול לעשות עוד כירור
כי הלך לעו"הב למקום נלחי . וה"ל הנביא ע"ה
אל הכבו למת ואל תגורו לו בכו בכו להולך
ולא ישוב עוד . הכוונה כי הנה פירשו המפרשים

זל על פסוק ונחתי לך מהלכים בין העומדים האלה כי הדריקים נקראים הולכים כי תמיד הם הולכים וגדולים ע"י עסק התורה והמלות לא כן המלאכים נקראים עומדים שאין להם תורה ומלות וא"כ מיום שנבראו ועד עכשיו הם עומדים לא כן הדריקים ע"י עסק התורה הם הולכים וגדולים עכ"ד וז"ל אל תכבו למת לגוף כי עיקר הספר של הדריק על התורה ועל המלות והוא כבו כבו להולך זה הדריק שנקרא הולך שכל יום ויום תמיד הוא הולך ועכשיו שנפטר אין יכול עוד לעסוק בתורה ובמלות :

וזה רמז המסרה הלך וגדול הלך ונסוע הלך וחסר הכוונה הדריק הולך וגדל במלות ובמע"ט ואם ח"ו הלך ונסוע שנפטר מן העולם אז הלך וחסר שנחסר מן העולם מה שהיה עושה וזהו שקונן דור המ"ע על אכנר הלא תדעו כי שר וגדול דייקא שהיה גדול ונפל היום בישראל ר"ל שהיה גדול והולך בחייו במלות ובמע"ט וז"ל רב אחים לי הספידא למה דתתם קאימנא כשהייתי בעוה"ז הייתי הולך וגדול לא כן אחר שנפטר אז יהיה עומד וזהו דתתם ר"ל בעו"הב קאימנא עומד וזהו אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה' שבעוה"ז הדריקים נקראים הולכים :

א"י אחימו לי הספידא איתא בגמ' סנהדרין אכעיא להו הספידא יקרא דשכבי או יקרא דחיי ומסיק יקרא דשכבי וכו' יש לרמוז מ"ש אלל יעקב אצ"ה ויספרו לו ויעש לאביו אבל ז' ימים יש לרקק מלת לו יתורה הו"לל ויספרו ויעש לאביו אבל ז' ימים אלא לרמוז לומר הספידא יקרא דשכבי והו' ויספרו לו יקרא דשכבי והו' מ"ש רב אחים לי הספידא דתתם ר"ל במקום ההספר קאימנא וההספר איהו יקרא דשכבי ולכן אני אומר לכם אחימו שאני עומד שם :

והנה במדרש הנלב פתח השער ראיתי להרב באר יחזק דרוש א' שהביא משם מהרא"י נח"ל שהקשה על המאמר דנו' שבתחלה פתח יפה הנהיג יפה ילכסוף קאמר שהדריקים בעולם הם מכלים את הפורענות וישיב הדריק עושה חשיבות לעולם א' שהוא

מנהיגם את הדרך אשר ולכו בה ואת המעשה אשר יעשון ודן את דיניהם ורב את ריביהם וא' שדוקין הדריקים את הפורענות מעל ישראל וכו' פירש הרב באר יחזק זל שם כוונת מש"ל ביום שמת אה"ע עמדו כל הדור ואמרו אוי לעולם שאבד מנהיגו ואוי לספינה שאבד קבריטה הכוונה כמ"ש הרב מהרא"י נח"ל שקי חשיבות עושה הדריק א' הוא הנהגה שמנהיג לדור וא' מכלה את הפורענות והוא אוי לדור שאבד מנהיגו שהיה מנהיג את הדור ואוי לספינה שאבד קבריטה הכוונה שמוליך הספינה שלא תשבר ותפול למים לא נעילה מכל נזק כן הדריק דוקא את הגזירות ומכלה את הפורענות וכו' פי' כוונת הכתוב הדריק אבד ודרשו זל לדורו אבד הכוונה שהיה מנהיגם ועכשיו אבד עכ"ד :

וכו' זלפ כוונת הגמ' ווי דחסר ארעא דישרש גברא רבא הכוונה עמ"ש מהרא"י נח"ל זל ב' טובות עושה הדריק א' הנהגה וא' מכלה הפורענות והוא ווי דחסר ארעא דישרש שהיה מנהיג אותם ועוד גברא רבא שהיה מכלה הפורענות :

ועפ"ז נפרש כוונת הכתוב אוי נח לנו כי חטאנו הכוונה ע"ש מ"ש מהרא"י נח"ל ב' טובות עושה הדריק א' הנהגה וא' מכלה הפורענות וזהו א' אוי נח לנו שהיה מנהיג יפה ועוד כי חטאנו ל' חסרון ע"ד אני וכני שלמה חטאים חסרנו הדריק שהיה מכלה הפורענות ממנו ועכשיו נחלק ונחסרו ב' טובות :

ועפ"ז יתבאר מ"ש רב לרב שמואל בר שילת אחים לי הספידא דתתם קאימנא הכוונה כשהייתי בדור היה ממני שתי טובות א' הנהגה וא' מכלה הפורענות והוא אחים לי הספידא דתתם כשהייתי בחיי חיותי הייתי עושה שתי טובות והו' קאימנא עומד וקיים לישראל להצילם מניק ולהנהיגם בטוב ועכשיו אבדו ב' טובות ונחסרו לישראל :

וכו' יש לפרש גבי אבנר שאמר דור המ"ע הלא תדעו כי שר וגדול נפל היום בישראל הכוונה כי הוא מנהיג לדור היה בישראל ובאמור :

וז"ל בגמ' כשמת הלל הזקן אמרו עליו אוי

חסיד או עניו מתלמודיו של אהרן הכהן הכוונה הלל הזקן היה נשיא וגדול בדור ומנהיג לדור וג"כ היה מכלה הפורענות מן הדור וזהו אוי חסיד או עניו וע"י חסירות וענוותו היה דוקא את הפורענות ועוד מתלמודיו של אהרן הכהן שהיה מנהיג את ישראל :

נחזור על הפסוק אשר כפתח הדב"ר ולקח הכהן זה מיכא הט"א ר"ת התורה טעמים נקודות אותיות שהוא כללות התורה אשר הדריק עסק כל ימיו והניחו לפני מזבח ה' אה"י א"כ רמזו לתורה שבע"פ שהם ששה סדרי משנה וששים מסכתות הט"א ט"א גימ' ששים מידך רמזו מה שחיבר הדריק ספרים וש"ת אשר בידו יקח מיכא והניחו לפני מזבח ה' אה"י והדריק אשר אנחנו עסקים בהספרו עסק כל ימיו בגמ' ופוסקים וחיבר חבורים רבים מהם נדפסו ומהם עורס בכתובים יענו לרצון לפני ה' גולת אריאל אור כי יהל ותהיה נשמתו לדורה בלרור הקיים כיר"א :

דרוש ד להספר

דרוש לאשת חיל סדריכם ומסוללה ס' ללחם חלב"ב אס סמיעים לבנים סיקרים סבירים סרמים שני לנחרות סוסב ס' עכ"ל א"סו סיו' וס' מאיר א"סו סיו' ישמרת סא שומר אכ"י :

איתא בגמרא ברכות פ' היה קורא ת"ד גדולה הבטחה שהבטיח הק"ב לנשים מכל האנשים שנאמר נשים שאננות קומנה שמען קולי בנות בוטחות האזנה אמרתי א"ל רב לר' חייא הני נשי כמתי זכיון באקריוי בנייהו כי כנישתא ובאתגווי נברויהו כי רבנן ומנטרן לנברויהו עד דאתו מבי רבנן עכ"ל :

אשת חיל מי ימצא בשערים היא תהלה לעניים תחלק שלל עקרת הבית ביתה פתוח לרוחה לכל שוא ומבקש העניים והאביונים קדלים והאומללים לרחם עליהם ולרכב על לבם דכרו פיוס וחמלה ולבעלי בתים לתת להם ככל ע"ש פת אפויים הקרובים והרחוקים וגם כחנים ומועדים תחלק להם

לורך המועד דקתה עומדת לעד סקר החן והכל היופי אשה יראת ה' היא תהלה יהללוה בשערים בדברי שבת והלולים ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה ודכריה בנחת ורלוים עקרת הבית אס הבנים שמחה תמיד כחלקה אשריה בזה ובכ"א תכירך מנשים אשת חן תתמוך כבוד נודע בשערים בעלה כפה פרשה לעני וידיה שלחה לאביון קמו בניה ויאשרוה רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כולנה חלקה בחיים ונשמתה נרורה בלרור החיים :

בראשית

מאמר נבוא לבאר מ"ש במד"ד פר' בראשית אעשה לו עוד כנברו של ר' יוסי לשיהו אשה כמה עוורתו לאדם א"ל אדם מביא חטים חטים כוסס מביא פשתן פשתן ליבש וכו' לא נמנה מאירתו את עיניו ומעמידתו על רגליו עכ"ד והק' הרב מהר"ש יפה זל מה שזה זו שהולך רבי יוסי לשאל לשיהו ומי לא ידע עור האשה לבעלה בכמה דברים ות' הוא זל כי השאלה היתה איוה דבר נקרא עור וקויע לבעל כדי שתחלוק עמו בשכר עולם הבא והשיב דגם בדבר הזה שמסייעת לבעלה בענייני טרף ביתו ומאכילתו ומלכשתו ומאירה את עיניו לפ"ז הדין נוהג דחלק כחלק תאכל עכ"ד :

והרב באר יחזק בסופו דרוש ס"ד פי' ע"פ הדברים האלה כוונת הפסוקים אלל חנה שא"ל לקנה אישה חנה למה תכבי ולמה לא תאכלי ולמה ירע לבכך הלא אנכי טוב לך מעשרה בנים יש להבין למה אמר ג"פ למה בחד מינייהו בני עור במתי שא"ל למה ירע לבכך מה כוונתו בזה כי לעיל כתיב ותבכה ולא תאכל זאת למה לא אמר ירע לבכך ונראה דהכוונה לומר דהאשה שאין לה בנים לערה מאד כי רב הוא חדה משום שלום הבית כמ"ש זל על פסוק שאמרה רחל אסף להים את חרפתי א"ר לוי עד שלא תלד האשה הסרחון תלוי בה לאחר שתלד הסרחון תלוי בכנה מאן תבר כלי זה כנך וכו' ועוד אס אין לה כן כופין לאיש להוציא את אשתו דאס אמרה ישען על ביתו כופין אותו להוציא אף שלא הוא מפקדא אפרוה ורכיה משום דאמרה כעינא חוטרא לידה ומרה לקבורה ועוד

משל הני נשי במאי זכיון לעו'הכ באקריוו כניוהו וכו' :

וכנגד לו הג' אמר לקנה לחנה למת תכבי כנגד שלום הבית וכאמור ולמה לא תאכלי לענין דבעת חוטרף לידה ולמה ירע לבכך כנגד מ"ש הני נשי במאי זכיון הלא אכני טוב לך מעשרה בניס כנגד מ"ש משום שלום הבית הלא אכני טוב לך כמו יס לך עשרה בניס ואינו מקפיד על שום דבר וכנגד מה שאמרת בעינא קוטרף לידה ג"כ אכני טוב עמך וכנגד מ"ש לענין ת"ת הנס אכני טוב כי זכות ת"ת שלי תנן עלך כי האשה פלגא עס בעלה ומ"ש לבכך ולא אמר לבך דאי בילקוט שמואל וז"ל וחסה היא מדברת על לבה למת נשתתפו הנשים עם הקטנים והעבדים לפי שאין להם לא לב א' שנאמר וחסה היא מדברת על לבה ומולא אני מר ממות את האשה אשר היא מלודים וקרמים לבה ויקס אישה וילך אחריה לדבר על לבה וכן הקטן אולת קשורה כלב נער וכן העבד לבו ש ארוניו וכו' ע"ש וטעם לו נשים יקטנים ועבדים לפי שאין להם חיוב מ"ע שהזמן גרמא ואמרו רז"ל גדול המלווה ועושה תמי שחינו מלווה ועושה לפי שאין ז"הר מקטרב עליו שאפי' יעשה רזון ז"הר אינו כענש לפי שאינו מלווה וגבי אנשים כתיב בכל לבכך בב' לבכך ז"הר וז"הט שאנשים חיובים מ"ע ומנות לא תעשה וז"ש נשים ועבדים וקטנים נשתתפו בענין מ"ע שהם פטורים לפי שאין להם לא לב א' ואינם רומים לאנשים שריד לעבוד את המקום בב' לבכות ז"הר וז"הט :

וכזה יש לפרש משל אין סוף לאשה טובה ואין סוף לאשה רעה לכאורה אין לו הכנה רגס כאיש אין סוף לאדם טוב ואין סוף לאדם רע לא הכוונה ע"פ האמור דאיש נכוב ילכב יש לו ב' לבכות ז"הר וז"הט ואין אפשר לומר לאיש טוב אין סוף לפי שלפעמים נוטה לצד הרע כי אין לדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא אבל האשה אין לה לא לב א' אם לבה נוטה לצד הטוב אין סוף לטובתה ואם לבה נוטה לצד הרע אין סוף לרעתה ואם לקנה לחנה אשתו למה ירע לבכך כי לפי

שאת תכבי מנטערת על שאין לך בניס ואת אינך מלווה על פ"ור ועושה את עלמך כמו את שום לאנשים שיש להם שני לבבות ומלווים על מ"ע ומ'לת ואת אינך מלווה ואין לך לא לב א' עכ"ד הרב באר יצחק ז"ל :

והנה גבי מלאכים שבאו אלל אה"ענה כתיב וסעדו לבכס רש"י ז"ל ולא כתיב לבככס מגיד שאין למלאכים ז"הר וזה רמז שלשה המה מטיובי לבת לרמוז ללו השלשה נשים וקטנים ועבדים שמטיובים לבת שאין להם לא לב א' ואין ז"הר וארבעה רמז למלאכים כי הנה כתבו המפרשים ז"ל ונחתי לך מהלכים בין העומדים הלא כי בני אדם נקראים מהלכים והמלאכים נקראים עומדים כי אין להם מות ומע"ט משא"כ בני אדם ע"י מות ומע"ט הם הולכים וגדלים עכ"ד וזהו וארבעה לו המלאכים מטיובי לעד אינם מהלכים על לעדות רגליהם שהם ג"כ אין להם לא לב א' :

ואיתא במד"ר פר' וירא א"ר חייה כתיב שיתו לבכס לחולה ולא כתיב לבככס מגיד שאין ז"הר לעת"ל עכ"ד וזהו רמז לבכ עקש יסור ממנו רע לא ארע לפי האמור בילקוט ג' הם אין להם כי אם לב א' וזה סי' עק"ש ר"ת עבדים קטנים נשים שין רמז לאנשים אות שנית הכוונה לבב ולא אמר לב לומר שיש ב' לבכות ז"הר וז"הט אבל עק"ש ר"ת עבדים קטנים נשים יסור ממנו ואיזה לב יסור רע לא ארע ר"ל ז"הר לא ארע וזהו אשת חיל מי ימלא בטח בה לפי שיש לה לב א' וזהו מ"ש חנה ותפלל חנה ותאמר עלך לבי בה לבי ריוקא לפי שאין לה לא לב א' :

והנה איוב שאמר לחבריו לכן אנשי לבב שמעו לי ר"ל אתם שיש לכם ב' לבבות לא כמו האשה והקטנים והעבדים שאין להם כי אם לב א' אלא אתם אנשי לבב ר"ל ב' לבבות ז"הר וז"הט ולאשתו שאמרה לו בך אלהים ומות א"ל כדבר אמת הנכלות תדברי ר"ל את שאין לך אלא לב א' ולדיק לדבר רברים טובים ולדיקים ולא לדבר כאלה הדברים כדך אלהים ומות אלא את כאחת הנכלים תדברי :

והרב אשכנזי פי' על איוב פירש ע"פ ואיש

נכוב ילכב ועיר פ"א ארס יולד ז"ל יתכן דאי' בילקוט שמואל רמז קנא ויחוק כלב האלה האלה לא היה לה לב וניתן לה לב הים לא היה לו לב וניתן לו לב שנאמר קפאו תהומות כלב ים השמים לא היה להם לב וניתן להם לב שנאמר ער לב השמים יבוא הים שלא היה לו לב וניתן לו לב ונפרע מן המלריום שהיה להם לב ושעבדו את ישראל ככל מיני פרעניות תבוא האלה שלא היה לה לב וניתן לה לב ותפרע מן אבשלום שהיה לו לב ונגב ג' לבבות יבואו השמים שלא היה להם לב וניתן להם לב ויורידוהמן לישראל שהיה להם לב ושמרו את התורה בכל לבבם ובכל נפשם וכו' וזהו מ"ש כאן וא"ש ד"ת אלה ים שמים נכוב ר"ל שלא היה להם לב ילכב שניתן להם לב והטעם כדי שיבואו ליפרע מן המלריום ומן אבשלום והיינו ועיר פרא ארס יולד פ"א רמז למלריום דכתיב הן פראים במדבר פ"א רמז לאבשלום עכ"ד :

והרב קרבו אשה ז"ל דרש במעלת נשים דרקניות דף קעב ע"ד אשת חיל מי ימלא וכל הפסוקים ע"פ מ"ש בגמ' כתובות התלמודים יולאים שלא כרשות שלשים יום וכעני בגמ' כרשות כמה חר אמר חדש כאן וחדש בביתו וחד אמר חדש כאן וב' חדשים בביתו וכתבו התוס' והיאך ילא ר"ע וכל הנהו דלקמן וז"ל דהסם בלא פתוי היו שמחות שהיו בעליהם הולכים ללמוד תורה להיות ת"ח ואדרבא ארעתא דהכי נשאו ע"כ וזהו כוונת שלמה המ"ע אשת חיל מי ימלא שנותנת רשות לבעלה לילך ללמוד תורה וא"ת איך נותנת רשות לבעלה כ"כ שנים כמו ר"ע לזא פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה דארעתא דהכי נשאת והיא שמחה להליך בעלה ללמוד תורה וזהו זופיה הליכות ביתה שיושבת ומלפנה זמן ביאתו וע"י ותורת חסד על לשונה שבא ר"ע וכ"ד אלף תלמידים עמו קמו בנייה דואשררה אלו התלמידים של ר"ע כמ"ש להם ר"ע שלו ושלכם שלה היא שהיא העיקר וזהו רבות כנות עשו חיל ואח עליות על כולנה שנוטלת שר כנגד כולם שגדול המעשה יותר מן העושה עכ"ד :

זוה רמז נשים שאננות קומנה רמז לאשת ר"ע

ודומתה אשר הניחו לבעליהם לילך ללמוד תורה בעיר אחרת קומנה כשבאין בעליהן מבית המדרש אשר היו בעיר אחרת ועבשו באו וזהו כנות כוונתו שהיו בטוחים שבעליהן יבואו ת"ס ויביאו עמם התלמידים כמו ר"ע ודומים וזהו מ"ש בגמ' גדולה הכתחה אשר הכטיח ה' לנשים :

והרב כבוד לאיש ז"ל דף סב ע"ב הביא חקירת הרב נחלת עזריאל ז"ל שחקר חקירת חכם דהנה כתיב כי האדם עץ השדה ואי' בזהר ככמה דוכתיה שהלדיק נקרא חילן מאכל וקרא כתיב לא תשחית את עצה ואסור לקץ עץ מאכל וא"כ איך ה"ק"כ בה גזור מיתה על הלדיק כיון שהוא מסגל מנות ומע"ט א"כ הו"ל חילן עושה פירות וחילן עושה פירות אסור לקולו והשיב דק"ל כרבינא דאית ליה דאס היה חילן מעולה בדמים מותר לקללו וליבא איסורא ה"כ גבי לדיק מיתתו מעולה בדמים כדמלנו גבי הנהו כריוני בשביבותיה דר' זירא דהוה מקרב להו כי היכי דלהדרו בתשובה כי נח כפשיה דרבי זירא אמרו עד האירכא הוה קטינא חדיק שפיה מגין עלן וכו' וחזרו בתשובה נמלא דעו מיתת הלדיק גורס לעולם שיחזרו בתשובה והיו מעולה בדמים לפי שבחיותו לא חזרו בתשובה ובמיתתו חזרו הו"ל מעולה בדמים ומותר לקוללו וליבא איסורא :

וכזה פי' הרב שם כוונת הכתובים (משלי יא) פרי לדיק עץ חיים ולוקח נפשות חכם הן לדיק בארץ ישולם אף כי רשע וחוטא הכוונה דמאחר שהלדיק עושה פרי בחיותו א"כ הו"ל עץ מאכל ועץ מאכל אסור לקוללו לז"ל ולוקח נפשות חכם ה"ק"כ כביכול יודע דהדין כרבינא דמעולה בדמים מותר לקוללו וג"כ מיתת הלדיק מעולה בדמים דהרשעים כשרואים הלדיק נערר מן העולם אזי חוזרים בתשובה כמו שמלנו גבי ר' זירא דאומרים הן לדיק בארץ ישולם ק"ו לרשעים וזהו אף כי רשע וחוטא ולכן חוזרים בתשובה והיו מעולה בדמים דכחיי הלדיק לא חזרו בתשובה ועבשו ע"י מיתת הלדיק חזרו בתשובה והו"ל מעולה בדמים עכ"ד ורפח"ח וכזה פי' שם הרב כבוד לאיש נר"ו כוונת הכתוב לדיק כתמר

כדמים וזהו הדריק אבר ולא נעשית מיתתו מעולה בדמים לפי ואין איש שם על לב ולא חזרו העם בתשובה : ואני תפלה לא נעלה גדול וגורא ולמית ושועה כונה ירושלים ה' כרחי ישרא יכנס ובה לציון נוט אכיר :

דרוש רנשים צדקניות

איתא כמד' משלי אשת חיל מי ימצא ורחוק מפנינים מכרה אין מונע מן הדריקים נשים כשרות שהן מנוונות להם כמו שמצאו באשמו של נח שהיו שקולים מעשיה כנח לפיכך זכא עמו וגיולה ממי המכול : **בטח** כה לב בעלה ושלל לא יחסר זו שרה אמנו שהעשיר אה"ע בעבולה שנאמר ולאכרס הטוב בעבורה :

גמלתהו טוב ולא רע כל ימי חיים זו רבקה אמנו שנמלה לילחק טובה בשעה שמתה שרה אמו :

דרשה למר ופשתים ותעש בחפץ כפיה זו לאה שקבלה ליעקב אה"ע בסבר פנים ופנת רכזיב ויבא יעקב מן השדה בערב ותלא לאה לקראתו לפיכך זכתה וילאו ממנה מלכים וכיאים ונשיאים :

היתה כאניות סוחר ממרחק תביא לחמה זו רחל שקיתה מחבייטת בכל יום לפיכך זכתה וילא ממנה בן שהיא דומה לספינס שהיא מליאה כל טוב שבעולם כד יוסף ונתקיים העולם בזכותו וכלכל את העולם בשני רעבון : **וחקם** בעוד לילה זו בחיה בת פרעה נזיה היתה ונעשית יהודית והזכירו שמה בין הכשרות בשביל שעסקה במשה לפיכך זכתה ונכנסה לג' ע בחיים :

זממה שרה ותקסה זו יוכבד שילא ממנה משה שהיא שקול כנגד כל ישראל שנקראו כרם שנאמר כי כרם ה' נבאות בית ישראל :

חגרה בעזו מתניה זו מרים שקודם שנולד משה אמרה עתידה אימא שתלד בן מושיע את ישראל כיון שנולד וכבד עליהם

יפרח כארו בלבנון ישנא שקולים כבית ה' בחירות אהינו ופריחו עור יוכובן בשוכה דשנים ורעננים יהיו להגיד כי ישר ה' הכוונה אומרו דריק כחמר יפרח וא"כ הו"ל חילן עושה פירות ואסור לקוללו ואיך נפטר הדריק ונחשב כארו בלבנון ישנא ארו שאין עושה פירות והו"ל לדריק לחיות וזהו שקולים כבית ה' בחירות אהינו ופריחו על התורה ועל העבודה ואי בחל שאו להק"בה חוטא מה ענשו א"ל יעשה תשובה ויתקפר כנאמר טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך עב"ד וזהו להגיד כי ישר דבר ה' שאנר יעשה תשובה וע"י התשובה נחשב מעולה בדמים עב"ד :

ועפ"ז לפי כוונת הכתוב גבי דוד המ"ע במיתת אכר וזהו הלא תדעו כי שר וגדול נפל היום בישראל הכוונה לומר שאכנה היה דריק ולדריק עושה פירות ואיך נפטר לא וראו במות הדריק יחזרו העם בתשובה ואזי יהיה מעולה בדמים ולכן ה"ל דוד המ"ע דברים זה וע"י דבריו כבו העם וחזרו בתשובה ולכן ויוסיפו העם לכבות והו"ל מעולה בדמים וכאמור :

ועפ"ז לפי מ"ש בגמ' כשמת ריש לקיש אמר עליו ההוא ספרנא ווי דחסרה ארעא דישראל גברא רבא ר"ל כיון שהיה ר"ל גדול הדור וכיון שמת חזרו בתשובה שאר העם כמו ר' זורא וכיון שקזזרו בתשובה הו"ל מעולה בדמים וזכה לפי כוונת הכתוב לכו ונשובה ל ה' כי הוא טרף וירפאנו ויחבשנו ונרעה נרדפה לדעת את ה' הכוונה לומר הנביא אומר לישראל לכו ונשובה ל ה' לפי שהוא טרף נפש הדריק שהיה עושה פירות וא"כ לריק לחזור בתשו' כדי שיעז' נחשב מעולה בדמים וזהו נרעה נרדפה לדעת את ה' כמו שעשו הנאו ברינוי אשר היו שכנים לר' זורא :

וזהו כוונת המקובן כפלה עטרת ראשנו אוי נא לנו כי חטאנו הכוונה אומר הנביא לישראל נפלה עטרת ראשנו שהיא הדריק שהיה עושה פירות וא"כ לריק לחזור בתשובה כדי שיהא הדריק נחשב מעולה בדמים והוא אוי נא לנו כי חטאנו ר"ל ש"ל אכחנו אוי לנו כי חטאנו שנקוור בתשובה והיה הדריק מעולה

והרב נכול בנימין אל כח"נ דף לד ע"ב וישב ודרש באורך וכרוחב כוונת מדרש הגז' ע"פ הקדמת ר"ל והעתיק דבריו אחת לאחת :

אשת חיל מי ימצא זו אשת נח דאי' במד' ואחות תובל קין נעמה א' ר אבא בר כהנא נעמה אשתו של נח היתה ולמה קורין אותה נעמה שהיו מעשיה נעימים ע"כ ואי' בזוהר חדש פ' בראשית דף לא ע"א ואחות תובל קין נעמה פשוטו של מקרא מורה על שהיתה חכמה במלאכת הברזל כמו אחיה תובל קין ע"כ ואי' בזוהר בראשית דף כ"ח ע"ב בקדמויות לא הוו ידעו למזרע ולמחנד והוו עבדי פלחנא בידויקו כיון דתתא נח התקין אומנותא להו וכל מנין דלריכין לתקנא ארעא למעבד פירין וכו"כ בתנחומא פ' בראשית על פסוק זה ינחמנו ומעלכון ירינו שהיו עוסקים בידים וכשכח נח התקין להם כל כלי המחרישה ונעמה שהיא חכמה במלאכת הברזל לימדה לנח לתקן כלי המחרישה וזהו מ"ש הכתוב ואחות תובל קין נעמה לומר אע"פ שהחיה היה רשע היא היתה נדקה ונאה כמעשיה ולימדה את נח לתקן דרך חיים לאדם לתת מזון ובר הפך אחיה שתיקן כלי ברזל להכין כלי מות וזהו אשת חיל מי ימצא שזכתה לבעלה ונילוו מדור המביל ויחוק מפנינים מכרה שהפנינים נוחה להשכר והיא עמדה כאמונתה (ולי נראה שנה נקרא כ"פ נח וכ"פ נח במספר גדול ומספר קטן עולה קמ"ב ומלת ימלא עולה גימ' עם המלה קמ"ב לרמוז לאשת נח שנאה כמעשיה ונע'מה ר"ת נעמה עשתה מלאכת החרישה) :

השעבוד עמד אכיה וטפחה על ראשה אמר היכן נכילותיך ועומד ומרקק בפניה ועם כל זאת מתאמלה בכבוהתה :

טעמה כי טוב סתרה זו חנה שטעמה טעם תפלה לפיכך זכתה וילא בן ממנה שהיה מנוונ למשה ואהרן שהיו מאירים לישראל כנר שנאמר משה ואהרן ככהניו ושמואל בקוראי שמו :

ידיה שלחה בכיסור זו יעל שלא הרגה לסנחריב ככלו זיון לא בותר ככה ידיה ומפני מה לא הרגה בכלי זיון לקיים מה שנאמר לא יהיה כלי גבר על אשה :

כפה פירשה לעני זו אשה שמתה מלרפת שכלכלה את איהו בלחם וכמים :

לא תורה לביתה משלג זו רחב כשעה שבאו ישראל להחריב יריחו לא נתיראם מהם לא שנתנו לה סימן את תקות חוט השני הזה :

מרבדים עשתה לה זו בת שבע שילא ממנה שלמה שהיה מרוקס בשש וארגמן ומלך מסוף העולם ועד סופו :

נודע כשעריס בעלה זו מיכל בת שאול שהלילה את דוד ממיתה :

סדין עשתה ותמכיר זו הלל לפונת שילא ממנה שמשון שנושעו ישראל על ידו :

עז והדר לבושה זו אישבע בת עמינדב שראתה ארבע שמחות :

פיה פתחה כחכמה זו אשה חכמה מאכל שהלילה את העיר מיד יואב כחכמתה זו שרה בת אשר :

צופיה הליכות ביתה זו אשתו של עובדיה שהלילה את בניה ולא עבדו עז עם אחאב :

קמו בניה ויאשרו זו שונמית שנקראה אשה גדולה ומפני מה זכתה שהחזיקה את אישע לאכול :

רבות כנות עשו חיל זו רות המואביה שכנסה תחת כנפי השכינה :

שקר חסן והכל היופי שהניחה עמה ואבותיה ועושרה ובלה עם חמותה וקבלה כל המלות לפיכך זכתה וילא ממנה דוד שרווה להק"בה בשירות ותשבחות לכך נאמר תנו לה מפרי ידיו ויהללוה בשעריים מעשיה עכ"ל :

בטח כה לב בעלה זו שרה אמנו שהעשיר אברהם בשבילה כי כתיב למען ייטב לי בעבורך ודרשו ח"ל יתנו לי מחנות כי הממון ע"י אשתו זכי ביה הדרם ואי' בזוהר ידע אברהם כי המלריוס שטופים בזמה וכיון כל האזי ידע אמאי לא דחיל על אשתיה לא בגין דחמא שכינתא עמה וזהו בטח כה לב בעלה שלא יארע שום נזק מן המלריוס ועוד ושלל לא יחסר שנחנו לו מחנות (ולי נראה מלת ושלל ר"ת ונלוה שיה לאברהם לוט ככתוב

ויעל אברהם ממלרים הוא ואשתו ולוט עמו
הגנבה) :

נמלתהו טוב ולא רע . רבקה שנמלה לנחק
טובה כשמתה אמו . וקשה שהרי רבקה
נולדה אחר מיתת אביה : אך יוכן הענין דאוי'
כב"ר פרעה ה' כל ימים שהיתה איה קיימת
היה ענין קשור על פתח אהלם ורליות פתוחות
לברכה והיתה ברכה משולחת בעיסתה והיה
בר דלוק מלילי שבת ללילי שבת וכיון שמתה
שרה פסקו ומיר שכחתה רבקה חזרו . והיה
ויביאה ונחק שרה אמו כמו שהיתה שרה אמו .
כתב הרב יפה תואר ז"ל שלו הם השלשה מלות
של האשה שהיא חייבת בהם נדה חלה הרלקת
הנר . והלדקה שעושה האשה הכשרה ונראה
כי הם רמוזים במלת טוב . כי הלדקה כתיב
בטח בה' ועשה טוב היא הלדקה ככתוב בס'
הזוהר פ' בהר סיני דף קי ע"ב . והדלקת
הנר כתיב וירא להים את האור כי טוב והיה
נמלתהו טוב . והנשים חלה ונדה רמוזים במלת
זלא רע שאינה משמשתו נדה ואין מאכילתו
פת שלא הורם ממנו חלה . והוא וינחם ונחם
אחיו אמו שחזרו כבוא רבקה אמו והוא כל
ימי חייה . (ולי נראה ח"וה ר"ת חלה יאיר
יהיה הענין . לרמוז לג' שו . והלדקה היא חיים
לעולם לכן נרמוז במלת חייה) :

דרשה למי ופשתים זו לאה אמו . או' במ"ד
א"ר אבהו לפה הק"כ"ה שלא היתה לאה
כוונתה לא לש"ס להעמיד שבטים לפיכך וישמע
אלהים ל לאה . עמדו שני שבטים גדולים
בישראל וששבר וזבולון וששבר יוסב ועוסק בתורה
וזבולון יונא בימים ונתן לתוך פיו של יששכר
והתורה רבה בישראל ע"כ . והנה בחלקו של
זבולון היה יס כנרת ששם היה החלון שלובעים
בו התכלת שהוא למר ונחמנים אותו בלילות .
ופשתים רמוז לבני יששכר שהם חכמים ומלכים
שלוששים אסור בר . והוא דרשה למי ופשתים
חגור אסור בר . והוא דרשה למי ופשתים
ותלא לאה לקראתו להעמיד שבטים וכאמור .
(ופע"ס ר"ת ולא תלא עליו שיבוא לרמוז
שיתנה לאה לקראתו ואמרה לו אי תבוא) :
היתה כאניות סוחר זו רחל . כי רחל כל זמן
שלא ילדה היתה מתכיישת שלא תפול בגורלו

של עשו . ועוד שמרסו סימנין לאחותה לכן זכתה
וילא ממנה בן יוסף שהוא המשכיר לכל עם
הארץ שקבץ את כל אוכל שבע שנים ומכר להם
בשנות הרעב והוא פרנס לאחיו שלא יהיו קורין
אותם גלוין . והוא ממרחק תביא לחמה . (סו'חד
אותיות ס'ו מן יוסף . ח'ר מן רחל לרמוז שזכתה
רחל וילא ממנה יוסף) :

ותקם בעור לילה ותתן טרף לביתה . זו בתיה
בת פרעה . דאוי' במד' ותדר בת פרעה
לרחוק על היאיר שהיתה מלודעת ולא יכלה
לרחוק בחמין וירדה לרחוק ביאור וראתה הנער
בוכה ושאלה ידה והחזיקה בו ונתרפאה . והוא
ותקם בעור לילה בגלות מלרים שגלות נקרא
לילה . ותתן טרף לביתה לנפשה שנתרפאת וחק
לנערותיה לרמוז מ"ש בגמ' שנערותיה היו
רוגים למחות בידה בא נבריש וחבטן בקרקע .
והוא מלשון בחקו חוג על הארץ שהושלכו לארץ .
וזהו מה שנקראת בתיה אותיות תיבה לפי שהלילה
למשה מן התיבה נקראת בתיה . (מלת לבי'תה
אותיות לבתי'ה לרמוז לבתיה בת פרעה שגידלה
למשה) :

זממה שרה ותקחהו מפרי כפיה נטעה כרם .
זו יוכבד . אמרו רז"ל ויעש להם בתים
בתי כהונה ולויה ובתי מלכות שכן היה משה
מלך ואהרן כהן גדול . ופרעה לוח כל הבן
הילוד היאורה השליכוהו . זממה להגיל למשה
מן היאור להפרות ולרבות לישראל כשרה זו שהיה
פיה ורבה ותקחהו מפרי כפיה נטעה כרם
בית ישראל ככתוב כי כרם ה' לבאות בית ישראל .
(ולי נראה לומר כי מלת שרה היא שי'ן ימנית
לשון שדים שקראתה בתיה לאמו ויוכבד לינק
מן שדים . והוא זממה שרה לשון שדים ותקחהו
יוכבד למשה מיד בתיה בת פרעה ויוכבד היא
מניקת ונ"כ היא מולדתו . והוא מפרי כפיה
נטעה כרם) :

חגרה בעזו מתניה ותאמן זרועותיה זו מרים
שהלכה לקרוא לאם הילד לבת פרעה .
ותאמן זרועותיה לילדי ישראל שהיתה להם
מילדת שהיה פועה שהיתה פועה לילדים כדי
שלא ישמע קולם למלרים .
טעמה כי טוב סחרה זו חנה . דאוי' במד'
אלקנה ואשתו וכניו ואחיותיהם

ולאו של תורה לא יהיה כלו נכר על אשה .
ולכן אחר שהזכיר חנה הזכיר יעל ועליו כאמר
מנשים באהל תבורך ורנה לסמך חנה אלל
בתיה בת פרעה ויוכבד ומרים זוכו להעמיד
בן מ"רעה שהאיר לכל ישראל . כן חנה זכתה
להעמיד בן שמואל שהאיר לכל ישראל .
כפה פרעה לעני . זו אשה הרפתית שכללה
לשיהו בלחם ובמים . הנה במלכים (א יז)
כתיב ויקם וילך לרפתה ויבא אל פתח העיר
והנה אשה אלמנה מקוששת עמים ויקרא אליהו
ויאמר לה קחי נא לי מעט מים בכלי ואשתה
ותלך לקחת ויקרא אליה ויאמר לקחי נא לי פת
לחם בידך ותאמר חי ה' אלהיך אם יש לי מעט
כי אם מלוא כף קמח בכר ומעט שמן בלשחת
והנני מקוששת שנים עמים וכאתי ועזיחיהו לי
ולבני ואכלנהו ומתנו ויאמר אליה אליהו אל
תיראי כאי עשי כדברך אך עשילי משם עונה
קטנה בראשונה ולך ולבנך תעשי באחרונה כי
כה אמר ה' אלהי ישראל כד הקמח לא תכלה
והפחת השמן לא תחסר :

הנה בכאן הדקדוקים רבים א' בתחלה שאל על
המים ואח"ך על הלחם ואין זה דרך
העולם אלא לשאול תחלה על הלחם ואח"ך על
המים ב' מלת לי ולבני יתירה ג' ואכלנהו
ומתנו כיון שהם אוכלים למה מתים . אמנם
הענין הוא דאוי' בולקוט (מלכים א' יח) ואכלכלם
בלחם ובמים נבי עובדיה . אם לחם למה מים
אלה מלמד שהמים קשים לו להביאם יותר מן
הלחם ע"כ . הכוונה שהיה די שיאמר ואכלכלם
או ואכלכלם בלחם ובכלל אכילה שתיה כי אין
הסעודה נקראת אלא ע"ס הלחם כדכתיב וישבו
לאכל לחם לכן דרשו שהמים קשין להביא יותר
מן הלחם . וכאן נבי אליהו כשבה אלל הרפתית
כתיב ויבש הנחל כי לא היה גשם בארץ ולכך א"ל
אליהו קחי לי מעט מים שהוא יותר קשה
מן הלחם . ובראות אליהו שהלכה לקחת מים בלי
איחור ועיכוב אז א"ל קחי לי פת לחם כיון שדבר
הקשה את הולכת לקחת כ"ס הלחם . והוא א"ל
חי ה' אלהיך ר"ל כמו שנשבעת חי ה' לבאות
אם יהיה על ומטר כי אם לפי דברי והק"כ"ה עשה
דברך ולכן אין לי פת לקחת לך רק מלא כף
קמח . הכוונה דאוי' בגמ' בבא מציעא פ' אינהו

וכל קרוביו היה מעלה עמו לרגל ובאים ולנים
ברחובה של עיר והיתה המדינה מרגשת והיו
שושים אותם להיכן תלכו ואומרים לבית ה'
שכשילה שמשם תלך תירה ומלות ואומרים להם
נכך עמכם . לשנה הבאה חמשה בתים . לשנה
הבאה עשרה בתים . עד שיהיו כלם עולים .
וכדרך שהיה עולה שנה זו לא היה עולה בשנה
אחרת עד שכולם עולים . אמר הק"כ"ה לקנה
אתה הכרעת את ישראל לכך זכות וזכו רבים
על ירך אני אומיה ממך בן שיכריע את ישראל
לכך זכות . ואוי' במד' חנה היתה עולה לרגל
ה"ל הק"כ"ה חנה את הרבית חיילותי אף אני
ארכה חיילותיך שנאמר כל אלה בני להימן
כמלא שחנה ואלקנה היו עולים לרגל ועולים
עממם לכל ישראל . והוא טעמה כי טוב סחרה
שהיו כמו הסוחר הזה שמולד סחורה לעיר
אחרת כן היו אלקנה וחנה מוליכין את ישראל
לעלות לרגל . ומה שהזכיר לשון נקבה לפי
שכתוב יראה כל זכורך זכרים חייבים ונשים
פטורים וחנה היתה עולה לעיר ולרגל
לה יותר מבעלה שהיתה פטורה ועולה לרגל
ולפיכך מקנאים בה ישראל והיו עולים לרגל .
לא יכבה כלילה נרה דכתיב ונר אלהים טרם
יכבה ושמואל שוכב בהיכל ה' לרמוז שילא ממנה
בן שמואל לעולם כמ"ס ע"ד שלא שקעה שמשו
של עלי זרחה שמשו של שמואל והוא לא יכבה
כלילה נרה :

ידיה שלחה בכישור וכפיה תמכו פלך . זו יעל
שלא הרגה לסוסרה בחרב אלא בחר
וזהו ידיה שלחה בכישור בדבר שהוא כשר ולא
בכלי זיון שהוא אסור לאשה דכתיב לא ילבש
גבר שמלת אשה ותרגם לא יהיה תקון זיון
על אפתא . וכפיה תמכו פלך ע"ד שאמרו
ה"ל אין חכמה לאשה אלא כפלך . ומה שהקדים
חנה ליעל הנס דיעל קדמה בשנים ע פ מ"ס
הא"ר ז"ל דרכב הזונה נתגלגלה בחבר הקיני
וחבר הקיני נתגלגל בחנה דכתיב בחנה רחב
פי על אויביו ויעל נתגלגלה בעלי ע"כ . ולכן
קודם שהזכיר יעל הזכיר חנה שילדה את שמואל .
ואחר אמרו דחנה הולידה את שמואל מברכתו
של עלי ויעל נתגלגלה בעלי מחמת זכות שלא
הרגתו לסיסרא ככל זיון אלא בידך שקיימתה

כשך * תניא שנים שהיו מהלכים בדרך והיה ביד א' מהם קיתון של מים אם שותים שניהם מתים ואם שותה א' מהם מניע לישב דרש בן פוטירא מוטב שיסתו שניהם וימותו ואל יראה א' במיתת חבירו * עד שבא ר"ע ולימד וחי אחיך עמך חייך קודמין לחיי חבירך ע"כ ולכן א"ל ובאתי ועשיתיהו לי ולבני דוקא כי חייך קודמין לחיי חבירך ולא לך ואכלוהו ומתנו כי אין א' רואה במיתת חבירו * לכן א"ל אליהו הנביא בואי עשי בדברך שהרין עמך שהלכה כר"ע חייך קודמין לחיי חבירך אך עשי לי וגו' כי כה אמר ה' כד הקמח לא הכלה * וזהו כפה פרשה לעני זה אליהו הנביא כף קמח שנתנה לו ולא תימא מחמת לרית עין שלה לז"ל שקודם היתה למורה ליתן לעניים ולאכילונים וזהו וידיה שלחה לאביון :

לא תירא לביתה משלג * זו רחב בשעה שבאו ישראל להחריב את יריחו לא יראה מהם אלא שנתנו לה סו' את תקות חוט השני הזה סמך רחב לרפתית לרמוז כמו הרפתית כלכלה את אליהו להחיותו ברעב כן רחב החייתה את המרגלים מן המיתה והם פינחס וכלב * וכתיב בתהלים הנה עין ה' אל יריחו זה פינחס וכלב למיחלים לחסדו זה אליהו שהיה מיוצל להגיל את נפשו בדכתיב וירא וילך אל נפשו להגיל ממות נפשו ממלך יריחו ולחיותם ברעב לשיחו ע"י הרפתית * והקדים הרפתית לרחב כי גבו הרפתית היו חללי רעב וגבי רחב חללי חרב וכתיב טובים היו חללי חרב מחללי רעב * ורחב איחרה עלמה לאחר חמשים שנה שנתגיירה לכן אמר לא תירא לביתה משלג אם איחרה עלמה ולא נתגיירה עד סוף חמשים שנה לפי שהגילה ב' לדיקים פינחס וכלב מן המיתה וזהו כי כל ביתה לבוש שנים ואמרו בילקוט ובזוהר אל תקרי שנים אלא שנים שני לדיקים שהגילה אותם :

מרבדים עשתה לה * זו בת שבע שילא ממנה שלמה שהיה מרוקס בשש וארגמן ומלך מסוף העולם ועד סופו * הנה סמך בת שבע לרחב כי מרחב ולא שמונה נביאים וכהניס כמ"ס בילקוט יהושע ב' * וכן מכת שבע ולא במה מלכים ונביאים ואי' כסנהדרין (פח) מה כרי

ומה בר כטוי כל נשים של בית אחיך כיון שמתעברות טוב אינן רואות פני המלך ואני תקתי וכנסתי עלמי כרי שיהיה לי בן מזוהר ומלובן מלא בתורה והגון לכביאות * וזהו מרבדים ע"ד רבתי ערשי ל' מלצות שהלציה מלצות לדוד המ"ע והוא מלבוש מלכים כמ"ס לבוש שש וארגמן שהוא מלבוש מלכים כמ"ס בדניאל ארגון ולבש וכתב רבינו סעדים גאון שהוא לבוש מלכים :

נודע בשערים בעלה * זו מיכל בת שאול שהלכה לדוד מן המיתה הנה כתיב בשמואל (א יט) וישלח שאול מלככים אל בית דוד לשמרו ולהמיתו בבקר * ותורר מיכל את דוד בעד החלון וילך ויברח וימלט * ואי' בילקוט הואך ברח דוד ר' אייבו אמר ב' שערים היו לביתו של דוד א' גדול וא' קטן וא' היה נעול ושמרו אותו מזה השער ואלא משער אחר * רבנן אמרי שער א' היה לו ושמרו אותו מה עשתה מיכל שלמה אותו מן החלון וברח ע"כ * והק' חרב כלי יקר על ר' אייבו הרי הכתוב מבחישו דכתיב ותורר מיכל את דוד בעד החלון ויברח וימלט ולא משער ולא * ותירן דר' אייבו דקרק מלת בעד החלון דהו"ל כל החלון וכו' ע"ש מה שהאריך * והרב גבול כיומן אל דקרק דהו"ל ויברח וימלט מלת וילך מורה דראוי אם היה החלון פתוח לר"ה וראוי היו רואים אותו אלא כדי ללאת מן הפתח הקטן לריך מחלון לבית או לחצר ומשם ילא ריך שער הקטן * וכזה אתי שפיר ותורר מיכל את דוד בעד החלון וילך ללאת מן השער הקטן * ולרבנן אינו מוכרח כי אפשר החלון היה פתוח לר"ה ולא באו השומרים מכאן לכך לא הכירוהו * וזהו נודע בשערים ב' שערים ילא משם וברח וימלט :

א"כ נודע בשערים בעלה * דאי' בילקוט ודוד ברח וימלט ויבא אל שמואל א"ר הונא בר יוסף אותו הלילה שברח דוד מלפני שאול למד משמואל הנביא מה שאין תלמיד ותיק לומר במאה שנה ע"כ * וזהו נודע בשערים בעלה הם שערים המלווינים בהלכה שלמד עם שמואל הנביא וזהו כשכתו עם זקני ארץ דהיינו שמואל ובית דינו :

סרין עשקס ותמכור * זו הללפונות שילא ממנה

שמשון שנושעו ישראל על ידו * יש לרקרק למה איחרו לשמשון שהרי שמשון קדם לכולם * אמנם אי' בכ"ר פ"ח דן ידיו עמו כאחר שכטוי ישראל שוליו שנדבק למיחור אשר בשכטויס אפילו שופט א' שהעמיד לא היה מעמיד ואיזה זה שמשון בן מנחם עכ"ד * הכוונה כי להיות שכני דן העמידו פסל מוכה לא היו ראויים להעמיד אפי' שופט א' לא שכטויל מנחם לקח אשה מכנות יהודה ולא מהן שמשון ששפט את ישראל * ואי' בילקוט שופטים ג' וירא מלאך ה' א האשה מכאן אתה למד שאשתו של מנחם היתה לרקת שזכתה לדבר עמה מלאך ולפי שראתה המלאך נקרא שמה הללפונות שהיא פונה במלאך ואין ללל לא מלאך שנאמר כי על כן באו כלל קורתי * למה נאמר הלל ולא נאמר הלל לפי שב' פעמים נראה לאשה א' בעיר וא' בשדה עכ"ד * וק' איך ילמוד מפסוק כי על כן באו כלל קורתי והלא הן דברי לוט * אמנם זה יובן עמ"ס בכוונות האר"י אל בליל הושע"ר כי הארס יש לו כחינת גלגל וב' גלגלים הם וכבואה דכבואה * אך השדים יש להם לל א' דוקא וכבואה ואין להם כבואה דכבואה וע"ס הטעם * והנה המלאכים ג"כ יש להם לל א' דוקא כי אין להם גוף שהוא כבואה דכבואה לכך אמר לוט רק לאנשים ההם א תעשו דבר כי על כן באו כלל קורתי כי כלל גימ' קב"ב שהוא מלוי אה"ה דאפי' והוא הלל הא' ורמו לוט כזה שהם מלאכים ומשם הביא ראיה כי אין לל לא מלאך כי בארס יש לו ב' גלגלים אך במלאכים יש להם לל א' נקרא לל * ומעתה שאל למה נאמר לל ולא אמר הלל כי כיון שאין להם לא לל א' למה לל לזא לפי שנראה כ"פ א' בעיר וא' בשדה אבל לעולם הוא כלל א' ואיחר זו אחר בת שבע שכסם מכת שבע ינא שלמה בן מנו ילא שמשון שנושעו ישראל על ידו בזכות אמו שרתה עליו ר"הק * ואולי שכתב בכני פלשתים היה ראוי שיגלו ישראל גאולה שלימה על ידו שכן אמרו בכ"ר לפי שהיה יעקב אע"ה רואה אותו וסבור שהוא מלך המשיח אמר ליסועתך קויתי ה' * והנה כשנשא אשה כתמנתה ואמר אחורם נא לכס חידה ונתתי לכס שלשים סדינים ושלשים חליפות כנדים * אך כאשר

הגידו לו החידה נתן להם שלשים חליפות כנדים ולא נתן להם שלשים סדינים כי ידע כי במרמה הגידו החידה כמ"ס לולא חרשתם בעגלתאי לא מלאתם קידתי * וזהו סרין עשתה ותמכור כי היא הולידה את שמשון וע"י הסרין נקם מן פלשתים וזהו ותמכור כי לא נתן להם הסרין לפי שעשו מרמה עמו * אך ותגור נתנה לכנעני שנתן להם שלשים חליפות כנדים שמהם החגורה ולפי שהכל בזכות אמו לכן תלה הכתוב בה * עזו והדר לבושה * זו אישבע בת עמינדב שראתה ארבע שמחות * מה שסמך אישבע אשת אהרן לשמשון ע"פ הסוד כי כתוב וישלח ה' את ירובעל ואת בן שמשון היה גלגול נדב ואביתוא כי אותיות בן הוא נדב ולפי שהם לא ראו ליקח אשה מכנות ישראל כמ"ס ויקרא רבה ע"פ ובתולדותיו לא הוללו לפיכך שמשון לקח מכנות פלשתים לנשים * והיה זה בעבור אמו של שמשון שזכתה להעמיד שופט בישראל * כך אישבע אם נדב ואביתוא ראתה ר' שמחות * ונס ויקרא רבה מנה חמשה שמחות יבמה מלך * אחיה נשיא * בעלה כה"ג * שני בניה סגני כוהנה * פינחס בן בנה משוח מלחמה * אפשר שלא מנה את פינחס דס"ל כמ"ד לא נכתבן פינחס עד שהרגו לומרי ולפיכך אמר ר' שמחות * ועכ"ל בעת שמתו לירקה עליה את הדיון * וזהו עז והדר לבושה בכנדי כהונה שראתה בעלה ובניה בכנדי כהונה * וכן מר"ע מלך ואחיה נשיא ועכ"ל ותשחק ליום אחרון שקיבלה עליה גזירת המקום באהבה * וכתתן חייב ארס לברך על הרעה * ואמרינן עלה בגמ' לא נלרכה לא לקבלונה בשמחה :

פיה פתחה כחכמה זו אשה חכמה מאכל שהגילה את העיר מיר יואב כחכמתה זו סרח בת אשר * והענין הוא דאי' במדרש שמואל אמרה קראו לי ליואב א"ל האתה יואב אתה הוא יואב שהכתוב מקלסך יושב כשבת תחכמוני לא קראת בתורה וקראת איה לשלום * א"ל יואב לא כן הדבר כי איש מהר אפרים עע"ל דכתיב ושם נקרא איש בלועל * א"ל הנה ראשו מושלך ליד וכך היתה בטומה שהיא נותנת ראשו ליואב וכו' ע"כ וזהו פיה פתחה כחכמה שאמרה ליואב לא קרית בתורה וקראת איה לשלום * ותורת חסד על

לשונה שהגידה ליעקב על ענין יוסף הצדיק וכו' ע"ש :

(ולו נראה ותורת חסד על לשונה לבני אנושי העיר שסיפרה עמהם בחכמתה וחסכו את ראשו והשליכתו ליוהב מעל החומה) :

לופיה הליכות ביתה וזאתה של עובדיה שהולכה את בנייה ולא עבדו ע"ז עם אחאב כי הנה א"ל והנושה בא לקחת את שני ילדי לו לעבדים זה יהורם בן אחאב שהלוח לו נעשה לכלכל מאה נביאים ועתה בא לקחת שני ילדים בעבור לבנות חוכו ובאת ל אישע בשביל בניה והו לופיה הליכות ביתה שאמרה לשישע אין לשפחתך כל כבית ולחס עללות לא תאכל א"ל אישע לכו שלי כלים רקים מן כל שכינייד הם מנישים שיה והוא מולקת ומשם היתה פרינסתם ופרינסת ביתה עד תחיית המתים :

רבות כנות עשו חיל זו רות המואביה שכנסה תחת נכפיו השכינה :

שקר החן והכל היופי שהניחה אמה ואבותיה ובאה עם חמותה וקיבלה כל המלות לפיכך זכתה ויאל ממנה דור שרוה להק"ב בשירות ותשבחות לכך באמר תנו לה מפרי ידיה ויהללוה בשערים מעציה בא באחרונה ענין רות שהיתה אם המלכות וזכתה לחיות עד שלמה דכתיב וישס כסא לאם המלך לאמה של מלכות לכן שפיר קאמר רבות בניה עשו חיל דהיינו כל הנשים הכשרות הנזכרות ואח עליות על כולנה שממנה יאלו מלכים עד המשיח שקר החן והכל היופי שרלטה לירבק כבועו ולבלתי לכת אחר הבחורים ולכן אשה יראת ה' היא תתהלל תנו לה מפרי ידיה להיות עיניה רוחות בגדולות של שלמה ויהללוה בשערים מעציה דכתיב ובעו עלה השער וישס וואמרו כולם יחן ה' את האשה הבאה ל ביתך כרחל וכלאה אשר בנו שתיהם את בית ישראל עכ"ד :

נחזור למ"ש ר"ל א"ל רב לרבי חייא בני נשו במאי זכיון א"ל באקרווי בנייהו כי כנישתא

ובאחזווי נברויהו מבי רבנן ומנערין לגברויהו עד דאתו מבי רבנן ע"כ וזה אללו רמז ואס שלש אה לא יעשה לה וילאה חנס אין כסף לרמזו ראס האשה אינה עושה שלש אלה לא יש לה זכות וא"ס ר"ת ו' ומנערין נברויהו עד אתו מבי רב א' אקרווי בנייהו כי כנישתא מ' מתניתין שמתנו נברויהו מתניתין אלל החכמים שבוה על ידי ג' אלו נשום זכיון לעוה"כ :

א"ג ואס שלש אה לא יעשה לה רמז למ"ש במשנה לריך לזוהר האשה נדה חלה הרלקת נר השבת ר"ת חכ"ה שלש אה לריך לזוהר בהם הנשים כל ימיהם :

א"ג ואס שלש אה רמז למ"ש על ג' דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל אינס עושים תורה עבודה זו תפלה גמילות חסדים וילאה חנס אין כסף והנה תח"ס ר"ת תורה תפלה חסדים וזהו הלא כתבתו לך שלישים במועלות ודעת לרמזו מ"ש ר"ל לריך אהס לומר ג' דברים ע"ש עם חשיכה עשרתם ערבתם הדליקו את הנר ואמרו בנמ' לריך לממריכהו בניחותא כי היכי דליקבלו מניה וזהו במועלות ודעת לומר להו ולא בכח ורונז וזהו בשלום ובמישור הלך אתו ורבים השיב מעון הכוונה שריך המוכיח לחבירו שלא להוכיחו בדברים קשים אלא בשופה וכנתת כרי שישמע דבריו וזהו בשלום ובמישור הלך אתו בזמן שהוא מוכיח והו ורבים השיב מעון :

אנא ה' מלטה המחנה הנשאר לפליטה והטילו מכל חטאה לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו וכוכה בכנין ירושלים תוב"ב ארמון יושב על תלו וכנין בה"מק והיכלו והיתה לה המלוכה אכ"ר :

דרוש לדברים כטרים

איתא במד' רבא פר' בא אל פרעה ה"ד כוכר האבן ונטל החול וכעס אויל ככר משניהס מי שהוה רואה את ההרים ואת הנבעות אינו אומר הייך ברא הק"ב את לו ונטל החול מי שהוה רואה את הים שהמים עומדים מלמעלה והחול למטה והוה עשה אותם אמר הק"ב יקרה היא בעיני בני אדם כאלו היא יגיעה וקיא אינה יגיעה שנאמר לא יועף ולא יוגע במה אני יגע בדברים בטלים ומכעיסין אותי שנאמר הונעתם את ה' בדבריהם הווי וכעס אויל ככר משניהס עכ"ד :

איתא דבר דבר ודברת בס ולא בדברים בטלים והנית בו יומם ולילה לא כמו בני אדם מאספיים אסופוס ודבר דבר לילנות וקלות ראש ושחוק והוללות עת לספור ויספר אל אחיו מקרה הזמן על פלוני אלמוני חדשים גם ישנים עד כי חדל לספור או על דברי הספורות וספרה לה אמנס איה השס בקרבס יראת בוראס זה להס למישור שירת בוראס שירה של תורה להנות בדברי תורה בדברי חן ויעלה דדיה ירווך ככל עת באהבתה תשנה תמיד עץ חיים היא למחזיקים בה וקומכיה מאושר אחזוקי בדברי תורה והחזיקה בו לא כן אחזוקי לאיסורא בדברים בטלים כל הדברים יגיעים לא יוכל איש לדבר ובפרט אס יבא לביתו והדברים בלבו ויחזור ויספר אותס לאנשי ביתו או לחברו והו תרתו לריעותא שתיס רעותא בעת ששמע וא' שיחזור ויספר אותס ויאכר זמנו ב' זמנים לבהלה :

זה אללי כוונת הכתוב כי כפלים לתושיה הכוונה אס תשמע דברי תורה ותבוא ותספר בביתך או לחבירך ולא דברים בטילים וזהו לתושיה א"כ כי כפלים לתושיה לרמזו מה דאי' במד' אס יש לו לאדם בגדים ולחבירו בגדים והחליפו זעז' נמלא מה שיש בידו אין בידו של חבירו ומה שיש ביד חבירו אין בידו אבל בתורה אס אדם יודע סדר ורעים וחבירו סדר נשים ולימדו זל' נמלא כל א' בידו שתיקס וזהו כי כפלים לתושיה דוקא משא"כ בשאר

סחורה שאין בידו אלא א' דוקא א"כ כי כפלים לתושיה ע"פ מ"ש ר"ל אס תעובה יום יומים תעובך משל לשני בני אדם העומדים זה אלל זה הלך א' מחבירו אמה א' מחבירו ג"כ הלך אמה א' נמלא רחוק את התורה יום א' חזי התורה ג"כ עוונת אותו יום א' נמלא רחוק מן התורה שני ימים וזהו על מה אברה הארץ על עובס את תורתו עובס ל' רבים שעזבו את התורה ימים רבים והתורה נתרסקה מהס ימים רבים על כן אברה הארץ כי כן כתיב אס לא בריתי יומם ולילה חקת שמים וארץ לא שמתי וזהו ועוזבי ה' יכלו עוזבי ל' רבים שעזבו את התורה ימים רבים והתורה עובס אותס וכתיב אס לא בריתי וגו' לכן כתיב יכלו וזהו כי כפלים לתושיה אס עיבת את התורה יום א' יודע לך יומים תעובך לכן לריך אדם להנות בתורה יומם ולילה ובפרט יום שבת קדש שאדם בטל מן המלאכה שריך לושב ויקרא או לילך אלל הלומדים ללמוד או לשמוע דברי תורה כי בחול אדם טרוד כפרנסתו אבל ביום השבת לא יש לו התנכלות לומר ביום מעמד הדין מפני מה לא קרא בתורה וזהו כי אקח מועד שבת ויט אני משרים אשפט כי אין יש התנכלות בשבת ומועד לא כמו שיש בני אדם ביום ש"ק שהולכים בית חכירהס זה בא בקור'תו קורות הזמן וזה בא כהבלו הבלי הזמן ספור' יספרו מה שאירע בימי השבוע לא זו משס עד ששמעו הכל דברים בטלים ושבת קורא עליהס מה מלאהס כי עול כי רחקתס מעלי וילכו אחרי הסכל ויהבלו דברים הבליס ידוע תדעו כי לא זו הדרך ולא זו העיר כי לריך האדם ללמוד בתורה כפי כחו כפי מה שהוא יודע לקרות תנ"ך ודברי רבותינו עד שישן ואז השינה היא עונג שבת ואחר השינה ילך להתפלל מנחה ולשמוע דברי תורה ואח"ך ילך לביתו לסעוד סעודה שלישיית ואחר סעודה שלישיית ילך להתפלל תפלת ערבית ויבוא ל ביתו לסעוד סעודה רביעית ללות את השבת וזה הדרך הטוב והישר בעיני אהים ואדם והשומע ישמע כי זה היא לתועלתו לא לתועלת אחרים ולריך לחכמי הדור הדורשים שידרשו להס

ובוראי יקבלו מהם
 ויש בני אדם הולכים ביום ש"ק לטייל בשדות
 וכרמים על עשבים וזה רמז הכתוב קול
 אומר קרא ואמר מה חקרא כל הבשר חזיר וכל
 חסרו כלץ השדה הכוונה אומר להם המוכים
 קול אומר קרא ויום שבת שאין לך מלאכה ואומר
 מה חקרא כל הבשר חזיר וכל חסרו כלץ השדה
 ר"ל כולם הולכים ביום שבת לשדות וכרמים
 יבש חזיר ככל לץ אותה שעה ודבר שהינו יקום
 לעולם אמנם אין זה הדרך ישכון אור אלא
 לריק יום השבת ליטב בכיתו כי השבת הוא מזומן
 אללו ואין מדרך ארץ להניחו לשבת ולילך וילמוד
 מדרך העולם אם אדם יש לו אורח בכיתו והוא
 מזומן אללו ויטחו וילך
 וזהו רמז וקראת לשבת שתקראו ותזמינהו
 אללך ואין מן דרך ארץ שתלך מאללו אלא
 ובכדתו מעשות דרכיך אלא תהנה בו בתורה
 יום השבת ולזה היה אומר הלל הזקן ע"ה אם
 אין אני לי מי לי כי אין חברת ההולכים לשחוק
 או ללכת לנגות ולפרדסים ילוך כי אתה בעת
 הדין והנורא לברך ואין אחר עמך וזהו וכשאת
 לעלמי ביום מעמד הדין מה אני וזהו מ"ש
 התנא ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון
 אתה דיקא לברך ואין לזרים אתך ואם הלכה
 יכניס ברעת האדם באמרו הן עור היום נדול
 עכשיו אתה בחור עד שתהיה זקן ואז תחזור
 למוטב לזא התנא ואם לא עכשיו אימתי כי לא
 תרע מה ילך יום
א"נ כי כפלים לתושיה דאוי בגמ' שריוך
 לשנות פרקו משה וא' עור אמרו אם
 קרית לא שנית ואם שנית לא שלשת וכן או'
 בגמ' תנא מניה ארבעים זמנין וזהו כי כפלים
 לתושיה שריוך לקרות כל פרק פעמים רבות
א"נ כי כפלים לתושיה ע"פ מ"ש הרב זקן
 אהרן על פסוק בדרך עדותיך ששתי כעל
 כל הון כי הנה ככל אומנות שאדם מתלמד
 בעת הלימוד אין נותנים לו שכר עד שיתלמד
 האומנות אזי נותנים לו שכר לא כן תלמוד
 התורה אפי' בעת תלמוד תורה נותנים לו שכר
 כמ"ש ר"ל כיון שידרע הבן לענות אמן אזי נותנים
 לו שכר והנה בעת הלימוד יקרא דרך כי כן
 מי שהוא רואה ללכת לעיר אחרת והוא בדרך

כן מי שהוא למד המלאכה וכשהוא למד המלאכה
 אזי הנוע למקום חפצו וזהו בדרך עדותיך זו
 התורה שהוא לומר שהוא נקרא דרך ששתי כעל
 כל הון כי לבני אומנות הממון אין נותנים לו
 שכר משה"כ נבי עסק התורה ששתי כי נותנים
 לו שכר עכ"ד וזהו רמז כי כפלים ר"ל שנותנים
 לו שכר גם על הלימוד זהו דוקא לתושיה
 וזהו אללי כוונת המד' כד רמך ר' אבהו אחיו
 ליה יג נהרי אפרסמונא רכויא אמר כל
 אלני דאבהו ואני אמרתי לריק יגעתי אכן
 משפטיו אל אלהי עכ"ד וכל הרואה יתמה מהו
 אומר ואני אמרתי לריק יגעתי אמנם ע"פ
 האמור א"ש ר"ל אותם הימים שהייתי לומר
 תורה ועדיין לא הגעתי ליקרא חכם לריק יגעתי
 שאין נותנים לו שכר אכן פעולתי אל אלהי ליתן
 לי שכר על זה וזהו כוונת התנא לומר תורה
 הרבה ויתנו לו שכר הרבה אף על עת הלימוד
 לא כן שאר אומנות וזהו מכל מלמדי השכלתי
 אפי' בעת הלימוד נותנים לי שכר והטעם כי
 עדותיך שיטה לי בתורה נותנים שכר אפי'
 בעת הלימוד
א"נ כוונת המד' כל אלני לאבהו ע"פ מ"ש
 הרב מדרש שמואל על מ"ש ונאמן כעל
 מלאכתך לשלם לך שכר פעולתך הכוונה כי
 הנה אדם אם יש לו בנין או איהו מלאכה ישכור
 פועליו ואם הוא בכאי אזי הוא בעלמו בונס
 ואין א' נותן לו שכר אבל לבני הק"כ אף
 שאדם לומר תורה לעלמו הק"כ נותן לו שכר
 וזהו ונאמן כעל מלאכתך הק"כ בשעה שאתה
 עוסק בתורה נותן לך שכר אף שהוא שכר
 פעולתך ושלך עם כל זה הק"כ נותן לך שכר
 כאלו אתה שכיר אלל אחרים וזהו שכר פעולתך
 עכ"ד
 וזהו מ"ש ר' אבהו ואני אמרתי לריק יגעתי כי
 התורה אשר למדתי היא שלי ואם השכיר
 המלאכה שלו אין נותנים לו שכר אבל הק"כ
 נותן לי כאלו פעלתי את אלהי
 נחזור לעניינינו שאסור לדבר דברים בטלים
 ובתיב כל הדברים יגיעים לא יוכל איש לדבר
 כדאוי בגמ' ובתב הרב חידא זל בלפורן שמיר
 סי' ד' אות נב וזל השגת החכמה למעט בדבור

ולתרכות בשתיקה ובשחר טוב באלפא ביתא
 אות ח אמרו התורה משולה לחכית מלאה רבש
 אם נתת בחכית רביעית מים יונאה כנגדה
 רביעית רבש מתוכה כך אם נכנסו דברים
 בתוך לבך ולא דברי תורה עכ"ד וזהו סיוג
 לחכמה שלא תלא שתיקה וזה אפשר כוונת
 הכתוב רבש מלאה אכול דיוך פן תשבענו
 והקאותו הכוונה רבש זו התורה שאתה עוסק
 בה אכול דיוך מן התורה דוקא ולא בדברים
 בטלים שאם תדבר דברים בטלים אזי יולא הרבש
 זו התורה מפיו וזהו פן תשבענו והקאותו
 לרבש שהוא התורה
 עוד אמרו בגמ' בתוכות ת"ר אל ישמיע אדם
 לאזנו דברים בטלים מפני שהן נכוות תחלה
 לאזניים ואי' בזהר בשלח עי' שידבר אדם דברים
 בטלים דלאו אנון פולחנא דק"כ איתו הכל
 דברים בטלים אזיל וטו בעלמא וכד תפיק
 כשמתיה דבר נש שהוא הכל מנגלג לה בעלמא
 כאכן בתוך הקלע שנאמר ואת נפש אויביך
 יקלענה בתוך כף הקלע ואיהו תכירו דרוחא
 דמתבר ברוחא דסליק ונחית ומתנגלג בעלמא
 שנאמר הבל ורעות רוח וכו' עי' והרואה דברי
 הזוהר הנו' תסמר שערך בשרו כמה וכמה שנים
 וימים איבד בדברי הכאי ודברים בטלים וכמה
 גלגולים מתנגלג מרחי א רחי כי ברבות הדברים
 בטלים ירכו הגלגולים מרחי א רחי אזי לאזנים
 שכך שומעות ומי הוא זה אשר רואה דברי הזוהר
 הנו' ולא ידור ויקבל עליו שלא ידבר עוד דברים
 בטלים אלא דברי הוורך ודברי תורה כמ"ש ר"ל
 על פסוק האמנם אלס לך דק תדברון מה תקונו
 לאדם בעוה"ז יעשה עלמו אלס יכול אף בדברי
 תורה ת"ל לך תדברון וכוה אפשר לרמוז כוונת
 הכתוב ושננתם לבניך ודברתם בם ודרשו ת"ל
 ודברת בם ולא בדברים בטלים ומה שאתה
 עוסק בתורה ולא בדברים בטלים אזי לעתיד
 כשכתך בכיתך ר"ל שלא תהיה מתנגלג מרחי
 א רחי ועסק התורה עליו נאמר בהתהלך תנחה
 אותך בעוה"ז כשכתך תשמור עליך בקבר וזהו
 כשכתך בכיתך בקבר ובלכתך בדרך וכשכתך
 ובקומך בתחית המתים שלא תלך מרחי אל רחי
א"נ ושננתם לבניך וכו' כי הנה אם אדם
 שיתבדר לבדו ולא ישב עם חברת אנשים

ובני אדם יוכל לזוהר מדבור אסור ומדברים
 אסורים לא כן אם ישב עם חברת בני אדם לא
 יבלר שלא ידבר ומדיבור קל יבא לדיבור הרבה
 ודברים בטלים אבל אם ישב בכיתו וכלל מכל
 זה וזהו אשרי יושבי ביתך כי עי' וכלל מדברים
 בטלים ואסורים וזהו ודברת בם ולא בדברים
 בטלים ובאיהו אופן שתוכל להגלגל לזא כשכתך
 בכיתך עי' תוכל להגלגל מדברים בטלים
 והנה הר' מהר"ם אלשיך זל בס' תורת משה על
 פסוק ויעש את מעיל האפור כליל תכלת
 אסף וקיבץ כל חלקי הדבור ובחנות לשונו רמז
 אותם בפסוק ועם שהוא באורך וברוחב ראיתי
 להעתיקו פה לשונו לשון הזהב מה שריוך
 לעניינינו להסיר המכשולות מבני אדם וזל
 בקיבור הנה ככלל מאמרם זל על שמונה בגדי
 כסוה שהם מכפרים על שמונה גופי עבירות
 כי המעיל מכפר על ל"ה יבא דבר שקול
 ויכפר על מעשה קול והן אמת כי רבה רעת
 האדם אשר לשונו לא מעוהרה היא עד אין קץ
 ועל כן הרמב"ם זל חילק הדבור לחמשה חלקים
 עיין עליו
 והן אמת החי יתן אל לבו כי יולרו נפח באפיו
 נשמת חיים ויתן בפיו תורת אמת לדבר בה
 יום ולילה וכאשר תלא מפיו דברי תורה כטהרה
 אזי כל שרפי מעלה קרבו ויהתיון בדברים
 הנחמדים כרוש ר' אליעזר במעשה מרכבה
 נתמלאה הבקעה מלאכי אלהים ולא רוקא
 מעשה מרכבה אפי' בלא מעשה מרכבה כדאי'
 במדרש חזית על בן עזאי שהיה יושב ודרש ואש
 מלהטת סביביו והוגר לר"ע וא"ל שמא במעשה
 מרכבה א"ל לאו וכו' עי' ומה גם כי רבה
 עבודת קונו רובא דרובא היא בדבור יתנס כי
 הבקר חור והנה לפניו ק"ש ותפלה וזמירות
 והודאות אשר אהב ליתן לישראל מכל שרפי
 מעלה כמ"ש על פסוק הקול קול יעקב כי אין
 רשות למלאכים לשבח לקונס עד אשר ישבחוהו
 ישראל למטה ואם ילא מבית התפלה אם הוא
 שונה הלכות בכל יום ויום בבית מדרשו ואח"ך
 יבא לביתו לאכול ויברך ברכת המזיא ובהמז'
 וד"ת על השלחן ובעת מנחה יבא להתפלל מנחה
 וערבית ובלילה לא ישכב עד יקרא ק"ש ויקום
 בעוד לילה לעסוק בתורה כמלא יום וליילק

לא ישוב לשונו מלהנות לפני ה' ואם הוא
שאין תורתו אומנותו לא יעבור ג' תפלות ביום
וקביעות לתורה ביום ובלילה ועל כל מנוה ברכה
ועל כל אכילה ושתייה ברכה תחלה וסוף וכן כל
כיוצא בזה כלל הדברים כלי הדבור הן לישראל
כלי יקר מכל איברי אדם והנה האדם ידון ק"ו
אם מלך בשר ודם אהב את ה' מעבדיו לשמש
לפניו לא יזר האיש ההוא לכל יהיה פיו מנוש
ומתועב ק"ו בן בנו של ק"ו לפני מ"ה הק"כ
שלא יוכל פיו בדברים בטלים ואסורים ואז יקטוף
האלהים על קולו ויחל את מעשה ידיו וכשזכור
האדם את אלה הדברים יקרע את לבו ל"ב
קרעים ויבכה ויאמר אנה אוליך את חרפתי כי
איך כלי הקדש שהוא הפה טמיתי אותו בדבורים
אסורים ובטלים על כן ישפוך את נפשו לפני
ה' וישב וירחמהו

והנה חשבתי לחלק הדברים הרעים לשבעה
חלקים א' גניבה ודברי חנופה מתהלל
במתת שקר וכיוצא באלו ב' נמשכת מזו הביא
שמע שאו והוליא דבה ג' הליכות והיתול
והוללות בקלות ראש וכיוצא באלו ד' אשר
יריבון אנשים והנה איש את רעהו בשוט לשון
וגדופין ה' הוא לה"ר וסיפר בגנות חבירו
ובכן אמו יתן דופי ו' רכילות משלח מדנים
בין אחים ז' נבלות הפה :

והן אמת כי אמן יולדת השבעה אלו היא שיחה
בטילה שממנה פינה ממנה יקר לבוא כל
אלה על ידה הלא תראה יוצאי קרנות נוערו
יחדיו ללכת לישוב מקום מזומן לספר בו דברים
בטלים דברי סחורה או דברי מלכים ומי הוא
זה אשר נפל ומי הוא זה אשר קם ופלוגי כך
הוא ופלוגי כך מעשיו ועוד מדברים על
המחיה ועל הכלכלה ועל היוקר ועל הזול
באופן שכל התועבות הנז' כלם באים מן שיחה
בטלה כסדרן ושלא כסדרן ועל זה הטובו
אשר דברו חז"ל שנים שיושבין ואין ביניהם דברי
תורה הן מושב לנים

ונחזור אל הענין כי ז' תועבות הנז' כרמוזים
במעיל כי הנה אמרו חז"ל מעיל מכפר
על ל"הר וכו' רב שנקול ויכפר על מעשה
קול ועז' בא הרמוז ועשית את מעיל האפור
כליל תכלת רמוז ל"ה הקדושה כי תכלת דומה

לרקיע ורקיע דומה לכסף הכבוד ולא לדברי
חול וזהו מ"ש במשנה כל ימי גדלתי בין החכ'
ולא מלאתי לבגד טוב לא שתיקה ולא המדר' הוא
עיקר שא המעשה וכל המרבה דברים מבוא
חטא * והדקדוקים רבים * לא הענין הוא כי
הדיבור מתחלק לשנים א' כנגד הנוף וא' כנגד
הנפש הנוגע אל הנוף הוא במשאו ומתנוף
והנוגע אל הנפש הוא בד"ת * והנה היה מקום
לומר בענייני הנוף יש ב' חלקים א' להמון העם
אשר לא יכלו להזהר בדבורה ולהם שתיקה יפה
מדיבורם * אכן לחכמי לב אשר גדלו בין
החכמים דיבורם יפה כי אפי' שיחטם של ת"ח
לריכה תלמוד * על כן בא רש"י בג' זל לומרנו
כי השתיקה ראויה לת"ח ולהמון העם * וזהו
כל ימי גדלתי בין החכמים ולא מלאתי לבגד
טוב אלא שתיקה * וכי תימא הלא אמרו כמנו
וגמרו שהתלמוד גדול שמבוא לידו מעשה *
ואם הוא גדול מן המעשה כ"ש שהוא גדול
כך הדיבור בו * ללא ולא המדרש הוא העיקר
אלא המעשה ר"ל לא המדרש מלך עלמו עיקר
אלא שמבוא לידו מעשה * וא"כ אין משם ראיה
שהתלמוד לריק דיבור הרבה * ועוד אמרו מאמרם
זל לעולם ולמד אדם את תלמידיו דרך קלרה כי
רבו דברים קרוב לשכוח ח"ו ייבא לטעות בדין
ללא וכל המרבה דברים מבוא חטא * כי הזהיר
חכמים הזהירו בדבריהם וכו' פן ישקו וכו' *

והנה אחר השיחה בטילה תבוא החנופה
וגניבת דעת ללא והיה פי ראשו בתוכו
לומר כי טוב טוב יהיה דבורך כליל הכלת ולא
שיחת חולין * ואם לא תעשה זאת לפחות תזהר
שלא יהא א' בפה וא' בלב וזהו והיה פי ראשו
בתוכו ר"ל חוכו ככרו * וזהו מ"ש מיכה אבד
חסיד מן הארץ וישר באדם אין איש את רעשו
ולדו חרם * והנה חרם היה רשת שלדיון בה *
וק' דהו"ל כל בחרם אלא הענין הוא כשיחיה
א' מדבר א' בפה וא' בלב וכנגדו א' שהוא
תס אזי זה המדבר א' בפה וא' בלב ולדו אותו
לתם בדבורו * אבל אם כנגדו ג"כ א' בפה
וא' בלב אזי אין א' יכול לזר את חבירו כי
כל א' וא' מתחזק בנפשו ושומר את עלמו כי
שלא יולדו חבירו וא"כ אין א' מהם נלוד לא
המלודה פרושה דוקא * וזהו אבד חסיד מן

הארץ וישר באדם אין * וכיון ששניהם אינם
דריקים אזי איש את רעהו יזר חרם ולא לר
א' את רעהו *

ועל השנית והוא לבלום פיו מלהווא דבה *
אמר שפה יהיה לפיו סביב לא יקרע כי
לדיך כל אדם ישים לפיו מחסום כעת שמריכים
עמדו שלא יתקוטט עמהם אלא ישתוק וזהו
מעשה אורג יהיה לו מדת השתיקה ולא יתכעס
ויירב עמהם ומתוך כך יבוא לדי כעס אלא
ישתוק וזה שאמרי חז"ל על פסוק תולה ארץ
על בלימה תולה ארץ על מי שכולס פיו
בשעת מריבה *

ועל השלישית שהוא דברי ריק ולעג ולילנות
והיקול ושחוק וקלילות ראש אמר ופעמוני
זהב כתוכם סביב * לרמוז הדברים יהיו של זהב
טהור ולא דבר אסור ודברים בטלים ולא דברי
לילנות ודברי ריק ולא דברי נבלות הפה והיתולים *
לא דברי תורה ומלות והגית בו יומם ולילה
ככתוב כי נעים כי תשמרם כבטנך יכוני יחדיו
על שפתך :

ועל הרביעית אשר יריבון איש את רעהו והכה
אותו בל"הר וגדופין והכלים אותו בדברים
קשים ומתוך זה יהיה ביניהם קטטות ומריבות
וזה מבזה את זה וזה מבזה את זה * ואמרו חז"ל
תנא רמי לבידקא דמאי כיון דרווח רווח * וכזה
יתבאר נבי אה"ענה שאמר ללוט ל נא תתי
מריבה ביני וביניך שכתלה אמר ויהי ריב לשון
זכר שאינו מוליד ולבסוף נעשה מריבה לשון
נקבה שיוולדת מריבות הרבה * וזהו מ"ש שלמה
המ"ענה ל' תלא לריב מהר פן מה תעשה
באחריתה לפי שסוף הריב יהיה מריבה נקבה *
ועל החמישית שהוא ל"הר לרמוז המעיל פי ראשו
בתוכו * ועשית על שוליו לרמוז ללשון
הרע * ע"ד שתו בשמים פיהם ולשונם תהלך
בארץ ולזה רמוז פי מעיל ושוליו ללשון הרע *
ועל הששית הולך רכיל מגלה סוד אמר רמוז
פעמון זהב ורמון כי מי שרואה לונלל שלא
לגלות סוד יזהר שלא לגלות אפי' סודו ואזי יוכל
להזהר שלא לגלות סוד אחרים * כי יאמר ק"ו
כי הנה סוד שלי אינו מגלה כ"ש סוד אחרים
שאינו מגלה מפני עובר על עון ל"הר ונ"כ
הולך רכיל מגלה סוד * וזהו פעמון זהב אם

יהיה דבר מקשקש בתוך לבך כמו הענבל
מקשקש בתוך הפעמון יהיה אללך כרמון
שגרעיניו שקטים וכמוסים כתוכו ואין דבר
מקשקש כך יהיה הענבל בתוך הפעמון שלא
יקשקש והיינו ע"י שלא תגלה סוד :

ועל השביעית שהיא נבלות פה רמוז והיה על
אהרן לשרת וגשמע קולו כבואו ל הקודש *
לרמוז שלא ישמע על פיו דברי נבלות פה
ודברים מגונים לא דברי תורה ודברי מלות
ומע"ט * וזהו וגשמע קולו כבואו ל הקדש ולא
דברים אחרים לא דברי קדש עכ"ד בקלור
נמרץ :

נחזור על הפסוק שהביא המדרש כוכב האבן
ונטל החול וכעס אויל ככר משניהם *
והנה אם יתמלה האדם למ"ש שלמה המ"ענה
כוכב אבן ונטל החול * באיזה אופן שימלא כעס
אויל ככר משניהם :

ואפשר לומר ע"פ משל לשלשה בני אדם שיאלו
מעיר מושבם ללכת לעיר אחרת א' נוטל
אבן שקורין בער'בי מר'מר * והיה נושא אותה
במשא ע"י חבלים להוליכה לעיר אחרת * וא'
היה נוטל חול היס והניחו בתוך כלי א' ותופר
אותו וקושר אותו בחבלים ונושא אותו במשא
על כתפו והג' היה הולך עמהם אויל כעסן וגם
מחרחר ריב ומתעקש עם כל א' וא' שרואה
בדרך ומכה אותם בכל הדרך לא שקט ולא נח
עד שהגיעו למקום חפסם * השנים הניחו המשא
ונחו ושקטו מטורח הדרך ובתוך יום א' לא נשאר
בהם חלשות מחמת המשא והיו בריאים וטובים *
אמנם האויל מכח קטטות ומריבות עם
כל א' וא' כשכא לעיר אזי לעק מראשו מלבו
ומאבריו אשר נתחממו מחמת הכעס ואזי ישן
במטה ולעק מחליו והיו יושבים שלשם בבית א'
פעם א' היו שני האנשים הולכים לטייל וראו
בני אדם שעומדים פתח הבית ואמרו להם מה
היא עמידתכם בכאן * אמרו שמענו שיום אתמול
באו לבאן ג' אנשים א' נושא משא אבן וא' נושא
חול וא' לא היה נושא שום משא לא הולך כרגליו
ולו השנים בריאים וטובים וזהו שהיה הולך ואינו
נושא משא נחלה וישן במטה * ככנסו אליו יא"ל
מה היה עסקך בדרך א"ל לא היה לי עסק לא
דברתי עם פלוני כך וחזר לי כו"כ ונעשה קטטה

בינינו וכל הדרך כך היה אמרו מזה נקח מוסר
 שיח אדם משא ולא יתבעם ולא יתקוטטו כן
 הנמשל דברי שלמה המ"ע כבוד האבן והחול
 ובעם אויל כבוד משניהם שנים שנטלו האבן
 והחול אחר יום א' היו בריאים וחזקים לא כן האויל
 נפל למטה כמה ימיסו"א"כ היה כבוד משניהם:
 וזהו מ"ש שה"ע בקהלת והכעס בחיק כסילים
 יגוח ולא ילך במהרה כמו זה המשל וזהו מ"ש
 שה"ע גם אויל מחריש חכם יחשב כי עי'
 השתיקה יחשב חכם לא כן עי' הכעס והקפדה
 אמר עליו שה"ע אויל ביום יודע כעסו ביום
 שהוא מדבר וכעס יודע שהוא אויל ועי'
 יתבוה בפני בני אדם ולזה התנא ולא מלאתי
 לגוף טוב לעיני בני אדם לא השתיקה אבל אם
 ידבר וכעס יודע שהוא אויל ויש שדי ולולנו
 מילתו ויתן בנו כח וחשק לעשות רענו וללכת
 בחקיו ותורתיו ומלותיו ולא נסור מכל הדברים
 אשר לנו ימין ושמש ואשרי הים יעשה זאת וכן
 אדם יחזיק בה כד"א:

דרוש לשבת ברה

אירא כמשנה אבות חביבין ישראל שנקראו
 בני למקום חבה יתרה נודעת להם
 שנקראו בני למקום שנאמר בני לה' אהיבם
 חביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה חבה יתרה
 נודעת להם שניתן להם כלי חמדה שנאמר כי
 לקח טוב נחתי לכם תורתיו אל תעזבו ע"כ:
ברוך אלהינו שבראנו לכבודו והבדילנו מ
 התועים ונתן לנו תורת אמת וקוי
 עולם נטע בתוכנו ובחד בישרא שנתן להם את
 התורה ולא לאו"הע לפי שישראל נקראו בני
 למקום כדכתיב בני אדם לה' אהיבם משא"כ
 או"הע נקראו עבדים:

והנה חקרו המפרשים על משנה פ"א דפאה
 לו דברים שאדם עושה אותם אוכל
 מפירותיהן בעוה"ז והקרן קיימת לו לעו"הב כבוד
 א"ו"ה וכו' דק' דאיך אדם קונה אותם כיון
 שהקרן קיימת לעו"הב הו"ל דבר שלא בא לעולם
 ואיך אוכל פירותיהן כיון שהקרן דבר שלא בא
 לעולם דאי' בגמ' ב"ב פמ"ט דף קמו ע"כ

מה שתלך בהמתו יהיה הקדש או אתן אותו
 ללדקה ה"ז חייב לקיים דברו שנאמר ככל היוולד
 מפיו יעשה ע"כ וכ' הרב כסף משנה ז"ל שחייב
 לקיים מדון נדר וכן פסק בש"ע סי' ריב ע"ש
 וביה פי' הרב כבוד לאיש שם כוונת הכתוב
 וילינו ה' אלהינו לעשות את כל החקים האלה
 לטוב לנו כל הימים שהקרן קיים לעו"הב
 ולחיותנו כהיום הזה שנאכל פירות וכו"ה הלא
 דבר שלא בא לעולם הוא וכן דבר שלא בא
 לעולם אין קונה לז"א ולדקה תהיה לנו יש לנו
 דין לדקה וכמ"ש הרמ"ב"ס ז"ל לפי שגדר ללדקה
 חייב לקיים נדרו עכ"ד

נמלא שיש ג' תירושים לחקירה הנו' א' משום
 נדר ולדקה ו' משום בניס' וא' דהק"ב
 כולי עלמא דיליה לא אמרינן נביה דבר שלא בא
 לעולם וכוה רמז הפסוקים וכל בניך למודי
 ה' ורב שלום בניך כלדקה תכונני הכוונה לומר
 דלא שייך גבי תורה דש"כל' חדא וכל בניך שיש
 להם דין בניס' ועוד למודי ה' שאני הק"ב
 דכ"ע דיליה ועוד כלדקה תכונני דלגבי נדר
 ולדקה לא אמרינן דש"כל' וכו' אמור:

ועפ"ז יש לרמוז כוונת הפסוקים ואחשבה לדעת
 זאת עמל הוא בעיני עד אבוא ל מקדשי
 אל אבינה לאחריהם הכוונה לומר מ"ש ר"ל
 אלו דברים שאדם עושה אותם אוכל פירותיהם
 בעוה"ז והקרן קיימת לעו"הב וק' דאין אדם
 מקנה דבר שלא בא לעולם וא"כ איך אוכל
 פירותיהן בעוה"ז והוא ואחשבה לדעת זאת התורה
 ומלותיה עמל הוא בעיני לומר אוכל פירותיהם
 בעוה"ז כיון שלא קנה הקרן אך עד אבוא אל
 מקדשי אל ר"ל דין הקדש שאני כמ"ש הרמב"ס
 ז"ל אז אבינה לאחריהם וכוה יש לרמוז כוונת
 הפסוק שלשה המה מטיביו לעד לרמוז לאלו
 ג' תירוטין לע"ד ר"ה דקה עובר דידה ועוד
 עלמא דיליה:

א"נ ואחשבה לדעת זאת אפשר לומר במ"ש
 הרב קרבן אשה ז"ל בחקירת רבני אשכנז
 ז"ל דלפי ס' הרמב"ס ז"ל ורבתי דאין אדם קונה
 דבר שאין לו קלבה ועל התורה כתיב לכל תכלה
 ראיתי קץ רחבה מלותך מאד א"כ הו"ל התורה
 דבר שאין לו קלבה ולפי דברי הרמב"ס ז"ל אין
 חייבים ישראל בתו' אמנם הרב מתתיהו אשכנזי

ז"ל יושב לומר דגם שבתורה אין לה קלבה מ"מ
 אין חיוב על האדם לגמור את כולה אלא חייב
 האדם כל ימי חייו לקרוא בתורה וכוה פי'
 כוונת המשנה היום קצר והמלאכה מרובה ובעל
 הבית דוחק הוא היה אומר לא עליך המלאכה
 לגמור ולא אתה בן חורין ליבטל ממנה הכוונה
 שאומר היום קצר והמלאכה מרובה וא"כ הוי
 דבר שאין לו קלבה ולפי דברי הרמב"ס ז"ל אין
 חייבים עליה לז"א לא עליך המלאכה לגמור לומר
 אף שהיא מלאכה מרובה אבל אין אתה חייב
 לגמרה וא"כ אין אתה בן חורין ליבטל ממנה
 לומר שהיא דבר שאין לו קלבה כיון שאין אתה

חייב לגמור את כולה וכו' אמור:
עוד תירטו תירוצו אחר כיון שלגבי קב"ה התורה
 יש לה קלבה אף דלגבי דידן אין לה קלבה
 הכל מודים דקנה דדוקא לגבי מוכר ולוקח אין
 לה קלבה משא"כ כאן גבי תורה אף דלגבי
 ישראל לית לה קלבה כיון דלגבי הק"ב יש לה
 קלבה חייבים בה

וכוה פי' כוונת הכתוב כי לקח טוב נתתי לכם
 נתתי דייקא דלגבי דידן יש לה קלבה לכו
 תורתו אל תעזבו ע"כ וזהו ואחשבה לדעת
 זאת התורה שאין לה קלבה וא"כ עמל הוא בעיני
 שאיני חייב בתורה אכן עד אבוא אל מקדשי
 אל לגבי הק"ב שיש לה קלבה אז אבינה
 לאחריהם

וכוה ז"ל כוונת הכתוב תורת ה' תמימה לרמוז
 למ"ש לעול חדא תורת ה' היא ולגבי
 הק"ב לא שייך אין לה קלבה כי לגבי דידה
 תמימה ועוד תורת ה' ככ"ע דיליה ולא שייך
 גביה דכ"ב כל וכו' אמור

וזהו תמים חיה עם ה' אלהיך לרמוז לשני
 התירוטין א' דלגבי קב"ה התורה תמימה
 ולא הו"ל דבר שאין לו קלבה ועוד עם ה' אלהיך
 דכ"ע דיליה ולא שייך גביה דש"כל' וכו' אמור
 ואי' במד"ר פ' נגבים שמה האמרו לרעתכם
 נתתי לכם את התורה לא נתתיה אלא
 לטובתכם שהרי מלאכי השרת נחאו לה ובעלמה
 מהם והרב כבוד לאיש הנד"מ ד"ב ע"ג דקדק
 מהיבא תיתי לומר לרעתם נתן להם את התורה
 ותו מה ראיה מיתו ממל"ה שנתאו לה ולא
 נתנה להם מה יש מזה הכרח שנתנה לנו

לטובתינו

וכתב דהרב אהל יעקב בעל המשלים כתב
 עמ"ש בגמ' בשעלה משה למרום לקבל
 ההורה אמרו מל"הש תנה הודך על השמים וכו'
 וק' מל"הש לא שמעו כשאמר הק"כה למר"עה
 כהוליאך את העם ממלרים תעבדון את האהים
 וכן מ"ש כה תאמר לבית יעקב וגו' ולמה לא
 נתעוררו עד שלא מר"עה לקבל את התורה
 ויישב ע"פ משל לא' חכם שהיה רב בעיר א'
 גדולה ומנהיג את העם בחכמתו וכולם שביעו
 רגון ממנו ולעת זקנתו קרא לגדולי העיר וא"ל
 הנה זקנתי ואין בי כח לנסל את העיר הזאת
 הגדולה אלא אני רונה ללכת לעיר הקטנה
 הסמוכה לעיר הזאת וכל גדולי העיר שתקו ולא
 ענו דבר' והרב הנו' כתב לאנשי עיר הקטנה
 שהוא רונה לבוא לרור אללם ושלחו שליח להביאו
 לעירם' ובעת בוא השליח אללם לא דברו מאומה
 רק בעת הנסיעה קמו כל גדולי העיר ללעוק
 אל השליח באמרים אתה באת ליקח רב שלנו
 שהוא יקר הערך אין לנו מניחים אותו לילך
 אלליכם' וילך השליח אללם ללעוק ולאמר
 אתה כתבת לנו שרונך לבוא אללנו ועתה גדולי
 העיר לעקו עלי ואמרו שאין מניחים אותך לילך
 מאללם וילך הרב אל גדולי העיר ויאמר להם
 למה תעשו כן לשליח הלא אנכי אמרתי לכם
 קודם שכתבתי להם שרונכי לילך לעיר הנו' ולמה
 עתה אין אתם מניחים אותי לילך אללם' א"ל
 כל הלעקות והזעקות הכל כשכילך ובשביל
 כבידך כשביל שכתבת להם שרונכי לבוא אלליכם
 והם יחשבו אולי יש בו מדות מנוות לכך גדולי
 העיר אינם רונים בו' אבל עי' שלעקנו לפניהם
 שאין רוננו ללאת מעירנו אזי ידעו שאתה יקר
 הערך הראיה שלעקו כל גדולי העיר ולא היו
 רונים לילך מאללם אזי נתכבדת בעיניהם
 והנמשל הוא כי מל"הש יודעים כי אין התורה
 שייבא ביניהם אלא לישראל דוקא ואמרו זה כרי
 שיבין מר"עה ויסביר להם לישראל לומר שמל"הש
 לא ראו ליתנה לא הק"כה חפץ ליתנה ולכן לריך
 שיקיימוה באהבה רבה' וזהו לא לרעתכם נתתי
 את התורה אלא לטובתכם והראיה שמל"הש
 נתאו לה ונעלמה מהם א"כ ודאי יקר הערך
 הוא ולא תאמרו ק"ו לרעתכם נתתי את התורה

ובאמר:

א"נ חביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה
 שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם תורתיו אל
 תעזובו' אפשר לרמוז ע"פ מ"ש מהרש"א ז"ל
 בחי' הגדית על בכורות על סבי רבי אהונה כי
 או"הע אומרים לישראל התורה שניחנה להם היא
 כהלואה זמן וכיון שיכלה הזמן הזי ח"ו תכטל
 התורה' אמנם הכל יפלה פיהם כי התורה
 ניתנה לישראל במתנה כל הימים ולכן אין תיכטל
 התורה ח"ו וכו' עכ"ד עי' זהו חביבין ישראל
 שניתן להם כלי חמדה במתנה ולא כהלואה
 שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם במתנה ולכן
 אין לה כיעול ולכן תורתיו אל תעזובו לומר
 התורה ניתנה היא כהלואה לזמן לא היא במתנה
 וזהו וממדרב מתנה הו"ל תורה שניתנה במדבר
 סיני ניתנה במתנה ובאמר:

א"נ חביבים ישראל שניתן להם כלי חמדה
 חכה יתרה נודעת להם שניתן להם כלי
 חמדה' וראיתי להרב עקבי הללן אשכנזי ז"ל
 על אבות שהקשה מה הלשון אומרת חכה יתרה
 נודעת להם שניתן להם כלי חמדה שהוא כפול
 שכבר אמר חביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה
 לא הכוונה מה שיש להקור למה אנחנו עושים
 שמחת תורה כחג הסוכות הו"ל לעשות ש"ת
 כחג השבועות שבו ניתנה התורה' לא יתבאר
 הענין ע"פ משל לא' שהיה רופא ויש לו סמים
 לרפואה אבל הוא יושב בכרך שיש הרבה רופאים
 ושמע שיש עיר בכרכי הים שאין בה רופא וקם
 ולקח הסמים אשר היא אללו והלך לכרכי הים
 אל העיר הזאת' וכשהגיע לעיר הזאת לקח
 חנות א' והניח בו הרפואות והסמים אשר יש
 אללו ואח"ך ישב בחנות ועוברים ושבים בני אדם
 ואינם יודעים מהותו לזה החנות כי אין יודעים
 אם יש באדם חולי או מכה שהרופא ירפא אותה
 לא כל שיבוא באדם לא שמעו ולא ידעו שיש
 לרפאות אותו לא יהיה בו עד יום מותו' וזה
 האיש ישב כמו חדש א' שנים חודשים ואין א'
 דובר לוי דבר' קם ונתחכם ליקח א' שיש בו
 חולי לרפאותו חנם כדי שיראו בני העיר את זה
 שהיה חולה ונתרפא אזי כולם יבואו אם יש בהם
 חולי או מכה להתרפא' ועי' נתלמדו כל בני
 העיר כל מי שיש בו חולי לילך אללו להתרפאות

ע"כ המשל הנמשל כיום שנתן להם הק"כה
 את התורה כפה עליהם את ההר כגיגית וא"ל
 אם תקבלון את התורה מוטב ואם לאו שם תהא
 קבורתם' ואותה שעה חששו שיש בה סם המות
 וקבלו אותה בעל כרחם' אח"ך כשלקחו את
 התורה שהיא סם חיים לעושה אותה שעה קבלו
 עליהם בשמחה ולכן אנחנו ישראל בעת נתינת
 התורה לא עשו בשמחה עד שקראו אותה וראו
 שאין בה אלא סם חיים אותה שעה עשו שמחה'
 ולכן אנחנו שקורין את התורה מבראשית עד
 לעיני כל ישראל בשבתות אזי עושים ש"ת כחג
 הסוכות כסיום התורה' וזהו חביבין ישראל
 שניתן להם כלי חמדה' אבל באותה שעה לא
 נודע להם שהיא כלי חמדה עד שסיימנו התורה'
 וזהו חכה יתרה נודעת להם עי' סיום התורה
 וראו שאין בה אלא סם חיים וזהו כי לקח טוב
 נתתי לכם טוב דייקא' לכן תורתיו אל תעזובו עכ"ד:
 וזהו כוונת הכתוב אזי ראה ויספרה הכינה וגם
 חקרה שלא יש בה ח"ו שום דופי אלא סם
 חיים אזי ויאמר לאדם הן יראת ה' היא חכמה
 וקור מרע כינה לא כמו שאתה חושב שח"ו יש בה
 סם המות אלא סם חיים כעוה' ובעו"הב:
 וזהו מ"ש הק"כה ליהושע בן נון והגית בו יומם
 ולילה כי עיף תלליח את דרכיך ואז תשכיל
 כמו אותו רופא שלא הלליה עד שרופא א' חולה
 וראו שהוא עושה טוב' וכן עי' שתקרא את
 התורה יומם ולילה בזה תדע שהיא נותנת חיים
 לעושה כעו"הזו ובעו"הב:

א"נ חביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה
 אפשר לפרש ע"פ מ"ש הרב כבוד לאיש נר"ו
 ד"ד ע"ד משם הרב אהבת עולם ז"ל עמ"ש בגמ'
 ברכות ג' דברים ניהני לישראל עי' יסורין ואלו
 הן תורה וא"ו עו"הב דהיסורין שנתן הק"כה
 לישראל ע"ד מ"ש בגמ' החובל בכנו הקטן יעשה
 לו סגולה מאי סגולה ר"ח אמר יעשה לו ס"ת
 רבה כר רב הונא אמר דקלא דאכיל תמרי מניה
 והרא"ש פסק כר"ח והרמ"ב פסק כרבה כ"ר
 הונא' וזהו מ"ש רשב"י ז"ל ג' דברים ניתנו לישראל
 עי' יסורין הכוונה למרק יסורין שנתן לו הק"כה
 כי אין יסורין בלא עון ועי' התורה שהוא ס"ת
 ועי' אזי ראוהו דקלא דאכיל מניה תמרי ניטול

מהיסורין שהק"כה חבל בהם מחמת עונותם'
 הנה ישראל יש להם דין נער קטן דכתיב כי נער
 ישראל ואזהבהו' וישבו במלרים יסורין עלי
 עונותם והו"ל דין החובל בכנו הקטן לריך
 לעשות לו סגולה' והסגולה אי' בגמ' ח"א ס"ת
 וח"א דקלא תמרי דאכיל מניה' ולכן אמר
 הק"כה- כשילאו ממלרים תעבדון את האלהים
 על ההר הזה שהוא ס"ת וגם כתיב והולאתי
 אתכם מארץ מלרים לתת לכם את ארץ כנען
 ראוהו כמו דיקלא דאכיל תמרי מניה עכ"ד'
 וזה לי מ"ש הק"כה לישראל ועתה אם שמוע
 תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם
 לי סגולה ר"ל עי' שתשמעו בקולי ליקח התורה
 כי היא סגולה כמ"ש יעשה לו סגולה ובאמר'
 וזהו חביבין ישראל שנקראו בניס למקום וא"כ
 עי' יסורין שהיו במלרים הו"ל דין החובל בכנו
 קטן יעשה לו סגולה והסגולה היא התורה' לזה
 חביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה זו התורה
 כי היא סגולה ובאמר:

איתא בגמ' שבת דף פח ע"כ אמר ר'בב כל
 דבור ודבור שילא מפי הק"כה ילתה
 נשמטן של ישראל שנאמר נפשו ילאה בדבור'
 ומאחר דבדבור ראשון ילאה נשמטן דבור שני
 שיאך קבלו הוריד הק"כה על של תמיה והחיה
 אותם ואמר ר'בב כל דבור ודבור שילא מפי
 הק"כה תורו ישראל לאחוריהם יב מול שנאמר
 מלכי לבאות ידרון ידרון אל תתרי ידרון
 אלא ידרון עכ"לה

והנה על מחמר הראשון ראיתי להגאון חידא ז"ל
 כס' דברים אחרים דף מז ע"כ שחקר על
 מה שעשה הק"כה שילאה נשמטם ואח"ך
 להחיותם הו"ל שיתן להם כח לקבל ולא ימותו
 מעיקרה' וכתב לישב ממ"ש הרב ברכת שמואל
 פ"ר יתרו עמ"ש בסנהדרין א"ל שהוא מינא לרבן
 גמליש כתיב מי שברא הרים לא ברא רוח דכתיב
 כי הנה יולר הרים ובורא רוח' אלא מעתה
 דכתיב גבי אדם ויברא ויולר ה"כ מי שברא זה
 לא ברא זה וכו' א"ל וכשעת מיתה כולם נתייטו
 ע"כ' וכזה פירש ראו עתה כי אני אני הוא ואין
 אלהים עמדי והראיה אני אמית ואחיה ועי'
 המיתם נודע שאין שתי ראיות ח"ו' וזהו הטעם
 שילאה נשמטם והטל החיה אותם לקראת

מט

אחרותיו של הק"כ שהיו יס"ו ב' רשויות וכו' ע"ש

ועל מאמר שני כל דבור ודבור שילא מפי הק"כ חזרו ישראל לאחוריהם יב מיל הגאון בעל טל אורות דף קב ע"ב תמה איך חזרו יב מיל כיון קי"ל דבשבת ניתנה תורה ואיך עברו על תחומין דאורייתא ותירץ דלא חזרו לחון מ"ב מיל אלא לתוך יב מיל ושוב הק' לר' עקיבא דהיה ליה אלפים חמה הם דאורייתא איך חזרו ל"ב מיל ותירץ מה שחזרו הוא מפני פחד הקול כמ"ש רש"י ז"ל והיינו ממש כמו אנוסים עכ"ד ובסוף דבריו כתב וז"ל שמעתי מקשים משמיה דגברא רבא הרב הכולל כמהר"ר יאודה אשכנזי בעל ספר מנחה יהודה ז"ל שהמה שאיך כתב הכ"ז עד יב מיל מדאורייתא שרי ומכאן ואילך לוקה וליתסר מדאורייתא גם בפחות מ"ב יהיה אסור מטעם חלי שיעור אסור מן התורה דפסק הרמ"ב כמ"ד חלי שיעור אסור מן התורה דחזי לאלטרופי וא"כ גם בפחות מ"ב יהיה אסור מן התורה עכ"ד וכתב עליו הרב שם נראה לתרץ ע"פ מ"ש הרב חכם לבי ז"ל ס' פו וז"ל בכל איסורי תורה כגון תולש שער ה' כנויר או בשבת או מולא פחות מכשיעור אין בן איסור תורה כלל דטעמא דחזי לאלטרופי בלחוד לא מהני באיסור תורה וז"ל פחות מ"ב מיל דשרי מדאורייתא דאין בו איסור דטעמא דחזי לאלטרופי בלחוד לא מהני לאסור ולכן נראה ליישב חקירת הרב ז"ל ואח"ך הביא מה שתמה הרב מהר"י בילי ז"ל פ"ח דה' שבת על הרב מהר"ר לבי ז"ל דדבריו הם הפך רש"י ז"ל שבת דף ע"ב א' אהא דאמרין וכו' מותר לאפות פחות מכשיעור כתב רש"י ז"ל וז"ל וכל השיעורים שנאמרו בשבת לענין ע"ל מלאכות הוא רוקא לחיוב טעמא אבל לענין אסור מן התורה איבא אפי' בפחות מכשיעור דק"ל כמ"ד חלי שיעור ו"ע ע"ש :

ש"ת

א"תא כ"ע ה"ח ס' ר"ו סע"ו ו ז"ל בירך על הפרי ונפל מירו ונאכד או נמאס

לריך לחזור ולברך אע"פ שהיה מאותו המון לפניו כשכירך על הראשון וכו' וכתב כ"ז בשם ר"ת דה"ה א"ס בירך על הכוס לשתות ונשפך הכוס ורובה לשתות אחר לריך לחזור ולברך אע"פ שהיה לפניו יותר מאותו משקה כשכירך עכ"ד וכ"כ בש"ע ס' רע"א ס"טו קידש וקודם שטעם הפסיק בדבור חזר ומברך וכן א"ס נשפך הכוס קודם שיטעם חזר ומקדש ע"כ :

והנה יש לחקור אם יש עם המברך או המקדש מסוכים וכל א' כוסו בירו ושומעים מן המברך או המקדש ויולאים בברכתו אם הוא סח או נפל מירו ונמאס או נשפך הדיון הוא לריך לחזור ולברך אם השומעים לריך לחזור ולברך שנית או דלמא הם אינם לריכין לחזור ולברך כי הם לא נפל הפרי מידם ולא נשפך הם ולא ידו חובתם ילמדנו רבינו ושכמ"ה :

תשובה הנה בנידון זה נסתפק הרב חקרי לב ז"ל כס' כוון לחקר ס' ע' בסופו ז"ל הואיל ואתא לידן ניימא ביה מלתא דאני מסופק בימי שרלא לפטור עצמו בכרכתו של חברו בתפילין דקיי"ל סח בין תפלה לתפלה חזר ומברך אי גם השומע חזר ומברך ד"ל שכבר התחיל במלוא שהניח תפילין של יד אינו הפסק לדרידה או דילמא לא עדיף מגברא דהתי מחמתיה וד' זה נראה לי יותר עכ"ד הנה לפי דברי הרב הגו' הנס דהשומע התחיל במלוא שהניח תפילין של יד א"ה ס"ל להרב הגו' דלא עדיף מגברא דהתי מחמתיה שכתב וד' זה נ"ל יותר א"כ כ"ש היבא דלא התחילו במלוא השומעים דס"ל דלריכים לחזור ולברך וא"כ כ"ד שהמברך נפל הפרי מירו או נשפך הכוס דקיי"ל חזר ומברך השומעים גם כן חוזרים ומברכין וראיתי להרב בית עובד ז"ל בסדר תפלה ד'מו ע"א אות מ' כתב וז"ל נסתפק הרב חקרי לב ז"ל וכו' אם השומע חזר ומברך על מלוא תפילין על ראש חו דילמא לא עדיף מגברא דהתי מחמתיה וד' זה נ"ל יותר עכ"ד ולי איש' לעיר נראה לי כיון דהשומע יולא בכרכתו של חברו הוי מטעם דענה אמן והוי כמברך איהו גופיה ואף דלא ענה אמן יולא מטעם דשומע כעונה ועונה כמברך וכאילו בירך בעצמו א"כ גם שהפסיק המברך ולריך לחזור ולברך על מלוא תפילין כנ"ל עכ"ד הנה לפי

דבריו ה"ג אין לריכים השומעים לחזור ולברך כיון שהם לא הפסיקו א"ח ד' ראיתי להרב מאמר מרדכי ז"ל ח"ב ס' תקפ"ה שכתב בדברי הרב בית עובד ז"ל והוא דהנה כתב בש"ע ס' תקפ"ה ס' כ' וז"ל אם התחיל לתקוע ולא יכל להשלים ישלים אחר ואפילו שלשה או ארבעה ודי בכרחה שכירך הא' וסוף שהיו עם התוקעים האחרונים כשעת הכרחה ואפילו בירך ולא יכול לתקוע כלל תקוע בלא ברכה ולא הו"א ברכה לבטלה וסו"ס בעור כיון שיו"א בברכתו של שני וכתב עליו הר' ב"ז ז"ל מה שתלה הדבר שיו"א בתקיעת השני לא דק דביון שהשני יולא בכרכתו אע"פ ש"ל יולא הוא בתקיעת השני כיון ש"ל והלך לו או שכתב אזנו ולא שמע התקיעה לא היתה ברכתו לבטלה עכ"ד וכתב גם הרב מאמר מרדכי אחר שהביא דברי ב"ז הגו' וכן עיקר הילכך אם סח הכובע או המקדש קודם טעימה דקיי"ל דלריך לחזור ולברך מ"מ שפיר ילאו ידו חובתם השומעים ולא הו"א ברכתו לבטלה עכ"ד ה"ה הר"ה לדעת מדבריו הרב ב"ז ז"ל והרב מאמר מרדכי ז"ל והרב בית עובד ז"ל שפיר ילאו השומעים ו"ח ואין לריכים לחזור ולברך ודלא כהרב חקרי לב ז"ל :

והנה איתא בש"ע י"ד ס' י"ט סע"ו ב' שנים שותפים שני בעלי חיים יכול א' להוליא בכרכתו את חברו והוא שיתכוון ללאת וכתב הרב פר"ח שם ס' קד' ואע"ג שככהמת חברו נמלאת טריפה אין ככך כלום כמ"ש בא"ח ס' תקפ"ה עיי"ש וכן כתב הרב ב"ח ז"ל ופשוט דכונת הרב פר"ח שם כמ"ש א"ח ס' תקפ"ה על מה שכתב בש"ע שהבאתי למעלה וראיתי להרב ערך השלחן להרב ילחק טייב ז"ל על י"ד שם אות ז' וז"ל כתב הרב פר"ח ז"ל ובמ"ש בא"ח ס' תקפ"ה וז"ל שם אם התחיל לתקוע בשופר כשר ונפסל אין לריך לחזור ולברך ויתקע השאר בשופר כשר אבל אם היה סבור שהוא כבר ונמלא פסול לריך לחזור ולברך ולתקוע מתחלת התקיעה ע"כ ונראה לכאורה בהמה שנמלאת טריפה ל"ד לשופר שנפסל אלא לנמלא פסול ש"ריך לחזור ולברך ויש להלק מיהו דברי הפר"ח הגו' ליתא דהא קי"ל בא"ח ס' רע"א דא"ס נשפך הכוס קודם שיטעם מביא אחר ומברך ועמ"ש ס' ח' עכ"ד וז"ל דק דהוא סכין מ"ש הפר"ח ס' י

תקפ"ה על דברי עצמו והביא מ"ש שם לענין שופר פסול אמנם כל קורה ישר פניו יחזה כונתו על ש"ע ולא על דברי עצמו וכן הביא דבריו הרב תבואת שיר שאחר שכתב דברי הרב פר"ח כתב וכן כתב הרב ב"ח והרב ב"ח שם בהדרי"א הביא דברי הרב ש"ע ומן התימא על הרב ערך השלחן שלא דקדק היטב

והנה הרב תבואת שיר שם אחר שהביא דברי פר"ח הנזכר כתב בשענו אמן והטעם דכברכת הנהנים כגון הכובע או המקדש או השוחט דא"ס אינו נהנה עמהם אינו מברך להוליא אחרים וא"ס בירך אין אחרים יולאים בכרכתו כמ"ש בא"ח ב"ז ס' רי"ג ועיין במ"א ס' ק"ז דאפילו בדיעבד ברכתו לבטלה ול"ד לסי' ר"ט דהתם הו"ל שנגב וכו' עיי"ש והנה כשנערף הכהמה שלו ואין ברכתו ברכה לגבי עצמו י"ל דגם אחרים לא ילאו בכרכתו לא מטעם אחר ו"ל דילאו כמ"ש המ"א ז"ל שם דרוקא היבא דהיוד וכירך כשכיל חברו ברכתו בטלה אבל אם הוא בשוגג כמו בס' ר"ט לא וה"ל ס' שנגב לא דו"ל דוקא כשענו אמן כדאיתא בא"ח ס' דו"ט אבל בכרכת המלות כגון שופר או תפילין אפילו לא ענה אמן יולא השומע ואינו לריך לברך ברכה אחרת עכ"ד :

והנה על הפר"ח הגו' דא"ס נמלאת טריפה דילאו השומעים כתב מו"ר ז"לוקל בהנהוה שלו על ש"ע י"ד כס' הנדפס מחדש זכתי לרק ח"א ס' י"ט אות י"ד וז"ל והנס הרב תבואת שיר בשמ"ח חילק בין ענו אמן ללא ענו אמן אפי' הכי ספק ברכוה להקל עכ"ד נמלאת למדים מן דברי רכנים הגו' בין ברכת הנהנים בין ברכת המלות בין ענו אמן בין לא ענו אמן ילאו השומעים ידו חובתם וכאמור מטעם ספק ברכות להקל :

עוד

יש להביא ראיה דאין השומעים לריכים לברך היבא דהמברך חזר ומברך איתא בש"ע א"ח ס' תקפ"ה שמע ט' תקיעות בט' שעות כיום יולא ואפי' הם מט' בני אדם תקיעה מזה ותרועה מזה ותקיעה מזה וי"א דוקא של"א הפסיק ביניהם בקול שופר שאינו ראוי באותה כבא וכתב הלבוש וא"ס שמע קול הראוי לאותה כבא ב"ש כגון תקיעה ותרועה ותקיעה ותקיעה

ולא דלא נרע מהפסקת השמים ודוקא בתקוע
עלמו פסקין לקמן סי' תקצ דלא ילא כיון
שעשה מעשה משא"כ השומע שאינו עושה
מעשה לא שומע ולא עב"ד ופסקים עמו
הרב מ"א סק"ג וכ"כ הרב ערך השלחן ז"ל וסברא
ככונה היא לחלק בין השומע ובין התקוע עב"ד
נמצא לפי דברי הרבנים הנו' דגם התקוע לא
ילא אכל השומע ולא ה"נ ככ"ד הנס דהמברך
לריך לחזור אכל השומע ה"ל לחזור ולברך :

אמנה יש חולקים ע"ז וס"ל דאין חילוק בין
שומע ובין משמיע והס' הר"ן ז"ל והט"ז
והרב אליה רבה דעיקר המלה היא השמיעה
ולא התקיעה עי"ש מ"מ כיון שהם פליגי
בברכות קי"ל ספק ברכות להקל כמ"ש הרב"ז
ז"ל ח"ב סי' רכט והביאו הרב חו"ד ז"ל בכמה
מקומות דאין פליגי בעיקר המלה ופסקו
הפוסקים בסברת א' מהם אזי יכול לברך ג"כ
אבל אז פליגי בברכות קי"ל ספק ברכות להקל
זכמ"ש כ"ש מו"ר ז"ל וק"ל דספק ברכות להקל
(ונ"ל !ומר דגם לס' החולקים באשר וס"ל
דהשומע ג"כ לא ילא מודים ככ"ד דילא וז"ל
לחזור ולברך דשאני שופר דעיקר מלותו שמועה
זה שמע שלא כהוגן לכן לא ילא משא"כ בשאר
עולי דמלותה במעשה דוקא שעשה מעשה
לסחור לא ילא משא"כ השומע דלא עשה מעשה
לסתור כ"ע מודו דילא וז"ל לחזור ולברך ופשוט)
והנה מ"ש הרב בית עובר ז"ל דאין השומע חייב
לברך כג"ל הנה ראיתי לו בס' בית מנחה
הלכות נשיאות כפיס דף קנ"ד ע"כ אית יח שכתב
בהניס שהומיכו עלמס לברכה כהניס ועלו לרובן
זשכח הש"ך אחר שסיים ברכה ההוראה ולא קרא
בהניס וגם אמר ברכת שים שלום אס לא עקר
דגליו חזיר לרעה ואס עקר רגליו חזיר לרעה
דכיון שעלו הכהנים לדוכן נתחייבו הזכור בברכה
בהניס ולכך לריך לחזור הרב הל"ק ט"ו ש"ת ח"ב
סי' שו' ובאות יט כתב ז"ל נסתפקתי כשיחזור
הש"ך רעה כיון שלא עקר רגליו אס לריכיס
הכהנים לחזור ולעקור רגליהם בדוכן כשאומר
הש"ך רעה פעם אחרת מי אמרינן דכיון שהס
עקרו רגליהם כבר ברעה הראשון ועלו לדוכן
יעמדו שם תו לא לריכיס לעקור רגליהם שנית
בעמדתם בדוכן ופנייהם כלפי ההיכל או דילמא

כיון שש"ך שכן וכירך שים שלום וריך לחזור
לרעה הו"ל רעה ראשון כמאן ליתיה וריכיס
הכהנים לחזור ולעקור רגליהם מעט פעם שנית
כשאומר הש"ך רעה פעם שנית וכן ברעה לפוס
ריהטא דריך לעקור רגליהם ברעה ולא קודם
רעה ומה שעקרו רגליהם קודם רעה לא חשיבא
דרעה הראשון כמאן ליתיה עב"ד והנה לכאורה
נראה הפך דכיון לעיל שפסק היבא דסח המברך
וטעה השומע ילא י"ח וכן נבי נשיאות
כפיס פסק דהכהנים לא חשיבא עקייתם ברעה
הראשון לפי שטעה הש"ך ולפי דבריו הכא נמי
כיון דסח המברך השומע ג"כ לא ילא י"ח
ונראה דיש לחלק דהתם נבי ברכת תפילין שבירך
על תפילין של יד ואס לא היה סח לא היה לריך
לברך אחרת על תפילין של ראש לכן הוא שסח
חזיר ומברך אכל השומעים שלא סחו עלתה להס
ברכה של יד לאל ראש ואינס לריכיס לחזור ולברך
על של ראש משא"כ נבי נשיאות כפיס כיון שברכה
רעה הראשון היתה כטעות לא עלתה לא לש"ך
ולא לכהנים ודו"ק (ונ"ל להתיב הדברים
דשאני נבי נשיאות כפיס דעקירת הכהנים תלויא
ברעה של הש"ך וכיון שהרעה הוויא כטעות
ממילא העקירה כמאן ליתיה אבל נבי תפילין
זה השומע חייב בברכה ונתכוון ללאת בברכה
המברך על של יד וממילא עלתה לו לשל ראש
ג"כ וזה המברך שסח איהו דאפסיד אנפשיה
וחייב לחזור ולברך על של ראש משא"כ שלא סח
נשאר בחוקתו שעלתה לו הברכה לשניה וק"ל :
נמצאו למידין דהשומעים אינס לריכיס לחזור
ולברך כמ"ש הרבנים הנו' ודלא כהרב
חקרי לב ז"ל וזה דרך הל"וי והשומעים ונעם
ועליהם תבוא ברכת טוב ר"ל הברכה שבירך
המברך נחשבת ברכה להשומעים ולא להמברך
וזהו ועליהם להשומעים תבוא ברכת טוב
שנחשבה ברכה טובה לגבס ודו"ק :
ועפ"ז יבא על נכון מה שנסתפק הרב בית
מנחה ר"נו ע"א ז"ל נסתפקתי היבא
דטעה הכולע וכירך על הלחם שהכל או בורה
מיני מזונות או בורה פרי הארמה במקום ברכת
המוציא דדינא הוא דילא ואינו חזיר ומברך
יוצאים כברכתו יוצאים גם כן כמה שטעה
וכירך ברכה אחרת במקום ברכת המוציא וילא

ידו חובתו והס גם הס ילאו כברכתו או דילמא
הוא שטעה וכירך ברכה אחריתי אבל הס אינס
יוצאים דדוקא אס בירך כראוי סס יוצאים אבל
אס הוא טעה אינס יוצאים והאריך סס ולכסוף
כתב ונראה לפוס ריהטא דגם המסוכים ילאו
דק"ל שומע כעונה ועונה כמברך הו"ל כאילו
כרכו סס וילאו עב"ד :

זלי נראה דיעה כתב דהא כתבנו לעיל דתפילו
הוא שפסק דרין הוא שריך לחזור ולברך
אפילו הכי העלנו לעיל סס ילאו ירי חובתם
ואינס לריכיס לחזור ולברך א"כ מכל סכן בכאן
דקוא שטעה ק"ל דאינו לריך לחזור ולברך אלא ילא
זא"כ השומעים גם כן אינס לריכיס לחזור ולברך
וזה פשוט :

(השמטה שייך לעיל דף טו סוף ע"ג)
זלי הדל נראה ליושב חקירת הר' מחנה יהודה
לענין יב תחומין דהא דאמרינן חזי שיעור
חסור מן התורה כגון ט"ל מלאכות דחסור
לעשות שזס דבר מט"ל מלאכות אפילו פחות
משיעור אלא דפחות משיעור חסור דוקא
וכשיעור יש חייב אבל נבי חסוס אין חסור
לא לישב כמקומו עד יב מיל שרי אבל חזן
ל"ב מיל חסור משא"ך לענין תולט חזי
שיער או מוויא חזי שיעור דחסור להוויא שזס
דבר וכע"הד ומ"ש הכתוב א ילא איס ממקומו
כיוס הו' אי' בגמ' עירובין דף נ"א ע"א הכי
לפיס אמר היכן כתיבן א"ר חסדא כתיב אל
ילא איס ממקומו כיוס הו' ולמדו מקוס
מקוס כתיב ממקומו וכתיב ושמתו לך מקוס
אשר ינוס שמה ומקוס מניסה דיליה וניסה
מגבול דכתיב לגבול עיר מקלטו אשר ינוס
שמה ונגבול מחזן דכתיב ימצא אותו נוט
הדס מחזן לגבול עיר מקלטו והדר נמרינן
סאי מחזן מן ומדותס מחזן לעיר אלפיס
אמה סכיב יכו' עי"ש נמצא התורה התירה
כמקומו שהוא לפיס אמה ולא כתיב אלא א ילא
איס ממקומו שהוא חזן ללפיס אמה וכן למ"ד
יב מיל תחומין ג"כ תוך יב מיל מותר ככ"ל
ליושב חקירת הרב מחנה יהודה ז"ל :

ש"ת ב

כתב מרן ז"ל בש"ע א"ח סי' קס"א ס"א ז"ל

רחובן שהיה נוטל ידיו לאכילה ויעקב היה
מברך המוציא ונתכוון להוציא השומעים ואח"ך
ניגב רחובן את ידיו וכירך על נט"ו לא היו
הפסק ויוצא בברכת יעקב ואינו לריך לחזור
ולברך המוציא עב"ד נמצאו למידים דאין
ברכת נט"ו חשיבא הפסק בין ברכת המוציא
לאכילה וכן ראיתי למהר"ק ז"ל כספר ערך
לחם על א"ה ע"י ס"א ז"ל אס קודם אשה
וכירך ברכות אירוסין וברכת נשואין זב ואח"ך
נודע שהקידושין בטילים וריך לחזור ולקדש
אין לחזור ולברך ו' ברכות הרב"ז סי' אף ק"ו
ומזה למדתי שזס טעה המברך וחשב שכבר
קודם שמקדש אח"ך ומברך ברכת אירוסין וז"ל
לברך זב ופשוט הוא דאירוסין לורך נשואין
היא ולא היו הפסק בין ברכת חתנים לכניסה
לחופה וסר"ס ז"ל סי' ד לא כתב כן ואין
דבריו נראים דלא נרע מטול ברוך והבא מלמ
דלא היו הפסק בברכת המוציא ויעיין א"ח
סי' קס"א ס"א עי"ש הראת לדעת לסברת
מהר"ק ז"ל דברכת אירוסין לא היו הפסק בין
ברכת זב לחופה ויש לו ראיה ממרן ז"ל א"ח
סי' קס"א ס"א שהבאתי לעיל דלא היו הפסק
ברכת נט"ו בין ברכת המוציא לאכילה דלא כר"ס
ז"ל דס"ל דחשיבא הפסק :

והנה יש להסתפק לס' מהר"ק ז"ל דס"ל
דלא היו הפסק ברכת אירוסין בין
ברכת זב לחופה אס בירך ברכת תפילין וקודם
שהניחם בירך ברכת להתעטף בלויית אס היו
הפסק וריך לחזור ולברך ברכת תפילין או
דילמא לא היו הפסק דלויית שייך לתפילין
דכתלה לובס לויית ואח"ך לובס תפילין כמו
ברכת אירוסין דס"ל דלא היו הפסק דגם
דכתלה מברך ברכת אירוסין ואח"ך מברך
זב דנשואין אס בירך אותה אחר זב לא היו
הפסק ה"כ הגם דכתלה מברכים להטעטף
בלויית ואח"ך ברכת תפילין אס בירך אותה
אח"ך לא היו הפסק וראיתי להר"ס ז"ל כס"ד
דס"ל ברכת אירוסין אס בירך אותה אחר זב
נשואין היו הפסק וריך לחזור ולברך ברכת
נשואין כתב ז"ל וכן אס בירך להניח תפילין
וקודם להניחם כזרועו בירך להתעטף בלויית
ולבס אותו לריך לחזור ולברך להניח תפילין

עגס שנייה וכו' ע"ש א"כ למחרתם אל דס"ל
דלא הוה הפסק ברכת אירוסין בין זב לחופה
ה"כ לא הוה הפסק ברכת להתעטף בגימט בין
ברכת להניח תפלין להנחת תפלין וכן ראיה
ג"כ ממזן אל גבי נט"ה הנו' וכן ראיתי בס' זכתי
לדק למז"ר אל סו' יח אות כה משם הר' דעה
קדושים אל דאס השומע במקום ברכת השחיטה
בירך על כסוי דס בעפר יזכר ואמר על
השחיטה אע"פ דתיבות הללו על כסוי דס
בעפר ה"ר תיבות י"ג בהם יוקר מכרי רבור
ולריך לחזור ולברך מ"מ כיון שהכסוי מענייני
שחיטה לא הוה הפסק עכ"ד נמצינו למידון
דכל דבר שהוא מעניינו אינו הפסק כמו נט"ה
לברכת המולא וברכת אירוסין לברכת זב
וברכת להתעטף בגימט לברכת הנחת תפלין
וברכת כסוי לברכת השחיטה כמו שפסק
מרן אל ומחרתם אל והרב דע"ק אל
והרא"ס אל כתב לרבינו שהוא סוכר ברכת
אירוסין הוה הפסק דמצינו לרבינו
יעקב בעל הטורים ברמזיו שכתב שיש מברכים
ברכת חתנים קודם ברכת אירוסין ותיירך דס
מיויר שמתייחדים עם הכלה באירוסין דכלה
אסורה לבעלה כנדה וכו' ע"ש על כן אני
אומר כיון שיש שמברכים ברכת חתנים קודם
ברכת אירוסין ואח"כ ברכת אירוסין מ"מ במקום
שמברכין ברכת אירוסין קודם ברכת נשואין
א"ס שכתב ולא בירך ברכת אירוסין קודם מברך
ברכת אירוסין וא"ל לחזור ולברך ברכת חתנים
דלא הוה הפסק נמלא דברכת אירוסין גס
הרא"ס אל מורה דלא הוה הפסק וא"ל לחזור
ולברך ברכת חתנים ותו לא מדי :

ג

כתב הרמב"ם אל הלכות קרום החדש פ"ג ה"ג
כשם שמחליין העדים שראו את החדש את
השבת כן מחליין עמהם העדים שמזכין אותם
כב"ד א"ס לא הוה כ"ד מביירין את הרואים
ואפילו הוה זה שמודיע אותם לב"ד עד ה' הרי
זה הולך עמהם ומחלל השבת מספק שמה
ימלא ה' וילטרף עמו עכ"ד וכתב ש"ס בפני'
אל וקשיא לי היאך מחליין את השבת מספק

שהרי אמר בה' מילה כמו שנוהר ב"ה שם של
ע"ש שנמול ביום ה' שהוא ע' ימים לפי שאין
מחליין השבת מספק ואמרו אל שמה ימלא
ה' וילטרף עמו וכן אנו נאמר שמה לא ימלא
ה' וילטרף עמו ולא יקבלו הב"ד עירוי הראיה
לפי שאין יודעים אותם ונמלא שחללו שבת
ולא נתקיימה עדותם עכ"ד וכתב הרב לחם
משנה אל שם ואל ומה שהקשה המפרש מן המילה
שאין מחליין השבת מספק שאני קרום החדש
דחלו ביה תקנת המועדות ועל שום ספק
מחליין משא"כ מילה שיוכל לעשותה ביום ה'
ופשוט הוא עכ"ד

וכ"כ הרב ת"ט על ר"ה פ"ה ד"ה אותו ואל
אותו אע"ג דאיהו יחיד מחליין עליו שמה
ילטרף עם ה' וכו' ומה שהקשה המפרש
הלכות ק"ה היאך מחליין מספק והא גבי
מילה וכו' תירץ רמ"י אל דתקון מועדות שאני
קדע שהרי מכשירי מילה אין רוחין שבת אבל
כאן אפי' מכשירין רוחין שבת כגון לרכיב
לחולה וליקח מוונות וכלי זיון והכל לפי שהוא
תקנת המועדות וטעמא רבא איכא לחלק
דוהו מילה על כל ישראל ככללן כא' והמילה
עכשיו בשעת הדחיים אינה אלא בשביל יחיד
ועוד שהיא תוכל להתקיים למחרתו עכ"ד

ולי נראה לומר דשאני גבי ק"ה שהעדים
ראו החדש וא"ס הוה ב"ד בכלן שיוודעים
העדים או במקום ב"ד ויודעים את העדים
הו"ל עדות ברורה ומקדשין החדש לכן לפעמים
א"ס אין יודעים הב"ד את העדים מחליין מספק
כיון שהעדות ברורה משא"כ גבי מילה כ"ה
א"ל להסתבר בשום מקום ואין ה' יודע א"ס
היום א"ס למחר לכן אין מחליין את השבת
מספק כיון שאין אנחנו יודעים א"ס היום או
למחר ואין שום אדם בעולם שיוודע לכן אין
מחליין ודו"ק :

ד

כתב הרב מהר"ט אלגאוי אל בס' שמחת
יוס טוב סו' לר איתא בנמ' במשנה
יוס טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת כל
העם מוליכין את לולביהן לתר הבית והחזונים

ה

מקבלין מהם וסודרים אותם ע"ג האלמנה
ומלמדים אותם לומר כל מי שיגיע לולבי בידו
הרי הוא לו כמתנה וכתב רש"י אל ואל ומלמדים
בית דין את כולם לומר א"ס יגיע לולבי בידו
אל חכירו הרי הוא לו כמתנה עכ"ד וכתב
הרב שם ואל ולמה הוה לריך ללמד את כל בני
האדם והוה עורר הרבה הו"ל ללמד לשלשה
בני אדם שיאמרו כן או בית דין עצמם יאמרו
ותקנו על לולביהם שכל מי שיגיע לולבי בידו
הרי הוא לו כמתנה בני והוה משום ס"ס ספק
א"ס כא' לידו שלו ספק לא כא' בידו ואח"כ לא
כא' בידו שלו שמה כא' לידו ה' מן השלשה
שאמרו כל מי שיגיע לולבי בידו הרי הוא לו
כמתנה והוה מתהפך ספק א"ס כא' בידו מאותם
שאמרו כל מי שיגיע לולבי בידו הרי הוא לו
כמתנה ספק לא כא' בידו מאותם שאמרו
ואח"כ לא כא' בידו מאותם שאמרו שמה כא'
לידו משלו דהא ודאי לא חמיר מ"ע משאר
אוסורין דמקילינן מכח ס"ס אפילו בדאורייתא
והא לא אמרינן דס' השני שבא בידו מאותם
שאמרו אינו ספק דאולינן בתר רובא וכל
דפריש מרובא פריש והרוב לא אמרו כל מי
שמגיע לולבי בידו הרי הוא לו כמתנה ליתא
דק"ל כל הקבוע כמתנה על מחנה דמי אפי'
להקל כמ"ש הש"ך ב"ד סו' קי סק"טו והכא
כשפירש לולב ה' מן האלמנה הקבוע מחנה
על מחנה דמי ושפיר חשיב ס"ס עכ"ד :

והרב שרשי הוה אל ח"ה כתב על דברי הרב
שמחת י"ט הנו' דלא עבדינן ס"ס לקולא
אח"כ כבר נעשה ולא לכתחלה והביא להקת
הפוסקים אל דהכי ס"ל עכ"ד וכן כתב מו"ר
אל יוד סו' קי ברינו ס"ס אות ל דלא עבדינן
ס"ס בידים להיתר וכו' ע"שכ ומה שהכריח
הרב מהא דקטנים כבר יושב אותם הרב שרשי
הוה שם ע"ש

עוד נ"ל מפני כך לא עשו מ"ש הרב שמחת
י"ט אל שא"ס נמלא אח"כ לולב רחוק מן
הקבוע הוה אסור דכל דפריש מרובא פריש
והרוב לא אמרו כל מי וכו' לכן לא תקנו
לא כל ה' וא' יאמר כל מי שהגיע לולבי
בידו הרי הוא לו כמתנה כ"ל ליישב :

שאלה טלה ה' שהיה על גבי עורו תולעים
שקורין בערבי (קינ'אר) על כל
גופו ולהלילו מן התולעים הנו' טפלו את עורו
כסיד וכשראו שלא היה יכול לילך לקחו אותו
אלל אברהם בני אל לשחוט אותו ושחט אותו
ופרכס ואח"ך נסתפק דאיתא בגמרא שבת
פ"ח רב כיבי בר הכיי הוה ליה ההוא בריה
טפלא חכר אבר וסקל עלה ארבע מאה זוזי
ההוא נכרי דהוה כשכיבותיה טפלא לברתיה
כולה ומתה אמר קטיל רב כיבי ברתו עכ"ד
וה"כ זה הטלה שטפלו אותו כולו כסיד הוה
מת א"ס לא הוה שוחטים אותו במהרה ואיתא
בגמרא אכלה חלקית אכלה סס המות אסורה
ולשחול הגיע א"ס טלה זה אסור או מותר
לפי שפרכס ושכ"מה

תשובה חכם בני ושמת לבי יפה נסתפקת
ואחר החיפוש בדברי הפוסקים אל
ראיתי להרב שפתי דעת אל כסוי ס שכתב וז"ל
ודע דכל הני דחשיב הכא סו' ס דינס כרין
מסוכנת דאינה יכולה לעמוד ובעי פרכוס
ולא דמי לאכלה חלית דאסורה דמנאב בני
מעיה ואפילו שחטה מיד אסורה דכל העומד
לנקוב כנקוב דמי משא"כ אכלה סס המות
א"ס שוראי תמות אח"ך מ"מ אין סופה לאסור
כה דבר מה לא שמזגים שלה יתקלקלו ולא
בכלל טריפה לא בכלל מסוכנת א"ס נראו כה
סימני מסוכנת לריכה פרכוס א"ס לאו אפילו
פרכוס אינה לריכה עכ"ד וא"כ טלה הנזכר
שטפלו אותו כסיד דינו כמו מסוכנת שיתקלקלו
מזגים שלה וא"ס פרכוס כשרה כמ"ש הרב
שפ"ד ז"ל כ"ל :

ואו

כתב מרן אל בש"ע ח"ח בה"ט סו' הלח
וזל עוף שדרס בדגלים ויש לחוש
שנתרסקו אבריו ולכן לריך שהויה מע"לע
ובדיקה אחר שחיטה מותר לשחוט כ"ט ולא
חוישינן שמה ימלא טריפה אע"ג דאיתיליד ביה
רעוקא הקשה בשו"ת חוות יאיר כשם הנאון

בעל ספר עבודה הגרשוני מהך דאיתא בא"ח
 סי' שלא סעיף יוד ארס שלא מל מעולם לא
 ימול בשבת וכן איתא ב"ד סי' רס סי' וזל
 ארס שלא מל מעולם לא ימול בשבת שמה
 יקלקל ומלא מחלל שבת וא"כ אוד פסק
 כאן דמותר לשחוט דשמה תלא עריפה ומלא
 שחט כ"ט שלא ללודך אוכל נפש וכתב בשב"ו
 ארס שלא שחט מעולם אסור לשחוט ב"ט כיון
 שעדיין לא הומוק באימון ידיו ולא יתעלף
 שמה יקלקל שחיטתו ומלא טרחה שלא ללודך
 אוכל נפש ובחיות יאיר כתב ליישב ע"כ כ"כ
 שהרב פת"ש א"ח ה"ט סי' תלח אות כ ולא
 זכינו לראותו אמנם לו נראה ליישב כי הנה
 לגבי מילה איתא שם כ"ע א"ח סי' שלא
 וסי' רסו כ"ד דאס מל פעם א' מותר למול
 בשבת וא"כ ה"נ גבי עוף שנדרס כיון ששהה
 מע"לע ה"ל כדון שמה ש"א שמותר בשבת
 ה"נ מותר כ"ל ליישב ונ"ל כמו בדרון הרב
 שבו ארס שלא שחט מעולם לא ישחוט
 לכחילה כ"ט דאס שחט פ"א בחול מותר
 לשחוט כ"ט ונלמד מדין המזהל הנו' ועוד
 דין זה עוף שנדרס הוא כע"יא בנמרה בילה
 דף לר והוא דקתני תנן הקס (חולין) דרסה
 או שנטרפה בכותל או שדלגת כהמה ומפרכת
 ושהתה מע"לע ושחטה כשרה כלה בדוקה ואף
 דאין פוקקים דלריכה בדוקה מ"מ לענין חלול
 י"ט אס שהתה מעת לעת סגוי לה לענין שמותר
 לשחוט אותה ע"י בדוקה כמו גבי מילה אס
 מל א' בחול וכאמור :

ח

כתב הרב מולל מאס סי' טו לענין חרס
 שכתב הרא"ש ז"ל דהתירו לטמא חטין
 משום ס"ס ס' חרס ס' יסן וא"ל חרס שמה
 השריש קודם לעומר ותמה עליו הרב שם
 דס"ס זה הוא שס א' כמו שם אונס חר הוא
 ויש לחלק עכ"ד ולי נראה בוכחו לומר כמו
 שחילק הרב חות דעת בקנטרים הספקות ס"א
 דדוקא שיש רעותא לפנינו ובגון קטנה שנתגדל
 תחת בעלה ויש ס"ס ס' אונס ס' רלון וא"ל
 רלון ס' שהיא קטנה ופיתוי קטנה אונס הוא
 ויש רעותא לפנינו שלא נמלא לה בתולים
 והרעותא לפנינו רק שיש לרדי היתר לכן כענין
 שלא יהיו הספקות משס א' אבל בדבר שהוא
 ס' איבא רעותא או לאו חשיב ס"ס ואפילו
 הוא משס א' וכו' עיי"ש באורך ד"לכ ע"כ
 כד"ה וה"נ נידון הרא"ש ז"ל לענין חרס כיון
 שאין רעותא לפנינו אלא ס' אס יש רעותא
 עבדין ס"ס ואפילו משס א' וכן מוכח מלשון
 הרא"ש ז"ל גופיה שכתב וזל כיון דלא איתחזק
 איסורא אמרינן ס"ס וכו' ע"ש :

ז ה' פסח

כתב הרב ננת ורדים ז"ל כס' נן המלך אות
 קלו כתב ככו' בא"ח סי' תנה מים
 שלא לנו שנתכטלו במים שלנו חר כתרי לשון
 בהם וקשה מה ענין כיטול שייך כאן דלא
 שייך כיטול לא בדבר אסור שרבה עליו היתר
 ומכטלו מגזירת הכתוב אבל טעם שלא ללוש
 במים שלא לנו הוא משום שממהדין להחמין
 מפני חומן וכ"ד נקל ללוש בהם מפני שנתכטלו
 אכתי יש בהם קלת חוס ומחמין את העיסם
 ולא שייך להקיר בהם חר כתרי וקו קשיא

ט

כתב הרשב"א ח"ד סי' פט וזל הקשית בההוא
 דגיד הנשה דמוכח שם בריש פ' גיד
 הנשה דלמ"ד אין בגידים נותן טעם אין איסור
 מוקדשים נהג בו וסכו פסק הרמב"ם ז"ל
 ובאובל גיד הנשה של עולה פסק הרמב"ם ז"ל
 פ"ח מהמ"א הלכה ו חייב שתיס ומאן דמחייב
 שתיס על כרחין אית ליה יש בגידין כ"ט
 וקשיא מניה וביה תשובה גס אני איני
 יודע דרכו כזה עכ"ד והביאה הרב כסף
 משנה שם ע"ש :

ונלע"ד לקיים דברי רבינו הרמב"ם ז"ל דאין
 דבריו סותרין זה את זה והוא דפסק
 הרמב"ם ז"ל שם הלכה ו זל האובל גיד הנשה
 של נכילה או של עריפה או של עולה חייב
 שתיס מתוך שכלל באיסור שאר גופה שהיה
 מותר בכלל גס גיד הנשה וגוסף עליו איסור
 אחר עכ"ד והנה ז"ל למה נקט עולה ולא
 חטאת ואשם שהו"לל או עולה וחטאת ואשם
 אלא ודאי נקט דוקא עולה שכשרה כולה
 לגבוה ואין לכהניס היתר בכשר כמו חטאת
 ואשם שהכשר נאכל וא"כ הוי עולה כמו
 נכילה וטריפה שאין היתר בכשר ומחלק
 הרמב"ם ז"ל דהא דאמרינן למ"ד אין בגידים
 כ"ט אין בו איסור מוקדשים הוינו דוקא כמו
 חטאת ואשם שכשרם מותר באכילה וחיל עליה
 איסור מוקדשים משא"כ גבי עולה כיון שאין
 כשרה מותר באכילה ובגידים אין כ"ט א"כ
 הו"ל גיד הנשה וכשרה שיש לכן כשחל על
 הכשר איסור מוקדשים חל כמו על גיד הנשה
 וכן גבי עריפה ובכילה נמי הוינו טעמה
 ודוק כי נכון הוא למבינים :

יוד

כתב הרדב"ו בתשובותיו החדשות סי' תקעו
 יחזה דעת על אשר התמירו כ"כ בחמץ
 ומה נשתנה חמץ משאר איסורין שבתורה
 שהתמירה עליו תורה שרוף וכלה וכיטול
 והוסיפו חז"ל בדוקה בחורין ובסדקים ולחפש
 אחריו ולשרש אותו מכל גבוליו ועובר עליו

ככל וראה וכל ימלא ואסרוהו בכל שהוא ואינו
 מתכטל כלל וחמרות כלו לא נמלאו בכל
 איסורין שבתורה דאי משום דאית ביה כרת
 הרי חלב ורס דאי משום דאסור בהנאה הרי
 כלאי הכרס ושור הנסקל וכמה איסורי הנאה
 שלא התמירה תורה בהם כל כך ואי משום
 דלא בדילי מניה כולי שתה הרי יין לכויר דלא
 כדיל מניה וחדש דלא בדילי מניה כולי שתה
 ולא חמורי כולי האי והשיב ב' תשובות
 נאמרו בדבר זה א' שלא נמלאו בכל איסורין
 שבתורה שילטרפו כל ג' תנאים בלבד וכיון
 שיש בו חומרות הללו התמירה עליו תורה
 חומרות אחרות ובאז חכמים והוסיפו חמרות
 ותו דחמץ בפסח הוי כדבר שיש לו מתירין
 שהרי איסורו תלוי בזמן וכו' וקשה לי על
 האי טעמה נפי דסגוי האי טעמה לענין אפי'
 בלאף לא כטיול בדבר שיש לו מתירין אבל
 לחפש אחריו ולשרשו ולהוסיפו מרשותו לא
 ידענא למה גס על טעם הא' יש לי קצת
 גמגום ומי עדיף מעז' דאמרה תורה ולא
 ידבק בודך מאומה מן החרס וכל המורה בה
 ככופר בכל הקורה כולה ולא מנינו שהנריכה
 תורה בדוקה וכיטול וכו' מ"מ הרי אתה רואה
 שלא התמירה תורה בעז' כמו בחמץ הילכך
 לריך עדין טעם ועל כן אני קומד עמ"ס
 ר"ל במדרשות כי חמץ בפסח רמו ל"לקר והוא
 שאור שבעיסה ולכן כלה גרס יגרס אותו
 הארס מעליו ויחפש עליו בכל מבואות
 ומחבואות מחשבותיו ואפילו כל שהוא לה
 כטיול והרי זה חמץ ונכון עכ"ד וכתב עליו
 הרב ח"ד ז"ל בס' שמתת הרגל לומר ה' זל
 עיניך לנוכח יביטו שהרב ז"ל פשט ולא מלא
 טעם לחומרת חמץ אשר התמירה תורה וזל
 טפי משאר איסורין ע"פ הפשט וקרוי והולך
 לסמוך עלמנו על הרמז של חמץ עכ"ד
 ולי הדל כ"ל לומר טעם ע"פ הפשט שהתמירה
 בו תורה וזל והוא כי הנה חמץ יש בו
 כמה איסורים והוא א' איסור אכילה ב' איסור
 הנאה ג' כרת ד' לא בדילי מניה כולי
 שתה ה' דבר שיש לו מתירין אחר הפסח
 ו' שהוא תדיר בכל שנה ושנה ז' שכל
 איסורים בעת איסורם אין להם היתר כלל

כמו חדש קודם היתרו וכן יין לנזיר בעת
שנאסר אין בו היתר וע"ז וכלאוי הכרס וחלב
ודם משא"כ גבי חמץ אף בשעה שהוא
חסור לאכול חמץ אובלים חטים של מלה
וא"כ אין דבר שזה לו ועוד בקל כל דהו
אם אדם יתעלל בו יבוא לידו חמון ועל כן
החמירה בו תורה ור"ל :

חמץ הוא חיסור אכילה ואיסור הנאה וכת
ודבר שיש לו מתירין ולא בדילוי אינשי
מניה כולי שחא וגם הוא תדיר בכל שנה
ושנה ועוד בשעה שהוא חסור לאכול חמץ
אובל מלה ועוד בקל יבוא לחמץ אם יעלים
עין ממנו על כן החמירה תורה ור"ל
ע"ז אין לה היתר לבסוף ובדילוי אינשי מניה
וגם בשעה שאסור לעבוד ע"ז אין שום
היתר לאיסור זה :

חלב ודם אין בו איסור הנאה ובדילוי אינשי
מניה ואין לו היתר לבסוף
כלאוי הכרס ושור הנסקל אין בו היתר לבסוף
ובדילוי אינשי מניה ולית ביה כרת
יין לנזיר אין בו כרת וגם אינו תדיר וגם
הוא לוחידים ולא לכל ישראל
משא"כ חמץ לכל ישראל

חדש אין בו כרת וגם אין בו איסור הנאה
כנלע"ד לקיים ד"ה ודבריו ח"ל כפי הפשט
ואין תורך לסמוך על הרמ"ה הרומ"ז
על האר"ם :

י"א

היתא בכ"ח מ"ה סי' מט כתב הרשב"א שגשג
על שני יוסף בן שמעון הדריס בעיר
א' וילא שג"ח על יוסף בן שמעון ואביו של
א' מהם כבר מת בשעת הלואה וכתוב בשטר
הני יוסף בן שמעון כר"ו לוימי מפ' מנה
והשיב אם הוא כותב כן יש לחוש שמא
הערים לכתוב כן כדי לפטור את עצמו ולחייב
את חבירו שעדין אביו חי ואפילו עדים
התומים בו לא אמרינן כה"ג אכולא מילתא
קמסדי כדאמרינן בפ"ב דכתובות אכל אם
היה כתוב בשטר ח"ל יוסף בן שמעון כר"ו
או שליט (ר"ת שיזכה לאורך ימים טובים)

לוימי מפלוני הוי סימן כי היכי דכתבו יוסף
הכהן בן שמעון הוי סימן עכ"ד ובקב עליו
הבי' זל ולי נראה דלא הוי סימן דהא אפשר
דכר"ו לא קאי אה ליוסף ולא לאביו עכ"ד
והרב ד"מ זל דחה דבריו וכו' ע"ש והסמ"ע
הסכים לדברי הבי' והביא ראיות דוד כן ישי
מלך ישראל ואינו קאי מלך ישראל על ישי
אה על דוד וכן יושע בן יהוואק הכהן
הגדול וכהן גדול קאי על יושע כי יהוואק
לא היה כה"ג וכו' ע"ש והרב הוריס ותומיס
כתב על דברי סמ"ע למה הביא מן הנביאים
ולא הביא מן התורה דכתיב יושע בן נון
משרת משה ולא מלינו נון משרת משה אה
יושע וכו' ע"ש וכן ומשרתו יושע בן נון
נער לא ימים מתוך האהל ומלת נער לא
ימים קאי על יושע ולא על נון באופן
הבי' והסמ"ע והש"ך והאחרונים הסכימו דמלת
כר"ו או שליט קאי על יוסף ולא על שמעון
אביו וזה סימן ויוסף הוא השליט שמלת
השליט קאי על יוסף ולא על אביו שמעון
וזה ג"כ סימן כהלו כר"ו עליו ראשי ולא על
ראש אביו :

י"ב

כתב הרב הלכות קטנות ח"א סי' כה חתן
שהיה כב"ה הכנ כשהתפללו הלכו ובשעה
שהגיעו לומר תחנונים ונפ"א ולא לו מכ"הכנ
מי אזלינן בתר התפלה תשובה נראה
מהפסקים וכתבים סי' פ דרגילים החתנים
ללאת כדי שיאמרו נפ"א ותחנונים וק' דהרי
אם ילאו ולא נשארו עשרה כב"הכנ גומרים
קדים לתקבל משמע דבתר התפלה גמרינן
עכ"ד ולי נראה דכשלמה גבי ילאו יור
דגומרים התם מקודם כשהוא קורא יולר
ותפלה זח ל"ל ביוד ולכן אם התחיל יגמור
משא"כ גבי תחנונים שאין זמנה הלא בעת
שאומרים התפלה ולא קודם ולכן אם ילאו
קודם עדין לא הגיע זמן תחנונים וכשהגיע
זמן תחנונים אזי אינן כב"הכנ :
(וכ"ל להרחיב הדברים כי קדים לתקבל הוא
כרוך אחר התפלה וכיון שהתחיל ביוד יגמור

אף שילאו קודם משא"כ התחנונים אינן
כרוכים לתפלה כי כמה ימים שאין אומר בהם
תחנון ודוק ע"ד :

י"ג

כתב מרן בש"ע ה' מגילה סי' תרן ס"ח זל
הלועז ששמע את המגילה הכתובה
בל"הק ובכתבי הקדש הע"פ שאין יודע מה
הם האומרים ולא זח עכ"ד וראיתי להרב
מ"ה סי' תפט סק"ב זל ומותר לספור בכל
לשון ודוקא בלשון שמבין ואם אינו מבין לשון
הקדש וספר בל"הק לא ילא דהא לא ידע
מאי קאמר ואין זה ספירה כנ"ל עכ"ד וק'
מ"ה ממגילה שילא בל"הק אף שאינו יודע
ויש לחלק דגבי מגילה הלועז יודע גוף הנס
שרצה המן להרוג את ישראל והק"בה הילכו
מידו ולכן אף שאינו מבין ל"הק הכתוב
במגילה ילא דהא גם היוודעים ל"הק אינן
יודעים מהו האשטרונים בני הרמכים
משא"כ גבי ספירת העומר שריך לידע חשבון
הספירה של כל יום ויום ואם אינו יודע
לה"ק אזי אינו יודע חשבון של אותה לילה
כמה הוי ולא עשה כלום ופשוט :

י"ד

כתב הרב ח"ה בס' חסדי אבות אשר בסוף
ס' שם הגדולים ח"ה זל כתב הרב
תרומת הדשן סי' שיח כשם הרב רבינו אפרים
דמאכילו לחבירו סתם חייב לשלם לו ותמיהה
להו רבנן בתראי שהרי"ף זל כתב בתשובה בני
שפרנס את היתום בתוך ביתו וכשהגדול תובע
הבע"הב לשלם לו דמי פריסתו והשיב דאין
חייב לשלם כיון שלא פירש דלשם הלואה יהיב
ליה וניתא להו לרבנן דשיהיה הענין מוכח
דלשם ג"ח יהיב ליה אז אינו חייב לשלם ובהכי
היורי הרי"ף זל אף אם הענין אין מוכח
דלשם ג"ח יהיב ליה אזי חייב לשלם ובהכי
היורי תה"ד זל ומת"ה גליקו בתשובה
הובא בכנ"הג ח"מ סי' קכח תרין יתיב דהרי"ף
היורי כמאכיל יתום על שולחנו מורה וכה

דלשם מתנה יהיב ליה אכל אם שולח הפרנסה
לתוך ביתו אז חייב ובהכי היורי תה"ד עכ"ד
ולי נראה לתרץ דשאני יתום דלאו בר שלומי
הוא באותה שעה ולכן אף שאח"ך נתגדל
ונעשה בר שלומי קא פסיק ותני הרי"ף זל
דאינו חייב לשלומי (כמו מי שהיה בדרך
ונתפרנס מן הדקה כשיחזור לביתו פטור
מלשלם דעני היה באותה שעה) משא"כ
המאכיל לחבירו סתם כיון דהוא בר שלומי
באותה שעה חייב לשלם ואף שלא התנה עמו
בחתלה לא נפטר בכך שיאמר לו שאני יודע
שאתה אמיר לשלם ולמה לי להתנות עמך משא"ך
ביתום שהיה לריך להתנות וכיון שלא התנה
פטור מלשלם וזה רמז יתום אתה היית עוזר
שתעזור את היתום לפטורו מלשלם :

טו

כתב הרב עיקרי הר"ע ח"ה (לכ ע"ב) על
ענין מי שהפסיק בין ברכה לאכילה
ואמר גביל לתורי לא הוי הפסקה כיון שריך
להאכיל לבהמתו קודם דכתיב ונתתי עשב
בשרך לבהמתך והדר ואכלת ושבעת והק'
משם הרב חור לו בזיון דא"כ אם לא התפלל
ונוצר אחר הכרחה שלא התפלל ה"כ יתפלל
ולא הוייה הפסקה ועוד הקשה דלהרמ"ה
בסי' רעה סעיף ה פסק דאש שכח להבדיל
עד אחר שכירך המו"ח יאכל ואח"ך יבדיל
ולמה והלא יכול להבדיל ולה הוי הפסקה כיון
שאסור לאכול עד שיבדיל והניח כנ"ע עכ"ד
ולי נראה דשאני גביל לתורי שהוא מידו
דאכילה וריך להאכיל לבהמתו קודם
שיאכל ולכן אם שכח ונוצר בין ברכה לאכילה
לא הוי הפסקה אכל אם שכח ולא התפלל
או לא הבדיל ונוצר בין ברכה לאכילה כיון
שאינו מידו דאכילה מקרי הפסק כנ"ל
(ועוד כ"ל כי גביל לתורי ב' או ג' תיבות
לא הוי הפסק משא"כ תפלה והבדלה ארוכים
והוי הפסק ופשוט ע"ד) :

טז

עוד כתב הג"ל (לד ע"ד) אות כו זל מי
שבירך על המים וכיון ללאת זח ברכה

לשתיית הקאווי כי הע"פ שבין מתחלה
בברכת המים על שתיית הקאווי כיון שביד
כ"ר ועשה מעשה המעשה מכטלת המחשבה
והקשה ממ"ש מרן כש"ע יד סי' יט מי שביד
על השחיטה על מנת לשחוט עופות הרבה
ושחט איזה מהם וביד על הכסוי דה"ל לברך
על השחיטה כששחט עופות אחרים וכו' ע"ש
ולי נראה דשחט ברכת כ"ר היא סילוק
והפסקה לכן חייב לברך על הקאווי לא
כן ברכת כסוי הדם לא הוי"ה הפסקה כמ"ש
ש"ע ס' ולכן אינו חוזר ומברך על השחיטה
רב המרחק כינהם ובשט :

י

ש"ע ה"ח סי' ח כתב הרב ערך השלחן
אות כ ו"ל כתבו האחרונים על מי
שנתנו לו טלית וביד ומיד קודם עטיפה כח
השמש ולקחו ונתן לו אחר ה"ל לברך שנית
ביון החובה הוא דעתו על טלית שילבש
ול"ד לפי דסי' רכו שמברך שנית לפי שאין
חובה לאוכלו ואין דעתו לא על מה שהיה
בידו בשעת ברכה ע"ש ולי אין נראה לחלק
דח"א ק"ל גבי קידוש דהוי דבר שבחובה שאם
נשפך הכוס קודם שיטעום מביא אחר ומברך
כמ"ש סי' רע"א וכו' עכ"ד :

ולי נראה דהחילוק שחילקו בין דבר שבחובה
ובין דבר אכילה שאינו חובה הוא סילוק
חמתי ומה שהביא ראיה הרב ע"ה ש מן
הקידוש אדרבה משם ראיה סיועתה לרבויהם
דהנה קידוש של שבת יש בו ברכת אכילה
כפ"הג וברכת חובה קידוש היום וכתב ש"ע
סי' רע"א ס"ט ו"ל קידוש וקודם שטעם הפסוק
בדבור חוזר ומברך כפ"הג ואינו חוזר ומברך
לקידוש וכן אם נשפך הכוס קודם שיטעום
ממנו וביא כוס אחר ומברך עליו כפ"הג ו"ל
לחזור ולקדש עכ"ד וראת לרעת אם נשפך
הכוס דאינו חוזר ומקדש שהוא דבר שבחובה
אבל כפ"הג שהוא לורך אכילה חוזר ומברך
ותימא על הע"ה שלא עיין היטב בש"ע ודו"ק :

יח ה' יט סי' תק"ד ס"ט

אין גודלון את הפתילה וכו' לא שנה גדולה

כמו פתילה של נר חרס שגודלון אותה מן
הלמר גפן ול"ש כמו פתילה שעושין לק"ד ול
שכורכין ל"ג סביב לקס הכל נקרא גדול
ואסור כ"כ רש"י ז"ל בפר' האזינו דור עתה
ופתלחול כפתיל הזה שגודלון אותו ומקיפין
אותו סביבות הגדול עכ"ד וכתב הרב שפתי
חכמים כמו שעושין פתילה לנר של שמן
שמקיפין סביב הקס עכ"ד :

ודע דאיתא בגמרא אין גודלים את הפתילה
לכתחילה וכן העתיק הרא"ש ז"ל אבל
הרמב"ם ז"ל לא כתב לכתחילה וכן ש"ע העתיק
לשון הרמב"ם ולא כתב לכתחילה וסמ' הרב
שלחן גבוה סי' תק"ד שם למע כל הכתוב
ברוני י"ט אין פוחתים את הנר ואין חותכים
את הפתילה וכיוצא אפילו בדיעבד אסור
ולמה אין גודלון את הפתילה להרא"ש ז"ל
לכתחלה אסור וכדיעבד מותר וכו' ע"ש :

אמנם אי' בתוספתא אין גודלון אותה בתחלה
כ"ט לא אם גדלה מערב י"ט מותר
למעכה כיד כ"ט וכן כתב הלבוש בזה הלשון
וכן כתוב ברמזים של הטור על הרא"ש אין
גודלון את הפתילה בתחלה כ"ט וכן יש להוכיח
מכ"י ז"ל דאם יש מחלוקת בין הרמב"ם להרא"ש
למה לא כתב זה בכ"י כי כן דרכו לא והיה
זה פירוש בתחלה ר"ל כ"ט אסור לגדול אפי'
כדיעבד לא אם גדלו אותה בע"ט ממעכו
אותה כ"ט כיד וכן הביא הרב חסדי דוד
על התוספתא משם הר"ן אין גודלון אותה
בתחלה כ"ט כלל אבל אם גדלו אותה מע"ט
מותר למעכה כיד כ"ט ע"ש ו"ל נסתלקה
תמיהת השו"ג דגם הפתילה להרא"ש אסורה
אפילו בדיעבד לא אם גדלו אותה בע"ט מותר
למעכה כיד כ"ט ובשט :

יט ש"ע ה"ח סי' סו סעי' יוד

כל מי שלא אמר אמת וי"ט שחרית ואמת
ואמונה ערבית לא ינ"ה וידו חובת המנוה
כתקנה וכתבו האחרונים אבל ודי ק"ש ונ"ה
וכתב הרב ברב"י ז"ל שם אות נ פי' ונריך
לחזור ולומר אמת וי"ט וכמו שפסק לעיל
סי' ס דין ב ומעשה כח' שהיה מתפלל
בעזרה וקודם שהניע לשירה חדשה הולחין

כ"ח לב"ה ושתק עד שראה לס"ת והח"ך
נתכלכל ולא סיים הברכה והתפלל ז"ח וכו'
וסיים דנראה פשוט דיקרא ק"ש ואמת וי"ט
עד גאל ישראל לפי דעת מרן לעיל סי' ס
דין ב וכו' ע"ש וכתב עוד הרב ח"ד ז"ל
שם ותא חזי מ"ש מהרי"ק ז"ל בהנהגותיו סס'
סג כשאין פנאי להתפלל יקרא ק"ש בעונתה
עד אמת ויפסוק אחר אמרו אמת וכשיהיה
לו פנאי יברך ברכה אחרונה ויסמוך גאלה
לתפלה עכ"ד ובודאי דהרב מיידי דהיה הנוט
הרבה ובכדונו גם כן נ"ל דיקרא ק"ש עכ"ד
והנה יש להסתפק אם קרא אמת ואמונה
שחרית ואמת וי"ט ערבית אם ינ"ה י"ח
אם לאו וזכורני מזה יותר מארבעים שנה
כשהיה הרב הגדול כמסר"ר הליהו מני נר"ו
(ז') שעתה הוא רב דע"הק חברון תוב"ב
שנסתפק בזה ודקדק מלשון רש"י ז"ל בגמרא
ו"ל מי שלא אמר אמת וי"ט שחרית כמו
שקנוה וכן אמת ואמונה ערבית לא ינ"ה
דקדק לשונו כמו שתקנוה ר"ל שאמר אותה
אלא שהחליף שחרית לערבית וברכה של ערבית
לשחרית וסיים להניד בבקר חסדך של ינ"ה מ'
ואמונתך בלילות שאנו מנפים ומובטחים
בק"כה לעשות לנו נסים ונפלאות עכ"ד
וא"כ לפי דברי רש"י ז"ל אם החליף אמת וי"ט
לערבית ואמת ואמונה לשחרית לא ינ"ה
שא"כ הו"ל כל מי שלא בירך ברכות ק"ש
של שחרית וברכות ק"ש של ערבית לא ינ"ה
ומדנקט לשונו לומר כל מי שלא אמר אמת
וי"ט שחרית ואמת ואמונה ערבית כוונתו
לומר שהחליף של שחרית לערבית ושל ערבית
לשחרית ע"כ שמעתי ויפה כתב ודקדוק
שדקדק מדברי רש"י ז"ל דקדוק אמת וכן דעתי
נוטה דאם החליף אמת ואמונה לשחרית ואמת
וי"ט לערבית לא ינ"ה וכמו שדקדק הרב
הנ"ל ז"ל ואחר החיפוש ראיתי למרן בסף
משנה ה' ק"ש פ"ה בד"ה וכתבו דכתב משם
הרב מנחם שאם היפך לא ינ"ה ע"ש וי"ה שינ"ה
עוד שאלוני באחד שטעה בערבית במקום
מלכותך ה' אלהינו וכו' עד גאל ישראל
קרא שירה חדשה של שחרית עד גאל ישראל
או שטעה בשחרית במקום שירה חדשה קרא

נב

מלכותך עד גאל ישראל ולשאל הניע אם
חוזר כמו שקרא אמת וי"ט ערבית ואמת
ואמונה שחרית כנ"ל או דילמא יש לחלק
גבי אמת וי"ט כוסם הוא על ינ"ה מ' ונוסח
אמת ואמונה על העתיד לכן דונ"ה דנריך לחזור
מש"כ שירה חדשה ומלכותך כוסם שניהם על
ק"ש שאמרו שירה ולכן אם החליף ח"ל לחזור
אח"ך ראיתי להש"ך דף קב ע"ה שהביא משם
הרד"א ז"ל הטעם שתקנו שחרית פסוק גואינו
ה' לבלות שמו ובערבית פסוק כי פדס ה'
את יעקב מפני שאנחנו מבקשים ממנו
שיגאלנו והו' לשון גואלנו ובלילה כבר גאלנו
ופדאנו מיד חזק ממנו הגוים שאנחנו בעיניהם
כקוליס ואעפ"כ הק"נה מזולנו מירם ככל יום
עכ"ד ולפי' יש ללמד לכאן ולכאן ומ"מ ח"ל לחזור :

כ ש"ע ה' שכת סי' טו ס"ט וז"ל

פרעוש הנקרא ברגות כלשון ערכי אסור לזודו
ח"כ הוא על כשרו ועוקלו ואסור
להרנו אבל כנה מותר להורגה וכו' ופרעוש
היינו השחורה הקופלת ממקום למקום ופרה
ורבה דילפינן ממשכן שים מאדמים מה אלוס
פריס ורבים אף כל שפרה ורבה לכך חייב
על הריגת הפרעוש מש"כ הכנה הלכנה אינה
פרה ורבה אלה בזה מויעת האדם וכו'
וכתב הרב ח"ה על מ"ה סק"כה
ו"ל ואם נמלה בליל שבת כנה ואין יודע מה
היא אף ברובה שכיחי לכנה בהיסור סקילה
לא חזינן בהר רובה עכ"פ דרבנן כמ"ש
במקום אחר מזה ומיס שאין להם סוף באשת
חיש יעיד ע"י נס ס"ס שמא כינה ושמא
פרעוש ואת"ל פרעוש שמא הלכה כמ"ד דגם
פרעוש (ברגות) שרי דפסק המהר"ר עיקר
ורבים סוכרים כן ודברתי עם הגאון מהר"ר
מחיר ואמר שכן הוא אסור ומנסה אם היא
עומדת כנה היא דרך פרעוש לקפוץ עכ"ד
ולפמ"ש הרב ח"ד ז"ל בס' מחזיק ברכה יוד
סי' מב סוף אות מח ו"ל והכי פשטה הוראה
לעשות ס"ס כל דאיכא פלוגתא דרבנותא בשגם
מרן ומור"ס פוסקים כסברה אחרת וכו' ע"ש
ה"כ אכן בתר רבינו ח"ה גרידן ונוכל לעשות

ס"ס אפילו הפך מרן זל וכמה פעמים הפוסקים הספרדים עושים ס"ס וכן חזן ג"כ עושים ס"ס אפילו מרן פסק כס' אחרת ולכן נבי פרעוש נובל לעשות ס"ס כאמור ואפילו רוב הפוסקים ס"ל כפסק הש"ע ג"כ עושים דהא נבי חסרה המרה שס עכוד ס"ס מראכה"ה אף דרוב הפוסקים מטריפין ע"ש ואם אפשר לו לנסות כמ"ס הנאון מהר"ר מאיר זל הנה מה טוב :

כא ש"ע א"ח"ה' שכת סי' שכה ס"ג

חסור למלות וכו' . וכתב טו"ס סק"ג וזל וכו' ללמוד מזה דין חדש דהאור לשפוך בשבת יין או שאר משקין לתוך כלי שיש בו חומץ כדי שגם זה יהיה חומץ אח"ך דזה הוא ככובש ככשים דהא מתכוין שאותו מעט ששופך שם יהיה נכבש ויתחמץ עכ"ר . ול"כ דאין בכלל זה דלפעמים יהיה חומץ חזק כ"כ ואין יכול לאכלו ומטולין לתוכו מים להפיג חזקתו כדי שיכול לאוכלו ואין מניק לו דזה שרי דדוקא בשמכוין למעט ששופך שיהיה חומץ דהוי כובש ומכיל משא"כ זה אדרבא להפיג חזקתו שרי כנ"ל . ופשוט :

כב שס כמ"ה סקיב

דבר שאינו חפץ לאכלו חסור ללעסו בשיניו משום טחינה וכו' ע"ש . מכאן נראה דחסור ללעוס מה שקורין (ח"ב לבכ"ר) לרפואה להניחו ע"ג מכה כיוון שאין חפץ לאכלו . גם יש בו חסור לש שהיא נלוש בפה ונעשה כמו עיסה . ודוקא נבי מילה הקיפו אם לא שחק בע"ש לועס בשבת (עיון סי' שלא סו') וכן חסור ללעוס משכ"י כיוון שאין חפץ לאוכלו . והם גדולי קרקע ושייך בהו טחינה (עיון סי' רטו ס"ג) וזל והמלכוני מברך עליו בורה עליו בשמים :

כג ה' פסח סי' חס

עיון להרב מח"כר כס"י זה אות ב דלסכרת הפר"ח זל דגם הטחינה ע"י ישראל ותמה הרב שס בארץ הלכו דנוהרים בשמורה משעת קלירה וכטחינה ע"י גוי וע"ש שיבס המנהג ע"כ

וכרוך ה' פה עירנו בגדאד יעלה גם הטחינה ע"י ישראל וכס' הפר"ח זל וכו' אהנהלה לא"טו ר"ת לישא אפיה טחינה ישראל . ולשון אהנהלה לשון מנ"הל קמחא דפסחא . והנה הפר"ח זל ס"ל דאין יונאים יח במלה שאינה שמורה משעת קלירה וגם ס"ל דאין יונאים יח במלה אפיוה קודם חלות לא מזה מן המוכר ללאה אלוכה דכ"ע לריך להיות מנה שמורה משעת קלירה וג"כ לריך שתאפה אחר חלות ע"פ . ושמעתי מפי הח"ה ש מהר"ר לאלח בן מו"ר זל ששמע ממו"ר זל שח' א' בירוש"ת עשה שאלת חלוס לשאלו מן השמים אם הלכה כהפר"ח זל והשיבו לו החדש הזה לכם ולא הבין ע"י התשובה וז"ל לרמוז החדש לכם שהדין כהרב פרי חדש שריך להיות שמורה משעת קלירה ואפיוה ע"פ אחר חלות ע"כ שמעתי . ול"כ מלת פס"ח ר"ת סברת פרי חדש . ר"ל הדין עמו . והנה נשאל הרב עיקרי הר"ע זל סי' יע אות כו במי שיש לו מקלת חטין שמורה משעת קלירה . אבל כשחנן אותה ואפה אותה ולש אותה לא חמר לשם מנה . ויש לו מקלת חטין שאין שמורה משעת קלירה אבל חמר כשעת טחינה ולישה ואפיה לשם מנה איזה מהם עדיף ללאה יח . והשיב זה שאמר בשעת טחינה ולישה ואפיה לשם מנה והביא ראיה לדבר . וכתב בספרו שותא דיוקא הארבתו וכו' ע"ש :

כד ה' פסח סי' תלב

ויברך על ביעור חמץ . ואם בירך לבער כתבו האחרונים זל ולא בדועבר וכתב הח"ה שס אות א' חס בירך על בדיקת חמץ לא ולא בדועבר ע"ש . וז"ל חס בירך לאכול מנה . לאכול מרור ולא בדועבר כמו לבער כנ"ל :

כה סי' תעג

חרוסת וכו' . בעירנו בגדאד יעלה עושים חרוסת מתמרים שמוציאים מהם דבש וקורין אותה בער"כי (חילק) ובתשים אגווים ומנוחין בו זכר לטיט :

כו ה' י"ט

כשאתי מאשר שאלוני על מי שהיה כו"ע במקום שאין לו עפר מוכן ואין אלוו אפר ורולה לשחוט . אם מותר לו להבעיר אם עד שהיה אפר ובעודו חס יכסה בו כמ"ס כס"ע א"ח סי' תלח ס"טו . או דילמא הוי הבעירה שלא לנודך כיון שאינו מבעיר כי אם לעשות אפר . והשכתי שמוחר לו להבעיר אם לעשות אפר ונקראת לנודך כיון שהוא נודך י"ט . ומה גם שאח"ך יבשל בו העוף שהוא שוחט . וכן הסכימו עמי מו"ר זלוקל וחכמי טיטיבה היו :

עוד שאלוני אם מותר ליקח מן הגויים שמוכרים התרנגולים ב"ע כיון שאין הם מן המוכן . והשכתי שאין גוי לריך הכנה כמ"ס מרן זל סי' תלח ס"ג אבל אם באו מחוץ לתחום כשכיל ישראל חסור :

כז א"ח סי' תקו ס"ג

כתב הרב מ"ה אם שכת ע"ש שחל בו פסח ושכח ולא הפריש חלה מלחם חמץ שאפה ע"ש חסור לאכול ממנו וכו' ע"ש . וכתב הרב בא"הט סי' תמר סק"א וזל וכתב הב"ה הט"ה שר לפניו וז"ל שיתן המשויר לכהן קטן בענין זה ודוק . ולא הבנתי דבריו דמאי מהני זה סוף סוף היאך הפריש חלה ודו"ק . ולי נראה דיכול להפריש במחשבה כמ"ס ב"ד סי' שלא ס"מו וזל הפריש קרומה במחשבה ולא הוציא בשפתיו כלום הו קרומה שנאמר ונחשב לכם תרומתכם עכ"ר . וכו' תימא סוף סוף הרי הפריש ב"ט או בשבת ואסור זל הקיל הרהור מותר ודיבור חסור הכי אותה בגמרא שכת דף קיג ע"כ . ופסקה מרן זל סי' שו ס"ה וא"כ יכול להפריש במחשבה ומותר ונותן לקטן לאכול המשויר ואין חסור להפריש לא בדבור . וזהו כלבי לפנתי אמרתך למען לא אחטא לך . והוא מבואר :

כח סי' תנו ס"ה

שהסל מטרפין וכו' . וכתב הרב א"ש א' סק"ב וכמ"ס ס"ה דוקא של ארס א' ושל מין א'

הלא"ה אין הכלי מטרפו כמ"ס ש"ע ז"ר סי' שכו ס"ה . ואיזה מקרי מין א' עיון סי' שבר ס"כ דחטין אין מטרפין על שאר מיני דגן ולא שאר מיני דגן עליהם . ואם הם חטים של השנה וחטים של שנה שעברה אפילו הם של ארס א' אין מטרפין . ש"ע ז"ר סי' שבר ס"ח דגורו רכנן שלא חטרף שלא יבואו לעשר מן החדש על הישן וכן בהפך . דאסור לתרוס מן החדש על הישן וכן בהפך . מיהו כתב הס"ד סקטז' ומ"מ לריך לעשר על כל א' מעיסה שלא הורמה חלטה מן החדש על הישן וכן בהפך דמ"ה ה"ה חייבת וגזרה דרבנן לא מפקעי אסור חלה וכו' ע"ש . ולכן מי שמוכר חטים שמורה לפסח וקונה חטים שמורה לפסח משל שנה שעברה ומערכו הרי זה מכשילן לקונים בשכיל החלה ולכן יש להזהירם שלא יעשו כך .

עוד כתב המש"ש שם ואם הניח מלות בסל ועליונות אינם במחילות הסל אם החלות שהם עליונות כולם חוץ ממחילות הסל אין מטרפין לכ"ע . ואם מקלתם במחילות הסל ומקלתם למעלה מן הסל לכ' הטור וכו' אין מטרפין . והרב ד"מ בהנה סי' שכה ס"ה מטרפין וכן הטו"ס סק"ב והס"ד סק"ד ס"ל דמטרפין א"כ הו"ל ספק ואם נטל חלה מן העליונות הו"ל ספק דרבנן לקולה וכו' ושמה לקח מן החיוב על החיוב . וחכ"ס א' ח"ל אין ספק מוטיא מירי ודאי דתחתונות חיוב ודאי ועליונות ספק וכתב דיוטיא מן התחתונה בלא ברכה וחזר וסתר דשמה יפריש על מקום אחר עכ"ר . עוד כתב הרב שס כמ"ס ש"ע ז"ר שס שאם כוסה במפה חסוב כמו כלי לרפן דוקא חדה מפה מלמעלה ומלמטה . אבל אם הניחה בטבלא שאין לה לבזבז וכוסה אותה במפה אין מטרפין כמ"ס הש"ך ז"ר סי' שכה סק"ה עכ"ר . ויש להסתפק אם הם שתי מפות א' למעלה וא' למטה אם מטרף אם לאו ולבאורה נראה דאין מטרף . עיון כמ"ס שם דכתב מפה א' דוקא . וכן הניח החלות בסל ועליונות יולאות חוץ לסל . או מקלתם חוץ לסל לס' האוסרים אם פירס עניהם מפה אם מטרפין . ולבאורה נראה דמטרפין וז"ע :

כתיבו ושא"מ ורואים את מינו כלו אין שם
ס' דאם מכיר את החלה לריך ליעלה ואם
אינה מכירה לריך להסיר מהתבטול כשיעור
חלה ולשרפה וכו' לקט הקמח משם הרב
בי' סי' קי ע"ש :

ל ש"ע ח"ח סי' תסט ס"ה

אם אמר כשר זה לפסח אסור וכו' ובתב
מ"א הנוכחים באשכנו לומר כשר זה על
פסח ליכא קפידא דאם איתא שהקדישו לקרבן
פסח הו"ל כשר זה לפסח עכ"ד ובתב הרב
אש"א שם ה"ה אם אמר כל"הק על פסח אין
קפידא עכ"ד ונראה וז"ל אם אמר לפסח
כשר זה אם מותר או לאו מי אמרינן דאם
איתא שהקדישו לקרבן פסח הו"ל כשר זה
לפסח למה שינה או"ד ל"ש דדוקא בין על
למ"ד מחלקינן לא בין מוקדם למאוחר
ובעת ל"ע :

לא ה' פסח סי' תסו ס"ד

נפלו מים על קמח ונתלחלח השק וכו' ורקד
הקמח וכו' ואסור לאכלו כפסח אלא
ירקדנו וישמרנו עד אחר הפסח וכו' ובתב
הרב מהר"א אופנהיים ז"ל בס' אש"א סק"ב
ז"ל ורקד ואע"ג דריקוד איב מלאכה שאני
הבא דאין בו פסולת עכ"ד וראיתי להרב
מהר"י מאיין ז"ל בס' שרשי היס ח"א דף קוט
ע"ב בד"ה ודע וכו' שכתב על הרב אש"א
ז"ל ולא הבנתי דבריו דה"ל כיון שהוא בורר
בנפח כדי לברר הקמח מן העיסה האסורה
משום חמץ אין לך ברור אוכל מחוק פסולת
גדול מזה והנכון ש"ס ירקדנו מיירי בחו"מ
של פסח או ע"י גוי וברור וכו' ע"ש :

ולו נראה כמ"ס אש"א דאפילו בי"ט שרי כיון
שהוא מסתמא ריקדו קודם פסח וכמ"ס
ש"ע סי' תקו ס"ב אם ריקדו קודם פסח
ונפל בו לרור או קיסס ורובה לרקדו פעם
שנית מותר אף בלא שנוי עכ"ד וא"כ ה"ל
כיון שריקדו קודם פסח ונפל עליו מים דינו
כמו שנפל לרור או קיסס דמותר לרקדו בי"ט
ודין מין הנזל הוא ממדכי פ' כל שעה
ובהדיא כתב ז"ל מעשה בא לפני ר"י מוויינג

מי ששורף חלה עושין לה היסק בפני עלמה
דישרא אסור ליהנות ממנה וכוונתן להשליכה
לתנור קודם שאופין הפת כ"כ מו"רם בהנה
ז"ל סס"י שכב ע"ש וכן אם שורפין אותה
בכירה (כאנן) משליכין אותה לכירה קודם
שמבטלים התבטול והרב בא"ט ז"ל בא"ח סי'
תנו סק"ד כתב משם מהר"ל ז"ל וז"ל מותר
ליהנות בעת שרופתה מהר"ל ז"ל לא שסייס
ומ"מ נכון לעשות מדורה בפ"ע עכ"ד ועל
כן יש לנהוג לכתחלה לעשות לה מדורה בפ"ע
או להשליכה לתנור או לכירה קודם שמבטלים
או אופין וכדיעבד אין לאסור כמ"ס מהר"ל ז"ל
(ב) ואם אחר שהפרישו החלה והניחו אותה
עד שיבעירו אש לשרפה ובינו בינו באתה
תרנגולת או תרנגול או עוף ואכלה ולשאל
הגיבשו אם הם חייבים להפריש חלה אחריתי
או ילאו ו"ח בהפרשה זו הנה נדון זה בעלמו
נשאל עליו הרב חו"ד ז"ל בכרכ"י ו"ד סי'
שכב אות ג והעלה דאין חייבים עוד להפריש
אלא ילאו בהפרשה וכו' ע"ש :

ג) ואם אחר שהפרישה לחלה חורה ונתערבה
עם העיסה נשאל עליה לחכס ויתור לו
הנדר דנשאלין על ההקדשות ויחזור ויטול חלה
אחרת כ"כ מו"רם בהנה י"ד סי' שכב ס"ה
ובתב הרב חו"ד בכרכ"י שם אות ה' כן
יש לנהוג הלכה למעשה כאשר שמענו מפומייהו
דרבנן קשישאי דהכי נהוג גדולי הדור שלפנינו
ומ"מ על זר היותר טוב כשמפריש חלה שנית
לא יברך דברכות הינם מעכבות וכו' ע"ש
וה"ל במלה של פסח שמפרישין אותה אחר
אפיה חלה א' ואם חורה ונתערבה בין
החלות נשאל עליה לחכס ויחזור ויטול חלה
אחרת בלא ברכה :

ד) ואם בשאר ימות השנה נפלה חלה מן
העיסה או לאחר אפיה לתוך התבטול של
עיסה ואינה ניכרת לריך ק"א פעמים כדי
לבטלה ואם יש שם ק"א פעמים לבטלה יש
היתר בשאלה לח' להתיר הנדר וכו' ובהלק"ט
יבאר מה דינה של ברכה שנשאל עליה ואם
היה שם מים בתבטול דינו כמו שנתערב

על סק מקמח שנפל כטיט בפסח וכו' וזה
לנהל הקמח וכו' ותמה על מהר"י מאיין ז"ל
שהביא דברי המרדכי תוכ"ד שקאי בפסח
ודוחק לומר שקאי בחו"מ דהו"ל וזה תמה
על הרב אש"א ובתב כח"מ או ע"י גוי
חמנס אם לא ריקדו קודם פסח אסור לרקדו
בי"ט או ע"י גוי כמ"ס מהר"י מאיין ז"ל ונראה
מדבריו שאפילו ריקדו קודם פסח ג"כ אסור
לרקדו בי"ט כשכיל בורר מן העיסה האסורה
וז"ל שאם ריקדו מקודם פסח מותר לרקדו
בי"ט ורמזי לנפל לרור או קיסס דמותר כמ"ס
הנזל ח"ח ראויה שדברי אש"א הנז' הם
דברי הרב מ"ה סי' הנז' סק"ח ומתיר אפילו
בי"ט ע"ש ובתב הרב אש"א אברהם אבכנוי
ז"ל על מ"א וכיון שאין בו פסולת הוי הריקוד
דרבנן ושבות דשבות במקום מזה לבער החמץ
שרי לרקד ע"י גוי עכ"ד ואם הוא רואה
לאוכלו כבר כתב הרב מ"ה ז"ל דמותר ועיין
להרב שיירי ז"ל בזה סס"י אות ה' :

לב ש"ע ח"ח סי' תעב ס"ג

אפילו עני המפרנס מן הדרך ימכור מלבושו
או ילוה או ישכיר עלמו כשכיל ויין לד'
כוסות וגבי חנוכה סי' תרע"א כתב בש"ע
שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן להדליק
ובתב בה"ט סק"ה אכל הינו חייב להשכיר
עלמו כמו גבי ד' כוסות והנה ודאי גבי
ד' כוסות אם שואל או נותנים לו מן הקופה
ולא י"ח ולא נקט ימכור אלא כשאין נותנים
לו מן הנכחי וכן כתב מ"ה סק"טו משם
רשב"ס ע"ש וא"כ גבי ד' כוסות שואל
מוכר ילוה ישכיר וזהו רמז ויין יש'מח ר"ת
ישכיר שואל מוכר חוב ר"ל ילוה וגבי
חנוכה שואל מוכר ר"ת ש"ס וזהו רמז ויח"ו
ש"ס ר"ל חנוכה שואל מוכר דוקא ולא ישכיר
עלמו וזה רמז הלזי שכירות אינה משתלמת
אלא לבסוף רמז לז"מ שנקדע להם יס
סוף ולא בחנוכה וזה רמז הלזי אם שכיר
הוא בא בשכרו א"ס ר"ת הרץ מזריס ר"ל
גאולת מזריס ישכיר עלמו דוקא וזהו בא
בשכרו ולא בחנוכה וזהו שכיר וי"ס ר"ת
ויח"ת מזריס ולי נראה הטעם דגבי יח"מ

לג ש"ע ח"ח סי' תלד ס"א

או יניחנה בתיבה מקום שהין עכבר יכול
לבוה ובתב בה"ט ז"ל ובח"מ סי' רנ"ה
סי' פסק רמ"ה דתיבה חקורה היא אכל
עכברים ע"ש וי"ל ורוק עכ"ד וכוונתו לומר
דהטעם דתיבה חקורה אכל עכברים כתב שם
כ"ה משם מהרש"ל ז"ל שיש שם מאכל וע"י
המאכל הוכלים הבגדים לפי שטמאים והין
להם מים לשתות והוכלים ומקלקלים הבגדים
מחמת הלמאון ואם יש מים שיכולים העכברים
לשתות פטור וכו' ע"ש ולכן מ"ס כהן
יניחנה בתיבה מקום שאין עכבר יכול לבוה
אלא יש בה שום חור או מקום המפתח לא
סגור ומסוגר בתכלית הסגר בחופן שלא יכול
לבוה שום עכבר והא דאמרו סתם תיבה
חקורה אכל עכברים היינו שיש בה מאכל וכו'
ודוק ככ"ל :

לד

לענין כלים הנרוכים ערוי הן לפסח הן לכלים
של יין נסך אם חל ביום שבת אם מותר
למלאות מים בשבת או"ד אסור לפי שהיה
מתקן מנה
הסוכה ראיתי להרב שיעס מקובלת על בונה
פ"ב דף כ"ה ע"ב על מ"ש בגמ' אין
מומנים בכרי וכו' משום שיירי כוסות ופר"ש
ז"ל כוסות של יין ששרה בהן פתו ומטלעין
השמש להלניע הכוס עכ"ד וטעמא לפי שהיה
היסורי הנאה וכו' ובתב הרב ש"מ ז"ל ועוד
אמר מורי נר"ו מדלח שרי ליתן בכוס מים
עד שינאחו הותן שיורין לחון דלית בהו משום
מבעל אסור לכתחילה כיון דאזיל כל האיסור
כחון לחיבור כדשרינן גבי מלוי וערוי לכתחילה
שמעינן שאסור להכשיר לכתחילה כלי האסורי
כיון נסך ואפילו נתן כוס לגוי ולא שייר ממנו

ל"ו ש"ע ה"ח סי' תרפ"ט ס"א

כלום חסור להדיוח משום דמקו כמתקן וכו' וצ"ג דק"ל כר' יהושע דמותר להזמין לנוי כשבת ולא חיישינן (וכן פסק מרן ז"ל בש"ע ה' שבת סי' שכה ס"א) מ"מ לפי מהפכת הש"ס דאסיקנא משום איסורי הנאה כך הוא הדין שהכוס האסור אין לו תקנה להכשירו בשבת דהא לא חשכא בגמ' פתרו לכוס ששתה בו נוי ויש בו שורין עכ"ל. א"כ מפורש ולא מרבנו הרב שאין למלאות מים להכשירו בשבת ודוק:

ל"ה ש"ע סי' תנו

טוב לקרב העיסות וכו' וכתב הרב מ"א ס"א המנהג להפריש מכל עיסה ועיסה לבדה ומ"מ די בכרבה א' לכולם. וכתב האש"א ס"א ואם הפסיק בשוחה חזור ומברך כמו י"ד סי' י"ט. וז"ל לסי' תלב אם סח בהמלע פדיקה אינו חוזר ומברך דחובא לסיוס הכדיקה עיין סי' שס סק"ס עכ"ל. וס' כתב הח"י דכל דבר שהוא חייב עליו ולא סני ליה שלא לגמרו א"ל לברך. וז"ל לשחיטה י"ד סי' י"ט משום דהתם אי בעי לא שחיט לאחריני כלל משא"כ הכא חובה עליו לברוק כל חדיו. (ולפ"ז אם שוחט מתא ומוכרח לשחוט ולכא למימר אי בעי לא שחיט גם הרב מורה דלא יברך דהוי דומיא דבדיקה ודוק. ע"ד) וסיוס דה"ה לענין קריאת הלל ומגילה ותקיעת שופר דא"ל לחזור ולברך ע"ש. נמא הן כבדיקת חמץ הן בקריאת הלל הן במגילה הן בתקיעת שופר אם הפסיק בשוחה אינו חוזר ומברך משא"כ בשחיטה או בעיסות אם הפסיק בשוחה לריך לחזור ולברך.

אמנם נז"ר בספרו זכתי לרק על י"ד סי' י"ט כתב ז"ל הגם שצריך לזוהר שלא לברך בין שחיטה לשחיטה מ"מ אם הפסיק בשוחה לא יברך פעם אחרת דסב"ל. ע"ז סק"ט תב"ש סק"ט מש"ז סק"ט קומץ סק"י זכ"ש אות ז וכן מנהגינו פה בנדרהד יע"א דאין מברכין משום הפסק שוחה דסב"ל עכ"ל. ולכן אין לברך משום הפסק שוחה לא בשחיטה ולא בעיסות:

מתחילין לספור. הקשה המ"א סק"א מש"ס הכ"מ פ"ו דסוכה הו"א מברכין על הספירה כלול י"ט שני ולא חיישינן לזילותא דיו"ט דהא מהאי טעמא לא מברכין על הסוכה בשמיני. וז"ל דהתם אומר על הכוס את יום שמיני עלתה הזה ואם יברך על הסוכה הוי תרתו דסתין אהרדי משא"כ כאן. א"כ כיון דאין בקיאינן בקביעה דירחא א"כ מדינא א"כ לישב בשמיני בסוכה לכן אין מברכין. אבל הכא הוי איפכא דמדרינא לריך לספור היום לכן מברכין עכ"ל. והרב חק יעקב תירץ דכאן לא הוי זלוזל י"ט לעשות חו"מ ולעשות בו מלאכה דהא לא הכדיל על י"ט ראשון ועדין באיסור הראשון עומד כל שלא הכדיל ולא חיישינן כולי האי להכדיל ג"כ. משא"כ גבי סוכה חיישינן לזלוזל י"ט שיאמר שעדין הוא חו"מ של סוכות כיון שמברכין על הסוכה עכ"ל.

ולו נראה לומר דגבי עומר קודם שבאו לגלות הוי נוהגים ע"פ הדין לברך על העומר לזל שני לחג הפסח. ולכן אף אח"ך שבאו לגלות והתקינו שני י"ט של גלויות. לא זזו ממוקומה לברך על הספירה לזל שני. משא"כ גבי סוכה קודם הגלות לא הוי יושבין בסוכה בשמיני של חג ולכן אף לאחר שבאו לגלות ונסתפקו לספק ז' לא תקנו לברך רק לישב בסוכה ורקא שלא לזלוזל ביע.

ל"ז כתב המ"א סק"ב ז"ל והם אינו מבין ל"ה וספר בל"ה סק"ב לא ילא דהא לא ירע מאי קאמר ואין זה ספירה עכ"ל. וז"ל דהרי כתב מרן בה' פורים סי' תרץ ס"ח הלוטו ששמע מגולה הכתובה בל"ה וכתבו הקדש ולא אע"פ שאינו יודע מה הם אומרים. וא"כ ה"נ ספירה אף שאינו יודע ל"ה למה לא ילא. וז"ל דשאני גבי מגולה אף שאינו יודע ל"ה חבל הוא יודע גוף המגולה והנס של המן ושל אסתר ושל מרדכי כאשר סיפרו לו כמה שנים וכמה פעמים ולכן אף שאינו יודע ל"ה חק ולא דהא גם הודיעים אינם יודעים האחרונים בני הרמכים. משא"כ

גבי ספירה שצריך לודע כל לילה ולילה כמה ימים בספירה לכן ס"ל להרב מ"א ז"ל דלא ילא כ"ל לחלק:

ל"ח

כתב הר"מ פ' ערכי פסחים יש מקשים כיון דקרא קאמר חמשים יום וכו'. ותירץ שכן דרך הקרה כשיגיע למנין הסמוך לעשירית פחות א' מונה אותו בחשבון עשירית ואינו משגיח על חסרון הא' עכ"ל. והק' הכא"הט ז"ל סק"י ז"ל דלפ"ז ז"ע מאי בעי בגמ' פ"ק דקדושין דף לח ע"א תניא אידך ובני ישראל אכלו את המן מ' שנה ופלא מ' שנה חסר ל' יום ע"ש. ולפי מ"ש הר"מ מאי קושיא הא דרך המקרה בן הו"ה ע"ש. ולי נראה דלא קאמר הר"מ ז"ל לא דעשירית פחות יום א' חושב אותו עשירית משא"כ ל' יום מדקדק קרה כמו שמלינו גבי מרע"ה והיו בארבעים שנה בעשתי עשר חדש בא' לחדש הרי בל' יום דקדק קרה ולא קאמר והיו בארבעים שנה ותו לא ה"נ גבי המן הו"ל מ' שנה בעשתי עשר חדש ומרלה קאמר הכי מדקדק הגמ' מלמד שנסתפקו כמון שבכליותם עד שהקריבו העומר שהעונות שהוליו ממזרים טעמו טעם מן ע"ש:

ט"ל הלכות פורים

חקר הרב מהרי"א קלעי בס' אמר יוסף דף קמ"ה ע"ג. ע"פ מש"ז יום ע"ז בניסן נתלה המן וקו"ה יוט ב' של גלויות ואיך גילת מרדכי ב"ט שני וכו' ע"ש. ולי נראה דע"ז נוי היה שהמן גילת אותו כמ"ש ר"ל וכיון שהיה המן מלוח מן המלך להלכישו לכוש מלכות ומרדכי לא סייע כלום כמ"ש ש"ע י"ד סי' קפ"א ס"ד גבי גילוח הפאות שהוא איסור תורה שאם לא סייע אינו חייב. וגם שיש איסור כיון שמאמר מלך ובמקום לער והכרח לכן גילת מרדכי. וכן ז"ל גבי יוסף הצדיק שז"א מכות האסורים ביום ר"ה וגילת ג"כ על יד גוי מצרי ומאמר מלך וכאמור. ועיין בס' מש"ז א"ח סי' תסח על ז"ל דאיסור לאו אמירה לגוי שבות הא איסור עשה שרי

אמירה לגוי בשאר איסורין משא"כ ב"ט ושבת וחז"מ אף כדרכן חסור אם לא במקום מלוח וכו' ע"ש. ולצורך גדול כמו מאמר מלך ומצער הוי כמו מקום מלוח כמ"ש סי' סז ס"ה ע"ש. וכ"ש מלוח דרכים שכל ישראל הוי בלעזר אותה שעה:

מ

כתב הרב מש"ז סי' תס' אות א' מי שיש לו כזית מנומלס כלול א' שלא ניטל חלה מן העיסה איך יעשה יאכל כך לא ילא וא' אף טבל דרכין. ולא שייך אוכל ואח"ך מפרש ממקום אחר. יפרש חלה ויבטלה בכזית זה ברוב ויקיים מ"ע מן התורה דהיא כש"ע י"ד סי' סז שז דמבטלה ברוב ועיין ס"ד שס' אות י"ד ע"ש:

מ"א ה"ח סי' תרי"ב ס"י בהנה

מותר ליגע באוכלין ומשקין ויתן לקטנים ולא חיישינן שיאכל או ישתה אם יגע עכ"ל. וכתב הרב מ"א ז"ל לחמץ בפסח שאסור ליגע כמ"ש בס' תמו"ס"ג דהתם כיון שאוכל שאר דברים חיישינן שמא יאכל גם זה משא"כ כאן עכ"ל. ולי נראה לתרץ דשאני גבי חמץ דהמאכל חסור לגמרי כי גם אחר הפסח חסור חמץ שעבר עליו הפסח ואין לו היתר על כן חסרו ליגע בו שמא יאכל כי כיון שאין בו היתר אכילה כלל. משא"כ גבי יו"ה כיון שהמאכל הוא היתר ואין בו איסור רק מחמת איסורא דיו"ה דרכיב עליה ולערב יש לו היתר באכילה לא גזרו ליגע בו. וכעין זה חילק הרב ח"ד ז"ל בכרכ"י סי' תריו גבי לוחשין לה ש"והך הוא והקשו המפר' ז"ל למה גבי נבילה אין לוחשין לה ומחלק הרב ז"ל דשאני גבי נבילה דהמאכל חסור משא"כ גבי יו"ה המאכל היתר לא איסורא דיו"ה דרכיב עליה וכו' ע"ש:

מ"ב ה' פורים סי' תרכ"ד ס"ד בהנה

ואם שולח מנות לרעהו והוא אינו רוצה לקבלם או מוחל לו ילא עכ"ל. וכתב הרב מהר"א שלאנו ז"ל כס' שרי יפה ללב שבס"ס

פרה את חכמה ד"ר ע"כ וזל מכאן נראה
ראיה למי ששלח מנות לרעהו ונכבדו או נאכדו
כדרך ולא באו ליר רעהו דינא ואינו סויב
לשלוח לו מנות אחרות השתף ומה במנות
שנשארו ביד הנותן ולא ראה לקבלם עכ"ל וזל
י"ח כ"ס במנות שילאו מיר הנותן שילא י"ח
ולא כהרב בית עובד זל דף קפו ע"כ שכתב
משם מהר"ח א"ה בהנהגות בני חיי ומשאת משם
ח"כ סי' ר' שלא ילא עכ"ל וסיוס וכעת
אין עמדי קני ספרי כ"ח ומ"מ לראות מקור
דבריהם ע"ש :

ולי נראה דזה ק"ו פריכא דשאני הכה דנתקיים
משלוח מנות חיי לרעהו וכו' לביתו ולכן
אם לא קיבלם או מחלם ילא . משא"כ אם
נכבדו או אכדו בדרך והמקבל לא ידע אותם
ולא שמע ולא באו לביתו א"כ סתך נתקיים
ומשלוח מנות חיי לרעהו כיון דלא הניעו
ליד המקבל וזה ברור . וכן ראיתי להר"ם
חידא זל כברכי' סי' זה אות ו שהביא משם
מהר"ח א"ה והרב מש"מ ומשם הרב בנו נר"ו
זכו' ולא העיר עליהם ע"ש . ולי נראה להביא
ראיה שלא ילא דאיתא במס' שקלים פ"ב בני
העיר ששקלו את שקליהם ונכבדו או אכדו אם
נתרמה התרומה נשבעין לגזבריהם והם
לא נתרמה התרומה נשבעין לבני העיר ובני
העיר שוקלים תתקיים . הרי אם לא נתרמה
התרומה חייבין בני העיר לשקול תתקיהן ולא
ילאו י"ח דרובא אם נתרמה התרומה דקי"ל
תורמין על הגבוי ועל העתיד לגבות ולכן
כיון שתורמו עליו נעשית שלהן משא"כ אם
לא תורמו הם עדין כרשות בני העיר ושוקלים
תתקיהן . וה"נ גבי פורים הוי כמו שלא
נתרמה תרומה ולא ילא י"ח כיון שלא ידע
כהם המקבל ולא יש ענין כמו גבי שקלים
שתורמין על הגבוי אבל גבי פורים אין מתנים
על השולחים להם לכן לא ילא י"ח ודוק :

מ"ג סי' תרפה

כתב הרב יפה ללכ ח"ה ד"ח ע"ג וזל כשכת
זו של זכור המנהג בכל תפלות ישראל
לומר פיוט מי כמוך שתיוקן ר"י הלוי וזל אותו

בנשמת כל חי וזל אותו אחר קדוש תקבל
של תשלח שחרית וכן המנהג בליוורנו . וכן
מנהג אומיר וכו' ע"ש . ומנהג עירנו בנר"ד
יעא לומר אותו קודם מוסף אחר הספירה :

מ"ד ה' חנוכה

כתב הרב בית עובד בה' חנוכה דף קנח
אות יע משם הרב שדה הארץ ח"ג
דחייבים היורשים ליתן לשמנה דמי שמן לחנוכה
להדליק לכל לילה ולילה דהם חייבים ליתן כל
לרבי מלות שהם חובת הנוף . וכתב הוא זל
ואם אין היורשים רואים לתת לה לשמנה שא
שיעור כר' א' לכל לילה ולילה דמדוינא כר' ה'
איש וביתו אפשר דאין כופין אותם ליתן כפי
השיעור שרגילים העולם להוסיף לכל לילה
ולילה כיון דמדוינא כר' ה' איש וביתו כנ"ל
כעת ונריך להתישב בדבר עכ"ל .

ולי נראה כיון שמנהג העולם להוסיף בכל
לילה ולילה כמ"ס הרב כס"ע ולא שמענו
בזה הזמן שמדלוקין כר' א' איש וביתו אלא
כולם מוסיפין כל לילה ולילה אף שמן הדיו
אין מתחייבים היורשים ליתן לא כר' ה' לכל
לילה מ"מ מחמת המנהג מתחייבים ליתן לה
שמן להוסיף לכל לילה ולילה ולמה תנרע מכל
בנות ישראל ומנהג ישראל שמוסיפים בכל לילה
ועוד כיון שכל ימיה עם בעלה מנהגה להוסיף
אפילו נתריות עם היורשים להדליק בכל לילה
כר' ה' אינה יכולה לעבור על המנהג . וכ"ס
אם היא אינה רואה לעבור על המנהג הלא
היורשים רואים לכופה אינם יכולים לכופה .
וכן ראיתי להרב כנסת יחזקאל אשכנזי סי' יז
שנשא על אשכנזי א' שמנהגו להדליק כר' ה'
לכל א' וא' מאנשי הבית כמ"ס הרב בהנה
ונתאכסן בבית ספרו א' שמנהגו כר' ה' לכל
אנשי הבית לא שכל לילה לילה מוסיף כס' הרב
בש"ע והספרו מוחא באשכנזי מלהדליק כר'
א' וכו' והעלה דאין בע"הב יכול לבטלו
ממנהגו ע"ש . וה"נ גבי אלמנה אין היורשים
יכולים לבטלה ממנהגה ותמה על הרב בית
עובד זל שלא זכר מ"ס באות ט משם הרב
כנסת יחזקאל וכתב הפך דבריו :

מה

עוד כתב הרב הנז' אות כה' סומא' אם יכול
וכו' משם רש"ל והביאו המ"א ומשמע
ידלוק ויכרך . אבל הרב מר' והל"ע כהב
דאינו מברך והביאו הרב חידא זל כמחבר
סי' תרעה אות ה' ושתיק לה משמע דהוא
שר המסכים עם הרב מו"ק שלא יכרך ואינו
מוציא אחרים עכ"ל . ולי נראה דאין הרב
חידא זל מסכים מבח דשתיק ליה כי כן כתב
הוא זל בהקדמת ס' מחבר"ר וזל וכגון דא
נריך לאודעי כל דבר אשר יבוא בקונ' זה
וספרי הקטן כרכי' וקנטרים ש"וב במימר קדושין
מספרי כתי' או חידושי דינין מש"ות הנדפסין
ובוולא וידו אל תהי כו' לומר וכן עיקר
ובדומה לזה מתוך שכחו או לבנות עליו דיק
הרגש בפלפולא בעלמא ולענין דינא ולא
מוניחו אות היא כיני ובינכס בשעה שקרא
דוד שתין רהוטי רהיט ולא קאימנא עלה
דמלתא כפי קטורי וכו' ע"ש . וא"כ לפי
הקדמה הנז' כיון שלא הזכיר שום דבר על
דברי הרב מו"ק לא הסכים עמו . (ומ"מ
הדיו דין אמת דסומא ידלוק בלא ברכה או
ישתתף עם אחר דכ"ל ע"ד) :

מ"ו ש"ע סי' תרעב ס"א

וי"א דאם הוא טרוד שרי להדליק מן פלג
המנחה ולמעלה וכו' ובלבד שיתן בה
שמן כשיעור וכו' . וז"ל הרב באר הגולה
ס"ס ובלבד . שם בגמ' לחד תירולא בתרא .
והק' עליו הגאון אש"א על מ"א שם כסי'
הנז' והלא הרב כ"ה הביא ס' זו בשם מהר"י
אבוהב זל וכו' וז"ע ע"ש . ולכאורה היא
תמימה קיימת .
המנס' יש לוישב דברי הרב באר הגולה והוא
כי הנס' הרב כ"ה הביא ס' זו משם הרב
ארחוק חיים והרב הנז' נסתויע לסברתו זאת
דאם הניח בה שמן כשיעור מפלג המנחה
עד חצי שעה אחר ביה"ש יכול להדליק מבעי'
ונסתויע זמנ' הנז' א"כ לשיעורין דכוונת עד
שתכלה רגל מן השוק ר"ל שיתן בה שמן
כשיעור אבל לת' קמא כוונת עד שתכלה

רגל מן השוק דאם לא הדליק מדליק אבל
אחר חצי שעה אינו יכול להדליק וכן קודם
אינו יכול להדליק . וא"כ מת' קמא אין יש
ראיה להדליק מבעי' אם הוא טרוד ואדרבה
משם מוכח דאינו יכול להדליק מקודם . וא"כ
ספיר כתב הרב כה"ה לחד תירולא בתרא כי
מהר"א והרב א"ה נסתויעו משם ודו"ק :

מ"ז

כתב הרב אש"א כסי' תרעא אות ה' אם הדליק
בע"ש או איוה יום מחנוכה בעוד יום
גדול אף שעדין לא זמנה הוא אסור להשתמש
לאורה ונריך לככותה ולחזור ולהדליקה אחר
פלג המנחה כיון שהדליקה קודם פלג
המנחה ע"ש .
עוד כתב הרב הנז' כסי' תרעג אות ח משם
הטור ולבוש אם הדליק ביום ב' ג' נרות
אין לו לכרוד לעשותה של חול הראשון או הב'
לא האחרון שהדליק באחרונה מסתמא הוא
של חול ע"ש :

כתבו הפוסקים משם רש"ל זל דקנה מנורה
של כסף והדליק בה כליל ב' ויכרך ג'
ברכות להדליק כר' חנוכה ושעשה גסים ושהחיינו
על כלים חדשים וכתב האש"א סי' תרעג ס"ב
וז"ע אם יש לנו לעשות כן כיון דמתני' יוהרא
ושאני מהרש"ל זל יעוד דהרואה אומר דמברך
זמן כליל ב' וכו' ע"ש . (ואחר המס' לא
הכנתו רכרו כי מה יוהרא יש כזה שמשכח
להשית שזיכהו לקנות מנורה של כסף להקנאה
לפניו במלות . ומ"ס דהרואה אומר וכו' וכו'
אם לא הדליק כליל ב' וגם לא ראה כר' חנוכה
אינו מברך כליל ב' שהחיינו ולא חשו להרואה .
ומנהגינו שלא לברך שהחי' על כלים חדשי' ע"ד .
כתב מהר"ו זל אין לטלטל נרות חנוכה
ממקומם עד שיהא להם שיעור הני
שעה והביאו הרב א"ר סי' תרעב סק"ב ומש'
סי' הנז' וסיוס הרב א"ר שם דלפי מה שכתבתי
אין לטלטל כלל ע"ש :

כתב הרב אש"א סי' תרעב איתן זונה אסור
לנר חנוכה וכו' ע"ש . ולי נראה גם
כן מחיר כלב אסור לנר חנוכה כנ"ל .
כתב הרב אש"א שהחיינו לזמן הזה למד נקוד

ח"ק כ"ב המדקדק הנדול שלמה זלמן ז"ע
וכ"ב הרב א"ר סק"ה ע"ש (ומנהגינו לומר
לזמן הזה הלמד פתח והזיון דנושה וכן עמא
דבר ע"ד) :

מח ה' ר"ה סי' תקפב

חומר המלך הקדוש המשפט . נסתפק
הרב שרשי ה"ס ז"ל כח"ה ר"ל ע"כ במי
שאמר המלך ולא ידעו אי קאי בהמלך הקדוש
או בהמלך המשפט . וכתיב שכן נסתפק הרב
חסדי דוד ז"ל וכתיב הרב חס"ד דלה דמי למי
שהיה קאי בוכתבם ולא ידעו אי וכתבם
הא' או הב' דהדיון הוא חזר לוכתבם הא'
דהתם לוכא ס' ברכות לבטלה משא"כ כאן
שי"ס ס"כ לבטלה . גם לא דמי למי שנסתפק
הס אמר האל הקדוש או המלך הקדוש שחזר
לראש ואף שהוא ס"כ לבטלה . דהתם הוי
קרוב לודאי שלא אמר המלך הקדוש כיון שרגיל
לומר תמיד האל הקדוש משא"כ שאר ספיקי
עב"ד . וכתיב עור הרב חס"ד ז"ל ע"פ הא'
חילוקא יש לתרץ מה שהקשה הכנ"ה ז"ל היכי
בסקינן דאס אמר האל הקדוש דחזר והא'
ק"ל דסב"ל וכיון דפלוגי ד"ל מערבה לקראת
מערכה אמאי חזר הו"ל סב"ל וכדחק לישב
ע"ש . ועל הא' חילוקא יש לתרץ דשאני שאר
ספיקי דברכות דאזלינן לקולה בדליכא קלקול
משא"כ כאן דאס אמר האל הקדוש במקום
המלך הקדוש הוי קלקול וגרע טפי עב"ד .
(ונלע"ד לתרץ קו' הכנ"ה דהא דאמרין
סב"ל בפלוגתא דרבנותא דהפוסקים ז"ל דלא
ידעין מאי דאס טפי לפסוק הלכתא כווסיה
לכן אומרים סב"ל אבל היבא דהגמ' פסקא
הלכתא דנ"ל המלך הקדוש וכו' וכן הסכימו
הבני הגמ' מי יבוא אחר המלך לומר סב"ל
ועשוי ע"ד) :

והרב שרשי ה"ס ז"ל שס כתב וז"ל ושיקתו אינו
מביר ח"ק כתב אס ס' התפלל אינו חזר הלא
ק"ל דחזר במ"ש הטור ומרן ז"ל ח"ה סי' ק'
ס"ה דתפלה רחמי נינהו והלואי שיתפלל אדם
כל היום ומיהו מתפלל ומתנה וכו' ע"ש .
וא"כ מ"ש דאס לא אמר המלך הקדוש דחזר
היינו דתפלה רחמי נינהו והלואי שיתפלל אדם

כל היום נדבה ולא חיישינן לברכה לבטלה .
ועפ"י יתורץ קו' הכנ"ה ז"ל דרוקא בשאר
ברכות דעלמא ק"ל סב"ל משא"כ נבי תפלה
רחמי נינהו ואס נסתפק חזר ומתפלל .
וסיים הרב חס"ד ז"ל ובעיקר הפסק במי שאמר
המלך ולא ידעו אי קאי המלך הקדוש
או המלך המשפט דעתי אומרת דגומר המלך
המשפט דס' ברכות להקל עב"ד . והרב שרשי
ה"ס ז"ל שס פסק דחזר להמלך הקדוש כיון
דק"ל היבא נסתפק אי אמר האל הקדוש
חזר ה"כ אי נסתפק אי קאי בהמלך הקדוש
או בהמלך המשפט חזר להמלך הקדוש וכו'
וכ"כ בסוף ולענין הלכה דחזר להמלך הקדוש
ודלא כהרב חסדי דוד דגומר המלך המשפט
עב"ד . וכן עיקר :

מט ה' פורים

נסתפק הרב יד אהרן ז"ל במי ששלק משלוח
מנות לחבירו תרנגולת ואח"ך נמלאת
טריפה אי קיים משלוח מנות או לא ע"ש .
וראיתי להרב כסא אליהו ז"ל דפשיט לה דילא
י"ח מהא דכתב הש"ע ח"ה סי' עו דאס
קרא ק"ש בבית ואח"ך מלא שס לואה ה"כ
לחזור ולקרות דחוקת בית אין בו לואה ה"כ
דחוקת תרנגולת אינה טריפה ואף אס נמלאת
אח"ך טריפה ולא י"ח עב"ד .

ולו נראה דיש לדחות דבשלמא גבי ק"ש
הק"ש הוי קריאה בתקנה אלא מחמת
המקום שאינו ראוי לקריאה . משא"כ כאן
התרנגולת בעלמא הוי טריפה ובשנודע לו
אח"ך נעלב ונמאס ולא יש לו שמחה בה
ובאכילתה . ובענין חילוק זה כתב הרב חק
יעקב על ה' פסח סי' תנ"ד דרוקא מלא
גזולה אין יולאים בה אבל אס הוליא מלא
מר'הי לרה"ד יולא בה דאין גוף המלה בעבירה
וכו' ע"ש . ויודון זה הינו דומה אלא למי
שאכל בשר ונמלא טריפה . וכן ראיתי להרב
בית עובד ז"ל ה' פורים כדוני משלוח מנות
ה"ס לרעהו אות ה שכתב וז"ל אס שלח לחבירו
תרנגולת וכו' ונמלאת טריפה הרב יד אהרן
נסתפק . גם הרב חזקיה בברכ"י הכיף ספיקו
של הרב הגו' וראה לפשטו מהרמב"ם שכתב

אס אכלה ערלה ושביעית וכלאים בשני חזקה
דיש לו חזקה אף שנהנה בעבירה ולהר"ה ב"ד
במאכל חיסור לא הוי חזקה . ושוכ כתב דיש
לדחות וכו' . ולו אי"ש לעיר יראה למפטר דלא
יבא יח ממ"ש הרמב"ם פ"ו מה' מכירה המוכר
לחבירו בשר ואכלו ונמלא טריפה מה שאכל
אכל ומחזיר לו המוכר את הדמים והטעם
כיון שאסור מדאורייתא נפשו של אדם קלה
ולאו אכילה היא ע"ש . וא"כ הכא גבי משלוח
מנות דכל עיקר טעם המלוא משום שמחה
וזה לא ז"ו בלבד שלא שמח לא לערוי לערויה
פשיטא דלא ילא י"ח ונריך לחזור ולשלוח לו
אחרת עב"ד . וכן נראה עיקר דלא ילא יד
חובה לא לריך לשלוח לו מנות אחרות כס'
הרב בית עובד ז"ל :

נון

ומתנות לאביונים . שתי מתנות לשני אביונים .
הקשה הרב פר"ח סי' תרל"ה מנילה
ז"ל ואימא ב' מתנות לכל אביון כההיא גבי
גורלות וכו' ותירץ ע"ש . וענין להרב ברכ"י
דשקיל וערי על תירומו של הפר"ח וענין להרב
ז"ל ח"ה אות פ ולהרב באר בשדה על פי"רשו
ב' תרומה כד"ה ועשה כרוב א' וכו' ע"ש .
ולו נראה לתרץ דודאי גבי מתנות לאביונים
משמע ב' מתנות לשני אביונים שנים
כנגד שנים . וכן גבי וערכו עלום שני כהנים
וב' גזרי עלום שנים כנגד שנים . אבל גבי
גורלות או כתיב ונתן אהרן גורלות על שני
השעירים הוה אמינא נמי ב' גורלות לשני
השעירים שנים כנגד שנים ולא היה מקשה
הגמ' יכול יתן שנים על זה וב' על זה וכו'
אבל השתא דכתיב ונתן אהרן על ב' השעירים
גורלות משמע לכל שעיר ב' גורלות . וכן גבי
כרובים או כתיב ועשית משני קלות הכפורת
שנים כרובים הוה משמע שנים קלות הכפורת
ושנים כרובים שנים כנגד שנים מכל קלה א'
אבל השתא דכתיב ועשית שנים כרובים זהב
משני קלות הכפורת הוה משמע מכל קלה
שנים כיון שהקדים השנים קודם . וכן גבי
גורלות שהקדים השנים קודם . וכן מה שהביאו
הקוס' מירושלמי חגיגה גבי ולבני אהרן תעשה

כתנות רבנן סברי ב' כתנות לכל א' ור' יוסי
סבר כתנות א' לכל א' . רבנן ס"ל כיון
שהוכיח בני אהרן שהם מנין קודם משמע ב'
כתנות לכל א' כמו שאמרנו גבי גורלות או
לא כתיב קרה אחריו גורל א' לה' וגורל א'
לעזאזל . וכן גבי כרובים או לא כתיב אחריו
ועשה כרוב א' מקלה מזה וכרוב א' מקלה
מזה ורבי יוסי ס"ל כתנות א' לכל א' ולמד
סתם מן המפורש כמו שמצינו גבי גורלות
וגבי כרובים שפי' הפסוק אח"ך . כנ"ל לישב :

נא ה' שבת סי' רפה

מי שהיה לו אונס או חולי ולא יכול לקרות
שמו"ת עד שבת אחר ויש לפניו ב' פרשיות
א' פרשת השבוע וא' פרשה של שבת שעברה
איזה פרשה יקרא קודם פ' שבת זו שהיא
חובת היום או פ' שבת שעבר מי אמרינן כמו
שטעה ולא התפלל תפלה וזכר בתפלה אחרת
שמתפלל תחלה תפלה בזמנה ואח"ך התשלומין
כמו שפסק מרן ז"ל סי' קח . ה"כ קורא פ'
של חובת היום ואח"ך קורא פ' שעברה
או"ד דומה למי שגא קרא חק לישראל יוס א'
כשבא לקרות יוס שלאחריו כתב מהר"ח ז"ל
שיש לקרות תחלה יוס . שעבר ואח"ך יקרא
אותו היום כדי לעלות מספר ב"ן כמ"ש הרב
חי"ד ז"ל בהקדמת חק לישראל אות ו ע"ש .
ויותר נראה שיקראו על סדר הפרשיות דהיינו
הס שבת פ' וישלח ובה כשבוע וישב יקרא
שמו"ת של וישלח ואח"ך וישב . דומה לזכור
ששכחו ולא קראו פרשת שבת א' שיקראו
בשבת הכא תחלה פ' שבת שעבר ואח"ך פ'
השבוע כמ"ש האחרונים ז"ל :

נב

כתב הרב שרשי ה"ס ח"ה דף קכב ע"ד וז"ל
כד"ה וע"ש . ודע דבקדושין אותה בכריתא
דמ"ע שהזמן גמרא נשים פטורות כגון לולית
ותפילין וכתב הרי"ט בא בחדושו וז"ל וק"ל
אמאי נשים פטורות מלולית תפילין לר"ש דהל'
דרשינן סמוכים למפטר כלאים בלולית וא"כ
נימא נמי כל שיטתו בכל תלפס שעטנו ישנו
בגדילים תעשה לך והני נשי הוליל ואיתנהו

בכל הלכס היתנהו כנדלים רכוקה אשכחן
 גבי מנה דא"נ שהיא מ"ע שהו"נ נשים
 חייבות משום דאמרינן כל שיטנו בכל האכל
 חמץ ישנו בקום אכול מנה כדאי בפסחים
 ואיכא למימר דבשלמא גבי מנה כיון דלית לן
 למדרש מילתא אחריתי גבי מנה דרשינן הכי
 אכל גבי ליתת כיון דאיכא למדרש למפטר
 כלאים במילת קו לא דרשינן אידך לספור
 הכלל המסור בידיו דכל מ"ע שהו"נ נשים
 פטורות עכ"ד ותמוהים דבריו דהא גבי כל
 תאכל חמץ איכא למדרש ביה דברים הבאים
 לידו חייבין אדם ונא"י ואיך כתב הרב
 דאיכא למדרש מילתא אחריתי ונ"ע עכ"ד
 ולי נראה לחלק דאני גבי חמץ דרשינן כל
 שיטנו בכל תאכל חמץ ישנו בקום אכול
 מנה וגם דרשינן דברים הבאים לידו חמץ
 אדם ונא"י בהם ונ"ע משא"כ גבי כלאים דאם
 דרשינן אין חייב במילת לא כלאים וגם דרשינן
 כל שחייב בכל תלכס שעטנו חייב במילת הוה
 אחי שפיר אכל כיון דאחא למשרי כלאים
 במילת ויש חיוב ליתת אף שאינו כלאים לא
 שייך למימר והני הואיל וחיובים בכלאים
 חייבים במילת כיון שיש חיוב ליתת אף שאינו
 כלאים ודו"ק כי חילוק נכון הוא :

ג

איתא בספרי יב נסים נעשו לו לפיכך ושנים
 מהם ה' שלא מתו והם בידיו שלא יעמא
 וא' שלא ירד דם על פינחס שלא יעמא וכן
 אי' בפרקו ובע עי"ש והרב חו"ד א"ל בספרו
 פני דור בסדר היום הביא משם הרב מהר"ח
 לפאנורו א"ל שה' דמאחר שלא מתו למת
 הולך גם אחר שלא ירד הדם דהוה חיוני
 מטמא כמו שפסק הרמב"ם א"ל פ"ב דטומאת
 מה דין יג וכו' עי"ש ורב חו"ד א"ל ויש
 מ"ם שלא ירד הדם ר"ל דם נדה כיון שהכניס
 הרומח א קובתה את מקורה הערה וילא דם
 מן המקור ואם היה יורד על פינחס היה
 מטמא אותו ושפיר חשיב נס אחר עי"ש
 ולי נראה לפסק דרם נדה של עכו"ם מן
 התורה אינו מטמא לא גזירה מר"ם שיטמא
 כמ"ם הרמב"ם בה' משכב ומושב וא"כ

באותו זמן כמדבר לא היתה ערוך הנוירה
 ועדין הקו במקומה עומדת למה הוכרז נס
 אחר ונ"ע ואפשר לומר אף שאין דם נדה
 מטמא באותו זמן מ"מ דם נדה של עכו"ם
 מזהם ומטונף ומזו השמים הילכו לפיכך מן
 זמנה הנו' ועשו לו נס שלא ירד דם נדה
 לפי שנתקנא קנאת ה' לבנות כנ"ל :

ד

נמרה פסחים בסוף הגמרה
 רבי שמלאי איקלע לפדיון הבן בעו מניה
 פשיטא על פדיון הבן אשר קדשנו במתותיו
 ולונו על פדיון הבן אבי הבן מברך שהחיינו
 וקימנו וסניענו לזמן הזה בהן מברך או אבי
 הבן מברך בהן מברך דהא קמטי הנאה לידו
 או אבי הבן מברך דקא עביד מצוה לא
 הוה כידיה אהא שאיל כי מדרשא א"ל אבי
 הבן מברך שמים והלכתא אבי הבן מברך
 שמים עכ"ל

הנה לענין שהחיינו על המילה כתב מרן ז"ל
 כמ"ט סי' רסה ס"ה מילה ביה וז"ל
 כשאב מוהל את בנו הוא מברך שהחיינו ואם
 המוהל הוא אחר י"א שאין שם ברכת שהחיינו
 ולהרמב"ם א"ל לעולם האב מברך שהחיינו על
 כל מילה ומילה וכן נהגו בכל מלכות א"י
 וסוריה וסבוכתיה ומלכות מצרים עכ"ד וכן
 אנחנו נוהגים פה בנדרהד יעא וכל סביבותיה
 לברך אבי הבן שהחיינו על כל מילה ומילה
 כסדר הרמב"ם א"ל והרב הגהה כתב שם
 ז"ל ובמדינות א"ו אין נוהגים לברך ברכת
 שהחיינו אפילו באב עלמו מל את בנו אם
 לא שמל בנו הכבוד שחייב לפדותו מברך
 שהחיינו כשעת המילה ולא כשעת פדיון וכתב
 שם ש"ך סק"ו וז"ל ואין נוהגים כן מעולם לא
 אין מברך שהחיינו כלל אפילו ישרא שמל בנו
 בכור וכן בדיון וכו' ומ"ם הרב לברך שהחיינו
 כשעת מילה ולא כשעת פדיון וזה מן הקומה
 דברכת שהחיינו כשעת פדיון מוזכר בש"ס
 פסחים בסופו ובפוסקים לקמן סי' ש"ה וכן
 משמע מדברי הש"ס מן מברך בהן דמטי
 הנאה לידיה או אבי הבן דקעביד מצוה וכו'
 משמע דאין חילוק דכל ענין יש לברך שהחיינו
 כשעת פדיון וכן נוהגים שוב מנאחי בהנהות

דרישה שכתב על דבריו הרב ואין נוהגים כן
 לא מברך שהחיינו כשעת פדיון וכן עיקר
 עכ"ד ומנהגנו פה בנדרהד יעא לברך אבי
 הבן שהחיינו כשעת המילה וגם כשעת פדיון
 וזה שלא בדברי הרב כ"ה א"ל שהביא דבריו
 הרב ח"ד א"ל כדרכי יד סי' רסה אות יד וז"ל
 ואין לומר לברך שהחיינו במילה ופדיון זה
 אינו דלא מלינו כשום מקום לברך שני פעמים
 שהחיינו עכ"ד וכתב עליו הרב ח"ד א"ל
 ולא ידענא מאי קאמר דלהרמב"ם ודאי מברך
 במילה ופדיון והם מצות חלוקות והדברים
 פשוטים ואין להאריך עכ"ד והרב כ"ה מנהגו
 כס' הרב הגהה ודעמיה דאין לברך שמים לא
 או במילה או בפדיון

והנה לענין ברכת שהחיינו איתא במנחות
 ובברכות דף לו ע"ב וז"ל תניא היה
 עומד ומקריב מנחת בירוסלים אומר שהחיינו
 וקימנו והניענו לזמן הזה געלן לאכלן מברך
 המוליא לחם מן הארץ ופירשו א"ל ישרא שהביא
 מנחה ונחנה לכהן להקריבה אומר שהחיינו
 אם לא הביא מנחות זה ימים רבים והתוספות
 הקשו עליו ופירשו איירי ככהן העומד להקריב
 ראשון למשמרתו וכ"ד משמרות היו וכל שבת
 מתחדשת משמרה אחרת א"כ כל משמרה אינה
 משמרת לא ב' פעמים בשנה וכיון שיש להם
 זמן קבוע מברכין שהחיינו על הזבח ועל
 המנחה ורלה כפירוש רש"י א"ל דאיירי בכהן
 עכ"ל וכן כתבו התוספות במנחות דף עה
 ע"ב ופסקה הרמב"ם א"ל פרק ו מה' תמידין
 ומוספין ה' י"ח ויש לחקור בענין שחיטת קרבן
 פסח שבה מומן לזמן משנה לשנה אם הכהן
 מברך שהחיינו או אינו מברך שהחיינו שהיא
 מצות עשה שחיטת הפסח וכיון כמברכין על
 כל מצוה ומצוה הבאה מומן לזמן אם כהן
 מברך אם לא אמנם איתא בהנהג"ע ז"ל
 סי' כה ס"ב מי ששחט פעם הראשון מברך
 שהחיינו על הכוסוי אכל לא על השחיטה
 דמויק לבריה והה"כ גבי שחיטת הפסח אינו
 מברך שהחיינו דמויק לבריה אמנם הרב ש"ך
 סק"ו כתב זה הטעם דחוק ולי נראה טעם
 אחר יותר מתקבל משום דשחיטה היא כתיב
 ואין מצוה לשחוט דהא וכול להיות לעולם

כלא כשר או שיטחוט אחר אכל גבי כוסוי
 החיוב מוטל על כל אדם שראה דם לכסות
 כדלקמן סי' ח עכ"ד א"כ לפי טעם זה גבי
 שחיטת הפסח החיוב מוטל עליו לשחוט הפסח
 וא"כ יוכל לברך שהחיינו הכהן ועל כן יש
 לחקור אם היה מברך שהחיינו אם לאו
 ואין לומר כיון שהוא שחט פסחים של ישרא
 שכן כתוב ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל
 בין הערבים וא"כ הוא אינו מברך שהחיינו
 כשכיל חבירו זה אינו כיון שהוא והם חייבים
 במצוה יכול להויליא את חבירו כמ"ם הרב
 אשל אברהם על מ"ה א"ח סי' רכה אות ה'
 ז"ל ומסתברא דכל ברכת שבת והוראה אחר
 מויליא את חבירו ויראה כששניהם חייבים הא לאו
 הכי לא דאיך יברך לחבירו שהחיינו על שמחה
 הלב והוא אינו שמח וכו' עכ"ד והה"כ גבי
 שחיטת הפסח כיון שהוא והם חייבים יכול
 לברך ולהויליא אותם אמנם א"ל כיון ששחיטה
 שכיחא כל יום ויום כשחיטת קדשים ותמידין
 ומוספין אין לברך שהחיינו על קרבן פסח
 שנס שהוה בא לזמן כיון ששחיטה שכיחא כל
 יום ויום אין לברך שהחיינו כמ"ם הפוסקים
 גבי מילה דאין לברך שהחיינו כיון דמולתה
 שכיחא דוקא גבי פדיון דהוא שייך פכן בכור
 דוקא כמ"ם הרב משבולת זהב על א"ח סי'
 כב אות ה' משם הלבוש א"ל עי"ש אמנם
 להפוסקים א"ל לעיל גבי מילה שם"ל מברכין
 שהחיינו על המילה וכן מנהגנו פה בנדרהד
 יעא א"כ יוכל לברך הכהן שחוט הפסח עליו
 ברכת שהחיינו והוה דוקא עפי' חילוק הרב
 ש"ך א"ל אכל עפי' חילוק ההנהגה א"ל אין לברך
 השוחט דמויק לבריה ואחר החיפוש מלאתי
 בהר"ה"ם א"ל מסכת פסחים אות ויר ב"ה אמר
 רבי יהודה הכורך לתיך לברך וכן כתב ז"ל
 והא דלא מברכין שהחיינו על הכדוקה אע"ג
 דבאה מומן לזמן כ"ל כיון דמולתה זו אינה
 הלא לזורך הרגל סמכין לזמן הרגל מירי
 דהוה העושה סוכה ולולב לענינו דמחייב לברך
 שהחיינו בעשייתו לא סמכין לזמן הרגל
 וכתב עליו הרב קובץ נתנאל א"ל שם באות ל
 ז"ל הקשה מהרש"ל ז"ל אינו רומה לעושה
 סוכה ולולב שלא קדם מלכותו הרגל לא הרגל

ומלות סוכה ב"ח כח' לכן סוכתו אומן
הרגל מש"כ נבי בדוקת חמץ אין מברכין
זמן לא על תחלת הכדוקה ולא על התחלת
מלות כיעור שהוא משעת זביחת הפסח ועיין
כ"ח וע"ז בדוקה ולק"מ רב"ח ס' תרמ"ח
הבוא כ"ז זל בשם המרדכי וזל והאידנא לא
מברכין שהחיינו על עשיית סוכה כמו שעשו
בימי החכמים התנאים והאמוראים לפי
שבזמניהם כל א' היה עושה סוכה לעצמו
לפיכך היה מברך שהחיינו אבל עתה שא'
עושה למאה אין נראה שיברך העושה ושא'
לא יברכו וסוכתו אה"ה דאמר רב כהנא מסדר
לבו אכסא דקירוסא וכן עמ"ה רב עכ"ד
ה"ה כמו נבי הכדוקה אין נראה שיברך הכדוק
ושאר לא יברכו משום הכי מסדר ליה ג"כ
אכסא דקירוסא ומפני זה לא מלינו שהיה
מברך שהחיינו על זביחת הפסח עכ"ל הרי
נמלינו למידין טעם לכהן שלא יברך שהחיינו
על זביחת הפסח בשביל שכל פסח א' לאנשים
הרבה ובאמור' וכל זה הוא לכהן השומע
את הפסח אבל לאוכל הפסח כלילה כתב הרב
יר דוד ז"ל שטעם על פסחים וזל ובכרכות
איתא על מנחות מברך שהחיינו ה"ה בודאי
על אכילת הפסח מברך שהחיינו ה"ה בודאי
לזמן קאתי ואע"ג דמברך על הרגל לא פטר
ליה כמו נבי לולב דמברך על הרגל זמן
ומברך על הלולב שהחיינו וכו' עכ"ד והשתא
נמלינו למידין דנבי מילה ופדיון יש סוכרים
אומרים שהחיינו בשניהם ויש סוכרים דנבי
מילה אין אומרים שהחיינו ונבי פדיון אומרים
שהחיינו וכן נבי שחיטת הפסח ואכילת הפסח
לפי ס' ההגה אין אומרים שהחיינו על
השחיטה ואומרים שהחיינו על אכילת הפסח
כמ"ס הרב יר דוד ז"ל ולפי ס' הש"ך זל
אומרים שהחיינו על שחיטת הפסח ועל אכילת
הפסח והשתא אתי שפיר דמסיק הש"ס
והלכתא אבי הכן מברך שתיים על הפדיון
ושהחיינו ולפי ס' הפוסקים דמברכין שהחיינו
על המילה ועל הפדיון ה"כ נבי ערכי פסחים
מברכין שהחיינו על שחיטת פסח וכלילה על
אכילת פסח שהחיינו ולפי ס' האחרת שאין
מברכין שהחיינו על השחיטה ה"כ נבי מילה

נה

מרך • כתב הרב נחלת בנימין מלוא קה
סי' ג וזל הא דאמרינן מלך שמחל
על כבודו אין כבודו מחול היינו דוקא במלכי
ישראל מפני המלכות אינה שלהם לא מתחמ
ישראל המלכויות אותן וא"כ כשמחל על כבודו
אינו מחול שהרי מוחל על כל ישראל ולאוי כל
כמיניה למחול כבוד אחרים משא"כ מלכות
בית דוד שהמלכות שלהם היא ואינו תלוי
שימליכוהו אחרים שהם מלכים מדר עלמס כי
המלכות ניתנה להם מן השמים דכתיב לא
יסור שבע מואורה ומחוקק מבין רגליו עד
כי יבא שילם להכי יכולים למחול כמו הרב
שמחל על כבודו כבודו מחול כי תורה דלילה
היא ורכותה מלכו בית דוד מלכותיהו דולקון
היא עכ"ד :

והרב דובר משמים זל כהרום שלו דף ז ע"ד
כתב עליו וזל ולא יכולתי להולמו דהרי
הש"ס פרק הנושא בכרכות דף קג הקטו
עלה דאמרינן ואת יראי ה' יכבדו זה יהושפט
מלך יהודה גשהיה רואה ת"ח היה מחבקו
ומנשקו וקורה לו רבי רבי מורי מורי והוכי
עבוד והא אמרינן שתהא אימתו עליך ואין
כבודו מחול ותירץ הא כלנעה הא בפרהסייה
ופרש"י זל יהושפט כלנעה ע"כ ולפי דברי
נחלת בנימין יהושפט מלך יהודה מבית דוד
ומלכותיה דלילה ויכול למחול עכ"ד והרב
בנו הגיה על דבריו וכתב הקשייה של הש"ס
לא על יהושפט היא כמו שהבין אביו אלא
היא דרבינו הקדוש לזה לבנו רבן גמליש נהוג
נשיאות ברמים זרוק מיה בתלמידים וקאמר
בגמרא אינו והא כתיב ואת יראי ה' יכבדו זה
יהושפט מלך יהודה כשהיה רואה ת"ח היה
קס מנשאו ומחבקו ומנשקו וכו' וקושיית
הש"ס מבוארת דקא מקשה על רבינו הקדוש

דאיך לזה לבנו רבן גמליש נהוג נשיאותך
ברמים וכו' והא יהושפט לא הוה חייב ליקריה
ומשני הא כלנעה הא בפרהסייה וא"כ מאי
קשייה זו להרב נחלת בנימין כיון שהש"ס אינו
מקשה על יהושפט כמו שהבין הרב אביו זל
אלא דאיכא לדקדק קלח עפ"י דברי הרב הגו'
דמלכו ב"ד יכולים למחול א"כ למה מתרץ
הא כלנעה וכו' הא הוא ממלכי ב"ד ויכול
למחול אפילו בפרהסייה עכ"ד :

ולוי נראה להליץ בעד מור אביו זל דהוא גם
כן כונתו ר"ל מאי מקשה הש"ס על רבינו
הקדוש מן יהושפט ומאי מתרץ גם כן כלנעה
כיון שיהושפט הוא מלך יהודה ויכול למחול
ונקט מאי מקשה וה"ה מאי מתרץ אלא נקט
לשון קינור והראיה שלא הביא כל הגמרא אלא
קינור לומר מאי מקשה ומאי מתרץ וליישב
הקשייה של הרב נחלת בנימין דהכא רבינו
הקדוש הוא מורע בית דוד מן הנקבות ורב
הונא שהיה מבבל היה מורע הזכרים של ב"ד
דאיתא במדרש שא"ל לרבי שהיה אומר שיתכפר
בשעיר בנשיא א"ל חברתך כבבל ע"ש ולכן
הגמרא מקשה מבית דוד על בית דוד דרבינו
הקדוש מבית דוד ויהושפט מלך יהודה מבית
דוד ומתרץ הא כלנעה הא בפרהסייה דגם שהם
מבית דוד דוקא כלנעה כבודם מחול אבל לא
בפרהסייה כרי שתהא אימתו עליך ומ"ס הרב
נחלת בנימין שיוכל למחול מבית דוד דוקא
כלנעה כנ"ל ליישב דבריו ולרץ לראות מקור
הדברים כס' נחלת בנימין אס יתפרש דוקא
כלנעה קאמר וא"כ נבי דוד המלך ע"ה שהיה
מקדק לפני הארון שהיה בפרהסייה ובפרהסייה
אף למלכו ב"ד לא יוכל למחול ותירץ הרב
שם היינו לגבי ב"ד אבל לגבי קב"ה שהיה
מקדק לפני הארון וכול לזול עלמנו ולעשות
ר"ן קב"ה ומלותיו וכמו שכתב הרב מהרי
אזולאי זל בס' חיים שאל ח"ה סי' פח ס"ג
וזל כל קבל הנא הת"ח חולץ אף דהוי כזיון
לו ולפי דרכנו דת"ח חייב בכל המלות אף
דאיכא כזיון וכו' ע"ש וכן כתב הרב ברוך
לאני זל דת"ח יקיים מלות קב"ה ולא קפיד
על כזיונו וכן המלך גם כן לגבי מה"ה יכול
לעשות בפרהסייה וכזה פירש הרב שם כונת

ד"המ שא"ל למיכל על שהובחתו שהיה מרקד
לפני הארון חדה לפני ה' אשר בחר כי ולפני
קב"ה לריך לקיים מלותיו אף שיש בהם זלזול
ועוד אשר בחר כי מכל בית אביך ר"ל אני
מבית יהודה ומלכי יהודה יכולים למחול ע"כ
כמלא מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול
והיינו למלכי ישראל אבל למלכי בית דוד דוקא
כלנעה יכולים למחול אבל בפרהסייה אינם
יכולים למחול אבל לפני הקב"ה לעשות
מלותיו וחקיו יכולים למחול אף בפרהסייה
כמו שמלינו נבי ד"המ ע"ה שהיה מרקד לפני
ארון הכרית בפרהסייה לפני קהל ישראל :

נו ה' מגילה ש"ע סי' תרלה סי'

אס אין מגילה קורין אותה בחומש וכתב
מ"ה זל ודוקא כשעשו בגלילה כמ"ס סי'
קמג אבל בחומש שלנו לכ"ע לא יולא וכתב
הרב אש"א סק"י וז"ע בתרמ"ט במ"ה סק"כח
אף שאינם מינס יטלו שלא תשתכח תורה
נטילה ה"ה חומש בדפוס דפסול גמור ראוי
לקרות בלא ברכה ומדי דהוה פורים ויש
ע"ו בשבת שדורשין שלא תשתכח תורת קריאת
המגילה וכו' ע"ש ולי נראה לחלק דשאני
נבי אחרון והדס רלח כתיב בהדיא בתורה
אחרון והדס משולש ולכן כשעה הדחק יולא
כפשטה של תורה ואף דרבנן פסלו מי שאינו
מינו מ"מ כשעת הדחק יולא בלא ברכה אף
שאינו מינו משא"כ נבי מגילה דוקא מגילה
אבל חומש בדפוס אין יולא בו כן תקנו
לנו רבנן זל :

ועוד כ"ל דנבי מינים של לולב כיון שעושה
ונוטל אף שאינו מינו מ"מ זכר איכה
לכך נוטלין בלא ברכה משא"כ נבי מגילה
כיון שאין לו מגילה לא חומש בדפוס אין
זכר כלל לנס כיון שכל יום ויום קורא תנ"ך
בחומש הדפוס ואין היכר ורוק :
וראיתי להרב ב"ע זל כסודור שלם דף קע
ע"כ אות כג שהביא דברי ש"ע שאם
אין לו מגילה כסירה קורין אותה בחומש בלא
ברכה ודוקא בחומשים העשויים בעין גלילה
כס"ת ותפורים גידין אבל בחומש שלנו כתובים
משני עבריהם פשוט הוא דאין יולאים בהם

ואפילו בשעת הדחק כ"ח שירי ככ"הג מ"א
אכל מהר' עיזאש כס' מ' דחה דברי הכ"ח
ואין דבריו מוכרחים והעיקר ככ"ח וסיים
ומיהו לפי מה שפסק מרן הש"ע דקורים בו
בלא ברכה פזעו רבשעת הדחק שאין לו לא
חומש שלנו דיקרא בו עכ"ד ולשונו אינו
מדוקדק בתחילה כתב והעיקר ככ"ח וא"כ
מ"ש מרן חומש קורין בו בלא ברכה היינו
שעשוי כס"ת וא"ך כתב אח"ך דקורין בחומש
של הכתיבה בדועבר לפמ"ס מרן חומש
כוונתו לומר כיון שמרן סתם דבריו ולא ביאר
כל הדרך ומחלוקת בדבריו א"ס חומש עשוי
כס"ת כמ"ש הכ"ח ושכ"הג ומ"א או כמ"ש
המ"י ז"ל אפילו חומש כתוב לכן בשעת הדחק
ז"ל דקורין בו בפשטיה של מרן ז"ל ודוק כי זה
כוונתו א"ף שלא ביאר דבריו

ול"כ לחלק כי חומש העשוי בגלילה יוגא
י"ח בו בדועבר א"ף בלא ברכה דברפות
אינם מעכבות אכל חומש העשוי בדפוס
אינו יוגא בו י"ח כלל רק קורא בו לזכר
בעלמא שעכ"פ קורא המגילה ביום הפורים
אבל לענין יוגא י"ח קריאת המגילה אינו כלום
ודוק ע"ד

נז

יש לברך ברכת הלכנה ביחוד ואין להמתין
לילה אחרת משום שאין עשרה כמ"ש הרב
בנפת יחזקאל ז"ל ר"ח ע"ד והביא ראיה מהרב
ח"דא ז"ל כס' ברכו א"ח סו' ה' אות ז' שהביא
ראיה מסוגית גמרא ר"ה דף לב ע"ב דע"ס
והיוון מקדומין למלות קודם לפעם כרוכ עם
הדרת מלך וכ"כ הרב חכ"א ה' ברכות כלל
סח סו' ו ובסעיף י"א כתב דשלשה היו רוב
עם ע"ס

נח

בשחל ר"ה ביום כ"ג וכן חג הסוכות וכן ש"ע
כ"ג נסתפקתי בענין קריאת פסוקי
חק לישראל כח"ה מ' יוס' א' מה קורין חק
לישראל פסוקי וזאת הברכה יוס' א' לבני א"י
יוס' א' לבני חו"ל שקורים וזאת הברכה
יוס' ג' ומיוס' ד' ואילך קורין פסוקי בראשית

ואוי הכל היו נ"כ פסוקים לשם הקדוש שם
כ"ן א"ו"ד יוס' א' לבני א"י ויוס' א"כ לבני
חו"ל אין קורין פסוקי וזאת הברכה יען כי
לא יוכלו להשלים מן פסוקי וזאת הברכה נ"כ
פסוקים ויוס' ד' מתחילין פסוקי בראשית מיוס'
א' כי כן דבר המלך מהר"ו ז"ל למי שלא
קרא הסדר יוס' ה' ושלם כיום שלאחריו וא"י
עד יוס' ששי ושלם מנין נ"כ פסוקים משר'
בראשית וז' השני נ"ל עיקר וכן הסכים עמי
הרב ח"ר נסים הלוי ז"ל ואמר כיון שקורים
יוס' א' שהוא ערב שמיני עלתה שמו"ה של
פרשת וזאת הברכה בין בא"י בין בחו"ל א"כ
איך אפשר לקרות פסוקי וזאת הברכה ודו"ק

נט

הא לך סדר לקרות כל יום ויום ו' ימים שבין
ר"ה ליו"ה שם מכוונים כנגד ז' ימי
השבוע של כל השנה כי כן דבר המלך הא"י
ז"ל להתורות בו ימים שבין ר"ה ליו"ה
כל יום נגד יוס' א' בשבוע והנס יש להסתפק
א"ס חל ר"ה ב"ג יוס' ד' שהוא לוס גדליה
הוא א' מו' ימים שבין ר"ה ליו"ה א"ס יתורה
ביום ד' כל מה שעשה עונות ביום ד' וכן
יוס' ה' וכן יוס' ו' א"ו"ד יתורה ביום ד' שהוא
יוס' א' מו' ימים שבין ר"ה ליו"ה כל מה
שעשה ביום א' מיומי השבוע וכן יתורה יוס'
ה' כל מה שעשה יוס' ב' וכן ע"הד יען כי ז'
ימים שבין ר"ה ליו"ה הם נ"כ ז' ימים הבל
אינם על הסדר ול"כ נ"ד הראשון עיקר וכן
הסכים עמי הרב ח"ר נסים הלוי ז"ל ואח"ך
שמעתי שכן מהר"ו ז"ל נסתפק בזה והעלה
כנ"ל שש אנכי

וזה סדר סדרתי לאומרו בכל יום מו' ימים
בע"ה שכן מעונים

תחלה יקרא פ' הקרבנות פ' ויקרא כולה
ופ' לו עד ביום לוחו במדבר סיני

ואח"ך יקרא פ' נסכים בפ' שלח לך ופ'
שנגות שם ואח"ך יקרא פ' ואתחנן ועתה
ישראל מה ה"א שוא מעמך עד לתת לו לחם
ושמלה ואח"ך יהי רלון שכתב הרב מורה
באלבב שקורים ביום ער"ה שם סו' י' ואח"ך
יקרא ס' תהלים ויחלקו ז' חלקים כנגד ז' ימים

שבין ר"ה ליו"ה כסדר שקורין אותו ליל הושע"ר
ואח"ך יקרא יהי רלון שכתוב בספר תהלים
באורך ואח"ך אומר
יהי רלון מלפניך ה' א"ו"ה הריני בא לפניך
היום הוה שהוה יוס' פ' שהוא מכוון
כנגד יוס' פ' של שנה שעברה והריני מתורה
על מה שחטאתי ועויתי ביום פ' והא לך
סדר ודוי חטאתי עויתי פשעתי
א' אשמתי אכלתי נכילות וטריפות ושקטם
ורמשים

ב בנדתי בטלתי תורתך בטלתי זמן תפלה
ג גזלתי גנבתי גאיתי
ד דברתי שקר ואונאת רברים ולשון הרע
ודברים בטלים ודברי חול בשבת
ה העויתי הרחתי הרהורים קשים רעים
ומרים הרחתי הרהורים רעים ביום ובחתי
לידי טומאת קרי כלילה

ו וקדשתי ודוי אמרתי כפי וחזרתי ועשיתי
ז זרתי זנתי אחרי עיני ולבי
ח חטאתי חמדתי ממון אחרים ואשת איש
ט טפלתי שקר ומרמה טללתי מוקלה בשבת
י יעלתי עלות רעות עד אין חקר
כ כזבתי כחשתי כפרתי
ל ללתי לוללתי

מ מרדתי מאסתי כתורתך מריתי דכריך
נ נאלתי נאפתי נשבעתי בשמך הקדוש
לשוא ולשקר

ס סרתי סורה ומורה הייתי
ע עויתי עברתי על התורה כולה עברתי
על מ"ע ועל מלות לא העשתי עברתי
על כריתות ומיתות כ"ד עברתי על
חלול ה'

פ פגמתי באות ברית קודש פגמתי בשמות
הקודש

צ צערתי לאבי שבשמים צערתי לחכמי ישראל
לללתי במים ארורים לבקש תאות יגרי הרע
ק קשיתי עורף קשיתי עצמי לדעת
ר רשעתי רע לשמים ולבריות הייתי

ש שחתי זרע קודש לבטלה
ת תעבתי תעיתי ותעתעתי וסרנו ממלותיך
וממשפטיך הטובים ולא שוה לנו ואתה לדיק
על כל הכא עלינו כי אמת עשית ואנחנו

נו

הרשענו ותשיענו סיועתה דשמיה שלא חטאה עור
ומה שחטאתי לפניך מחול לי ברחמיך
חבל לא עי' יסורים וחולאים רעים הכיר יהוה
לרלון אמרי פי וגו'

ס

כתב הרב עיר בנימין במס' קדושין דף מו
ע"ג כי סתירה נמנה בדברי ש"ע יד'
כי כסו' כח ס"ט פסק שחט ק' חיות או מאה
עובות או שחט חיה ועוף במקום א' כסוי
א' לכולם והיונו דפסק כרבנן דיריך או לחלק
ולו כסו' רכ"ח ס"מ פסק דא"ב שהשביע את
כנו שלא ילוה כי א"ס ברשות שמעון ולוי מותר
ללות ברשות א' מהם והוא מתשובת הרשב"א
דפסק כד' יונתן לחלק לא ליריך קרא וכו'
ע"ש והרב מהר"ם מלובלין סו' סה נשאל
בקר' מסי' כח הנו' על סו' י' דפסק הטור
דאוקו ואת כנו נוהג בזכרים מטעם דמספקין
אי חוששין לזרע האב וכו'
ומבואר שם בסוגיא דמ"ד חוששין לזרע
האב לא בעי קרא לחלק וכו' והסיב ש"ל
במה דאיתא שם בגמ' פ' כסוי הדם מחלוקת
ר' יהודה ורבנן שחט ק' חיות וכו' חיה ועוף
במקום א' כסוי א' לכולן ר' יהודה אומר שחט
חיה יכסנה ואח"ך ישחוט את העוף והיתא
שם בגמ' טעמא דר' מרדכי' חיה או עוף
ורבנן או' מכעו ליה לחלק ור' לחלק מדמו
נפקא ורבנן דמו טובא משמע וכו' וא"כ נוכל
לומר דרבנן א"ף דלא ס"ל בעלמא דיריך קרא
לחלק הכא כיון דפתיב דמו ודמו טובא משמע
והוא אמינא דאין חייב בכסוי עד שיסחוט
שניהם לכן כתב או לחלק וליכא להקשות דלא
לכתוב לא ה' ולא ה' ו"ל דחלטיך דמו לכל
דמו לרס הטתו ושעל הסבין וכה"ג אשבחן
בפ' השוא דף לה גבי שבורה ומתה אפילו
תימא ד' יאטיה דמלריך קרא לחלק הכא לא
ליריך קרא לחלק וכו' וא"כ סה"ג הכא איכא
למימר איפכא דאפילו למ"ד א"ל קרא הכא
ליריך קרא וכו' ע"ש והנה עפי' דבריו ז"ל
יש לתרץ ג"כ קושיא שהקשה הרב עיר בנימין

מסי' כ"ה על סי' רכח כדברי הרב מהר"ם
הנז' דאלטריוך או לחלק כיון דכתוב דמו
ואחר החיפוש ראיתי להרב מקום שמוט' זל
כתי' דינים שלו לזר דף כד ע"ג על סי' רכח
הנז' שתירץ כאמור לקושיה הרב עיר בנימין
הנז' קחנו משם

והרב משה אמרליווי בס' ידו משה בליקוטי
שלו דף קנה ע"ג הכיח קשיא זו וכתב
ו"ל דמ"מ הדינים בעלמם אינם חלוקים זה
מזה ולכן פסקס מרן זל דאע"ג רכפי הטעמים
שכתבו במקור הדיון חלוקים הם בטעמים מ"מ
הדינים שוים הם עכ"ד וכוני יודיו הר' אברהם
שיחיה (זל) תירץ הנס דק"ל כר' יונתן מ"מ
פסק מרן גבי כסוי הדס כת"ק דס"ל כר'
יאשיה משום דסתם לן תנא כוותיה וק"ל הלכה
בסתם משנה עכ"ד ויפה אמר וכן ראיתי
להרב ערך השלחן לזר סי' רכח דכתב וזל ומה
שתמה הרב שער אפרים סי' קלג מסוגיא
דתמורה דף ה דאבוי ס"ל כר' יאשיה דמערכין
לקרנות ורבא ס"ל כר' יונתן דאין מערכין
לקרנות ופסק הרמב"ם כר' יאשיה ואבוי וכו'
ע"ש לק"מ דכבר כתבו התוס' במנחות דף
כב וביומא דף נח דר' יהודה ס"ל כר' יונתן
ושאני הכא דכתוב אחת ע"כ א"כ אע"ג
דק"ל כר' יונתן הכא ק"ל כר' יאשיה דמערכין
לקרנות מרכתוב אחת והיונו משום דסתם
מתניתין כוותיה וכו' עכ"ד וא"כ ה"כ הגם
דק"ל בעלמא כר' יונתן הכא פסק בת"ק דס"ל
כר' יאשיה משום דסתם תנא כוותיה
וראיתי להרב שער אפרים סי' קלג שהביא

תשובת מהרש"ד דס"ה ע"י סי' מה בסוף
תשובתו שהקשה על דברי הרשב"א הללו אב
שהשביע את בנו שלא ילוג כי אם ברשות
שמעון ולוי מותר ללוג ברשות א' מהם מהא
דאיתא בפ' השולח אמר אמימור הלכתא נדר
על דעת רביס אין לו הפרה וכתבו התוס'
בס' ר"ת דעל דעת רבית רביס היונו בשאומר
על דעת פ' ופלוגי וכן פסק הרמ"ם והר"ב
כנו וגם הרש"ב כתב כן בהשוכה וא"כ דברי
הרש"ב כה סותרים זאז דמשמע היבא דאמר ע"ד
פ' ופ' וכו' על דעת כולם יחד ולא כל א'
פ"ע זהו תורף דברי הרש"ד והרב ס"ה שס

כתב וזל והנה דברי ש"ע זל ג"כ סותרים זאז
כי הנה שס בסוי' רכח סעי' כא כתב נדר
שעל דעת רביס אין לו הפרה וכו' ואין נקראין
רביס פחות מנ' וכנון שיפרוע הותס ע"ד פ'
ופ' ופ' וא"כ משמע מדבריו דכשאומר ע"ד
פ' ופ' כולם ביחד משמע ואח"ך כתב בסוי'
מ אב שהשביע את בנו שלא ילוג כי אם
ברשות שמעון ולוי מותר להלות ברשות א'
מהם וא"כ דברי הש"ע סותרים זאז וכמו
שהקשה מהרש"דס' לא וראי מוכרחים אנו
לומר דמ"ם בסעי' כא בענין נדר ע"ד רביס
היונו שפירש תחלה שגדר ע"ד רביס ואח"ך
פירש הותס פ' ופ' וכו' ולכן אין לומר פ' או
פ' עכ"ד הרב ש"ה שס :

ס

ש"ה בכור שהיה בו מוס פחות משיעור
דהיונו שנפגמה אזנו פחות מרכשינה
ולא התירו אותו החכמים ואח"ך נפגמה באותו
מקום שנפגמה כדו שיעור כרשינה דהיונו בין
הכל הראשון והאחרון הוא כדו שיעור כרשינה
מי יתיר על אותו מוס או לאו וכן אם היה
בכור של כהן ויש בו מוס ואינו יתיר על ירו
לפי שכהנים נחשדו על המומים ואם אח"ך
לקח אותו ישראל ונעשה בו מוס אלל הישרש
אם ביותו מקום שנעשה בו מוס אלל הכהן אם
יתיר בו או לריך מקום אחר להיות בו מוס
ולא במקום הראשון ולמדנו רבינו ושכמ"ה
תשובה יש לי לפשוט דין זה מדין נגעים
ראיתא במס' נגעים פ"ג משנה ד מי
שתלש סימני עומאה עובר בלא תעשה ועמא
מאימתי היא טהרה ר"א לכשוולר לו נגע אחר
ויטהר ממנו וכו"ה עד שתפרח ככולו או עד
שתמעט כהורתו מכגרים וכתב הרב והלכה
כחכמים וכן במ"ה מי שהיתה בו בהרת וקללה
במתכיון ר"א לכשוולר לו נגע והו' וכתב
עד שתפרח ככולו והלכה כחכמים ע"כ
כמלא מי שתלש סימני עומאה או מי שקלץ
אם שתמעט מכגרים או פרח ככולו נטהר
ה"כ גבי כהן שנחשד על מוס אם ע"י ישראל
נעשה מוס באותו מקום ג"כ מותר וכ"ש נדרן
הראשון שמוחר וד"ל :

ס

אשה שאמרה תהא כחרס אם תשכ כבית זה
מחמת שלא היה לה בו גידול בניס ואח"ך
עברה וישכה בו כמו ז' חדשים ואח"ך באה
לשאלו הפרה על חרס שעברה יורנו המורה
ושכמ"ה

תשובה הנה כתב מרן זל בש"ע יד סי' רח
ס"ד מי שעבר על נדוי א"ל לנהוג
איסור כימים שנהג בהם היתר מפני שנדוי
הוא דרכנו ואין קונסין לנהוג איסור כימים
שעברו שנהג בהם היתר לא כמרי דאורייתא
והקשו המפרשים זל דהרי מרן זל בסוי' שלר
סי' כח כתב וזל אם זלזל בנדויו ובחרמו
נייד לנהוג איסור כימים שנהג בהם היתר
קודם שיתירוהו ע"כ וא"כ דברי מרן זל סתרי
אהרדי והרב ב"ח זל תירץ דהכא מיירי
באומר יאסרו כל פירות שבעולם וכו' ויבא
לידי מכשול וכו' שלר מיירי שולזל ופקפק
בנדויו וחרמו לכן פסק שריד לנהוג איסור
כימים שנהג בהם היתר עכ"ד והע"ז והש"ך
דחו דבריו דאם הבא מיירי כמי שאמר יאסרו
וכו' אפילו בדאורייתא אם יבא לידי מכשול
א"ל לנהוג כימים שנהג בהם היתר כמו שפסק
מרן שס בסוי' רח ולמה כתב גבי נדוי מפני
שנדוי דרכנו ע"ש בדבריהם והש"ך זל יושב
דכאן מיירי בהנהגות של מנודה שריד לולך
יחף וכיוצא וע"ז קאמר שהיה מדרבנן אבל
אם עבר על נדוי וחרס לריך לנהוג כימים
שנהג בהם היתר לכן בסוי' שלר פסק שריד
לנהוג וכו' והביא סמוכין מהר"בש זל ע"ש
ומהר"קש זל בס' ערך לחס יושב לזה דבסוי'
שלר מיירי שגדוהו ב"ד וזלזל בנדוי לריך לנהוג
וכו' משא"כ בסוי' רח שעבר על נדויו א"ל
לנהוג וכו' ע"ש

והנה כ"ד לפי דברי הב"ח שזולנה בחרס ונא
אמרה יאסר כל פירות וכו' לריך לנהוג
וכו' וכן לפי דברי הש"ך זל לריך לנהוג וכו'
אמנם לפי דברי מהר"קש זל שעברה א"ל
לנהוג וכו' והנה דברי הב"ח כבר דחו אותו
שני לכתרות הזהב ע"ז וש"ך וא"כ נשאר סברת
ש"ך וסברת מהר"קש גס מרן עלמו סותר

עלמו הו"ל ספיקא דרבנן וספיקא דרבנן לקולה
ועוד כתבו זל דאם הוא שוגג או אנוס יש
להקל :

ס

ש"ה ראובן שהיה בעיר אחרת וכניו ואשתו
בעירו וכשכח לעירו נודע לו שמת
בנו ואשתו וכניו יושבים באכלות והיה מקום
קרוב עשרה פרסאות לעירו ולשאלו הניע אם
מונה לעלמו או מונה עמהם ושכמ"ה
תשובה הנה כתב מרן ש"ע יד סי' שעה
ס"ח מי שמת לו מת קרוב ולא נודע
לו עד שבא למקום שמת שם אם היה המקום
קרוב שהוא מהלך עשרה פרסאות ואפשר שיבוא
כיום ה' אפילו בא כיום הו' מונה עמהם אם
מלא מנחמים אלל גדול הבית וכו' ואף
שכתב בא"הטו משם הש"ך דכשהוא גדול הבית
אפילו שבא ממקום קרוב מונה לעלמו מ"מ
מרן זל כבר"ה הביא תשובת הרשב"א זל דגדול
הבית שבא ממקום קרוב מונה עם הקטנים
וכו' והרב דבר משה זל ח"א סי' סה נשאל
בנדרן כזה והביא תשובת הרשב"א הנז' והאריך
ולבסוף הניחה בל"ע ע"ש והרב מגן שאול
סי' כ"ג הביא תשובת רב"מ הנז' וכתב
הלכה כדברי המיקל כאלל וכו' הרשב"א זל
והביא דבריהם הרב זל"ה ח"א וכך נשאל בספרו
חכ"ל ח"א יד סי' ד והאריך הרחיב בסוף
תשובתו על תשובה של הרשב"א זל הנז' וכתב
כיון דחזיק להרשב"א דכתב בהדיא להקל אף
דהויה ס' דחווה מ"מ הא יש סוברים דאף
בס' דחווה אמרינן דהלכה כדברי המיקל כאלל
וכ"ש בס' הרשב"א גדול שכתבו וכו"ה לפמ"ס
הרב ד"מ שס דמדברי שאר פוסקים הריף
והרמב"ם וסמ"ג והר"ם אין הכרח לומר
שחולקים על הרשב"א וזל"ה רשו לחודיה ופסק
הטור כוותיה לא דסיים הרב ד"מ שס ומ"מ
כיון דשאר פוסקים לא ביארו זה והתוס'
מספקא להו מילתא בעת ל"ע לדינא עכ"ד
ונראה דלא שבקינן פשיטותיה דהרב מגן שאול
זל מפני ספיקו של הרב ד"מ זל וכפרט דכתב
הוא זל דמדברי שאר פוסקים אין הכרח
דחולקים על הרשב"א זל דא"כ ס' הרשב"א

לא הויח דחוייה ואף אם היה דחוייה הא
 הוא בעלמו כמדבריו בס' כרם שלמה ח"ד
 ס' כח ס"ל דאף בס' דחוייה אמרין הלכה
 בדברי המיקל באכל לא דהרב מהר"ד בס'
 בית דוד י"ד ס' קלח חלק עליו דבס' דחוייה
 לא אמרין הלכה בדברי המיקל באכל אבל
 הוא ס"ל דאפ"ה אמרין כראה בין הכי ובין
 הכי דבעילה כל דהו"ש לסמוד על הרב מנן
 שאול להקל דלמיקל שומעין כנ"ל עכ"ד
 וכן הביא הרב מלך שלם ס' ח י"ד תשו'
 הרשב"ה הנו' וכתב דס' הרשב"ה ז"ל אפ"ה
 ככ"ע דבגמ' והש"ע לא חייבי לא באחר שבה
 ממקום קרוב וגדול הכית אם הוא בבית או
 הוא במקום אחר אבל אם גדול הכית בא'
 ממקום קרוב לא חייבי בזה כלל ואיזה
 הרשב"ה ס"ל מונה עמהם והארוך וכו' ע"ש
 גם הרב יר דוד שיטה על מגילה דף כב ליון
 להרב קהלת יעקב בדרשותיו ולהרב מלך שלם
 ולהרב מנן שאול ולהרב דב"מ עכ"ד והנה
 ס' קהלת יעקב לא יש אללנו אמנם מנן
 שאול ומלך שלם ודבר משה כבר הבאנו
 דבריהם לעיל וא"כ לפי דברי הרשב"ה ז"ל
 דשיטה ליה גדול הבא ממקום קרוב מונה
 עמהם
 והרב כ"י ז"ל כבר"ה הביא דבריו גם הכנ"הג
 הביא דבריו ולא דברו כלום והרב
 מנן שאול כתב ה' בדברי המיקל באכל ובס'
 הרשב"ה ז"ל והרב מלך שלם יושב לס' הרשב"ה
 ז"ל שלא היה ס' דחוייה גם ה"ל העתיק
 דברי הרב מנן שאול הנו' וגם בספרו חס"ל
 פסק בדברי הרב מנן שאול הנו' דהלכה בדברי
 המיקל באכל ובס' הרשב"ה ז"ל ויתכן שהרב
 קהלת יעקב ג"כ הכי ס"ל על כן יש להקל
 דמונה עמהם וכן הסכימו עמי הרב ח"ר
 נסים הלוי וח' אברהם יהושע ז"ל ועשינו מעשה
 ורע דכן הלכה בדברי המיקל באכל אין לומר
 הויח פסק מנן ז"ל דקבלנו הוראותיו וכן
 אם מנהג הוא להפך לא אמרין הלכה בדברי
 המיקל כ"כ הרב חודא ז"ל בס' יעיר און
 זכר במע' ה' אות סב ע"ש ובס' מחב"ד
 ח"ח ס' תקנה ובחיים של ח"ב ס' לח סט"ו
 וב"כ בספרו יוסף אומן ס' ג ס"כ דף ס ע"ש

ואם לפעמים גדול הכית הלך לחיזה סיבה
 למקום אחר ובה זה ומלא להמנחמים
 אלל שאר האכלים ואין גדול הכית עמהם
 שילא עמהם ודוקא שהיו המנחמים בתחלה
 אלל גדול הכית ואירע לו מאורע שילא בסבתו
 ונשארו הם מנפים לו ושיבתם נחשבת כאלו
 גדול הכית אללם כמו שהיו בתחלה הרב
 ח"רה ז"ל משם הר"הג מהר"י בן מינש ז"ל רבו
 של הרמב"ם ז"ל ברכי"ד ס' שעה אות ב :

סד

כתב הרב מהר"טן ס' קסו בא' שלקח משכון
 לחניו כיד רחובן שלשים קרש לחודש
 וסכירו רחובן משכן ללוי כעשרה קרוש לחו'
 ולבסוף בא בעל החצר לפדות את חניו מיד
 לוי וליתן לו עשרה קרוש ולוי עוען את קניו
 כל חלק וזכות שיש לי כיד רחובן ורחובן יש
 לו שלשים קרוש וכו' ופסק הרב שחייב ליהן
 לו שלשים קרוש וכו' ע"ש והנה יש לראות
 דא"י בגמ' ערכין ופסקה הרמב"ם ז"ל דאם
 הא' קנאה במאתים ומכרה לב' במנה אין נותנים
 לו לא מנה וכן אם מכרה לא' במנה וב'
 מכרה במאתים אין לו לא מנה שיד המוכר
 על העליונה ויד הלוקח על התחתונה וכו'
 ע"ש והנה התם התורה סייעה למוכר ה"כ
 נשיע למוכר ואין נותן לו לא עשרה קרוש
 דוקא ויש מי שתירץ דמה דגלי גלי ומה
 דלא גלי לא גלי ודוחק למה לא נלמד
 ממנו דהתם מוכר ולוקח וה"כ מוכר ולוקח
 והרב אברהם בני ז"ל תירץ דהתם חידוש הוא
 ואין לך בו לא חידוש ולא נלמוד ממנו :
 ולי נראה לומר דיש לחלק בין מכר למשכן
 מכר יש לומר בו יד המוכר על העליונה
 ויד הלוקח על התחתונה משא"כ גבי משכן
 לכול לומר קנה כל חלק וזכות שיש לו ויש
 לחפש אם נמלא חילוק זה בפוסקים :

סה

העובר על השבועה א' שבועת שוא וכו' וז"ל
 שאינו נפסל לא דוקא לשעבר וכו' אבל

כשבועה דלהכא וכו' לא ע"ש סברה הראשונה
 היא ס' ר"ה והביאה הרא"ש בפסקיו ובתבה
 הכי שהטור כתב ס' נב שהרא"ש אביו ז"ל
 הסכים לס' ר"ת וראיתי להרב ראש יוסף ז"ל
 ס' יח שכתב ולא ידעתי מהיכן ינא לו ז"ל
 שהרא"ש הסכים עם ר"ת ואולי לפי שהביא
 ס' ר"ת באחרונה וכו' ע"ש :
 ולי נראה לפי שאחר שהביא הרא"ש ז"ל ס' ר"ת
 כשבועות פז ס' ז הביא לו ראיה וסמכות
 לפי ר"ת שכתב וכה"ג אי' בפ"ק דב"ק וכו'
 ע"ש ומוז' ינא לו לרבינו הטור ז"ל שאביו
 ז"ל הסכים עם ר"ת וכו' נמי בתוספי הרא"ש
 על שבועות ע"ש הראיה שהביא לפי ר"ת
 מה שלא הזכיר ר"ת בתוספות :
 והסברה הב' היא ס' רש"י ז"ל וכתב הרא"ש ז"ל
 וכן דעת רב אפס ז"ל וכתב הרב"י ז"ל
 ולא ידעתי היכן כתב כן וכו' ע"ש והת"ע
 בס' פלפלה חריפתא על הרא"ש ז"ל כתב מ"ס
 הכי ז"ל ולא ידעתי וכו' והוסיף הוא ז"ל וגם
 הרא"ש פ' השולח לא הזכיר דעת רב אפס
 בזה עכ"ד וראיתי להכנ"הג הגב' אות ב
 שכתב משם הרא"ה"ב ממה שהוסיף וכתב דאיכא
 למימר דקושטא קא משתבע ע"ש וכוונתו
 ז"ל לומר שהוסיף הרי"ף ז"ל דילמא הוה מקיים
 ליה דלא כחיב בגמרא וראיתי להרב בית
 אברהם ז"ל ד'מו ע"ה שכתב ז"ל והרב לחס
 רב ס' קח תירץ מדהוסיף הרי"ף כלשון הגמ'
 וכתב דאיכא למימר דקושטא קא משתבע
 דילמא מקיים ליה וכו' ואין זה מספיק דהרי
 הרא"ש נמי דקאי בשו"ע ר"ת כתב דשמה דעתו
 היה לקיימה ועב' סובר דכו עבר עלה פסול
 וכבר הרב אבא מארי וכו' ז"ל בח"ה ח"ה
 ס' ב תמה בן וכו' ע"ש הנה למדנו מזה
 שהרא"ה"ב שהביא הכנ"הג ז"ל הוא הרב לחס
 רב והכנ"הג הביאו בקיטור והרב בית אברהם
 הביאו באורך והיינו כמו שכתבתי פירושו לעיל
 גם מה שקמה על הרב לחס רב הוא ואביו
 ז"ל מהרא"ש אינה תמימה דהרא"ש ז"ל מעתיק
 להרי"ף ז"ל הגם דאינו סובר כמותו כמ"ס הרב
 יר מלאכי בכללי הרא"ש אות לא וז"ל זה דרכו
 של הרא"ש בכמה מקומות שמעתיק ל' הרי"ף
 ובמקום אחר אינו סובר בן וכו' ע"ש :

עם הארץ מחול לו שריו לו וכל מי שירדתי
בו כיום שקילל אחיו אני כליה נותן לו מחילה
בפרטות וכן פעמים ליל ש"ק כשחני יושב
בסעודה לפני בני ביתו אני אומר בפניהם
הריני מוחל וסולח לכל ישראל ה' האים וה'
האשה ומכאן ואילך מי שקללני עושה עמו
טובה ולא רעה וה' הטוב יכפר בעד :

סח

ה' פורים
יש להסתפק אם שלח לחבירו משלוח מנות
אכילה ושתייה אם ילא ידו חובתו של משלוח
מנות או לא דרוקא אכילה בעיניו גס יש
להסתפק מי שלח מנות לאכילונים אם ילא י"ח
שניהם משלוח מנות ומתנות לאכילונים כיון
שחבירו עני הוא או דרוקא לרוך להיות משלוח
מנות לכד ומתנות לאכילונים לכד
והנה לספק הראשון ראיתי להר" תרומת הדשן
סי' קי"א שכתב בשם הרמ"ב כס' ז' ודרק ממו
דשתייה בכלל אכילה וכו' ע"ש וכן כתב הפר"ח
והביא ראיה מהגמ' ר' יהודה נשיאה שדר ליה
לר"א אטמא דעגלא תילתא וגרבה דחמרא שלח
ליה קיימת בנו רבי ומשלוח מנות איש לרעהו
וכ"כ הרב בית עובד בדיוני משלוח מנות אוח
ד בשמם עי"ש וראיתי להרב מהר"א בשו"ת
יהודה יעלה תשובה ריו שכתב וז' ובת"ס סי'
קי"א כתב וגררה דשתייה בכלל אכילה לענין
משלוח מנות וכו' ל"ע דמפורש הכי בש"ס
גבי גרבה דחמרא ואטמא וכו' עי"ש ולא זכר
שר שהפר"ח הביא ראיה זו :

ולספק הב' אם שלח לעני מתנות לאכילונים אם
ילא י"ח שניהם וכו' הנה הרב הנז' בספר
הנז' נשאל על דיון הנז' והביא ראיה מלשון הש"ס
הנז' קיימת בנו ר' משלוח מנות ומתנות לאכילונים
הנה משמע דהא גופא קמ"ל האו דינא דבמחיל
ומשק' לעני קיים שניהם ואח"ך דחה אותה מלשון
רש"י וז"ל ה"ג קיימת בנו ר' ומשלוח מנות דהא תרי
מנות איבא כראה כוונתו מ"ש ה"ג דלא גרסינו
ומתנות לאכיל' ואי קשיא מאי שלח דקיימת בנו
משלוח מנות פשיטא לכן פירש דה"ה מנות שני
מינוי מאלל רווקא בעיניו אבל אכילה ושתייה לא
חד מנה אקרי לכן שלח ליה שני מנות איבא בזה
כנ"ל כוונת רש"י ז' וגם משמע דר' אושעיא לא

כדיך הדיון לשמוע דברי הכע"ד ולשנות אותם
שנאמר ויאמר המלך זאת אומרת וכו' .
למדנו מזה הפסוק שרוך הדיון לשנות כל
הטענות אע"פ שיש בהם דברים שלא לרוך
שהרי לא היו באות לדון לא על החי לא על
המת ומה לרוך שיאמר זאת אומרת זה בני
חחי ובנדך המת לא כמו שביארנו שריך לשנות
הטענה כמו שאמרה הבעל דין וכו' עי"ש .
הרדב"ן ז"ל ח"ב שאלה תרל"ד וסיים וטעמה
דמילתא שלא יאמר הכע"ד שו היה הדיון מבין
טענותיו לא היה דן כן וה"ה והוא הטעם לכל
הטענה אע"פ שאינו עיקר לענין הדיון חושב
הכע"ד שהיא עיקר לפיכך לדין הדיון לשנותה
עכ"ד :

וכל הנמנה למחול הו' משוכה ורוח אלהים
רוח הכרות נוחה הימנו וכתב הרב
רוח חיים על ח"מ סי' הנו' וז' זכור לטוב
הרב אורח משפט ז' דבשכח אדם לשאול ממנו
מחילה היה אומר לו הריני מוחל לך על מה
שחטאת לי ועל מה שתחטא עוד הריני מוחל
לך מעכשיו וברורינו אירע ככ' גדולי הדור
שא' רדף את חבירו להשיגו ולחטט אחריו
והאשים יבקש את כרדף ונפל בידו עד כי
בא ל בית הסוהר וכתב לו כתב בבקשה
ובתחנה והשתדל בכל מהמני כמו והוליו
מבית האסורים ובשכח לבקש ממנו מחילה
ולשתדל ממנו כה אמר לו אם היתו יודע
שאתה משלם טובה קחת רעה היתו עושה
לך רעות הרבה כדי שתשלם לי טובות הרבה
ואתה שעה ככו תרוייהו וישקו איש את אחיו
וברתו ברית אהבה ביניהם כל ימי חייהם
אשריהם בעוה"ז ובעו"הב עכ"ד .

גם אני הרל באפי ילחק אברהם שלמה נר"ו
שהייתי וכול ח' באשו בע"ת כנראה יע"ה
מנהגו בכל לילה ולילה ליתן מחילה לכל אשר
מקלל אחיו ומחרף אחיו בין איש בין אשה
בין גדול בין קטן בין עשיר בין עני בין חכם בין

היה עני וכו' דומה דהנך עובדי דהביה הש"ס
ס"ס דעשיר היה עכ"ד . הרי מבוחר וולא מהרב
הנז' דלא ילא י"ח שניהם :

גם יש להסתפק אם שלח המנות עי' גוי או
קטן ילא י"ח או לאו . הנה הרב הנז' ס"ס בסו'
רו נשא על זה והשיב דאין קפידה בזה וכו'
עי"ש בארוך :

גם יש להסתפק אם הביא משלוח מנות הוא
בעצמו ונתן לחבירו ולא עי' שליח אם ילא
או לאו כיון דקרא כתיב ומשלוח מנות איש
לרעהו על ידי שליח דרוקא אבל אם הוא בעצמו
הביא לחבירו אפשר דלא ילא דאין אמרינן
שלוחו של אדם כמותו אבל איפכא לא אמרינן
שיהא האדם בשלוחו או דילמא לא שנה :

והנה הרב כנין זיון ז' נשא על זה הביאו הרב
יפה ללב ח"ב סי' תרל"ה אות יט ולודד בזה
דגם כנותן הוא בעצמו לחבירו ילא ותמה שלא
ראה מהפוסקים שהעירו על זה ולבסוף מסיק
ומ"מ לכתתי יותר טוב לשלוח המנות עי' אחר
עי"ש . והרב יפה שעה ס"ס כתב דהדיון עמו
דבקרר ובפוסקים שזכר משלוח מנות לא הזכירו
לא לשון שליח . וא"כ מה ששמעתי על חד
מרבנן המתחסד עם קונו דעביד עובדא
בנפשיה להיות מביא בעצמו משלוח מנות
ומקיים המלוה ונותן לחבירו נמלא חומרו קולו
דהמלוה על ידי שליח יותר מן הוא מוליך
בעצמו ועוד דכשהוא על ידי שליח מלוה גוררת
מלוה שחבירו נותן לשליח מתנות לאכילונים
דרוב השלוחים נלרכים למתנות אכילונים ומלפס
להביא משלוח מנות כדי שיתנו להם מתנות
לאכילונים וכו' עכ"ל עי"ש . גם הרב יפה ללב
ס"ס תרל"ד אות ב הביא משם הרב כבוד ז"ט
שעלה ונסתפק מי שנתן פרוטה ח' לב' בני
אדם ופירוטה ח' לב' בני אחרים אם ילא
ידי חובתו אם לא מי אמרי' כיון דלגבי כל עני הוי
חני פרוטה ולא ילא י"ח או דילמא כיון דלגבי כל
הנותן נתן ב' פרוטות ילא י"ח והגם דלגבי כל
עני לא הויא פרוטה און קפידה וכו' עי"ש .
והרב הנז' ס"ס כתב וז' ולפ"ד ז"הק פ' בשלח
דף ס"א ע"ב כעובדא דר' ילחק נראה דאפי'
באתי פרוטה חשיב מתנה דחוי לאלטרופי
וכו' עיין ס"ס :

והנה הרב חיים ושלום אה"עו סי' ב דף יג
ע"ב הביא משם הרב עושה שלום
בחדושו על מגילה דף קך ע"ג שעלה ונסתפק
לענין משלוח מנות ומתנות אם נתנם לחבירו
והמקבל ישן ונשאר ישן עד שעבר פורים אם
ילא ידי חובתו אם לאו . ועיין להרב מתנה
אפרים הלכות קנין חל" סי' יב וסי' יד חיים
שאל ח"ה סי' מד אות לב :

ס"ח איסור הנאה

ראיתי להרב יהודה יעלה בשו"ת שלו סי' שלב
שהקשה לו השואל לפי מ"ש הרש"בא
והר"ן כנדריס פ"ה ללמוד מסוגיה ס"ס מי
שאר עליו פירותיו יכולים אחרים ליעלם
דאינם שלו . ואם טוב אפשיל על נדרו
חייבים להחזיר לו דחכם עוקר הנדר מעיקרו
ואגלאי מילתא למפרע שלא נאסרו עליו מעולם
וגזל הוא בידם וא"כ קשיא לר' יוחנן ור"ל
בכריתות כדיון עירי שור הנסקל שהומו וכן
עירי עיר הנדחת שהומו כל המחזיק בו וכה
כו דמשנמנר דינו מפקיר ליה וכו' ואמאי לא
נימא נמי דהו"ל הפקר בטעות למפרע כיון
שהב"ד סקרו את דינו לא היה איסור הנדר
למפרע מעולם אלו תורף דברי קדשו . והרב
יהודה יעלה ס"ס תירץ לשואל כמה תירוטים ה'
רווקא באוסר נכסיו בקונס או אפשיל על
שבועתו טוב וראוי אגלאי מילתא למפרע
שהכנסים שלו על ידי עקירת הכס את הקונס
משא"כ ס"ס גבי עדים שהומו ליכא למימר
אגלאי מילתא למפרע דהפקר בטעות הוא
דשמה יבואו עוד זוממי זוממין ולמפרע קס
דינא קמא וזכה בה המחזיק כבר ב' רווקא
גבי נדר דמלוה לאתשיל עלה וגם שכיח טובא
לעשות התרה אסיק אדעתיה אם ימלא פתח
או חרטה והו"ל כאלו התנה בפירוש עד שישא
עליו משא"כ גבי זוממים לא שכיח ולא אסיק
אדעתיה וכו' עי"ש שהאר"ך .

ולי נראה לתרץ דשאני גבי נדר דבזמן שהיה
פירותיו אסורים עליו הותר על אחרים וגם
לכ"ע מותרים ורווקא עליו אסורים ולכן כו
אתשיל על נדרו ונעקר הנדר מעיקרו ח"כ

עליו נ"כ מותרים ולכן לריק להחזיר לו :
 מש"כ נבו עידי סור הנסקל שהזמנו כיון
 שנמנו דינו לסקילה נאסר בהנאה לכ"ע וגם
 על בעליו כיון שנמנו דינו לסקילה מסתמא
 מפקיר ליה וא"כ באותו זמן היה אסור בהנאה
 אכילי עלמא ולא היה לו שום היתר ולכן אם
 באו עדים והזימוס באותה שעה היה הפקר
 ולכן כל הזוכה בו הרי הוא שלו ככ"ל והראיה
 דאיתא שם בגמרא כריתות דף כד דווקא
 רבעו וכו' אבל רבע לא מפקיר ליה דטרם
 ומכא עדים וכן נבו עיר הנדחת דאמר אבא
 לא חטוינא אחרים חטאו וכו' ע"ש כמלא
 דוקא בדבר שהוא מפקיר ליה לגמרי אבל
 בדבר דלא מפקיר ליה לא והכי נמי נבי נדר
 דטרם למלא פתח או דרעה כי איתיל ליה
 לריק להחזיר לו מש"כ נבו סור הנסקל כיון
 דמפקיר ליה לגמרי ולכן כל הזוכה בו הרי הוא
 שלו וד"ק כי הוא חילוק נכון :

ע

איתא באגרות הרמ"ן סי' יא וז"ל ולפי דעתו
 שבשעת הדחק גם שעלה עמוד השחר
 יש קלת מליאות לתיקון שהרי עד תפלת שחרית
 עוד יש ט' ספירות לרחל למטה כי בשחר
 עולה רק הכתר וכו' ע"ש ובסו"י כתב
 וז"ל ועל דבר התיקון אין שום מליאות ויסוד
 לאומרו אחר שעלה עמוד השחר כי כבר עלתה
 שכינה למקומה והבא לתקן ח"ו יקלקל וכ"ש
 אחר היות תפילין בראשו וכו' ע"ש והנה
 לכאורה דבריו סתרי ניכסו וכן השיג עליו הרב
 עיקרי הד"ט ז"ל א"ס סי' א' ע"ש :

וראיתי להרב סמוכה לחיים ז"ל בסופו הגהות
 על ס' לב חיים ח"א כתב וז"ל ובני אברהם
 שיחיה כתב דתיקון לאה יכול לאומרו אבל
 תקון רחל אינו יכול לאומרו וכו' ע"ש ואין
 זה חילוק כי בסו"י יא כתב הרמ"ן ז"ל יש קלת
 מליאות לאומרו שהרי עד תפלת שחרית עוד
 יש ט' ספירות לרחל למטה וכו' ח"כ אפילו
 תקון רחל אמר שיש מקום לאומרו וכו' ולי
 נראה ליישב הני תרי לישני דהרמ"ן ז"ל בלא
 סחירה דחובן דבריו מוכן דבעת עמוד השחי
 עד זמן תפלת שחרית והוא כמו יו"ד דקיס

אחר עלות השחר הוא יש מליאות לומר תקון
 חלות של רחל כי עדין יש ט' ספירות לרחל
 עד זמן התפלה כי בשחר עולה רק הכתר
 אמנם אחר זמן מה אין מליאות לומר תקון
 חלות וכ"ש אחר היות תפילין בראשו ככ"ל ליישב
 דבריו ואת ועוד באותם יו"ד דקיס שהתיר
 הרב דוקא בשעת הדחק כמ"ס בסו"י יא ע"ש
 (והרב רוח טוב ז"ל כ' דחצי שעה קודם עלות
 השחר אין לומר תקון רחל עיין בספרו רב
 פעלים ח"ג סי' ב ע"ש ע"ר) :

טז

מלאכות של שבת המנויין במשנה דוקא
 הם אבות ולא יותר וראיתי להרב
 הלבוש בא"ח סי' קרו שכתב שהמדרה היא
 אב מלאכה וכו' ע"ש וא"כ הם מ' מלאכות
 לדבריו גם היתה כמ"ס שבת בסופו שהמדרה
 של מלואה וכו' מתעסק בעלמא מותר
 והם היה חסד וכו' הכל אסור גם איתא
 בחוספות שם שהמדרה היא משום עובדין
 דחול ולא משום מלאכה וכו' ע"ש וכבר
 תמה עליו הרב חוספת שכתב על ה' שבת סי'
 טו סע"ו ודבריו תמוהים וכו' ע"ש וראיתי
 להמש"ז ז"ל בפתיחה לה' שבת שכתב בדף טו
 ע"ש בר"ה והנה עדיין יש עוד מלאכה שלא
 נמנית במשנה המוסיף מרה"ל לרה"ו ור"ה
 באמלע וכו' ותיקן שם ג' תירוטין מן הירושלמי
 ע"ש :

עב

איתא בגמ' ברכות פ' שלשה שאכלו תניא ר'
 ליעזר אומר כל שלא אמר ארץ חמדה
 טובה ורחבה כברכת הארץ לא ילא ודי חובתו
 וכתב הר"ב ז"ל שהרי הנביאים קראוהו בן
 בכמה מקומות ואנו לריכין לספר בשבת הארץ
 ולהודות עליה וכתב הר"ב לורת בה"מ ז"ל פרק
 יוד דף לו ע"א וז"ל ואני תמה למה לא הלוינו
 זבת חלב חלב ודבש כמו בן עכ"ר :
 ולי נראה לומר דשאני זבת חלב ודבש אינו מנוף
 הארץ אלא מחמת פירות הארץ שוב דבש
 תמרים ותאנים ובאים עוים ואוכלים ויתמלא
 חלב דדיהם ויוזבו חלב ויתערב עם הדבש

כאשר כתב רש"י ז"ל מש"כ ארץ חמדה טובה
 ורחבה היא על גוף הארץ ולכן לריק
 זה להזכיר כברכת הארץ וכו' ותיקון נ"כ
 למה לא אמרו נ"כ שבת של ה"י ארץ נחלי
 מים עינות וההומות וכל שבת שכתוב שם
 וע"פ האמור יתורן כטוב ורוק :

עג

בספיק הרב מולל מהא סי' מו מי שבת בזכות
 על אשה שהיא בחזקת ח"א דבעלה הלך
 למדינת הים ושניהם לדבר עבירה כתבונו
 כשאלו בכפ"ש ואחר זמן נתברר שבזמן שזינתה
 כבר היה בעלה מת ובאמת היתה פנויה או
 שרייה לבעל כיון דהיה בעלה מת והיה פנויה
 או דילמא אהסד"ה עליוה כיון דתרווייהו סברי
 דבעלה חי והיה אשת איש וכיונו לעבירה וכו'
 ע"ש :

הנה לכאורה יש ללמוד זה מן הגמ' מנחות דף
 עד ע"א ופסקה הרמ"ב ס"ב מהל' שנגות
 ה"טו וז"ל היו לפניו שתי בהמות של לבור א'
 בחושה וא' שמינה והיתה חובת היום כח' בין
 חטאת בין עולה ושנן ושחט השנים אם שחט
 הכחושה כתחלה ואח"ך שחט השמינה פטור
 מקרבן חטאת ולא עוד לא אומרים לו הבא
 שמינה ושחט לכתחילה אבל אם שחט השמינה
 תחילה ואח"ך שחט הכחושה חייב חטאת על
 התוספת נמלאת הראשונה השמינה טריפה
 בכני מעים אע"פ שלא ידע שהיא טריפה
 בעת ששחט הכחושה ולא לזה נכתובן הואיל
 וכשחטה האחרונה כמלותה הרי זה פטור
 מחטאת וכו' ע"ש והנה בגמרא איתא
 נמלאת הראשונה כחושה בכני מעים והיא
 גירסת החוספות אמנם הרמב"ם גרוס
 נמלאת הראשונה טריפה בכני מעים והרי
 הרמב"ם קא פסיק ותני בא"ש שחט ביום שבת
 קודם שחט א' כחושה וא' שמינה אם בתחלה
 שחט השמינה ואח"ך שחט הכחושה חייב
 חטאת על השנייה הואיל ושחט אותה שלא
 לצורך מלואה אבל אם נמלאת הא' טריפה בכני
 מעים אע"פ שלא ידע שהיא טריפה בעת
 ששחט הכחושה ולא לזה נכתובן ח"ה הואיל
 וכשחטה האחרונה כמלותה הרי פטור

מחטאת ח"כ ה"ה כנ"ד הגם דשניהם לרב
 עבירה נכתובנו ולא היו יודעים שמת כיון
 דאנלאי מילתא למפרע דהיה בעלה מת ח"כ
 היתה פנויה ומותרת לבעל
 והח"הש כמה"ר לטח בן מ"ור הרב עבדל
 סומך נר"ו (ז"ל) השיב לי דאינה
 ראייה דהנה כתבו התוספות שם במנחות ד"ה
 ואפילו נתקפר לו בשנייה ל"ד לבעיא דבסמוך
 בטר מחטאתו אוליין או בטר מעשיו דהתם
 אם יבא אליהו ויאמר ח"ה כחושה בכני מעים
 היה מכא שמינה וכו' ע"ש ומעתה ע"פ
 התוס' הנו"י דהוחה נטויה דכשלמא נבו
 בהמה אם יבא אליהו ויאמר הראשונה טריפה
 בכני מעים היינו אומרים לו שחוט השנייה
 אבל בכאן אם יבא אליהו ויאמר שמת בעלה
 לא היינו אומרים לו בעול פנויה וא"כ אפשר
 שאסורה לבעל עכ"ר והנה כוונת דבריו
 התוס' הנו"י דלמה נבי נשפך הדם לא אמרינן
 דאם יבא אליהו הטעם דלא אמרינן אם יבא
 אליהו אלא לגלות המליאות לא למה שעתיד
 להיות וגבי נשפך הדם לגלות העתיד לישפך
 הדם כן כתבו התוס' ביבמות ריש פ' החולץ
 ע"ש וכ"כ הרב ליומרו ה' לומר רנ ע"ש
 והנה דבריו נר"ו הם אמת ודק ונכונים ע"פ
 דברי התוס' הנו"י דאין ראייה אמנם מי יאמר
 דהרמ"בס מודה להקום והנה אחר החיפוש
 מלאתי להרב לחס משנה ז"ל פ"ב מה' שנגות
 דהקשה דהרמ"בס לא כתב להא דאפילו נתקפר
 בשנייה ורלה לומר דהרמ"בס ז"ל פליג על
 התוס' וכו' ע"ש

וראיתי להרב אולאי ז"ל בס' ראש רור פ' ויגש
 דף לו ע"כ שכתב וז"ל והרב לחס
 משנה פ"ב מה' שנגות הקשה דהרמ"בס לא
 כתב אפילו נתקפר בשנייה ורלה לומר דפליג
 על התוספות וכו' ובהנהגותי על הרמ"בס
 דקדקתי על דברי הרב לח"מ ז"ל והעליתי
 דגם הרמ"בס סבר דאפילו נתקפר בשנייה
 ומחלק בחילוק התוספות וכבר רמזה הרמ"בס
 בלשנו לשון הזהב שכתב שם אפילו לא ידע
 שהיא טריפה בעת ששחט הכחושה וכו' הואיל
 וכשחטה האחרונה כמלותה וכו' ולמדנו כזה
 דדוקא אם בעת שחטתה שחט כדן לא שהיא

לא ידע אז פטור ועוד הארכתו שם עכ"ד
 הרב אולקאי ז"ל הראת לדעת הנפק יולא מפי
 הרב חדיא ז"ל דגם הרמ"בם הכי ס"ל וא"כ
 אין מכאן ראיה לכ"ד כמו דחה הח' הנו'
 וראיתי להרב לימודי ה' לימוד קעט שהביא
 תשובת הרב מולל מאש הנז"ל וכתב
 וז"ל וראיתי כתוב שם על הגליון מספר הנו'
 מכתב יד הקודם להרב החסיד כמה"ר ר' יעקב
 אלגאזי ז"ל וז"ל ולא ידעתי מה זה לבין אשם
 תלוי ביש ב' חתיכות דאש נקבר לו ששומן
 הוא מ"מ לא הוי חולין בעזרה וכן אמרו
 נמי בפסוק וה' יסלח לה וכו' הרי דביון
 לאיסורא אכיון אף דלא הוי איסורא איסור
 מקרי ואיסורא הוי ועיין בתשובת ממה לרק
 סי' מ' יעקב אלגאזי ע"כ והנה מה שהביא
 הרב יע"א ראיה מהא דב' חתיכות והביא
 אשם תלוי ונדע לו ששומן הוא דלא הוי
 חולין בעזרה וכו' ע"ש אינו דומה לכ"ד רנ"ד
 דומה למי שיש לפניו ב' חתיכות ואכל א'
 מהם והביא אשם תלוי ונדע לן קודם שהקריב
 אותו ששומן הוא דאין מקריב אותו וזה
 מחלוקת ר"מ וחכמים בפ"ו דבריות הל"מ
 ולא וירעה בעדר וחולין גמור הוא ולחכמים
 ירעה עד שיסתאב דמתוך שלכו נוקפו גמר
 ומקדים ליה אף שלא יטרוך והלכה כחכמים
 וה"כ נדון הרב מולל מאש שנודע לו אח"ך
 שמת בעלה קודם זמן שעשה האיסור א"כ
 יתכן הגם שיש עליו איסור מ"מ אינו איסור
 כ"כ לאוסרה עליו דדומה למי שבא על הפנויה
 הגם שעשה איסור מ"מ לא מהני האיסור
 לאוסרה עליו וכן נמי הויה וה' יסלח לה
 אינו דומה לנדון הרב מולל מאש ז"ל דומה
 הרב דיש איסור אכל אינו מהני כ"כ האיסור
 לאוסרה עליו כן כתב הרב לימודי ה' שם ע"ש
 ועוד אני אומר אינו דומה נדון הרב מולל
 מאש להא דהביא הרב יעקב אלגאזי ז"ל
 מב' חתיכות ונדע לו ששומן וכו' דהתם
 הוא בא על הספק לכפר עליו כל זמן
 שהוא מסתפק שלא יעגש וא"כ כשנודע לו
 שהוא שומן כבר כופר ספיקו והלך לו כמ"ס
 על עגלה ערופה כסוטה פ"ט מ"ז נמלא
 ההורג משנערפה העגלה וכו' שעל ספק באת

בהואיל פרק אין עובדים דף מו וכו' דהתם
 מותר לאפות ולבשל ב"ט ואם כן אש אופה
 או מבשל לזרוך חול שרינן ע"י הואיל אכל
 גבי פירס מזורה להעלות דגים לא מלינו
 היתר זירה ב"ט וכו' ע"ש
 ודע דע"פ תוס' אלו רחה הרב אג"ן בס'
 מנחה טהורה על מנחות להרב מהר"שק
 הנו' הביא דבריו הרב לימודי ה' לימוד רג'
 שהביא ראיה לנדון שלו כמי שבישל בשבת
 ואח"ך נודמן לו חולה שיש בו סכנה והביא
 מהר"שק ראיה מן האופה מ"ט לחול ואפליגו
 בהואיל משמע לכ"ע אש נודמנו אורחים
 בפועל אינו לוקה אע"ג דכוונתו לחול וזה
 ראיה נמורה לכ"ד דאע"ג דהמבשל כוונתו
 לעצמו אש נודמן לו חולה נפטר עכ"ד
 ודחה דבריו הרב אג"ן דאשתמיטתיה התוס'
 הנו' דשאני גבי אפיה מותר ב"ט לאפות לא דלריך
 לאכול בו ביום ולכן שרינן ע"י הואיל לא כן נבי
 מבשל בשבת דאסור לבשל וכו' ע"ש דבריו באורך
 והנה על פי התוס' הנו' יש להקשות מהתוספו'
 בפסקים דף מו ע"כ גבי האופה מ"ט לחול
 אמרינן הואיל כתבו וא"ת א"כ בטלת כל מלאכ'
 שבת הואיל וראוי לחולה שיש בו סכנה וי"ל כיון
 דלא שכיח כלל לא אמרינן הואיל עכ"ד ולפי
 התוס' הנו' אין מקום לקושיא זו דשאני אפיה
 דהותרה ב"ט משא"כ מלאכת שבת לא הותרה
 והגם דאין מקשין מן התוס' על התוס' כי לא
 ה' חיבתו מ"מ הו"ל לתרץ כך ואפשר דכן
 כוונת תירוש במ"ס כיון דלא שכיח כלל לא
 אמרינן הואיל הכוונה אש הויה שכיח ח"ו חולה
 שיש בו סכנה וכל שבת ושבת מחללין ה"כ
 הויה מותר לבשל ע"י הואיל אכל כיון דלא
 שכיח חולה ש"כס לא אמרינן הואיל והוא כמו
 חילוק התוס' הנו' במנחות אלא דהלשון בקיבור
 נמרץ
 והנה לפי חילוק תוס' מנחות הנו' דיש הפרש בין
 אפיה דמותר ב"ט ובין זירה דאסור ב"ט
 לפ"י ח"ך הגמרא מדמה הא דשחט ב' חטאות
 ונמלאה א' כחושה כב"מ להא דפירש מזורה
 להעלות דגים והעלה דגים ותינוק דיש הפרש
 בשלמה גבי חטאת מותר לשחוט כב"המק
 ביום שבת ולכן אש נמלאה א' כחושה שריא

וכו' אמנם גבי זירה לא מלינו היתר זירה
 כמו שחילקו התוס' הנו' אלא ד"ל הגם דמותר
 לשחוט כב"המק ביום שבת מ"מ אחר ששחט
 חובת היום אסור לשחוט וא"כ דומה הוא
 לזירה אמנם גבי האופה מ"ט לחול האפיה
 ב"ט מותרת כל היום אש יש לו בני אורחים
 ולכן שפיר מדמה הגמרא שחט ב' חטאות
 להא דפירש להעלות דגים והעלה דגים ותינוק
 וע"פ הלכה זו דיש הפרש בין אפיה דמותרת
 כל היום לבין שחט ב' חטאות דאחר
 ששחט הא' אסור לשחוט אש כן הדחיה שרינו
 לעיל בין למבשל בשבת ואח"ך נודמן לו חולה
 ש"כס לבין שחט ב' חטאות אינה דחיה ואינו
 דומה למ"ס התוס' לענין אפיה ואש כן יש
 לפשוט מי שבישל בשבת ואח"ך נודמן לו חולה
 ש"כס דאינו חייב כמ"ל
 אמנם אחר העיון היעב אינה ראיה דשאני
 גבי ביטול דגמרא המלאכה באיסור
 ואח"ך נודמן לפניו חולה ש"כס משא"כ גבי
 שחט ב' חטאות ונמלאה הא' טריפה דנזף
 השחיטה לא נגמרה באיסור דהא למפרע כדון
 שחט וכן גבי פירש להעלות דגים והעלה
 דגים ותינוק לא נגמרה המלאכה באיסור כי
 העלה תינוק ולכן גבי ביטול ז"ל דחייב וכן
 העלה הרב לימודי ה' לימוד רג' דביטול לכ"ע
 מחייב וכו' ע"ש
 והנה יש לי להביא ראיה רמב"ל בשבת ונדמן
 לו חולה ש"כס אינו חייב דאיתא
 בסנהדרין ד"עו אמר רבה זרין כו חן וסממנין
 בידו ובא אחר ופזרן ואפילו הוא קדם ופזרן
 פטור דבעידתא דשרא ביה יכול להתרפאות
 הוה וכו' ה"ל רב אחא ברבי דרבא לרב אשי
 נודמנו לו סממניס מהו ה"ל הרי יולא זכאי
 מביח דין זכאי ע"כ וכתב רש"י ז"ל הואיל
 וקודם כב"ד מלאו לו זכות אין לנו לחייבו
 ע"כ וא"כ ה"כ כיון שקודם חיובו כב"ד מלאו
 לו זכות ונדמן לו חולה ש"כס אין לחייבו ודוק

עד

יש להסתפק בענין אותו ואת בנו דק"ל א'
 שחט האש וא' שחט הבת הב' חייב מלקות
 אש תפשו בידם כל א' אחת דהיינו ראובן

תפס האם ושמעון תפס הכת ושחצו שניהם
בא' ככת א' מי חייב מהם או אם שניהם
חייבים או אם שניהם פטורים יורנו המורה
ושכ"מה

הנה ראיתי להרב הגורן באהלך דף לו ע"ג
שעלה ונסתפק בכ"ד בכ' בני אדם
שכיסלו שניהם יחד כשר בחלב דכת א' הטילו
שניהם זה בשר וזה גבינה או לוקין או לאו
וכתב וזל ונראה דזה נלמד ממש"ס הרמ"ב
פ"ט מה"ש ה"ח א' נתן את האור וכו' ובא' א'
והגיס כולן חייבין משום ביטול ומרן ז"ל בכ"מ
פ"י בשם רבו שעשו כולן ככת א' ונמלא
הביטול על ידי כולן ע"ש נמלא דאף דהביטול
ע"י כולן כולם חייבים והשתא ה"כ ה"ה
ושניהם חייבים עכ"ד זל

והנה בדיון הרמ"ב כס' הנו' יש לעמוד עליו וכבר
הרב זרע אמת זל ח"ה סי' מד הביא
להקת פוסקים בפ"ו דברי הרמ"ב כס' זל הנו'
דהנה כתב הרמ"ב זל בפ"א מה"ש ה"טו כל
מלאכה שהיחיד יכול לעשותה לבדו ועשו אותה
שנים בשותפות בין שעשה זה מקלתה וזה
מקלתה כגון שעקר זה החפץ מרשות זה והניחו
הב' ברשות אחר בין שעשו אותה שניהם בא'
מתחילה וע"ס כגון שאחזו שניהם בקולמוס
וכתבו או אחזו בכר והוציאוהו מרשות לרשות
הרי אלו פטורים עכ"ד וא"כ איך כתב
הרמ"ב כס' פ"ט מה"ש א' נתן את האור וא' נתן
את העצים וא' נתן את הקדירה וא' נתן את
המים וא' נתן את הבשר וא' נתן את החבלין
ובא' א' והגיס כולם חייבים משום מבטל אבל
אם א' נתן וכו' שנים האחרונים חייבים משום
ביטול עכ"ד והשתא כיון דכל א' עשה מקלת
ביטול הוא ליה שנים שעשהו ופטורים ואין
לומר דשאני התם שעשהו שניהם ביחד
משא"כ כאן דכל א' עושה פעולה בפני עצמו
דמ"מ הוא ליה כל א' עושה חצי מלאכה
כגון זה עוקר וזה מניח דשניהם פטורים
כמ"ס הרמ"ב כס' שס ע"ש וכן הקשה הרב זר"ה
שם והביא משם מהר"ב כס' כס' כב דהעור
על דברי הרמ"ב כס' הנו' וכתב ודוקא במלאכת
הביטול אמרין הכי וזה משום דא"א לעשות
אותה מלאכה כי אם על ידי מלאכה אחרת

דהיינו הכערה וא"א לומר שהמבטל לא יתחייב
אח"כ עשה הכערה הלריכה לביטול דא"כ איך
מנה התנא ההכערה והאפיה לב' מלאכות
כיון שא"א לאפיה בלא הכערה אלא ז"ל אע"פ
שלא עשה הכערה אלא שהניח הפת בתנור
או הקדירה על האש אפ"ה חייב אע"פ שלא
עשה המלאכה בשלימותה דהיינו ההכערה
והנחת הקדירה על האש רק חצי המלאכה
דהיינו הנחת הקדירה על האש או הנחת הפת
בתנור ומש"ה שניה מלאכה זו משא"ר מלאכה
דאע"ג בשאר מלאכות העושה חצי מלאכה
פטור במלאכת הביטול חייב אע"פ שלא עשה
אלא פעולה א' מהפעולות הלריכות אל
הביטול עכ"ד

וכתב הרב זר"ה שם וזל ובעת ראיתי למת"ר ש"ר
בפא"ח סי' ג שהרכה להשיב ע"ד רבו
רל"ב הנו' ובפרט הקשה עליו דהיכן מניחו
דמי שלא עשה מלאכה יתחייב לפי שעשה
הכנה והיה בעלה עם חבירו וכו' ע"ש והז"ה
שם יושב קשיא זו על הרל"ב כתב וחולק בין
גורם החוק לגורם קרוב וכו' ע"ש בדבריו
באורך

וראיתי להרב מעשה רוקח על הרמ"ב כס' פ"ט
מה"ש ה"ד שכתב וזל א"כ זל דההיא
דאם יכול א' לעשותה היינו שמלאכה א' שדרכה
לעשותה ביחיד אם עשה שנים דרך משל
הנושא קורה א' שיכול לישא אותה הוא לבדו
ונשאו אותה בשנים פטורים משא"כ בשכל א'
עושה חלק נפרד מהמלאכה ששייך בה כמה
מלאכות אין כלל זה אמור וראוי והשכל ג"כ
אין מקבלו ע"ש

והנה לכאורה לא הבנתי כוונתו במ"ש בשכל
א' עושה חלק נפרד ממלאכה ששייך בה
וכו' דהרי כתב הרמ"ב כס' פ"א ה"טו מה"ש
ועשהו שנים פטורים בין שעשה זה מקלתה
וזה מקלתה דהיינו זה עוקר וזה מניח וכו'
והרי כאן כל א' עושה חלק נפרד ממלאכה
דהיינו זה עוקר וזה מניח וקא פסיק הרמ"ב כס'
דפטור אמנם אחר העיון הוטב בד"ק יתיישב
הענין והוא מ"ש הרב מעשה רוקח משא"כ
בשכל א' עושה חלק א' נפרד ממלאכה ששייך
בה כמה מלאכות הכוונה דיש הפרש בין מלאכת

עקירה והנחה למלאכת הביטול דמלאכת עקירה
והנחה לא יש כי אם מלאכה א' עקירה מרשות
זה והנחה ברשות זה ולכן קא פסיק הרמ"ב כס'
זל דאם עשה חצי מלאכה זה וחצי מלאכה זה
דהיינו זה עוקר וזה מניח שניהם פטורין
משא"כ מלאכת הביטול יש בה הרבה מלאכות
כמו שזכר הרמ"ב כס' בד"ק וא"כ מי שנתן
את הקדירה לא עשה חצי מלאכה אלא מלאכה
א' ממלאכת הביטול ולכן חייב אבל אם שנים
הניחו הקדירה על האש הו"ל שנים שעשהוה
ופטורים ככ"ל פי' דבריו זל

ועוד ראיתי להרב קרית ספר שכתב וזל א'
נתן את האור וא' נתן את העצים וכו'
ואע"ג דיחיד העושה אותה חייב ולא שנים
ושלשה היינו בזה יכול וזה יכול אבל הבא
דכתב א' באו כולם זה באור וזה בעצים
כדרייק לישנא הו"ל זה אינו יכול וזה אינו יכול
דכתב א' אין א' מהם יכול לעשות כל אלו
הדברים ולהכי חייב כמו במשכן דחשיבא
מלאכה שנים הנושאים את הארון דהו"ו זה
אינו יכול וזה אינו יכול עכ"ד

והנה הראת לדעת בזה הקושיא מהרמ"ב כס' על
הרמ"ב כס' נאמרו בה ג' תירוצין א' תירוצ הרל"ב
דשאני מלאכת הביטול שחייב על פעולה א'
מהפעולות כמו שהובא בדבריו למעלה והב'
תירוצ הרב מעשה רוקח דבמלאכת הביטול
כיון דשייך בה כמה מלאכות חייב על כל
מלאכה והנ' תירוצ של הרב קרית ספר כיון
דכתב א' עשו אותה ואין א' לבדו יכול לעשות
כל אלה המלאכות הו"ל זה אינו יכול וזה אינו
יכול וחייב

והנה נבוא לבאר נדון הרב הגורן באהלך
דאיבן ושמעון שכיסלו בשר וחלב ביחד
דהיינו זה הניח בשר וזה גבינה וכו' דהנה
לפי תירוצ הרל"ב כס' ותירוצ הרב מעשה רוקח
זל דמלאכת הביטול דשייכא בה כמה מלאכות
חייב על כל פעולה ופעולה דהיינו כמו שמנה
הרמ"ב כס' זל א' נתן את האש וא' נתן את העצים
וא' נתן את הבשר וכו' וא"כ אם א' עשה חצי
פעולה דהיינו א' נתן חתיכת בשר וא' נתן
חתיכה אחרת הרי זה מקרי יכול יחיד
לעשותה ועשהו שנים פטורים וא"כ נדון של

הרב הג"כ דזה הניח חתיכת בשר וזה הניח
חתיכת גבינה הו"ל כל א' עשה מקלת פעולה
ושטורין ולפי דברי הרב קרית ספר נמי
שכתב כיון דכתב א' עשו אותה ואין א' לבדו
יכול לעשות כל אלה המלאכות הו"ל זה אינו
יכול וזה אינו יכול וחייב הכא כנדון הרב
הג"כ כיון שיכול א' לעשות לבדו שיכול להניח
בשר וגבינה ככת א' הו"ל זה יכול וזה יכול
ופטורים ושלח בדברי הרב הג"כ שם שהעלה
מדברי הרמ"ב כס' זל שחייבים מלקות שניהם
דליתא ועוד הקשה עליו מו"ר ח"ר עבדאל
זל דהא ק"ל א' לא למנס ואיך פסק הרב שניהם
חייבים מלקות עכ"ד זל וכו"כ התוס' מנחות
ד"ס ד"ה יכול בשני מהנים

והנה ראיתי להתוס' ערכין דף ע"ב דס"ל
דביר אדם אפשר ללמנס ע"ש אמנס
הרמ"ב כס' פ"י מה' רולח ס"ל דאפילו כירי אדם
א"א ללמנס וא"כ להרמ"ב כס' זל אין א' מהם
חייב דכל א' יאמר שסילק ידיו קודם חבירו
וא"כ איך פשט הרב הגורן באהלך מן הרמ"ב כס'
זל לנדון שלו דשניהם חייבים דהרי הרמ"ב כס'
זל ס"ל דאף כירי אדם א"א ללמנס ושפיר
הקשה עליו מורי הרב זל

ומינה נמי לנדון שלנו א' שחט האם וא'
שחט הכן ככת א' דשניהם פטורים לס'
הרמ"ב כס' זל דא"א ללמנס אף כירי אדם אחר
החיפוש ראיתי לה"כ כס' כס' סי' טו סע'ו
א' וזל ונ"ל דאם שנים שוחטין כפעם א' זה
האם וזה הכן אע"ג דיש לפקפק לענין מלקות
אם לוקין מ"מ תירוייהו עברו דאדורייתא וכו'
ועיין תב"ש סק"כ מה שהאריך והביא להתוס'
ולהרמ"ב כס' וכו' ע"ש וכן העתיק דבריו
הקומץ ע"ש

והנה בדיון זה יכול וזה יכול דשניהם פטורים
ראיתי להרב שמת' יט' סי' נט דף רח
ע"ג וזל כיון דילפינן מקרא דאם נפש אחת
תחטא בשגגה לענין שבת וכן לכל חטאות
שבתורה דשנים שעשו זה יכול וזה יכול בין
בשוגג בין במזיד פטורין עכ"ד הנה מפורש
וולא מסרב זל בכל חטאות שבתורה זה יכול
וזה יכול פטור אלא שחקר הרב זל ככה"ג
לענין חייבי לאוין מה דינו דרך משל בלאו

אחתו ואת בנו דכתוב לא תשחטו כיום ה' אם שנים אחיו בסכין ושחטו את בנו כו כיום רמז הדין שחיטתו כשרה כמו שפסק הרמ"ב ז"ל בפ"ב מה' שחיטת דין יוד שנים שאחיו בסכין ושחטו וכו' שחיטתו כשרה ע"כ לענין אותו ואת בנו מי נימא דלוקין או דילמא כיון דה' יכול לשחוט כלא סיוע חבירו וחבירו יכול לשחוט בלא סיוע חבירו אינס חייבים כדון שבת דזה יכול וזה יכול פטורים ופשוט הרב ז"ל ללא כחורה נראה פשוט דרדאי פטורים מק"ו דשבת וחייבי כריתות דהשתא ומה שכתב החמורה וחייבי כריתות דחמירי אמרינן דזה יכול וזה יכול פטורים כ"ס וק"ו לחייבי לאוין שהם יותר קלים דרדאי שניהם פטורים כזה יכול וזה יכול עכ"ד

ורדאי להרב אמר יוסף ברה קנ ע"כ ד"ה כי הוה אחי דינא לקמיה מיייתי עשרה רבנן וכו' דלמטייה שבה מכשורה ופירשי את נטעיה שיתחלק העונש בין כולנו ולכאורה לריק לעיון עם מאי דק"ל זה יכול וזה יכול פטור ועיון בס' שמחת י"ט סי' נט עכ"ד וסדורה יראה שאין כאן מקום עיון כלל ועין כיון שאין יכול להתירה לברו אלא בהלטרף חבירו עמו מקרי אינו יכול הגם דיכול לומר מותר מ"מ כיון שאין לכו ודעתו מסייעו לומר מותר אלא בהלטרפות חבירו מקרי אינו יכול וזה פשוט ועוד עלה ונסתפק הרב שמחת יוס טוב ז"ל שם דדון זה דשנים שעשו מלאכה זה יכול וזה יכול פטורים אם דוקא שניהם בני חיובא נינהו אבל אם ה' גוי או קטן דלאו בני עונשים נינהו לאו מיעט קרא מטעם דעליה דידה רמיא שלא ניחא שיעשה על ידו מלאכה בשבת כיון שהשני אינו מוזהר עליה ולא חכפת ליה אם תיעשה המלאכה אם לאו או דילמא דפטור נמי בר חיובא כיון דבלאו הכי היתה המלאכה נעשית ע"י השני וסוים לא מלאתי גלוי לזה עכ"ד שם

ולי הרל בס"ד מלאתי רדאי גלוי לזה מהתוס' שבת דף ג' ד"ה פטור ומותר ואת"ת הא קעבר אלפני עור לא תקן מכשול וכו' וז"ל דמייורי בעכ"ס והחפץ של עכ"ס וכו' וכוונתם על משנה וליאות השבת שחיס שהן

ארבע כפנים ושתיים שהן ארבע בחוף ופירשי ז"ל ושתיים מדכריהם כשהמלאכה נעשית על ידי שנים זה עוקר וזה מניח לכתחילה הסוד ואם עשה פטור כדתנן שנים שעשאום פטורין עכ"ד ומקשים התוס' על בבה דרישא פטור ומותר והא קעבר אלפני עור ותירצו דמייורי בעכו"ס והחפץ של עכו"ס וכו' ומסתמא כל המעשה מייורי בעכו"ס וקתני סופא שניהם פטורים ופירשי מטעם שנים שעשאום פטורים וא"כ נפשט הספק שג הרב שמחת י"ט הגם שא' מן השנים הוא עכו"ס או קטן שאינו בר חיובא שניהם פטורים דוק ותשכח

והנה הרב אמר יוסף ז"ל על הרמ"ב בס' ז"ל בה' כלאים ד"ח ע"כ אחר שהביא דברי הרב שי"ט הנו' עלה ונסתפק ז"ל והנה יש לחקור בענין דק"ל לענין שבת דזה יכול וזה יכול פטורים ולפי דברי השי"ט דה"ה בחייבי לאוין אם זי"ווי פטורים מעונש' אם כן יש להסתפק בכה"ג במ"ע מה דינו דרך משל במלות שילוח הקן אם תפשו שני בני אדם את האם ושלתה ולקחו את הבנים כמ"ס שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך מי נימא דיש להם שבר מלוה או דילמא כיון דשנים אחיו באם ושלתה וזווי פטורים א"כ אין להם שבר דומיא דחייבי לאוין דאמרינן זווי אין להם עונש הכי נמי כמ"ע אין להם שבר או"ד שאני קיום מלוה הגם דזווי אפ"ה יש להם שבר וכו' ע"ש ולי נראה דזה תלוי במחלוקת הרבנים ז"ל אם חלי שיעור כמ"ע יש בו חיוב מדכרי תורה כמו שיש איסור לחלי שיעור במלות ל"ת כי הנה להרב בני חיי א"ה סו' תעה ולהרב שבות יעקב ח"ב סו' יח ולהרב חקרי לב א"ה סו' ו ולהרב הגדול מהרי"ט ז"ל בס' קהלת יעקב דס"ל דאין מ"ע בחלי שיעור אמנם הרב חדי"א ז"ל בס' גמ"כר שם העלה דעיקר דחלי שיעור כמ"ע ישנו מר"ת וסוסיף עוד שנית ידו בפתח עינים כיומא לחזוק בסכרתו דיש ח"ס בעשה והשיג על הרב חקרי לב ז"ל לכל דבריו והגם שהרב חקרי לב ז"ל כונן לחקר חזר להשיב על כל דברי הרב חדי"א ז"ל ודחה כל דבריו מ"מ שם הביא ראיה לדברי הרב חדי"א ז"ל מסוגיה דמכות וכו' ע"ש ג"ס

בספרו מערכי לב בדרוש כתיבת ס"ת דף מד ע"ג כתב כל זה וסוים באופן ראש יש חלי שיעור בעשה מדי ספק לא נפיק עכ"ד ג"ס שם בדף קמד ע"ד כתב על הרב חדי"א ז"ל מי יוכל לדון עם מי שחקיק ממנו ע"ש וא"כ כ"ל דזה בזה תלוי דלמ"ד חלי שיעור ישנו בעשה כמו שיש חלי שיעור איסור במ"לת הכי נמי ס"ל כמו לענין העונש דזווי פטורים הכי נמי לענין שבר הגם דזווי יש להם שבר ולמ"ד דחלי שיעור אינו כמ"לת הגם לענין עונש חלי שיעור יש בו עונש הכי נמי הגם גבי עונש זווי פטורים אין ללמוד מזה דגבי מ"ע אין להם שבר אלא שיש להם שבר ואין ללמוד מ"ע ממ"לת

ואפשר לומר דהגם דלמ"ד אין חלי שיעור ישנו כמ"ע עכ"ז ס"ל בשנים שעשו מלוה ח' יש להם שבר מלוה כיון דנעשה מלוה שלימה כון שניהם ולא דמי לחלי שיעור כיון שאין נעשה מלוה כתקנה הגם דלמ"ד יש בו קלת מלוה אבל מורה הוא שאין בו מלוה שלימה משא"כ בשנים שעשו שלוח הקן שכוין שניהם נעשה מלוה ח' שלימה ככ"ל ועוד כתב הרב מערכי לב ז"ל דף קמד ע"ד אחר שהביא מחלוקת חלי שיעור הנו' כתב ז"ל ג"ס יש לי לדרד דבעשה דפרו ורבו דחיינו בן ובת דאינו בא קיוס עשה כולו בכת ח' כי אם חלי עשה בכון וחלי עשה בכת כ"ע וידו שיש בחלי שיעור קיוס עשה הואיל וחלי לאטרופי וכו' ע"ש ועיון להרב על אורות ז"ל במלאכת אופה דף לר ע"כ בד"ה אמנם רדאי להרב מהרש"דס ז"ל שתמה עליו והכינו כמ"ע ע"ש באורך

עה חקר הרב מטעם המלך ח"ד למה לא קורין לאשה אדמה כמו שקורין אשה לאיש הזכר כן יקראו אדמה לאשה ולאיש קורין אדם וקירץ ע"ש ולי נראה שאינה קושיא כלל כי כן כתיב זכר ונקבה בראש ויקרא את שם אדם שניהם נקראים אדם ואפילו קטן נקרא אדם כדאיתא במס' נגעים פ"ג הכל מיטמאין בנגעים וכו' וכתב הרע"ב ז"ל ואפילו קטן

אדם כתיב כפרשה אדם כי יהיה בעור כשרו ע"כ משא"כ מלת איש שאין נכנס בה לא קטן ולא אשה איש ולא קטן איש ולא אשה וכן כתיב כזוהק פ' בראשית דף נה ע"ב שיטה כט וז"ל תא חזי בכל אתר דלא אשתכחו דכר ונקבה וכו' ולא כתיב ויברך אותו ויקרא את שמו אדם אלא ויברך אותם ויקרא את שמם אדם וכו' נמצא דלא נקרא אדם אלא זכר ונקבה ולא כן איש דלא נקרא אלא הזכר ודו"ק: **עו** שואלים למה באם שאומרים הלל בדלוג מדלגים לא לנו ואהבתי ולא מומור אחר והשבתי לפי שלא רצו דלג מומור ח' מן מומורי תהלים אלא לכל ח' עשו ב' מומורים שחלקו אותם לשנים חלי לומר אותו כיום הדלוג וחלי שלא נאמר אותו ואלו המומורים יש בהם פסוקים הרבה לא כן אחרים לכך חלקו אלו המומורים דווקא:

עז גזרה שזה אין אדם גמר גזירה שזה ח"כ למדה מרבו הכי אמרו רז"ל והנה אותה בגמ' מכות ד"ד ע"כ ר"ל לא אמר כר' יוחנן ג"ס לא גמר ופירשי ז"ל לא למדה מרבו ע"כ וזלחק כי ידוע שר' יוחנן רבי של ר"ל והוא אמר ג"ס וא"כ מה כוונתו של רש"י ז"ל שכתב לא למדה מרבו ופירי ר' רבו אומר ג"ס וסו"ל ללמוד אותה ממנו וכשלמא אם היו חכמים יש לומר לא קיבלה מרבו כמו שמלנו בשבת דף לו שר' יהודה כן בתורה נחלק על ר' עקיבא ואמר גזירה שזה לא גמיר וע"ש בתוס' ד"ה ג"ס לא גמיר וכו' ע"ש אלא גבי ר"ל שר' רבו והוא אומר לו ג"ס איך אפשר לומר לא קיבל מרבו ול"ע (וכ"ל כי ר"ל אח"ד נעשה תלמוד חכר עם ר' ור' כשאמר ג"ס זו היה ר"ל תלמוד חכר עמו ולא קיבלה ממנו ע"ד)

ואחר העיון נ"ל לומר שכך כוונת הגמ' שקורם שא"ר יוחנן ג"ס אמר ר"ל בכל קדש לא תגע והח"ד ארו"ג"ס וקיבלה ומה שמקשה הגמ' ומתקן ג"ס לא גמיר רוצה לומר קודם שאמר ר' שיש ג"ס ונתן טעם מעלמו וכן כוונת רש"י ז"ל לא למדה מרבו קודם לומר

אזתה ונתן טעם מעלמו ואח"ך כשאמרה ר"י
קיבלה כנ"ל :

עח קבוע

הנה כל הקבוע כמחלה על מחלה דמי כמ"ש
ש"ע יור סי' קי ס"ג וז"ל ט' חניות
מוכרות כשר שחיטה וא' מוכרת כשר נבילה
ולקח מא' מהם ואינו יודע מאיזה מהן לקח
הרי זה אסור שכל הקבוע כמחלה על מחלה
דמי וכו' ע"כ וחקר הרב מערכי לב למהר"י
חזן ז"ל בדרוש ר"ה דף קמט ע"ד דלפמ"ש
הרמ"בם ז"ל הלכות תשובה כל ארץ יש לו
זכיות ועונות וכו' וכן המדינה וכו' וכן כל
העולם כולו רובו זכיות גדון לחיים רובו
עונות גדון למיתה וא"כ כיון שהרשעים
והלדויקים קבועים הם בעיר הו"ל קבוע וכל
קבוע במע"מ דמי וא"כ הגם שרובו זכיות
כיון שקבוע הו"ל כמחלה ואיך אזלינן בתר
רובא ואיכתיף נופך משלי הגם דאיכתיף כגמ'
שאני אשה דניירא וא"כ בני אדם כיון דניירי
אין שייך קבוע מ"מ אמרינן שם הדרה
לקביעותה כשחוזרת לבית ה"כ בני אדם הגם
דניירי כיון שחזרים לביתם הדרי לקביעותם
וא"כ הו"ל קבוע ותירץ הרב ז"ל כמה
שהקשו המפרשים דכסנהדרין איך אזלינן בתר
רובא דכתוב אחר רבים להטות הלא קבועים
הם וכל הקבוע כמע"מ ותירצו ב'
תורומים א' דדיבור דידהו נייר וזה לא שייך
כאן ותירץ שני מה שתירצו המרדכי וספר
כריתות הביאם הרב פר"ח סי' קי סק"ב דלא
שייך קבוע אלא היכא דאיכא ספיקא לברר
הדבר כגון ט' חניות וכו' אבל בסנהדרין כיון
שירדעים ורואים מי הם המזכים ומי הם
המחייבים דין הוא שכלך אחר הרוב וכו' וא"כ
ה"כ נבי הלדויקים והרשעים כיון שירדעים הם
לית בהו דין קבוע עכ"ד
והנה יש לחקור כי הנה יש בני אדם שהם
רשעים ואינם יודעים לבני אדם ואם
כן הדר הו"ל קבוע אמנם כיון שהק"בם דין
העולם הוא יודע מהות הרשעים והגם
שנסתרים הם מבני אדם יודעים לבני דידים
וא"כ לית בהו דין קבוע

וזה אליו כוונת הכתוב מה ר"כ טובך אשר
לפנת ליריאיך פעלת לחוסים כך נגד בני
אדם הכוונה מה שדן הק"ב את בני אדם
לפי הרוב וזהו ר"כ טובך ואינו חשוב דין קבוע
כיון שהוא יודע לב האדם משא"כ לבני דין
מטה שאם אינם יודעים הו"ל קבוע וזהו נגד
בני אדם וזהו ור"כ טוב לבית ישראל הכוונה
שהק"בם דין את ישראל אחר הרוב והטעם כי
לבני דידים הוא יודע הכל וזהו קחו עמכם
דברים ושוכו אל ה' דוקא שהוא יודע הכל
אמרו אליו כל תשא עון :

ובזה י"ל כוונת הכתוב למשפטיך עמדו היום
וגו' כי הנה כתבו המפרשים ז"ל לישאל
דין אותם ביום ר"ה והטעם לפי שהם עסקים
באפלה ובתורה ולגוים דין אותם כלילה לפי
שכיום גוולים וחומסים וכלילה ישנים ואינם
עושים עון וזהו כוונת למשפטיך עמדו היום
דוקא ולא כלילה והטעם כי הכל עבדיך
עובדים אותך עכ"ד

וע"פ דרכי בני הנה ביום הם עוסקים בתורה
ובתפלה וא"כ הדיבור נייר ולא הוי קבוע
משא"כ כלילה שהם ישנים והוי קבוע וכל
קבוע וכו' וזהו למשפטיך עמדו היום דוקא
והטעם כי הכל עבדיך עוסקים בתורה
ובתפלה ובמזנות ולא הוי קבוע כי הדבור נייר
וזהו קחו עמכם דברים ושוכו אל ה' ואז לא
הוי קבוע כי הדבור נייר וזהו רכ"ו על לב
ירושלים וקראו אליה ועו' הדיבור והקריאה
הו"ל ניירי ולא הוי קבוע ולכן בטלה ברובא
וזהו כי נראה עונה ודו"ק :

עט אחריות

כתב הרב ח"ד ז"ל בס' פתח עינים על מס'
סוכה דף פד ע"ד וז"ל מלאתי בס' קדמון
כתו' כלשון הזה אב"ג של אנשי כנ"ה
אח"כ בע"ע של רבינו הקדוש אט"ב דר'
קייא איך בכ"ר של רשבי א"ת ב"ש של
אח"עם אל"כס של רבי עקיבא ובאלו
יוצאים השמות מפורשים ולא באחרות עכ"ד :

قطعة شظية / إدراج وجد(ت) مع كتاب fragment/insert found with book

